

CONCIONVM,
QVAE DE PRAE CI-
PVIS SANCTORVM FESTIS

IN ECCLESIA HABENTVR, A FESTO SAN-
cti Andreae, vsque ad Festum B. Mariae Magdalena

TOMVS PRIOR.

AVTORE R. P. F. LVDOVICO GRANATENSI,
Sacrae Theologiae Professore, ordinis Sancti Dominici.

Mirabilis DEVS in SANCTIS suis. Psal. 47.
Cum viro sancto assiduus esto, quemcunq; obseruaueris
timentem Dominum. Ecclesiastici 37.

CVM PRIVILEGIO HISPA.
Salmanticae apud haeredes Mathiae Gastij.

M. D. LXXI.

Bæ
v. 8089

2 400 40
Galea
MA

Ba
R. 3089

CONCIONVM,
QVAE DE PRAECI-
PVIS SANCTORVM FESTIS
IN ECCLESIA HABENTVR, A FESTO SAN-
cti Andreae, vsque ad Festum B. Mariae Magdalenae

TOMVS PRIOR.

AVTORE R. P. F. LVDOVICO GRANATENSI,
Sacrae Theologiae Professore, ordinis Sancti Dominici.

Mirabilis DEVS in SANCTIS suis. Psal. 47.
Cum viro sancto assiduus esto, quemcuq; obseruaueris
timentem Dominum. Ecclesiastici 37.

CVM PRIVILEGIO HISPAE
Salmanticae apud haeredes Mathiae Gastij.

M. D. LXXI.

EL REY.

ROR quanto por parte de vos Fray Luys de Granada, de la orden de Sancto Domingo, nos ha sido fecha relacion, que nos os auia mos dado licencia y priuilegio, para que pudiesedes imprimir y vender, los sermones de Sanctis, y de todo el año, Collectanea y Rhetorica Ecclesiastica, los quales eran muy vtiles y prouechosos, y en ellos auia des puesto mucho trabajo y costa, y se acabaua el tiempo contenido en los priuilegios que dellos se os auian dado, atento a lo qual nos supplicastes, os mandassemos prorogar los dichos priuilegios por otros veynte años mas, o por el tiempo que fuessemos seruido, o como la nuestra merced fuesse. Lo qual visto por los del nuestro Consejo, y como por su mandado, se hizieron las diligencias que la pragmatica por nos nueuamente fecha sobre la impresion de los libros dispone, y por os hazer bien y merced, fue acordado que deuamos mandar dar esta nuestra cedula para vos en la dicha razon, y nos tuuimos lo por bien. Y por la presente os prorogamos, y alargamos el tiempo contenido en las licencias, y priuilegios que por nos se os dio, para imprimir y vender los dichos libros, que de suso se haze mencion por otros veynte años mas, los quales corran y se cuenten, despues de cumplido y acabado el tiempo en las dichas licencias y priuilegios cõtenido, dentro de los quales, vos o la persona que vuestro poder ouiere, podays imprimir y vender y no otra persona alguna los dichos libros que de suso se haze mencion. Y por la presente damos licencia y facultad, a qualquier impressor destos nuestros Reynos que vos nombraredes, para que por esta vez los pueda imprimir, con que despues de impressos antes que se vendan los traygays al nuestro Consejo, juntamente con los originales que en el se vieron, que van rubricados y firmados al cabo, de Pedro Capata del Marmol nuestro Escriuano de Camara, de los que en el nuestro Consejo residen, para que se corrijan con ellos, y se os tasse el precio que por cada volumen ouieredes de auer, y mandamos que durante el dicho tiempo, persona alguna sin vuestra licencia, no los pueda imprimir ni vender, sopena que el que los imprimiere o vendiere, aya perdido y pierda todos y qualesquier libros y moldes que dellos tuuieren, y mas incurra en pena de cinquenta mil maravedis por cada vez que lo contrario hiziere, la qual dicha pena sea, la tercia parte para el juez que lo sentenciare, y la otra tercia parte para la persona que lo denunciare, y la otra tercia parte para nuestra camara, y mandamos a los del nuestro Consejo Presidente, Oydores de las nuestras audiencias, Alcaldes, Alguaziles, de la nuestra casa, Corte y Chancillerias, y a todos los Corregidores, Asistentes, Governadores, Alcaldes mayores y ordinarios, y otros juezes. y justicias qualesquier, de todas las Ciudades, Villas y lugares de los nuestros Reynos y Señorios, ar si a los que agora son como a los que seran de aqui adelante, que vos guarden y cõplan esta nuestra cedula y merced que ansi vos hazemos, y contra el tenor y forma de ella, ni de lo en ella contenido, vos no vayan ni passen, ni consientan yr ni passar por alguna manera, sopena de la nuestra merced, y de diez mil maravedis para la nuestra camara, a cada vno que lo contrario hiziere. Fecho en Sant Lorenço, a veynte y nueue dias del mes de Agosto, de mil y quinientos y setenta y nueue Años.

Y O E L R E Y.

Por mandado de su Magestad:
Mattheo Vazquez.

C E N S U R A.

OMnes de Sanctis conciones, quas in duo volumina diligenter nimis & accuratè congeffit Reuerendus admodum Pater Ludouicus Granatensis monachus Dominicanus, & Sacrae Theologiae Professor, ac diuini verbi celeberrimus concionator ex decreto summi Senatus in manus meas peruenerunt: in quibus nihil est quod cū orthodoxa fide nostra vel aliqua ex parte pugnet, sed omnia, tam quæ ad reconditos sacrarum scripturarum locos exponendos spectant, quàm quæ ad graues & peracutas diuinæ Theologiae quæstiones enodandas, & ad hominū vnà mores componendos pertinent, Christianam verè pietatem redolent, ac nimis religiosum animum auctoris piētissimi, & de Christiana Republica bene meriti satis ostendunt. Prodeant igitur in lucem tanti viri dignissimæ lucubrationes, ex quibus non minus vberes fructus, quàm ex cæteris, quæ Latino, & potissimū Hispano sermone cum tanta omnium admiratione, communi plausu, & incredibili vtilitate ab eodem autore iam diu literis sunt & posteritati traditæ, emanaturos esse bene ac feliciter speramus. Martini in collegio Societatis Iesu, decimoquinto Calend. Ianua. An. 1577.

M. Alfonso Sandoual.

S E R E N I S S I M O,
E T R E V E R E N D I S S I M O
Principi Henrico, Sanctorum quatuor Coronatorum Cardinali, Archiepiscopo Eborensi,
& Infanti Portugalliae, F. Ludouicus
Granatensis perpetuam in Christo
felicitem.

*V*M sint multa, Serenissime Princeps, & Cardinalis amplissime, optimi pastoris officia (nulum enim non mouere debet lapidem, nihilq; intentatum relinquere, atque vt Apostoli verbis vtar, omnibus omnia fieri debet, vt omnes faciat saluos) præcipuum tamen eius munus est, quod per Hieremiam Dominus designauit, cū dixit; Dabo vobis pastores iuxta cor meum, & pascent vos scientia, & doctrina. Hos autem pastores constat in primis Christi Domini Apostolos extitisse, qui hoc sibi munus præcipuè delegatum fuisse in Actis Apostolorū testati sunt, cū pauperū, ac viduarum curam alijs delegantes, sibi verbi atque doctrinae ministerium sumpserunt. Quo argumento, hoc esse præcipuum Apostolici muneris officium satis declararunt. Idem etiam Apostolus Paulus testatus est, cū se à Christo Domino non ad baptizandum, sed ad euangelizandum missum esse di-

EPISTOLA

xit. Idemque munus Timotheo discipulo committit, cum ait; *Prædica verbum, in sta opportune, importune: argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina. Hoc autem Apostolorum exemplum secuti Patres in Concilio Carthaginensi quarto, cum recens adhuc Christi sanguinis memoria, & Apostolica virtutis exempla vigerent, communi consilio decreverunt Ecclesiarum Antistites, ut pauperum & viduarum cura ad alios Ecclesie ministros delegata, ipsi sacrarum literarum lectioni, precationi, & doctrinae ministerio se totos addicerent; ne hac benignitatis occasione à docendi ministerio se subtraherent. Hinc legimus, nemini in Orientalibus Ecclesijs coram Episcopo in eius Ecclesia permissum fuisse concionari; quod hoc esset proprium eius ministerium. Sanctus autem Valerius Hipponensis Episcopus, multis etiam refragantibus ac detrahentibus, Divum Augustinum, propter singularem eius doctrinam, coram se in Ecclesia concionari voluit. Qua ex re liquet, quam sit Ecclesiastici pastoris proprium, plebem sibi commissam Dominicis præceptis atque institutis imbuere; quando hoc tam pium alendorum pauperum officium illi ademerunt, ne hac occasione minus plene docendi officium præstaret. Esse enim hoc præcipuum pastoralis curæ munus, ipsum quoque pastoris nomen satis declarat. Si enim pastoris proprium est, pingua pabula ouibus suis providere, consequens est, ut rationalium ouium pastor idem ipsum efficere debeat. Quod sit autem hoc pabulum, Divus Hieronymus ad amicum scribens, & ab*

NUNCIATORIA

eo sacra quaedam volumina repetens, declarat his verbis; *Nosti amice hoc esse animæ pabulum, si in lege Domini meditemur die ac nocte. Diuina ergo eloquia meditari, & alijs intelligenda ac meditanda tradere, hoc verè animum pascere est: hoc enim spiritali pastu mens humana reficitur, oblectatur, illuminatur, & spirituale robur ac vires colligit, quibus spirituales vitam degere ac tueri possit.*

Hæc omnia, Serenissime Princeps, eo consilio sunt à me dicta, partim ut significarem, quod esset præcipuum veri pastoris officium, quod video iam pridem à multis etatis nostræ pastoribus neglectum; partim ut Celsitudini tue gratularer, qui omnes conatus tuos, omnia vitæ studia in hoc vnum intendis, ut copiosa ouibus tuis doctrinae pabula provideas. Saul quondam Rex cum Spiritu Domini ageretur, fortissimos quoque viros sibi adiungebat, ut eorum opera adiutus, hostes Domini potenter expugnaret: tu verò Euangelij ministros semper instruis, & alis, quorum opera & gregem tibi commissum pascere, & rapaces ab eo lupos arcere valeas. Olim Paulus vestes eorum, qui Stephanum lapidabant, sollicitè seruabat, ut eum videlicet omnium manibus lapidaret: tu contra vndecumque Verbi Dei ministros comparas, ut Christi gloriam omnium linguis atque vocibus prædices. Neque minus admiror iudicium, quo in hac re (pectus tuum Domino regente) usus es. Intelligens enim nequaquam pastoribus huiusmodi ministrorum copiam suppetere posse,

E P I S T O L A

nisi eos ab ipsis (ut ita dixerim) incunabulis formauerint atque nutrierint, florentissimam Academiam in Eborensi ciuitate creasti, quæ à paruis inityis in eam amplitudinem excreuit, ut magnificum illud Collegium, quod vniuersæ Academiæ præest, triginta supra centum collegas habeat; quibus perpetuò alendis prouentus annuos consilio atque magnificentia tua prouidisti. Ex hoc autem virtutum atque literarum Seminario tot per omnia Diœcesis oppida concionatores distribuuntur, ut antea acta huius anni Quadragesima, sexaginta diuini verbi ministri prodierint, qui hoc ministerio fungerentur. Quorum felici successu ad maiora in dies communis salutis incrementa animum resumens, cōsequentis anni Quadragesima plures ad huc destinare constituisti, qui etiam à Domini aduentus initio, ad finem vsq; Quadragesimæ in eisdem oppidis degentes, docendi officio, confessionibus audiendis, atque virtutis exemplo strenuam in hac tua Diœcesi saluti animarum operam darent. Itaq; propheticum illud usurpare nobis hoc tempore licet; Repleta est terra scientia Domini, sicut aqua maris operientis.

Hoc planè, Serenissime Princeps, ad laudum tuarum cumulum, & sempiternam nominis memoriam satis erat: sed excelsa tamen virtus nequaquam in his resistere potuit, sed ubi alij laborandi finem fecissent, tu initium ad maiora aggredienda capis. Nunc enim primū Seminarium illud, quod in sacra Tridentina Synodo institutum fuit, fabricare cœpisti: cui etiam copiosos redditus consi-

lio

N V N C V P A T O R I A

lio atque prudentia tua, magnoque Dei munere assignasti: quibus sexaginta viri, artium, atque Theologiæ studiosi, alantur, & religiosè instituuntur. Ex quo quidem Seminario quàm copiosa doctorum atque piorum hominum fruges ad Ecclesiarum ministeria prouentura sit, non est difficile diuinare. Quin & illud ad huius Academiæ tuæ absolutionem (ne quid illi deesset) singularis prudentia tua excogitauit, ut amplam domum, triginta cubiculis distinctam, omnibusque rebus necessarijs instructam, apparandam cures, in qua pauperes scholastici, ubi in morbum inciderint, curari & humanissimè tractari possint. His autem omnibus addam aliquid longè maius, quòd hac præclara opera, non tua erga Deum obsequia, sed magna eius ergate beneficia esse dicittas: tantumque abest ut in his rebus aliqua humane gloriæ aura tægaris, ut te ipsum ingrati animi culpa condemnes, quòd tantis erga te eius beneficijs ingratus sis. Hæc, Princeps serenissime, pro tua singulari humanitate sæpe mecum. Quæ omnia eò retuli, ut omnes Ecclesiarum Antistites hoc exemplo sibi ante oculos posito, qua potissimum ratione oues suas regere, ac pascere debeant, apertè videant. Non enim in hac præfatione id agimus, quòd facere nonnulli solent, qui ut Principum gratiam promereantur, multa fingunt, multa plus æquo amplificant, quæ facile coargui possint. Quæ autem ego hætenus commemoravi, in luce atque celebritate omnium posita sunt, ut impudentissimi hominis sit, quidquam in hac re vel comminisci, vel plus quàm par sit amplificare: præsertim cum

¶ 5

ego

EPIST. NVNCVP.

ego hac in re non amplificandi, sed narrandi munus susceperim, vt hac tanta virtus, & pastoralis prouidentia neque huius aetatis, neque huius regni finibus contineatur, sed per futura secula, & omnes Christiani orbis oras latissimè ad Christi gloriam, & animarum salutem uagetur. Quæ cum ita sint, nemo mirabitur, Serenissime Princeps, si has meas Conciones de Sanctis, multis vigilijs elaboratas, sanctissimo & religiosissimo Principi dicauerim, ei præsertim, qui propria sanctitatis laude minimè contentus, alios quoque omnes, sanctos, hoc est, sui similes efficere perpetuò contendit. Cuius rei gratia hac tanta rerum molimina, quæ hætenus commemorauimus, à te suscepta sunt. Quis enim (qui modò Christi amore flagret) non se, & sua omnia illi dicare studeat, qui se totum, & sua omnia communis Domini obsequio plenissimè tradidit? Faxit autem Christus, Serenissime Princeps, vt qui sic omnes conatus tuos prouexit, vt laborum tuorum amœnissimos fructus iam pridem carpis, tam diu incolumem seruet, vt eorum, quæ modò exorsus es, maturos etiam fructus simili ubertate colligas: vt sic tandem cum copioso animarum fœnore tot in sempiterna illa felicitate coronas accipias, quot in hac vita animas Christo Domino lucrifeceris, & his piorum studiorum adiumentis perpetuò lucrifacies.

NOS Don Phelippe por la gracia de Dios Rey de Castilla de Aragón, de Leon de las dos Sicilias de Hierusalẽ, de Vngria, de Dalmacia, de Croacia, de Nauarra, de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galicia, de Mallorca, de Seuilla, de Cerdeña, de Cordoua, de Corcega, de Murcia, de Iacn, de los Algarues, de Algezira, de Gibraltar, de las Islas de Canaria, de las Islas, Indias, y tierra firme del mar Oceano, Archiduque de Auftria, Duque de Borgoña, de Brabante y de Milan, Conde de Barcelona, de Flandes, y de Tirol, señor de Vizcaya, y Molina, Duque de Athenas y Neopatria, Conde de Ruyfellow, y Cerdaña, Marques de Oristan y Gociano. Por parte de vos Fray Luys de Granada de la orden de Sancto Domingo, nos ha sido fecha relacion, que mediante nuestra Real cedula, dada en Sant Lorenço a veynte y nueue dias del mes de Agosto, mas cerca passado, os mādamos prorogar la licencia, q̄ os dimos por tiẽpo de veynte años, para que pudieades hazer imprimir y veder en estos Reynos de Castilla, los sermones que aueys compuesto, de Sanctis, y de todo el año, Collectanea y Rhetorica Ecclesiastica, para otros veynte años, prohibiendo q̄ ningũ otro los pudiese imprimir, ni hazer imprimir en los dichos Reynos, por el dicho tiẽpo sin expressa ordẽ vuestra, y que en ellos aueys puesto mucho trabajo y costa, y que auiendo se dado licencia, para q̄ se vendan los dichos libros en estos dichos Reynos de Castilla, recelays que algunas personas, sin orden ni consentimiento vuestro, los hagan imprimir en alguno de los dela nuestra Corona de Aragon, supplicandonos que atento que si esto se hiziesse, resultaria en grande daño y perjuyzio vuestro, fuessemos seruido daros licẽcia de imprimir el dicho libro, en los nuestros Reynos y Señorios dela Corona de Aragon, y prohibir que ningun otro en ellos lo pueda hazer, ni vender, sin vuestro ordẽ y consentimiento, por el tiempo que fuesse nuestra voluntad, e nos queriendo hazer bien y merced, a vos el dicho Fray Luys de Granada, lo auemos tenido por bien. Porende con tenor de las presentes, de nuestra cierta sciencia deliberadamẽte y consulta, Damos licencia y facultad, a vos el dicho Fray Luys de Granada, y a quiẽ vuestro orden y poder tuuiere, para que por tiempo de diez años contaderos, del dia dela data dela presente en adelante, podays imprimir, o hazer imprimir dõde bien os pareciere, de los dichos nuestros Reynos y Señorios dela Corona de Aragón, al impressor, o impressores, que quisiereades, el dicho libro, o Sermones que aueys compuesto de Sanctis, y de todo el año, Collectanea, y Rhetorica Ecclesiastica, y prohibimos con la presente, que

que ninguna otra persona los pueda imprimir, ni hazer imprimir, ni véder ni llevar impresos de otra parte, a vender a los dichos Reynos, y Señorios de la Corona de Aragon, sino vos el dicho Fray Luys de Granada, o la persona, o personas que vuestro orden y poder tuieren, como dicho es por tiempo de los dichos diez años, so pena de dozientos florines de oro de Aragon, y perdimiento de moldes y libros, diuididera en tres yguales partes, vna a nuestros Cofres Reales, otra para vos el dicho Fray Luys de Granada, y otra para el acusador, Con esto empero que no se puedan vender los dichos libros, hasta que se aya traydo vno de los impresos a este nuestro supremo Consejo que cabe nos reside, para que se comprueue con el original que en el se ha presentado. Mandando con el mismo tenor de las presentes, y de la nuestra cierta ciencia y Real autoridad a qualesquiera lugartenientes, y Capitanes generales, Regentes la Chancilleria Regente el officio, y portáte vezes de general Governador, Alguaziles, Porteros, Vergueros, y otros qualesquier oficiales, y ministros nuestros, mayores y menores, en los dichos nuestros Reynos y Señorios, constituydos y constituyderos, y a sus lugartenientes, y Regentes los dichos officios, so encorrimiento de nuestra ira y indignacion, y pena de mil florines de oro de Aragon, de los bienes del que lo contrario hiziere, irremisiblemente exigideros y a nuestros Cofres Reales applicaderos, que la presente nuestra licencia y concession, y todo lo en ella contenido, tengan guarden y obseruen, tener guardar y obseruar, hagan sin contradiccion, y sin permitir ni dar lugar que sea hecho lo contrario en manera alguna, si nuestra gracia les es chara, y demas de nuestra ira y indignacion, en la pena sobredicha dessean no incurrir, en testimonio de lo qual, mandamos despachar las presentes, con nuestro sello Real comũ en el dorso selladas. Dada en la nuestra Villa de Madrid, a diez y seys dias del mes de Henero. Año del nascimiento de nuestro Señor de 1580.

Y O E L R E Y.

Vidit don Bernardus Vicecancellarius.
 Vidit Comes generalis Thesaurarius.
 Vidit Campi Regens.
 Vidit Sanctis Regens.
 Vidit Sapena Regens.
 Vidit Terça Regens.

IN FESTO BEATI ANDREAE APOSTOLI

CONCIO PRIMA:

In qua post explicatam breuiter Euangelicam
 lectionem, de glorioso eius agone disse-
 ritur: & quid nobis eius exemplo
 agendum sit, ostenditur.

*T H E. Venite post me, & faciam vos fieri pisces
 hominum. At illi continuo relictis retibus sequuti
 sunt eum. Matth. 4.*

DIXI QUAM gloriosum B. Andreae
 agonem (quem festis hodiè laudibus
 Ecclesia celebrat) exponere incipiam,
 lectionem sancti Euangelij, quæ eius
 uocatione continet, paucis explanan-
 dam duxi, vt postea in beato eius ago-
 ne diutius valeã immorari. Ad vtrum-
 que autem religiosè tractandum, cæ-
 lestem operis sacratissimæ Virginis in-
 teruentu suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

Posteaquam Dominus ac Saluator noster quadraginta dierũ pre-
 cibus atq; ieiunijs Euangelicæ doctrinæ prædicationem (quam tum
 primũ aggredi volebat) æterno Patri comendasset, & cælestem in
 terris scholam instituere decreuisset, Discipulos primũ elegit, qui
 huius philosophiæ auditores essent; vt ab eo eruditi, alios ipsi erudi-
 rêt, atq; ita granũ illud sinapis (quod minimũ est inter olera omnia)
 ab his paruis initijs in procerã tandẽ arborẽ excresceret, quæ ramos
 suos in fines mũdi porrigeret. ¶ Quia verò cælestis hæc Philosophia
 non tam humano studio aut ingenio; quàm diuini spiritus afflatu &
 magisterio nititur (ad quod vera cordis humilitas magis quàm turgi-
 da seculi sapietia mentes preparat) nequaquam eos qui mũdi iudicio

Matth. 13.

A sapientes.

Matth. 4. sapientes essent, sed pauperes, & obscuros homines ad hoc munus elegit. [Ambulans ergo iuxta mare Galilee, vidit duos fratres, Simonem qui vocatur Petrus, & Andream fratrem eius mittentes rete in mare (erant enim piscatores) & ait illis; venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum. At illi continuo relictis retibus, sequuti sunt eum.] Multa, fratres, in paucis his verbis non vulgari admiratione digna continentur.

Mirum enim est, quod ad vnam Domini vocem piscatores hi, nihil dabant, nihil cunctantes, nec huius vocationis eventum considerantes, Christum fuerint sequuti. Quis enim nostrum non ita secum ageret? quod petimus? quem sequimur? qua ratione homo pauper, & tenuis, vite nostrae necessaria suppeditabit? Qua ergo spe allucimur? quid dementius quam pro incertis certa relinquere? Quid verò noua illa & insolita pollicitatio praese fert? [Faciam vos fieri piscatores hominum?] Quod si hoc piscationis nomine conuersionem hominum intelligit, quis rudes, & imperitos, nullisque aut ingenij, aut eruditionis, aut eloquentiae opibus instructos, in hominum piscatores elegit? Animaduertite hoc in loco, fratres, quantum inter diuini Spiritus afflatum, & humanae sapientiae consilia interfit. Nihil horum cogitarunt, sed ad vnam Domini vocem sine vlla cunctatione ipsi sequuntur; exemplum hac in re perfectissimae obedientiae exhibentes. Perfecta enim obedientia nihil temere discutit, nihil examinat; non secum expendit, quae facilia, quae difficilia, quae aspera, quae iucunda, quae rationi humanae consentanea, quae dissentanea sint: sed fide fulta, solam praecipientis auctoritatem sequitur. Quia verò D. Grego. hoc in loco indiscussam, & celerem Apostolorum obedientiam maximè commendat, pauca mihi, quae sancti Patres tum de eius dignitate, tum de perfectione docent, dicenda esse videntur: atque eò magis, quod doctrina haec latius patet, & ad plures pertinet. Nam & subditi maioribus suis, & serui dominis, & filij parentibus, & uxores viris, & verè poenitentes Confessariorum praecipis, atque omnes postremò communiter omnium Domino obedire tenemur.

August. Obedientiae autem dignitatem D. Aug. ex primo Domini praecipio generis nostri principibus imposito, demonstrat his verbis; Nō potuit perfectius demonstrari, quantum sit bonum obedientiae, nisi cum Dominus prohibuit ab ea re, quae non erat mala. Sola ibi obedientia tenet palmam, sola ibi inobedientia tenet poenam. D. verò Gregori tractans illa Samuelis ad Saulem Regem verba; Melior est obedientia quam victimae, sic ait: Obedientia victimis iure preponitur.

Grego. 35. Moralium. B. Reg. 15.

7 tur: quia per victimas aliena caro; per obedientiam verò voluntas propria mactatur. ¶ Singularem verò obedientiae fructum D. Aug. declarat his verbis: Citius exauditur vna oratio obedientis, quam decem millia contemptoris. Euseb. quoque Emissi Quantò, inquit, obedientiores fuerimus praepositis, & patribus, tantum obediēt Deo orationibus nostris. Ne verò quenquam obediendi verbum, Deo attributum, offendat, meminerit hoc verbum in sacris literis ipsi etiā rerum omnium Domino tributum. Cum enim Sol ad imperium Iosue in caelo trium horarum spatio immobilis stetit, haec protinus verba subiiciuntur; Obediente Deo voci hominis: nō enim ait, Obediente Sole voci hominis; sed (quod mirabilius est) Deo obediente. Quia enim sanctus Iosue (vt in eodem libro scriptum est) perfectissima obedientia omnes Dei leges, & praecipia seruauit, voluit iustissimus ille mundi arbiter obsequium obsequio, & obedientiam obedientia remunerare. Quod igitur maius obediētiae praemium, quam quod vir obediens omnipotentem Deum sibi faciat obedientem? ¶ Habet etiam insignem aliam vtilitatem obedientia, in qua singulari charitatis dignitatem emulatur: nempe quod sine illa, nulla virtus Deo grata sit. Hinc D. Bernar. tractans illa Domini verba apud Esaiam; Ecce in die ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra; docet, neque ieiunium, neque silentium, nec vigiliam, nec orationes, & lectiones, & cetera bona opera grata esse Deo, vbi inuenitur voluntas nostra, hoc est, vbi virtus obedientiae omnino deest. ¶ Denique tanta obedientiae virtus est, vt ea quoque opera iusta ante Deum faciat, de quibus dubitari merito potest, iusta an iniusta sint, vbi quis ea ex maiorum imperio exequitur. Cuius rei sancti Doctores causam asserunt, quod nequaquam ad eos, qui aliorum imperio subsunt, spectet maiorum praecipia examinare, sed opere implere. Hinc illud D. Augusti. Vir iustus, si forte etiam sub Rege, & homine sacrilego militet, rectè potest illo iubente bellare, si quod sibi iubetur, vel non esse contra Dei praecipium certum est, vel vtrum sit, certum non est: ita vt fortasse reum faciat Regem iniquitas imperandi, innocentem autem militem ostendat ordo seruiendi. Qua ex re singularem quandam obedientiae dignitatem intelligere licet. Cum enim certum sit, non modò lethaliter peccare eum, qui quod iniustum esse nouit, exequitur; sed illum etiam qui de operis iustitia dubitat: propterea quod se lethaliter peccandi periculo exponat (vt ij faciunt, qui à seruis emptitijs aliquid emunt, quod an sit furto sublatum, dubitant) eam tamen sola obedientia dignitatem retinet, vt quod à maioribus

Homil. 3. ad Monac.

Ber. super Canti. Esai. 58.

Matth. 4. sapientes essent, sed pauperes, & obscuros homines ad hoc munus elegit. [Ambulans ergo iuxta mare Galilee, vidit duos fratres, Simonem qui vocatur Petrus, & Andream fratrem eius, mittentes rete in mare (erant enim piscatores) & ait illis; venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum. At illi continuo relictis retibus, sequuntur eum.] Multa, fratres, in paucis his verbis non vulgari admiratione digna continentur.

Mirum enim est, quod ad vnam Domini vocem piscatores hi, nihil dabant, nihil cunctantes, nec huius vocationis eventum considerantes, Christum fuerint sequuti. Quis enim nostrum non ita secum ageret? quod petimus? quem sequimur? qua ratione homo pauper, & tenuis, vitæ nostræ necessaria suppeditabit? Qua ergo spe allucimur? quid dementius quam pro incertis certa relinquere? Quid verò noua illa & insolita publicatio præ se fert; [Faciam vos fieri piscatores hominum?] Quod si hoc piscationis nomine conversionem hominum intelligit, quis rudes, & imperitos, nullisque aut ingenij, aut eruditionis, aut eloquentiæ opibus instructos, in hominum piscatores elegit? Animaduertite hoc in loco, fratres, quantum inter diuini Spiritus afflatum, & humanæ sapientiæ consilia interfit. Nihil horum cogitarunt, sed ad vnam Domini vocem sine vlla cunctatione ipsam sequuntur; exemplum hæc in re perfectissimæ obedientiæ exhibentes. Perfecta enim obedientia nihil temerè discutit, nihil examinat; non secum expendit, quæ facilia, quæ difficilia, quæ aspera, quæ iucunda, quæ rationi humanæ consentanea, quæ dissentanea sint: sed fide fulta, solam præcipientis auctoritatem sequitur. Quia verò D. Grego. hoc in loco indiscussam, & celerem Apostolorum obedientiam maximè commendat, pauca mihi, quæ sancti Patres tum de eius dignitate, tum de perfectione docent, dicenda esse videntur: atque eò magis, quod doctrina hæc latius patet, & ad plures pertinet. Nam & subditi maioribus suis, & serui dominis, & filij parentibus, & uxores viris, & verè pœnitentes Confessorum præceptis, atque omnes postremò communiter omnium Domino obedire tenemur.

August. Obedientiæ autem dignitatem D. Aug. ex primo Domini præcepto generis nostri principibus imposito, demonstrat his verbis; Nō potuit perfectius demonstrari, quantum sit bonum obedientiæ, nisi eum Dominus prohibuit ab ea re, quæ non erat mala. Sola ibi obedientia tenet palmam, sola ibi inobedientia tenet pœnam. D. verò Gregori. tractans illa Samuelis ad Saulem Regem verba; Melior est obedientia quam victimæ, sic ait; Obedientia victimis iure præponitur.

Grego. 35.
Moralium.
L. Reg. 15.

7 tur: quia per victimas aliena caro; per obedientiam verò voluntas propria mactatur. ¶ Singularem verò obedientiæ fructum D. Aug. declarat his verbis; Citius exauditur vna oratio obedientis, quam decem millia contemptoris. Euseb. quoque Emissi Quantò, inquit, obedientiores fuerimus præpositis, & patribus, tãtum obediēt Deo orationibus nostris. Ne verò quenquam obediendi verbum, Deo attributum, offendat, meminerit hoc verbum in sacris literis ipsi etiã rerum omnium Domino tributum. Cum enim Sol ad imperium Iosue in cælo trium horarum spatio immobilis stetit, hæc pròtinus verba subiiciuntur; Obediente Deo voci hominis: nō enim ait, Obediente Sole voci hominis; sed (quod mirabilis est) Deo obediente. Quia enim sanctus Iosue (vt in eodem libro scriptum est) perfectissima obedientia omnes Dei leges, & præcepta seruauit, voluit iustissimus ille mundi arbiter obsequium obsequio, & obedientiam obedientia remunerare. Quod igitur maius obediētæ præmium, quam quod vir obediens omnipotentem Deum sibi faciat obedientem? ¶ Habet etiam insignem aliam vtilitatem obedientia, in qua singulari charitatis dignitatem emulatur: nempe quod sine illa, nulla virtus Deo grata sit. Hinc D. Bernar. tractans illa Domini verba apud Esaiam; Ecce in die ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra; docet, neque ieiunium, neque silentium, nec vigiliis, nec orationes, & lectiones, & cetera bona opera grata esse Deo, vbi inuenitur voluntas nostra, hoc est, vbi virtus obedientiæ omnino deest. ¶ Denique tanta obedientiæ virtus est, vt ea quoque opera iusta ante Deum faciat, de quibus dubitari meritò potest, iusta an iniusta sint, vbi quis ea ex maiorum imperio exequitur. Cuius rei sancti Doctores causam afferunt, quod nequaquam ad eos, qui aliorum imperio subsunt, spectet maiorum præcepta examinare, sed opere implere. Hinc illud D. Augusti. Vir iustus, si fortè etiam sub Rege, & homine sacrilego militet, rectè potest illo iubente bellare, si quod sibi iubetur, vel non esse contra Dei præceptum certum est, vel vtrum sit, certum non est: ita vt fortasse reum faciat Regem iniquitas imperandi, innocentem autem militem ostendat ordo seruiendi. Quia ex re singularem quandam obedientiæ dignitatem intelligere licet. Cum enim certum sit, non modò lethaliter peccare eum, qui quod iniustum esse nouit, exequitur; sed illum etiam qui de operis iustitia dubitat: propterea quod se lethaliter peccandi periculo exponat (vt ij faciunt, qui à seruis emptitijs aliquid emunt, quod an sit furto sublatum, dubitant) eam tamen sola obedientia dignitatem retinet, vt quod à maioribus

Homil. 3.
ad Monac.

Ber. super
Canti.
Esai. 58.

inlunctum sit, citra vllum periculum exequi possimus, etiam si illud ex natura sua æquum, vel iniquum sit, dubitemus. ¶ Ioannes verò Climacus, qui perfectam obedientiam, sepulchrum propriæ voluntatis appellat, virtutis huius securitatem brevi oratione describit, dū eam tutam nauigationem, & immediatam ad Deum excusationem vocat. Quibus verbis significat, verum obedientem tutò inter aduersantis huius mundi vndas nauigare, paratamque in diuino iudicio peractæ vitæ excusationem habere, cum non à se, sed à præfecto suo peractæ vitæ ratio exigenda sit: idemque citra sollicitudinem degit, cum vitæ suæ habenas à se sustulerit, & præfecto suo commiserit.

Ad eorum autem quæ hæcenus diximus confirmationem, mirabile obedientiæ exemplum, quod idem Ioannes Climacus memorat, eiusdem verbis referre libet: sic igitur ait. Non ero occultator iniquus, neque fraudator inhumanus, vt ea sileam, quæ silere omninò nefas est. Ioannes Sabbaita, summus vir, mihiq; charissimus, rem mihi retulit memoratu dignissimam. Erat (inquit) in monasterio meo, quod est in Asia, senex quidam negligentissimus, & immoderatus; quòd non iudicandi causa, sed veritatis studio dico: huic erat discipulus iunior, Acatus nomine, simplex quidem animo, ac voluntate, sed sensu, & ratione prudentissimus; qui tanta ab huiusmodi senepassus est, quæ si referre voluero, plurimis fortè videbuntur incredibilia. Cum igitur egisset annos nouem sub immati illo & acerbo senepne, migravit ad Dominum, sepultusque est in cœmeterio Patrum. Post quinque autem dies abiit ad magnum quendam illic senem Acatum magister, dixitque illi: Pater, Acatus mortuus est. Quòd cum audisset, senior respondit: Verè senex non id mihi persuadebis. Cui ille: Veni, & vide. Continuo surrexit senex, venitque cum beati pugilis magistro ad cœmeterium, clamatque tanquam viueret ad eum, qui in beata requie viuebat, dicens: Frater Acati putasne mortuus es? Tum verò gratus ille obediens, etiam post mortem obedientiam ostendens, magno illi seni ita de sepulchro respondit: Et fieri quomodo potest, pater, vt moriatur homo obedientiæ deditus? Tunc senex ille, qui pridie illius magister appellatus fuerat, territus, in faciem cum lachrymis cecidit, atque à monasterij Abbate petijt, vt sibi iuxta tumulum eius cellulam construere liceret, illicque iam sobriè vixit, dicens patribus semper; Homicidium feci. Hæcenus Climacus. Si cui autem exemplum hoc incredibile, aut mirabile videtur, non minus utique mirabitur, si Apostolicæ dignitatis celsitudinem, ad quam hodiè Apostoli per obedientiam peruenerunt, fuerit contem-
platus;

13 platus; qua nulla est inter omnes Ecclesiæ gradus maior. Posuit enim Dominus in Ecclesia (vt Paulus ait) primùm Apostolos, deinde Prophetas, Doctores, & pastores, cæterosque Ecclesiasticæ Hierarchiæ ministros; inter quos omnes Apostoli principem locum tenent. Hoc igitur perfectæ illius obedientiæ præmium exitit. 1. Cor. 12.

Hæc sunt, fratres, quæ ad virtutis huius commendationem (vt alia prætereamus) à sanctis Patribus referuntur: quæ tamen omnia non cuius obedientiæ, sed perfectæ conueniunt. Quid autem perfecta obedientia habere debeat, idè apertè declarant. ¶ Primum enim simplex esse debet, quæ superioris mandatum non examinet, aut discutiat. Qua de causa obedientiam, idem Climacus, discretionis depositionem appellauit: quòd verus obediens discretionem imperandi superiori commiserit, sibi verò obtemperandi, non imperata examinandi officium sumpserit. Hinc D. Bern. Non attendit verus obediens, quale sit quod præcipitur, hoc solo contentus quòd præcipitur. Quod D. Andreas exemplo suo declarat, qui sine disquisitione, cum fratre suo ad imperium vocantis Domini, relictis omnibus, ipsum sequutus est. ¶ Nec satis est hac animi simplicitate obedire, nisi protinus sine vlla cunctatione, quod præcipitur, alacriter exequaris. Qua de re sic idem Ber. ait; Verus obediens mandatum non procrastinat, sed statim parat aures auditui, linguam voci, pedes itineri, manus operi, & se totum intus colligit, vt mandatum peragat imperantis. Hanc obediendi celeritatem exemplo suo ostèdit Abraham, qui iussus à Domino dilectissimum filium immolare, non expectata luce, in ipsa nocte se huic operi cum filio accinxit. Hanc autem obediendi promptitudinem apud sanctos illos Ægypti Monachos ita viguisse Cassianus memorat, vt cum dato signo ad munus aliquod vocarentur, qui scribendi officio incumbabant, quæ cœpissent literæ characterem delineare, imperfectum relinquerent, vt sine vlla mora imperantis voluntati parerent. Hoc ipsum nos hodiè Petrus, & Andreas exemplo suo docèt, qui à Domino vocati, nulla interposita mora, continuo ipsum sequuti fuisse perhibentur: idemque nos Iacobus, & Ioannes frater eius, in eadem lectione docent: qui vbi primùm vocati à Domino fuerunt, statim relictis rebus, & patre, secuti sunt eum: nec enim sanctus Euangelista hanc obediendi alacritatem silentio prætereudam duxit. ¶ Perfecta quoque obedientia libentiùs humilia quàm honorifica, & aspera quàm iucunda sibi imperari desiderat: scit enim verum esse quod D. Greg. ait; Cum huius mundi successus præcipitur, cum locus superior imperatur, is qui

Idem.

ad percipienda hæc obedit, obedientiæ sibi virtutem euacuat, si ad hæc etiam ex proprio desiderio anhelat. ¶ Postremò hoc etiam perfecta obedientia habere debet, quod idem Grego. ait, vt non seruili metu, sed charitatis affectu; non timore pœnæ, sed amore iustitiæ maiorum præceptis obediat. Quocirca appositè admodùm D. Ber. perfectam obedientiam, perfectæ monetæ siue numo comparat: qui & integer esse debet, hoc est, nulla sui parte truncatus, & purus, hoc est, nulli peregrino metallo admixtus. Talis igitur perfecta obedientia est, quæ & omnia quæ præcipiuntur, exequitur, & non corrupto affectu, sed sincero obediendi amore eadem operatur. Quisquis igitur obedientiam suam his legibus, atque virtutibus ornauerit, præmia illa magnifica, quæ obedientibus proposita esse diximus, consequetur. Hæc nos, fratres, sanctorum Apostolorum perfecta obedientia dicere compulit: nunc ad extremum, eundemq; gloriosissimum beati Apostoli Andreae agonem explicandum veniamus.

§. I.

Ber. in Ser.
de S. Andreae.

¶ Cum multa, & in vita, & in morte huius beatissimi Apostoli admiratione, & laude dignissima sint, tum nihil est mirabilius, quàm lætitia illa, & alacritas animi, qua ad crucis supplicium properabat. Ductus quippè ad martyrij locum, cum paratam sibi crucem à longè vidisset, nequaquam illam supplicij instrumētum, sed summi honoris, atque dignitatis thronum esse iudicauit: nequaquam, vt D. Ber. ait, sicut exigere videbatur mortalis infirmitas, expalluit: nequaquam sanguis eius gelatus est: nō horrore stetere comæ, aut vox faucibus hælit: non contremuit corpus, nec mens turbata est: non recessit, vt assolet, intellectus: ex abundantia cordis os locutum est, & charitas quæ feruebat in corde, quasi scintillas quasdam ardentissimas emittebat in voce. Quorsum enim, quæso, illa verba attinent, quibus paratam crucem compellabat? O crux diu desiderata, & iam concupiscenti animo præparata, securus & gaudens venio ad te: ita & tu exultans suscipias me, discipulum eius, qui pependit in te: quia amator tuus semper fui, & desideravi amplecti te. Obsecro fratres, homo ne est mortalis qui hæc loquitur, an Angelorum aliquis, aut noua aliqua creatura ab omni mortalitatis sensu secreta? Sed hominem esse, similem nobis passibilem, passio ipsa testatur, qua appropinquante tam lætabundus exultat. ¶ Et quidem Apostoli, Martyresque quàm plurimi, celeri mortis supplicio absumpti, citò mortem immortalitate commutarunt: at beatus Andreas biduo crucis patibulum, & diuturnæ mortis cruciatum pertulit. Et illi quidem magno

19 magno silentio cruciatus suos perferebant. Vnde cum beatissimus quidam martyr inter horrendos corporis cruciatus Dominum tacitus precaretur, tantam inter tam acres dolores constantiam demiratus Præses, ab eo quæsiuit, quomodo tantis cruciatibus affectus, nihil quereretur, nullamque vocem emitteret; hæc admirandæ philosophiæ verba respondit: Disciplina Christianorum est, seruare, dum oramus, silentium. Magnæ quidem virtutis hoc silentium exiit, maius tamen fuit, quòd beatus Andreas crucis suspendio atque inedia cōfectus, toto biduo populum docere, & ad cœlestis patriæ amorem hortari non destitit.

Vnde ergo (inquit Bern.) in homine tam noua hæc exultatio? unde tam inaudita lætitia? unde in tanta fragilitate tanta constantia? unde in homine tam spiritualis mens, tam robustus & imperterritus animus? Quis enim mortalium mortem lætus aspexit? Nam si cunctorum terribiliū extremum mors esse dicitur, quæ & vita, & opibus cunctis hominem spoliat, & trunco, aut lapidi nobilissimā creaturam similem reddit, quis hanc tantam rerum mutationem, tam dissimilemque sortem non perhorrescat? Quorundam vidimus capillos, denunciato mortis supplicio, vnius noctis spatio in candorem versos; & quod longæua ætas vix facere solet, noctem vnā peregisse: quosdam autem loquendi facultatem amisisse: alios verò in furorem & amentiam verso: alios etiam ante mortem, solo mortis imminentis nuncio mortuos fuisse. Sed quid homines commemoro? Ipsa etiam bruta animantia rationis expertia, solo naturæ instinctu vehementissimè mortem timent. Quis enim nesciat rugitu leonis, aut aquilæ clamore audito, feras ipsas, & aues timoris magnitudine exanimari? Si igitur mortales omnes, si bruta adeò mortem & interitum reformidant, quis non miretur mortalem hominem tanta animi alacritate patibulum ipsum, & teterrimam mortis faciem intueri, vt verè dicere potuerit: Amator tuus semper fui, & desideravi amplecti te ò bona crux? Cum ergo affectus hic magnæ nobis admirationis materiam præbeat, quæramus diligenter, fratres, vnde hæc tanta vis, tamque insolitus manarit affectus. Constat enim maximarum rerum admirationem, philosophandi (hoc est, abditarum rerum causas inquirendi,) occasionem hominibus præbuisse: huius enim tantæ fortitudinis causam inuenientes, licebit nobis eisdem rationibus ad eam virtutem aspirare, quæ ab illis profecta est.

Vt huic igitur quæstioni respondeamus, illud primò sciendum

A 4 est,

In Sermon.
S. Andreae.

Luc. 24.

est, fortitudinem hanc nequaquam à fragili carnis natura, sed à 22
 coelesti virtute proficisci, de qua Saluator à morte excitatus disci-
 pulis dixit: Sedete in ciuitate, donec induamini virtute ex alto.
 Qua virtute ijdem discipuli induti (qui in passionis Dominicæ no-
 cte, turpi sese fugæ, relicto Domino, dederunt) postea infracto ani-
 mo aduersus totam mundi, & inferorum potentiam decertarunt,
 & constanter, atque intrepidè mortem subierunt. Hanc porrò for-
 titudinem Spiritus sancti dona, & coelestes virtutum habitus præ-
 bent, quæ pij hominis mentem non solùm vestiunt, & ornant, sed
 inuictam etiam telis inimicorum, & insuperabilem efficiunt: cuius
 decorem, cum mirabili fortitudine coniunctum, coelestes Virtutes
 in Cantic. mirantur, cum dicunt; Quæ est ista, quæ progreditur, sicut
 aurora confurgens, pulchra vt Luna, electa vt Sol, terribilis vt castro-
 rum acies ordinata?

Canti. 6.

Simil.

Harum autem virtutum omnium radix, & fundamentum, fides 23
 est. Vt autem exulta, & aucta radice, rami arboris cum ea pariter au-
 gentur, & crescunt: ita fidei incrementum, omnium aliarum virtu-
 tum robur & incrementum parit. Fides enim, quamuis vbi mortua,
 & infirma est, otiosa sit (potest enim, vt D. Aug. ait, fides sine chari-
 tate esse, sed non prodesse) ea tamen charitatis, atque aliarum virtu-
 tum accessione mirum in modum perficitur, & augetur. Vt enim cæ-
 teræ virtutes, ita hæc quoque bonorum operum meritis, & Spiritus
 sancti donis ac beneficijs, maxima in viris sanctis atque perfectis ca-
 pit incrementa. Quod quidem Apostolus expressit, cum virum ius-
 tum de fide in fidem proficere dixit. Quo loquendi genere, fidei
 incrementa designauit, quæ à paruis initijs, & obscuro lumine, ad tan-
 tam firmitatem, & claritatem aliquando peruenit, vt viri sanctissimi 24
 fidei mysteria non modò credere, sed etiam cernere quodammo-
 dò sibi videantur. Fides enim charitate incensa, & per intelle-
 ctus donum irradiata, miris animam splendoribus implet, refi-
 cit, & illuminat. Nec solùm interno diuini Spiritus lumine perfici-
 citur, sed exterius etiam, operatione miraculorum Deo intus
 cooperante, mentemque illuminante, augetur. Sic Nicodemus
 visis Domini signis; sic Regulus cuius filius sanatus à Domino
 fuit; sic cæcus ille natus, & ab ipso illuminatus, fidem miracu-
 lorum virtute, ac Deo mentes eorum excitante perceperunt.
 Quin etiam inter ipsos Martyrum agones, atque horrenda cer-
 tamina, multi infidelium ob edita à sanctis Martyribus miracu-
 la, sic fidei splendore illuminati, & in ea solidati fuerunt, vt li-
 benter

Ioan. 3.

Idem. 4.

25 benter etiam pro ea martyrium subierint. Quod quidem beatif-
 simi Hippolyti atque sociorum eius, multorumque aliorum exem-
 plo discimus. ¶ Si igitur his rationibus fides augetur, qualis
 quæso Apostolorum fides extitisse credenda est, qui primi ante
 omnes primitias Spiritus perceperunt? qui omnium gentium lin-
 guis subitò loquuti sunt? qui omnia Domini miracula, ab eius
 prædicationis initio ad finem vsque viderunt? qui ipsum & à mor-
 tuis excitatum, & in cælos admirabili potestate ascendentem con-
 templati sunt? qui que ipsi eandem potestatem edendi miracula
 acceperunt? Quid verò hic de beati Andreae fide referam; qui
 Apostolorum omnium primus Dominum sequutus est; & Apo-
 stolorum Principem, eundemque fratrem suum, ad Dominum
 adduxit; & qui non modò miraculorum operum patrator extitit,
 26 sed fraterni etiam corporis vmbra, miracula facientem, vidit?
 Si ergo cum diuina aspirat gratia, tanta miraculorum vis est ad re-
 rum diuinarum fidem, vt modò diximus, faciendam, vt vel vnus
 miraculi operatio infideles homines non modò ad fidem conuer-
 terit, sed ad mortem etiam, extremaque pro ea supplicia perferen-
 da inuictos reddiderit; qualem, quæso, beatissimi Andreae fidem
 & fidei propaginem, hoc est fortitudinem, atque constantiam
 fuisse putabimus, quæ non solùm interno diuini Spiritus magiste-
 rio illuminata, sed innumeris propemodum miraculis, partim vi-
 sis, partim à se editis, illuminata, confirmata, & aucta fuit? Quid
 igitur mirum, si qui tanto fidei splendore circumfusus, certif-
 simè sciebat, ac penè videbat, vbi primùm animam efflasset, in
 cælestes illas sedes eam euocandam, & sempiternis gaudijs affi-
 27 ciendam: quid, inquam, mirum, si adeò lætus ad crucem perge-
 ret, per quam illi aditus ad sempiternam felicitatem patebat. Bea-
 tus Stephanus, dum lapidaretur, vidit cælos apertos, & Iesum Act. 7.
 stantem à dextris Dei. Quis hoc spectaculo animatus, non liben-
 ter, non dico lapides torrentes, sed mille etiam mortes non ala-
 criter sustineret, vt hac tanta gloria sibi frui liceret? At beatus
 Andreas nec minori fide, nec minori etiam spe, & securitate
 eandem gloriam, per crucem sibi paratam intelligebat. Cur ergo
 inspecta cruce non exultaret, ac triumpharet, per quam, breuissi-
 ma illa passionis mora transacta, ea esset bona consequuturus, quæ
 nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascende-
 runt, quæ iam fide quodammo dò præsumpserat, spe attigerat, & ve-
 luti iam manu tenebat?

Hac igitur ratione fides, & fidei germana, spes, beatissimi Apostoli mentem ad passionem amorem incendebant. Quid verò charitas, quæ summum inter has virtutes locum tenet? ea verò longè alia ratione, sed maiori tamen studio ad amorem crucis excitabat: non enim propositæ mercedis magnitudine, sed purissimo diuinæ bonitatis amore hoc in eius pectore desiderium inflammabat. Charitatis quippè est, omni ratione, Deo, quem summè diligit, inferuire, & gratificari velle: idque tantò magis, quantò charitas ipsa perfectior atque flagrantior est. Inter omnia autè virtutum officia, nihil Deo gratius, nihilque dignius, aut mirabilius, quàm inuicta in doloribus constantia, & alacris ac læta in tribulatione patientia (hic enim summus perfectæ charitatis gradus, hoc summum probatæ virtutis argumentum est) ideo nihil magis viri sancti cupiunt, quàm hoc genere virtutis, ei, quem flagrantissimo amore diligunt, gratificari. Ad hunc autem dilectionis gradum initio nascentis Ecclesiæ, cum alios multos, tum etiam Macedones peruenisse Apostolus testatur his verbis: Notam facimus vobis fratres gratiam, quæ data est in Ecclesijs Macedoniæ: quoniam in multo experimento tribulationis, abundantia gaudij ipsorum fuit. Noua certè res, & incognita mundo, & humanæ rationi incredibilis: quòd non in leui, sed in multa etiam tribulatione homines se ita gegerent, vt non modò tristitia non afficerentur, sed magna etià lætitia cõplerentur: hoc enim abundantia gaudij significat. Hoc autè natura hominum, hæc mores, hoc vsus, hoc humana vita habet, vt quòd magis calamitas crescit, eò magis & luctus, & mœror, & tristitia augeatur, & omnis lætitia procul abfit: cum scriptum sit; Tristitia vnus horæ obliuionem facit luxuriæ magnæ. Hic autem supra omnes naturæ humanæ leges, quòd calamitas corporis grauior, eò animi gaudium & lætitia maior extitit. Quid autem hoc nisi ingens diuini amoris vis efficere potuit? De qua sic Petrus Chrysol. ait: Nil durum, nil amarum, nil graue, nil lethale cõputat amor verus. Quod ferrum, quæ vulnera, quæ pœnæ, quæ mortes amorem prævalent superare perfectum? Amor est impenetrabilis lorica: respuit iacula, gladium excutit, periculis insultat, mortem irridet: si amor est, vincit omnia. Vnde in Cantico dilectio morti comparatur, qua nihil in mundo fortius inuenitur, cum nullus ab eius falce atque dominatù potentissimorum Regum aut Imperatorum immunis sit. Hanc autem insuperabilem fortitudinem Martyres habuisse constat: quos nulla humana vis, nulla mundi potentia à Christi complexu atque dilectione potuit auellere. De ea quippè

2. Cor. 8.

Petrus Rad
uenn. s.

Cant. 8.

pè mox subditur: Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem, & flumina non operient eam. Omnes enim reges terræ & principes conuenerunt in vnum, omnesque vna mente, atque consilio, omnibus tormentorum machinis (quæ humana crudelitas Dæmonis furore concitata excogitare potuit) hunc charitatis ignem, qui in sanctorum Martyrum pectore flagrabat, extinguere nitentur: quæ tamen omnia inuicta in Christum dilectio superauit. Hinc D. Cyprianus in Epistola quadam insuperabilem sanctorum Martyrum fortitudinem commendans, ait: Steterunt torti, torquentibus fortiores, & pulsantes ac lanientes vngulas, pulsata ac laniata mēbra vicerunt. Insuperabilem fidē superare nō potuit frequens plaga diu repetita: quamuis rupta compage viscerū torquerentur in seruis Dei non iam mēbra, sed vulnera. Quam ille fortitudinis laudem non viris modò, sed fœminis tribuit, quas ait viris etià torquentibus fortiores extitisse. Qua fortitudine, quid maius, aut mirabilius esse potuit? Nā quamuis mirū, & nouū sit, fœminam viris esse fortiores; multò tamen mirabilius est, eas dū torquerētur, torquentibus fortiores extitisse: cum torquere facile, torqueri autem acerbissimum sit. Si igitur tanta perfectæ charitatis vis est, vt infirmum etiam fœminarum sexum hac tanta fortitudine armaret, quid iam mirum, aut nouum erit, beatissimum Apostolum Andream, qui multo maiori charitate incensus erat, cum paratam sibi crucem à longè videret, his eam amantissimis verbis salutasse? O crux, quæ in corpore Christi dicata es, & membris eius tanquam margaritis ornata: ô crux, quæ per totum mundum fulges, suscipe me ab hominibus, & redde me magistro meo; vt per te me suscipiat, qui per te me redemit: Hunc enim affectum, hunc animum illi præstabat. non solum fides, & spes (de quibus antè locuti sumus) sed ardentissima etiam, quam Spiritus sanctus in corde eius accenderat, charitas. Hæc enim has splendidissimas fortitudinis, & constantiæ flammæ in eius mente excitabat, quibus & mortem, & omnia tormentorum genera superari paulò antè docuimus. Verùm hic aliquis fortasse dicat; si charitatis tanta vis est, vt amara vertat in dulcia; quomodo Saluator noster, in quem se tota charitatis plenitudo effuderat (non enim ad mensuram dedit Deus Spiritum filio) quomodo, inquam, imminente passionis hora non exultare, vt Andreas; sed pauere, vt infirmus cœpit, & tædere. Sed cum hoc multis de causis, iisdemque iustissimis acciderit; D. tamen Bernardus hunc infirmitatis nostræ affectum propter infirmorum solatiū à Domino misericorditer assumptum

Cant. 8.
Psal. 2.

Cyprian.

Bernard.

ptum fuisse testatur: sic enim ait; Agnosco planè in duce belli pusillanimatorum trepidationem: agnosco ægroti vocem in medico confidero charitatem, stupeo miserationem, expauesco dignationem. Misericors Dominus non beati Andreae robustum sibi suscepit affectum, quia non est opus sanis medicus, sed malè habentibus. Quid fuerat, Domine Iesu, si accedente hora, propter quam veneras, intrepidus stares, tanquam qui potestatem habebas ponendi animam tuam? An non longè gloriosius fuit (quando totum propter nos agebatur) ut non modò passio corporis, sed etiam cordis affectio pro nobis faceret: & quos viuificabat mors tua, tua nihilominus & trepidatio robustos, & mæstitia lætos, & tædium alacres, & turbatio quietos faceret? Deniq; agnosco & in hoc ipso Paraclatum maximū, & agnosco Paraclatum benignissimum, qui propè est Ihs, qui tribulato sunt corde. Non despero iam Domine, etiam si molesta mihi videatur tribulatio quam patior; etiam si pusillanimis sum; etiam si desidero ut transferatur à me calix: non despero (inquam) dummodò audiam ipse: veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu. Haftenus Bern.

§. II.

¶ Sed iam tempus est, ut ex his, quæ de hac mirabili Andreae fortitudine, quam ab eius flagrantissima in Christum charitate proficisci diximus, philosophari incipiamus: frustra enim præclara Sanctorum gesta celebramus, nisi quid nobis facto opus sit, eorum exemplo agnoscamus. Primum igitur hoc exemplo intelligimus, quantum illi decipiantur, qui ideò à virtutis studio abhorrent, quòd eam asperam, atq; inaccessiblem arbitrentur; vitia verò illis blandissima & iucundissima appareant: hi enim veræ charitatis vim atque potentiam prorsus ignorant: quæ quanta sit, non solum beatissimi Andreae alacritas passionis, sed omnium etiam Martyrum mirabilis patientia declarat. Quæ ergo vis adeò facile fecit supplicium mortis, quomodo non eadem leue faciat onus diuinæ legis? Vnde ergo hæc tanta cæcitas in multorum hominum pectora irrepit, ut grauissimum, atque importabile diuinæ legis iugum arbitrentur? Nimirum (ut mihi quidè videtur) quòd illud non Ihs viribus metiuntur, quas habituri sunt, si ad Dominum conuersi, charitatis donum, & mentis sanitatem percipiant: sed Ihs quas modò habent, antequam ad illum conuertantur, cum videlicet nondum natura per gratiam sanata est. Hi autem similes mihi esse videntur Ihs, qui cum ardentissima siti in morbo laborent, nec tamen eo tēpore, in medicis prohibentibus, aquis se ingurgitare audeant, decernunt, vbi è morbo conualuerint, ad eos se font-

Psal. 3.

Matt. 26.

Simil.

37 se fontes ituros; quos aliquando viderunt, ibiq; se ad satietatem vsque bibituros: qui tamen sanitate recepta, & siti pariter cum morbo extincta, rident ea quæ antea morbo delusi proposuerant. Similis igitur horum cæcitas est, qui peccati morbo laborantes, non quid natura per gratiam sanata, sed quid per peccatum ægra concupiscat, attendunt: qui si ad Dominum per veram pœnitentiam conuersi, veram animæ sanitatem reciperent, facilè hoc peruersum derebus iudicium riderent, atque damnarent.

Sed ne quidquam hac in re prætermisum à nobis esse videatur, quæret fortasse aliquis; qua ratione charitatem hanc (cuius tanta vis est) assequi poterit. Hoc planè breuiter D. Aug. declarat his verbis: Putate (inquit) amorè hominis, quasi manum esse animæ: si aliquid tenet, tenere aliud non potest. Hoc autem dico, quia qui amat seculum, Deum amare non potest: occupatam habet manum. Dicit illi Deus: Tene quod do, non vult dimittere quod tenebat, ideo non potest accipere quod offertur. Haftenus Aug. Cuius verbis hoc monemur, ut si Deum consequi volumus, simul cum peccato seculi amorem (vnde peccata proficiscuntur) relinquamus: ut summum illud, & infinitum bonum plenè possideamus. Hoc igitur primum est quod à nobis beatissimi Andreae charitas, & passionis eius alacritas exigit.

Exigit etiam, ut quando gloriosum eius agonem & martyrium hodiè celebramus, patientiæ quoque, & fortitudinis eius exemplum, quo ad licet, imitemur. Solennitates quippè Martyrum (ut D. Aug. ait) exhortationes martyriorum sunt: ut imitari non pigeat, quod celebrare delectat. Quamuis enim Tyranni modò desint aduersum quos dimicare debeamus, alij tamen hostes non desunt, contra quos tota penè vita decertandum sit. Vita enim Christiana quid aliud quàm militia est: in qua aduersus principes tenebrarum, & aduersus familiarem ac domesticum hostem, carnem nostram, pugnare semper debemus? Ad quam quidem pugnam nos D. Chryso. hortatur his verbis; O christiane, delicatus es miles, si putas sine pugna te posse vincere, sine certamine triumphare. Fortiter dimica, atrociter in prælio concerta, considera pactum, conditionem attende, militiam nosce, pactum quod spondidisti, conditionem ad quam accessisti, militiam cui nomen dedisti. Hoc enim pacto, quos miraris, omnes pugnauerunt; hac conditione vniuersi vicerunt; hac militia triumpharunt. Sunt autem non pauci, qui quàm longissimè ab hac intentione & proposito distant: qui videlicet ita Deo seruire destinarunt, ut nihil tamen asperum, ac difficile in eius gratiam subire velint. Ho-

August.

August.

Chryso. in Homil.

rura

Gregor.

rum autem mores appositissimè D. Gregor. describit his verbis; Re- 40
probi recta quidem deliberando petunt, sed ad consueta semper ma-
la recurrunt. Esse quidem humiles, sed sine despectu: pauperes esse
volunt, sed sine defectu: esse casti, sed sine maceratione corporis: es-
se patientes, sed sine contumelijs volunt. Cumque adipisci quærunt
virtutes, sed labores virtutum fugiunt, quid aliud quàm & belli cer-
tamina in campo nesciunt, & triumphare in vrbibus de bello concu-
piscunt? Hactenus ille. Cum igitur horum propositum ad eò damna-
bile sit, nos contraria via incedentes, sic vitam nostram instituamus,
vt non modò quæ facilia, & iucunda sunt, sed multò magis quæ sunt
aspera, & iniucunda propter Christi gloriam atque obedientiam
amplectamur: & omnia prius perpeti, quàm ab illius gratia excide-
re, malimus: hoc enim sancti Apostoli, & Martyres nos exemplo
suo docent. Sciebant illi quidem, si verbo tenus Dominum, metu 41
mortis adacti (quemadmodum Petrus Apostolus) negassent, cù eo-
dem Petro per pœnitentiam veniam se esse consecuturos: ea tamen
illorum fides & charitas extitit, vt laniari, discerpi, truncari, & excar-
nificari maluerint, quàm vel ad breue illud momentum fidem illi
debitam violare. Ad hunc ergo dilectionis gradum contendamus
fratres, si ad felicissimum sanctorum Martyrum consortium volu-
mus peruenire.

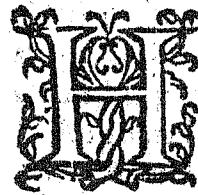
Quòd si hoc vobis difficile videtur, laboris huius mercedem an-
te oculos ponite, quæ quanta sit, eorundem Martyrum & Aposto-
lorum agones & certamina declarant. Qualis enim illa merces est,
propter quam adipiscendam tam immania tormenta sancti Aposto-
li, & Martyres ad eò alacri, & libenti animo sustinuerunt? Nunquam
enim (vt D. Maximus ait) vitam hanc tam constanter expendent, 42
nisi esse alteram, incomparabiliter beatioram, perfecta definitione
sentirent. Hinc sanctissima illa Machabæorum mater pereuntes se-
ptem filios sub vnius diei spatio bono animo ferebat, propter spem
quam in Deo habebat: eademque spes filios, dum amputata lingua,
cute capitis abstracta, & manibus, pedibusque truncatis in feruenti
oleo frigerentur, consolabatur. Vnde quidam illorum ad impijsi-
mum tyrannum dixit; Tu quidem, scelestissime, in præsentis vita
nos perdis: sed mundi Dominus defunctos nos pro suis legibus in
æternæ vitæ resurrectione suscitabit. Post hunc verò alius illuditur,
& linguam postulatus, citò protulit, & manus constanter extendit,
& cum fiducia ait; E cœlo illa possideo, sed propter Dei leges, nunc
hæc ipsa despicio; quoniam ab ipso me ea recepturum spero. Consi-
derate

D. Maxim.

43 derate ergo fratres, qualis illa sanctorum merces sit, quam tot Chri-
sti Martyres, tot cruciatibus, atque supplicijs mercati sunt: pudeatque
nos exiguos virtutis & pœnitentiæ labores propter eandem merce-
dem refugere (non dum enim vsque ad sanguinem restitimus aduer-
sus peccatum repugnantes) cum illi lucrum putarint, tot eam tor-
mentis redimere. Hac enim de causa Apostolus tribulationi spem Rom. 12.
iungit, cum ait; Spe gaudentes, in tribulatione patientes. Gaudium
enim speratæ mercedis facillè minuit pondus laboris. Quæ enim pœ-
næ, quæ tormenta, quæ vulnera molesta esse ei potuerunt, qui Deo Roman. 8.
monstrante intelligit, non esse condignas pœniones huius temporis
ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis? qui intelligat, momē-
taneum & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate 2. Cor. 4.
æternum gloriæ pondus operari in nobis? Si igitur hæc tanta mer-
ces fideles seruos manet, incumbamus professionis nostræ labori-
bus, fratres, & Dei nostri leges, atque præcepta, cum vitæ etiam (si ita
opus fuerit) & rerum omnium iactura seruare contendamus; & om-
nia quæ nos ab hoc pietatis studio remorantur, constanti animo re-
pudiare studeamus: vt hac ratione de communi generis humani ho-
ste trophæa referentes, cœlestis gloriæ palmam, strenuè laboranti-
bus promissam, cum sanctis Apostolis, ac Martyribus percipere
mereamur.

IN EODEM FESTO BEATI AN-
dreae Concio secunda, in qua lectio Evangelica, ac præ-
cipuè verba Thematis explanantur.

¶ T H E. Venite post me, & faciam vos fieri pisces
hominum. Matth. 4.

Odierna sancti Evangelij lectio, dilectissimi, quatuor
insignium Apostolorum, Andreae scilicet, Petri, Iaco-
bi, & Ioannis vocationem continet. Quantum autem
ex Evangelicis literis conijcere possumus, non semel,
sed iterum, ac tertio beatum Andream cum Petro fra-
tre vocatum à Domino fuisse colligimus. Primum enim cum Ioan-
nes Baptista Christum Dominum ambulantiem vidisset, ipsumque
Dei agnum esse testatus esset, duo ex eius discipulis, quorum alter
Andreas erat, eum sequuti sunt, & apud illum eodem die manserunt.
Andreas verò suauissima Christi consuetudine miro modo delecta-
tus.

tus, inuentum fratrem adduxit ad Iesum, Messiam illum, mundi quē Saluatorem esse confirmans. In eo verò Euangelicæ charitatis virtus enituit, quòd solus pretioso illo thesauro frui Andreas noluit; sed eiusdem dignitatis, & gratiæ participem esse fratrem studuit, ac si iam vox illa Ioannis auribus eius insonuisset; Qui audit, dicat, Veni. Hæc igitur prima horum sanctissimorum fratrum vocatio fuit. Secūda verò fuit ad stagnum Genezareth, in quo Petrus à Domino vocatus fuit: & credibile est cum Petro ibi fratrem quoque Andream fuisse. Sed quoniam eos qui docendi Euangelij munus sustinere debebant, ab omnibus alijs curis, atque negotijs segregatos esse oportebat, vltimò tandem eosdem in præsentī Euangelio Dominus vocauit: quam quidem vocationem Matthæus Euangelista describit his verbis.

[Ambulans Iesus iuxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem qui vocatur Petrus, & Andream fratrem eius, mittentes rete in mare (erant enim piscatores) & ait illis; Venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum.] Humili quidem similitudine Dominus, sed ex subiecta materia, & officio sumpta, duas res maximas, Apostolatus scilicet dignitatem, & futuram gentium conuersionem designauit: quam apertioribus postea verbis explicauit dicens; Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, & posui vos, vt eatis, & fructum afferatis, & fructus vester maneat. Piscatorum verò nomine, verbi Dei ministros intelligi per Hieremiam Dominus significauit, cum ait: Ecce, ego mittam eis piscatores multos, dicit Dominus: & piscabuntur eos: & post hæc mittam eis multos venatores, & venabuntur eos de omni monte, & de omni colle, & de cauernis petrarum. Quia verò cælestis magister hac piscandi metaphora vsus est, officij nostri erit eam excutere, & paulò fusiùs explanare. Rete igitur, verbum Dei: pisces, homines; mare, mundum in quo huiusmodi pisces versantur, intelligimus. Mundi verò statum mari appositissimè comparari, vtriusq; rei similitudo satis declarat. Si enim mare amarum est, si infidum, si procellosum, si instabile, & varium, periculisq; plenum; quid, quæso, mundo similius? Quid enim in mundo stabile? quid tranquillū? quid placidum? quid diuturnum? quid non infinitis casibus, & periculis obnoxium? Vt enim D. Grego. ait, vbiq; in mundo mors, vbiq; luctus, vbiq; desolatio: vndiq; percuimur, vndiq; amaritudine replemur: & tamen cæca mente carnalis concupiscentiæ, eius amaritudinem amamus, fugientem sequimur, labenti inhaeremus: & quia labentem retinere non possumus, cum eodem ipso labimur.

Piscium.

Piscium verò nomine homines diximus intelligi, qui in hoc mari magno vitam agunt. Primum enim varia piscium genera; varios hominum status repræsentant: quorum quidam maiores, alij minores; alij autem mediocres sunt, quibus vastum mundi huius pelagus cōpletur. Quemadmodum autem minores pisces in maiorum prædam cedunt: ita inopes ac tenues homines potentiorum iniuriæ patere Ecclesiasticus docet his verbis; Venatio leonis onager in deserto: sic & pasua diuitum sunt pauperes. Aduersus autem hos pauperum oppressores Dominus per Esaiam clamat; Væ qui condunt leges iniquas, & scribentes, iniustitiam scripserunt: vt essent viduæ præda eorum, & pupillos diriperent. Quid facietis in die visitationis, & calamitatis de longè venientis? Illi verò diuites ac potentes magis damnandi sunt, qui nouis semper oneribus pauperes premunt, vt habeant quid opulentioribus largiantur: & illis quidem vitæ necessaria eripiunt, vt alijs tribuant vnde luxurientur. ¶ Illud etiam piscibus conuenit, vt nunquam quieti, nunquam vno in loco consistant; sed prædæ captandæ gratia, hūc & illūc audissimè discurrant. Quid autem aliud in plateis, & iudicum tribunalibus cernas, nisi homines pisciculorum more, rei parandæ atque augendæ gratia circumcurrere? & continua agitatione molestissimam vitam agere? Miramur sæpe pisciculorum audiatem, qui tanta celeritate panis micæ, aut similes quisquillas in stagna decedentes, persequuntur: nos ipsos non miramur, qui simili studio & cupiditate paulò maiora bona captamus: quorum tamen non alius fructus est, quàm is, qui ab Ecclesiaste significatur, cum ait; Omnis labor hominis in ore eius.

§. I.

¶ Verum illud diligentius obseruandum est, esse in huius mundi mari pisces, ex veteris legis decreto, mundos, & immundos. Mundi autem esse dicuntur, qui pinnulas & squamas habent: immundi verò, qui ijs destituti sunt. Itaque anguilla, & murænula, quæ nunc in delicijs habentur, immundi olim pisces erant, quibus vesci sub lege non licebat. Cur ita tandem? Cur immunda creatura Dei censeatur? Sed animaduertite, fratres, mirandam conditoris prouidentiam, qui non modò sacris literis, atque doctrinis, sed rebus etiam ipsis, quas condidit, nos instruere, & erudire curauit. Quid igitur hoc symbolo nobis innuitur? Pinnulæ quidem, quibus tanquam pennis pisces se in altum surrigunt, & quodam modo volant, diuinarum rerum contemplationem, qua in altum attollimur, & cælestia rimamur, appositissimè designant. Squamæ autem, quibus velut quadam lorica cor

B pus

Apoc. 22.

Luce. 5.

Hier. 16.

Gregor.

Ecc. 13.

Esai. 10.

Ecc. 6.

Leuit. 11.

Bernar.

pus tegitur, spiritualia arma significat; quibus mentes nostrae aduersus ignitas diaboli sagittas muniuntur. Vnde sapienter D. Bernardus; Quemadmodum, inquit, frustra iacitur rete ante oculos pennatorum: ita frustra iaciuntur inimici tela in corpora loricatorum. Vt hoc igitur veteris legis decretum ad vitae nostrae institutionem transferamus, si quis piscis mundus, hoc est, purus ante Deum, atque innocens esse velit, det operam, ut huiusmodi pinnulis, & squamis muniatur. Pinnulis autem instructus erit, si se diuinarum rerum contemplationi, & pio orandi studio addixerit. Deinde verò, quia scriptum est: Discedat ab iniquitate omnis qui inuocat nomen Domini: nequaquam sibi precandi, atque diuina meditandi studium sufficere credat, nisi attentissimis etiam oculis supra sui custodiam vigilet, ut aduersus immortalis, & importuni hostis spicula, semper attentus, semper munitus, & quodammodo loricator incedat. Hoc est enim quod Propheta nos admonet, cum ait; Custodi te ipsum, & animam tuam sollicitè. Et iterum; Indicabo tibi, o homo, quid sit bonum, & quid Dominus requirat à te. Vtique facere iudicium, & diligere misericordiam, & sollicitum te ambulare cum Deo: hoc est, iugi & sollicita cura prospicere, ne quid agas, quod diuinæ maiestatis oculos offendat. Quisquis igitur huiusmodi pinnulis & squamis vestitus incedit, inter mundos pisces numeratur: qui verò utroque destituitur, inter immundos. Ad hoc autem genus pertinent ij, qui nullam precandi, nullamque sui tuendi curam habent: qui nullis aduersus diaboli tela armis teguntur; qui à Propheta in terra obliuionis vitam agere dicuntur: hoc est, qui ita sunt terrenis rebus affixi, ut nunquam oculos in cælum tollant; qui Dei memoriam à se penitus abdicarunt; qui, tanquam vilissima carnis mancipia, vni tantum se ventri, & veneri natos esse putant. Hi igitur pisces immundi sunt; qui à cœlesti conuiuio repudiantur. Sed iam ad rete, & pisces veniamus.

Matth. 13.

Rete autem, siue sagemam esse verbum Dei, Dominus testatur, cum ait; Simile est regnum cœlorum sagemam missam in mare, & ex omni genere piscium congreganti. Piscatores verò diximus diuini verbi ministros esse, qui homines varijs vitiorum gurgitibus mersos, ad diuinæ lucis, rerumque cœlestium cognitionem attollunt. Sicut enim pisces intra aquam perpetuò versantur, nec inde vel ad horam exeunt: ita multos hominum videmus vsque ad eam terrenis curis, & cupiditatibus immerfos, ut nihil nisi terrena sapiant, nihil aliud curent, nihil cogitent, nihil loquantur, & ita sese in omni vita gerant,

Simil.

gerant, ac si ad solum pecuniæ, & terrenarum rerum studium nati essent. Quos si paulisper inde extrahere velis, piscium instar, qui ab aquis extrahuntur, penè mortuos videas: ita enim se corporis voluptatibus addixerunt, ut ab eis abstrahi, non minus molestum sit, quam piscibus extra cognatas sibi aquas educi. Ad hos igitur ab his aquis extrahendos Euangelica sagemam destinata est, quæ non tam humana, quam diuina virtute fulta, iacentes in profundo vitiorum gurgite animas, in superas cœli regiones educit: hac enim cœlesti virtute Euangelici piscatores adiuti, munus suum feliciter obeunt. Vt enim D. Chrysostomus ait; Hoc habet piscatoris officium, quod ipse tantum operam suam ponat, prædam autem ipse non faciat: sed à Deo conditam, & paratam capiat. Nam & vinitor, & olitor terram subigunt; & agricola sementem facit, ac deinde metit; cæteri verò opifices manuum ministerio efficiunt quidquid ad ipsorum artem spectat. At piscator nihil horum, sed prædam diuina virtute editam & paratam illaqueat. Quod si in agricultura (ut Apostolus ait) neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus; quid sibi piscator tribuere poterit, cuius totum penè opus diuinum beneficium est? Quò minus mirandum est, fratres, si raucis quotidie ac penè ruptis concionatorum faucibus nihil proficiamus; cum hoc non tam opis nostræ, quam diuinæ gratiæ munus sit: quem nisi interius loquentem audiat, frustra vestras aures perpetuis clamoribus obtundimus. Quam multi hodiè piscatores ubique rete diuini verbi frustra iacimus! Quotus quisque enim ex profundo carnalium cupiditatum gurgite, prædicationis sagemam extractus est? quis assiduis concionibus audiendis vitam commutauit? quis consuetæ carnis vitia deseruit, & in nouum se hominem transformauit? Callos iam audiendo verbum Dei mens nostra obduxit, & tanquam diu ad verbera obdurata mancipia, nihil sentit. Hoc est autem quod Apostolus ait, cauteriatam habere conscientiam. Vt enim cutis carnis, cauterio durata, sentiendi vim amittit: ita prauæ quorundam mentes eò stuporis deueniunt, ut nullæ concionatorum voces, nulli diuinæ legis terrores ac minæ, vllum eis timorem, aut dolorem incutiant. Ita fit, ut si quis horum frequentissimè sacras conciones audiat, talis à concione regrediatur, qualis ad eam venit. ¶ Quid ergo remedij iam superest? qua ratione tot animarum morbis medicinam facere poterimus? quo alio instrumento quam sagemam verbi Dei, pisces, in profundo maris huius versantes, in superas regiones attollemus? Iam miracula desecerunt: iam Prophetarum ora conticuerunt:

Chryso.

1. Cor. 3.

1. Tim. 4.

iam Martyrum agones, & certamina (qui fidem illustrabant) con-
 quieverunt: & præclara sanctorum patrum exempla (quæ lucem
 rebus humanis præferebant) magna iam ex parte extincta sunt. Sola
 penè nunc superest verbi Dei sagera, quæ si frustra iaciatur, quæ nos
 spes reliqua salutis manet? Sed ais: Cur ergo Dominus, cuius hoc
 præcipuè opus, & beneficium est, prædam nobis non exhibet? Cul-
 pam huius rei, fratres, nulla ratione in Dominum, sed in nos con-
 ferre debemus. Nos quidem in culpa sumus, qui non ita viuimus,
 nec ita ex Deo pendemus, nec ita eius opem dicturi & audituri im-
 ploramus, ut digni simus, quorum ipse mente, & lingua, velut sage-
 na ad aliorum salutem utatur. Vnde is per Hieremiam de huiusmo-
 di ministris ait; Si stetissent in consilio meo, & nota fecissent verba
 mea populo meo, auertissem eos à via sua mala, & à cogitationibus
 suis pessimis. Hoc autem, quod nobis deest, in Apostolis abundauit:
 ideo non mirum, si nos inanem sageram, illi verò piscibus plenam
 passim referrent. Hoc est enim, quod Saluatori nostro, & Apostolis
 eius in ipso per Zachariam Dominus pollicetur, cum ait; Si in vijs
 meis ambulaueris, & custodiam meam custodieris, tu quoque iudi-
 cabis domum meam, & custodies atria mea: & dabo tibi ambulan-
 tes de his qui hinc nunc assunt: hoc est, ut opera, atque doctrina ho-
 mines efficias Angelis similes, qui in conspectu meo sunt. Quia igitur
 nos hanc vitæ puritatē minimè retinemus, nihil mirum si sum-
 mus ille puritatis amator sordido hoc instrumento non semper utatur.
 Itaque nos verbis tantum hoc negotium gerimus, quod lamen-
 tis magis, & fufis ad Deum precibus urgere deberemus. Qui enim
 Ecclesiasticorum Doctorum opera ad meliorem mentem redeunt, 16
 ij profectò lachrymarum magis, quàm verborum filij existiman-
 di sunt.

Nequaquam tamen tota huius rei culpa in Ecclesiastem conij-
 cienda est: Auditores etiam in culpa sunt, qui minùs attenti ac pa-
 rati ad sacras conciones veniunt. Auris enim bona (ut Sapiens ait)
 audit cum omni concupiscentia sapientiam: quemadmodum audie-
 bat ille, qui dicebat; In corde meo abscondi eloquia tua, ut non pec-
 cem tibi: hoc est, si quid audio, si quid lego, si quid meditor, & cum
 animo meo cogito, ad hunc omnia finem dirigo; non ut superior,
 sed ut humilior; non ut doctior, sed ut purior euadam: denique, ut
 non peccem tibi. Sunt enim qui curiositatis affectu ita verbum Dei
 audiant, non ut in Deum non peccent, sed ut animum, vel nouitate
 rerum, vel elegantia verborum, vel acumine sententiarum pascant:
 quos

Hierem. 23.

Zach. 3.

Eccl. 3.

Psalm. 118.

- 17 quos appositissima similitudine D. August. pueris comparat, quibus August.
 si literas minio auroque fulgentes ante oculos ponas, sola earum spe Simil.
 cie delectati, quid sibi velint, quidve moneant, prorsus non aduer-
 tunt. ¶ Sunt rursus alij (ut idem Aug. ait) quorum mentes tot curis, Idem.
 & cupiditatibus, totque mundi vocibus, & clamoribus perire repenti-
 bus impeditæ sunt, ut verba sapientiæ, quæ in silentio discuntur, au-
 dire vix possint. Quemadmodum enim si quis dum concionator Simil.
 verba faceret, tumultuaretur, ac vociferaretur, nemo quæ diceren-
 tur intelligeret: sic planè, ac multò etiam minùs concionatoris vocè
 percipiet, qui varijs intra se curis, & cupiditatibus exagitur. In quie-
 te & silentio illius verba audienda sunt, de quo scriptum est; Porro
 ad me dictum est verbum absconditum, & quasi furtiuè suscepit au-
 ris mea venas susurri eius. Hoc autem modo sanctus ille Rex loquen-
 tem Dominum audiebat, cum diceret; Audiam quid loquatur in
 me Dominus Deus: quoniam loquetur pacem in plebem suam, &
 super sanctos suos, & in eos qui conuertuntur ad cor. Illi autem
 ad cor, hoc est, ad cordis sui secretum conuerti dicuntur, qui men-
 tem suam ab omnibus terrenis curis, & cogitationibus explican-
 tes, spiritum suum ad cælestia atque diuina transfulerunt. Cum his
 ergo Dominus pacem loquitur; quia pacem illis internam præbet:
 non qualem mundus dat, sed qualem diuina potentia pijs homini-
 bus tribuere solet; per quam cupiditates, & affectus nostri sub ratio-
 nis imperio compositi atque pacati silent. Partim enim virtute diui-
 næ gratiæ compressi, partim laudabili consuetudine frænati, & ad
 rationis imperium assuefacti, nullas turbas excitant, quibus de statu
 suo mentem conuellant. Hinc sequitur illa pax, quæ exuperat om-
 nem sensum. Sed iam satis de piscandi ratione: nunc ad sequentia
 veniamus.

§. II.

¶ Vbi ergo Dominus dixisset. [Venite post me, & faciam vos fieri pesca-
 tores hominum.] Duo isti fratres hac vna Domini voce permoti, reli-
 ctis confestim omnibus, ita eum sequuti sunt, ut ad seculi negotia
 nunquam redierint. Nudos quippè, & ab omni terrenarum rerum
 amore expeditos esse Dominus voluit, quos ad Euangelicæ pesca-
 tionis munus eligebat. Est enim (ut D. Chrysostr. ait) virtutibus cun-
 ctis cognata paupertas. Athleta ad luctam nudus accedit: configit
 etiam cum fluctibus nauta nudus: miles in acie non nisi expeditus
 astat. Sic igitur duo isti fratres ad vnam Domini vocem omnia
 protinus reliquerunt. Sed quid mirum si conditoris vox post se
 B 3 homines

August.

Idem.

Simil.

Iob. 4.

Psalm. 84.

Chrysostr.

Simil.

homines trahat, qui eam vim magneti contulit, ut graue & ponderosum ferrum post se in sublime attollat, & in aere suspensum teneat? Ut nihil autem hoc in loco de diuini Spiritus vi, mentem hominis excitante, dicam, tantus splendor (ut D. Hieron. ait) ex occulta Christi diuinitate in eius vultu elucebat, ut facile vel ipso aspectu ad se homines trahere posset.

Sed quia sancti Patres hoc in loco celerem Apostolorum obedientiam, & rerum omnium contemptum vehementer laudant, aduersus hanc eorum sententiam obijcere aliquis hoc in loco posset. Ad vocem Dominicam uterque iste piscator quid dimisit, qui penè nihil habuit? Huic quæstioni D. Greg. ita responderet; Hac in re, fratres, affectum potius debemus pensare, quàm censum. Multum enim reliquit, qui sibi nihil retinuit: multum dimisit, qui cum re possessa etià concupiscentijs renunciauit. A sequentibus ergo tam multa dimissa

sunt, quanta à non sequentibus concupisci potuerunt. Nemo igitur cum quosdam conspicit multa reliquisse, apud semetipsum dicat; imitari mundi contemptores volo, sed quid relinquam non habeo. Multa, fratres, relinquitis, si desiderijs terrenis renunciatis. Exteriora etenim nostra Domino, quàmlibet parua, sufficiunt: cor namque, & non substantiam pensat: neque perpendit quantum in eius sacrificio, sed ex quanto proferatur. Nam si exteriorem substantiam perpendamus, ecce sancti negotiatores nostri perpetuam Angelorum vitam, datis retibus, & nauis, mercati sunt. Æstimationem quippe pretij rete non habet: sed tamen regnum Dei tantum valet, quantum habes. Valuit namque Zachæo dimidium substantiæ, quâ pauperibus erogauit: valuit Petro, & Andreae, rete, & nauem dimisisse: valuit viduæ duobus minutis: valuit alteri calicem aquæ frigidæ.

O rem admirandam! ô grauisimum diuinæ clementiæ argumentum! Regno cælorum, fratres, quid vilius cum emitur? quid carius cum possidetur? Sed fortasse nec calix aquæ frigidæ suppetit, qui indigenti præbeatur: sed hic etiam securitatem promittit sermo diuinus. Redemptori enim nato cæli ciues ostendi sunt, qui clamarent; Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis: ut indicarent, ante Dei oculos nunquam esse vacuam manum à munere, si fuerit arca cordis plena bonâ voluntate. Hic enim Psal. inquit: In me sunt Deus vota tua, quæ reddam, laudationes tibi: ac si apertè dicat: etsi exterius munera offerenda non habeo, intra me tamen inuenio quod in ara tuæ laudis imponam: quia qui nostra datione non pascaris, oblatione cordis

meliùs

23 meliùs pascaris. Nihil quippè offertur Deo ditius bonâ voluntate. Hæc omnia ex Diuo Gregorio. Hanc porrò bonæ voluntatis oblationem, quæ pius homo non tam sua, quàm se ipsum offert Deo, Diuus Hieronymus commendat his verbis; Aurum deponere, incipientium est, non perfectorum. Fecit hoc Thebanus Crates, fecit Antisthenes: seipsam offerre Deo, propriè Christianorum est, & Apostolorum, qui duo æra minuta, cum paupere vidua in gazophylacium mittentes, totum censum quem habuerunt, Domino traderunt, & merentur audire: Sedebitis super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel.

Ex quibus verbis facile colligimus, fratres, quòd quamuis & pium, & gratum Deo sit, exteriora nostra propter Dominum relinquere; nullum tamen pinguius donum est bonæ voluntatis sacrificio.

24 Hac autem ratione D. Cyprian. consolatur fideles quosdam, qui dolenter ferebant se martyrij corona esse fraudatos: Aliud est, inquit ille, animo deesse martyrium, aliud animum deesse martyrio. Intelligebat enim vir sanctus, gratissimos quoque Deo esse illos, qui animo martyres sunt; quales sanctorum Confessorum multi extiterunt. Quid enim aliud in causa esse putatis, quòd multi ex supernis illis mentibus (quos Angelos vocamus) maiorem in cælo gloriam consequuti sint, quàm sanctorum multi, qui pluribus annis deuotissimè Deo seruiuerunt, cum illi breuissima temporis morula (quam Theologi secundum Angelorum instans appellant) Deo mentis sacrificium obtulerint; illum videlicet tanquam suum, & rerum omnium conditorem agnoscentes, seque illius imperio suppliciter submittentem?

25 Cur hæc, inquam, tam breuis oblatio centum multorum Eremitarum annis in solitudine degentium antefertur? In causa est, quòd illa breuis morula, infinita secula comprehenderit, quibus in eadem fide, charitate, & obedientia mens Angelica perseuerare decreuit: ideoque tantum Deo obtulit, quantum offerre desiderauit: præmiumque eius non breui temporis spatio, sed æterno desiderio definitum est: instans enim illud, totam Angeli æternitatem continebat. Contrà verò dæmon, qui in eodem secundo instanti à Deo desciiuit, in eadem perfidia obstinatus perstat: ideoque tantum in illa breui morula pœnarum meruit, quantum in ea delinquere desiderauit. Et hoc quidem in causa esse sancti Patres definiunt, cur reprobis pro temporaria culpa, pœna infligatur æterna: quoniam si ij, quos diu peccantes patientia diuina sustinet,

B 4 per-

Hicre.

Gregor. in Homil.

Luce. 19.

Luce. 21.

Matt. 10.

Luce. 2.

Psal. 55.

Hierony. in epist. ad Licinium.

Luce. 21.

Matt. 19.

Cypri. Ser. de Lapsis.

perpetuò in carne fuissent, fortasse nunquam à peccato destitissent. 26
 ¶ At inquires; Cur ergo in bonis operibus exequendis tantum studeas
 diu in sumam, si tantundem meriti bona solùm voluntate consequar?
 Ad hoc facillè respondetur, neminem aliquid efficaciter velle,
 quod cum possit præstare, non præstet. Nam cum omnia corporis
 membra voluntatis imperio pareant, nihil minus credi potest,
 quàm te summo illius rei faciendæ desiderio teneri, quam cum
 exequi possis, exequi nolis. Quocirca quemadmodum eorum, qui
 viribus, atque opibus carent, sola voluntas ponderatur: ita illorum
 qui rebus omnibus abundant, voluntas ex operibus æstimatur. Sed
 iam tempus est, vt ad alteram lectionis Euangelicæ partem veniamus.
 Sequitur enim;

§. III.

27
 [¶ Et procedens inde Saluator, vidit alios duos fratres, Iacobum Zebedæi, &
 Ioannem fratrem eius cum Zebedæo patre suo, reficientes retia sua, &c.]
 Quid, quæso, ad præsentem vocationem attinebat, ad eò diligenter
 exponere; quòd illi quidem rete iacerent, hi reficerent? Sed Euangelista,
 partim abiecta horum discipulorum officia exprimere voluit,
 qui laceris retibus reficiendis erant occupati, quò vitam inopem sustentarent:
 partim etiam humiles curas designare voluit, quibus intenti erant cum
 ad Apostolicæ dignitatis fastigium, nullis præcedentibus mentis, sed sola
 Dei gratia vocati sunt. Quo in loco inquisitione dignum est; quid fuerit
 in causa, cur Dominus non solùm ad Apostolici muneris functionem
 (quo nullum in Ecclesia maius est) sed ad alia quoque præclarissima
 officia homines ex infima mundi face delegerit? Nam vt vetera exempla
 memoria repetamus, primum populi sui principem Mosem, oues
 socris pascentem, ac de pinguiori ouium pabulo sollicitum, interiora
 erèmi penetrantem, nihilque minus quàm dignitatem regiam meditantem,
 Dominus ad summum dignitatis culmen euegit, & legiflatorem suum,
 ducem populi, ac Deum Pharaonis constituit. Proximum deinde Regem
 Saulem ex minima tribu Israël, pauperem ac tenuem hominem, atque
 eo tempore patris asinas sollicitè quærentem, in Regem populi sui
 vngi præcepit. Quid verò Dauid Rex? an non ipse inter fratres suos
 minimus, & in pascendis pauculis ouibus occupatus, ad Israëliti
 regi, & prophetici muneris dignitatem euocatus est? Sed operæpretium
 fuerit, quonam modo id acciderit, commemorare. Iussu Domini
 Samuel Propheta domum Isai patris

Exo. 3.

1. Reg. 9.

1. Reg. 16.

29 patris Dauid perrexit, vt ex eius filijs vnum cooptaret in Regem:
 octo enim habebat filios. Protulit verò ante eum pater natu maximum
 Eliab: quem, iubente Domino, vir sanctus repudiavit, dicens;
 Non hunc elegit Dominus. Protulit deinde secundum Aminadab:
 de quo etiam Propheta dixit; Nec hunc elegit Dominus. Obtulit
 deinde ordine quinque alios: quos omnes sanctus Propheta simili
 modo reiecit. Cumque minimus omnium Dauid abesset in pascu
 pecorum occupatus, neque pater Isai alios domi haberet filios:
 ille contra, Nunquid, ait, finitus est numerus filiorum? Cui pater;
 est, inquit, paruulus, qui pascit gregem. Quem Samuel accersiri
 iussit: neque enim, inquit, discumbemus, donec ille veniat.
 Vbi igitur adfuit; Surge, inquit Dominus, & vnge illum: ipse
 est enim. Hac verò Dei electione quid mirabilius? quale enim est
 fratrum minimum, & abiectissimum, pauculas oues pascentem,
 ad tam præclarum munus vocari? Quid verò Apostolorum vocationem
 commemorem? Alij enim dum retia in mare iaciunt, alij dum
 reficiunt, vt essent mundi luminaria, Doctores gentium, & Ecclesie
 columnæ, à Domino cooptantur. Quid verò Matthæum referam?
 quem ad telonium sedentem, & lucra sua sollicitè computantem,
 ad Apostoli, & Euangelistæ officium Dominus vocauit. Quodque
 mirabilius est, non contentus idem Dominus infimæ conditionis
 homines ad tantam dignitatem extulisse, hoc etiam prouidit,
 vt quo tempore ad eam vocati sunt, abiectissima officia
 exercerent. Saul enim asinas patris quærebat: Dauid oues in
 campo pascebat: Iacobus autem & Ioannes retia cum patre suo
 reficiebant. Matthæus verò (quod à diuino ministerio abhorre
 re magis videbatur) ad telonium sedebat, cum à Domino vocatus
 est. Quis igitur in his electionibus diuinæ sapientiæ consilium
 non miretur?

31

Sed quoniam beati esse dicuntur, qui testimonia Domini, hoc
 est, decreta & consilia eius scrutantur; non abs re erit (quantum
 paruitati nostræ conceditur) huius diuini consilij causas inquirere.
 Quia verò omnia propter seipsum operatur Dominus, consentaneum
 est, vt omnes huius rei causas ad eius gloriam referamus.

Primum enim hæc res Dei potentiam maximè illustrat, quòd
 instrumentis adeò fragilibus, & humanæ prudentiæ iudicio prorsus
 ineptis, tam præclara opera molitus fuerit. Quid enim gloriosius,
 quàm Dauidem inermem, & pugnandi imperitum, armatum

B 5 Gigan-

Matth. 9.

1. Reg. 9.

Matth. 9.

Psal. 118.

Prou. 16.

1. Reg. 17.

Gigantem; & bellandi peritissimum, sola funda, & baculo interemisse? Samsonem verò non alijs armis, quàm mandibula asini mille Philisthæos, armis instructos interfecisse, & totum eorum exercitum fudisse? Nec minus mirabile est imbellis mulieris opera potentissimum Holofernis exercitum fugatum, ac deletum fuisse. Quæ enim gloria fuisset, si paribus armis & viribus inimica hominum castra Dominus deiecisset? Quanta verò diuinæ potestatis gloria est, quòd is non magnis copijs, non mundana philosophia, non persuadentibus humanæ sapientiæ verbis; sed duodecim rudium piscatorum vocibus, totam diaboli, ac mundi potentiam euerterit, aras & templa deiecerit, & vniuersum orbem Evangelica prædicatione illustrauerit? In omni enim creatura, quæ sub cælo est, annunciatum fuisse Christi Euangelium ætate sua testatur Paulus. Cuius autem admirationis fuerit hoc opus, declarat Propheta, cum ait; Ex ore infantium, & lactentium perfecisti laudem propter inimicos tuos: hoc est; cum res omnes conditæ nomen tuum admirabile esse testentur, id tamen imprimis vim & salutarem potentiam tuam declarauit, quòd per Apostolos tuos, homines rudes, & indoctos, & simplicibus pueris similes, sanctissimum nomen tuum per cunctas nationes fama celebrasti, & castissimam, plenissimamque pietatis religionem longè lateque propagasti, atque asperrimam diaboli tyrannidem funditus euertisti. Hoc ipsum etiam Apostolus ostendit, cum ait; Habemus thesaurum hunc in vasis fictilibus, vt sublimitas sit virtutis Dei, & non ex nobis: hoc est, vasorum fragilitas aperte declarat, tantarum rerum gestarum gloriam non fictilibus vasis, sed diuinæ virtuti esse ascribendam.

Hæc etiam rudium atque simplicium hominum vocatio diuinæ libertatis excellentiam nobis ob oculos ponit. Hac enim ratione Dominus facillè declarat, se nullis legibus astrictum, pro arbitrio, & rectissimæ voluntatis suæ beneplacito omnia moderari, & suscitare à terra inopes, & de stercore erigere pauperes, vt sedeant cum principibus, & solium gloriæ teneant. Valeant igitur sacrilegi homines, qui Deo libertatis gloriam eripientes, ex necessitate naturæ omnia illum facere somniabant. Quem quidem errorem abolere Dominus volens, Hieremiæ præcepit, vt in domum figuli pergeret, auditurus ibidem verbum eius. Quòd cum venisset, & figulum variè pro arbitratu suo lutum fingentem, & refingentem vidisset, Dominus, quanta sua esset in homines libertas atque potestas, huius figuli exemplo

32

33

34

35. declarauit: vnde ait; Nunquid sicut figulus iste non potero vobis facere domus Israël? Sicut enim lutum in manu figuli, sic vos in manu mea. Huius autem rei alta consideratio mentem hominis magnitudine cõcutit, & illi plenissimè subijcit, in cuius manu est, ex eadem massa, aliud quidem vas in honorem, aliud in contumeliam fingere. Nec libertas modò, sed liberalitas etiam, & immensa Dei gratia in hoc opere perspicitur. Quòd enim longiùs ab hac tanta dignitate merita hominum aberant, eò magnificentius fuit, nullis præcedentibus meritis, sed sola diuinæ largitatis gratia abiectissimos homines hoc tanto munere donare. Liberalis (vt sapiens quidam ait) etiam dandi causam cogitat: at liberalitas Dei nostri, nulla in nobis excogitata causa, sed sola misericordia, magna hominibus dona largitur. Quòd autem magis gratuita eius dona sunt, eò debent, qui sic in benedictionibus ab eo præuenti sunt, submissiùs se gerere, Dominiq; sui magnificentiam gratissimis animis extollere, atque laudare. Hac autem rudium & indoctorum hominum vocatione omnem superbiendi materiam hominibus cœlestis magister ademit, cum infirma mundi, & ignobilia, & contemptibilia elegit: vt non gloriatur omnis caro in conspectu eius: hoc est, ne quisquam vel ob generis claritatem, vel humanam potentiam, aut terrenam sapientiam electum se à Deo iactaret. Hos ergo infimæ conditionis homines elegit Dominus in doctores gentium, fundamenta Ecclesiæ, pastores Domini gregis in cœlum duces, ac mysteriorum Dei dispensatores. Hoc fuerunt Apostoli, hoc & inter eos Andreas: cuius cum admirabilem vocationem iam audieritis, consequens est, vt eius gloriosum quoque exitum audiatis.

Hier. 18.

Rom. 9.

Tertia ratio.

I. Corin. 1.

I. Corin. 4.

§. IIII.

37

¶ Cum in Scythia Europæ, & Achaia verbum Dei latissimè disseminasset, plurimosq; ad fidem Christi conuertisset, ab Ægea Proconsule in crucem agiturus est: vt cuius gloriam prædicabat, mortè quoque imitaretur. Qui crucem sibi paratà à longè prospiciens, tanta alacritate cõpletus fuit, vt in eius laudes se totum effunderet. Solent quidè lictores & carnifices eorum oculos, qui capitalè sententiã subituri sunt, regere, ne fulgentè gladium, ceruicique iamminentè intuètes, exanimentur, & horrore, ac metu mortis, ante mortè quodammodo moriantur: at Beatus Andreas supra humanæ cõditionis naturam elatus, & excelsior mundo factus, adeò nõ exhorruit crucem, vt tanquam amarissimam sponsam amicissimis vocibus compellaret. Salue (inquit) crux, quæ in corpore Christi dicata es, & mēbris eius, tanquam pretiosissimis margaritis

garitis ornata. Securus & gaudens venio ad te; ita & tu exultans
 suscipias me discipulum eius, qui pependit in te. O bona crux, quæ
 decorem & pulchritudinem de membris Domini suscepisti, accipe
 me ab hominibus, & redde me magistro meo: ut per te me susci-
 piat, qui per te me redemit. Antea quidem timorem humanum ha-
 buisti, nunc autem pro voto susciperis. Quibus verbis Apostolus
 mirabilem philosophiam, vereque christianam breui oratione com-
 plexus est. Si enim terrenorum regum autoritas tanta est, ut res infi-
 mas, & abiectas nobilitare queat; quanto magis superna illa maie-
 stas hoc efficere poterit. Vbi ergo Regis æterni filius, crucem, flagel-
 la, clauos, ludibria, & vincula sustinuit; quis dubitet hæc omnia usque
 adeo eius dignitate nobilitata fuisse, ut merito in crucis laudem di-
 cat Andreas; Quæ timorem antea incutere solebas, modo sis iu-
 cundissimæ voluptatis & suauitatis ministra: utpote quæ ex mem-
 bris Domini hanc tantam dignitatem, & suauitatem acceperis.
 Hinc ardentissima illa Martyrum desideria orta sunt, qui tanto-
 pere pro Christi gloria sanguinem fundere sitiebant. Vbi enim
 mundi conditor propter hominum salutem calicem passionis
 nis: vbi proposito sibi gaudio sustinuit crucem confusione con-
 tempta: vbi tam ardenti desiderio baptismo sanguinis propter
 nos voluit baptizari: vbi passionis suæ merito spiritum in nos
 misit de excelso, hanc mentem & affectum sanctis hominibus
 immisit, ut metu mortis sublato, non modo patienter, sed etiam
 alacriter extrema propter illum supplicia perferrent, & summam
 in eis dignitatem & gloriam collocarent. Quæ enim passione
 summi rerum omnium Domini nobilitata fuere, non potuerunt
 non summæ gloriæ esse ijs, qui eius exemplo eadem perpessi sunt.
 Unde magnus ille Imperator Constantinus effossos sanctorum
 Confessorum propter Christi fidem oculos exosculabatur, eam
 corporis ignominiam, summæ gloriæ loco esse ducens. Diuus verò
 Cyprianus in Epistola ad Episcopos, & presbyteros ad metalla
 damnatos, his verbis sanctos eorum pedes catenis propter Chri-
 stum constrictos laudat: O pedes feliciter vincti, qui non à fa-
 bro, sed à Christo soluuntur. O pedes feliciter vincti, qui itine-
 re salutari ad paradysum diriguntur. O pedes in seculo ad præsens
 ligati, ut sint semper apud Dominum liberi. O pedes compedi-
 bus, & ira aduersarij interim cunctabundi, sed celeriter ad Chri-
 stum glorioso itinere cursuri. Hactenus Cyprianus. Quia igitur san-
 cti Martyres hanc tantam laborum suorum mercedem plenissima
 fide

41 fide expectabant, nihil mirum, si tantam in doloribus patientiam
 ostendebant. Illos namque Prophetam consolatur his verbis: Quiescat
 vox tua à ploratu, & oculi tui à lachrymis: quia est merces operi tuo,
 & est spes in nouissimis tuis. Hac igitur spe animati atque erecti, de
 ipsis (ut Saluianus ait) equuleis atque catastis scalam sibi quodam-
 modo fecerunt, qua in cælum ascenderent. Quorum nos exempla
 sectantes, si non sanguinem fundere, saltem rerum nostrarum partem
 pauperibus erogate: si non mortem sustinere datur, mortificare sal-
 tem membra nostra super terram studeamus. Quod si B. Andreae
 corpoream crucem subire non licet, licet tamen sensus nostros, os,
 linguam, aures, oculos, affectus, & omnes denique cupiditates no-
 stras spiritualiter crucifigere: nec nobis durum videatur spirituali
 cruce regnum cælorum comparare, quod Martyres, quod Prophe-
 42 tæ, quod Apostoli, flagellis, vinculis, equuleis, craticulis, flammis, vn-
 gulis, scorpionibus, atque omni genere tormentorum assecuti sunt.
 Quo nos perducere dignetur Dominus Iesus, qui est benedictus in
 secula seculorum Amen.

Ad lectorem.

Quia non deerunt pij concionatores, qui gloriosum hunc,
 verèq; mirabilem beatissimi Apostoli Andreae ago-
 nem paulò fusiùs narrare velint, eis morem gerendum
 esse duxi: ideoque illum ex eius vita, quam Presbyteri
 43 & Diaconi Ecclesiarum Achaie scripserunt (quæ inter
 vitas Lipomani habetur) iisdem penè verbis ascribendum
 curavi.

Cum igitur sanctus Andreas Apostolus tum in Scythia, tum in
 Achaia fidem Christi latissimè disseminasset, & in Patras, Acha-
 iæ ciuitate, Ægeam Proconsulem, Christianos persequentem, gra-
 uiter increpasset: quod qui iudex hominum haberi vellet, iudicem
 omnium Christum Dominum, à Dæmonibus delusus, non agnosce-
 ret: ille contra Christum ore sacrilego blasphemare cœpit, mortem
 illi crucis impropersans. At sanctus Apostolus multa de gloria, ac my-
 sterio

sterio crucis praefatus, inter caetera sic ait; Primus homo per lignum 44
 prauaricationis mortem induxit, & necessarium erat generi huma-
 no, vt per lignum passionis, mors, quae ingressa fuerat, pelleretur; vt
 malum, quod primus homo intulerat, secundus excluderet, pande-
 retque in cruce immaculatas manus pro manibus incontinenter ex-
 tentis; pro suauisque cibo, arboris vetitae, escam fellis acciperet: & in
 se suscipiens mortalitatem nostram, suam nobis immortalitatem con-
 ferret. ¶ Cum haec igitur beatus Andreas diuino illo ore proferret,
 minister impietatis ait; Ista verba illis narrare debes qui tibi credunt:
 mihi autem, nisi in hoc consentias, vt sacrificium dijs omnipotenti-
 bus offeras, in ipsa cruce, quam praedicas, fustibus caesum te affigi
 praecipiam. Cumque haec, & alia impius iudex minaretur, ratus se mi-
 nis suis Sanctum Dei a fide posse reuocare, tandem Apostolus Chri-
 sti ait; Quia in imprudentia tua persistens, me putas minas tuas for- 45
 midare, quidquid tibi videtur in supplicijs maius excogita. Tanto
 enim meo Regi gratior ero, quanto pro eius nomine in tormentis
 fuero constantior. Tunc Aegaeus iussit eum extensum, flagellis caedi:
 qui cum septem terniones transisset, eleuatus est, atque ante iudicem
 adductus. Cui ille; Audi me Andrea, & ab effusione sanguinis consi-
 lium reuoca: quod si non feceris, crucis te faciam interire patibulo.
 Andreas dixit; Ego si crucis supplicium timerem, crucis gloriam
 non praedicarem: tu autem cruciatum aeternum, qui tibi debetur,
 poteris euadere, si postquam probaueris perseuerantiam meam, vel
 sic credideris Christo. Ego enim de tuo interitu, non de mea passio-
 ne conturbor. Passio enim mea haud vnus diei spatium occupat,
 haud duorum: tuus autem cruciatus nec per millia annorum poterit
 ad finem peruenire. Vnde desine iam miseras tuas augere, & ignem 46
 tibi aeternum accendere noli. Tunc indignatus Aegaeus, cruci eum
 affigi mandauit, carnificibus praecipiens, vt ligatis pedibus & ma-
 nibus, quasi in eculeo tenderetur, ne clavis affixus citò deficeret, sed
 longo potius cruciatu torqueretur. Cumque eum carnifices ad cru-
 cem ducerent, concursus factus est populorum, clamantium: Iustus
 homo, & amicus Dei quid fecit, vt ad crucem ducatur? Andreas ve-
 rò populum rogare coepit, ne se desiderata Martyrij corona priua-
 rent. Laetus enim & gaudens pergebat ad crucem, nec in ipso itine-
 re a docendi officio cessabat. Cumque peruenisset ad locum vbi
 crux parata erat, videns eam a longè, exclamauit voce magna,
 Salue crux, quae in corpore Christi dedicata es, & ex membro-
 rum eius margaritis ornata. Antequam iam te Dominus ascenderet,
 timorem

47 timorem terrenum habuisti, modò verò amorem caelestem spirans,
 pro voto susciperis. Nonne enim credentes, quanta intra te gaudia,
 quanta munera praeparata habeas. Securus ergo & gaudens venio
 ad te, ita & tu exultans suscipias me discipulum eius qui pependit in
 te: quia amator tuus semper fui, & desideravi amplecti te. O bona
 crux quae decorem & pulchritudinem de membris Domini suscepi-
 sti, diu desiderata, sollicitè amata, sine intermissione quaesita, & ali-
 quando iam concupiscenti animo praeparata: accipe me ab homini-
 bus, & redde me magistro meo, vt per te me recipiat, qui per te me
 redemit. Et haec dicens nudauit se, & vestimenta tradidit carnifici-
 bus. Qui eum in crucem leuauerunt, funibusque totum eius corpus
 (sicut eis iussum fuerat) ligauerunt. Aderant ibi ad viginti hominū
 48 millia, inter quos erat frater Aegaeus, nomine Stratocles, qui simul
 cum populo clamabat, iniusto iudicio sanctum virum pati. Sanctus
 verò Andreas mentes credentium Christo confirmabat, atque ad
 laborum tolerantiam hortabatur, affirmans, non esse condignas huius
 vitae passiones ad aeternae remunerationis gloriam.

Caeterum cum populus Aegaeam grauissimè incusaret, quod vi-
 rum sanctissimum indigno supplicio affecisset, ille tumultum ac se-
 ditionem populi veritus, ad deponendum eum de cruce propera-
 bat. Cui Apostolus; Quid tu ad nos Aegaeus venisti? Si vis credere
 Christo, sicut promisi, aperietur tibi via salutis: Si autem ad hoc ve-
 nisti, vt me soluas, ego hinc viuens in corpore deponi non poterò.
 Iam enim Regem meum video, iam adoro, iam conspectui eius assis-
 to. Sed de infelici sorte tua doleo: quia paratus te expectat aeternus
 interitus. Curte pro te miser, cum adhuc potes, ne tunc incipias vel-
 49 le, cum minime poteris. Attollentes autem manus ad crucem carni-
 fices, ipsum penitus contingere non poterant: torpebant enim bra-
 chia eorum. Tunc voco magna S. Andreas; Ne me, inquit, permittas
 Domine Iesu Christe, famulum tuum, qui propter nomen tuum
 pendeo in cruce, solui, nec permittas eum qui iam per crucem tuam
 cognouit magnitudinem tuam, ab Aegaeo homine corruptibili hu-
 miliari, sed suscipe me tu, magister mi. Christe, quem dilexi, quem
 cognoui, quem confiteor, quem videre desidero. Suscipe Domine
 Iesu Christe spiritum meum in pace: quia iam tempus est vt ad te ve-
 niam, desiderans te videre. Suscipe me Domine Iesu Christe magi-
 ster bone, neque permittas me ex hac cruce deponi, nisi prius spiri-
 tum meum susceperis. Et cum haec dixisset, videntibus cunctis, splen-
 dor nimius, sicut fulgor de caelo veniens, ita illum circumdedit, vt
 videri

videri præ magnitudine splendoris omnino non posset. Cumque splendor ille dimidiæ, ferme horæ spatio permanisset, abscedente lumine, emisit spiritum, cum ipso simul lumine ad Dominum pergens.

Hoc ergo modo gloriosissimus Christi Apostolus & Martyr occubuit; hac passione Dominum glorificauit. In qua multa sunt consideratione dignissima, atque in primis passionis eius diuturnitas. Neque enim celeri morte, sicut alij Martyres; sed diuturna duorum dierum passione sic cruciatus est, vt sine villo lethali vulnere animam exhalaret. Quo tempore, cum paulatim vires corporis deficerent, virtus tamen animi adeo non deficiebat, vt astantem populum bi- duo illo præceptis ac monitis cœlestibus imbuere non cessaret. Quam pulchra ad Christianam Philosophiam docendam cathedra crux est! Quid igitur ex tali loco docere potuisset, nisi illud; quod per multas tribulationes oportet nos introire in regnum Dei? Et illud; Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Et illud; Momentaneum & leue tribulationis nostræ supra modum in sublimitate æternæ gloriæ pondus operatur in nobis. Hæc, & his similia sanctus ex illa cœlesti cathedra docebat: lætusque ipse & alacer, instante iam sui gloria triumphi, cum Propheta canere videbatur; Transiimus per ignem & aquam, & deduxisti nos in refrigerium. Quid verò illud, quam mirabile; quod cum paratam sibi à longè crucem vidisset, non vt patibulum, sed vt regalem thronum, & dilectissimam sponsam intuens, his eam amarissimis vocibus compellauit; Salue crux quæ in corpore Christi dicata es, & mēbris eius tanquam margaritis ornata. Securus & gaudēs venio ad te, ita & tu exultans suscipias me. Videris (inquit Bernard.) quia non se capit præ magnitudine gaudij. Ita, inquit, & tu exultans suscipias me. Ergo ne tanta est exultatio, vt exultet & ipsa crux? Quid prius mirandum? quid magis supra rationem, supraque naturam: exultare crucem, an crucifixum exultare? Illi enim sensum natura negauit: huic verò (si quid ipsa præualet) gaudium omne exterminat, ingeritque dolorem. Et tamen supra naturam crux ad lætitiā vocatur: & crucifixus non modò non trepidat, sed exultat. Neque hoc solo cruciatu contentus, ad iudicem, antè crucis supplicium minitantem ait; Quia in imprudentia tua perseueras, me putas minas tuas posse formidare: quidquid tibi videtur in supplicijs maius excogita. Neque enim ad solum hoc supplicium paratum, & alacrem se esse sentiebat, sed ad omnia etiam quæ humana mens posset excogitare.

Bernard.

33 tare. Obsecro fratres, homo est qui loquitur hæc, an Angelus? Vnde ergo in homine noua hæc exultatio, & lætitia hæctenus inaudita? vnde in tanta fragilitate tam robustus animus? tanta constantia? Absit vt à seipso tantam ei credamus inesse virtutem. Planè spiritus erat qui adiuuabat infirmitatem eius, per quem diffundebatur in corde ipsius fortis, vt mors, dilectio; imo & ipsa morte fortior. Spiritus autem hic super mel dulcis: adeo vt ne ipsa quidem dulcedini eius præualere queat amarissimæ mortis amaritudo. Quid ergo non temperabit illa dulcedo, quæ mortem quoque ipsam facit esse dulcissimam!

Discamus igitur hoc exemplo, fratres, aliquando labores desiderare pro Christo. Si enim tanta seculi homines propter fluxas & interituras opes, aut honores, aut principum gratiam sibi conciliandam quotidie patiuntur; & libenter quidem (dum ista aucupantur) patiuntur, cur, quæso, nos propter æternam vitam, propter nostram salutem, propter eum qui ab æterno dilexit nos, condidit nos, redemit nos, alit nos, gubernat nos, vitam & spiritum donat nobis, non libenter acerbum aliquid perferamus? Mihi credite, quidquid agatis, nisi durum aliquid aut asperum propter Christi gloriam subeat, nunquam vocem illam audietis; Nunc cognoui, quod timeas Dominum: quia non pepercisti vnigenito tuo propter me. ¶ Quisquis autem huc vsque peruenerit, intelligat se aduersus omnes Diaboli machinas instructum esse, & armatum. Duplici enim ille via adoritur nos: aut enim voluptatibus, & blanditijs carnis inescare contendit: aut tentationibus, & pressuris ad impatientiam prouocare nititur. Quisquis ergo cooperante Dei gratia sic animo constitutus est, vt labores sibi propter Dominum intelligat excipiendos, hic planè neque delicijs capietur; quas vt lethale animæ suæ venenum fugiet; neque laboribus deterrebitur; quos propter Domini sui gloriam adeo non refugit, vt etiam desideret. Si igitur eò deducti fuerimus, vt nobis placeat tribulatio, superiores & seculo, & Dæmone facti sumus. Non enim habebit hostis ille tela quibus nos petat, quando & voluptates ipsas detestamur, & labores propter Deum diligimus. Videris igitur fratres, quò nos laborum amor efferat, & quibus non armis sepiat & muniat.

Et quia hunc animum, non natura, sed gratia, & spiritus Christi donat, ideo hunc assiduis precibus à cœlesti Patre postulemus: ad quod nos eius vnigenitus honoratur, cum ait; Si vos cum sitis mali, nolitis bona dare filijs vestris: quanto magis Pater vester cœlestis dabit

LUC. II.

C

dabit

dabit Spiritum bonum petentibus se? Perseueremus ergo pulsantes; orationesque ipsas, ieiunijs, vigilijs, & bonis operibus cumulemus; nec nostra conquiescat industria, donec eò nos peruenisse experiamur, vt aliquando etiam tribulationes grato & libenti animo perferamus.

IN CONCEPTIONE SACRATISSIMÆ Virginis Mariæ Concio prima; quæ primo loco de miseranda hominis conceptione in peccato agit; secundo verò eximias beatissimæ Virginis virtutes & laudes prædicat.

T H E. De qua natus est Iesus, qui vocatur Christus Matth. 1.

Inter omnia diuinæ pietatis beneficia, fratres charissimi, quæ humano generi exhibita sunt, redemptionis nostræ beneficium principem locum tenere constat. Duplici enim potissimum nomine beneficiû aliquod iure laudatur: vel quia multum in eo donatum est; vel quia multo constitit ei qui donauit. Aqua enim illa quam tres viri robustissimi ex Bethlehemitica cisterna Dauidi sitienti attulerunt, non aliud quam aqua erat, nihilo fortasse cæteris aquis melior: sed quia periculo vitæ deportantium allata fuit, digna visa est quæ à sanctissimo Rege Deo litaretur. At in redemptionis nostræ beneficio vtrumque ita reperitur, vt neque dono quicquam magnificentius, neque doni pretio carius quicquam excogitari possit. Quid enim maius æterna vita, quæ nobis per Christum collata est? Hæc enim inter tria illa numeratur, quæ tanta sunt, vt ne per diuinam quidem potentiam maiora illis in suo quodque genere effici possint: qualia sunt; humanitas Christi, maternitas Virginis, & essentialis beatorum gloria, quæ in aperta summi boni contemplatione consistit. Pretio autem quo hæc nobis gloria comparata est, nihil etiam excogitari excellentius potest. Non enim (vt Petrus ait) corruptilibus auro, & argento, aut margaritis; sed pretioso agni immaculati sanguine redempti sumus. Quo pretio quid maius? quid diuinius? Vtroque igitur nomine beneficium hoc multis partibus cætera omnia diuina beneficia antecellit. Vnde cum in veteri testamento hoc tantum

2. Reg. 23.

1. Petri. 1.

tum beneficium hominibus per Ezechielem Dominus polliceretur; Bonis, ait, donabo maioribus, quam vnquam habuistis ab initio. Magna quidem & præclara ea beneficia fuerunt, quibus Dominus populum suum ab Aegypto egredientem profecutus est: ad eò vt ipse ad Moysen dixerit; Signa faciam, quæ nunquam visa sunt super terram, neque in vllis gentibus: vt cernat populus iste, in cuius es medio, opus Domini terribile quod facturus sum. Cæterum quæ is in hoc summo redemptionis nostræ opere designauit, tanto sunt præstantiora atque maiora, vt idem Dominus per Esaiam dicat; Non erunt in memoria priora; neque ascendent in cor. Quantum enim vmbra veritas, corpori anima, temporis æternitas præstant; tantum atque eò amplius hoc beneficium superiora illa antecellit. Quem igitur erga Deum animum pro hoc tanto munere nos gerere; quibus eum laudibus celebrare; quas illi gratias agere par est? Ad hoc enim grati animi officium nos Ecclesiasticus inuitat, cum ait; Gratiam fideiussoris ne obliuiscaris: posuit enim animam suam pro te.

Quorsum hæc? Nimirum vt hac ratione, fratres, diei huius dignitatem, & gloriam apertius cognoscatis. Hodie enim summum hoc redemptionis nostræ opus inchoatum est: hodie quippe Virgo illa concepta est, ex qua mundi conditor, & redemptor carnem pro salute mundi erat assumpturus: hodie primam huius operis fundamenta iacta sunt: hodie arbor illa plantata est, quæ fructum vitæ erat prolatura, quo generis humani morbus, vitæ arboris fructu contractus, sanandus erat. Hodie in paradiso Ecclesiæ virga illa de radice Iesse consita est; ex qua pulcherrimus ille flos emicuit, super quem Spiritus Domini requiesceret, de cuius plenitudine omnes acciperemus. Hodie item Spiritus sanctus telam texere cœpit, ex qua æterno Dei filio mortalis naturæ vestem aptaret. Hodie denique caro & sanguis ille coagulatus est, ex quo carnem & sanguinem filius Dei sumpturus erat, quem pro salute nostra funderet. Merito ergo à nobis dictum est, summum illud redemptionis nostræ opus hodie inceptum fuisse. Vt igitur de hac tanta solennitate dignum aliquid dicere valeamus, cœlestem opem sacratissimæ Virginis interuentu suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

Præsentis diei solennitas, quæ sacratissimæ Virginis conceptioni dicata est, nos admonet fratres, vt de nostra prius conceptione pauca dicamus: huius enim rei cognitio, ad nostri ipsorum cognitio-

C 2 nem

nem, & communis morbi remedium, maximo nobis adiumento futura est. Omnes enim graui languore ægrotamus: quia omnes in originali peccato concepti sumus: quod à Theologis languor naturæ appellatur. Et ideo quid ipsum originale peccatum sit, diligenter à nobis explicandum est: quotidie enim hoc originalis peccati nomen in concionibus auditis; nec facile quisque quid illud sit explicare, aut etiam intelligere potest. Quidam enim ad eò crasso & hebeti ingenio sunt, ut atram quandam & sordidam maculam animæ nostræ inhærentem esse arbitrentur: quocirca quid hoc peccatum sit, explicare necesse est: quod tamen fieri commodè non poterit, nisi altiùs totius rei ordine repetito.

Ad hoc igitur primò sciendum est, hominem ad altissimū finem à Deo conditum fuisse: nempe, ut reuelata facie diuinæ maiestatis gloriam cerneret, & eius beatitudine frueretur. Quæ quidem beatitudo ad eò naturalis & propria Dei est, ut nulla creatura, ne per diuinam quidem potentiam creari possit, cui ea beatitudo naturæ iure conueniat. Naturalis enim & propria Dei beatitudo, solius Dei, non alicuius creatæ naturæ est. Quod autem non habet natura, largitur gratia: Deus enim ob immensam suam bonitatem vsque ad eò naturam extulit humanam, ut eam diuinitatis, & felicitatis suæ consortem efficeret.

Quia verò hic finis humanæ naturæ facultatem superat; Dei verò opera perfecta sunt: ideo homini ad supernaturalem finem condito, facultates etiam & virtutes huic dignitati conuenientes contulit, quibus ad hunc finem assurgere posset. Ratio enim, & natura rerum hoc exigunt, ut finis, & ea quæ ad finem diriguntur, eiusdem ordinis sint. ¶ Ad hoc verò tria supernaturalia dona homini in eo statu data sunt: quorum primum originalis iustitia fuit. Huius autem doni vi fiebat, ut homo qui rectus à Deo conditus fuerat, in eadem animi rectitudine permaneret: & qui omnium inferiorum dominus erat, omnia hæc inferiora sibi subdita, & dicto obedientia haberet: vnde iustitia hæc, velut regia quædam corona extitit, quæ principatum homini super hæc inferiora tribuebat. Primum itaque animantia cuncta illius imperio parebant: deinde verò mors, & mortis comites, morbi sub eius potestate erant: neque enim iustitiæ æquitas pœnam vllam esse patiebatur, vbi culpa nõ erat. Postremò (quod præclarissimum fuit) cum duplex animæ portio; altera superior; altera inferior sit (in qua affectus & cupiditates nostræ insunt) ita diuina sapientia vtramque copularat, ut inferior superiori plenissimè subderetur

9 deretur, quemadmodum modò corporis membra imperio subsunt voluntatis. Quod enim in omni benè instituta repub. sit, ut maiores imperandi, minores verò obediendi officium exercent; hoc in homine benè instituto perfectissimè seruabatur. *Simil.*

Deinde etiam idem Dominus originali iustitiæ gratiam adiunxit. Simul enim (vt D. Aug. ait) & naturam condidit, & largitus est gratiam: quæ videlicet animam Deo gratissimam redderet, quæque illam supra naturæ suæ conditionem sic attolleret, ut eam Deus in filiam adoptaret, hæredemque regni sui institueret. Postremò cum ipsa simul gratia, virtutum omnium habitus ab ea prodeuntes, ac præcipuè charitatem contulit: ut ita mens hominis per gratiam quidem pulchra, per charitatem verò esset operosa, & vtroque nomine Deo gratissima. ¶ Hæc igitur tria præstantissima, & supernaturalia dona in eo statu diuina bonitas homini largita est: ea tamen lege, ut si is in officio, & fide persisteret, sibi, posterisque suis integra manerent: si verò ab officio recessisset, & sibi, & posteris amitteret. Quia verò dona hæc nequaquam humanæ naturæ debita, sed gratuito concessa fuere; sicut naturæ conditor naturam potuit sine illis creare, ita potuit, qua lege ipsi libitum fuit, ea donare. Cur verò hac lege donarit, non est præsentis instituti perscrutari.

Cum igitur in hoc felicissimo statu ageret homo (diabolo adnente) mandatum quod illi à Deo iniunctum fuerat, transgressus, hæc omnia dona, & sibi, & nobis perdidit & mortem cum peccato ad posteros transmisit. Ne verò quisquam hoc parum rationi, & æquitati conuenire credat, naturæ, atque iustitiæ leges attendat. Natura enim hoc habet, ut filius patris conditionem sequatur: ex patre enim nobili, nobilis; ex ignobili, ignobilis: ex parentibus liberis, liber filius, ex seruis verò emptitijs, filius quoque communi lege ancillarum seruus nascitur. Cum enim pater sit causa filij, & filius item sit aliqua patris portio, consequens est, ut eadem sit vtriusque conditio. Idem etiam æquitatis, & iustitiæ lex postulat. Ciuiles enim leges hominem læsæ maiestatis reum bonis omnibus ita mulctant, ut eadem pœna ad hæredes vnà cum criminis infamia transeat: quamuis eiusmodi sit hæreditas, quæ maioribus natu filijs perpetuò debeatur. Itaque vnum patris crimen efficit, ut posteri omnes propter illud, & in glorij, & ex hæredes nascantur. Hac ergò eadem pœna, supernus ille mundi arbiter Deus, communem generis humani parentem proditoris reum, & posteros eius mulctauit. ¶ Donis ergo illis amplissimis spoliatum nasci, originale peccatum appellamus: quod

videlicet sit originalis iustitiæ (quæ inhære homini debuisset) priuatio. Quamuis non ignoro hanc diffinitionem magis effectū peccati, quàm peccati naturam exprimere: ideoque originale peccatum aliud quiddam recentiores Theologi esse dicunt, nempe habitualement voluntatis auersionem à Deo, quæ ab hac originalis iustitiæ priuatione procedit. Verùm quia hoc & subtilius est quàm vt populi captus ferat, & minùs nostro conuenit instituto, iam intueamur, qualis animæ nostræ facies post lamentabilem illum generis nostri casum fuerit relicta.

§. I.

¶ Primùm quidem sublata originali iustitia (vt mortem, languores, cæterasq; corporis calamitates, in quas incidimus, omittam) portio animæ inferior, cum toto affectuum, & cupiditatum agmine aduersus spiritum rebellauit. Qui enim affectus præsentis originali iustitia velut fræno quodam cohibebantur, soluto iustitiæ vinculo, effrenati statim, atque rebelles effecti sunt. ¶ Cuius rei velut imaginem quandam in arca testamenti in medio Iordanis posita, videre licet. Ea enim in medio fluminis alueo consistente, superiores fluminis aquæ stabiles & immotæ perstiterunt, donec exercitus omnis filiorum Israël per arentem alueum transiret: vbi verò arca sublata est, aquæ protinus, quæ in vna mole cõstiterant, solito lapsu ad ima fluere cœperunt. Sic igitur affectus & motus animæ, quamdiu originalis iustitia in anima erat, velut suspensi & immoti permanebant, neque à rationis imperio discedebant: vbi verò ea per peccatum sublata est, præcipientes ad ima ruere cœperunt, & vix habenas pati, aut vlla rationis lege cohiberi possunt: quorum effrenati impetus, & motus, maiorum ferè omnium seminaria existunt. ¶ Quemadmodum ergo inter monachos, vbi monasticæ vitæ disciplina viget, nullus eorum sui iuris est, nullus inconsulto prælato, aut aliquid moliri, aut pedem domo efferre audet: si verò ea disciplina dissoluatur, iam omnibus quod libet, licet, & ad votum suum quisque, non ad superioris præscriptum viuit: ita planè affectibus, & cupiditatibus nostris per peccatum euenit; quæ cum antea sub arctissima rationis obedientia degerent, modò soluta lege, (nisi gratiæ virtus obsistat) per omnia vitiorum præcipitia rapiuntur.

Ex quo apparet, hominis naturam per peccatum, mirabili, imò lamentabili modo fuisse inuersam. Rationis enim, velut præfecti cuiusdam erat, affectus & motus animi regere, qui natura cæci sunt: modò verò vsq; adeò affectuum & cupiditatum suarum imperio addi-

ta est,

ta est, vt ea non iam affectus & cupiditates imperio coercere, sed ipsis seruire impellatur: hoc est, rationes excogitare, quibus earum cupiditatibus, & cõmodis plenius indulgere, & obsequi possit. Quò fit, vt ratio ipsa, à conditionis suæ nobilitate degenerans, in carnis quodammodò naturam versa sit. Quæ enim antea Deo adhærens, & vnus cum eo spiritus effecta, illius legibus plenissimè obteperabat, modò carni adhærens vim suam in explendis eius cupiditatibus impendit. Cuius infelicem sortem non video, quo alio exemplo exprimere cõmodius possim, quàm Andromachæ foeminæ nobilissimæ, quæ Hæctori, Priami Regis filio, matrimonio copulata, viro mortuo & euersa Troia, Pyrrò Achillis filio, longè disparis nobilitatis viro nupserat: quam cum fortè AENEAS vidisset, & pristina viri eius dignitas in mentem venisset, ad illam ait.

16 *Heu quis te casus deicctam coniuge tanto
Excipit? aut quæ digna satis fortuna remisit?
Hæctoris Andromachæ Pyrrhin? connubia seruas?
Deiecit vultum, & demissa voce locuta est.*

Virg. Æneid. lib. 3.

¶ Hoc quidem nos quoq; fratres, ab humana ratione quærere possumus, quæ cum ante peccati lapsum Deo desponsata, & vnus cum illo effecta, eius solùm legibus pareret: modò hoc nobilissimo spõso relicto, & carni copulata, & vnũ cū illo effecta, sic eius obsequio addicta est, vt non tanquã vir, sed tanquã vile mancipiũ, vim omnem, & acumen suum in eius cupiditatibus explendis impendat. Vnde enim tot deliciarum inuenta; vnde tot excogitatae nocendi artes; vnde tot cupidiarum, odoramentorum, & vestium cultissimarum genera, quibus carnem fouemus, ornamus, molliterque tractamus, nisi à rationis & ingenij acumine manarunt: quod veluti carnis mancipium, setotum carnis libidini atq; obsequio addixit. ¶ Cuius rei similitudinem quandam Achitophel prudentissimus Davidis consiliarius mihi exhibuisse videtur: qui vt pacis tẽpore fidissimus Davidi semper extitit; ita vbi ad Absalonem defecit, perniciosissima contra Davidem consilia iniuit. Sic igitur ratio, quæ ante peccati lapsum fidelis & obediens Deo erat, vbi post lapsum carni adhæsit, & vnũ quodammodò cum illa effecta est, atrociter & impiè aduersus Dei leges pugnare non veretur.

Hæc igitur rebellio ex originalis iustitiæ amissione consecuta est. Amissa verò deinde gratia, qui antea Deo gratus, & decorus erat, factus est deformis: extincta autem charitate, qua Deum super omnia diligebat, in sui ipsius amorem ita exarsit, vt à conditore suo auersus,

C 4

totus

Simil.

2. Reg. 16.

totus ad se per immoderatum sui amorem fuerit conuersus. Et qui 18
 antea ad Deum, tanquam ad vltimum finem, & se, & sua omnia refe-
 rebat, modò se super omnia diligens, seque velut vltimum finem
 statuens, ipsum Deum, & reliqua omnia ad sui vnus obsequium &
 commodum dirigit. ¶ Quod quidem vulnus quàm sit lethale, at-
 que perniciosum, vix vlla oratio explicare pro rei magnitudine po-
 terit. Nam primùm hoc est in Dei quodammodo dignitatem inua-
 dere, & quod ei diuinitatis iure debetur, sibi vendicare. Quoties
 enim homo commoditatis alicuius amore captus, Deum, ac Dei le-
 ges contemnit, se ipsum vltimum finem facit, seque illi anteposit.
 Hoc est autem illud ingens malum, quod Apostolus memorat, cùm
 de sceleratis hominibus loquens, eos voluptatum magis quàm Dei
 amatores esse ait. Quid verò detestabilius, quàm vt homo scedam
 carnis voluptatem magis, quàm Deum, à quo conditus est, diligit, 19
 seque ipsum in amore Deo præferat? Quid verò hinc consequatur,
 verbis explicare formido. Cùm enim homo se ipsum, voluptatesque
 suas Deo anteposit, easque magis quàm Deum diligit, priusquàm
 in hunc peruersum animi motum prodeat, hoc iudicium in eo intel-
 lectu, qui practicus appellatur, præcedere necesse est. Ego planè di-
 gnior sum, qui magis quàm Deus hoc tempore diligendus sim. O
 rem detestabilem; o monstrum horrendum! Sed nihil (inquies) vn-
 quam tale mihi venit in mentem. Intellige ergo quantum in tui
 ipsius peruerso amore virus lateat. Quotiescunque enim utilitatis
 alicuius amore captus, Deum, Dei que leges contemnis, hoc intra te
 iudicium retines. In omni igitur capitali crimine inest hæc tanta de-
 formitas. ¶ Ex hoc item immoderato sui amore omnia alia crimina 20
 proficiuntur: nemo enim peccat, nisi qui alicuius utilitatis, aut vo-
 luptatis, aut vanitatis amore inductus atque permotus. Dei le-
 ges transgreditur, modò id assequatur quod concupiscit. Hac enim
 de causa homines peierant, litigant, rapiunt, oderunt, inuident,
 belligerantur, & alienæ pudicitie insidiantur, cætera que familia fa-
 cinora suscipiunt.

¶ Iam ex his quæ hætenus dicta sunt, fratres, philosophari incipia-
 mus. Primùm igitur ex his apertissimè quanta sit lethalis peccati
 pernicies atque malitia liquet, quod iustissimus ille iudex tam
 graui supplicio puniendum esse decreuit. Sunt quidem & alia,
 quibus quantum mali in peccato positum sit, agnoscere possu-
 mus. Nam & vnigeniti Filij Dei mors, qua peccatum expiandum
 fuit,

21 fuit, & ignis æterni supplicium satis indicant quale hoc malum sit,
 quod Christi sanguine expiandum, & æterno supplicio plecten-
 dum fuit. Si quis autem est, cui hæc duo argumenta ad hoc intel-
 ligendum non sufficiant, in hanc saltem peccati pœnam, quam
 hætenus descripsimus, oculos conijciat. Quale enim illud ma-
 lum fuit, quod totam generis humani massam infecit: quod tot
 animarum naufragia peperit: quodque in omnia secula peruasit?
 Non enim vnum hominem, sed vniuersum genus hominum ab
 Adam propagatum, veneno suo infecit, sordidauit, & ad mor-
 tem damnauit. Quis igitur adeò stupidus erit, qui hæc saltem ratio-
 ne lethiferi peccati malitiam non agnoscat? Quæ cùm ita sint, non
 satis mirari queo, quoniammodo qui hæc omnia firmissima fide
 credunt, tam facile omnia huiusmodi peccata admittere non verean-
 tur. Nam quod Ethnici & infideles illa committant, qui ista non
 credunt, & qui mala hæc quæ patimur, non culpæ supplicia, sed
 naturæ conditionem esse arbitrantur, non adeò mirum est: at verò
 quod nos ipsi, qui cœlesti magisterio docti, & fidei sacramentis im-
 buti, qui que hæc ipsa mysteria, vel cum periculo capitis palam
 confiteri parati sumus, tam facile propter res nihili sine villo dolo-
 ris sensu tam multa committamus, quis non miretur, & obstupe-
 scat? Mirentur alij quæcunque admiratione digna iudicauerint:
 ego nunquam satis hæc duo mirari potero: alterum, quod tan-
 tum indignitatis & malitiæ in peccato sit: alterum, quod qui hoc fir-
 ma fide tenent, tam leuibus de causis tot peccata committant. Hoc
 igitur præcipuum & summum est, fratres, quod ex hac christiana phi-
 losophia elicere debemus.

22 Quid deinde? Nimirum vt intelligamus præcipuum christia-
 ni hominis officium esse, spiritualibus armis se aduersus hanc ge-
 neris humani pestem, hoc est peccatum munire atque armare.
 Cùm autem varia sint aduersus illud arma, atque remedia, qua-
 tuor quæ mihi præcipua esse videntur, vobis proponam. Horum
 primum est; omnes peccatorum occasiones cautè & prudenter fu-
 gere, ne homini, ad malum naturæ corruptione propenso, maius
 peccati incitamentum præbeamus. Quid enim de ægrotante ho-
 mine sperandum esset, qui baculo innixus, vix pedibus consiste-
 re posset, si quis illum externa vi impellere atque pro sternere cona-
 retur? At hoc eodem modo anima nostra spirituali ægitudine labo-
 rat: quæ cum sæpè ob ingenitam infirmitatem in peccata labatur,
 quid de ea futurum est, cùm præsens voluptatis conspectus, & pec-

candi opportunitas illam ad peccandum alliciat? Præsens enim re-
rum quas amamus conspectus, vehementer hominem ad malum
excitat, & incendit. Quantum verò occasionis periculum sit, satis
2. Reg. II. abundè miseranda illa ruina Davidis ostendit. Proximum verò est,
vt ad primum peccati aditum, cum ad cordis nostri ostium pulsare
cœperit, celeritate occurramus. Vt autem celeritatis huius causam
intelligatis, humani cordis ingenium in hoc statu naturæ lapsæ ap-
positissimæ (vt mihi videtur) exemplo vobis ante oculos ponam.
Puluis sulphureus vbi vel minimo aquæ rore fuerit aspersus, agrè
admodum ignem concipit: si verò omni careat humore, exigua ig-
nis scintilla subitò inflammatur. Cor ergo nostrum huic pulveri
meritò comparatur: ad diuina quippè diligenda instar humentis
pulueris huius tardissimè ignem concipit; ad carnalia verò atque
terrena instar pulueris omni humore vacantis, impura aliqua cogi-
tatione, velut exigua quadam scintilla excitatus, sine vlla mora accen-
ditur: quò non anima solum, sed frequenter etiam corpus ipsum in-
flammat. Huius ergo periculi gratia Salomon ait; Omni custodia
serua cor tuum; quoniam ex ipso vita procedit. Hac autem cura
& studio sancti omnes cor suum ab omni peccati labe purum serua-
re curabant. De illis nanque mysticè in Canticis scriptum est; Enle-
ctulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israeli:
omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi. Nec satis fuit dicere
eos tenere gladios, sed adiecit etiam; Vniuscuiusque ensis superfe-
mur suum propter timores nocturnos. Lectuli autem nomine, viri
iusti cor intelligimus, in quo cœlestis Sponsus requiescit. Qua au-
tem cura & vigilantia hunc lectulum pij custodiant, Salomon expo-
sit, cum fortes illos super femur suum enses tenere dixit. Ensem
quippè hoc modo tenere, est in procinctu esse, ad eum sine vlla mo-
ra euaginandum, & ad inuadentem hostem depellendum. Quo exem-
plo Salomon celeritatem, qua malarum cogitationum principijs ob-
sistere debeamus, satis apertè indicauit.

Sacramenta etiam Confessionis, & Eucharistiæ, maxima aduer-
sus peccati morbum remedia esse constat: ad hoc enim ab autore
salutis nostræ Christo fuerunt instituta. De Confessione autè Car-
dinalis Caieta ait, eam esse medicinam, quæ magnopere hominem
in Dei timore conseruat. Quod quidem efficacius præstat Eucharis-
tiæ: cuius officium est, spirituales vitam Confessionis beneficio
partam, spirituali cibo alere atque conseruare. ¶ Iam verò precandi
studium, cum malorū omnium commune remedium sit, tum præci-
pue

27 pue aduersus peccatum plurimum valere ostendit regius Propheta
cum ait; Oculi mei semper ad Dominum, quoniam ipse euellet de
laqueo pedes meos. Et Apostolus item cum varia nobis arma aduer-
sus peccatum ministraret, huius præcipue meminit, cum ait; Per om-
nem orationem, & obsecrationem orantes omni tempore in spiritu:
& in ipso vigilantes in omni instantia & obsecratione.

SECUNDA PARS.

¶ Vidistis hactenus fratres, quò miseriarū homo per peccatū deue-
nerit: in quo quidem statu illum diuina iustitia relinquere potuisset.
Quis enim (ait Sapiens) dicet tibi, quid fecisti? aut quis stabit contra
iudicium tuum? aut quis in conspectu tuo veniet vindex iniquorum
28 hominum? Neque Rex, neque Tyrannus in conspectu tuo requirent
de his quos perdidisti. Noluit tamen diuina bonitas iure suo (quo
iustè poterat) vti, sed ineffabili pietate atque consilio ita salutis nostræ
prospexit, vt qua via peccatum & mors in mundum fuerant ingres-
sa, eadem, vita & iustitia redirent. Quod latè Apostolus ad Roma-
nos declarat his verbis; Sicut per vnus delictum in omnes homines
mors regnauit in condemnationem: sic & per vnus iustitiam in
omnes homines (subaudi regnauit gratia) in iustificationem. Sicut
enim per inobedientiam vnus hominis peccatores constituti sunt
multi: ita per vnus obedientiam iusti constituentur multi. Voluit
itaque diuina Sapiencia, vt quemadmodum vnus homo mundum
perdiderat; ita vnus nouus homo lapsum repararet: & sicut aliena
culpa nobis tantopere nocuit; ita aliena iustitia multò magis no-
bis prodesset. ¶ Quia verò primi hominis ea culpa fuit, vt qui homo
erat, eò vsque per superbiam efferretur, vt diuinæ similitudinis
honorem affectaret, satisfactio planè secundum iustitiæ leges ea
esse debebat, vt qui esset verus Deus, sese ad humilitatem huma-
næ naturæ demitteret. Nulla enim alia humilitas tantæ illi super-
biæ rectius opponi poterat. Ad hoc ergo vnigenitus Dei filius
è cœlo descendit; ad hoc humanam carnem induit, vt sicut vnus
hominis delicto mundus antè perierat; ita vnus Dei & hominis me-
rito seruaretur. Si ergo Dei filius verus homo futurus erat, matrem
vtique habere debuit, ex qua humanam naturam assumeret. Qualis
verò illa fœmina futura erat, quæ illum concipere & parere mereret?
29 Virgo certè, Angelis purior, astris splendidior, quæ venientem
in has mortalitatis oras Dei filium castissimis visceribus & virgineo
thalamo

thalamo exciperet. Quæ quidem ab æterno ad hoc munus destinata, hodiè concepta est. Qua ex re, quanta sit huius diei solennitas, intelligere licet. Hodiè Deipara virgine concepta (vt initio dicebamus) summum illud humanæ redemptionis opus inceptum est. Duo autem celeberrimi dies habentur cum templum aliquod ingens, aut insigne opus construitur: alter, cum opus incipitur; alter, cum finitur. Hunc autem diem excellentissimi operis, hoc est, redemptionis nostræ initium fuisse, Petrus Damianus declarat his verbis: Solennitas hodierna beatissimæ & intemeratæ Dei genitricis merito præcipuum & singulare præbet omnibus gaudium: quæ totius extitit humanæ salutis exordium. Exultemus ergo dilectissimi in hac die, in qua dum beatissimæ Virginis præuenimus exordium, cunctarum etiam noui testamenti festiuitatum celebramus initium. Primum enim fuit Virginem procreari: proximum verò ex ea Dei filium carnem assumere, & in ea mundum expiare. Quam quidem expiationem cætera sanctorum festa sequuntur, qui lauerunt stolas suas, & dealbauerunt eas in sanguine agni. Quæ cum ita sint, quæ, quæso, alacritate, qua deuotione hic dies à nobis celebrandus est? Quid enim gratius, quid iucundius mundo nunciari potuit, quam hoc ipso die purissimam quandam Virginem conceptam fuisse, ex qua Dei filius humanam carnem pro salute mundi esset assumpturus?

Cæterum quando hæc ipsa die nascituro Dei filio, domus fabricari cœpta est, quis eius fuerit ornatus, & elegantia expendere incipiamus. Hoc (vt idem Petrus Damianus interpretatur) Salomon explicuisse videtur, cum ait: Sapientia ædificauit sibi domum, excidit columnas septem: quia videlicet septem Spiritus sancti donis, hoc est, gratiarum omnium charismatis spiritualis hæc domus suffulta fuit. Hic enim vetustissimus diuinæ sapientiæ mos est, vt pro ratione munerum ad quæ homines destinauit, gratiam illis, & cœlestia dona impertiat. Sic Prophetas admirabili rerum diuinarum cognitione illuminauit: sic Apostolos excellentissima charitate incendit; sic Martyres, quos fidei suæ testes elegit, insuperabili fortitudine & constantia roborauit. Cum ergo post Dei filium nulla maior quam matris eius dignitas sit, efficitur sanè, vt illius gratia tantum aliorum sanctorum gratiam antecellat, quantum eius dignitas illorum dignitatem superat. Imo verò quas virtutes & dona cœlestis Spiritus in omnes sanctos liberalissimè effudit, longè præstantius in hac sacra Virgine copulauit. Quod D. Bernard. locum illum enarrans; In plenitudine

Simil.

Petrus Damianus.

Idem. Prou. 9.

Bernard. Eccl. 24.

plenitudine sanctorum detentio mea, confirmat his verbis: Verè in plenitudine sanctorum detentio Virginis Mariæ, cui non defuit fides Patriarcharum, spes Prophetarum, zelus Apostolorum, constantia Martyrum, sobrietas Confessorum, castitas Virginum, sed nec ipsa puritas Angelorum. Quare hoc? Quia nimirum (vt D. Hieron. ait) quod natura non habuit, usus nesciuit, ignorauit ratio, mens non capit humana, stupet cœlum, pauet terra, creatura omnis, etiam cœlestis miratur: hoc totum est quod per Gabrielem Mariæ nunciatur. Hæc ergo summa dignitas, his tantis meritis atque virtutibus debuit honestari.

Hoc idem licet ex summa illa dignitate, & sanctitate humanitatis Christi philosophari. Catholica enim fides tantam gratiarum omnium, cœlestiumque donorum abundantiam in hac sacra humanitate esse prædicat, vt quicquid in thesauris diuinis reconditum erat, in illam effusum sit, Ioanne Baptista testante, qui ait; Non enim ad mensuram dat Deus spiritum, videlicet filio. Cur ita? Nimirum quia cum summa illa maiestas ita nostri gratia se demittere voluerit, vt humanam naturam assumere, & verus homo fieri dignaretur, talis vtique illa humana natura futura erat, vt hoc diuini verbi contubernio digna esset, nullumque tantæ illi maiestati dedecus inureretur, quod talem sibi naturam in vnitatem personæ copulasset. Cum enim illius assumptæ naturæ vel decus, vel dedecus in Deum caderet, debuit utique humanitas illa, summa gratia & sanctitate pollere; ne quid in ea esset, quod immensam illam maiestatem obscurare, vel dehonestare vilo modo posset. Quod cum ita sit, simili quoque argumento sacratissimæ huius Virginis dignitatem colligere licet. Constat enim verum esse quod Salomon ait; Corona senum, filij filiorum: & gloria filiorum, patres eorum: nec minus verum esse quod Ecclesiasti. ait; Gloria hominis in honore patris sui, & dedecus filij, pater sine honore. Quod quidem propter summam vtriusque partis necessitudinem adeò verum est, vt filios ex parentum conditione sæpe & laudemus, & vituperemus. Sic laudabit Gabelus Tobiam iuniorem dicens; Benedicat te Deus Israël; quia filius es optimi viri, & iusti, & timementis Deum, & eleemosynas facientis. Si ergo propter diuini verbi honorem, sacram eius humanitatem sic attollimus, & summa præditam gratia, & sanctitate confitemur; consequens etiam est, vt quando communis matri Virgini cum filio honor est, summo honore, summaque sanctitate eius matrem præditam esse fateamur, vt hac ratione filium quoque pariter honoremus. ¶ Præterea constat ex his

Hieron.

Ioan. 3.

Prouer. 17.

Eccl. 3.

Tob. 9.

his quæ modò diximus, decus atque dedecus filiorum ex parentum dignitate, vel indignitate magna ex parte proficisci. Hinc Saul rex aduersus Ionatham filium grauius commotus, volensque illum insigni afficere contumelia, filium appellauit mulieris vitro virum rapiensis. Vt igitur magnum filij dedecus est ex accusanda matre nasci: ita non vulgaris eius honor est de honestissima genitrice gloriari. Quocirca si filijs in manu esset, vt matrem eligere, aut efficere possent, haud dubium quin eam supra cunctas fœminas ornatissimam & honestissimam eligerent. Cùm igitur Dei filius hac tanta potestate præditus esset, (qui solus & matrem eligere, & talem facere posset, qualem vellet, nec hoc ipsum maioribus expensis, quàm sola voluntate efficere posset) quis iam dubitare queat, eum matrem supra creaturas omnes excellentissimam atque sanctissimam elegisse? Quis enim rem adeò pretiosam, tam facili pretio, hoc est, solo voluntatis nutu comparare nolet? Hanc verò summam Virginis dignitatem, & Gabriel Angelus, & beata Elisabeth Spiritu sancto acti facillè confirmant: qui consona eiusdem Spiritus voce illam inter omnes mulieres, hoc est, supra omnes mulieres benedictam appellarunt. Vnde etiam consequens est, vt Dei Filius, qui de Patre Deo gloriatur, talem sibi matrem eligeret, de qua etiam meritò gloriari posset: atque ita demum ex vtroque parente esset verè nobilis, & gloriosus. Hac ergo ratione, fratres, eximiam Virginis sanctitatem vtcunq̃ conijcere licebit. ¶ Quam si quis pro dignitate æstimare posset, non dubito quin in eam admirationis magnitudinem raperetur, qua magnus ille Dionysius, Apostoli Pauli discipulus, perculsus fuit, cùm Virginem adhuc in carne degentem videre meruit. Quam rem Dionys. Chartusianus in elucidatione tertij cap. de diuinis nominibus magni illius Dionysij Areopagitæ memorat his verbis: Beatus Dionysius legitur à Græcia peruenisse in Iudæam, ac exorasse Ioannem Apostolum, vt ei dignaretur præstantissimam illam ostendere fœminam, ex qua vniuersorum principium nasci & prodire dignatum erat. Cùmque sacra Virgo suam illi præsentiam exhibuisset, Dionysius in tanta claritate, luce, & gloria ipsam intuebatur, quòd præ admiratione deficiens mox in terram corruit: At tandem reuersus ad se dixit; Nisi ex ratione naturali ac fide nouissem, esse aliam deitatem, non putassem præter hanc esse aliam. Hoc idem recitat Vbertinus libro de vita Saluatoris; addens, quòd Dionysius circa præclarissimam Virginem vidit innumerabilem

39 rabilem exercitum Angelorum. Hactenus Dionysius Carthusianus. Ex cuius verbis obiter colligere licet, fratres, quale beatarum mentium futurum sit gaudium, cùm hanc ipsam Virginem, cœlesti gloria decoratam videant, quando tale fuit eam in mortali adhuc corpore degentem vidisse.

Tale ergo hospitium Spiritus sanctus, cui Dominicæ incarnationis opus tribuitur, vnigenito Dei filio præparauit. Locum enim locato conuenire debere, Philosophi tradunt. Quare non mirum si talis locus, tali hospiti paratus fuerit: qui nimirum pascitur inter lilia: quiq̃ nisi in lecto, virtutum floribus ornato, non quiescit. Quid igitur hæc ad nos? Multam planè. Nam si talis est Virgo, qualem hîc depinximus, habemus vtiq̃ post Christum potentissimam apud Deum aduocatam. Et quidem (vt 40 D. Bernard. ait) sufficere nobis poterat Christus, (siquidem nunc Bernar. omnis sufficientia nostra ex Deo est) sed nobis bonum non erat esse hominem solum: congruum magis vt adesset nostræ reparationi sexus vterq̃: quorum corruptioni neuter defuisset. Fidelis planè & potens mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus: sed diuinam in eo reuerentur homines maiestatem. Opus ergo nobis erat ad mediatorem mediatrice: nec alter nobis vtilior quàm Maria. Hactenus ille.

Quid igitur superest, fratres, nisi vt omni ratione mediatricis huius gratiam nobis conciliare studeamus; quòd eam nobis in ærūnosæ huius vitæ periculis, atque adeò in ipsa mortis hora celebrem adiutricem sentiamus? Quòd si quærat quæ potissimum ratione hoc eius patrocinium consequi possimus: expeditissima ad hoc via est, si virtutes eius pro virili nostra imitari studeamus. Nihil enim magis amorem quàm similitudo conciliat: amor enim, animorum vnio est. Similia verò tanquam sibi cognata, facillè coniunguntur. Quòd cùm ita sit, quisquis per amorem beatissimæ Virgini adiungi desiderat, & ab ea vicissim diligere, virtutes eius (vt diximus) quantum poterit, imitari contendat. Inter eas autem quatuor præcipuè memorantur, quæ in ea singulari quadam ratione floruerunt; virginitas, charitas, misericordia, & virtutum fundamentum, humilitas. Habuit enim Mariæ Virginitas aliquid singulare, gaudium videlicet matris cum virginitatis honore. Habuit item & charitas aliud etiam singulare, quòd Deum ipsum non solum vt communè Dominum, sed etiã vt verum filiũ, & gratuito, & naturali amore dilexit. Si verò misericordia charitatis

ritatis effectus est, cum tanta fuerit charitas, quanta erit misericordia? Si fons ita redundat, riuus ab eo deriuatus quam late inundabit? Hinc D. Bernard. Quis, inquit, misericordiae tuae, o benedicta, longitudinem, latitudinem, sublimitatem, & profundum queat inuestigare? Nam longitudo eius vniuersis eam inuocantibus ad nouissimum vsque diem subuenit: latitudo eius replet orbem terrarum, vt eius quoque misericordia plena sit terra. Sic & sublimitas eius, ciuitatis supernae inuenit restorationem: & profundum eius sedentibus in tenebris & umbra mortis obtinuit redemptionem. Vt autem Virginis charitatem imitari valeamus, eius quoque humilitatem sectari debemus. Sicut enim ignis in cinere; ita charitatis ignis in humilitatis cinere inextinctus & integer adseruatur. ¶ His autem virtutibus, quibus beatissimae Virginis sanctitatem imitamur, quatuor atrocissimos humanae salutis hostes, qui magnam mundi partem infestant, superabimus: nempe impudicitiam, fraternum odium, auaritiam, atque superbiam: quae qui vicerit, in aliorum vitiorum victoria non perinde laborabit. Carnis enim petulantiam cohibere, odij rabiem frenare, aliena non appetere, propria misericorditer largiri, teque ipsum seposito supercilio alijs submittere, hoc opus, hic labor est. Quisquis autem maiora praestat, facile vtique minora praestabit. Harum igitur virtutum cultus beatissimae Virginis patrocinium, & gratiam nobis conciliat, & salutem nostram in tuto collocat, & certissimum nobis aditum ad sempiternae felicitatis gloriam parat.

Bernard.

Simil.

IN EODEM FESTO CONCEPTIONIS beatissimae Virginis Mariae Concio secunda; in qua primo loco de incomparabili Virginis puritate & sanctitate, deinde vero de miserijs, quae originali peccato (in quo sumus concepti) consequuntur, agitur.

T H E. De qua natus est Iesus, qui vocatur Christus
Matth. 1.

uemadmodum beatissima Virgo Maria inter creaturas omnes dignum Dei filio habitaculum praeparauit; ita plane dignum erat, vt parem nos quoque hodie linguam praedicandis eius laudibus afferemus. Verum quoniam hoc infirmitas nostra praestare non

re non potest, ne tamen in hac tanta solennitate, quae omnium aliarum noui Testamenti initium est, omnino muti & elingues inueniamur, dicendi facultatem ab ea quae gratiarum omnium mater est, solita oratione imploremus.

A V E M A R I A.

¶ Quoniam beatissimae Virginis conceptio humanae redemptionis & salutis exordium fuit, ideo vt mysterium hoc a prima origine repetamus, ab ipsa humani generis ruina (cuius hodie instauratio cepta est) oratio nostra initium sumet. Constat igitur primorum parentum peccatum, communem totius generis humani lapsum extitisse. Constat ite, inter omnia peccata, quae hactenus commissa sunt, quaeque in posterum committentur, nullum fuisse, cuius pernicies tam late porrigeretur: vt pote quod genus humanum infecerit, & a Dei amicitia, & caelesti hereditate deiecerit. Quod enim maiora dona primus ille homo acceperat, eod grauius deliquit: vt hac ratione intelligant qui pluribus a Deo donis ditati sunt, quantum sibi a quouis delicto cauere debeant: quando quidem donorum magnitudo vehementer delictorum grauitatem exaggerat. ¶ Ea tamen Dei nostri bonitas & clementia fuit, vt non continerit in ira sua misericordias suas, sed eodem tempore, quo recens adhuc peccati vulnus erat, salutem homini lapsi pollicitus fuerit. Hoc enim verba illa designant, quibus is serpentem, huius tanti mali autorem, allocutus est: Inimicitias ponam inter te, & mulierem, & inter semen tuum, & semen illius. Ipsa conteret caput tuum. Quod perinde est ac si diceret; Tu tibi nunc daemon triumphare videris, quod mulieris opera peccatum inuexeris in mundum, per quod mundi princeps effectus es: verum tempus aderit, quo mulier, quae hanc tibi potestatem contulit, eandem rursus eripiat, regnumque tuum excindat, & caput conterat, hoc est, vires & potentiam tuam elidat. Hoc enim praestitit beatissima Virgo Maria, cum Dei filium genuit, qui caput serpentis antiqui contriuit, impleuitque illud quod in Esaia scriptum est; In illa die visitabit Dominus in gladio suo forti, & duro super Leuiathan serpentem vectem, & super Leuiathan serpentem tortuosum: & occidet cetum qui in mari est. Vectem autem appellat daemone, quasi oblongum, ad modum vectis; quod imperium suum quam latissime per totum penè terrarum orbem porrexisset. Tortuosum autem, quod sinuosis cuniculis, & fraudibus incautos homines adoriretur. Cuius caput Saluator in cruce contriuit: per quam vetus homo noster simul crucifixus est, & peccati regnum euersum. ¶ Hanc

D ergo.

ergo victoriam, hoc salutare generis humani remedium, vix dum transgressione finita, immensa Dei bonitas & misericordia promissit. Et quidem homines ubi insigni aliqua contumelia affecti sunt, quamdiu ira feruet, & illatae contumeliae memoria viget, nihil de iniuriae remissione cogitant: at diuina bonitas & clementia, hac mora non eguit, sed iustissimam iram adhibita misericordia temperauit, ne homines salutis suae desperatione cōcepta, in omnia flagitiorum dedecora prolaberentur. Atque hoc forsitan scriptura designat, quae

Genes. 3. Dominum inducit post peccatum illud deambulantem in paradiso ad auram post meridiem. Quid enim sibi vult quod Dominus deambulet, quodque instar hominis, calore nimio aestuantis, refrigerantis aurae solatium captet; nisi quod hac imagine Spiritus sanctus diuini furoris temperamentum voluerit insinuare? qui cum peccantem hominem potuisset irreuocabili sententia damnare, noluerit tamen hac seueritate cum illo agere, sed tanta uti benignitate, ut feliciorum quodammodo D. Augustinus iudicet hominem in hoc statu, propter Christum patientem, quam eundem terrestri paradisi delitijs affluentem: eius haec verba sunt; Quis primos illos homines in paradiso negare audeat fuisse beatos ante peccatum, quamuis de sua beatitudine, quam diuturna, vel vtrum aeterna esset, incertos? Esset autem aeterna, si non peccassent. Quantum itaque pertinet ad delectationem praesentis boni, beatior erat primus homo in paradiso, quam quilibet iustus in hac infirmitate mortali. Quantum autem ad spem futuri boni, beatior quilibet in quibuslibet cruciatibus corporis (cui non opinione, sed certa veritate manifestum est, sine fine se habiturum omni molestia carentem societatem Angelorum, in participatione summi Dei) quam erat ille homo, sui casus incertus, in magna illa felicitate paradisi. Haec tamen Aug. Itaque quamuis essent primi illi humani generis parentes ad caelestem hereditatem ad eundem magnis caelestium donorum praesidijs instructi, eorum tamen felicitatem illud valde deprimebat, quod ab ea intelligerent se posse cadere, nec vlla eius recuperandae certa illis adhuc spes affulisset. Nec enim ante exitum illud, & vastitatem, quam in humanum genus Adae crimen importauit, misericordiam Deus peccanti homini pollicitus erat: nec amplissima Christi beneficia, quae in nos erant conferenda, adhuc exposita erant: quamuis poena hominibus illis esset denunciata, si interdicto illo cibo vescerentur. Inde adeo fit, ut feliciores eos habere debeamus, qui quamuis grauissima miseriarum mole oppressi, certissima misericordiae consequendae spe reficiuntur,

Genes. 3.

*Lib. 11. de
Ciuit. Dei
cap. 12.*

8 tur, quam illos, qui magna bonorum opulentia circumfluentes, nec diutissime ea retinendi, nec amissa recuperandi certa erant securitate confirmati.

Ex hac igitur diuina promissione constat, Deum ad genus hominum instaurandum, non aliquem ex supernis illis spiritibus (quod facile poterat) sed verum hominem ex muliere propagandum elegisse: ut quoniam per foeminam mors inducta erat in mundum, per foeminae quoque felicem partum vita reuocaretur in mundum. Quod Sanazarius Poeta eleganter expressit his verbis;

*Cumq; caput fuerit, tantorumq; vna malorum
Foemina principium, lacrymasq; & funera terris
Intulerit: nunc auxilium ferat ipsa, modumq;
(Qualicet) afflicti imponat foemina rebus.*

9 Ex hac igitur diuina promissione colligimus, mundi Saluatorem, verum hominem futurum. Sed non contentus hac promissione Dominus, aliud quiddam mirabilius adiecit: nempe non hominem tantum, sed Deum etiam eundem futurum. Quod magnis clamoribus praenunciari per Isaiam iussit, cum ait; Super montem excelsum ascende tu qui euangelizas Sion: exalta in fortitudine vocem tuam, qui euangelizas Ierusalem: exalta, noli timere. Dic ciuitatibus Iudae, Ecce Deus vester: ecce Dominus Deus in fortitudine veniet, & brachium eius dominabitur. Idemque alibi; Ecce, inquit, Deus vester ultionem adducet retributionis, Deus ipse veniet, & saluabit nos. Quod perinde est ac si diceret; Non iam Iosue, non Iephte, non Samsonem, non Gedeonem, caeterosque similes saluatores mittet: sed nec Angelos, aut Archangelos ad hoc opus destinabit: verum idem ipse, hominum & Angelorum Dominus, hoc nouae salutis & redemptionis munus per se administrabit. Quae cum ita sunt; fingamus quae so fratres, omnes homines hac voce de caelo nunc primum allata, rei nouitate atque magnitudine stupefactos in unum conuenisse, & consilium inire coepisse, quo honore, qua reuerentia, quo hospitio tantus hic Saluator de caelo veniens esset excipiendus. Prudentissimus vero quisque ad hunc modum responderent; Si solus homo in mundum venturus esset, potuissent utique homines, opibus, & ingenio praestantes, conueniens illi hospitium preparare: si vero Angelus esset mittendus, Angeli utique idem praestitissent. Cum vero is non Angelus quidem, sed Angelorum Dominus sit, quae ratione, aut Angelorum dignitas, aut humana infirmitas talem hospitem dignè poterit excipere? Salomon septem annorum spatium

D 2 templu

*Sanazarius depar.
uir. lib. 1.*

Isai. 40.

Isai. 35.

3. Reg. 5. templum incredibili expensarum & operarum numero ædificauit. Erant enim septuaginta millia eorum qui onera portabant, & octoginta millia latomorum, atque præpositi tres mille ac trecenti, qui singulis operibus præerant. Tantum verò auri, argenti, æris, & ferri in opere expensum est, ut vix vlllo numero comprehendi posset. Quo tamen opere expleto, Rex sapientissimus ad eò nihil diuina maiestate dignum se fecisse iudicauit, ut diceret; Ergo ne credendum est quòd verè Deus habitet super terram? Si cælum, & cæli cælorum te capere non possunt, quantò magis domus hæc quam ædificauit? In templo autem illo, quo nihil vel elegantius, vel ornatius in mundo erat, non Dominus, sed arca Domini, quæ ipsius typum gerebat, collocata fuit. Quòd si domus illa, ad arcam Domini seruandam destinata, tantis sumptibus, & laboribus parata, & ornata fuit, qualis ea domus esse debet, in qua non arca Domini, sed ipse Dominus, humana carne vestitus, collocandus erit? Hanc certè nemo, nisi solus Deus dignè extruere, & ornare poterit.

§. I.

¶ Hunc igitur hodiè, fratres, diem celebramus, in quo Deus ipse hæc sibi domum parare cœpit. Quid enim aliud est Deiparæ Virginis conceptio, quàm virginalis palatij constructio, in quo Dei Filius habitaret? Hodiè igitur hæc domus fabricari cœpta est: hodiè paradus ille voluptatis, hoc est, omnium spiritualium deliciarum, omniumque virtutum, & gratiarum floribus adornatus, manu diuinæ sapientiæ consitus fuit: in quo videlicet secundus Adam, mundi cõditor, & instaurator, collocandus erat. Et quidem in illius paradisi medio erat lignum vitæ: in hoc autem fuit ille, qui de se ait: Ego sum

Ioan. 14.

via, veritas, & vita.

Ambros.

Ille etiam paradus varijs fructuum & florum stirpibus erat consitus: inter quas nullæ herbæ noxiæ, nulli tribuli & spinæ erant. Herbas enim noxias post peccatum ortas esse, quidam ex eo loco probare contendunt, quòd Dominus omnem herbam ad vescendum hominibus eo tempore concesserit. Nunquam autem in cibum datae essent, si quicquam lethiferum, aut noxium retinerent. Spinæ autem & tribulos ibidem non fuisse, apertè D. Ambros. testatur, qui rosam sine spinis ante peccatum ortam asserit, pulcherrimumque florem sine vlla fraude vernasse: post peccatum verò spinis septam fuisse gratiam floris. Hoc ita fuerit, necne, parum admodum refert. At in hoc nostro paradiso certum est nihil lethale, nihil noxium, nihil spinis obductum, sed omnia suauia, lenia, & salutaria fuisse. Flores etiam

omnis

14 omnis generis, hoc est, cunctarum virtutum germina ibidem fuisse constat. Ibi enim castitatis lilium, patientiæ rosa, humilitatis viola, ceterique pulcherrimi virtutum flores vernabant, quibus diuinus Spiritus insideret, quibusque apis illa cœlestis, hoc est, incarnata Sapientia ibidem habitans pasceretur.

Quia verò domum Dei sanctitudo decet, ideo sanctissimam Christus Dominus matrem elegit, in cuius virgineo utero, tanquam in regio palatio habitaret. Quantum verò summus ille sanctitatis & puritatis amator, puritatem diligat, in lege olim satis hoc indicio declarauit, quòd omnia que ad cultum templi necessaria erant, multis purificationum legibus astrinxerit. Itaque & vasa, in quibus thura adferuabantur; & mortariola, in quibus terebantur, mundissima esse præcepit. Quæ quoniam Rex Babylonis pollueret, ac temerare in conuiuio est ausus, eadem ipsa nocte, vita simul, & imperio spoliatus fuit. Ex ministris verò templi, quò quisque propius ad sacra ministeria accedebat, eò purior, & mundior esse iuebatur. Cuius rei gratia Sacerdotes longiori, Leuitæ verò faciliori ritu purgabantur. Cùm igitur omnes qui ad res sacras accessuri essent, purificari prius deberent, aliter tamen Dominus populum, aliter Leuitas, aliter Sacerdotes mundari sanxerat. Quò enim ordo sublimior, eò puritas maior indicebatur. Cùm ergo inter omnes meras creaturas beatissima Virgo propius Deum attigerit; quippe quæ illum superueniente Spiritu sancto conceperit, necesse erat ut tantò magis puritatem hominum & Angelorù vinceret, quantò ipsi puritatis fonti propior erat.

Ex puritate autem conscientiæ, quæ ijs qui ad sacram Eucharistiam accedunt, Apostolica autoritate indicitur, huius virginæ puritatis coniecturam facere licet. Nam & qui sacram Domini corpus piè & religiosè sumunt, & sancti Sacerdotes qui illud consecrant, & manibus tractant, & alijs ministrant, quanta possunt puritate, reuerentia, & deuotione se ad hoc sacramentum præparant. Cùm ergo beatissima Vir-

D 3 go ad

go ad hoc electa fuerit, vt hoc ipsum sacratissimum Domini 17
 corpus, non aliena specie velatum, sed in ipsa humana natura
 forma reiectum, manibus suis contingeret, vberibus lacta-
 ret, brachijs stringeret, gremio contineret, vestiret, nudaret,
 in lectulo reponeret, atque iugiter tractaret; & quod semel
 in die Sacerdotes faciunt, ipsa die nocteque incessanter exple-
 ret; qua reuerentia, qua deuotione, qua postremo puritate
 eam preeditam fuisse credendum est? Hoc enim perinde est,
 ac si altari semper assilens, a sacratissimi corporis tractatio-
 ne nunquam cessaret. ¶ Ad hoc autem singulare ei quoddam
 priuilegium concessum est, vt videlicet coelestis gratia in
 eam plenissime effusa, non solum animam eius ornaret (quod
 pulchra esset vt Luna, electa vt Sol) sed ipsam etiam carnem 18
 sic afficeret, vt a Spiritus lege nunquam dissentiret, nullum-
 que rebellem aduersus eum motum excitaret: quod quidem
 donum, nec Apostolis ipsis (qui plenitudinem Spiritus acce-
 perunt) nec alicui Sanctorum post Adæ lapsum concessum
 fuit. Quo factum est, vt inter medios huius vitæ turbines ac
 procellas sanctissima illa anima in summa pace & tranquilli-
 tate ita degeret, vt nulla eam persecutionum tempestas, nulla
 humanarum rerum varietas ab hoc felicissimo statu, atque a
 iugi Dei contemplatione auocaret. Fuerunt in lege olim Naza-
 ræi, qui prescripto dierum numero Deo consecrati erant.
 Inter alia verò que ex legis institutione seruare iuebantur,
 hoc præcipuum erat, vt toto consecrationis suæ tempore, il-
 lorum caput ferrum non attingeret: pro quo verbo Chal- 19
 dæa paraphrasis habet; Terror non ascendet super caput eo-
 rum. Quo verbo significatur, eos qui Deo consecrati sunt, ab
 omni inordinato timore, atque adeò ab omni perturbatione
 immunes esse debere, vt videlicet terrenis cupiditatibus
 subactis, Deo in summa pace & tranquillitate seruirent. Hoc
 autem nullus Sanctorum ita præstitit, vt hæc Virgo sanctissi-
 ma, cuius non solum anima, sed corpus etiam Deo consecra-
 tum fuit: ideoque in summa pace & quiete agere debuit, vt di-
 gnum illi habitaculum pararet, cuius in pace locus est. Quod si
 cui

Num. 6.

20 cui hæc tanta Virginis puritas, & tranquillitas in mortali carne
 incredibilis videtur, cogitet hanc omnipotentis Dei matrè ef-
 se, quam tanta hæc puritas, ob singularem huius nominis digni-
 tatem, decet. Cum enim beatam Virginem astris ipsis, imo &
 Angelis puriorem facimus, nihil inopinatum, aut incredibile
 dicimus; cum eam non solum hominis, sed Dei quoque matrè
 confiteamur.

Nec solum a peccatis omnibus immunem, sed cunctis etiam
 diuinis muneribus ac virtutibus ornatà fuisse prædicamus. Do 21
 mum quippè Dei decet sanctitudo, hoc est, gratiarum omnium
 & virtutum decus & ornamentum: quã rem ipsa quoque vete-
 ris testamenti arca, que beatissimæ Virginis typum tenebat, nõ
 obscure repræsentabat: illa enim primum ex lignis Setim cõpa- 22
 cta erat, que nulla temporum vetustas absumere poterat. Hoc
 autem incorruptam almæ Virginis mentem designat: cuius tã
 incorrupta puritas extitit, vt ne totius quidem vitæ spatio, vlla
 peccati venialis labe respersa fuerit. Quod certè inter maxima
 diuinæ gratiæ opera computandum est: hoc enim ne Apосто-
 lis quidem contigit, quibus Dominus orare præcepit; Dimitte
 nobis debita nostra. Intra illam verò arcam, legis tabulæ adser-
 uabatur: at Virgo illa sanctissima longè perfectiùs intra se eas
 tabulas in visceribus scriptas continebat, quæ in lege Domini
 meditabatur die ac nocte, neque vnquã a colloquijs diuinis, &
 oratione cessabat: vtpote que in carne degens, coelestium virtu-
 tum mores & officium imitabatur. In illa erat vrna aurea, que
 manna olim patribus in deserto exhibitum adseruabat: in quo
 erat saporum omnium suauitas: in Virginis autè pectore verum illud
 manna inclusum erat, cuius illa delitijs tantò plenius fruebatur, quã
 tò erat ab omni terrenarum rerum amore purior. Intra arcã illam
 erat virga Aarõ, que sine vlllo humano cultu fronduerat: intra
 huius verò mentis regia illa virga delituit, quæ nõ humano fa-
 tu, sed diuini Spiritus virtute concepta, & in lucem edita, æter-
 næ vitæ fructum mortalibus protulit. Illa denique arca puris-
 simo auro interius exteriusque vestita erat: hæc autem arca nõ
 solum charitatis auro non modò intus erga Deum, sed foris etiã
 D 4 erga

Psal. 92.

Exod. 25.

Mat. 6.

Heb. 9.

Heb. 9.

erga proximos benignitatis officijs exequendis miro decore 23
fulgebat. Vera enim charitas quò magis in Deum per amorem
ascendit, eò magis adiuuandos homines, qui ad Dei imaginem
conditi sunt, pietatis & misericordiae affectu descendit. Hinc
Ezech. 4. thalamus ille, quem Ezechiel intra mysticum illud templum
positum esse describit, tantundem latitudinis quantum longi-
tudinis habere dixit. Hunc verò thalamum Diuus Gregorius
Gregor. piorum hominum mentem esse docet, qui coelesti sponso per
amorem copulantur. Atque hi parem longitudinis, ac latitudi-
nis mensuram continent: quoniam pro charitatis magnitudi-
ne, quain Deum feruntur, proximos etiam pari charitatis men-
sura propter Deum diligunt. Audiant hoc qui se Deum dilige-
re prædicant, cum in homines steriles & immisericordes sint. 24
Non enim ego ex dilectione in Deum tua, quam non video,
sed ex ea, quam in homines video, affectum tuum pensare &
iudicare debeo. Est quidem Dei dilectio prior, sed proximi
tamen apertior, & notior: ex his autem quæ notiora nobis
sunt, ad ea quæ minus nota sunt; hoc est ab his quæ videntur,
ad ea quæ non videntur, procedere & philosophari debemus.
Ut igitur ad institutum redeamus, his clarissimis virtutum gem-
mis beatissimæ Virginis animam Pater coelestis ornauit, vt fi-
lius eius in mundum veniens in ea dignum sanctitate, & ma-
iestate sua habitaculum inueniret, in quo molliter requiesce-
ret. Naturæ conditor solertissimè hoc prouidit, vt auiculæ, 25
quæ nidos ex luto paleisque in sublimi positos nectunt, pen-
nis, aut lanugine, siue blanda aliqua materia asperitatem nidu-
li molliant, ne pulli adhuc implumes, luti duritie, vel stipula-
rum aculeis lædantur. Si hac ergo naturæ conditor indulgen-
tia erga pullos auium est vsus, quale quæso domicilium vnige-
nito suo in visceribus beatissimæ Virginis parasitæ credendus
est, vt nihil ibi esset, quod illum summæ puritatis autorem vel
leuissima in re offenderet? Quæ hæcenus diximus, fratres, ad
gloriam Virginis potissimum spectare videntur; nunc ad eru-
ditionem vitæ nostræ, de miserabili hominum cõceptione pau-
ca dicamus.

S E C V N -

26 **S E C V N D A P A R T I S S E C U N D A**
¶ Porro autem quemadmodum Virginis conceptionem, tan-
quam salutis nostræ initium, Ecclesia summis laudibus cele-
brat; ita communem hominum conceptionem, velut perditio-
nis nostræ causam, sancti viri incredibili dolore lugent. Quid
enim luctuosius, quid funestius, quàm quod S. Iob de conce- 1ob. 3.
ptione sua (imo nostra omnium) lamentatur cum ait: Pereat
dies in qua natus sum, & nox in qua dictum est, Conceptus est
homo. Dies ille vertatur in tenebras, non requirat eam Deus
desuper, & non illustretur lumine. Noctem illam tenebrosus
turbo possideat: non computetur in diebus anni, nec nume-
retur in mensibus, obtenebrentur stellæ caligine eius. Expe-
ctet lucem, & non videat, nec ortum surgentis auroræ. 27
Quid ais ô sanctissime vir, qui in omnibus doloribus tuis non pecca-
sti, neque stultum quid contra Deum locutus es? Certè vir
sanctus, non creaturæ Dei (quæ nihil ei nocuit) sed peccato, in
quo fuit conceptus, tot mala imprecatur. Cum enim ea mala
quæ patiebatur, & quæ totus mundus patitur, ab hoc fonte ma-
nasse intelligeret, in ipsam malorum omnium causam tam acri
oratione inuectus est. Nec id quidem mirum. Ea namque mala
ab hoc fonte manarunt, vt minimum sit quidquid in hac re
oratio nostra comprehendere possit: breuiter tamen pro ra-
tione temporis nonnulla eorum attingam, quò vos cautiore,
& paratiores ad ea expugnanda reddam. Hoc enim confi- 28
lio medici, ægroto, medicamenta respicienti, ægritudinis ma-
gnitudinem & periculum ob oculos ponunt, quò illi medi-
cina præceptis obedientem efficiant. Similique ratione duces in
bello, militum, negligentem & incautè se gerentium, propo- 29
sita hostium potentia atque ferocia, curam & sollicitudinem
acuunt. Ad hunc ergo modum necesse est nos quoque huma-
næ naturæ morbum, hostiumque nostrorum vim & potentiam
declarare, vt ea perspecta, diligentiam vestram, sollicitudinem,
& salutarem metum excitemus. Hac enim ratione Petrus Apo-
stolus nos ad sobrietatem & vigilantiam, proposito immanis-
simi hostis nostri furore, hortatur; qui tanquam leo rugiens
D 5 circuit,

circuit, quærens quem deuoret. Huius igitur periculi, ac mor- 29
bi magnitudinem paucis exponam; non ut vos desperatione
frangam, aut inaccessam virtutis viam esse demonstrem; sed
ut cautiore, & instructiore ad spiritualia certamina red-
dam.

Quod si à me requiratis, quænam ista mala sint? Primùm qui-
dem inimicitia Dei est, hoc est, nasci filium iræ, mancipium Dia-
boli, & regni celestis extorrem. Quo malo, quid calamitosius,
atque funestius? Deinde, mortis legibus obnoxij nascimur, qui
immortales antè cõditi eramus. Stipèdium enim peccati, mors.
Quia enim nemo militat stipendijs suis, ideo qui Dæmoni mili-
tant, hoc ab eo stipendium percipiunt. ¶ Tertio, ex hoc pecca-
ti fonte prodierunt omnes mortis comites atque satellites, vi- 30
delicet infinite morborum species, exilia, vincula, flagella, vul-
nera, milleque subiti & insperati casus, quibus vita nostra quo-
tidie intercipitur, atque vexatur: qui adeò frequentes sunt, ut
cetera omnia, aliena quodammodo à nobis esse videantur: mise-
ros autem esse, velut proprium, ac genuinum sit. Cuius rei Pli-
nius argumētum esse ait, quod sine doctore & magistro per se
pueri infantes flere sciant, cum cetera omnia, ut edere, ingredi,
loqui, quamuis maximè naturalia sint, doctrina tamen aliqua
egeant, si fieri rectè debent. Dum ergo infans nascitur, velut ca-
lamitatis suæ propheta, fufis lacrymis, luctuosæ vitæ (quam in-
greditur) miserias vaticinatur. Itaque miseros esse post lameta-
bilem illum generis humani casum, cõmune omnibus est. Cu- 31
ius rei (ut alia prætermittamus) hoc argumentum est; quod si
quis ad præteritæ vitæ cursum mentem reuocet, & lætitiæ ac tri-
stitiæ tempora computet, inueniet planè raram lætitiā, tristi-
tiam verò, curas, & sollicitudines innumeras: & lætitiæ quidem
oblectamenta leuia, tristitiæ verò angores acerbissimos fuisse:
ut non immerito Sapiens quidam dixerit: Non sunt bona pa-
ria malis, etiam pari numero: constat enim & plura in vita esse
tristia, quàm læta: & vehementius tristitia pungere, quàm læta
oblectare.

Verùm hæc corporis mala sunt. Quantò verò animi
morbi

- 32 morbi grauiùs nos excruciant, nempe sollicitudines, angores,
cupiditates, metus, suspiciones, inuidiæ, odiavindictæ cupiditas
libido dominandi, cupido plus habendi: quiquidè affectus adeò
molesti & acerbisunt, ut meritò D. Aug. dicat, eos ipsos sui vin- 32
dices esse, & pœnam suam secum trahere, ac de autore suo
quodammodo supplicium sumere. Sic enim ait; Iussisti Do-
mine, & verè sic est, ut pœna sibi ipsi sit animus inordinatus.
Hos autem turbulentos motus grauius hominem quàm corpo-
ris mala cruciare, apertè Ecclesi. docet: qui nullam esse plagam,
supra cordis plagam asseuerat. Cui sententiæ ratio quoque
ipsa suffragatur: quia cum vis sentiendi in anima fita sit,
longè molestiùs erit quod animam, quàm quod corpus fau-
ciat: quippè quod ab anima vim sentiendi trahat. ¶ Sed 33
hæc tamen tolerabilia esse videntur. Illud verò multò gra-
uius & miserabilius, quod ipsum quoque Apostolum, qui
in infirmitatibus corporis gloriabatur, vehementer angebat
cum diceret: Sentio aliam legem in membris meis, repugnan-
tem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem in lege pec- 34
cati, quæ est in membris meis. Infelix ego homo, quis me
liberabit de corpore mortis huius? Hoc verè luctuosum,
hoc verè acerbum & miserandum est: quandoquidem re-
bellio hæc omnium ferè peccatorum, quæ animam inqui-
nant, & à Deo auocant, origo, atque seminarium est. Cu-
ius rei gratia, hæc membrorum lex, à Theologis peccati
fomes appellatur: quia quemadmodum ignis lignorum appo-
sitione sustentatur, atque augetur; sic peccata, carnis at-
que membrorum nostrorum cupiditatibus nutriuntur, & exci- 34
tantur.

His autem calamitatibus extremam addo, non tam naturæ vi-
tio cõciliatam, quàm culpa nostra quæsitam: nempe quod cum
propositum nobis sit, cū hoc familiari & domestico hoste per-
petuò decertare, & hunc calorem noxium, vel potius flagran-
tissimum ignem, lacrymarum imbri, ieiunijs, & precibus restin-
guere; nos cõtrà adeò stupidi, atq; cæci sumus, ut perinde ac si nos
pœniteret parū miseros esse, hunc ipsum ignem augere quotidie
studea-

August.

Rom. 7.

Simil.

Plinius.

studemus, dum corpus molliter educamus, dum carni omni 35
 cura & studio indulgemus, dum oblectamenta sensuum vbi-
 que captamus, dum animum varijs modis ad voluptatem im-
 pellimus, dum omnium ferè mortalium ingenia ad procliuem
 in vitia naturam illecebris irritandam atque extimulandam cõ-
 spirant. Quid enim Orientis aromata? quid cælata Persarum
 cubilia? quid pretiosæ vestes, exhauriendis magis opibus,
 quàm induendis corporibus accommodatæ? quid Africanus
 fucus? quid Germanica aulea, auro atque serico contexta?
 quid meretricius hic cultus, quem matronarum magis digni-
 tas, quàm ratio, atque religio honestum fecit? (atque vti-
 nam facere potuisset, ne vehemens esset ad libidinem aculeus)
 quid Indica condimenta? quid dulces illæ transmarinæ & Insu 36
 lanæ dapes? quid denique omnia, quæ sola ambitio & cupidi-
 tas fecit necessaria, nobis conferunt? an non hæc ipsa accen-
 sæ per se cupiditati ignem facesque subijciunt, & æstuanti
 carni fomenta ignium ministrant? Itaque cum propositum
 nobis esse deberet, vt proculcata carne diuini spiritus ductum
 sequeremur, nos contra, pro spiritu carnem, pro ratione affe-
 ctum, pro lege Dei corruptam voluntatem, ac denique (quod
 est multò luctuosius) pro Deo demonem, vitæ, studiorumque
 nostrorum ducem sequimur.

Quodque his omnibus est longè calamitosius, dum in
 hoc miserando statu sumus, more illorum qui phrenesi la-
 borant (qui diurnam morbi consuetudinem in naturam 37
 quodammodo verterunt) mala nostra non agnoscimus. Ita-
 que sicut Aethiopes, qui sub torrida zona nati atque edu-
 cati sunt, non admodum molestè eius regionis intemperiem
 ferunt, quæ tamen non assuetis molestissima est: ita multi
 vsque adeò se per omnem vitam cupiditatum suarum obse-
 quio tradiderunt, vt hæc tanta mala nihilò magis eis turpia
 & indigna videantur, quàm quæuis alia consueta naturæ
 officia. Cum autem huc peruentum est, quæ spes reliqua sa-
 lutis manet? Rectè enim sapiens quidam ait: Perière res, quan-
 do quæ vitia erant, mores fiunt: diuinæ sanè misericor-
 dia

Simil.

38 diæ non diffido, sed animum tamen diuturna peccandi consuetudi-
 ne obfirmatum, in summo salutis discrimine versari non ambigo.
 Quid enim inter animæ mala miserabilius, quàm spirituales sen-
 sum amisisse, & in media morte positum, varijsque sceleribus irreti-
 tum, non modò nihil sentire, sed securum agere, edere, bibere, lude-
 re, ridere, perinde atque iam tutus in portu nauigaret. Aiunt Phyci
 herbam quandam esse, quam qui comedunt, ridentes moriuntur:
 quam quidem herbam nos miseri comedisse videmur, qui in media
 morte constitati, risu, atque inani lætitia soluihur. Quod quidem
 obstinati animi non leue indicium est: si enim anima quæ sic ægro-
 tat, morbum suum agnosceret, nequaquam sibi tant opere placeret,
 nec tam securè ageret, sed de remedio interim cogitaret.

Quid igitur nostra interest fratres? Primùm quidem vt status hu-
 39 ius conditionem, in quo nos originis nostræ peccatum posuit, agno-
 scentes, intelligamus hoc nobis in huius vitæ curriculo propositum
 esse, vt quando hunc natium concupiscentiæ ignem penitus extrin-
 guere non possumus, sopire saltem, ac minuere contendamus. Hoc
 autem potissimum præstat aqua illa, quæ salit in vitam æternam, quæ
 sordes peccatorum abluat, quæ fructus æternæ vitæ profert, quæ de-
 sideriorum nostrorum sitim dulcedinis suæ iucunditate restinguit,
 atque ita demum carnalis concupiscentiæ ardorem temperat. Hanc
 autem salutarem aquam ex Christi meritis profluentem, oratio im-
 petrat: sacramenta verò nouæ legis ex eiusdem Christi latere manan-
 tia conferunt. Quare qui spiritualis huius aquæ copiam desiderat,
 instet obsecrationibus die ac nocte: Omnia enim quæ infirma sunt,
 alieno subsidio egent. Infirmus, qui vix pedibus consistere valet, 40
 frequenti eget alimonia, qua nutantia membra sustentet. Cæcus,
 qui per iter difficile graditur, continuo eget ductore qui ipsum in of-
 fenso pede dirigat. Arbor in arido plantata solo, frequentibus eget
 aquis, vt fructum ferat. Vlcus ardore suo finitimam carnem incen-
 dens, frigidis assiduè fomentis refrigerandum est. Hæc autem mala
 omnia nobis spiritualiter propter peccatum euenerunt: nos enim
 debiles & infirmi; nos cæci & oculis capti; nos in arido huius mundi
 solo plantati; nos peccati fomitem intra mentis sinus gestamus, &
 vlcere pessimo à planta pedis vsque ad verticem æstuamus: ideoque
 frequentissimis remedijs, & medicamentis indigemus. Præsentissi-
 ma verò remedia sunt ea, quæ modò proposuimus, quibus carnis
 maceratio, & sensuum, ac præcipuè oculorum, & linguæ diligens
 custodia, occasionum peccandi fuga, cæteraque pietatis officia iun-
 genda

Similia.

genda sunt. Hæc enim omnia imbecillitatem nostram adiuuant, 41
sine quorum adminiculis infirmitas nostra inter tot mundi laqueos,
tot offendicula, tot Dæmonum insidias magnoperè periclitatur. Si
enim qui his præsidijs vitam suam muniunt, non omnino periculo
vacant, in quo periculo erunt, qui hæc omnia humanæ infirmitatis
remedia negligunt?

2. Cor. 4.

Ex his autem quæ diximus, liquidò apparet, vitam Christianam
esse militiam, qua non solum aduersus principem tenebrarum; sed
etiam aduersus cupiditates nostras (quæ spiritum assidue impugnant,
& de omni statu deicere nituntur) certare perpetuò debemus. Est
enim (vt Apostolus ait) in vnoquoque nostrum duplex homo; inte-
rior videlicet, & exterior: quorum alter spiritualis ac diuinus, spiri-
tualia ac cœlestia, Angelorum more (quorum similis est) meditat-
ur: alter verò vilis & terrenus, qui carnalia tantum, pecudum more 42
(quorum naturam participat) captare solet. Quæ cum ita sint, hoc
maximum inter probos & improbos discrimen est; quod cum ho-
mo in harum duarum partium confinio positus sit, liceatque alteru-
tri illarum adhærere; probi quidem inferiorem ac viliorẽ partem
(quæ brutorum propria est) conculcantes, totos se ad spiritualis ac
diuinæ portiois ductum accommodant, atque hoc studio Angelo-
rum vitam & mores, in carne degentes, quo ad licet imitatur: impro-
bi contra hac nobilissima sui parte neglecta, se carnis cupiditatibus,
& libidinibus dederunt, & hunc sibi vitæ scopum proponentes,
curas & cogitationes suas omnes ad illum destinarunt. Quo quid
esse turpius, aut miserabilius potest? Videmus enim homines, qui ex
ignobili quidem matre, sed nobili patre procreati sunt, suppressa
materni cognominis vilitate, de patris solum genere & cognomi- 43
ne gloriari, illiusque semper ingenuos mores sequi. At quantò ali-
ter nos facimus, qui nobiliori ac diuina nostri parte contempta, de
sola ea, qua pecudibus similes sumus, gloriamur, illiusque nos totos
obsequio vt vilissima mancipia tradimus?

Simil.

Quod si dicas; Quis fieri potest, vt cum vtraque hæc animæ por-
tio naturalis pars nostri sit, vt ipsam, cum qua nati sumus, naturam
exuamus? Rectè sanè ais, si hoc per te præstare deberes: nec enim ea-
dem natura supra se, nisi aliunde iuuetur, assurgit: gratia tamen &
vis diuini Spiritus natura lapsa potentior est. Hanc igitur gratiam,
fratres, (vt paulò antè diximus) continuis à Domino precibus postu-
lemus: præcipuè verò beatissimæ Virginis patrocinium ad hoc im-
plorare studeamus, suppliciter ab ea petentes, vt quæ misericordiæ
mater

44 mater est, huic tantæ miseræ, in qua concepti, & nati sumus, opem
ferre dignetur: sic enim fiet, vt pia eius intercessione, & in hac vita
carnis petulantiam, & superbiam comprimamus; & in futura, trium-
phi huius palmam, atque coronam cum electis omnibus percipere
mereamur.

IN COMMEMORATIONE
Annunciationis Dominicæ Concio vnica, in qua lectio Euan-
gelica explanatur: in cuius explanatione de glorioso beata
Virginis nomine, eiusque sacra virginitate
præcipuè agitur.

T H E. Quomodo fiet istud, quoniam virum non co-
gnosco? Luca. 1.

Ræsentis diei solennitas, fratres charissimi, Virginita-
tis Mariæ laudibus dicata est. Ea enim virtutis huius
dignitas in Maria extitit, vt meritò Ecclesia festum
hoc ad illius gloriam instituendum curauerit. In alijs
quippè virginibus sola virginitas, in hac autem virgi-
nitas cum fœcunditate supra omnem naturæ conditionem commen-
datur: in qua quidem laude beatissima Virgo nec primam similem
visa est, nec habere sequentem. Quomodo enim aliter aut concipe-
re, aut parere debuit, quæ non hominem solum, sed Deum & homi-
nem peperit? aut quo modo non salua omnia ei esse deberent, quæ
2 peperit Saluatorem? Hanc autem singularem eius gloriam Sponsus
in Cant. commendat, cum ait: Venter tuus sicut aceruus tritici valla-
tus lilijs. Appositissima quidem similitudine vtramque Virginis di-
gnitatem explicauit. Quod enim vterum eius aceruo tritici compa-
rat, miram eius fœcunditatem insinuat: quod verò eundem vallatum
lilijs commemorat, Virginitatis eius candorem, liliorum nomine de-
signat: vtrumque enim summa ratione Virgini matri conuenit. Hoc
etiam sacre Virginis festum à septem Antiphonarum initijs, quas
Ecclesia hodiè decantare incipit, in Hispania nomen accepit. His
enim septem diebus, qui natalem Domini Saluatoris diem antece-
dunt, magnis clamoribus quotidie instauraris, velut morantem
Dominum Ecclesia ad se venire postulat. Quod quamuis toto hoc
aduentus tempore fecerit, his tamen diebus, qui natiuitati eius vici-
niores

Cant. 7.

Prou. 24.

Simil.

niores sunt, ardentius facit. Hoc enim proprium veræ deuotionis & dilectionis est, quò plura percipit, plura desiderare, & famem facitate augere, sicut scriptum est: Qui edunt me, adhuc esurient: & qui bibunt me, adhuc sitient. Itaque non mirum, si Ecclesia quò diutius in his clamoribus perseuerat, eò nunc vehementius instet, cum dilectissimum Sponsum aduentare propius cernit. Hoc ipsum autem pudicæ vxores facere solent, quæ viros apud Indos diu commorantes, importunis literis & precibus ad se reuocare contendunt; quorum aduentu solitudini & inopiæ suæ consultum iri sperant: at vbi iam nauim soluisse, & ad portum appulisse sciunt, ibi magis pia ipsarum desideria crescunt, celeritatemque omnem, tarditatem ac moram esse arbitrantur. Sic igitur cum Ecclesia hoc tempore Dei filiū in mundum venientem repræsentet, qui immensis illis gratiarum opibus quas è cælo secum affert, ipsius paupertatem dicit, nihil mirum, si instantius clamat, si has voces, amoris, desiderij, ac deuotionis plenissimas quotidie fundat. ¶ Iam verò cum paruulum, & vagientem in sinu Virginis contemplatur, amoris facibus inflammata, hoc facit, quod facere piæ matres solent, quæ infantes quos in gremio sustinent, miris titulis & nominibus blandientes compellere solent. Sic igitur Ecclesia, Christi mater simul, & Sponsa, puerum Iesum varijs eisdemque dignissimis nominibus hisce diebus appellat: sic enim ait: O Sapientia, quæ ex ore Altissimi prodijsti. O Adonay, & dux domus Israël. O radix Iesse, qui stas in signum populorum. O clavis Dauid, quæ aperis, & nemo claudit. O oriens splendor lucis æternæ, & Sol iustitiæ. O rex gentium, & desideratus earum. Ab eodemque magna contentione petit, vt ad nos veniens, ijs in nobis officijs fungatur, quæ hisce nominibus designantur. Veni, inquit, ad docendum nos viam prudentiæ: Veni ad liberandum nos: Veni, & educ vincetos de domo carceris: Veni, & illumina sedentes in tenebris, & umbra mortis: Veni, & salua hominem, quæ de limo formasti: Veni ad saluandum nos Domine Deus noster. Hæ sunt igitur voces, hi affectus, hæc pia desideria, in quibus Ecclesia hisce diebus occupata est, ad quæ nos etiam exemplo suo tanquam pia mater adhortatur. Verum hæc admonitio, fratres, non ad omnes ex æquo pertinet, sed ad eos præcipuè, qui nihil aliud quærunt, nihil aliud dies noctesque in animo versant, quam quo modo cælesti huic Sponso placeant, ipsumque in intimis animæ suæ sensibus condar, in quo vno se habere omnia gloriantur; ideoque terrenis voluptatibus spretis, hoc vno thesauro contenti sunt. Hunc autem affectum

Sponsa.

- 6 Sponsa in Canti repræsentat, quæ vbi diu multumque cum Sponso versata esset, illeque paululum discessisset, huius adeò breuis absentia impatiens, importunis illum clamoribus reuocat, dicens; Reuertere, reuertere dilecte mi, similis esto capræ, hinnuloque ceruorum super montes Bethel. Quid habes ô Sponsa, quid te angit, quid quæris quæ abeuntem Sponsum tanta celeritate reuocas, vt velis eū ceruorum, & caprearum velocitatem imitari? Num alicuius rei oblita es quam dictam oportuit? Omnium (ait Bernard.) atque sui etiam oblita est: ideoque non mirum si tota eius anima in illū transformata, sine illo viuere, nisi magno cum mœrore non potest. Hoc autem affectu atque animo D. Bernardum fuisse, ipse quoque de se ipso, cum fratribus suis agens, declarat his verbis; Vbi à me abscessit Verbum, perinde ac si ollæ bullienti subtraxeris ignem, quodam illico languore interiora mea torpescere, & frigescere incipiunt; atque hoc mihi signum abscessus eius est. Quo tempore tristis est anima mea donec reuertatur: ideoque non cessabo clamitare quasi post tergum abeuntis ardenti desiderio, vt reddat mihi lætitiā salutaris sui, reddat mihi seipsum. Fateor vobis filij, nihil interim libet, dū non præsto adest quod solum libet. Hoc est igitur fratres, ad quod hoc tempore nos hortatur Ecclesia, vt morantem Dominum ad nos venire, & præsentia suæ lumine visitare dignetur. Ad hoc autem opportunè nobis hodierna sancti Euangelij lectio proponitur; quæ Dominici aduentus exordium continet, quam deinceps explanare incipiamus.

§. I.

- ¶ [Missus est Angelus Gabriel à Deo.] Opportunè nobis hoc in loco verba illa Domini Saluatoris vsurpare licet: Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret. Cum enim redemptionis nostræ beneficium, multa ac penè innumera complectatur quæ nos cum Deo æterni amoris vinculis adstringat, tum illud summum est, quòd cum Deus multifariè multisque modis salutem nostram operari potuisset, hanc potissimum delegit, vt non Angelos, aut Archangelos, sed ipsum vnigenitum suum, salutis nostræ vindicem, & libertatis assertorem ac redemptorem esse voluerit. Pro quo beneficio, quas tibi laudes, Domine, fragilitas humani generis persoluet? Infelix planè fors mea futura esset, si cum tu me sanctissimis manibus tuis effinxisses, alius quam tu me à sempiterna morte redemisset. Cum enim longè maius sit redimi quam creari, indignum profectò erat, vt tibi quidem gratias agerem quòd me creasses; alij verò quòd

E me

me à morte redemisset: tibi, quòd à te esse naturæ percepissem; illi, quòd esse mihi gratiæ, hoc est, esse diuinum contulisset: tibi, quòd mortalem hominis filium condidisses; illi verò, quòd me immortalis Dei filium, & hæredem regni eius effecisset. Non igitur æquum erat Domine, vt laudem tuam alteri traderes, & maioribus ego beneficijs ad alium quàm ad te diligendum incitarer. Itaque qui conditor meus eras, redemptor esse voluisti: & qui me ad imaginem tuam feceras (quam ego varijs sceleribus deformaueram) tu pretiosi sanguinis tui cruore collapsam instaurasti, & ad pristinam formam renouasti. Itaque iam non est cur, ò homo, amorem tuum inter duos partiri debeas; cùm idem Dominus vtriusque muneris & beneficij sit autor. Hinc appositissimè D. Anselmus; Ne amorem (inquit) diuideres inter creatorem, & redemptorem, idem tibi factus est conditor, & redemptor.

Anselmus.

Cùm ergo misericordiarum Pater vnigenitum suum in mūdum mittere decreuisset, legatum prius ad intemeratam Virginem destinavit, vt facti huius mysterij rationem illi declararet, & eius simul consensum & beneplacitum impetraret. Hic enim diuinæ prouidentiae mos est, vt honorem semper libero arbitrio, quod nobis ipse cōtulit, deferat; nec quicquā nobis inuitis in nobis operetur, nisi cùm pro sceleribus meritas à nobis pœnas exigit. Tunc enim (vt D. Bernard. ait) iustè homo patitur quod nolit, qui non peccat, nisi velit. Fuit autem hoc aptissimum humanæ redemptionis exordium, vt Angelus mitteretur ad Virginem partu consecrandam diuino: quia prima perditionis humanæ causa fuit, cùm serpens à diabolo missus est ad mulierem spiritu superbiz decipiendam. Ex illa igitur prima serpentis antiqui legatione, venenum mortis in omne genus humanum effusum est: ex hac autem cœlesti legatione, salutis & vitæ poculum mundo propinatum est. ¶ Mittitur ergo Angelus ad Virginem desponsatam Ioseph. Quæ est, inquit Bern. hæc Virgo tam venerabilis, vt salutetur ab Angelo: tam humilis, vt desponsata sit fabrico? Sed quid mirum si hæc tanta sublimitas in matre, cum tanta humilitate coniungitur; quando in filio, ima summis (hoc est) diuinitas cum humanitate copulatur?

Bernard.

Bernard.

[Et nomen (inquit) Virginis Maria.] Nullo modo credendum est dulcissimum hoc nomen casu Virgini inditum fuisse. Si enim Abraham; si Sarræ; si Israeli; si Ioanni Baptistæ; si Apostolo Petro noua nomina diuino consilio imposita sunt (quæ eorum dignitatem, & officij rationem designarent) quis credat Deiparæ Virgini casu nomen impositum

12. impositum fuisse; præsertim cùm hoc Mariæ nomen eius laudibus & virtutibus appositissimè quadret? Triplicem namq; interpretationem sortitur hoc nomen. Maria namq; Mare significat: quod quidem nomen gratiarum eius affluentiam aptissimè designat. Sicut enim flumina omnia intrant in mare: ita omnia cœlestium gratiarum munera atq; charismata in beatam gloriosæ Virginis animam effusa sunt. Sicut igitur initio mundi Deus aquas omnes quæ sub cœlo erant, vnum in locum congregari præcepit, quas appellauit maria: ita modò omnium cœlestium gratiarum flumina in vnâ hanc Virginem cōfluere voluit, similiq; illam nomine appellauit. Verè enim sacra Virgo gratiarum omnium mare est. Quæ enim virtus, quæ gratia, quæ Spiritus sancti dona huic Virgini deesse potuerunt, quam cœlestis Pater in filiâ, filius in matrem, Spiritus sanctus in amantissimam Sponsam, Angeli verò in reginam ac dominam acceperunt?
- ¶ Finxerunt olim Ethnici poetæ (diuinum fortè aliquid præfagientes) fuisse virginem quandam Dijs omnibus gratissimam, quam singuli eorum, suis quisque muneribus ornatunt: quam propterea Pandoram (hoc est Deorum omnium muneribus ornatam) nuncuparunt. Hæc quidem commentitia Poëtarum fabula est, quæ tamè appositissimè Virginis nostræ dignitatem explicat. Ipsa enim vera Pandora est, quâ beatissima Trinitas cœlestibus donis atque virtutibus mirificè decorauit. Pater namq; illam virtutis robore confirmauit: Filius clarissimo sapientiæ splendore illuminauit: Spiritus verò sanctus flagrantissimo charitatis ardore eius voluntatem incendit. Talibus quippè donis regis æterni palatium ornari, talibusque virtutum odoribus cubile eius aspergi debuit.
13. Hoc item Mariæ nomen, amaritudinem designat: quod quidem cum ea, quam exposuimus interpretatione maximè quadrat. Quæ enim mare gratiarum, eadem quoque amaritudinum mare esse debuit. Nullo enim modo diuina Sapientia inerti otio munera sua atque talenta nobis credita cōsumi patitur, sed in eos vult vsus accommodari, ad quos nobis ab eo donata sunt. Omnia verò cœlestia dona, aut ad bona opera faciēda, aut ad mala perferenda data sunt: quandoquidem (vt D. Ber. ait) Christiani hominis vita in bonis operibus exequendis, & incommodis perferendis sita est. In vniuersa autē natura adeò nihil segne aut otiosum est, vt vnumquodque propter suam operationem conditum esse à Philosophis dicatur. Vnde Aristoteles colligit, id quod inter ea quæ vitam habent, nihil operetur, omnino non esse. Si ergo diuina prouidentia in operibus natura

Genes. 1.

Ber. in serm. mo. Petri & Pau. Aristo.

tuae nihil esse otiosum voluit, quo modo in operibus gratiae otiosum aliquid patietur? Vnde facile colligitur, pro magnitudine collatae gratiae, onera quoque & labores pijs hominibus à Domino ita distribui, vt quò quis maiora perceperit dona, eò maiora perferre onera teneatur. Hinc videmus viros sanctissimos magnis saepe laboribus & incommodis iactatos fuisse. Quis enim beati Iob; quis Pauli; quis sanctorum Prophetarum, Apostolorum, & Martyrum labores & agones enumerare queat; qui spectaculum facti esse dicuntur mundo, Angelis, & hominibus? Nec ab hac communi sanctorum lege liberam esse matrem suam Dei filius voluit, sed illud potiùs decreuit, vt quantum omnes alios sanctos dignitare, tantum laborum patientia superaret. Cum enim cogitaret sacra Virgo quemadmodum Dei suusque filius Iesus Christus semper contemptui, semper passionibus fuisset expositus, omnem vitam suam ad varias afflictiones, sui que ipsius depressionem preparabat: quibus adeò se totam offerebat, vt nunquam illas à Deo vel breuiari, vel minui postularet. Eas namque ad nouissimum vsque vitae punctum tam voluntaria subiectione pertulit, vt parata esset etiam sempiterno tempore in doloribus permanere, si id diuinæ voluntati placitum fuisset. Considerans enim quo modo filius suus acerbissimam passionem plenissima patientia absque vllò murmure ex ingenti atque ardentissimo erga nos amore pertulisset, ipsa quicquid patiendum occurrebat, flagranti desiderio, & æstuanti dilectione cum lætitia tolerabat. Quæ ex re liquidò constat, fratres; quanto errore teneantur, qui ideo se à Deo derelictos putant, quòd varijs laboribus & incommodis conflictentur; cum hoc tamen non semper derelictionis & iræ, sed multò magis probationis & miserationis diuinæ argumentum sit. Hinc quidam ex Patribus adolescenti ægroto salutem à se poscenti respondit; Rem tibi necessariam cupis auferri: si enim aurum es, per ignem probaris; si ferrum, rubiginem amittis. Quod autem huic vni dictum est, omnibus nobis dictum putemus: cum nemo nostrum extra duas has hominum classes positus sit.

Postremò, Mariæ nomen, maris stellam significat: quo nomine eam in Hymno appellat Ecclesia, quòd videlicet quemadmodum stellæ in hoc mari magno & spatioso nauigantes dirigunt; ita nos quoque beatissima Virgo varijs in huius mundi pelago tempestatibus iactatos ductu suo gubernat, & ad æternæ felicitatis portum perducit: quæ eius dignitas magnoperè cum præcedente cohæret. Sicut enim decuit Christum per omnia fratribus assimilari, vt misericors

In vitis Patrum.

Heb. 2.

ricors esset (in eò enim quòd tentatus est, potens est & his qui tentantur auxiliari) ita decuit Virginem, (quæ leuandis calamitatibus nostris à Deo præfecta est) varijs laboribus agitari, vt ipsa quoque non ignara mali miseris succurrere disceret. In Genesis libro legimus creasse Deum duo luminaria magna; luminare maius, vt præfset diei; & luminare minus, vt præfset nocti. Eadem autem prouidentia idem Dominus ad Ecclesiæ suæ gubernationem vsus est, cui Solem iustitiæ Christum, tanquam luminare maius, vt diei præfset, contulit: beatissimam verò Virginem, tanquam luminare minus, vt præfset nocti, destinauit. Noctis autem nomine calamitosos homines, & peccatorum tenebris oppressos intelligimus, quibus iuandis misericordiæ matrem à Deo præfectam esse credimus. Itaque D. Bernar. miseros omnes admonet, vt in omni pressura & calamitate ad illius opem confugiant: cuius præsidium adeò certum esse testatur, vt idem ipse dicat; Sileat miserationes tuas o benedicta, quisquis te in tribulationibus suis inuocatam, sibi meminerit defuisse. Videtis ergo quàm apertè huic Virgini, Mariæ, hoc est stellæ maris nomen inditum sit?

Ad hanc ergo Virginem ingressum Angelum ait Euangelista: quo verbo secretum eius & silentium tacitè subindicauit. Quæ de re sic D. Ambros. Hæc, ait, ab Angelo inuenta domi in penetralibus sine comite fuit, ne quis intentionem eius abrumperet: nec enim comites sceminas desiderabat, quæ bonas comites cogitationes habebat. Quin etiam tunc sibi minùs sola videbatur, cum sola esset. Nam quemadmodum sola, cui adessent tot libri, tot Archangeli, tot Prophete? Iam verò si quando ab illo secreto digrediendum, & cum hominibus agendum esset, antequam loqueretur, in seipsam intrans prudenter expendebat, quid, quomodo, & quo fine loquendum esset: vtpote quæ omnibus in rebus solam Dei gloriam propositam sibi ante oculos haberet. Modum porrò loquendi, & ipsius externi hominis gestum atque modestiam idem Ambros. miris coloribus depingit his verbis: Nihil in ea erat quod non Virginis pudorem, synceritatem, & innocentiam deceret, vt ipsa corporis species simulachrum fuerit mētis, figuræ probitatis. Bona quippè domus in ipso vestibulo debet agnosci, vt primo prætetendat ingressu nihil ibi latere tenebrarum, vt mens nostra nullis repagulis corporis impedita, tanquam lucernæ lux intus posita foris luceat. ¶ Iam verò quid in illo solitudinis secreto Virgo ageret, facile quisq; diuinare poterit. Hoc enim agebat, quod nunquā non agebat: tota quippè eius vita velut

Genes. 1.

Bernar.

Ambr. lib. de Virgi.

Idē ibidē.

iuge quoddam Spiritus sacrificium, & perpetua oratio extitit, utpote quæ nunquam à Dei conspectu mentis oculos dimoueret. Verùm hoc tempore sublimius aliquid atque diuinius eam animo agitalle credendum est. Clarissima enim Dei dona orantibus, & mente diuina tractantibus sæpissimè conferuntur. Cornelius centurio hora nona in oratione persistens, Angelum Dei candida veste amictum vidit, qui illi cognoscendæ veritatis, & adipiscendæ salutis viâ ostendit. Petrus verò hora sexta orans, cœlum apertum, & vocacionem gentium mirabili specie atque ratione præuidit. Zachariæ verò iuxta altare incensi oranti Gabriel Angelus lætissimum salutis humanæ, & nascituræ sobolis nuntium attulit. Iam verò ipse gratiarum omnium fons (in quo plenitudo diuinitatis corporaliter habitat) cum claritatis & gloriæ suæ speciem quandam discipulis exhibere vellet, orare in monte cœpit, ibique facta est species vultus eius altera, & vestitus albus atque refulgens. Quare minimè dubitandum est, sacræ Virginis mentem in sublimi aliqua contemplatione suspensam fuisse, cum eam cœlestis nuntius inuisit, & diuini consilij arcana reuelauit. Quamuis enim sancti viri Deo per charitatis habitum coniuncti sint, coniunctiores tamen illi fiunt, cum ipsa charitas vim suam exerens, Deo illos per amoris opus iungit & copulat. Tunc enim pia mens, ut purior, Deoque coniunctior, atque similior, magis idonea fit, ut micantes claritatis diuinæ radios, & cœlestia dona intra se recipiat.

Ingressus ergo Angelus orantem Virginem magnificentissimis titulis salutans; [*Aue, inquit, gratia plena, Dominus tecum: benedicta tu in mulieribus.*] Cuius salutacionis sensum Sanazarus Poeta eleganter expressit his verbis:

Oculis salue lux debita nostris,
Iam pridem notum cœlo iubar, optima Virgo;
Cui sese tot dona, tot explicuere merenti
Diuitie Superum: quicquid rectiq; probiq;
Æterna de mente fluit: purissima quicquid
Ad terras summo veniens sapientia cœlo
Fert secum, & plenis exundans gratia riuis.

Verè enim (ut Bern. ait) sicut in prima fœmina abundauit delictum; ita in secunda omnis plenitudo gratiarum exundauit. Plena verò gratia fuit; non ut Stephanus, qui plenus gratia & fortitudine fuisse dicitur; non ut Zacharias & Elisabeth, qui Spiritu sancto repleti fuisse memorantur; sed ut eam decebat, quæ gratiarum omnium fontem erat

erat paritura: ideoque ipsa tanquam fonti propior, largius & copiosius ex eo fonte potauit.

¶ Quid igitur ad hæc Virgo? [*Turbata est, inquit, in sermone eius, & cogitabat qualis esset ista salutatio.*] Itaque adeo his tam magnificis titulis, & laudibus oblectata non est, ut magis perturbatione ac timore commota fuerit: alioqui nunquam illi Angelus dixisset: Ne timeas Maria, nisi sacra eius mens non modò turbata, sed metu etiam concussa fuisset. Quæ res eò magis Virginis humilitatè cõmendat, quòd humana mens laudis & gloriæ auidiosior esse solet. Nulla est enim tanta humilitas, quæ dulcedine gloriæ nõ tagatur. Omnes enim homines gloriæ cupiditate adeo incédimur, ut vix inter humanos affectus hoc vno alius ardèrior sit, ac vehemèntior. Quare nihil mirum si oblata homini gloria, cum adest, oblectet; quæ, cum non adest, sitienter appetitur. Quomodo enim aridæ & sitibundæ fauces instillata frigida non oblectètur? Nõ minùs autè humana mēs honorè & gloriã, quàm aridæ fauces frigidã desiderat, nisi diuina gratia mētē hominis cœlestibus donis imbuat, & ad laudis & gloriæ cõtēptionē inducat. Cuius autè periculi sit hominū laudibus inaniter efferri, D. Bern. indicat his verbis: Leuiter volat, leuiter penetrat, sed nõ leue vulnus ingerit inanis gloria. Cuius vulneris atrocitatè facilè declarat cum multa alia, tum maximè misertimi Herodis ex eplū: qui cū ex edito loco ad Sidoniorū populū cõcionaretur, adulatorq; populus acclamasset; Voces Dei, & nõ hominis, illeq; hac tanta laude mirificè oblectatus fuisset; eodè tēporis momēto, ab Angelo, diuinæ gloriæ vindice, ita percussus est, ut protinus exelus à vermib; impurã animã efflauerit. Quodq; mirabilius est, cum is antea Iacobū Apostolū, eundemq; fratrem Domini iugulasset, Petrumque catenis vinctū tenuisset, ut simili eū supplicio afficeret, nullas tūc diuina cēsura propter hæc tanta scelera pœnas ab eo expetijt, quæ tamè repētino supplicio ob hæc mentis elationē castigauit: adeo sceleratū est hominē debitã Deo gloriã sibi arrogare. Hoc autè scelus typicè Dñs in lege prohibuit, cū thymiam, diuina institutione confectū, & sacris vsibus destinatum, subinterratione mortis ne quis eo vteretur, edixit: indignum videlicet ratus, humanis vsibus deseruire, quod erat vnus Dei venerationi sacrum. Quid autè Deo magis debitum, quàm honor, & gloria, quæ illius propria est? Hanc enim ipse sibi velut castissimam coniugem desponsauit, cætera verò hominibus vtenda concessit. Quisquis ergo hanc gloriam sibi vindicare studet, is vtiq; sponsam Dei adulterare atque corrumpere nititur, idemque thymiamate

Aug. in me
dit.

1. Cor. 4.

illo, vni Deo dicato, per summum scelus abutitur; nec non etiam di-
uinæ gloriæ fur est, & latro, quando quod vnius Dei proprium est,
sibi insolenter tribuit. Hinc D. Augustinus anxie Dominum depre-
catur, ne se in tantum nefas ruere permittat, vt debitam illi gloriam
furari, sibi que vsurpare audeat. Legerat enim illud Apostoli; Quid
habes quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris quasi
non acceperis? Quare nihil mirum si beatissima Virgo diuini Spiritus
magisterio instituta, periculi huius magnitudinem intelligens, sa-
lutatione Angeli, titulisque illis honorificentissimis turbatur, ac ti-
met. Quamuis enim Angelum esse sciebat qui eam ijs præconijs
honoraret, à cuius ore fraudes omnes longissimè abesse nouerat; ni-
hilominus tamen trepidat, atque turbatur: vsque adeò magnum pe-
riculum in laudibus, angelico etiam ore prolatis, humanis menti-
bus impendet.

Itaque cœlestis nuncijs trepidationem, & silentium Virginis, &
causam eius intelligens, metum hunc illi adimit, & bono animo esse
iubet: sic enim ait; [Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiam apud Deum.]
Mariam proprio nomine, tanquam sibi antea notam, & familiarem
appellat. Angelis enim cognata virginitas, Angelorum vtitur fami-
liari colloquio, & contubernio: sunt enim Virgines Angelis Dei si-
miles, qui nec nubunt, nec nuptui tradunt. Dignior tamen, & gra-
tior virginitas in hominibus quam in Angelis existit: hanc enim na-
tura, illam verò efficit gratia: ideoque Angelis in cœlo non debe-
tur aureola, quæ tamen hominibus corporis, & animi puritatem per-
petuò retinentibus donatur. Quod quidem Dominus apud Esaiam
pollicetur his verbis; Et non dicat Eunuchus; Ecce ego lignum ari-
dum: Quia hæc dicit Dominus Eunuchis; qui custodierint sabbat-
ha mea, & elegerint quæ ego volui, dabo eis in domo mea, & in mu-
ris meis locum nominatum, & nomen melius à filijs & filiabus. Vi-
detis ergo nomen melius ab alijs sanctis (hoc est, singularem quan-
dam gloriam) eunuchis illis promitti: eunuchis, inquam, nõ his qui
tales ex utero matris suæ nati sunt, sed qui seipso (vt Saluator ait)
propter regnum cœlorum tales fecerunt.

Isai. 56.

Matth. 19.

III.
¶ Cum ergo Angelus trepidationem Virginis discussisset, & conce-
ptum filij Dei nuntiasset, illa ad conceptionis verbum magis trepi-
da; [Quomodo, inquit, fiet istud, quoniam virum non cognosco.] Quæ qui-
dem verba magnam nobis philosophandi materiam præbent. Pri-
mùm enim ex his verbis liquet, Mariam Spiritus sancti ductu Virgi-
nitatis

30 nitatis suæ florem Deo cōsecrasse. Si enim desponsata Iosepho, cate-
rarum coniugum more vitam ducere statuisset, superuacaneum &
stultum esset dicere; [Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco,]
si se postea cognituram speraret? Liquet igitur iam dudum eam Vir-
ginitatis votum, Deo ad id instigante, emisisse. Sed ais. Quomodo
ergo desponsata Ioseph votum hoc illibatum seruare posse spera-
bat? Hoc planè firma in Deum fides, cuius ductu votum illud emis-
sum erat, præstabat. Sicut enim Abraham filium ex præcepto Domini
nimmolare parabat, & sobolem tamen à Deo promissam ex eo na-
scituram firmiter expectabat (quæ duo soli Deo possibilia sunt) ita
beatissima Virgo coniugium simul cum virginitatis voto, singulari
Dei prouidentia & beneficio seruaturam se esse credebat. Sed quid
mirum si hanc tantam rem beata Virgo speraret, quam & Cæcilia
31 virgo sperare potuit; quæ Valeriano nupta, & illum in coniugem
accepit, & virginitatem suam à Deo illibatam conseruandam spera-
uit? Verissimè enim Saluator ait; omnia possibilia esse credenti. Hac
ergo fide & spe, beatissima Virgo confirmata, prima inter omnes fœ-
minas virginitatis votum emisit. Cuius rei gratia meritò ab Eccle-
sia, Virgo virginum nuncupatur; quòd eius exemplum innumerabi-
les deinde Virgines in Ecclesia mira alacritate ac deuotione sequu-
tæ sunt. ¶ Quodque mirabilius est, eo potissimùm tempore hoc vo-
tum vouit, quo fecunditas laudabatur; Virginitas verò, quemadmo-
dum sterilitas, probro erat. Nondum enim in mundum emerferant
illi, qui vt nubes volarent, quique Angelis Dei similes, terrena om-
nia relinquentes, cœlestem in terris vitam meditentur. ¶ Itaque
Virginitatis inuētum, huic, virginum reginæ, Ecclesia debet. Quam
32 verò dissimilia sunt nostrarum virginum inuenta, quæ tot vestium
genera, tot corporis & oris ornamenta, (ne dicam libidinis irritamen-
ta) quotidie excogitant? Quotidiani enim cultus fastidio laboran-
tes, noua quotidie ornamenta moluntur. Principes autem viri cum
peregrinas regiones peruagantur, solent inde non solum varia con-
dimentorum, & ferculorum genera, sed etiam peregrinarum vestium
cultum asportare, v notas patriæ delicias peregrinis etiam cumulent.
At Virgo nostra cum in huius vitæ peregrinatione solo corpore
constituta, mente & cogitatione inter Angelos versaretur, longè
dissimili ratione, non carnales vilesque delicias, sed angelicas vir-
tutes, quas in illorum moribus deprehendit, in hunc mundum
asportare curauit. Virginitatis namque decus eximium, Angelicæ
naturæ proprium est: quod illa primum è cœlis traxit in terram.

E 5

Quòd

Quòd si olim abiectissimarum rerum inuentoribus (quæ modò ad
 humanæ vitæ vsum conferrent) diuinitatem antiquitas tribuebat 33
 (quod fecit his, qui vel aratri vsum, vel rationem colendi agros ostē-
 derunt) quid huic Virgini tribuendum esse putatis, quæ hoc purita-
 tis, tranquillitatis, quietis, & sanctitatis inuentum prima omnium
 excogitauit? Huius autem virtutis opes facillè intelliget, quisquis nu-
 ptiarum labores, curas, & molestissimas occupationes expertus est.
 Verissimè enim Apostolus de coniugibus ait; Tribulationem car-
 nis habebunt huiusmodi: hoc est, multiplices & varios angores, &
 sollicitudines, quas quotidie illos sustinere necesse est, qui coniugi-
 bus seruire, filios procreare, rem familiarem augere, & curarum do-
 mesticarum onera sustinere tenentur: à quibus omnibus incommo-
 dis liber est, quisquis cœlibem, imò cœlestem in terris vitam ducit.
 Vtriusque autem vitæ discrimen hac similitudine utcumque intelli- 34
 gere licebit. Fingamus animo & cogitatione decem milites laborio-
 sum aliquod iter cum duce suo ingredi, quorum quisque & com-
 meatum suum, & arma humeris imposita, non sine labore baiulet:
 cæteris verò fatigatis, iubeat dux vnum aliquem ex militibus omnes
 aliorum sarcinas humeris superpositas deferre. Hoc autem mandato
 accepto, an non miles ille meritò queri posset? Quid agis o dux? an
 non satis mihi est, quod & me, & sarcinas meas in hoc difficili itine-
 re circumfero, sed aliorum etiam onera fractis penè humeris impone-
 re iubes? Si enim quæ mea sunt circumferre vix possum, quonam
 modo ea decuplo aucta circumferam? Quis non iustissimam militis
 huius excusationem iudicaret? Quis non grauissimum, ac penè im-
 portabile onus illud esse censeret? Hoc ergo exemplo, fratres, coniu- 35
 gatorum, & virginum discrimen (quod ad vitæ molestias attinet)
 intelligi utcumque poterit. Virgo enim, & cœlebs non aliud onus
 quàm sui corporis & animæ gestat; nec alijs vel necessitatibus, vel
 morbis, vel inopiæ, nisi suæ tantùm consulere tenetur: at quæ nupta
 est, & viri, & filiorum ac filiarum suarum onera, propter amoris
 vim, quem natura ipsa conciliat, non minùs quàm sua reputat: nec
 minùs horum omnium malis torquetur, quàm si ipsa eisdem illis
 omnibus premeretur. Hoc enim proprium verè amantis est, dilectæ
 rei, siue bona, siue mala, sua reputare, illisque perinde atque
 suis affici. Quot igitur vxor habet filios, tot habet corpora, quæ
 vestire; tot ventres, quos alere; tot morbos, quos curare; tot
 necessitates, quibus consulere; tot funera, quæ deslere; ac postre-
 mò tot labores & incommoda quæ subire debeat. Coniugis nam-
 que &

1. Cor. 7.

simil.

36 que & filiorum omnium dedecora, indigentia, fames, lites, sollicitu-
 dines, curæ, cæteraque mala, non minùs parentum viscera, quàm eo-
 rum quos diligit, cruciant atque dilaniant: à quibus omnibus in cœ-
 libatu immunis prorsus extitisset. Quid igitur diuinius, quàm eam
 viuendi rationem excogitasse, qua homo non modò vberiora apud
 Deum merita cumulet, & singularem in cœlo gloriam Virginibus
 propositam consequatur, sed etiam quietam & tranquillam ab hu-
 iusmodi curis vitam in turbido huius mundi pelago degat. Hoc igi-
 tur tam præclarum inuentum sacræ Virgini debemus; quæ sicut vir-
 ginitatis inuentrix, ita etiam adiutrix est: cui se committere debent,
 qui vel eius exemplum sectantur, vel ab impuro fornicationis spiri-
 tu immunes esse volunt.

Sed ad historiarum seriem redeunt: Cùm sacra Virgo quo nam mo-
 do sacer ille conceptus esset perficiendus, ab Angelo quæsisset, is- 37
 que non humano more, sed omnipotenti diuini Spiritus virtute ef-
 ficendum esse dixisset, sterilisque Elizabeth exemplo (quæ tunc
 sextum iam mensem vterum gestabat) cœlestis oraculi fidem fecis-
 set, sacra Virgo nihil de Angelica legatione dubitans, summa cor-
 dis humilitate, fide, atque obedientia se totam diuinæ voluntati per-
 mittens: [Ecce, inquit, ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum.]
 Quis autem oratione consequi possit, quanta horum verborum vis
 fuerit, & quàm multa hac simplici & humili responsione perfe-
 cta sint? Ibi namque Verbum Dei, quod erat in principio apud Deum,
 per quod omnia facta sunt, caro factum est: ibi ima summis, terrena
 cœlestibus indissolubili fœdere sociata sunt: ibi Prophetarum oracu-
 la, Patriarcharum vota, Dei promissa impleta sunt: ibi denique feli- 38
 cissimum illud tempus aduenit, in quo iuxta Danielis vaticinium Dani. 9.
 delenda erat iniquitas, & sempiterna iustitia in mundum adducenda.
 Sicut enim in aduentu Domini sterilitas Elisabeth nouo partu di-
 tata fuit: ita mundi sterilitas nouo virtutum ac pietatis germine for-
 cundanda erat. Quod multò antè in spiritu Propheta vidēs, pro hoc
 tanto beneficio gratias Domino agebat his verbis: Confiteatur tibi Psal. 66.
 populi Deus, confiteantur tibi populi omnes. Quamobrem? Nimirum
 quia terra dedit fructum suum, hoc est, terra quæ multis antea seculis
 sterilis, & inculta permansit, cœlestes agricolas accepit, susceptoque
 semine Euangelij pulcherrimos virtutum fructus tulit. Idem quoque
 Isaias aperta oratione pronunciauit his verbis: Latabitur deserta & Isai. 35.
 inuia, & exultabit solitudo, & florebit quasi liliū: Germinās germi-
 nabit, & exultabit lætabunda, & laudans. Quod quidem tunc im-
 pletum

plerum est, & quotidie in Ecclesia impletur, cum steriles & incultae 39
mentes (quae nullum pietatis, & iustitiae fructum, nullum virtutis
germen vnquam protulerunt) Euangelij virtute in amoenam para-
disum, & voluptatis hortum, diuinarum virtutum plantis & arbori-
bus confitum commutantur.

Vt igitur finem principio iungamus, hoc in causa fuit cur olim
sancti Patres tanto ardore Christi aduentum desiderarent, suspen-
sive semper ad illum pendere, fatigatosque iam oculos diu mul-
tumque in hac expectatione sustinentes, ad Dominum cum Prophe-
ta clamarent: Conuerte nos Deus salutaris noster, & auerte iram
tuam a nobis. Nunquid in aeternum irasceris nobis, aut extends iram
tuam a generatione in generationem? Quod perinde est ac si dice-
ret: Quousque tandem detinebis in ira tua Domine misericordias
tuas? quousque tanta haec munera tua differes? quousque procul a 40
te auersi, per vias difficiles & laboriosas aberrabimus? Nunquid er-
go in aeternum irasceris nobis? Conuerte nos quaeso Domine ad te,
& ostende nobis misericordiam tuam, & salutare tuum, hoc est, vni-
genitum tuum da nobis. Has ergo voces regius Propheta tam longe
morae impatiens fundebat, vt qui probe nouerat, qua caelestium do-
norum & gratiarum affluentia Dei filius in hunc mundum esset
uenturus. Cum ergo nos illum modo fratres nasciturum speremus,
& ante oculos positum (quod illi tantopere desiderarunt) habea-
mus, ne quaeso tantam hanc salutis opportunitatem vacuum abire
sinamus: nec patiamur Dei filium frustra ad nos venisse, frustra in-
ter homines versatum fuisse, frustra famem, sitim, frigus, aestus, la-
chrymas, nuditatem, inopiam, & stabuli vilitatem, ac praesepij angu-
stias pertulisse. Hi enim tam multi labores facile declarant, multum 41
esse quod in terra nobis impensum est, ac multo maius quod est in
caelo promissum, & incomprehensibile malum illud extitisse, quod
tantis impendijs extinguendum fuit. Nemo igitur fratres, Deum
tam prodigum vitae suae aestimet, vt eam profundere voluerit, nisi
maxima essent ea mala, a quibus nos morte sua redemit; ma-
ximeque expetenda sempiterna sanctorum gloria,
quam nobis vitae suae dispendio com-
parauit.

IN

IN FESTO BEATI THOMAE
Apostoli Concio prima: in qua post enarrationem lectio-
nis Euangelicae, verba Thematice latius tractantur.

T H E. Quia vidisti me Thoma, credidisti. Beati qui
non viderunt, & crediderunt. Ioan. 20.

PARS PRIOR.

N lectione sancti Euangelij, fratres charissimi, in sine
quoddam diuinae miserationis opus continetur, quod
Dominus Iesus a morte excitatus edidit: quod tamen
opus ab humana incredulitate ortu habuit. Thomae
quippè Apostoli incredulitas occasionem Domino
praebuit, vt & seipsum illi post resurrectionem ostenderet, & sacratis-
sima vulnerum suorum stigmata palpanda traderet. Non enim igno-
rare vos arbitror, hunc esse diuinae bonitatis & prouidentiae morem,
vt ex malis semper bona eliciat; quemadmodum Diabolicae prauita-
tis est, in malum semper bona conuertere. Id cum multis exemplis
ostendi possit, vnum afferam ex prima illa parentum nostrorum
ruina desumptum. Diabolus enim cum videret primos illos homi-
nes diuinis muneribus affluentes (propter quae dignum erat, vt quod
maiora a Deo beneficia perceperant, eò magis illum colerent atque
diligenter) sic negotium inuertit, vt ex diuinorum bonorum opu-
lentia occasionem sumpserit, eos ad superbiam, & diuinae maiestatis
contemptum incitandi. Atque in hunc modum maximam Dei bo-
nitatem & largitatem, in maximum hominis malum, Dei que con-
temptum vertit. Quid verò diuina bonitas hoc tanto scelere prouo-
cata? Nempe vt lapsum, inuidia Diaboli, hominem liberaret, homo
fieri, & in crucem agi misericorditer voluit: quod quidem omnium
diuinorum operum & maximum, & pulcherrimum fuit: haec enim
illi praecipua veniendi & moriendi causa extitit. Tolle morbos, tolle
vulnera, nulla erit causa medicinae. Neque enim (vt D. Augusti. ait) August.
illum de caelo ad terram merita nostra, sed peccata traxerunt.

Cæterum, quoniam filiorum est, parentum exempla sectari, eos-
dem planè mores in filijs Dei, & filijs Diaboli inuenire licet. Filij
enim Dei, qui spiritu eius aguntur, hoc sibi ante omnia proponunt,
vt non modò aliena prauitate ad malum non impellantur, sed ex ea
magis

magis ad pietatis & iustitiæ studium excitentur: quod cōtra filij Diaboli faciunt, qui cū eius spiritu ducantur, ipsius etiā mores & exempla sequuntur. Hinc Saluator ait; Vos ex patre Diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere. Sed quò res fiat dilucidior, vtriusque rei exempla subijciam. Dicit sæpe aliquos magnis opibus Dominus, vt beneficijs illos sibi deuinciat. Quid autem ex hoc consequens erat? Certè vt tales diuinis muneribus aucti & locupletati, tantorum bonorum largitorem impensius diligenter, studiosius colerēt, & in homines inopes, propter communis Domini amorem, liberales & benigni existerent: tales videlicet se erga conseruos exhibentes, qualem erga se Dominum experti sunt. Quidam tamen sunt ingenio aded malo, prauoque, vt vnde colendi, & obsequendi materiam sumere deberent, inde superbiendi, luxuriandi, & lasciuiendi occasionem arripiant. Itaque euenit illis quod per Prophetam Dominus ait: Saturavi eos, & mœchati sunt, & in domo meretricis luxuriabantur. Et alibi idem Dominus: Dedi eis, inquit, aurum meum, & argentum: quæ fecerunt Baal. ¶ Alius item terrenis rebus spretis atque contemptis, se totum diuino obsequio mancipauit, Ecclesiæ liminaterit, orationibus vacat, improborum hominum confortia vitat, linguæ intemperantiam cohibet, pauperes pro facultatibus suis fouet, similiaque pietatis opera edit. Hoc quidem exemplo alij ad simile virtutis studium incitari debuissent: quandoquidem natura hominis vehementer earum rerum imitatrix esse solet, quæ ab alijs laudantur, & in pretio habentur. Quidam tamen ea mente atque ingenio sunt, vt ipso lucis splendore (quod noctuis accidere videmus) tenebras incurrant, & medicamentis ipsis (quod desperatis ægris euenit) deteriores fiant. Liuore enim & præcipiti temeritate obcæcati, quæ laudare & imitari debuerant, damnant, improbant, atque proscindunt: & cū ipse externa opera accusare nequeant, animum tamen operantis reprehendunt, dum ea non virtutis studio, sed ostentationis gratia fieri dicunt. Hoc quid aliud est quàm Dei gloriam & officium vsurpare; cuius est cordis penetralia intueri? Rursus videt aliquis vicino suo omnia prosperè cedere, videt horrea & cellaria eius cunctis opibus, Deo annuente, redundare. Quid hic Christianum hominem facere par erat? Nempè Dei benignitatem & largitatem agnoscere, & amare, & huius tantę munificentię argumento sibi quoque benè sperare. Sed quid tandem multi faciunt? discruciantur, rumpuntur, liuore atque inuidia contabescunt, & (quod omnem ferè superat nequitiam) in eos frequenter infensi sunt,

simil.

7 sunt, quorum opibus sæpe iuantur. Alienam itaque felicitatem in suam vertunt miseriam, & inde liuoris & mœroris occasionem capiunt, vnde gratulationis & lætitiæ sumere debuissent.

Nunc contrà filiorum Dei mores discipiamus. Euenit aliquando, vt improbus homo innocentem hominem & benè de se meritum maledictis incessat, & falsam illi litem intendat, vt opes & patrimonium eius per calumniam diripiat: at is charitatis, patientiæ, & timoris Domini clypeo munitus, aded ad mutuum odium his iniurijs non mouetur, vt hinc & benefaciendi, & pro illo Dominum orandi occasionemumat, præclarissimum illud Apostoli consilium sequens: Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi: hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput eius. Noli vinci à malo: sed vince in bono malum. Hoc enim victoriæ genus clarissimum & pulcherrimum est. Vix enim quisque aded immani & efferrato ingenio est, vt non interdum tanta bonitate vincatur, vt non aliquando tacitus intra se dicat: Quid me potest esse inhumanus, qui ne tot quidem beneficijs ab eo homine exhibitis vincor, cuius ego toties lenitatem & patientiam irritaui, quem tot iniurijs lacessiui; cū is tamen sic læsus atque offensus, nouis me muneribus ornare nunquam intermittat? Quod si ne his quidem beneficijs nõdum pectus inimici molliatur, non ideo vir pius consueta benignitatis officia deserit, sperans fore, vt nouorum accessione, veterum quoque gratiam recipiat. Qua in re sagittariorum exemplum se imitari ait: qui cū emissas sagittas non inueniunt, alias rursus atque alias eodem in loco consistentes iaciunt, vt posteriorum indicio priores inueniant. Videtis ergo fratres, quemadmodum pij homines, tãquam legitimi filij Dei, paternum morem imitantes, ex malis bona elicere soleant? Quid hic Martyres commemorem, qui immanium tyrannorum feritatem in suam gloriam commutarunt, dum eorum equuleis, & craticulis ascensum sibi in cœlum parauerunt? Sed iam ad Euangelicę historiæ lectionem veniamus: in qua longè clariùs doctrinæ huius exemplum reperiemus.

Rom. 12.

simil.

§. I.

¶ Cū Dominus à mortuis resurgens, toties se discipulis videndum præbisset (nam & Simoni Petro, & sanctis mulieribus, & duobus discipulis in Emmaus pergentibus, & omnibus item discipulis in vnum congregatis, eo ipso die, quo resurrexit, apparuit) Thomas, qui per id temporis ab hoc aberat collegio, nec Petro affirmanti, nec duobus discipulis idem confirmantibus, nec reliquis Apostolis

idem

idem citra ullam hæsitacionem afferentibus fidem habere voluit, 10
 sed in incredulitate sua persistens; [*Nisi, inquit, videro in manibus eius
 fixuram clauorum, & mittam digitum meum in locum clauorum, & mittam
 manum meam in latus eius, non credam.*] Itaque tantum abest vt vestro
 testimonio fidem habeam, vt ne ipsis quidem oculis meis habiturus
 sim, nisi tactus indicio de Dominici corporis resurrectione certior
 fiam. Quid ais Thoma? An non diuina lege præscriptum est, vt duo
 rum, vel trium testimonio stet omne verbum? An non irritam fa-
 ciens quis legem Moyfi, absque vlla miseratione duobus vel tribus
 testibus moritur? Quomodo ergo tam multis, eisdemque incorru-
 ptis testibus fidem habere recusas: præsertim cum mortuos ab hoc
 eodem Domino excitari iam antè vidisses? An non tu Domino pau-
 lò antè ad Lazari resurrectionem pergenti te comitem exhibuisti, 11
 cæterosque discipulos trepidantes, & ab hoc itinere Dominum reuo-
 care conantes, inuictò animo hortatus es, dicens: Eamus & nos, &
 moriamur cum illo? Qui igitur istis oculis quatrduanum Lazarum,
 tetrum odorem exhalantem, sola huius Domini voce à morte exci-
 tatum vidisti, qua ratione dubitare potes, hoc sibi beneficium sume-
 re non potuisse quod alijs impenderit; quique stupendi huius mira-
 culi indicio se vitæ & necis potestatem habere declarauit? Itaque in-
 credulitas tua nullum prorsus excusationis velamen admittit. Quid
 igitur Thomas ob hanc tantam incredulitatem merebatur? Nimi-
 rum vt ab eo defereretur, cui tam multis testibus adhibitis, obfirma-
 to animo reluctabatur. Sed hæc hominum misericordia est, quæ fa-
 cilè, quauis vel leui occasione dissoluitur. At ea Dei nostri misericor-
 dia est, quæ impugnata non succumbit, lacepsita crescit, & interdum
 etiam iniurijs prouocata mitescit. Quod quidè aduersus filios phre- 12
 nesis morbo laborantes, pijs patribus contingere solet; quos tum
 maximè miserantur, cum maximè insanire vident. Hoc autem mise-
 ricordia suæ specimen Dominus exhibuit, cum Paulum aduersus
 se furentem, & minas atque cedes in discipulos suos spirantem, in
 cælum sustulit, & arcanorum diuinorum consciuum, vas electionis,
 & fidei, quam euertere conabatur, præconem fecit. Nos itaque, qui
 & pusillo animo, & exigua misericordia sumus, qui vitam & sangui-
 nem propter fratrum nostrorum salutem non fudimus, nequaquam
 vltèrius in hoc miserationis officio progredieremur: at cuius bonitas
 & misericordia nullis finibus circumscripita est, cui tam chara salus
 nostra fuit, vt eam sanguinis sui pretio comparauerit, non protinus
 à consuetæ misericordiae officio detisit, sed alia aggreditur via, vt
 nos

Io. 11. 11.

Simile.

13 nos tandem ad viam salutis reuocet. Itaque pij patris morem imita-
 tur, qui non contentus ægrotanti filio varia medicamenta adhibuisse,
 alia deinde atque alia excogitat, nihilque intentatum relinquit,
 quo illum ad sanitatem reducat. Quod quidem exemplum (vt hoc
 quoque obiter admoneamus) spirituales in Ecclesia patres imitari
 deberent, cum eorum confessiones audiunt, qui ab his vitijs, qui-
 bus diu assueuerunt, resiliere nolunt: horum enim pertinaciam, varijs
 modis, varijsque remedijs curare deberent. Quod si semel hoc perficere
 non possent, alijs rationibus tentanda res est, nec protinus spes
 omnis salutis abijcienda; vt qui vno medicamento curati non sunt,
 multis sanentur. Sed quanta hinc lugendi materia sese offert, cum
 passim videre liceat huius officij ministros, cursim & properan-
 ter, ne dicam oscitanter manus hoc, quod omnium humanorum
 14 operum ferè maximum, maximeque necessarium est, admini-
 strare.

Itaque Dominus Thomam Apostolum, quem tot testibus ad fi-
 dem resurrectionis adducere non potuit, hac noua ratione curauit.
 Trāsactis enim octo à resurrectione diebus, cum discipuli in vnū cō-
 gregati essent, & Thomas cū eis, [*Ingressus est Iesus ianuis clausis, & di-
 xit eis; Pax vobis. Deinde dicit Thomas; Infer digitum tuum huc, & vide manus
 meas, &c.*] Quod perinde est ac si diceret; Equum erat vt tu quidem
 Thoma voluntati meæ annueres, non ego tuæ; hoc est, vt tot re-
 surrectionis meæ testibus crederes: sed quoniam eores deducta est,
 vt nolit feruus quod præcipit Dominus, velit Dominus quod exi-
 git feruus. Itaque si hoc apud te statuisti, vt non alia ratione creditu-
 rus sis, nisi & oculos tuos, & digitos resurrectionis meæ testes ha-
 15 beas, sit ita sanè: [*Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer
 manum tuam, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis.*]
 Videris ergo fratres, vnde Saluator occasionè sumpserit tantam hanc
 misericordiam discipulo exhibendi? Sed quid mirum si discipulo
 suo palpandam carnem præbuit, quam pro salute nostra Iudæis tra-
 didit crucifigendam? Quomodo enim plus est pro aliena salute vulne-
 rari, quam tractanda vulnera exhibere! Imo verò ea Christi Domi-
 ni charitas est, vt si pro salute hominum, iterum illi hæc eadem vul-
 nera accipienda essent, non dubitaret eadem libenter accipere, quò
 infidelitatis vulnus in eis sanaret. Vt autem hoc nemini nouum, aut
 incredibile videatur, ipsum Dominum hæc eadem prædicantem in
 testem adducam. Cum enim vir sanctissimus Carpus, zelo diuinæ
 gloriæ accensus, vehementer aduersus hominum scelera incande-
 F. sceret,

sceret, vocem Domini Saluatoris è caelo loquentis audiuit: Carpe, 16
Carpe, paratus sum iterum pro peccatoribus crucifigi. Qui igitur hac
tanta charitate flagrat, quid non faceret ut errantem discipulum in
viam salutis reuocaret? Ita factum est, ut quod vnum Dominicæ re-
surrectionis argumentum discipulus desiderauit, illi præstiterit.
Qua in re ita se Dominus gessisse videtur ac negotiator, qui in nun-
dinis, mercis alicuius eximio amore captus, illam, quocumque pretio
prostitit, emere decernit: cumque illam venditor iusto pretio distra-
here nolit, ipse tandem quicquid pro illa petitur, etiam si plus iusto
sit, libenter exhibet. Sic ergo cum Dominus discipuli salutem arden-
ter optaret, neque is (quod æquum erat) aliorum discipulorum testi-
monio acquiesceret, eius se voluntati accommodauit, & quod vnum
discipulus ad fidem argumentum exigebat, clementer impendit.
Itaque ait: [Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, &c.] 17

Simil.

[Respondit Thomas: Dominus meus & Deus meus.] Modis omnibus
ad Dominicæ resurrectionis fidem Thomas reuocatus est. Externor-
um enim sensuum indicio hoc additum est, quod Dominus, tanquam
rerum omnium conscius, incredulitatis verba quæ is antea protulerat, ad
mentem reuocauit. Thomas igitur hoc clarissimo diuinitatis argumē-
to, simul & tanta Domini benignitate mirabiliter incensus, velut
extra se positus, illa clarissimæ confessionis verba protulit: [Dominus
meus & Deus meus.] Hominem vidit, & Deum in homine latentem
confessus est: & ita confessus, ut vix in sacris literis vlla diuinitatis
Christi confessio clarior habeatur. Quo autem is ardore, qua cor-
dis lætitia, qua admiratione & stupore fuerit affectus, quando quem
solum hominem mortis vinculis constrictum credebat, præter om-
nem fidem & spem, victorem mortis, & omnipotentem Deum ag- 18
nouit: eundemque talia erga ipsum charitatis viscera exhibentem,
& tam blanda & amica oratione compellantem vidit; quæ oratio,
qua dicendi facultas consequi possit? Hoc illi relinquamus; qui re
ipsa hanc tantam Domini lenitatem simul & maiestatem agnouit;
vel illi potius qui hanc tantam lucem, tantamque admirationis &
lætitiæ materiam discipulo præstitit. Nos verò eo relicto, ad nos
ipso veniamus, ad quos illa Domini verba pertinent: [Quia vidisti
me Thoma, credidisti: Beati qui non viderunt, & crediderunt.]

PARS POSTERIOR. §. II.

Prima pro-
positio. ¶ Quoniam in his Domini verbis quæ à me proposita sunt, de fide
sermo est, ideo quò hæc Domini sententia fiat illustrior, fidei ratio
prius

19 prius à nobis explicanda est. Fidem Apostolus rerum non appa-
rentium argumentum esse ait: hoc est, fidem esse lucem singulari
Spiritus sancti dono in mentem viri fidelis effusam: quæ ita eius
intellectum afficit, & illuminat, ut sine vilo aut miraculo, aut huma-
næ rationis argumento, certissima & firmissima esse credat, quæ
à Deo reuelata, & nobis ab Ecclesia ad credendum proposita
sunt. Itaque quod in alijs rebus firma ratio, aut sensuum iudicium
facit, hoc cumulatus cæleste illud lumen præstat: ut videlicet
certiora esse credamus quæ fide concepimus, quam quæ euidenti
ratione, aut oculorum sensu usurpauimus. Hæc fides in sanctis
Martyribus præcipue eluxit, quorum multi cum nec miracula vlla
vidissent, nec ad credendum mundanæ sapientiæ argumenta quæ
fissent, hoc tamen fidei lumine, & magisterio instructi, adeò sta-
20 biles in fidei confessione perstiterunt, ut nullis promissis, aut
minis, nullis immanium tormentorum machinis ab ea deduci po-
tuerint. Eos ergo Dominus beatos hoc in loco pronuntiat, qui
hoc cælesti lumine illustrati, fidem pie colunt; nec vlla aut signa, aut
humanæ sapientiæ argumenta requirunt. Signa enim quærere,
vel nutantis fidei, vel incredulitatis indicium est. Hinc illa Domi-
ni obiurgatio: Nisi signa & prodigia videritis, non creditis. Hac
de causa Zacharias, Ioannis Baptistæ pater, nouem mensium si- 21
lentio punitus fuit; quòd ab Angelo signum petierit, quo eius pro-
missioni fidem adhiberet. Hinc D. Augusti. alienum à fide sua es-
se ait, ut à Domino signum aliquod, aut miraculum requireret. *Ioan. 4.
Marci. 1.
Aug. in li.
Confessio.*
Quæ cum ita sint, merito illi à Domino beati prædicantur, qui cum
hæc fidei signa & argumenta non habeant, nihilominus tamen in-
terno Spiritus sancti lumine irradiati, fidem sanctè colunt: quo-
rum Dominus pietatem & religionem per Prophetam commenda-
uit, cum dixit: Populus quem non cognoui, seruiuit mihi, in auditu
auris obediuit mihi. *Psal. 176.*

Hæc igitur fides inter Dei dona primū est, quod alia omnia ordi-
ne antecedit: sine fide namque impossibile est placere Deo. Quod qui
dem tanta firmitate in anima nostra Dominus stabilit, & roborat, ut
cum omnes aliarum virtutum habitus quouis lethali crimine intereant,
fides tamē & spes adhuc in anima perseueret, nisi vel perfidia, vel de-
speratione intereat. Sicut enim domo aliqua euersa, fundamenta in
imo iacentia manent, quæ toti fabricæ supposita erant: ita virtutum
omnium structura per peccatum corridente, fidei tamen virtus,
quæ totius spiritualis ædificij fundamentum est, immobilis perse-
uerat. *Simil.*

uerat. ¶ Hoc enim diuina pietas clementer disposuit, ne extincta pē- 22
nitus fide, spes omnis salutis adimeretur. Fides enim dux nobis in
cælum est; fides magistra vitæ; fides lucerna pedibus nostris, & stel-
la micans, quæ nos (tanquam Magos olim) perducit ad Christum.
Fides item columna ignis & nubis est, quæ ducatu suo nos in terram
viuentium dirigit; & semen cæleste, quod operum bonorum fru-
ctus germinare potest: ac denique talentum illud, quo (si adsit chari-
tas) æterna vita comparatur: ideo quæ quamdiu ipsa illæsa & integra
manet, quamuis cætera Dei dona nobis pereant, non protinus spes
omnis salutis adempta est. Mercator qui opes omnes, quas habebat,
amisit, si nondum apud homines fidem perdidit, adhuc eius benefi-
cio adiutus, & negotiari, & in pristinam fortunam redire potest: quod
amissa simul cum rebus fide non facile contingit. Sic igitur Christia-
nus, qui meritorum suorum opibus amissis, adhuc fidem retinet, 23
eius ductu atque magisterio, aspirante tamen Domino, in viam re-
duci, & in pristinae dignitatis gradum restitui potest.

Simil. Verum illud hoc in loco diligenter adnotandum est, fidem ali-
quando perfidiae crimine interire, cum eam fidelis homo legnem
prorsus & otiosam retinet. Vera est enim illa Domini sententia: Qui
habet, dabitur ei, & abundabit: ab eo autem qui non habet, & quod
videtur habere, auferetur ab eo. Hac item ratione Dominus in Apo-
cal. Ephesiorum Ecclesiam ad poenitentiam vocat: alioqui minatur
fore, ut candelabrum eius ab illa moueatur. Quid autem candelabri
nomine nisi fidei lumen intelligimus, quod Dominus extinguere per-
mittit, cum nos illud frustra retinemus? Præclare enim à D. Ambro-
dictum est; Fidem in exercitatum citò arefcere. Videmus equos, 24
quos ad cursum natura formauit, si diu in stabulo torpeant atque
desideant, claudos effici & mancos, & vim illam currendi, quam na-
turae beneficio acceperant, amittere. Ferrum quoque quod vsu splen-
descit, & argenti nitorem imitatur, si diu in terra conditum iaceat,
paulatim rubigine consumi, ac tandem in terram verti constat. Sed
quoniam fides (ut antè diximus) christianæ vitæ radix & fundamen-
tum est, ex radice natura, fidei naturam explorare licebit. Videmus
autem arborem abscissa coma, quæ à radice vitalem succum trahit,
radicis beneficio rursus reuiescere, & surculos propagare: quos si
euulseris, alios item atque alios subinde germinare. Verum si tu in
hac contentione persistas, ut propagines omnes suppullulare inci-
pientes euellas, ipsa demum radix tamdiu frustra nixa, omni vitali
humore destituitur & arefcit. Ad hunc ergo modum, si fidei (quæ cæ-
terarum

25 terarum virtutum radix prima est) bonorum operum propagines
sceleratè viuendo abscideris, ipsa tamen fides, quæ adhuc manet in-
tegra, te rursus ad virtutum officia latenti quadam vi incitare non
cessat: cuius tu beneficium si pertinaciter à te repellere insistas, tan-
dè ipsa, Deo ita permittente, arefcit, dū te in hæresis, aut perfidiae cri-
men (pro eo ac pertinacia tua meretur) labi sinit. Huius enim rei gra-
tia ficulneam illam, (quæ nullū cultori suo fructum referebat) abscin-
di paterfamilias iussit, ne frustra terram occuparet. Quæ cum ita sint,
diligenter conuenit nos, fratres, vigilare, ne fidem otiosam & inertem ha-
beamus, ne hoc tam pretioso thesauro, in quo salutis nostræ pignus
positum est, spoliari mereamur. Quod si quis ita se in fide stabilitum &
immobilè sentit, ut nullis ab ea viribus se auelli posse vereatur, hoc
ei periculum metuendum est, ne fides apud illū sterilis & otiosa existat.
26 Fixa enim manet illa Ioannis Baptistæ sententia: Iam securis ad ra-
dicem arboris posita est. Omnis arbor, quæ non facit fructum bo-
num, excidetur, & in ignem mittetur. ¶ Videmus enim fidelium mul-
tos, qui ita sibi de sola fide blandiuntur, ita hoc solo Dei dono securi-
degunt, ut quamuis nihil egregium in vita moliantur, nullamquæ pieta-
tis & iustitiæ curam gerant, certò tamen sibi salutem hac vna fide pol-
liceantur. Quo quid periculosius, quid diuinis literis magis aduer-
sum? O te miserum & amentem! Nunquid non audisti vnquam il-
lud Apostoli: Si habuero fidem, ita ut montes transferam, charitatè
autem non habuero, nihil sum?

§. III.

¶ Veruntamen leuius hoc sanè malum haberetur, si nihil hic periculi
esset, nisi quod hæc nos fides nihil ad salutem iuuaret. Est aliud, lon-
gè quidem grauius, ac multò magis formidandum, nempe quod fi-
des sic otiosa manens, non modò non iuuat desideres & inertes, sed
multò etiam maioris criminis reos facit. Quod quidem non leui ar-
gumento Moyses indicauit: qui vbi diuinæ legis librum (in quo fi-
dei dogmata continebantur) absoluisset, Leuitis tradidit in arca fœ-
deris collocandum; Vt sit tibi, inquit, contra te in testimonium. Quid
ais Propheta? librum fœderis, librum testamenti & pacti Domini, li-
brum diuinæ legis (quæ Deo placere, vitam moderari, mores cõpo-
nere, & iter in cælum docet) quo nobis Deus & amicitia suæ pignus,
& sapientiæ suæ donum contulit, aduersariū mihi facis, & cõtra me ibidè
adseruari præcipis? Si ciuiles leges viri clarissimi Deorum inuētum ac
munus esse dixerunt, quo modo mihi tu Dei leges, (hoc est, diuina
munera & inuenta) in dånationis testimonium vertis? Sed huius ta-

Prou. 6. men argumenti solutio facilis est. Verè enim (vt Salomon ait) obsequentibus mandatum lucerna est, & lex lux, & via vitæ increpatione disciplinæ; inertibus autem & negligentibus iudex & testis est. Eadem quippè regula, & recti mensura esse dicitur, & obliqui, dum quæ recta linea sit, & quæ obliqua, rectitudinem suam demonstrat. **Simil.** Sicut ergò vir pius meritò in lege Domini gloriatur, quia per eam vitæ ducem, & infantia suæ pædagogum nactus est: ita contra improbus, qui diuinæ legis institutione nihil proficit, habet utique cur meritò timere debeat. ¶ Cur enim Saluator Dei legem aduersarium nostrum appellat (sic enim quidam illa eius verba interpretantur.) Esto consentiens aduersario tuo citò, dum es cum eo in via; nisi quia improbos & sceleratos homines diuina lex coram superno iudice accusatura est, Apostolo testante, qui ait: Qui sine lege peccauerunt, sine lege peribunt: & qui in lege peccauerunt, per legem iudicabuntur? ¶ Præterea quid sibi Saluator voluit, cum Iudæis de diuinæ legis munere gloriantibus dixit: Est Moyses, qui accusat vos, in quo vos speratis. Illi namque & genus Abraham, & Moyse legem à Deo latam iactabant, seque sceleratè viuentes hoc nomine gentibus præferebant: cum tamen hoc ipso timere magis debuissent, quòd nec tanti Patris obedientiam sectarentur, nec tam præclari legislatoris præcepta seruarent: ideoque meritò Dominus eundem Moysen ipsorum accusatorem futurum pronuntiat: quem ipsi vana persuasione delusi, patronum sibi futurum arbitrabantur. ¶ Nemo miratur, quòd terra, quæ exulta non est, nullum germinet fructum; illud tamen & miramur, & indignè ferimus, quòd terra assiduo labore culta, & iacto semine fecundata, nullum cultori suo proferat fructum. Sic igitur nemo miratur barbaras & incultas infidelium nationes, nullum pietatis fructum producere, quæ nullum diuini verbi semen exceperunt: at fidelium terra, quæ hoc cœleste semen suscepit, & venientem supra se bibit imbrem, profert autem spinas & tribulos ijs à quibus colitur, nonne (vt Apostolus ait) reprobata est, & maledicto proxima, cuius consummatio in combustionem? **Qui** nondum ad pubertatis annos peruenerunt, si quod flagitium admiserint, nequaquam legitimis iuris pœnis, sed alijs mitioribus iudicij arbitrio puniuntur; quòd illa ætas ciuiliū legum ignara, delicta ipsa leuiora faciat. Quòd contra in his accidit, qui hac ignorantia minime laborant. Idem ergò inter fidelium atque infidelium nationes discrimen est. Infideles quippè ignorantia tenebris obducti, velut paruuli sunt, qui propter insitam diuinarum rerum ignorantiam, excusatiùs peccant:

31 peccat: at fideles, velut maturæ ætatis homines haberi debet, vt potest quos diuina institutio ab hac puerili ignorantia vindicauerit: ideoque vt grauius peccat, ita seuerius plectendi sunt. ¶ Quid in causa esse putamus quod regnum Dei à Iudæis ad gentes translatum sit, cum vtrique ferè in improbitate pares essent; nisi quod Iudæi grauius delinquebant, cum acceptis legibus, non ad vitæ cōtinentiā, sed ad insolentiā, & aliorum cōtemptum abuterentur? Quoties in Prophetis hæc Domini verba legimus: Et misi Hier. 25. ad vos omnes seruos meos Prophetas, de nocte cōsurgēs mittensque, & non audistis? Itaque cum diuina monita nihil apud eos efficeret, protinus se Dominus in eos indignationis suæ furorē effusurum comminatur. Quæ verba vos fratres vehemèter perterrefacere debet, quado vos quoque Dei voces, ministrorum suorum ore pronūciatas, quotidie in templis auditis; quæ vos à vitijs auocāt, quæ ad pietatē hortatur, quæ vicinæ mortis periculū denūciāt, quæ diuini iudicij seueritatē ob oculos ponunt, quæ æterna præmia pijs proposita acerbissimaque supplicia improbis constituta declarat: ad quas tamen voces ita obsurdū est, vt callos iam quodammodo diuinis verbis audiēdis obduxisse videamini. Fateor planè beatos esse (vt Saluator ait) eos qui non viderunt, & crederunt: sed qui fidei talentum, (quo cœleste regnum mercari poterant) in sudario repositum seruauerunt, quid aliud sibi polliceri possunt, quam quod seruus iste nequā affecutus est, qui iussu Domini in tenebras exteriores detrusus fuit? Quid autem aliud significat pecunia ligata & reposita in sudario, nisi quod multi faciunt, qui veritatē Dei in iniustitia detinent? Fidē quippè in sudario repositā ligāt, qui eam in solo intellectu angulo inclusam & vincitā tenent, nec ad alias animæ vires permanere, & radios suos effundere sinūt, vt eas pro ratione lucis atque doctrinæ suæ, piè & sanctè afficiant. ¶ Fidem præterea inclusam tenent, qui nunquam diuina eius dogmata, quæ & multa, & varia sunt, explicāt atque cōsiderāt: qui nunquā ea quæ illis fugienda & sequenda proponit, cōtemplantur: qui nunquā acerrimos eius aculeos, & vehemētissima ad virtutes incitamenta sentiunt: qui nunquam illam in operum suorum consilium adhibent: qui nequaquam illius ductu & magisterio vitam dirigunt: qui nunquam quid cœlestium diuitiarum in illius sinu lateat, animaduertunt: qui nunquam in silentio & quiete animi ea speculantur, quæ fide profitentur: qui ita denique credunt, ac si omnino non crederent: cum apud eos fides, (quæ virtutum semen, quæ vitæ medicamentum, quæ talentum ad spiritualia mercimonia exercenda est) otiosa maneat. Semen quippè in terram spargi debet, vt germinet: medicina vulneribus adhibenda est, vt salutem

lutem afferat: pecunia in vsus expendenda est, quò incrementum accipiat. Si enim reposita in sudario ligetur, (quod ad lucradi fructum attinet) quid refert an aurum, an lutum in sudario condas? Itaq; fratres, vt propter hoc fidei donum felices & beati prædicemur, eius ductum sequamur, illam vt vitæ magistram audiamus, illam omnibus in rebus in consilium adhibeamus: auresque nostras Sirenarum huius magni maris vocibus obstruentes, ad illius voces & monita apertas habeamus. Quidquid aduersus eam vel astutus serpens, vel fallax mundus, vel garrula & importuna caro, vel prudentia terrena suggererit, tanquam Diaboli inuentum repudiemus; Prophetiscam illam vocem animo versantes: Narrauerunt mihi iniqui fabulationes, sed non vt lex tua. Hoc igitur facientes, non dubium, quin fides, quæ à Deo in nos delapsa est, recta nos ed, vnde est digressa, per cœlestis vitæ semitas felici cursu reducat.

Psal. 118.

I N F E S T O B E A T I T H O M A E A P O S T O L I Concio secunda, in qua vulnerum Domini Saluatoris argumento & indicio (quibus ad fidem resurrectionis eius Thomas Apostolus inductus fuit) totius ferme Christianæ Philosophiæ summa colligitur.

T H E. *Infer digitum tuum huc, & cognosce loca clauorum; & affer manum tuam, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis.* Ioan. 20.

Odierna sancti Euangelij lectio, fratres dilectissimi, beati Thomae incredulitatem, & miram Domini bonitatem huic morbo clementer medicinam adhibentem continet. Ait igitur sanctus Euangelista: [Thomas vnus ex duodecim, qui dicitur Dydimus, non erat cum discipulis quando venit Iesus. Dixerunt ergo ei alij discipuli; Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis: Nisi videro in manibus eius fixuram clauorum, & mittam digitum meum in locum clauorum, & mittam manum meam in latus eius, non credam: & cætera quæ sequuntur.]

A V E M A R I A.

¶ Satis constat inter animæ nostræ vires, intellectum, principem locum obtinere, cui ius in omnes alias eiusdem animæ vires imperandi, &

3 di, & vitam nostram dirigendi, naturæ lege commissum est. Quo fit, vt intellectu perturbato & cæcutiente, cæteræ quoque animæ vires, velut milites sine duce, aut nauis sine gubernatore, incertis motibus fluctuent, & periculosissimè iactentur. Ex quo fit, vt intellectus humani peruersio, malorum omnium quæ in vita contingunt, origo & seminarium sit. Hoc ipsum autem Saluator sub oculorum similitudine insinuauit, cum dixit: Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex, (hoc est, si mentis tuæ oculus nullis fuerit errorum tenebris obfuscatus) totum corpus tuum lucidum erit. Si autem nequam (hoc est, obscurus fuerit) etiam corpus tuum tenebrosum erit, hoc est omnia opera tua, quæ lucem ab hoc mentis oculo percipere debebant, tenebrosa erunt, vagisque & errabundis motibus agitabuntur. Ex his autem mentis humanæ tenebris oritur quod improbis Dominus per Prophetam improperat, cum ait: Væ, qui dicitis malum bonum, & bonum malum: ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras: ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum. Qui autem hoc modo de rebus iudicant, quid in vita rectè moliri poterunt? Vitiata quippè radice mentis nostræ, quid non vitiosum consequi poterit? Ab hoc igitur fonte, omnia humanæ vitæ mala deriuantur. Cum ergo Saluator noster ad hoc venerit in mundum, vt mala nostra pelleret; inter præcipua verò mala, intellectus humani peruersio sit (quam malorum fere omnium causam esse diximus) hanc præcipuè è medio tollere cœlestis Magister debuit. Quod quidem ad eò cumulatè præstitit, vt Isaias dicat, vniuersam terram scientia Domini in eius aduentu esse replendam. Quo nomine, Christum Dominum accensæ lampadi, & splendori comparat, his verbis: Propter Sion non tacebo, & propter Hierusalem non quiescam, donec egrediatur vt splendor iustus eius, & Saluator eius vt lampas accendatur: quæ videlicet lampas clarissimo diuinæ cognitionis lumine erat mundum illuminatura. Hinc Ioannes, initio statim Euangelij sui, lucis nomine Christum Dominum non semel designat, cum ait: Fuit homo missus à Deo, cui nomen erat Ioannes. Hic venit in testimonium, vt testimonium perhiberet de lumine, vt omnes crederent per illum. Non erat ille lux, sed vt testimonium perhiberet de lumine. Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Huius autem verbi repetitione sanctus Euangelista apertè docuit, non solum Christum aduentu suo humanis mentibus lucem prætulisse, verum etiam omnes mundi sapientes (quod ad salutarem rerum diuinarum

Matth. 6.

Isai. 57.

Isai. 11.

Isai. 62.

Ioan. 1.

uinarum cognitionem attinet) si Christi lumine destituantur, in magna errorum caligine versari. Ab his ergo tam horrendis tenebris nos Sol iustitiæ Christus vindicauit, dum apertissimam nobis diuinarum rerum cognitionem tradidit. Hoc autem designat liber ille, quem Ioannes in Apoca. septem sigillis clausum atque obsignatum vidit; quem nullus eorum, qui vel in cælo, vel in terra, vel sub terra morabantur, poterat vel aperire, vel respicere. Cumque Sanctus Euangelista hac de causa vehementer angeretur, angoremque suum lacrymis testaretur, vnus ex viginti quatuor senioribus, qui diuinæ maiestatis throno assidebant, bono animo illum esse iussit, quod agnus qui occisus erat, dignus esset qui eum librum aperiret; hoc est, qui latentia diuinæ sapientiæ mysteria, humanis mentibus inaccessa, reuelaret.

Sed iam hic quæret aliquis, quo nam modo id effecerit Christus. Si enim dixeris hoc in Euangelicis literis effecisse; responderi poterit, non omnes ad earum literarum cognitionem, nisi doctrina aliqua imbutos posse peruenire: & multos etiam esse omnis generis literarum ignaros. Quomodo ergo verum erit quod Propheta dicit, repletam esse terram scientia Domini? Et alibi: Omnes, ait Dominus, scient me à maiore vsque ad minorem. Paulus diuinorum mysteriorum interpres, sapientissimè huius quæstionis nodum dissoluit. Cum enim is alibi dixisset, se imperitum quidem sermone, sed non scientia: alibi tamen ait, se nihil aliud scire nisi Christum, & hunc crucifixum. Quomodo ergo, Paule, scientiam tibi vendicas, si nihil te scire profiteris nisi Christum crucifixum? Perfecta enim scientia multarum rerum cognitione constat. Est ita planè. Sed hæc tamen quæ in cruce discitur scientia, exactissimam rerum omnium, quæ ad benè beateque viuendum requiruntur, cognitionem præbet. Hinc idem Apostolus: Nos, inquit, prædicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam: ipsis autem vocatis Iudæis & Græcis Christum Dei virtutem, & Dei sapientiam. Hæc igitur erat Pauli sapientia, hæc eius philosophia, hic liber, in quo dies noctesque legebat; cuius lectione mundum vniuersum illuminauit, & veræ sapientiæ compotem fecit.

Hic est enim liber ille à Deo traditus Ezechieli, scriptus intus & foris; longè videlicet dissimilis alteri libro, quæ Isaias nec à literatis, nec ab illiteratis legi posse testatur. Hic enim ab vtrisque, & legi, & intelligi facillè pòt, quæ & illiterati, quæ foris patèt, legere sciunt; & literati recòditiora mysteria, quæ intus latent, perspicere queunt. Quo planè fiet,

9 nè fiet, vt quicunq; huc librum legerint, à maiori vsque ad minorem Dominum agnoscant.

§. I.

¶ Verùm vt propositis exèplis res fiat illustrior, nos qui in minorum numero còputari debemus, & erudiri ad salutem cupimus, ad ipsum Dñm in cruce pendētē accedamus, vt ab eo, quæ nobis ad salutē necessaria sunt, discere possimus. ¶ In primis igitur dicet aliquis; Ego, Dñe, qui minorū minimus sum, & ad sciētiā salutis aspiro, mei ipsius, hoc est vtriusq; partis meæ, animæ videlicet & corporis cognitionē habere cupio: hoc enim christianæ philosophiæ caput & fundamētū est. Desidero igitur ante omnia, animæ meæ dignitatē cognitā & exploratā habere, vt sciā, qua cura & studio hęc mei partē præcipuā curare debeā. Si hoc igitur tātò opere còcupiscis, facillè tibi tuæ dignitatis agnoscēdę rationē tradā. [Infer digitū tuū huc, & vide manus meas, &c.] Hoc est, vide quæ pro anima tua liberāda passus sum: vide pretium quo illā à diaboli seruitute redemi: vide quæ ill. us expiādæ, & ornādæ gratia tormenta pertuli, & ex huius pretij magnitudine, simul & mercatoris prudētia, mercis huius valorē æstimare poteris. Si enim aurum esse dicitur, quod auro emptum est: ergo sanguis Christi est, quod Christi sanguine redēptū est. Ea verò est sanguinis huius dignitas, vt vel vna eius gutta, rebus omnibus quæ à Deo, siue in cælo, siue in terra còdita sunt, meritò anteferatur. Hoc ergo pretio animā tuā æstimare debes, & talē eius curā gerere, qualis eius dignitas existit: quæ tam pretiosa & chara Deo visa est, vt nō dubitauerit vel vitæ suæ dispēdio illam emere. Huius autē rei còsideratione Augustinus, animæ suæ dignitatē & valorē æstimās, aiebat; Postquā intellexi me pretioso Christi sanguine esse redēptū, nolui me amplius exhibere venalē. O si vel hoc vnū cū animo suo cogitarēt, qui more Esau rem adeò pretiosam propter momentaneā carnis voluptatē, vel vile lucrū passim vendūt. Quid pius & prudens pater ageret, cū hæreditatē, quā filio suo totius patrimonij dispēdio còparauit, ille vilissimo pretio distraheret, quod protinus in ludo aleæque consumeret? Quid ergo paterna illa Dñi Iesu viscera sentiēt (si ea dolor attingere posset) cum animas, quas ipse morte sua à diaboli potestate redemit, nos iterū exigui lucelli, aut vilissimę voluptatis pretio eiusdē Satanæ potestati permittimus? Videtis igitur quomodo Christi vulnera, & pretiosus eius sanguis animæ nostræ dignitatē & pretium declarant?

Video planè: sed nō solū animæ meæ dignitatem, sed etiam carnis meæ fragilitatē, prauitatem, rebellionem, superbiam, intēperantiā, & cu-

I.

August.

Simil.

II.

& cupiditatum eius vim agnoscere volo; ut intelligam, qua cura & studio animam meam ab eius contagione & importunitate immunem conferuare debeam: hac enim ratione vtriusque patris meae plenissimam cognitionem nactus ero. [*Infer ergo digitum tuum huc, & vide manus meas, &c.*] Hoc est, agnosce vulnera, quae propter sananda intemperantiae tuae vulnera sustinui: qua humilitate superbiam tuam; quibus corporis mei cruciatibus delicias tuas; quibus iniurijs ferendis iracundiam tuam; quibus doloribus voluptates tuas; qua inopia auaritiam tuam; qua denique obedientia rebellionis tuae vulnera sanare curauerim. Qualis enim illa superbia est, quae tot conuitijs, tot alapis, tot plagis, tot sputis, tot contumelijs, ac postremo ignominiosissimo crucis supplicio curanda fuit? Qualis illa auaritia, quae extrema nuditate omnium rerum Domini sananda fuit? qualis illa intemperantia, quae felle & aceto castiganda? qualis illa licentia, quae affixis in cruce omnipotentis Dei manibus comprimenda fuit? Quis ergo adeo stupidus erit, qui huius medicinae dignitate morborum suorum magnitudinem, & naturae vulnera non agnoscat? Minimū quidem Dominici corporis vulnus ad humani generis redemptionē satis erat. Verum ista multa, tamque atrocia in corpore suo vulnera excipere voluit, ut efficacissima in eis sanandis cupiditatum nostrarū vulneribus exempla atque remedia haberemus. Quae enim tanta superbia erit, quam summa illa Dominicae crucis humilitas non deiciat? Quae tanta lucris cupiditas, quam crucifixi Domini nuditas non extinguat? Quis tantus furor & iracundia, quam maxima Domini mansuetudo non leniat?

III.

Pergis deinde, & virtutis atque iustitiae dignitatē, (circa quam salutis doctrina versatur) quanta sit, nosse desideras. [*Infer ergo digitum tuum huc,*] & considera cuius rei gratia hanc tantam provinciam caelorum Dominus suscepit: ut non iam Prophetas, ut olim, ad homines destinauerit, sed ipse per se venire, & foemineis visceribus includi, homo fieri, inter homines humano more versari, ac tandem post varios multiplicesque labores in crucem agi sustinuerit. Horum enim laborum causam Apostolus exponit cum ait: Dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populū acceptabilem, sectatorem bonorum operum. Idemque rursus sub alia similitudine tradidisse se Christum ait propter Ecclesiam, ut exhiberet eam sibi gloriosam, non habentem rugam, neque maculam. Haec eius praecipua cura, haec ardēs illa sitis, quae nec crucis quidem supplicio restingui potuit. Tanto enim spiritualis pulchritudinis (quae in pietate & iustitia

si ta

Tit. 2.

Ephes. 5.

15 sita est) amore flagrauit, ut eam pretioso sanguinis sui cruore illustrare non dubitaret. Qualis ergo illa pulchritudo & species virtutis est, quam splendor paternae gloriae, & candor lucis aeternae, sanguinis sui purpurisso clariorem efficere voluit? *Sapient. 1.*

Sed ais; Facile hoc argumento virtutis pulchritudinem & dignitatem agnosco: sed quoniam prima iustitiae pars est, à malo, hoc est à peccato declinare, cupio etiam peccati deformitatem, & malitiam perspectam habere, quod maiori illud odio prosequar, & quasi à facie colubri ab eo fugiam. Infer ergo digitum tuum in vulnera Christi, & diligenter animaduerte, cuius gratia his vulneribus fuerit cruciatus. Qua de re sic D. Bernard. Filius, inquit, Dei iubetur occidi, ut pretioso sanguinis eius balsamo vulneribus meis medicina fiat. *Bernard. in Scr. nat. D.*

16 gnosce ergo homo, quam graua illa fuerint vulnera, pro quibus necesse fuit Christum Dominum vulnerari. Si non essent haec ad mortem, & mortem sempiternam, nunquam propter illa Dei filius mortis supplicium subiret. Itaque ex satisfactionis magnitudine, debiti magnitudinem agnosce. Ea enim peccati deformitas & malitia est, ut iustitiae diuinae lege seruata, omnia omnium hominum atque Angelorum merita vnus capitalis criminis debitum exoluere nequeat. Qualis ergo illa peccati iniuria extitit, quae non alia ratione, quam vnigeniti Dei sanguine expianda fuit? Hoc eodem argumento summum Dei odium aduersus peccatum colligere licet. Tanto enim illud odio prosequutus est, ut filium dilectionis suae, in quo sibi bene complacuit, ad mortem tradiderit, ut peccatum extingueret, & à fidelium cordibus eliminaret. Itaque cum hinc amantissimi filij mors, inde peccati regnum ei propositum esset, tanto ardore peccati regnum excindere concupiuit, ut quando hoc nulla ratione commodiū, quam dilectissimi filij morte fieri poterat, non dubitauerit eum morti tradere, ut peccati regnum euerteret. Quale ergo odium hoc fuisse putandum est? Quale quaeſo esset viri alicuius erga inimicum odium, quod eousque progrediretur, ut si non alia ratione inimicum occidere posset, nisi vnicum filium pariter occideret, nihil moraretur ambos eodem gladio transfigere, ut ruente etiam filio aduersarius simul occumberet. Hoc certe odio vix vllum excogitari maius posset. Hucusque ergo Dei odium aduersus peccatum processit, quem constat filium ad crucem tradidisse, ut in nobis peccatum crucifigeret. Vnde facile colligi potest, quem animum Deus erga peccatorem gerat proprijs peccatis inquinatum, quando ita se ob aliena delicta erga dilectissimum filium gessit. Hoc enim illa Saluatoris

IIII.

*Bernard. in Scr. nat. D.**Simil.*

Luc. 23. toris verba innuunt; Si hoc fit in ligno viridi, in arido quid fiet? 18

Hebr. 6. Hinc etiam intelligere licet quod Apostolus ait, nempe eos qui lethaliter peccant, iterum Dei filium crucifigere: quoniam id committunt, quod illum iterum ad mortem impulisset, nisi mors antè suscepta ad hoc plenissimè suffecisset,

V. Satis quidem nos Domini vulnera ad iustitiæ amorem, & peccati odium his rationibus, quas modo retulimus, excitant: sed quoniam spes præmij calcar etiam torpentibus addit, vellem etiam quæ laboribus meis spes proposita sit, intelligere, vt non solum peccati odio, & virtutis amore, sed præmij etiam spe atque desiderio ad pietatis & iustitiæ studium excitarer. Video enim Apostolum, vbi corporum nostrorum resurrectionem firmissimis rationibus comprobasset, adiecisse: Itaque fratres mei stabiles estote, abundantes in omni opere Domini, scientes quòd labor vester non est inanis in Domino. Si igitur de resurrectione corporum (quæ altera gloriæ nostræ portio est) certior fieri vis: [*Infer digitum tuum huc,*] & tange loca clauorum: nec enim incredulitas tua, Thomæ incredulitatem poterit superare; quæ hoc argumento conuicta fuit. Eadem quippè vulnera facillè declarant, idem illud corpus, quod patibulo affixum, & tumulo clausum fuerat, à mortuis surrexisse. Quamuis enim & vacuum corpore Dominico sepulchrù, & testes Angeli illud ipsum corpus, quod tumulo conditum fuerat, surrexisse clament, vehementius tamen hoc mihi probant illa vulnerum indicia, quibus Dominus non credenti discipulo resurrectionis suæ fidem fecit, omnemque illi dubitandi materiam sustulit. Hoc igitur argumento discernam carnem istam tuam, si se hostiam viventem, sanctam, Deo placentem immolauerit, & se ipsam, vt spiritui seruiat, abnegauerit, cupiditatibusque suis necem intulerit, plenissimum laborum suorum fructum in resurrectione esse percepturam, & momentaneos eius labores æterna requie & lætitia compensandos. Nam de animæ gloria & felicitate quid attinet hoc loco dicere, & latè patentem materiam angustiis finibus terminare? Satis enim ad hoc erit, si eodè vsus argumento, inferas digitum tuum in vulnera Christi, vt hinc colligas, qualis illa beatorum gloria futura sit, quam æterna Patris Sapiencia, sanguinis & vitæ suæ pretio comparauit: neque ipsam tantas opes malè collocasse vnquam pœnituit. Facillè ergo ex pretij magnitudine propositæ mercedis dignitatem colligere licebit.

¶ II.

VI. ¶ Iam verò si quis diuinæ iustitiæ pariter & misericordiæ magnitudinem

21 dinem velit agnoscere; quorum altero ad timorem, altero ad spem excitamur (quæ duo Propheta iunxit, cum dixit: Beneplacitum est Domino super timentes eum, & in eis qui sperant super misericordia eius) inferat digitum in hæc ipsa vulnera Christi, & oculi eius illicò aperientur, quibus clarè vtrumque cernere valeat. Quanta enim, quæso, illa iustitia fuit, quæ summum illum parentem impulit, vt amantissimum filium ad mortem tradi pateretur, ne peccatum inultum relinqueret: quantaque rursus illa Christi misericordia, quæ in se omnium filiorum Adæ peccata & debita suscepit, vt ea non auro & argento, sed sanguinis sui pretio dissolueret! Is enim vt nos à communibus generis humani ruinis atque vastitate defenderet, & cum Patre, à quo dissidebamus, in gratiam reduceret, se medium inter infensum nostro sceleri numen, & nos ipsos interposuit, 22 diuinæque seueritatis tela in homines intenta, vnus pro vniuersis excepit, sanguineque suo omne humanum nefas extinxit, atque nos cum Deo, cuius legem oppugnabamus, miro amore coniunxit. Quò autem filij supplicium extitit acerbius, eò & Patris æterni iustitia seuerior, qua peccatum tam acri animaduersione puniuit: atque eò item misericordia maior, quæ gratis tam copiosum redemptionis munus delinquentibus tribuit. Cumque misericordia & iustitia inter se pugnare videantur, & altera alteri locum non relinquere, diuina tamen sapientia sic eas in vnum copulauit, vt iustitiæ magnitudo, misericordiæ magnitudinem non excluderet, sed augeret. Quò enim iustitia erga filium seuerior, eò misericordia erga seruum copiosior; cui videlicet tam copiosa redemptionis gratia sine vilo suo merito data est. Inter præclara Gentilium facta hoc magnis 23 laudibus prædicatur, quòd Præfectus quidam ad eò iustitiæ cultor extitit, vt pro adulterij crimine, quod filius admiserat, alterum oculum filio, alterum sibi erueret. Duos igitur læsæ parti oculos pro vna filij morte obtulit. At quantò maius seueritatis & iustitiæ argumentum est, amantissimi filij vitam propter aliena crimina ad mortem tradere, quàm nocentis & adulteri filij oculum vnum eruere? Itaque cum Filius in cruce in medijs dolorum fluctibus à Deo Patre relictus esset, Filiusque ad Patrem clamaret: Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me? respondere utique cœlestis Pater potuit; Dereliqui te, amantissime fili, ne iustitiæ leges violarem, ne peccatum inultum maneret, ne quid inordinatum in mundo existeret, si culpa sine supplicio esset; ne ita misericordiam explicarem, vt iustitiæ legem desererem.

Sed

VII.

Sed dicet aliquis forsitan: Magnos ista mihi ad pietatis & iustitiæ 24
studium stimulos addunt: sed quoniam vitæ christianæ perfectio, in
charitatis perfectione sita est; charitas autē in Deū, perspecta ipsius
in nos charitate maximè augetur, quanta sit eius in me charitas cum
primis discere vellem. Vt enim ignis igne, ita charitas, mutua charita
te maximè inflammatur. Si hoc igitur scire cupis, infer digitum tuū,
& vide manus eius; & affer manum tuam, & mitte in latus eius. Sunt
quidem magna opera, quæ olim Dominus in populi sui gratiam
designavit: quibus potentiæ suæ magnitudinem declaravit: at quan
tò maiora sunt, quibus immensas charitatis & misericordiæ suæ opes
hominibus ostendit? Ipse quidem omnipotentiam suam notam
mundo fecit, cum ad vocem ducis sui Iosue properantem in itinere
suo Solem in cælo stare fecit immotum: cum maris rubri fluctus
contortis in se vorticibus aquarum diuisit: cum tot immisis plagis 25
Ægyptum attriuit: cum aquarum fontem è durissimo silice eduxit:
cum omnes Ægyptiorum filios natu maximos vna nocte interēmit.
Hæc verè maxima sunt, & quæ mirabilem Dei potentiam aper
tissimè demonstrant: at quantò maiora sunt, quæ is, vt misericor
diam & charitatem in homines declararet, operatus est? Magnum
profectò fuit quod Sol in cælo steterit immotus; at quantò magis
quòd ipse Sol iustitiæ è cælis in terram salutis nostræ causa descen
derit? Magnum quod per vndas maris rubri iter populo suo in ter
ram promissam patefecit: at quantò maius quod per sanguinis sui
vndam iter nobis in cælum aperuit? Magnum fuit quod tot plagis
Ægyptios affecerit: at quantò maius est, ipsum tot plagas in cor
pore suo nostri causa suscepisse? Magnum quod percussio silice po
pulo sitienti aquam præbuit: sed quantò maius quod pretiosum la 26
tus suum aperiri lancea passus est, vt inde nobis vitæ fontem propi
naret? Magnum denique fuit hostium primogenitos propter libe
randos adoptionis filios ad mortem tradidisse: at quantò maius &
mirabilius est, quod Pater æternus amantissimum filium occidi pas
sus fuerit, vt indignos seruos à diaboli potestate redimeret? Quod
enim maius veræ dilectionis signum exhiberi hominibus potuit?
Meritò enim huius tantæ dilectionis admiratione Ecclesia stupefa
cta exclamat: O ineffabilis dilectio charitatis, vt seruum redimeres,
filium tradidisti? Si ergo scire cupis, quanta Christi sit erga homines
charitas, infer digitum tuum in manus, & mitte manum tuam in la
tus eius: hoc est; admiranda hæc eius opera considera: hæc enim tibi
amoris eius certissima signa dabunt. ¶ Quam eius charitatem hoc
præcipuè

Simil.

Iosue. 10.

Exod. 14.

Exod. 17.

Exodi. 11.

27 præcipuè nomine commendat Apostolus, quòd non solum ad pios
& amicos, sed etiam ad impios & hostes progressa sit. Vix enim, ait, Rom. 5.
pro iusto quis moritur: nam pro bono forsità quis audeat mori. Com
mendat autem charitatem suam Deus in nobis, quoniam cum ad
huc peccatores essemus secundum tempus, Christus pro nobis mor
tuus est. Quòd si queras, qui nam sint inimici isti; non dubium quin
omnes illi, qui eum in crucem sustulerunt. Sustulerunt autem illum
non solum carnifices illi, qui tanti sceleris ministri fuerunt, sed om
nes etiam posteri Adæ, propter quorum scelera expianda in crucem
sublatus est. Cuius rei illud indicio fuit, quòd non aliquis seorsum
solus, sed omnis turba simul (quæ totius generis humani typum ge
rebat) illum ad necem postulauit. Itaque nos illum sceleribus no
stris crucifiximus, & mortem ei, cæteraque supplicia irrogauimus.
28 Cum enim manus nostras ad inconcessa porreximus, tunc innocen
tes eius manus ligno crudeliter affiximus. Cum pedes nostri velo
ces ad cursum mali operis extiterunt, tunc beatos illius pedes immis
sis clavis terebrauimus. Cum cor nostrum omnibus impuris cogita
tionibus patuit, tunc sacrum eius latus lancea perforauimus. Cum
exquisite delicijs & voluptatibus carnis nostræ lasciuiam & petulan
tiam auximus, tunc illum amaro fellis & aceti calice potauimus.
Cum denique corpus & caput nostrum nimio cultu, pretiosisque
monilibus ornauimus, tunc illum purpureo vestimento illusimus,
& regium eius caput spinarum aculeis coronauius. Neque enim
diaboli satellites talibus Dominum iniurijs afficere potuissent, nisi
nostra illis crimina, & clauos, & malleos, & flagella præbuisent. Ita
29 que si adhuc hæres & dubitas ante te diligit Christus, infer digitum
tuum, &c.

Sed dicet aliquis forsitan; Quomodo ergo si me diligit Christus,
tot laboribus, & calamitatibus premi; quomodo inopia atque ine
dia confici patitur? non enim Deus amat, & deserit. Ad hoc tibi pau
cis D. Bernardus respondet: Non, inquit, interrogas homo quæ pa
ter, sed quæ ille pro te passus est. Quanti enim te fecerit, ex ijs quæ
pro te passus est, cognoscere potes. Quòd si tibi opes istas, & felici
tatem, quam expetis, nondum largitus est, quære etiam quòd pater
ægotanti filio, importunissimis que vocibus frigidam petenti con
stanter negat. Piè siquidem negat, quòd crudeliter largiretur. At
non minus interdum opulètia ista quam expetis, hominibus, quàm
aqua frigida ægotantibus nocet: alioqui nunquam Propheta dixis
set; In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagella
buntur:
G buntur:

Bernar.

Simil.

Psal. 72.

buntur: ideo tenuit eos superbia, operti sunt iniquitate & impietate sua. Senectutem, & inopiam omnes grauitè accusant, quibus tamen hoc debent, quod indigna multa non committant; senectus enim cupiditatem frangat: paupertas verò multis sceleribus materiã subtrahit.

Constat igitur ex ijs, quantum nobis Dominicæ crucis mysteriũ ad veram philosophiam atque sapientiam conferat. Qua enim ratione harum rerum, quas supra memorauimus, dignitatem agnouimus; eadẽ quoq; aliarum ad salutem nostram pertinentium pretium agnoscere poterimus. Cùm enim nihil admirabilius humanæ menti, quàm omnipotens Deus in cruce pendens obijci possit, is que tantum hoc supplicium subire voluerit, vt homines à diaboli potestate redimeret, vt à peccatis expiaret, vt pietatis & iustitiæ muneribus ornaret, vt cum patre suo in gratiam reduceret, vtque illos in cœlestis patrimonij possessione collocaret; quid in his minimum esse poterit, si ad Deum in cruce pendentem conferamus? Quid verò magis immensam Dei erga homines charitatem, quàm hoc eius singulare beneficium patefaceret? Præclarè quidem D. Bernar. Tale est, inquit, erga nos cor Dei Patris, quale nobis expressit qui de eius corde processit. Quod idem ipse Saluator significauit, cùm Philippo dixit; Philippe, qui videt me, videt & Patrem. Itaque nihil aberrauerit, qui Dominicam crucem spiritualium rerum statèram iustissimam appellauerit. Vt enim statera rerum omnium corporearum pretia & pondera sine vllò errore declarat: ita Christus Dominus propter constituendam generis humani salutem in cruce statèra pendens, spiritualium rerum pretium & dignitatem apertissimè declarat. Hæc enim omnia ad illum relata, & sanguinis eius pretio stabilita, quid habeant dignitatis, facilè ostendunt. Cuius rei cognitio miro modo ad pietatem & iustitiam adiuuat. Omnium enim malorum (vt ait Seneca) fons & origo est, quòd non ad rationem, sed ad opinionem viuimus; quòd vera rerum pretia ignoramus; quòd earum valorem, non ex illarum natura, sed ex vulgi temeritate atque iudicio metimur. A quo malo nos iustissima Dominicæ crucis statèra liberat, quæ rebus omnibus ad animæ salutem pertinentibus pretium suum & dignitatem tribuit.

§. III.

Hoc igitur vulnerum Domini argumento, quo mens nostra ad rerum diuinarum cognitionem illuminatur, fides quoque Apostoli Thomæ, quæ mortua erat, excitata & illuminata est. Vbi

Bernar.

Simil.

Seneca.

33 Vbi enim hæc sacratissima vulnerum signa vidit, maxima voce, maioriq; fide exclamauit: [Dominus meus & Deus meus.] Quibus verbis non solum Dominicæ resurrectionis veritatem astruxit, sed etiam diuinitatis gloriam apertissimè confessus est. Cui Dominus: [Quia vidisti me Thoma, credidisti: Beati qui non viderunt, & crediderunt.] Nos ergo; dicit aliquis; beati, qui cùm non viderimus, credimus. Fateor sanè: si eo tamen modo credimus, quo beatus hic Apostolus credidisse se ostendit, cùm illam confessionis vocem toto pectore expressit: [Dominus meus & Deus meus.] At, inquis, hoc ipsum & ego dico, & quotidie quidem dico, cùm Christum Dominum meum ac Deum meum confiteor & adoro. Rectè sanè; sed meminisse tamen debes, ab eodem Domino dictum esse, veros adoratores adoratos Patrem in spiritu & veritate. Illi autem in spiritu & veritate Deum adorant, qui non solum vera fide, sed etiam obedientia, & parendi studio illius imperium & dominium confitentur. De alijs namque idem Saluator ait: Vt quid vocatis me Domine, & non facitis quæ dico? Tales ergo frustra Christum appellant Dominum. Christum enim in ore, Diabolum verò in corde gestant: & Christum sola informi fide, rebus autem ipsis & obedientiæ studio Dæmonem appellant Dominum. Quid exhorruistis fratres? An non res ipsa vel nobis tacentibus clamat? Vtrorumque obedientiam examinemus, vt verum esse appareat quod testificamur. Sugerit satellitibus suis, ille, qui malorum omnium autor est, vt peierent, vt mentiantur, vt scenerentur, vt conuientur, vt proximos odio prosequantur, vt eorum famæ detrahant, vt aliena felicitate contabescant, vt clancularijs delationibus & maledictis factiones & discordias inter homines nutriant, vt inexplebili auiditate omnia quæ viderint, concupiscant, vt voluptates vndique exquirant, vt vanitati & oculis hominum seruiant: quæ illi omnia libentissimè, cùm dispendio etiam rerum suarum, & vitæ periculo exequuntur. Contra verò christianos Dominus quotidianis Ecclesiæ vocibus ad pietatem, castitatem, ad iustitiam, ad laborum patientiam, ad veram cordis humilitatem, ad benignitatis officia, ad misericordiæ opera, ad mundi contemptum, ad peccati odium, ad pœnitentiæ studium adhortatur. Quis igitur has voces intra cordis sui aures admittit? quis opere implere studet quod auribus hausit? Cùm hæc igitur ita sint, vter horum verè Dominus iudicandus est, ille ne

cuius præceptis obtemperas, quamuis verbo tenus hostem appelles: 36
 an ille cuius præcepta contemnis, quamuis Dominum voces? An
Matth. 21. non meministi ex duobus filijs (quos Saluator Iudæis in exemplum
 proponit; quorum alter obedientiam patri pollicitus, nihil præsti-
 tit; alter obedientiam verbis quidem detrectans, iussa patris imple-
 uit) priorem à Domino inobedientem, posteriorem verò obedi-
 entem appellatum? Vera enim obedientia non in verbis, sed in operi-
 bus sita est. Itaque Dominus non inanes voces & verba, sed opera
 præcipuè, & parendi studium à nobis requirit. Quid ergo attinet
 Dæmonem verbo solum detestari, abominari, & audito eius nomi-
 nè horrere, in terram expuere, & frontem signo crucis munire, si tu
 mandatis eius obtemperas, si spiritu eius duceris; si illius superbiam,
 inuidiam, odium in homines, mendacia, & mores imitaris? si deniq;
 quod ille suggerit, ambabus (quod aiunt) manibus amplecteris? Rur- 37
 sum, quid adiuuat Christum voce tenus Dominum appellare, si il-
 lius imperium recusas? si vniuersa eius præcepta contemnis? si nullo
 eius amore, aut reuerentia tangeris? Si pater (inquit ille) ego sum, ubi
 est honor meus? Si Dominus sum, ubi est timor meus? Itaque si verè
 illum Dominum & appellas, & adoras, da operam, vt illum in spiritu
 & veritate adores. Tunc autem verè & piè adorabis, cum Domini
 appellationem fidelis obedientia fuerit consecuta; cum vocem &
 orationem tuam vitæ puritas comitabitur. Hinc Sponsus in Canti-
 cis prius faciem Sponsæ videre, quàm vocem audire cupit. Ostende
 (ait) mihi faciem tuam; hoc est, puritatem animæ tuæ: & tunc demùm
 sonet vox tua in auribus meis: Alioqui, si sola tantùm Domini vox
 eius auribus insonuerit, in promptu est vt tibi ipse dicat: Nom om- 38
 nis qui dicit mihi Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum;
 sed qui facit voluntatem Patris mei &c. Nequaquam ergo sum-
 mus ille puritatis & veritatis amator, pulchra voce gaudet, si animæ
 facies deformis sit.

Adde etiam, quod si Thomæ fidem imitari cupis, non Dominum
 solum, sed etiam Deum appellare Christum debes, quemadmodùm
 ipse appellauit. Iterum hoc in loco dices, te simili modo vtrumque
 & Deum & Dominum Christum confiteri. Fateor ita esse: in formis
 enim fides hoc efficere potest. Sed memineris velim quod sancto-
 rum patrum scripta vbiq; testantur, nempe hoc vnicuique Deum
 esse, quod ab eo præ cæteris colitur. Illud enim est nobis Deus, quod
 maximè intuemur, quod ardentè diligimus, in quo vitæ præsidia
 collocamus. Vnde fit, vt aliorum quidem Deus venter sit, qui beatæ
 vitæ

39 vitæ summam in ingluuie ponunt; aliorum venerea voluptas; tum
 alij pecuniam; alij denique inanes honores, & vana imperia, vt numi-
 na venerantur. Quidquid illud est denique quod summum esse sta-
 tuis, quod ardentissimè concupiscis, quod studiosissimè consecra-
 ris, in quo beatæ vitæ rationem ponis, id tibi Deus est. Hoc enim no-
 mine Paulus, auaritiæ, idolorum seruitutem esse dixit. Si tu enim **Coloss. 3.**
 aurum plus diligis quàm Deum: si diuitijs magis seruis quàm Deo:
 si in illis fiduciam tuam, & felicitatem, & omnia vitæ subsidia, verò
 Deo prorsus neglecto, collocaueris; vter quæso tibi re atque opere
 ipso Deus, Christus, an Mammona est? ¶ Iam verò cum aliquando
 honoris, vel voluptatis, vel rei tuendæ ratio, & Christi præcepta sibi
 inuicem obsistant (quod aliquando fieri necesse est, vt vtrumque
 simultueri non possis, nec alterum sine alterius iactura retinere) tu
 40 verò maiorem honoris & pecuniæ, quàm Dei rationem habes, & ne
 illa amittas, Christi gratiam & amicitiam amittere non vereris, non
 ne illa in pectore tuo superiora & maiora Deo facis? nonne illa vlti-
 mum finem (quod est diuinitatis proprium) statuis? nonne illa in
 Dei sede collocas? Quomodo ergo re ipsa Christum Deum appel-
 las, qui honores, qui diuitias, qui ipsam, denique fœdissimam volu-
 ptatem Deo antefers? O verè dignū tali cultore Deum. Quid enim
 vilius, quid turpius, quid magis sordidum, quàm ventrem sibi Deū
 facere? An non pudet adeò nobilem creaturam sic à nobilitatis suæ
 dignitate degenerasse, vt tam turpis Dei obsequio addicta sit?

Ex quibus id colligere licet fratres, quod quamuis vera idolola-
 tria Apostolorum opera è mundo sublata sit, spiritualis tamen ido-
 latria in multorum mentibus perseuerat. Et quidem vera idolola-
 tria est, argentum & aurum Deos credere; spiritualis verò idolola-
 tria (autore Paulo) est, argentum & aurum supra Deum diligere, &
 propter illa Deum contemnere. Itaque vt aliquando in morbis eue-
 nire solet, vt stomachi morbus in caput migret; ita idololatria ab in-
 tellectu in voluntatem aliquando demigravit. Olim quippè mūdus
 creaturas Deos esse credebatur; modò verò illas tanquam Deum, imo
 supra Deum diligunt. Quicumque igitur hoc animo sunt, nondum
 eodem affectu quo Thomas Apostolus illam confessionis vocem
 exprimunt; [*Dominus meus, & Deus meus.*] Thomas enim adeò cōsen-
 tientem cum intellectu habuit voluntatem, vt Dei amore saucius, &
 vitæ suæ, & omnibus quæ in vita chara esse possunt, longè antetule-
 rit. Postquam enim Parthis, Medis, Persis, Hyrcanis, & Bactrianis
 Euāgelium prædicauit, & Christi fidem, partim doctrina, partim mi-
 Simil.

raculis, partim clarissimis virtutum exemplis longè lateq; propaga- 42
uit, tandem ab his, qui luci veritatis infensi erant, primùm est candé
tibus laminis adustus, deinde in fornacem coniectus, ac postremò
lanceis confossus. Ita qui aded incredulus antea extitit, vt nisi immis-
sa in latus Christi manu se nullatenus crediturum affirmaret, ita po-
stea fidelis & constans in fidei confessione perstitit, vt corpus suum
igni & ferro cruciandum atque mactandum promptissimo & alacri
animo tradiderit. Hanc ergo nos fidem fratres, charitatis affectu,
obedientia, obsequio, & fortitudinis atque constantiæ robore in-
structam atque munitam imitari studeamus, vt ipsa nos tandem ho-
norum operum, & patientia fructu cumulatòs, ad sempiternæ beati-
tudinis regnum Domino dirigente perducatur.

IN FESTO BEATI IOANNIS 1
Euangelistæ Concio prima, quæ lectionem Euangelicam ex-
planat: in cuius fine, quid sit spiritualiter in sinu Iesu recum-
bere, & qua ratione fidelis anima ad hoc perue-
nire queat, differitur.

*T H E. Vidit illum discipulum quem diligebat Iesus,
sequentem, qui & recubuit in cœna supra pectus eius.
Ioannis vltimo.*

M O S est apud Reges, & Principes viros, quo die filius
eis nascitur (præsertim si is natu maximus, & totius
patrimonij hæres futurus sit) festum diem agere, & 2
munifica etiam ciuibus suis dona largiri. Magnæ
enim felicitatis esse putant, habere quem libenter fa-
cultatum suarum hæredem relinquunt, & quo nomen suum ac ge-
nus posteritati commendent. Hinc in Græcorum historijs memo-
riæ proditum est, Philippum Macedonum regem, Alexandri patrè,
cùm eodem die, duo ad eum faustissima nuncia perlata essent; alte-
rũ, quòd exercitus eius bello victor extitisset; alterũ, quòd Olympia
vxor filiũ peperisset; felicitatis huius magnitudine permotum excla-
masse; O Dij, leui aliquo nunc incòmodo afficite me. Qua oratione
prudētissimus Rex, & fortunæ incòstatiã (quæ nũquã eadẽ semper
faciẽ retinet) & parètũ de noua prole lætitiã satis declarauit. Quòd si
tãta lætitiã recēs natus filius parètes afficit (quãuis nõ ignorèt felici-
tatem

3 tatem hanc sæpe insidiosam, & parũ stabilem esse) quantam hodiè
intemeratæ Virginis lætitiã fuisse credendum est, quæ talem filiũ,
sine vllò aut pudoris detrimento, aut doloris sensu, ad salutem mudi
enixa est; & quæ in regno iam immortalitatis posita, nullã felicitatis
huius iacturam pertimescit? Nihil enim ibidem fallax instabilisque
fortuna, nihil casus potest; non eò nubilosi huius aëris turbines tem-
pellatesque perueniunt. Non enim erit ibi amplius neque luctus, Apoc. 2E
neque clamor, neq; vllus dolor; quoniam priora transferunt.

Sed additur interim hodiè lætitiã lætitię, & felicitas felicitati. Duo
rũ enim filiorũ Virginis Mariæ natales dies hodiè celebramus. Scitis
namq; duos Virgini sanctissimæ (quãuis valdè inter se dissimiles)
filios extitisse: alterũ, quẽ cũ summo gaudio, & Angelorũ cõcetu pe-
perit, nẽpe Christũ Dñm: alterũ, quẽ cũ summo dolore, & totius or-
bis mœrore suscepit, Ioãne scilicet Euãgelistã, qui à moriẽte in cruce
4 filio Virgini matri in filiũ datus est. Ei nãq; iuxta crucẽ assistẽti pen-
dēs in cruce Dñs ait; Mulier, ecce filius tuus: Ioãni verò, Ecce mater
tua. Quæ quidem Dñi vox, ad hãc filij dignitatẽ discipulo singulari
quadã ratione conferendã satis fuisse credẽda est. Si enim Reges sola
vocis appellatione, ex equitibus Comites, vel Duces faciũt, quid fa-
ciet illa cœlestis regis, atq; omniũ Dñi vox, qui vocat ea quę nõ sunt
tãquã ea quæ sunt, cũ sacræ Virgini, matris, Ioãni verò filij nomẽ in-
didit? Qua quidẽ appellatione sic cor Ioannis illo tẽpore erga Virgi-
nẽ affectũ est, sic nouã matrẽ nouo est amore & reuerẽtia prosequi-
tus, sic deniq; se totũ eius tradidit obsequio, ac si verè naturæ ordi-
ne filius extitisset, & multò etiã ampliùs. Quod planè idẽ Euãgelista
designauit, cùm ait; Et ex illa hora accepit eã discipulus in suam: hoc
5 est, ita eã coluit, ita erga illam affectus fuit, ac si naturã eius mater es-
set. Si enim D. Ambrosio dicere licuit, se nõ minùs diligere quos per
Euãgeliũ Christo lucrificasset, quàm si carne genuisset, (cùm nõ sit,
vt idẽ ait, infirmior gratia, quàm natura) quid de Ioãne credẽdũ est,
cui à dilectissimo Magistro, mater Virgo, virgini discipulo in matrẽ
data est? Qua dignitate quid gloriosius? Nihil enim præter cœlestem
patrẽ Christus neq; in cœlo, neq; in terra, matre sua charius habet;
quã tamẽ discipulo in matrẽ assignans, ex discipulo fratrem fecit.
Quod si ita Ioãnes matrẽ Virginẽ dilexit, nõ minùs vtiq; ab ea dile-
ctus fuit, vtpote qui ab amãtissimo filio in ipsius locũ fuerat subro-
gatus. ¶ Huius ergo posterioris filij natalẽ hodiè quoq; celebramus.
Scitis enim fratres, Sãctorũ mortes ab Ecclesia nataliũ nomine nũcu-
pari. Quia enim sancta Ecclesia non aded carnis, sed fidei oculis

omnia considerat; ideo vbi carnis oculi nihil nisi luctum, & mortem vident, suis illa oculis non mortem, sed natiuitatem intuetur. Si enim natalis dies est, quo homo ex angusto materni vteri ergastulo in hanc fragilem vitam moriturus ingreditur, quomodo non magis natalis dies erit, cum ex hac ærumnosa vita in sempiternam illam nunquam moriturus intrauerit? Si ergo (vt antè diximus) tanta lætitia parentes filiorum natalitia celebrare solent, & magna item munera gratulantibus largiri, quid à sacra Virgine hoc die sperandum est, in quo non vnus, sed duorum filiorum natalis dies celebratur? Vt igitur faustissimum hunc diem religiosè & piè recolamus, cœlestem opem eiusdem sacratissimæ Virginis interuentu suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

In lectione sancti Euangelij, fratres, Ioannis Euangelistæ laudes breuiter explicantur. Ea enim huius sancti viri humilitas fuit, vt idè ipse laudum suarum præconia, Spiritu sancto dictante, sine vilo iactantiæ motu commemoraret. Hoc enim familiare plurimis Sanctorum fuit, vt virtutum suarum ipsi prædicatores existerent: vt pote qui ab inanis gloriæ periculo tam immunes erant, quàm apertè omnia quæ habebant, non laudes suas, sed Dei gratuita dona esse credebant. Sic Moyses mansuetudinem suam; sic Dauid pluribus in locis innocentiam suam; sic Paulus fidem, iustitiam, patientiam, ieiunia, cæterasque virtutes suas commemorat: qui omnes cum virtutes suas numerant, Dei laudes prædicant, & ad eius amorem, & obsequium homines inuitant. Quid enim aliud regius Vates intendebat, cum diceret; Venite, audite, & narrabo vobis omnes qui timetis Deum, quanta fecit animæ meæ. Nihil ergo mirum si sanctus Euangelista Christi laudibus suis quoque laudes attexerit, vt virtutum suarum commendatione, ipsum magis virtutum autorem Dominum commendaret. Quæ tamen Sanctorum exempla non omnibus imitanda proponuntur, nisi ijs tantum, qui simili modo altas in charitate, & humilitate radices iecerunt. Nos enim qui stipula leuiore, quavis humanæ laudis aura concitatur, non modò nostra commendare, sed etiã laudantes alios libenter audire prohibemur.

Sed quoniam huius sancti Euangelij lectio à superiore narrationis parte pendet, ideo paulò altius eius explanatio repetenda nobis est, vt totius historię seriem intelligamus. Igitur cum Dominus ac Saluator noster post passionem & resurrectionem suam in cœlum irurus, & corporis sui præsentiam esset hominibus subtrahurus, ne

Ecclesia

9 Ecclesia visibilis, visibili pastore careret, illius gubernacula, & cœlesti regni clauis, quas antè Petro pollicitus fuerat, tunc re ipsa tradidit, & oues suas illi pascendas commisit.

Atque vt leges, & stipendia huius tanti muneris declararet, eidem ait; Cum esses iunior, cingebas te, & ambulabas vbi volebas: postquã autem senueris, alius te cinget, & ducet quò tu non vis. Hoc autem dicebat, significans qua morte clarificaturus esset Deum. Hoc igitur muneris huius præclarum stipendium est, hæc pastoralis curæ prima lex, vt bonus pastor animam suam ponat pro ouibus suis: quam & princeps pastorum Christus posuit, & cæteris idem suo exemplo commendauit. Hoc exemplum Petrus, & Paulus, Ecclesiæ principes, hoc cæteri Apostoli, hoc Prophetæ, hoc Pontifices sanctissimi, hoc inuicti Martyres sectati sunt: qui omnes ita Dei gloriam illustrârunt, vt omnia suppliciorum genera perferre, quàm fidem, & obedientiam ipsi præstitam violare maluerint. Hoc enim est verè Dominum glorificare, cum illius legi & imperio nihil anteferimus, cum tantum illius gloriæ, maiestati, & bonitati tribuimus, vt dignissimum illum existimemus, pro quo omnia vitæ ornamenta, & vitam ipsam profundere debeamus. Cum igitur Petrus hanc gloriam sibi à Domino destinatam intellexisset, quærit etiam de dilectissimo Ioanne: [Domine, hic autem quid?] hoc est, si mihi scedifrago, qui te in passione non modò deserui, sed etiam negaui, hanc laudem & gloriam seruaasti, vt idem mihi crucis vexillum, in quo tu salutem mundi constituisti, concesseris, quam quæso gloriam huic tam familiari amico paratam seruas, qui in sinu tuo recubuit? qui cæteris discipulis fugientibus, vnus te sequutus est? vnus se tibi comitem præbuit? vnus astitit ante crucem, quem ex discipulo fratrem reddidisti, dum illi matrem tuam commendasti?

Quæret fortasse aliquis hoc in loco, cur adèd gloriosum sit varijs calamitatibus in hac vita premi. Hac enim de causa Petrus de Ioanne quærit, quo supplicio afficiendus esset: nimirum intelligens hanc esse præcipuam seruorum Domini gloriam, vt quò quis apud Deum in maiori honore & amicitia sit, eò maioribus in vita doloribus exagitetur. Si huius rei causam quæris, ea est multiplex atque miranda utilitas, quæ huiusmodi laborum perpulsionem consequitur; atque illa in primis quam Apostolus commemorat, nempe quod faciat Dominus cum tentatione prouentum (hoc est) aucta tentatione, auget & robur, & gratiam, vt possimus sustinere. Itaq; cum mundus in pios homines maximè sæuit, tunc Deus maximè blanditur: cum

G 5 ille

ille persequitur, hic consolatur: cum ille deserit, hic praesto adest: & quò magis calamitatis immanitas crescit, eò magis diuini praesidij lumè affulget. Itaq; si sacramenta nouæ legis iure quidè in maximo pretio habentur (quòd ea ex diuina institutione dignè suscipiètib; gratiã conferant) tribulationes quoq; quamuis dissimili ratione, in magno pretio habendæ sunt; quæ licet non eodè modo gratiã conferant, conferunt tamè ex Dei pacto, & promissione; qui se iustis semper affuturum in calamitate promisit. Quin eò blãdius suos Dominus consolatur, quòd uolentiùs aduersus eos fremit mundus. Contemplantur mihi, quæso, Apostolũ Paulũ, & vide quæ à Domino solatia in laboribus suis percipit. Raptatur, trahitur, proteritur, & pugnis contunditur Hierosolymis: at in eadè nocte ipsum cœli ac terræ Dominum audit ad cõstãtiã inuitatè, & animũ addentè, & incolumitatem ac uitã promittentè, & de se in vrbe Roma testimoniũ laturũ pollicentè. **Actor. 16.** Lyltris uerò flagellis cæditur cũ Sila, sed eadè nocte cœlesti lumè in carcere fulsit, & omniũ qui in eo erãt vincula soluta fuerunt, ipsiq; vno ore media nocte Dei laudes decãtabant. Iactatur in mari sauisissima tẽpestare, sed media nocte astat illi Angelus, salutè ei, & uictoribus cũctis ob eius gratiã promittès. Quid uerò Petrũ Apostolũ referã? an nõ & ipsum, cùm in carcere duabus catenis uinctus stringeretur, media nocte Angelus superueniens, & tenebras carceris illuminans, uinctũ soluit, saluumq; & incolumem Ecclesiæ pro eo Dominũ deprecanti reddidit? Quid hic protomartyrem Stephanũ cõmemorem? An non is dũ aduersus illũ Iudæi lapides fulminant, apertis cœlis uidit gloriam Dei, & Iesum stantem à dextris uirtutis Dei, uelut in procinctu adiuuare paratũ? Quis hoc solatio, lapidũ gradines, & sauientem mundũ forti & elato animo non ferat? Quis grauissima incommoda uitæ pro maximis lucris non cõputet, si hac tanta cœlestiũ munerũ usura fruatur? Quid uerò Ioannes Euangelista, cuius hodiè festũ celebramus? an non ipse in feruentis olei doliũ missus, diuinã in se uirtutè expertus est, cùm non minori miraculo ab hoc igne, quàm tres olim pueri à fornace Babylonis ereptus fuerit? Quid cùm in Pathmos insulã relegatus est? An nõ ibi Apocalypsim conscripsit? An nõ ibi totius Ecclesiæ statũ, futurorũ tẽporũ euentus, clades impiorũ, passiones Martyrũ, & gloriã electorũ (qui ex omnibus gentibus cooptandi erãt) Angelo monstrante cognouit? Quid deniq; cùm iuxta crucem assisteret, dilectissimiq; Magistri lacerũ corpus acerbissimo animi sui mœrore cerneret? An non in doloris huius solatium matrem Dei accepit in matrem? Videtis ergo quàm uerè

15 uerè dictũ sit, Dominum facere cum tentatione prouetum, ut possimus sustinere; qui tot in electos suos beneficia, ad vim & impetum calamitatum fortiter sustinendum, cõfert? Quibus rebus incredibile dictu est, quanta in animis eorum exardescat amoris erga liberatorem, & consolatorem suum magnitudo, quanta fiducia, quanta suauitas, cùm iam non solum fide, sed etiam beneficijs exhibitis summã Dei bonitatem, ueritatem, fidem, charitatem, & paternam erga se prouidentiam experiantur, ac ueluti manibus contrectent: quæ res eos ad omnia uirtutum officia miro modo promptos & alacres reddit? Videtis ergo qua benignitate Dominus electos suos, ad maiorem ipsorum profectum, varijs calamitatum fluctibus exagitari patiatur? ¶ Nec uerò refert quòd iisdem calamitatibus impij sæpiùs disrumpantur, & ueluti dolore furentes, in varia se scelera, horrendaq; flagitia præcipitent: hoc enim non medicamentorum, sed ægroantium uitium est, qui medicamentis ipsis in perniciem suam abutuntur. Sicut enim eodem igne ceram liquefcere, lutũ uerò durefcere uidemus: ita eodem tribulationis igne, & boni meliores, & mali deteriores euadunt. ¶ Cuius rei uelut imaginem quandam rubri maris unde exhibent, quæ filijs Israèl pro muro erant à dextris, & à fini **Exod. 14.** stris: quæ tamen insequentibus Ægyptijs exitio fuerunt. Iam uerò nubes illa, quæ Israèlitarum castra ab Ægyptijs separabat, illis quidè lucem præferebat: his uerò tenebras obfundebat. Quocirca mirum non est, si quæ impijs ruinarum occasio sunt, pijs uirtutum, & profectus instrumenta fiant; quæ nisi ad hoc ualerèt, nunquam Dominus amicissimos sibi homines tot cladibus vexari pateretur. Ideoq; non temerè Petrus martyrio uitam finiturus, de dilectissimo Ioãne quaerit, cùm ait: [*Hic autem quid.*] ¶ Cui Dominus; [*Sic eum uolo manere donec ueniam, quid ad te tu me sequere.*] hoc est, si ego illum in hac uita superstitem, & passionis expertem permanere uolo, quid hoc ad te? quid gloriam tuam minuit, si eiusdem gloriæ comitem non habeas? [*Tu me sequere.*] nimirum meis uestigijs insistens, & eodem quo ego crucis supplicio ascensum tibi in cœlum parans.

Quibus Domini uerbis discipuli intellexerunt, Ioannem nequaquam moriturum. Quorum mentem Ioannes ipse corrigit dicens; [*Et non dixit illi Iesus, Non moritur, &c.*] Hactenus de Euangelica lectione, nunc ad proposita thẽmatis uerba redeamus.

TRACTATIO THẽMATIS. §. I.

¶ [*Uidit illum discipulum quem diligebat Iesus, sequentem, qui & recubuit in cœna supra pectus eius.*] In his uerbis summa Ioannis excellẽcia prædi-

18 prædicatur, qui cum tanto amore à Domino diligeretur, ut quemadmodum Philosophi nomine, Aristotelem, propter singularem eius eruditionem intelligimus: (quamvis Philosophi alij apud Græcos & Latinos clarissimi non defuerint) ita planè; quamvis discipuli omnes à Christo mira charitate diligerentur (quod idem ipse testatur, cum ait; Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos) adeò tamen familiaris dilectione Ioannes ab eo diligebatur, ut inter dilectissimos discipulos, hoc singulare dilecti nomen sibi solus vendicaret. Hæc autem maxima Ioannis excellentia est, quæ sola homini ad felicitatem sufficit, quæ bonorum omnium atque gratiarum fons est; sine quo frustra cætera Dei dona habentur. Hinc enim & prædestinatio, & vocatio, & magnificatio, & sanctificatio, multaque alia diuina beneficia oriuntur. Hæc sola hominem felicem efficit; sine qua miser esset, etiam si omnium aliorum bonorum compos esset. Id adeò verum est, ut eos etiam qui in gehenna cruciantur, non solum pœnarum acerbitas, sed multò magis inimicitia cum Deo suscepta, miseros faciant. ¶ Magna ergo Ioannis commendatio, illum hac appellatione donari. Potuisset ille siquidem se & Apostolum, & Euangelistam, & Prophetam, & virginem appellare, sed his omnibus nominibus prætermisissis, se dilectum à Christo discipulum nuncupauit: ex hoc enim fonte omnia hæc laudum insignia, & multa item alia manarunt. ¶ Quia in re illud obiter adnotandum est, quanta sit mortiferi peccati grauitas (quod tamen adeò facile homines admittunt) quandoquidem per illud à Dei gratia & amicitia homo decidit: & hostis eius efficitur. Quod quidem satis erat, ut prius homo omnia mundi supplicia perpeti, quam in huiusmodi crimen incidere vellet. Quod sollicitè animaduertere debent, quicumque aut peierant, aut alterius seu famam, seu fortunas lacerant, aut odio fratrem prosequuntur, aut vindictam expetunt, aut alienam uxorem concupiscunt. Hæc enim omnia mortifera crimina sunt, per quæ à diuina gratia & amicitia cadunt.

Sed ut ad Ioannem redeamus, ex hac prima & summa eius excellentia sequitur alia, nempe Christum Dominum ab eodem Ioanne ardentissima charitate fuisse dilectum. Amor quippè animorum vnio, & veluti glutinum quoddam est, quo animi ita inuicem copulantur, ut amans amatum, tanquam seipsum, non tanquam aliud diligat. Vnde illud necessariò sequitur, ut quæ quisque sibi bona velit, eadè etià dilecto velit, quandoquidè vnū cū illo per amorè effectus est. Qui uerò in Deo idè velle, atque facere est (solum enim volūtatis imperio omnia

Ioan. 15.

21 omnia condidit) consequens profectò est, ut cui plurimum velit, plurimum conferat. Quocirca cum inter Dei dona, excellentissima sit charitas, hanc planè in Ioannem Christus Dominus cumulatisimè effudit. Adde etiam, quòd qui vehementer amant, nihil magis cupiunt, quam ut amor amore rependatur, nec alia re amoris suo plenè satisfieri posse arbitrantur. Si igitur Christus Dominus tanto amore Ioannem prosequeretur, consequens etiam est, ut mutuam eius dilectionem vehementer optaret, eamque in Ioannis pectus instillaret; cum in eo efficaciter velle, & facere, idem sit.

Quantum autem Ioannes dilexerit Christum, solus ille scit, qui spirituum ponderator est: sed mirabiles tamen amoris effectus, vim eius latentem produunt. Nam, ut alia huius rei argumenta prætereà, quid aliud Euangelium eius, quid insignis illa inter septem canonicas epistolas, nisi dilectionem, & dilectionis opera sonant? Quoties verò is in Euangelio hanc eandem sententiam ex persona Domini repetit? Hoc est præceptum meum, ut diligatis inuicem, sicut dilexi vos? Rursumque; Hæc mando vobis, ut diligatis inuicem. Iterum. ¶ Quæ; Mandatum nouum do vobis, ut inuicem diligatis. Itaque sanctus hic Euangelista, qui tantum in charitatis studio profecerat, ex tota Euangelicæ historiæ serie, ea potissimum sibi scribenda desumpsit, quæ ad animos hominum charitate inflammandos maximè pertinebant. Vnusquisque enim ea potissimum tractat, ea versat ac voluit, ea semper in ore habet, quibus magnoperè delectatur. Cum olim magna fuisset de Apocalypsi Ioannis exorta controuersia, dū quidam, Ioanni cuidam presbytero; alij, Ioanni Euangelistæ tribuerent; illo argumento permoti quàm plurimi sunt, ut Ioannis illam esse negarent, quòd in ea non esset tam frequens charitatis inculcatio, neque tam crebra amoris repetitio, quantum illius natura, ingenium, mores, & consuetudo postulare videbatur: ideoque tanquam spurium fœtum nequaquam esse Ioanni tribuendum, qui charitatis commendatione non redundaret. Quorum opinio multis fuit argumentis repudiata. Qua tamen de re ambigere modò non licet, cum Ecclesia hunc esse Ioannis Euangelistæ librum definierit. Quid verò illud? quod cum senio confectus à discipulis ad Ecclesiam portaretur, ut fideles salutaribus præceptis imbueret, hanc identidem sententiam inculcabat; Filioli, diligamus inuicem. Cumque ab eo quæreretur, cur eadem toties verba repeteret, dignam (ut D. Hieronymus ait) Apostolica autoritate sententiam protulit; Quia, inquit, præceptum Domini est, & si solum fiat, sufficit. Si ergo (ut Euangelii

Ioan. 15.

Ibidem.

Ioan. 13.

Hieron.

Matth. 10.

ca vox

ca vox restatur) ex abundantia cordis os loquitur, quantum que-
so sancta huius viri charitas abundabat in corde, quæ adeò frequens
erat in ore?

§. II.

¶ Sed quoniam de Ioannis charitate diximus, dignum est vt de cha-
ritatis fructibus, & effectibus pauca dicamus. Ad hoc autem opus
erit vt aures dicenti mihi promptiores adhibeatis, quicumque diuini
amoris desiderio flagratis. Inter hos autem fructus præcipuus esse
videtur, qui Ioanni contigit, nempe recumbere in sinu Iesu. Nō vul-
garis quippe familiaritatis & dilectionis indicium est, in sinu recūbe-
re alterius. Nemo enim hos audet, nisi qui admodum familiari ami-
citia alteri coniunctus est. Quid est autem in sinu Iesu recumbere?
O si nunc nobis huius mysticæ Theologiæ mysterium Ioānes ipse,
qui in hoc sinu recubuit, aperiret! Ego qui ab hac singulari gratia tā
longè absum, quid certi & explorati hac in re dicere valeam? sed co-
nandum tamen est, vt ex literis sanctis aliquid ad huius mysterij ex-
plicationem afferamus. Principiò igitur, recumbere, idem esse vide-
tur quod alicui rei inniti, quale illud est; In te domus omnis inclina-
ta recumbit. Hoc autem modo Sponsa in Cant. Sponso innitebatur:
de ipsa namq; ibidem dicitur; Quæ est ista quæ ascendit de deserto,
delicijs affluens, innixa super dilectum suum? Illa autem anima su-
per dilectum suum innititur, quæ humana cuncta præfidia inania
esse intelligens, sibiq; ipsi diffidens, vni Deo fidit, vni illi innititur,
in illo spem omnem reponit, in illum curam omnem suam & solici-
tudinem projicit, qui nullius spem fallere potest. ¶ Deinde in sinu
Iesu recumbere, est, in illo obdormiscere, illius amplexibus frui, &
per eum in pace illa, quæ exuperat omnem sensum, gaudere. Hoc au-
tem modo in illum recumbūt, qui nō modò spes omnes, sed omnes
etiam cogitationes, & voluptates suas in vno illo positas habēt, qui
vnus instar omnium, & supra omnia est. Sicut enim vnus Sol plus
mandū quàm omnia simul astra illuminat: ita vnus ille lōge plenius
atque feliciter mentem hominis, quàm creata omnia reficit, & im-
plet: quæ quidem refectio, spiritualis animæ quies, & somnus est;
qua videlicet inexplebilis hominis voluntas plenissimè satiata, ita
reficitur, & quiescit, vt nihil aliud optet, nihil curare velit, pro nihilo
deniq; omnia ducat, quæ irrequietis & turbidis huius seculi motibus
mentē nostram sollicitā, anxiamve suspendere queant. ¶ Hūc autem
somnia carpebat sanctus ille Propheta, qui ait; In pace in id ipsum
dormiā & requiescā: Quoniā tu Domine singulariter in spe consti-
tuiti

Cant. 8.

simil.

Psal. 4.

27 tuisti me: hoc est, quoniam tu Domine mihi præstitisti, vt spem om-
nem, & amorem, curas, & cogitationes omnes in te vno collocarem
ideò firmiter tibi vni adhærens, securus dormio & quiesco: quia
qui tibi fidunt, sicut mons Sion, stabiles & immoti permanent. Hoc
item modo Sponsa in Canticis dormiebat, cuius somnus adeò cha-
rus & pretiosus Sponso erat, vt filias Sion per capreas ceruosq; cāpo
rum adiuraret, ne illam ab eo somno excitarent, donec ipsa vellet. Cant. 2.
Hic ergo somnus est, quem recubitus Ioannis designat, qui non ran-
tūm in cæna Domini, sed toto vitæ spatio, etiam cū in feruentis
olei dolium mitteretur, perdurasse credendus est: semper enim recū-
bebat in sinu Iesu, qui semper in sinu suo gestabat Iesum, qui illum
intra viscera retinebat, qui eius semper amore æstuabat, qui delicijs
eius fruebatur, qui in vno illo suauiter acquiescebat, ac demum qui
28 cum Sponsa dicere poterat: Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, Cant. 1.
inter vbera mea commorabitur.

Quod si fortè quæras, vnde recubitus, & somnus iste oriatur; di-
ctum paulò antè à nobis est, eum esse charitatis fructum & effectū.
Quod si rursus quæras, vnde ipsa charitas manet; multos hæc vir-
tus fontes habet, à quibus scaturire solet. Sed præcipuè tamen ora-
tio, diuinarumque rerum contemplatio, familiaris cum Deo consue-
tudo charitatem incendere, & augere solent; cū homo vacat & vi-
det quàm suavis est Dominus, quando in solitudine & silentio
mentis, diuinæ pulchritudinis speciem contemplatur, quando
immensæ bonitatis eius abyssus immergitur, quando innumera
eius beneficia animo voluit. Harum enim rerum assidua commen-
tatione cor nostrum mirabiliter in illius immensæ pulchritudinis
29 & bonitatis amorem accenditur. ¶ Ex hac autem dilectione, firma
quædam fiducia nascitur, qua homo fidenter in eo audet recumbe-
re, quem ardentè amat. Vnde scriptum est; Sperent in te, qui noue-
runt nomen tuum; hoc est, qui non tam legendo, quàm fruendo
bonitatis & suauitatis tuæ dulcedinem agnouerunt (amor enim,
vt D. Greg. ait, cognitio quædam est) hi namq; amando didicerunt, Psal. 9.
quantum pijs omnibus in diuina bonitate perfugium sit. Ex hac au-
tem firma in Deum fiducia, mira quædam securitas, & pax illa, quæ
exuperat omnem sensum, deriuatur: quæ inanes metus, & solici-
tudines, cæterasque animi ægrotudines ac perturbationes pel-
lit. Ex quibus omnibus confurgit plenissima illa refectio, at-
que suauitas, omnibus delicijs affluens: quæ cū nihil aliud
appetat, quàm quod habet, animam quiescere, atque dormire,
& in

Bernar.

& in sinu Iesu recumbere molliter facit. Quam quidem suauitatem 30
 D. Bernard. experiebatur, cum ait: Stans in domo solitudinis quasi
 onager solitarius, & habitaculum habens in terra falguginis, & attra-
 hens ventum amoris mei, os meum aperio ad te Domine, & attraho
 spiritum, & nonnunquam Domine, quasi clausis oculis ad te inhi-
 ti, mittis in os cordis, quod non licet mihi scire quid sit. Saporem
 quidem sentio, dulcedinem aded confortantem, ut si perficeretur in
 me, nihil ultra quærerem. Hactenus Bernardus. Hæc est autem illa
 Deuter. 33. piorum hominum suauitas, quam sub nomine Benjamin, Moyses
 describit, cum ait; Benjamin amantissimus Domini habitabit confi-
 denter; tota die in thalamo commorabitur, & inter humeros illius
 requiescet. Quibus verbis ea quæ diximus, paucis comprehensa sunt.
 Nam quod amantissimum Benjamin appellat, charitatem hoc no-
 mine aperte significat, quæ felicitatis huius fons & origo est: quod 31
 autem hunc fidenter habitare dicit, fiduciam solidam, & viuam, quæ
 ex charitate nascitur, designat. Quod verò ait; tota die in thalamo
 commorabitur; studium sanctæ orationis, & internæ vacationis in-
 sinuat, qua veri Dei amici intra conscientie suæ thalamum, in quo
 cœlestis Sponsus requiescit, cum illo commorantur. Porro autem
 quod in fine subdit; inter humeros illius requiescet; id quidem est
 quod ex his omnibus consequitur, nempe delicijs omnibus afflue-
 re, tranquilla securitate, interna pace, iucundissima suauitate, & ple-
 nissima sarietate in Deo frui. Hoc est autem in sinu Iesu recumbe-
 re: quod quamuis Iohanni singulari priuilegio fuerit concessum,
 multis tamen Sanctorum, pro cuiusque meritis, & virtute, spiritua-
 liter donatur. 32

Psal. 44.

Non existimo autem vos omnes tam dura gestare præcordia,
 quin huius suauissimi somni, atque recubitus in sinu Iesu deside-
 rium capiat, ac proinde rationem quærere, quò ad felicissimū hunc
 statum peruenire valeatis. Hoc autem Propheta docet, cum his ver-
 bis Christi Sponsam erudit: Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam,
 & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui, & concupisces
 rex decorem tuum, &c. Quibus verbis declarat, primum ad hanc fe-
 licitatem gradum esse, terrena omnia despiciere, mentemque ad cœ-
 lestia & diuina transferre; atque ut vno verbo dicam, mori mundo,
 Psal. 72. ut viuas Christo. Quod planè præstabat ille, qui dicebat; Quid mihi
 est in cœlo, & à te quid volui super terram? Defecit caro mea, & cor
 meum, Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum. Quod perin-
 de est ac si diceret; Quis mihi placeat in cœlo præter te, quem ego in
 terris

33 terris amem; colam, suspiciam præter te? certè aliqua omnia
 mihi sordent, te vnum amplector, te vnum opto, te vnum su-
 spiro atque ardeo, qui vnus es amandus, & colendus, & toto
 animo desiderandus. Tabescit desiderio tui animus & corpus
 meum; tu Domine vis & robur es mentis meæ, tu opes, tu
 copiam, tu sempiterna hæreditas mea. Cor itaque ab omnibus
 terrenis curis, cogitationibus, voluptatibus auocandum est, &
 quatenus fieri possit, totum ad cœlestia transferendum, quò ad
 hanc mundo incognitam felicitatem perueniamus, quæ non in ex-
 terno apparatu, sed in internis Spiritus sancti muneribus sita est, 34
 quibus filia Regis miro modo fulget in vestitu deaurato circumdata
 varietate. Psal. 44.

Ad hanc autem cœlestem philosophiam tradendam vnicus
 34 Dei filius venit in mundum, eamque hoc die in stabulo natus,
 & in præsepio positus, sine strepitu verborum plenissimè docet.
 Cum enim infans hic sit ipsa Sapientia patris, qui nouit reproba-
 re malum, & eligere bonum; non dubium, quin quod ille repro-
 bavit, reijciendum; quod verò elegit, amplectendum sit. Eo au-
 tem ipso quod stabulum atque præsepe natiuitatis suæ sedem dele-
 git (in quo summa paupertas, extrema vilitas, maximaque asperi-
 tas sita erat) omnes mundi opes, honores, atque delicias, hoc est, 35
 quidquid mundus captat, ambit, atque ardet, repudiavit, profligauit,
 & quodammodo capite damnauit. Quo exemplo sum-
 mam quandam hominum cæcitatem, humanæ vitæ perturbatri-
 cem, damnauit. Omnes enim mortales flagrantissimo studio ad
 felicitatem aspirant, quam tamen in terrenorum bonorum af-
 fluentia sitam esse putantes, ea incredibili ardore & cupiditate
 sectantur. Tantum verò abest ut horum bonorum affluentia felices
 homines faciat, ut vix quidquam veræ felicitati (quæ in sola sum-
 mi boni adeptione sita est) magis esse possit impedimento; quan-
 do hæc omnia mentem nostram ad Deum sese attollere conan-
 tem, velut ex alto deijciunt, & ad sese per amorem trahunt. Hoc est
 autem quod stabulum illud atque præsepe magna voce testatur, in
 quo sapientissimus infans homines exemplo suo à falsa & invidiosa
 felicitate, ad veram, quæ in solo Deo, & terrenarum rerum contem-
 platione sita est, traducere conatur.

Proximus verò gradus (ut antè diximus) est diuinis rebus af-
 suescere, secum habitare, cum Deo colloqui, cœlestium rerum
 contemplatione pasci, & intra cordis sui penetralia Deum quæ-
 rere,

rere, ac denique Propheticum illud implere; Gustate & videte, quoniam suavis est Dominus. His enim sanctis cogitationibus, velut igniculis quibusdam charitatis ignem paulatim incendi, incensumque seruari certissimum est. Vnde quicumque magis & sibi, & Deo vacant, ij quotidie magis in sancto sui odio, & Dei amore proficiunt. His igitur duobus gradibus ad hanc felicitatem, quam christiana philosophia docet, peruenitur. Constat enim in omni motu tria esse necessaria; nempe terminum à quo motus incipit; & in quem tendit; & medium spatium quo in illum tendit. Cum igitur pius homo à falsa ad veram felicitatem, hoc est, à terrenis ad cœlestia, & à visibilibus ad invisibilia bona contendat, primo loco necesse est eum ab hoc visibili amore seiungi, deinde spiritualium rerum contemplationi paulatim assuetere. Hac enim exercitatione fiet, ut diuinæ dilectionis perfectionem (quatenus in hac vita licet) attingat, sempiternæque felicitatis odorem, & velut prælibationem quandam in hac vita percipiat. Hoc autem sancti Patres apertius explicare solent, cum mysticæ Theologiæ duo officia esse statuunt, quibus ad fastigium charitatis (in qua felicitas nostra in hac vita posita est) peruenitur: carnalium scilicet affectuum & desideriorum mortificatio, qua homo à se ipso, hoc est, ab amore sui recedit; & orationis, atque contemplationis studia, quibus ad Deum accedit; atque ita à se ipso deficiens, & in Deum quodammodo transiens, ex carnali spiritualis, ex terreno cœlestis euadit. Quam quidem Theologiam Plato etiam multis in locis copiose tractatam, duobus postea verbis sapientissimè comprehendit, cum hominis felicitatem in auersione, & conuersione positam esse definiuit: hoc est, in auersione à rebus terrenis, & conuersione ad sempiterna atque immortalia bona. His igitur gradibus eò peruenitur, ut in sinu Christi fidelis anima cum Ioanne requiescat, ibidemque velut candida columba nidificet, & reponat pullos suos; donec tandem ex quiete transeat in quietem, & ex sabbatho in sabbathum: atque ita demum felicitas, quæ in hoc seculo incipitur, plenissima desideriorum omnium quiete, & ineffabili iucunditate, sempiternis seculorum ætatibus in patria consummatur.

Simul.

Plato.

IN

IN EODEM FESTO SANCTI IOANNIS Euangelistæ Concio secunda, in qua post lectionis Euangelicæ explanationem, de multiplici Ioannis martyrio agitur.

THE. Domine, hic autem quid? Ioannis ultimo.

Vam sacer ac religiosus hic dies omnibus mortalibus esse debeat, in quo Saluator mundi pro nobis nasci misericorditer voluit (ut alia prætereamus) facile declarat multitudo militiæ cœlestis, quæ hodie de cœlis in terrâ descēdens, gloriâ in altissimis Deo, & in terris pacē hominibus cecinit. Et quidē in præcipuis Domini solennitatibus nūquā Angelorū obsequia defuerūt, quæ ipsas præsentia sua, & ministerio decorarēt. In ipsius nāq; cōceptione Angelus Gabriel nūcius & testis rāti mysterij exitit. In resurrectione duo Angeli prope sepulchrū eius visi sunt cādētib; vestibus induti, qui resurrectionis ipsius testimoniū darēt. In ascensione verò duo quoq; Angeli in vestibus albis affuerūt, qui & eius ascensum in cœlū, & reditum in mundū testati sunt. In hac tamē solennitate, nō vnus, aut alter Angelus, sed Angelorum exercitus, magna cum luce appāret: nec apparet modò, sed cātibus etiā, & diuinis laudibus diei huius mysteriū prosequitur. Et quidē ab Angelis Dominum laudari, non alienum, aut nouum est. Quid enim aliud in illa cœlesti curia, nisi gratiarū actio, & vox laudis resonat? Ibi Dominū laudāt astra matutina, & iubilant omnes filij Dei. Ille enim locus, à quo omnis mœror & tristitia exulat, meritò diuinis laudibus dicatus est. At in hoc exilio, & lachrymarum valle (cū iuxta labentia Babylonis flumina sedemus, cū in salicibus organa nōstra mœsti suspendimus, cū cantare iubentibus respondemus; Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena?) non tam decent hymni, & laudum præconia, quàm lachrymarum, & querelarum lamenta. Et tamen Angeli, qui festos semper dies in cœlis agunt, qui perpetuis hymnis Dei maiestatem celebrāt; cū squalentem orbis faciem cernerent immutatam, cū terram & caliginosam terram splendoribus, diuinisq; muneribus claram & illustrem intuerentur, eisdem vocibus aëra complent, quibus cœlestes illi orbis perpetuò resonant. Quid hoc quæso est beati cœlites, quomodo cœlum terra commutastis? cur ad eò peregrinum

H 2 num

Isai. 35.

num locum diuinis laudibus canendis elegistis? Nempe his vestris
 laudibus & cantu diuinatis, terram (quæ hæcenus blasphemiæ vo-
 ces contra Deum toties edebat, Dæmonumque laudes personabat)
 noui Regis aduentu immutandam esse, execratisque falsis & cōmen-
 titijs Dijs, se totam in diuinis laudes effusuram. Quod quidem aper-
 tē Esaias vaticinatus est, cum ait; Lætabitur deserta & inuia, & exul-
 tabit solitudo, & florebit quasi lilium. Quamobrem? Quia gloria
 Libani data est ei, decor Carmeli & Saron. Hoc est, quoniam quæ
 erat deserrum & solitudo, & terra inuia & inculta (quæ nisi tribulos
 & spinas non ferebat) modò per Christum ita excolenda est, vt fœ-
 cundissima fiat, & omni genere virtutum exornata, fructus proferat
 æternæ vitæ. ¶ Quin & aliam Cantici huius esse causam arbitror; nē-
 pē quòd Angeli ipsi præcinent nobis, suoque nos exemplo ad lau-
 des, & gratiarum actiones pro hoc tanto redemptionis nostræ bene-
 ficio inuitent. Quid enim aliud homines facere par est, cum videant
 vnigenitum Dei filium, qui est in sinu Patris, in sinum fœminæ de-
 scendisse; vt homines non modò in terra, sed in ipsa penè gehenna
 (ad quam damnati erant) iacentes, ad cœlestes sedes, & Angelorum
 gaudia euocaret? Quid quæso damnati omnes; quid ipsi Dæmones
 facerent, si (quemadmodum Origenes somniauit) pro ipsorum salu-
 te Christus iterum & nasci, & pati dignaretur? Quò magis nos accu-
 sandi sumus, qui ne hoc quidem tempore, quo tantum hoc benefi-
 cium recolitur, eius magnitudinem cogitamus: hoc est, quis ad nos
 venerit, quomodo venerit, ad quid venerit, quid ab ipso acceperi-
 mus, quid illi debeamus, quid nos facere par sit non attendimus.
 ¶ Cæterum quoniam hoc ipso tempore, cum natali Domini, natalis
 etiam dilectissimi discipuli celebratur, seposito paulisper natalis Do-
 mini mysterio, in D. Iohannis laudes sermonem hunc expendamus:
 sed prius tamen diuinam opem sacratissimæ Virginis interuentu
 suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

¶ Quemadmodum in Euangelica historia Petrus ac Iohannes fre-
 quenter coniunguntur; ita præsens lectio (quæ de Iohannis exitu, &
 laudibus agit) vix à Petri historia, quæ de eius quoque nece, summo
 que Pontificatu differit, secerni potest. Quamobrem in eius expoli-
 tione altera pars alteri meritò iungenda est. Historia igitur sic habet.
 Cum Dominus Ecclesiæ suæ, quæ vna est, pastorem vnum præfice-
 re voluisset, Petrum inter alios Apostolos potissimum delegit, cui
 hoc munus delegaret. Cur autem Iohanni hoc non commiserit, quem
 mira

7 mira charitate diligebat, ille nouit, qui solus spirituum ponderator
 est. D. tamen Hieronymus hanc causam affert; quòd intidiæ occa-
 sio quædam cæteris discipulis oblata fuisset, si & adolescentem, & fa-
 miliariter sibi dilectum cæteris Dominus præfecisset. Quamuis
 enim nullus ferè in discipulorum corda, Spiritu sancto plena, liuor
 irreperere potuisset, autorem tamen pacis & charitatis hoc facere non
 decebat. Hoc enim nos exemplo Dominus omnem offendiculi an-
 sam vitare docet.

Sed operæ pretium erit videre, quibus verbis hoc officium Domi-
 nus Petro demandauerit. Petre (inquit) diligis me plus his? Cui Pe-
 trus: Tu scis Dñe, quia amo te. Cui Dominus: Pasce, inquit, agnos
 meos. Cum verò Dominus idem & secundo, & tertio interrogaret,
 Petrus tam multiplici interrogatione perturbatus respondit: Domi-
 ne, tu omnia nosti: tu scis quia amo te. Cui rursus Dominus, Pasce
 (inquit) oues meas. Quæ quidem verba omnia non leuiter à nobis
 prætereunda sunt. Vbi primò illud obseruandum, Dominum non
 simpliciter interrogasse; Simon Iohannis diligis me? sed per compara-
 tionem, Diligis me plus his? Quibus verbis apertissimè docuit, non
 modò dignum, sed cæteris etiam digniorem esse debere, qui ad pa-
 storale munus deligatur: & ita digniorem, vt (quemadmodum D.
 Grego. ait) comparatione eius, cæteri homines in gregum numero
 computari debeant. Tantum enim sanctitate atque prudentia præ-
 re ceteros debet, quantum vita pastoris vitam pecudum, rationis ex-
 pertem, antecellit.

Sed illud hæc etiam notandum est, quòd quamuis Dominus per
 comparationem interroget, Petrus tamen simpliciter, non compara-
 tione respondet; Tu scis Domine, quia amo te. Periculo enim suo do-
 ctus, quàm esset temerarium se alijs præferre, didicerat. Qui enim
 ante passionem Domini hac comparatione usus fuerat; Et si omnes
 scandalizati fuerint in te, sed ego nunquam scandalizabor; eas præ-
 sumptionis huius pœnas pependit, vt omnium ferè primus scanda-
 lum pateretur, fœdiusque alijs corrueret. Quia verò electis (Deo ita
 statuente) omnia cooperantur in bonum, etiam ipsa peccata (vt D.
 Aug. ait) ideo cautior, & humilior post ruinam Petrus assurgens, nō
 audet modò se alijs præferre, nec se (quæuis hoc modo interroga-
 tur) plus cæteris Dominū diligere confiteri. Quin & hoc ipsum non
 sine quadam animi trepidatione dicebat: vtpote qui periculo suo do-
 ctus, infirmitatē suā probè nouerat. Ideoq; nō tam suo sensu, quàm
 Domini iudicio fretus; Tu (inquit) scis Domine, quia amo te. Quam

sententiã confirmat mœror, ac trepidatio illa, quam protinus Euãgē 10
 lista declarat his verbis: Contristatus est Petrus, quia dixit ei Domi-
 nus tertio, Amas me? Contristatus autē est, non ob aliud, nisi quod
 repetita eiusdē rei interrogatio diffidentiã quandã præferre vide-
 batur interrogantis. Qui enim respondentem firmiter assentitur, vni-
 ca responsione contentus est: qui verò iterum atq; iterum rogat, nõ
 dū se plenē respondentem credere ostendit. Petrus verò cū antea se
 nullo modo esse negaturū & credidisset, & prædicasset (in quo tamē
 iudicio fuerat deceptus) hæret modò, ac dubitat, num verē Dominū
 diligat, quamuis se diligere credat. Præterita enim ruina, huius tan-
 tæ humilitatis, timoris, ac diffidentiæ illi occasio extitit. Cuius exem-
 plo, fratres, ex ipsis peccatis quæ patrauimus, harū virtutū materiam
 arripere debemus; vt ea nobis & humilitatis, & timoris, & maioris
 sollicitudinis occasionem præbeant; ne velimus iterū gustare, quod 11
 gustatum attulit mortem, quodque lachrymarum, & amaritudinis
 nobis poculum propinavit.

Sed illud quoque negligendū non est, quod cū fideles Dominus
 pascendos Petro commendasset, non fideles, aut subditos, sed agnos
 potissimū appellauit. Quo quidem nomine non temerē Saluator
 vsus est. Quia enim denominatio ab ijs, quæ in rebus præcipua sunt,
 deriuari solet, non dubiū, quin id, quod magnopere in Christianis
 moribus elucere debeat, mansuetudo sit, quæ agni nomine signifi-
 catur: non quæ charitas principem inter virtutes locū non teneat, sed
 quod ea potissimū mansuetudine ac lenitate decorē & speciē suā
 ostendat. Cuius rei gratia ab utroque; Ioanne ipse quoque; Dñs appella-
 tur agnus: qui cū pios omnes informet spiritu suo, non mirum si 12
 agnus agnos efficiat, & agnos lenitate & mansuetudine esse eos ve-
 lit. Inter hos ergo agnos cœlestis ille agnus libentissimē cōmoratur,
 eosque; in pascuis latissimis propter vberimos Spiritus sancti fontes
 pascit, ac dirigit. Cū hos igitur agnos Petro Dominus cōmisisset;
 quoniam boni pastoris est (vt ipse antea præmonuerat) pro ouibus
 animā ponere; hanc quoque; gloriā eidem conferens, denūciauit fore,
 vt sicut se in officij dignitate, ita esset in passionis gloria sequuturus.
 Vnde ait; Cūm esses iunior, cingebas te, & ambulabas vbi volebas,
 postquā autē senueris, alius te cinget, & ducet te quò tu nõ vis. Quæ
 quidē allegoria, interpretatione nostra nõ eget; quādo S. Euãgelista
 illā exposuit, cū ait; Hoc autē dixit, significans qua morte clarifica-
 turus esset Deū, videlicet morte crucis: vt quē imitabatur officio, imi-
 taretur etiā exitu, atque; ita particeps fieret (vt idē Ioannes ait) in tribu-
 latione

13 latione simul, & regno. Sic enim diuina prouidentia post generis
 humani lapsum vitā hominū instituit, vt gaudio mœror, labori re-
 quies, honori onus ac denique; secundis aduersa iūgeretur; ne si omnia
 læta essent, supra humanā conditionē homines efferrētur; si verò tri-
 stitia ac funesta, animo cōciderent. Quare nesciūt quid optāt, qui mo-
 re Iudæorū omnia sibi fausta atque; felicia precātur, quique; nihil sibi ad-
 uersi euenire volunt; cū tamen à sapientissimo Philosopho dictū
 sit; Nihil mihi infelicius esse videtur eo, cui nihil vnquā contigit ad-
 uersi. Non enim licuit ei experiri seipsum.

Seneca in
 Epistol.

§. I.

¶ Cū ergo Petrus martyrij sui gloriā Dño tradēte agnouisset, quæ-
 rit protinus de Ioanne; [Dñe, hic autē quid?] Cū enim gloriosum sibi
 esse duceret, quod per crucis passionē Christo assimilādus esset, nec
 14 ipse minorē Ioannis gloriā, quā suā futurā crederet (vtpote quem
 dilectissimū Dño sciebat) quærit meritò, quæ nā illi passionis & mar-
 tyrij gloria destinata esset; an eadē ipsa, an aliqua alia? Vide quæ so-
 quātū ante aduentū etiā Spiritus sancti per amaritudinē lachrymarū.
 Petrus profecerit! Prius enim quā ad hunc pœnitentiæ gradū per-
 uenisset, indignū esse credebat, pœnas, & crucis suppliciū pati: vnde
 Dñm passionis suæ ignominia prænunciātē ab hac intētionē reuoca-
 re nitebatur dicēs; Ablit à te Dñe, non erit tibi hoc. Cuius Dominus 16
 ignorantia acerrimē compescēs, Vade (inquit) Satana, scandalū enim
 mihi es: nõ enim sapi quæ Dei sunt, sed quæ hominum. Is verò qui
 tūc temporis terrena tantum sapiebat, & propter Deū pati, dedecus
 & ignominiam iudicabat, modò lachrymis suis, & pœnitentia erudi-
 15 tus, iam humana ignorat, diuina sapit, & summā gloriā crucis sup-
 plicium putat: atque; ita de sua felicitate securus, de amicissimi Ioan-
 nis exitu & gloria inquit dicens; [Domine, hic autem quid?] Quid ve-
 ro illud? quā præclarum huius profectus indicium? quod cū Do-
 minus piscantibus in mari Tyberiadis, Petro, condiscipulisque eius
 in littore apparuisset, & Petrus voce Ioannis admonitus, Dominum
 esse intellexisset, tanto eius videndi, & amplectendi desiderio in-
 census est, vt se miserit in mare, quò primus omnium ad illum ac-
 cederet, cū cæteri discipuli nauigio venerint. Vis enim amoris in
 corde eius æstuans, hanc breuem moram ferre non potuit, nec
 consilio locum dedit, sed quacunque; ratione fieri posset, ad di-
 lectum, per medios fluctus & vndas properare suasit. Ita fa-
 ctum est, vt qui cæteris infirmior ante passionem Domini ex-
 itisset, modò post pœnitentiæ lamenta feruentior exurrexerit.

Matth. 16.

Ioan. 23.

H 4

Vnde

Ioā. Clima.
Grad. 5.

Vnde statim post tantam huius charitatis significationem opportu-
nè interrogatur à Domino; Simon Ioannis diligis me plus his? Vide-
tis ergo fratres, quanti vera pœnitentia faciēda sit, ex qua tam magni
progressus in virtute consequuntur? Hinc Ioannes Clima. ubi san-
ctorū quorundā pœnitentium mirabilē compūctionem, & labores
vidisset, Patrem monasterij, stupore & admiratione correptus, adiit.
Qui, cum illum vidisset immutatum, & veluti attonitum, intelligens
sapientissimus Pater immutationis causam, ait; Quid est Pater Ioan-
nes? vidisti ne laborantium certamina? Ad quem ille; Vidi inquam,
Pater, vidi, & admiratus sum, felicioresq; eos existimaui qui post la-
psum ita lugent, quàm qui nunquam lapsi sunt, & seipsos non ita
desunt. Illis enim ruina sua, beatissimæ ac tutissimæ resurrectionis
occafio extitit.

Act. 1.

Sed vt ad propositum redeamus, cum Petrus de Ioanne quæsisset;
[Domine hic autem quid? Dominus respondit; Sic eum volo manere, do-
nec veniam, quid ad te? Tu me sequere.] His verbis Dominus Petri curio-
sum ingenium notare voluit: quo morbo genus hominū grauissimè
laborat, qui seipsis neglectis, aliena tantum curare student. Sic etiam
Apostoli ante ascensionē Dñi hoc eodem spiritu acti, quærebāt: Do-
mine, si in tempore hoc restitues regnū Israel? Quam eorū curiosita-
tē Dominus reprimēs; Non est (inquit) vestrū nosse tēpora, vel mo-
menta, quæ Pater posuit in sua potestate; sed accipietis virtutē, &c.
Quasi diceret: Hoc ad vos maximè pertinet, vt Spiritus sancti gratiā
recipiatis: hoc ergo curate, hoc expetite; reliqua verò, quæ ad vos mi-
nimè pertinent, missa facite. Quod Domini consiliū vtinā mortales
omnes amplecterētur, qui tam studiosè aliorū mores, genus, vitam,
opes, dicta, facta, & consilia inquirunt; cum tamen seipsos prorsus
ignorent, & intra se ipsos, tanquā in aliena regione, peregrinentur.
Longè tamen aliter nos gerere debere, quidam sanctorum Patrum
admonet dicēs: Vt te semper inspicias, ab omnibus alijs oculos auer-
te. Meritò ergo Dominus ab hac cura Petrum soluit, cum ait: [Sic eū
volo manere donec veniam; quid ad te?]

His autē verbis innuitur, quod postea declarauit euentus; nempè
Ioannē, post aliorū Apostolorū gloriosos agones, diutiùs in hac vi-
ta māsurrū, nec crucis supplicio, aut alio martyrij genere è vita migra-
turū. Æquum enim erat, vt initio nascentis Ecclesiæ lampas aliqua
splendidissima in ea permaneret, ad quā omnes in rebus dubijs con-
fugerent, donec Ecclesia firmiter constituta, ipsa per se firmitatem
suam retineret. Hac autē de causa ex feruentis olei dolio (quo gene-
re mortis

19 re mortis illum Domitianus occidere volebat) diuina prouidentia
eripuit, vt illū Ecclesiæ stabilien dæ seruaret. Simile quiddam in lib.
Reg. legimus: Cum enim Dauid in quodā aduersus Philisthaos cer- 2. Reg. 21.
tamine de vita periclitatus fuisset, præidioq; ei fuisset. Abilai, fini-
to certamine serui eius dixerunt: Non egredieris nobiscum amplius
in prælium, ne extinguas lucernam Israel. Ad hunc ergo modum
cum Ioannes in hoc vitæ discrimen adductus fuisset, diuina prou-
dentia, quæ illum tanquam splendidissimam lucernam supra Eccle-
siæ candelabrum posuerat, ex hoc periculo liberatum, in nullū aliud
simile adduci passus est; ne hanc veritatis lucernam, eo tempore ma-
ximè necessariam, extingueret. Quemadmodum enim in exordio *Simil.*
nascentis mundi eadem diuina sapiētia primos illos homines quàm
diutissimè viuere voluit; vt numerosam sobolem procrearent, quæ
20 per omnia terrarum sola diffunderetur: sic etiam initio nascentis
Ecclesiæ necesse erat vnum aliquem ex Apostolis Christi, & eum
præcipuè, qui ei in primis charus, maximeq; familiaris fuisset, diu
superstitem permanere, vt eius autoritate, consilio, & institutione
Ecclesia stabiliretur.

Cum igitur Dominus hanc de Ioanne sententiam protulisset; di-
scipuli de Ioannis vita, & morte inter se tractare cœperunt. [Exijt
enim sermo iste inter fratres, quòd discipulus ille non moritur. Et non dixit
Iesus, Non moritur, sed sic eum volo manere, donec veniam.] Ex his verbis
magna inter Doctores de Ioannis exitu quæstio oborta est. Ex histo-
rijs namq; Ecclesiasticis illud constat, quòd sexagesimo octauo
post passionem Domini anno, suæ verò ætatis nonagesimo nono
extructum sibi apud Ephesum sepulchrum viuens subierit. Tunc
21 splendor tumulo circumfusus, loci, hominisq; aspectum circum-
stantibus ademit; quo postmodum remittente, inane apparuit con-
ditorium; nec ipse post id temporis amplius in terris est visus. Hunc
autem Ioannis exitum paulò fusiùs Simeon Metaphrastes narrat.
Ait namq; ; Ioannem quidem extra ciuitatem cum discipulis egres-
sum, eisdem, vt ligonem, & sarculum secum afferrent, præcepisse, ac
protinus in montem quendam ascendisse, vbi nunc magnificentissi-
mum in eius honorem templū extructū est. Cum igitur in eū locū
peruenisset, ad discipulos cōuersus; Hic, inquit, filij mihi fodite. De-
inde vbi se totū cōsignasset, dixissetq; ; Et tu mecū esto Domine Ie-
su Christe; astantibusq; subiūxisset; Pax vobis fratres; in foueā demis-
sit palliū, & ipse quoq; in eā descēdit. Porrò discipuli comas euelle-
bāt, genasq; percutiebāt, atq; orbitatē suā lamentabili voce deplora-

bant, pastorem, gubernatorem, seruatorem, denique eum qui omnibus
omnia erat, inclamantes. Deinde etiam ad ciuitatem accedentes, quod factum
erat, ciuibus exposuerunt. Interim autem die illucescente, concurrunt
ad monumentum, dicere cupientes, nisi praceptor adhuc superuideret.
Porro is nusquam comparebat, solae iacebant crepidae; qui vero eas reliquerat,
non apparebat. Discurrunt huc & illuc, quemadmodum ij qui cum Eliseo erant,
scrutantur, inuestigant, sed incassum tamen. Deinde vix tandem illius
vocis recordati; [Sic eum volo manere donec veniam, quid ad te?]
ad mentem alacriorem redeunt. Hoc itaque die quo haec contigerunt,
splendidus huic Theologo celebratur Ephesi conuentus ab omni hominum
genere, & aetate. Praeterea in hoc sacro loco, ad quem is cum pallio
declinavit, minutus quidam pulvis exoritur, qui accedentibus salutarem
in omni morbo medelam praestat. Cum igitur in nocturnis laudibus
felli ipsius sacer hic pulvis a ministris populo tradatur, nunquam tamen
exhaustur, sed quod amplius colligitur, eodem veluti perennis quidam
thesaurus manat copiosius; qui simul & participantem reddit ditiores,
ac seipso abundantior semper efficitur. Haec tenus Metaphrastes.
Huius igitur historiae occasione, magna inter Doctores controuersia est,
quid de sacro Ioannis corpore sentiendum sit. Quidam (vt idem
Metaphrastes sentit) cum Elia & Henoch, illum adhuc viuere, & adseruari
credunt; vt tres isti viri, triplicis legis in extremo tempore testes
sint. Fuit enim ab initio mundi sola naturae lex, in qua vixit Henoch:
fuit deinde scripta, quae per Moysen data est; cui lex gratiae successit,
quam Christus Dominus in mundum attulit. Ex ijs igitur tribus temporibus
tres insignes viros elegit Dominus, quos illo tempore in earum legum
testes proferat. Alij contra dicunt, non esse verosimile quod dilectissimum
discipulum Dominus in carne manere, & amantissimi magistri conspectu
tamdiu priuari voluerit: quod illi certe molestissimum esset. Quare
verosimilius esse credunt, sanctissimam illam animam cum ipso corpore
in caelum fuisse translata, vt quemadmodum de sacratissima Virgine
(quia corpus eius in terra non inuenitur) cum anima in caelum assumptum
creditur, idem etiam de Ioanne, adoptionis filio, credendum sit. Nam
cum corpus eius in terra non appareat, quod potuit purissimum corpus
illud nisi in caelum cum anima demigrare? Cur enim ab humanis conspectibus
illud Dominus subtrahebat, nisi in beatas illas oras asportare decreuisset:
quandoquidem aliorum Apostolorum corpora apud nos seruari voluerit?
Hoc autem praemium castissimo eius corpori debeatur, vt videlicet
expers esset corruptionis, quod tota vita omnis expers

pers.

25 pers fuerat carnalis voluptatis: vt hoc exemplo & virgines puritatem
suam, velut pretiosissimum thesaurum tueantur, & carnales homines
impuritatem suam perpetuis lamentis defleant.

§. II.

¶ Sed quaeret fortasse aliquis, cur Ioannes corona martyrii fraudatus
fuerit, qua caeteri Apostoli donati sunt: cum nullum ab homine
gratius obsequium Deo exhiberi possit, quam mortem (quae terribilium
omnium extremum esse dicitur) propter illius gloriam perpeti. Ad hoc
igitur respondemus; Ioanni Dominum aliud martyrii genus longè
acerbius, sine sanguine tamen, destinasse. Hoc enim vos admonitos
velim fratres, eam esse diuinæ amicitiae legem, vt quos Dominus
flagrantiori dilectione prosequitur, grauioribus calamitatibus, &
laboribus exerceat. Vnde de quodam sanctissimo Patriarcha scriptum est;
Custodiuit illum Dominus ab inimicis, & a seductoribus tutauit
illum, & certamen forte dedit illi, vt vinceret: hoc est, non vt ab
aduersarijs victus succumberet, sed vt eos insuperabili fortitudine
vincens, de illis gloriosum triumphum duceret. Quod fit, vt quemadmodum
in praelio erga milites suos duces, ita se Dominus cum dilectissimis
amicis in vita gerat. In castris enim periculosa fortissimis imperat
dux: lectissimos mittit, qui nocturnis hostes aggrediantur infidijs,
aut explorent iter, aut praesidium loco deiciant. Nemo eorum qui
exeunt, dicit, male de me imperator meruit, sed bene iudicauit.
Cuius rei causam eleganter Seneca assignat, quod videlicet nequaquam
summus ille caelitus Imperator muliebri atque materna, sed virili
atque paterna dilectione amicos suos prosequatur. Sic enim ait;
Non vides, quantum aliter patres, aliter matres indulgeant? Illi
exercitari iubent liberos ad studia obcunda mature; feriatis quoque
diebus non patiuntur esse otiosos, & sudorem illis, & interdum
lachrymas excutiunt. At matres fouere in sinu, continere in vmbra
volunt: nunquam flere, nunquam contristari, nunquam laborare.
Paternum Deus habet aduersus viros animum, & illos fortius
amat, & operibus, doloribus, ac damnis exagitat, vt verum colligant
robur. Languent per inertiam saginata, nec labore tantum, sed mole,
& ipso sui onere deficiunt. Non fert vllum ictum illa felicitas.
At vbi assidua fuit cum incommodis suis rixa, callum per iniurias
duxit. Haec ergo ratione Dominus dilectissimum discipulum quam
diutissime in huius vitae exilio manere voluit, vt acerbissimis illum
doloribus (quae in diuturna vita accidere necesse

Sapient. 10.

Simil.

Senec. libr. de prouid.

cessu est) exerceret: vt maiora quotidie diuinæ gratiæ incrementa stre-
nuè decertatibus promissa mereretur, & se ipso indies fortior atq; su-
perior euaderet. Vt enim mercatores, quibus magna pecuniarum co-
pia suppetit, nequaquam illam in arca otiosam manere sinūt, sed eam
varijs mercimonijs exercendis quotidie cumulant: ita Dominus,
quos cœlestis gratiæ opibus larga & munifica manu locupletauit,
nequaquam otiosos esse patitur, sed varijs laboribus versat ac voluit,
vt fortitudinis, & patientiæ meritis, gratiarum suarum talenta cumu-
let. Hi namq; sunt, qui peracto huius vitæ curriculo, Regi suo dicūt:
Domine, quinq; talenta tradidisti mihi; ecce alia quinque superlucra
tus sum. Hac ergo ratione Ioannem Dominus non vno martyrij ge-
nere, vt cæteri discipuli, sed multis, acerbissimisq; (vt ita dixerim)
martyrijs eum in tam longa vita torqueri voluit.

Quæretis, quæ nam ea sint. Breui ea oratione perstringam; quæ ta-
men non exiguam vobis meditando materiam præbeant. Primum igitur
fuit, solum eum ex discipulis omnibus iuxta crucem astitisse, &
magistrum (quem super omnia diligebat) immanissimè cruciatum,
& morte turpissima necatum conspexisse, sanguinisq; riuos ex sa-
cratissimis eius vulneribus defluentes vidisse, & ipsas etiam, quas
gerebat vestes, eius sanguine conspersas, ad maiorem doloris cumu-
lum secum forsitan tulisse. An non igitur hic tantus dolor instar
acerbissimi martyrij extitisse putandus est? Quemadmodum enim
beatissima Virgo plusquam martyr extitit, quæ iuxta crucem posi-
ta, maternis oculis morientem filium cernens, doloris gladio transfi-
xa fuit: sic Ioannes plusquam martyr existimandus est, qui ea patien-
tem dilectissimum Dominum vidit, quæ si quis in hoste etiam cer-
neret, vix posset misericordia non commoueri, ne dum in eo, quem
supra omnia diligebat.

Secundū verò eius martyriū extitit, quod triduo illo, quo Dñs tu-
mulo cõditus fuit, simul cū beatissima Virgine, & noua matre pertu-
lit, quā plusquam filiali (vt ita dixerim) amore diligebat; cuius animā
sciebat incomparabili atque inexplicabili doloris gladio sauciatam.
¶ Tertiū verò fuit eiusdē Virginis gloriosæ funus, à cuius obsequio
diuelli, eiusq; aspectu & præsentia carere, suauissimoq; cõtubernio
& colloquio priuari, grauissimus illi mœror & cruciatus extitit; cum
se tūc utroq; parète, Christo scilicet, & beatissima Virgine orbatum
vidit. ¶ His aliud martyrij genus addo, nempe inter impios idolo-
rum cultores (quibus tum mundus refertus erat) tam longo vi-
tæ spatio habitare, & nefaria ipsorum opera castissimis oculis quo-
tidie

31 tidie cernere. Si enim sanctus ille Iob dicebat, se fratrem fuisse dra-
conem, & socium struthionum; si Ezechiel Propheta cum scorpio-
nibus habitare dictus est; quid Ioannes sentiret, qui cum eisdē scor-
pionibus, & draconibus habitabat? Si Hieremias Propheta vsq; ad eò
molestè ferebat inter improbos homines vitam agere, vt diceret;
Quis det me in solitudine diuersorium viatorum vt fugiam popu-
lum meum: quia omnes adulteri sunt, & cœtus præuaricorū; quid
Ioannes, qui quò magis Deum diligebat, hòc acerbius iniurias no-
mini eius illatas perferebat? Si Pauli spiritus Athenis incitabatur in
se ipso, videns idololatriæ deditam ciuitatē; quid Ioannes, qui non
minori diuinæ gloriæ desiderio flagrabat?

Sed aliud acerbissimum martyrij genus extitit (quo cæteri Apo-
stoli caruerunt) quo incredibili dolore sanctissimi discipuli anima
32 cruciata fuit. Vidit enim ætate sua extremum gentis suæ exitium
(quod non sine multis lachrymis pius antè magister prænunciaue-
rat) vidit, inquam, regni illius vastitatem, lamentabilemque casum;
vidit tantam illam ciuium atque fratrum suorum stragem, (qua post
orbem conditum nulla vnquam omnibus seculis calamitosior exti-
tit: in qua vndecies centena hominum millia cæsa, & multa homi-
num millia in captiuitatem abducta cognouit) vidit diruta ciuitatis
sanctæ mœnia, solo æquatum Dei templum, oblitteratam & extin-
ctam religionem, regnumque Dei ab ijs, qui filij & domestici erant,
ablatum, atque gentibus & alienigenis traditum. Quo autem dolore
pium Ioannis pectus hac tanta vastitate perculsum fuerit, ex Hiere-
miæ lamentationibus lachrymisq; conijcere possumus. Si enim
propter illam ciuitatis sanctæ captiuitatem atque ruinam, paulo
33 post tempore refartendam, vsque ad eò pij vatis animus cruciaba-
tur, vt diceret; Diuisiones aquarum deduxit oculus meus in contri-
tione filiaë populi mei; quid de Ioannis dolore dicendum, qui tantò
tristiore casum & captiuitatem nullo vnquam tempore restituenda
lugebat? Si cui verò hoc exiguum doloris argumentum vide-
tur, acerbissimum Pauli dolorem propter populi sui cæcitatem con-
templetur, quem ipse his verbis prodidit; Veritatem dico, non men-
tior, testimonium mihi perhibente conscientia mea in Spiritu san-
cto: quoniam tristitia mihi magna est, & cõtinnus dolor cordi meo.
Optabam enim ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus nœis
qui sunt cognati mei secundum carnem, qui sunt Israëlitaë. Si igitur
charitas Pauli eò vsque progressa fuerat, vt propter Iudæorum cæci-
tatem atque perfidiam in perpetuo luctu & squalore amarissimam
vitam

Simil.

Matth. 25.

Iob. 30.

Ezech. 2.

Hier. 9.

Actu. 17.

Thren. 3.

Rom. 9.

vitam ageret, & (quod est longè mirabilius) anathema pro illis fieri optaret; quid minus de Ioanne existimandum est, qui non minori charitate, & Christum, & fratres suos diligebat, & (quod Paulo minime contigit) superstes tantę ipsorum calamitati extitit, eosq; atrocissimas perfidie suę pœnas pēdere vidit? Quid hunc Ioannis dolorē pro dignitate poterit aestimare? Quod ergo aliud martyrij genus atrocius in eo requiramus? An non multò libentius quodvis mortis supplicium Ioannes, quàm hanc tantam gentis suę cladem pertulisset? Verissimè enim ab Ecclesiastico dictum est, nullam plagã esse, quæ cum cordis plaga comparari queat. Alij igitur Apostoli martyres quidem corpore, hic martyr animo extitit.

Ecccl. 25.

§. III.

¶ Sed inter hæc tamen spiritualia martyriorum genera, non postremum locum obtinet, tam longo vitæ spatio dilectissimi magistri cōspectu & præsentia caruisse. Sancti quippè viri instar martyrij esse putabant, diutius in hoc seculo detineri, posteaquàm cœlesti lumine collustrati gustauerunt bonum Dei verbum, virtutesque seculi venturi, & torrente diuinę voluptatis potati sunt. Si enim corpora grauiã eò velocius in centrum, hoc est in naturalem locum suum feruntur, quò ad illum propius accedunt, (ea quippè naturalis loci vis ad se vehementius allicit, atque trahit) quantò magis summum illud bonum, quòd humanæ mentis velut centrum, & expetendorum vltimum est, ea ad se corda trahet, quibus se iam dudum insinuauit, quæque suauissimo odore suo perfudit, atque refecit? Hinc sancti viri omnes, mortem quidem in desiderio, vitam autem in patientia habere dicuntur. Quamobrem inter egregias beati Martini laudes, illa meritò celebratur, quòd morti iam. (hoc est sempiternæ felicitatis gloriæ proximus) dixerit; Domine, iam satis est quòd huc vsque certavi, sed quoad ipse iusseris, militabo. ¶ Si igitur adeò grauius omnes Dei amicos exilij huius incolatus angebat, vt cum Propheta quererentur; Hei mihi, quia incolatus meus prolongatus est (quamuis ij nec in gratia confirmati, nec de salute sua securi essent) quid de dilectissimo discipulo credèdū est, qui quòd ardētius Dñm diligebat eò vehementius & illius immensa pulchritudinis speciem cernere, & in illius pectore requiescere desiderabat; præsertim cum tam longo sexagiata & octo annorum spatio, hoc tantum illius bonum differretur, cæteris eius fratribus in pace quiescentibus, dilectissimiq; magistri consortio fruētibus? Itaq; alios Dominus per mortem marty-

168

37 res efficiēbat; Ioannem verò noua ratione per vitam, flagrantissimumq; videndi magistri desiderium martyrem fecit? Huius autem desiderij cruciatum solus ille intelligit, qui ardentissimè Dominum diligit, qui cum Propheta dicere potest; Quemadmodum desiderat *Psal. 41* ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. & Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, &c. Amorem enim (vt antè diximus) est animorum coniunctio. Vnde fit, vt conuiescere non possit, cum ab eo segregatur, quem vnice amat.

Atque hac præcipuè ratione, fratres, de vestra erga Deum dilectione coniecturam facere poteritis. Vix enim quisquã est, qui si an Deum diligit rogetur, non se illum toto corde diligere confiteatur. Cæterum ad amoris veritatem non satis est vnus linguæ testimonium, nisi cætera quoq; membra, & opera nostra cum ea conspirēt.

38 Amoris autem duo præcipua officia esse dicuntur: alterum, libenter pro re amata labores perpeti: alterum, eius præsentiam sitire, de quæ ea libenter loqui, tractare, agere, & cogitare: hoc est, quatenus licet hoc modo cum illa semper versari. Quæ quidem causa viris sanctis fuit, vt nunquam (quoad fieri posset) à colloquijs diuinis, & oratione cessarent, nec vlla in hoc studio satietate afficerentur. Cum hæc igitur sint præcipua veræ dilectionis opera, si tu omnem pro Christo laborem detrectas, si Ecclesiæ ieiunia, si carnis macerationem refugis, si voluptatum & libidinum tuarum impetum sequeris, teque ab omni honesto labore subducis; si vix vnquam cum Deo in oratione loqueris, nec illum intra te loquentem audis; si fastidium tibi verba Dei pariunt, si sacra lectio nauseam prouocat, si nulla ex diuinis rebus caperis voluptate; si nullo videndi Dei desiderio æstuas, si maximam vitæ partem sine beneficiorum ipsius recordatione transigis; cum nihil, inquam, in te horum videam (quæ veræ dilectionis indicia sunt) quibus quæso argumentis Deum abs te diligere credam? Falleris frater, falleris, si amorem verbis iactas, vbi verbis opera non consentiunt. In hoc igitur, fratres, speculo animæ nostræ faciem contemplemur, hoc exemplo animæ nostræ statum metientes. Cui enim nostrum mors est in desiderio, vitæque in patientia? Quis huius vitæ fastidio ita laborat, vt supplicium reputet diutius in ea detineri? Quis ita mortem optat, ac non potius eam maximè reformidat? imo verò quàm multi sunt sic huius vitæ amore capti, vt si eam illis Dominus æternam concederet, non libenter amplecterentur, & alteram valere finerent? Quomodo ergo Deum diligere credendus est, qui nullo illius videndi desiderio

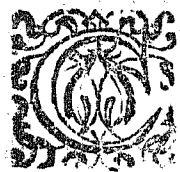
siderio tenetur? qui libenter illo perpetuò careret, cuius cor in terra 40
penitus defixum est. O miserandam temporum nostrorum condi-
tionem! o algentia in Dei amore pectora! Sola infelices nos terreno-
rum cogitatio oblectat, sola dormientes excitat, vigilantes occupat,
gradientes comitatur, ad illa solùm attenti sumus, in ea sine vllò
fastidio perpetuò versamur, vixque vlla cœlestium rerum cogita-
tio, desiderium, aut cura nos tangit. ¶ Aristotelis sententia est, pro-
prium esse virtutum omniũ, & habituum, qui in anima nostra sunt,
promptè & suauiter actiones suas exercere; aliter enim neque virtu-
tis, neque habitus nomina merentur. Qui ergo fieri potest, vt verè
Deum diligat, veraque sit erga illum charitate incensus, qui cum de
Deo, rebusque diuinis aut loquitur, aut cogitat, nulla suauitate, nul-
la dulcedine oblectatur? ¶ Præterea si proprius cœlestis gratiæ effe-
ctus est; ad eum locum mentem hominis eleuare, vnde ipsa digressa 41
est (est enim fons aquæ saliens in vitam æternam) quomodo de di-
uina gratia gloriatur, qui ad cœlestia non aspirat, qui eò non tendit,
vnde gratia ipsa defluxit? Vertamus ergo vela fratres, & eò vitæ cur-
sum dirigamus, ad quod ab ipso Deo conditi, redempti, & vocati su-
mus. Qui enim cœli ciues, ascripti sumus, cœlestia tractemus, ea in
corde & ore versemus, ad ea toto studio contendamus, hæc dies no-
ctesque cogitemus, nullumque propter ea laborem recusemus, vt
ad illa tandem felici cursu peruenire mereamur.

Aristote.

Ioan. 4.

IN FEFLO SANCTI IOANNIS EVAN-
gelistæ Concio tertia, in qua primùm de singulari Christi
erga Ioannem amore, ac deinde de communi Dei
in genus humanum charitate agitur.

*T H E. Vidit illum discipulum quem diligebat Iesus,
sequentem, qui & recubuit in cœna super pectus eius.
Ioannis vltimo.*

Vm multæ, ac penè innumeræ causæ sint, quæ nos, fra-
tres, ad conditoris nostri amorem, & obedientiam pro-
uocare, & quodammodo cogere videantur, illa nos vel
maximè vrget, quæ ex immensa Dei bonitate, benigni-
tate, & plus quàm materna erga suos cura & indulgentia colligitur.
Dum enim pij homines vel vitas sanctorum Patrum legunt, vel pio-
rum

rum hominum, familiariumque Dei amicorum secreta cognoscunt,
animaduertuntque qualem Pater ille cœlestis suorum curam & pro-
uidentiam gerat, quibus eos gratiæ suæ opibus cumulet, quibus gau-
dijs & consolationibus lætificet, quibus armis, & laborum exercita-
tione ad certamina communiat, qua luce mentes eorum perfundat,
quanta gloria, tam in vita, quàm in morte, non illos modò, sed eorũ
etiam posteros ornet (vt potè qui facit misericordiam in millia his
qui diligunt illum) hæc, inquam, omnia cum animo & cogitatione
diligenter pertractant, in huius tantæ bonitatis, charitatis, & suauita-
tis amorem mirabiliter rapiuntur, & se totos eius obsequio addice-
re cupiunt: quem non minùs pium & beneuolum experturi sunt, si
eum ardenti studio, & tota mente coluerint. Ad hos namque omnes
illa Domini promissio pertinet; Ad vbera portabimini, & super ge-
nua blandientur vobis. Quomodo si cui mater blandiatur, ita ego
consolabor vos. Possem equidem plurima huius rei exempla refer-
re, possem in medium producere Moysen, qui facie ad faciem, vt
amicus amicum, Dominum alloquebatur. Possem Apostolum Pe-
trum commemorare, cuius vel sola corporis vmbra salutem ægris
omnibus conferebat. Possem coapostolum eius Paulum, qui raptus
in paradysum audiuit arcana verba, quæ non licet homini loqui.
Possem denique ex recenti memoria nostra Catharinam Senensem
afferre, quam admirabili charitate sibi Dei filius desponsauit; quam
per se frequenter inuisere, familiariter alloqui, salutaribus præceptis
inbuere, singulari splendore illustrare, amantissimis verbis exhila-
rare, & annulo etiam, tanquam firmissimo sponsalium pignore do-
nare, ac tandem sponsæ loco assumere dignatus est. His tamen om-
nibus prætermissis, vnum Ioannem Euangelistam in medium pro-
feram, quem admirandi Seruator noster amoris priuilegijs clarum
& insignem reddidit: vt ita tandem quicumque pietatis studiosi sunt,
apertè videant, quàm beneficum Dominum, atque pium parentem
colant, & venerentur, & quàm eximia atque præclara munera ab im-
mensa illius bonitate atque magnificentia expectare debeant; & im-
probi contrà lugeant, quòd vitio suo tam præclaris Dei beneficijs
atque donis, non in altera tantùm vita, sed in hac etiam se ipsos pri-
uent atque defraudent. Vt autem hoc argumentum piè & vtiliter
tractare possimus, cœlestem opem sacratissimæ Virginis interuentu
suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

¶ Floruit olim apud Gentiles insignis quidam pictor, qui vbi ma-
gno

igno studio atq; arte absolutissimum Helenæ simulachrum depinxisset, sui quoq; ipsius imaginem in eadem tabula non minori arte ad viuum sic expresit, vt nemo pulcherrimam illam tabulam intueretur, quin artificis quoq; effigiem cerneret. Simile quiddam mihi Euangelista Ioannes in hodierna sancti Euangelij lectione fecisse videtur. Cum enim in Euangelio suo absolutissimum vitæ Domini Saluatoris simulachrum diuinis coloribus expresisset, nobisq; velut in tabula spectandum proposuisset; in calce tandem pulcherrimi operis seipsum quoq; hoc est, laudes & ornamenta quibus fuerat ab ipso Domino affectus, descripsit. Quantum autem ex huius Euangelij lectione, cæterisq; colligere licet, hoc in summa deprehendimus, Ioannem quidem in omnibus donis atq; priuilegijs, quæ cæteris Apostolis tributa sunt, nulla in re fuisse inferiorem, in multis tamen superiorem & ornatorem extitisse. Primùm enim ex septuaginta duobus discipulis, duodecim Dominus elegit, quos & Apostolos nominauit: qui (vt Paulus ait) inter omnes Ecclesiæ gradus principem locum tenent. In horum autem illustrem & gloriosum numerum (vt hinc illius laudes enumerare incipiamus) eum cooptatum fuisse scimus. Ad tres deinde Euangelistas, quos idem Dominus reorum à se gestarum scriptores esse voluit; quarto loco accessisse, atq; inter omnes quidem mirabiliter excelluisse non ignoramus. Ex tribus autem Apostolis, quos Dominus ad duo longè diuersa, maximeque miranda spectacula contuenda elegit, vt videlicet eius faciè in monte quidem Sole splendidiorem, in horto verò pallore mortis, & sanguineo sudore perfusam cernerent, hunc etiam vnum extitisse constat. Ex duobus autem quos præmisit vt Pascha sibi morituro pararent, hunc vnum fuisse legimus. Harum igitur, siue communium, siue singularium aliorum Apostolorum laudum particeps semper fuit Ioannes. At multis alijs laudibus, & peculiari gloria ita ipse solus floruit, vt socium, aut parem neminem habuerit. Vnus enim fuit, qui virgo à Domino electus, virginitatem perpetuò conseruauit. Vnus, qui cæteris in passione Domini fugientibus, & eundem vel abnegantibus, vel deserentibus, nunquam ferè destituit, neque frangi aliquo timore potuit, quò minus illi omnium itinerum atque laborum indiuiduus comes ad crucem vsq; sequeretur, & iuxta illam ardentissima charitate inflammatus astaret: eo præsertim tempore, quo omnes eius noti atq; amici (vt ait Euangelista) à longè stabant. Vnus præterea fuit, cui Dñs in cruce pedes, matrem Virginem virginem comédauit. Vnus qui supra pectus Dñi in cæna recubuit, eundemq; interrogauit;

Domine

1. Cor. 12.

Domine, quis est qui tradet te? Vnus, qui singularem huius nominis dignitatè promeruit, vt appellaretur discipulus, què diligebat Iesus. Vnus postremò, cuius mors, & tumulus maximè mirabilis extitit: corpus siquidè eius nusquàm in terris apparet, sed (vt multi sanctorum Patrum piè testificantur) cū corpore simul & anima in beatas illas immortalitatis oras assumptus est; quod nulli Apostolorum corrigisse legimus: corpora enim eorum apud nos adhuc in terris manent, cùm animæ tamen sempiternis gaudijs in cælo perfruantur.

§. I.

¶ Satis quidem constat, inter omnia Dei munera primùm esse à Deo diligi: ab eo enim diligi, est eius dilectione dignum fieri. Hoc enim (vt D. Thomas ait) inter diuinam, & humanam dilectionem, atq; electionem distat, quod homines cordati eos diligunt, quos ea dilectione, & electione dignos esse cognoscunt. At omnipotens Deus, qui vocat ea quæ non sunt, tãquàm ea quæ sunt; eo ipso quod alios diligit, vel ad munus aliquod administrandum eligit, ipsa sua dilectione, & commisso munere dignissimos efficit. Qua de re sic Picus Miradulanus cū Deo loquens, ait.

Maiores in erratis bonitatis gloria nostris:

Et dare non dignis, res magis digna Deo est.

Quamquam sat digni, si quos dignatur amare:

Qui quos non dignos inuenit, ipse facit.

Sed vt ad institutum redeamus; Christi erga Ioannem dilectio non communis, & vulgaris, sed singularis, & rara extitit: quod quidè illius nomine aperte declarat. Hoc autè cuius dignitatis & gloriæ sit, aulicorum exemplo discimus. Hi enim ad fores palatii Regem obseruāt, nec ante illius conspectum, nisi iussi, venire audent, & cū magna timoris & reuerentiæ significatione coram illo assistunt. At si quis singulari apud Regem gratia floruerit, omnes ei honorem deferunt, illi assurgunt, fores ei semper patent, iniussus Regem adit, omnesq; Regis ministri illi obsequuntur, & inseruiunt. Quam ergo dignitatem & excellentiam, inter cæteros regni Proceres, is obtinet, qui vnicè Regi charus est, eandem inter sanctos, & Dei ministros is tenet, qui singulari ab eo amore diligitur: quo quidem nomine Ioannem hoc loco præcipuè commendamus.

Rationi autè consentaneum videtur, vt paulò diligentius expendamus, quibus potissimum argumentis singularem erga illum Christum Dominum dilectionem ostenderit. Quatuor autè (vt cætera omittem) præcipuis signis vim amoris, quo amicum prosequimur, declaramus: si videlicet in illum beneficia conferimus; si familiaritatis illi signa exhibemus; si secretorum participem facimus; si postremò

res pretiosas, nobisque valde charas illius fidei committimus. Hæc 11
autem nunc sigillatim in Ioanne consideremus. Principiò igitur
(quod ad beneficiorum collationem attinet) tantis quidem fuit, at-
que tam eximijs muneribus ornatus, vt quidquid alijs per partes do-
natum est, totum penè fuerit in vnum illum simul congestum. Apo-
stolus enim, Propheta, Euangelista, Martyr, Confessor, Doctor, Pon-
tifex, & Virgo extitit. Quid ergo amplius in illo desiderare possu-
mus? Si vnaquæque harum dignitatum illustrem & gloriosum effi-
cit habentem, qua dignitate & gloria florebit qui omnibus his simul
titulis decoratus fulget? Nec omnino martyrij gloria, saltem essen-
tiali (vt vocant) caruisse putandus est: cum Dominus illi, atque eius
fratri dixerit; Calicem quidem meum bibetis: & cum præterea is in
Pathmos insulam fuerit relegatus, atque in dolium feruentis olei
coniectus. Vt enim D. Cyprianus ait, aliud est martyrium cordi de- 12
esse, aliud cor deesse martyrio. Quod in Ioannem nullo modo ca-
dit. In feruentis enim olei dolium in eo frigidus, libenti & constan-
ti animo ingressus est. ¶ Secretorum autem reuelationem, amicitia
propriam & peculiarem esse, ex Christi Seruatoris nostri verbis di-
dicimus: ait enim: Iam nõ dicam vos seruos: quia seruus nescit quid
faciat Dominus eius; vos autem dixi amicos, quia omnia quæcũque
audiui à Patre meo, nota feci vobis. Hanc autem amicitia dignitatẽ
Dominus eo tempore ostendit, cum ad Sodomorum euersionẽ per-
geret, & Abrahæ se comitanti diceret; Num celare potero Abraham
quæ gesturus sum? Quod perinde est, ac si diceret: Fieri certè non po-
test, vt cum Abraham in amicitiam receperim, non illum quoque
secretorum meorum atque consiliorum participem faciam. At Ioan- 13
ni nostro quæ non arcana detexit? quid non cum illo, tanquam cum
amicissimo communicauit? Illi sui ipsius, illi domus atque familiae,
illi denique cœlestis regni secreta aperuit. Quod enim ad eius per-
sonam attinet, summum beatissimæ Trinitatis arcantum, & ineffabi-
lem diuini verbi generationem ita illi ostendit, vt altissimæ huius
Theologiæ summam vnico verbo comprehenderit, cum Dei filiũ,
Patris Verbum appellauit. Hæc enim vox mysterij huius rationem
mirabili compendio declarat. Quo nomine meritò inter sacros Euã-
gelistas aquilæ comparatur; quæ oculis non conuenientibus splendi-
dissimum iustitiæ Solem contemplata est. Aquilæ, inquam, magna-
rum alarum, quæ in Libanum ascendit, atque inde medullam cedri
tulit: hoc est, vnigeniti filij naturam, qui est in sinu Patris, explicauit.
Domus etiam, hoc est, Ecclesiæ suæ secreta, Angelo tradente, reucla-
uit.

14 uit, dum in Apocalypsi varios Ecclesiæ successus, persecutiones, &
victorias, & prima, media, atque nouissima vsque ad Antichristi tem-
pora admirandis figuris & imaginibus ostendit. Regni quoque cœ-
lestis abdita manifestauit, & superne ciuitatis muros, mœnia, plateas
portas, & clarissimum eius ornatum atque pulchritudinem oculis
conspiciendam præbuit. Paulus quidem in paradysum raptus nihil
nos aliud docuit, quàm audisse se arcana verba, quæ non licet homi-
ni loqui: At Ioanni & videre, & scribere, atque alijs prædicare da-
tum est.

Iam verò si familiaritatis signa veram amicitiam produunt, quod
maius familiaritatis signum, quàm in sinu Iesu molliter recumbe-
re, ibiq; dulci somno perfrui, & proditoris nomẽ interrogare: quod
nec Apostolorum princeps, qui tam audacter Dominũ semper allo-
qui consueuerat, percontari ausus est? Sed à quo, quæso, alio fonte 15
tanta Ioanni fiducia, vt hoc à Domino quæreret, & supra illius pe-
ctus recumberet, nisi à maxima dilectione, qua illum Dominus pro-
sequebatur, oriri potuit? Hæc igitur dilectio tot argumentis atq; in-
dicijs perspecta, eam fiduciam præstitit, vt in cœna supra Domini-
cum pectus, velut in mollissimo strato quiesceret. Baptista toto cor-
pore cõtremit, & sanctum Dei verticem cõtingere minimè audet:
columnæ quoq; cœli ad eius nutum pauent: Angeli maiestatem eius
perpetuis laudibus reuerentur: Dominationes summa illi reuerentia
& obseruantia ministrat: Potestates in illius cõspectu contremiscunt.
& Ioannes tamen in eiusdem præpotentis Domini sinu recumbit.

Venio nũc ad quartũ familiaritatis indicium, in quo rerũ pretiosis-
simarũ & charissimarũ commendatio est. Hoc igitur arctissime atq;
16 fidelissimæ amicitia munus esse nemo dubitat. Si enim amicũ pere-
grè proficisci contingat, vxorẽ, liberos, opes, & quidquid tandẽ cha-
rissimum habet, fidei amico credit, atque committit. Inspiciamus
igitur quas opes Dominus Iesus Ioanni seruãdas cõmiserit, quamq;
amanter has veræ amicitia partes obierit. Is ergo in cruce moriens
testamentum condidit, in quo Patri spiritum, Ecclesiæ corpus, latro-
ni paradysum, & vestes militibus, à quibus fuit in crucem sublatus,
legauit. Dilectus autẽ discipulus ibi aderat, quid sibi donaretur ex-
pectans. At Christus: Quid tibi, inquit, charissime legabo? Quid, fi-
dissime laborum, & mortis meæ comes, testamento relinquam? En
mater adest, qua post cœlestem Patrem nihil mihi neque in cœlo ne-
que in terra charius & pretiosius est. Hanc tibi non solum in do-
minam, reginam, & aduocatam, sed etiam in matrem trado. Quo

Ioan. 19. nomine nihil arctius, nihil dulcius, nihil amantius. Ecce, inquit, 17
mater tua. Quæ igitur mater mea est, tua quoque sit; ut iam ex
discipulo reddaris frater, quando una mihi tecum & communis
mater est. O summum dilectionis argumentum, ô singulare digni-
tatis & gloriæ priuilegium! Quid ad hanc dignitatem amplius acce-
dere potuit? Quid hac materni nominis appellatione blandius? quid
etiam sublimius, atque diuinius? Non dubito quin, si in supremos il-
los Seraphici ordinis spiritus vlla cadere posset inuidia, huic tantæ
Ioannis dignitati inuiderent; quod quam illi reginam ac dominam
venerantur, Ioannes matrem appellet. Sed operæpretium erit expen-
dere, quibus potissimum meritis Sanctus Euangelista hanc tantam
dignitatem fuerit consequutus.

In maximis quidem Dei donis tutissimum est ad immensam Dei
gratiam omnia referre, ex qua hoc singulare beneficium fluxit. Sed 18
si hominis meritum spectare velimus, ingens certè & eximium meri-
tum fuit, cæteris Apostolis fugientibus, Ioannem neque in Pontifi-
cis domo (in qua Petrus Christum negauit) neque in cruce Domi-
num deseruisse, sed eius lateri adhæsisse, & illius laborum & crucia-
tuum comitem extitisse. Quanti enim hanc constantiæ virtutem Do-

Luce. 22. minus faciat, non obscure declarauit, cum ad discipulos dixit: Vos
estis qui permansistis mecum in tentationibus meis: & ego dispono
vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnum, ut edatis, & bibatis
super mensam meam in regno meo. Multas alias discipulorum vir-
tutes commemorare Saluator poterat, quibus & regnum Dei, & cœ-
leste conuiuium Apostoli promerebantur; sed huius tamen fidelita-
tis præcipuè mentionem facit, quod ea sibi gratissima sit. Sic Matha-

1 Mach. 2. thias in libro Machabæorum morti iam proximus, hoc maximè no- 19
mine apud filios suos Abraham commendauit, quod in tribulatio-
ne fidelis inuentus fuerit, ideoque amicus Dei appellari, & à Domi-
no audire meruerit; Nunc cognoui quod timeas Dominum. Ob
hanc igitur insignem virtutem arbitror fidissimo Ioanni tantum
hoc donum fuisse donatum, ut Dei matrem, ipse quoque in ma-
trem haberet. Quo quidem exemplo perspicere licebit fratres,
quem illi apud Dominum locum, & meritum teneant, qui in tri-
bulatione fideles sunt: hoc est, qui nullis aduersarum rerum flu-
ctibus ita opprimuntur, ut vel debitam Deo fidem, & pietatem
deserant, vel de gradu virtutis & constantiæ depellantur. Pium etiam
fidelium affectum erga Dominicæ passionis beneficium hac ra-
sione vehementer commendari existimo. Sicut enim Ioanni iux-
ta cru-

20 ta crucem assistenti, hoc tam præclarum munus à Domino col-
latum est: ita his qui singularem deuotionis affectum erga Do-
minicæ passionis mysterium gerunt, menteque & pia conside-
ratione iuxta crucem assistunt, maxima & præclara dona quotidie
conferuntur.

Cæterum ut ad hanc beatissimi Ioannis dignitatem redea-
mus, nemo sibi persuadeat, solum hic filij titulum Ioanni con-
cessum fuisse. Cum enim Dominus nunquam frustra rebus,
aut personis nomina imponat; si Virginem Ioannis matrem, &
Ioannem Virginis filium appellauit, affectus utique, & mores,
& animum hac appellatione dignum illi etiam donauit. Virginis
itaque præcordijs plusquam maternum in Ioannem amorem
impresit: Ioanni autem maximam in Virginem reuerentiam cum
21 ardenti charitate & obedientia coniunctam iniecit. Hoc enim
ipse Ioannes innuit, cum ait: Ex illa hora accepit eam discipu-
lus in suam. Hoc est, maxima illam reuerentia, & inflammato cha-
ritatis studio ex illa hora persecutus est, seque ad omnia illius obse-
quia paratissimum obrulit. Quamuis enim non natura, sed gratia
filius esset, longè tamen perfectius gratia, quam natura filij mu-
nus obiuit.

Cum autem ex Ecclesiasticis constet historijs, cæteris A-
postolis per vniuersum orbem dispersis, Ioannem diutius in Iu-
dæa permansisse, facile certè diuinare possumus, hoc in gra-
tiam Virginis contigisse; ut scilicet pretiosum illud depositum
sibi commissum attentius seruaret, & Virginis orbitati se indi-
uiduum comitem exhiberet: ut sic tandem demandatum sibi fi-
lij munus & officium plenius exequeretur. Hic ego vos fra-
22 tres appello, quicumque pio affectu, & ardenti studio sacram
Virginem, & eius filium Ioannem prosequimini; cum ani-
mis vestris cogitate, cuius felicitatis fuerit, tot annos post Do-
mini in cælum ascensum cum illa castissima columba commo-
rari, eius exemplis, & virtutibus instrui, eius doctrina & ma-
gisterio imbui, eius denique sanctissima præsentia frui: quam
magnus ille Dionysius, ubi primum vidit, quandam diuini-
tatis imaginem se in ea contemplatum fuisse confitetur. O fe-
licem Ioannem, qui post Christum Dominum talem meruit ha-
bere magistrum! Quid ab ea non didicit? quid non impe-
trauit? Dubium certè nemini esse potest, quin omnis eorum
sermo, Dei & Virginis filium identidem sonaret, eiusque

facta, dicta, miracula, atq; magnificentissima opera perpetuis laudibus decantaret. Quidquid autem ipsa tam longo temporis spatio in priuatis colloquijs à filio audierat, quidquid insigniū eius operum, tam in infantia, quàm in adolescentia viderat, totum ab illa fuisse cū dilectissimo Ioanne communicatum, piè certè credèdum est. Neq; enim existimare debemus, primum signorum omnium, quæ Christus edidit, extitisse, quòd in nuptijs aquam in vinum verterit. Neq; enim illud mater à filio poposcisset, si triginta annorum spatio nullum ab eo signū fieri vidisset. Multa igitur præcessisse apparet, quæ matri hanc petendi fiduciam præbuerunt. Hæc igitur omnia sacra Virgo cum Ioāne communicauit. Quæ autem orationis vis horum colloquiorum suauitatem enarrare queat? Sancta virgo Scholastica cum amantissimo fratre Benedicto de rebus cœlestibus differens, tanta suauitate complebatur, vt cū à fratre impetrare nō posset, vt noctem illam insomnè in diuinis colloquijs traducerent, à Domino id breui, sed ardentissima oratione impetrauerit. Si igitur colloquia ista, tanta erant suauitate atque dulcedine referta, quid de Virginis, & Ioannis suauissimis sermonibus existimandum est, quorum erat tantò maior sanctitas atque gratia, & tantò dulcior atque recentior operum Christi Domini memoria? Si enim ad vnam Virginis salutationem Ioannes Baptista, eiusque mater Spiritu sancto repleti sunt, quantum tandem tot Virginis verbis vtrò citroque collatis, Ioannem commotum atq; inflammatum fuisse credendum est?

Vt igitur ad institutum redeamus, his argumentis fratres, non solum qualem se Christus erga Ioannem gesserit, sed qualis etiam in bonos omnes existat, intelligetis. Quamuis enim hæc propria atque peculiaria sint Ioannis priuilegia, diuina tamen bonitas, innumeralia in thesauris suis recondita dona habet, quibus pios in hac etiam vita ornare, ditare, & miris modis honestare solet: quæ quidem ipsorum animos sic afficiunt, vt cum Propheta exclamare cogantur. Quam bonus Israël Deus ijs, qui recto sunt corde. Sed vt nobis Ioānis exemplo aditus ad hæc cœlestia bona patefiat, proximum est, vt diuini huius erga Ioannem amoris causas inquiramus. Et quidem si de antecedentibus causis agamus, nulla antecedens diuinæ voluntatis causa, nisi diuina voluntas est: quæ prima rerum omnium causa, & prima veræ bonitatis regula existit. Hanc enim Apostolus insinuauit, cū ait; Nos sorte vocati sumus secundum propositum eius, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ. Sic etiam regius Propheta; Saluum (inquit) me fecit,

Psal. 72.

Ephes. I.
Psal. 17.

cit, quoniam voluit me. Et alio in loco; In beneplacito tuo exaltabitur cornu nostrum: hoc est, omnis nostra fortitudo atque felicitas ex diuinæ voluntatis tuæ beneplacito pendet. Si verò de consequenti Dei voluntate differamus, omnes ferè sancti Patres testantur, puritatem quæ in Ioanne eluxit, huius dilectionis causam extitisse. Virgo enim electus à Domino, virginitatem perpetuò conseruauit. Cum enim similitudo sit amoris conciliatrix, consequens certè erat, vt immaculatus Dominus immaculatum discipulum singulari amoris priuilegio prosequeretur. Id quod Isaias huius virtutis sectatoribus pollicetur, cū ait; Hæc dicit Dominus Eunuchis, Qui custodierint sabbatha mea, & elegerint quæ ego volui; Dabo eis in domo mea locum nominatum, & nomen melius à filijs & filiabus. Videtis, quibus verbis sermo diuinus aperte doceat, singularem quandam in domo Dei gloriam castitatis virtuti propositam esse. Sed quia perpetuæ corporis integritati superbia semper insidiatur, quæ de hac singulari laude hominem efferre potest; ideo corporis integritas, cordis humilitate sepienda atque minuenda est. Ait enim Ambros. Virginitatis bonum quàm magnum video, tantum ei, ne pereat, furem superbiam pertimesco. Necessè igitur est, vt in Ioanne cum perpetua integritate, summam cordis humilitatem, quæ virginitatis custos est, coniunctam semper & copulatam esse fateamur. Quæ quidem tantò in eo mirabilior est, quantò vitæ puritas in eo maior extitit. Et quidem cæteri sancti qui non sunt in gratia, vt Apostoli, confirmati, habent quò tumorem animi deprimere, & sese submissè gerere possint, cum hodiè quidem sanctitate floreat, manè verò quales futuri sint, ignorent. Quo nomine D. Franciscus laudes sibi ab hominibus tributas reijcere solebat; Adhuc, inquit, in eo statu sum, in quo filios & filias habere possum. Cū autem Ioannes hoc verè dicere non posset, colligitur certè, cordis humilitatem in eo mirabiliorem extitisse. Quò magis eorum detestanda superbia est, qui sceleribus inquinati, animo tamen efferuntur. Horum enim superbia, non tam superbia, quàm infania nuncupanda est. Quisquis igitur has Ioannis virtutes pro virili sua fuerit imitatus, is planè, si non propria Ioannis priuilegia, at certè alia pulcherrima diuinæ gratiæ munera ab illo inexhaustæ bonitatis fonte percipiet.

Psal. 88.

Isai. 56.

Ambros.

SECUNDA PARS.

¶ Sed quoniam de singulari Christi in Ioannem dilectione diximus,

mus, consequens est, ut de dilectione eius in nos differamus. Quid enim nobis emolumentum afferet, si Ioannem Domino charissimum fuisse intelligamus, nisi ipsi etiam ab eodem diligamur? Hæc enim votorum omnium summa est, ab eo diligi, qui supra omnia est. Huius autem rei cognitio mirum in modum nostrum erga illum amorem excitat, & incendit. Quemadmodum enim ignis nulla re magis quam alio igne accenditur: ita amor nulla re vehementius quam alterno amore excitatur. Hoc item spem nostram mirè alit, atque confirmat. Ad cuius enim præsidium tutius confugiam, quam ad eius, à quo me vehementer diligi existimo; cum amicorum omnia sint communia, nemoque simul & amare, & deserere solet? Quid autem (quocumque me fortuna verset atque deuoluat) molestiæ quidpiam afferre queat, cum omnipotentem Deum amatorem, protectorem, defensorem, & vitæ custodem habeam? Hoc igitur non modò scire, sed vel coniecturis colligere, magnam nobis iucunditatis atque lætitiæ materiam suppeditat: neque vllum nobis Pascha faustius atque felicius hoc nunciari poterit. Quia verò amor, cum verbis, tum vel maximè operibus patefieri solet, vtriusque rei plurima ex literis sanctis afferre testimonia possem. Sed ne longius à præsentis solennitatis mysterio recedam, satis superque ad hoc erit, summum illud diuinæ dignationis beneficium, quod trepidantibus pastoribus hodierna die Angelus nunciavit, cum dixit; Annuncio vobis gaudium magnum, quod erit omni populo: quia natus est vobis hodiè Saluator, qui est Christus Dominus in ciuitate Dauid. Quibus verbis (ut ingenuè quod sentio dicam) nescio an in tota sacra pagina inueniri quidquam possit aut iucundius, aut salutaris, quodque maiorem mentibus nostris lætitiæ, & amorem in Deum possit afferre. Quod ut intelligatis, sciendum est, duplici perissimum nomine aliquid magnum dici: aut quod re vera natura sua, ingenti etiam animo, magnum esse videtur: aut quod pusillo animo, ob eius exiguitatem & angustiam, magnum esse putatur, cum tamen re vera paruum sit. Prudenter enim à Seneca dictum est; Multis rebus non ex natura sua, sed ex paruitate nostra magnitudo accedit. Sic rudes & pusilli homines terrenas opes, & inanes honores magnos æstimant, quibus quidem, cum momento temporis velut umbra euanescent, nihil minus quàm magnitudinis nomen conuenit. Vnde hos fallaces rerum æstimatores Salomon infantie nomine vituperat, cum ait; Usque quò paruuli diligitis infantiam, & stulti

Simile.

Luce. 2.

Seneca.

Prover. 1.

32 & stulti ea quæ sunt sibi noxia cupient? Quod perinde est, ac si diceret: Usque quò adeò pusillo & infantili animo eritis, ut puerorum more res lubricas & inanes consecremini, easque tanti faciatis, ut dignas existimetis, quas cum magno vestro malo ardentissimè cupiatis. Ut enim pecudibus & iumentis fœnum iucundius & gratius quàm aurum est: ita isti pecudum more viuentes, fluxa sempiternis, terrena cœlestibus anteponunt. Hæc igitur quæ vulgò fortunæ bona appellantur, paruis quidem animis magna sunt; at ingens animus nihil magnum reputat, nisi quod re vera tanto nomine dignum esse intelligit. Vnde idem Seneca; Scitote, inquit, præter animum nihil esse mirabile, cui magno, nihil est magnum. Cum igitur Angelus Domini, hoc est, nobilissima & excellentissima creatura, magnum nobis hodiè gaudium annunciet, necessariò fatendum est, aliquid verè magnum, & multis nominibus splendidum mortalibus nuntiari. Magnum ergò gaudium de magno beneficio, eximia salute, amplissima gratia, copiosa redemptione, summisque opibus atque cœlestibus donis oriri necesse est. Huius autem diuini muneris magnitudo ab ijs duntaxat dignè percipitur, qui cum Apostolo spiritum illum acceperunt, quo illustrati, munerum in se collatorum vim & præstantiam intelligunt; & ardentissimo harum opum desiderio inflammati, ad eas consequendas totamente rapiuntur. Perspicuum enim illud est, quod à Salomone dicitur: Anima saturata calcabit fauum, & anima esuriens etiam amarum pro dulci sumet. Hæc igitur diuina munera ab esurientibus, & sitientibus, non autem à fastidiosis, & saturis verè magna putantur. Eos verò fastidiosos, & saturos hæc in loco appellamus, de quibus 34 Apostolus ait; Iam saturati estis, iam diuites facti estis; sine nobis regnatis, atque vtinam regnetis. Quorum quidem in numero reputari poterat is, cui in Apocalypsi dicitur: Dicis, quia diues sum, & nullius egeo, cum tamen sis miser, & miserabilis, pauper, & cœcus, & nudus. Neque illis sanè hoc magnum gaudium nuntiatur, qui apud Esaiam dicunt: Auferte à me viam, declinate à me semitam, cesset à nobis sanctus Israel. Hi igitur saturati, & terrenarum rerum amore repleti, nihil sibi magnum ab Angelo proponi existimant. Quod quidem vel eo solo argumento declaratur, quòd nec Dominum pro tanto beneficio laudant, nec dignas illi gratias agunt, nec ea ratione lætantur, quòd Angelus Christi ortum nuntiauerit; sed quòd festum aduentasse vident, in quo dies noctesque in omni crapula & intemperantia consu-

Simil.

Seneca.

Pro. 27.

I. Cor. 4.

Apoca. 3.

Esai. 30.

consu-

consumere queant. His enim qui terrena sapiunt, quo modo spiri-
tuala, iucunda, & grata esse poterunt? Cui ergo hic fauus dulcis erit?
Cui hoc Angeli nuntium felix, faustum, & verè magnum videbi-
tur? Da mihi sitientem iustitiam; da æternam salutem auidè delide-
rantem; da veras diuinæ gratiæ opes auidissimè cupientem; da ad
vnam Dei amicitiam toto pectore aspirantem; da bonis æternis in-
hiantem; da diuinam opem & misericordiam gemitibus inenarrabi-
libus implorantem; da non minori auiditate fructus dignos pœni-
tentię desiderantem, quàm Rachel filios olim desiderabat, cum viro
suo diceret; Da mihi liberos, alioquin moriar. Da denique sua, &
aliorum peccata lugentem, & animæ vulnera plangentem, saluta-
riaque medicamenta desiderantem: hunc mihi da, & is planè huius
legationis angelicæ gratiam sentiet, & præ incunditate atque gaudio
se ipse non capiet. Huius enim magni gaudij nomine intelligit cœli-
tus nuntiarum atque offerri sibi summum malorum omnium reme-
dium, vulnere cunctorum efficacissimum medicamentum, om-
nium piorum desideriorum complementum, & cœlestium dono-
rum & gratiarum largissimum prouentum. Is igitur huius beneficij
magnitudinem inenarrabili gaudio prosequetur. Neque mirum cui-
quam videri debet, eos, qui ita animo affecti sunt, huius doni ampli-
tudinem sentire; quando ad horum præcipuè salutem Dei filius se
venisse restatur, cum ait se à Patre missum, ut mederetur contritis
corde, & daret eis coronam pro cinere, oleum gaudij pro luctu, pal-
lium laudis pro spiritu mœroris.

Sed dicet aliquis forsan; Cum ad omnium hominum salutem
venerit Christus, cur non etiam ad omnes salutis per illum allatæ
fructus perueniat? Huic quidem facilè respondere possumus.
Quemadmodum enim Adami lapsus ad illos solum, qui ab illius
stirpe sunt generati, ita spectat, ut si quis nouus aliquis homo à Deo
conditus esset, qui ab illo originem non traheret, nec etiam peccati
ab eo commisi contagium traheret: ita contra nemo redemptionis
Christi particeps esse dignè potest, qui spiritali fidei vigentis vin-
culo cum illo coniunctus non est. Illum namque cœlestis Pater propo-
suit propitiatorem, siue (ut D. Aug. legit) propitiatorium per fidem
in sanguine eius. Hæc igitur viua fides nos illi coniungit, hæc filios,
& hereditatis eius participes constituit. Quod etiam idem Dominus
testatur, cum ait: Hæc est voluntas Patris mei qui misit me, ut omnis
& alacri pectore verba hæc audiunt, qui de sola fide, multis tamen
sceleribus

38 sceleribus obscurata & extincta, sibi blandiuntur. Sed ut intelligatis,
hanc fidem, ut salutem dare possit, cum charitate copulandam esse,
eundem audite Dominum sic ad discipulos dicentem: Ipse Pater
amat vos, quia vos me amastis, & credidistis, quia à Deo exiui. Vide
tis hinc amandi simul, & credendi officia coniuncta. Non satis ergo
est si credas Christo, nisi diligas Christum.

Instabis tamen, & Christum à te diligere per sanctè iurabis. Tunc pla-
nè id verum esse fatebor, cum te ea exequi videro, quæ hunc amo-
rem necessariò consequuntur. Et quæ nam illa sunt, inquires? Audi
ipsum Dominum dicentem: Si quis diligit me, sermonem meum ser-
uabit. Et iterum: Qui habet mandata mea, & seruat ea, ille est qui di-
ligit me. Et in Canonica sua Ioannes; Hæc est, inquit, charitas, si mā-
data eius seruamus. Vide igitur an eius mandata serues, hoc est, an
39 proximum perinde ac te ipsum diligas, an illius miseras ope tua suble-
uare contendas, an eius felicitate tanquam tua lateris, & malis eius
velut tuis indoleas; an illius contra Deum suscepta flagitia animum
tuum pungant; an denique tot animarum quotidie pereuntium ia-
ctura sollicitum te reddat. Hoc enim mandatum accepimus à Deo
(ut ait dilectus Christi discipulus) ut qui diligit Deum, diligat & fratrem
suum. Si quis autem (ait idem) viderit fratrem suum necesse habere, & clauerit
viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in illo? Filioli, nō di-
ligamus lingua, sed opere, & veritate. Quod si tu nihil horum præstas,
sed contra aliorum te incōmoda delectat, & aliena felicitate morderis;
si aliorum famæ detrahis, si cōtumelijs proximum laceras, si omnibus
eum diris deuoues, si dū aut emis, aut vendis, illum fraudare, & aliena ia-
ctura re tuā augere studes; si impudicos oculos in eius vel vxorē, vel
40 filiā, vel sororē conijcis, si eius dicta factaque omnia perpetuò rodis; si
alienum denique inuito Domino retines; num, cum tantis sis sceleri-
bus inquinatus, proximum tamen à te amari dictitabis? Quod si eum
non diligis, quomodo à te Christum diligere iactas? Quis fieri potest, ut
caput alicuius corporis diligas, cuius membra laniare non cessas? Er-
gò (ut iam dicendi finem faciamus) quisquis amoris Christi, quisquis
salutis & redemptionis, quam is hodiè natus attulit in mundum, par-
ticeps esse cupit, ab aliorum iniuria se contineat, omnibusque homini-
bus & benè velit, & benignè, cum opus fuerit, faciat: & ita tandem
charitatem perpetuo sectando, copiosum diuinæ gratiæ munus in
hac vita accipere, in futura verò immensum gloriæ pondus ab eo cō-
sequi merebitur, qui hodiè in terris natus est, ut nos Dei domesticos
& cœlestium virtutum conciuēs efficieret.

¶ IN PURIFICATIONE BEA-

te Virginis Mariæ Concio prima, in qua lectio
Euangelica explanatur.

*T H E. Ecce homo erat in Hierusalem, cui nomen Si-
meon, & homo iste iustus & timoratus, expectans cō-
solationem Israel. Lucæ. 2.*

Vo hodiè venerāda myſteria ſub vnus diei ſolemnita-
te cōprehēdit Eccleſia: alterū quidē, oblationē Domi-
ni Saluatoris: alterū verò, beatiffimę matris eius purifi-
cationē. Vtrumq; autē myſteriū à duplici lege filijs If-
rael olim lata ortū habuit. Altera em̄ lege Dñs præce-

Exod. 13.

Leuit. 12.

Exod. 12.

Leuit. 27.

perat, vt primogenita omnia, ſiue hominū, ſiue iumētōrū ſibi offerre-
tur. Quia enim is, vt eos ab Ægyptiaca ſeruitute liberaret, omnia
Ægyptiorū primogenita vna nocte occiderat (qua plaga illata, ab
Ægyptijs manumiſſi ſunt, & à finibus eorū exire cōpulſi) idcirco
in huius beneficij memoriā, omnia primogenita filiorū Israel, perpe-
tua ſibi lege offerēda præcepit. Quo argumento agnoſcere licet fra-
tres, quātoperē à nobis Dñs beneficiorū ſuorū memorē animum re-
quirat, quāmq; is partim liberaliſſimus, partim etiā (ſi dicere fas eſt)
auidiſſimus ſit. Liberaliſſimus quidē in beneficijs cōferēdis: auidiſſi-
mus autē in gratijs exigēdis; nō q̄ ipſe laudibus noſtris egeat, qui ma-
ior eſt omni laude; ſed ne liberalitatis eius manus, ingrati animi vi-
tio conſtringamus, ſed magis veterū memoria beneficiorū, nouorū
incremēta mereamur: atq; ita neq; nos à gratijs agēdis, neq; is à con-
ferēdis beneficijs vnquā ceſſet. Hāc ergo legē beatiffima Virgo ho-
diè impleuit, quæ primogenitū, & vnigenitū ſuū æterno Patri ſuppli-
citer obtulit: quē oblatū poſtea quinq; ſiclis, iuxta legis præſcriptū,
redemit. Altera verò lex præcipiebat, vt puerperæ omnes, trāſacto à
puerperio ſuo certo dierū numero, tēplū adirēt, & pro emūdatione
ſua ſacrificiū offerret: ante quod tēpus ex legis inſtitutione immūdæ
cēſebatur, & ab ingreſſu tēpli, cōtactuq; ſacrorū omniū (tanquā im-
mūdæ) arcebatur. Quā hodiè legē beatiffima puerpera noſtra imple-
re voluit; quæ poſt quadrageſimū à felici ſuo partu diē, tēplū adiit,
& pro emūdatione ſua, quod lex præcipiebat, ſacrificiū obtulit: par-
videlicet turturū, aut duos pullos columbarū. Diuites enim matres
agnū offerre iubebatur; pauperibus autē hæc auīū oblatio aſignaba-
tur. Qua in re nō eſt ſilētio prætereūda beatiffimæ Virginis inopia,
quæ

4 quæ tantā erat, vt ne agnū quidem habuerit, quem offerret. Si enim
habuiſſet, non dubiū quin propter avaritiā, ſumptui minimè pe-
perciffet. Nā qui ſerui ſuſceperat formam, & qui cūm diues eſſet, pro
nobis egenus factus eſt, vt illius inopia nos ditaremur; is vtiq; cæ-
tera omnia ſui ſimilia elegit, pauperem domū, pauperem familiam,
pauperem matrē, pauperem diſcipulorum ſcholā, adeò vt vnus eorū
diceret; Cūm eſſem apud vos, & egerem, nulli oneroſus fui. Itaq; ue
magnus ille inter Apoſtolos Paulus, qui in tertium cælum raptus,
magiſter gentiū, & vas electionis à Deo deſtinatus erat, vt in eo mi-
rabiles donorum cœleſtium theſauros reconderet, quibus vniuer-
ſum mundum locupletaret, tāta rerū ad vitæ vſum pertinentiū ino-
pia laborabat, vt diceret; Cūm eſſem apud vos, & egerē. Quibus ege-
bas Paulus? Nō vtiq; ſuperuacaneis, quibus nō utebaris; ſed omninò
neceſſarijs. Egebas tunica, pane, domo, & calceo: adeò vt ſæpe ino-
pia cogente, incōnatus accūberes, ſæpe tibi deeſſet quo famen ſeda-
res, quo nudū latus tegetes, & quo à te frigoris, & nuditatis iniuriam
depelleres. Hoc enim & ipſe ſignificati, cūm diceres; In fame, & ſi-
ti, in ieiunijs multis, in frigore & nuditate. Si ergo egebas, his vtiq; ue
neceſſarijs, non ſuperuacuis egebas: vt hinc appareat, quā chara
Deo noſtro ſit humilitas, & humilitati cognata paupertas.

2. Cor. 11.

Ibidem.

§. I.

¶ Sed ad Virginis purificationem redeuntes, libenter quæram; quæ
nam te, o puriſſima Virgo, neceſſitas ad hanc legem ſeruandā com-
pulerit? Lex enim non te, ſed immundas ſolūm ſcēminas aſtringit:
tu verò, ſicut ante partum puriſſima, ita poſt partum aſtris ipſis pu-
rior extitiſti. Quin & ipſa quoq; lex te vnam non obſcurè excipit,
cūm ait: Mulier, quæ ſuſcepto ſemine peperit, &c. Quorſum enim
hæc verba addere attinebat, quæ ſuperuacanea videbatur, niſi in hæc
vnā puerperā legiſſator oculos cōieciſſet, quæ longè alia ratione cō-
ceptura, & paritura erat? Priuſquā huic quæſtioni reſpondeā, libet
fratres ingeniū, & morē Dñi Dei noſtri paucis aperire. Quis, ait Pro-
pheta, ſicut Dñs Deus noſter, qui in alis habitat, & humilia reſpicit
in cœlo & in terra? Et iterū; Excelsus Dñs, & humilia reſpicit, alta au-
tē à longè cognoſcit. Similitudo enim cōciliatrix amoris eſt. Vade vo-
luntaria (quemadmodū Sapiēs ait) ad ſibi ſimilia cōueniūt: & pares cū
paribus (ex veteri prouerbio) facillimè copulantur. Diuerſum autē
in Deo noſtro videmus, qui cūm altus ſit, alta à longè cognoſcit; &
cūm humilibus, & ſimplicibus ſermocinatio eius. Quod non im-
meritò D. Auguſtin. miratur; Quid eſt, inquit, hoc fratres? Altus
eſt Deus:

Leuiti. 12.

Pſal. 112.

Pſal. 137.

Eccl. 27.

Auguſt.

eſt Deus:

est Deus: erigis te, fugit à te: humilias te, venit ad te. ¶ Quam verò & humilitas illi grata, & inuisa superbia sit, duplici vobis argumento aperire conabor. Primus homo, qui sibi, & posteris suis hereditatem regni cœlestis, & originalis iustitiæ, atque immortalitatis dona acceperat, unico superbiæ actu (quo Dei similitudinem concupivit) non solum hæc omnia pulcherrima Dei dona amisit, sed etiã uniuersum genus hominum, hoc est, omnes omnium seculorum homines æterna morte damnauit tãtum vna illa superbia nocere potuit. Rursum quæ alter homo, Christus Iesus, dum se vsque ad mortem crucis humiliavit, hoc profundissimæ humilitatis opere totius mudi salutem promeruit. Itaque vnum illud superbiæ crimen totum mundum euerit, & vnum item præclarum humilitatis opus euersum extulit, atque reparauit. Quid igitur maius aut in detestationem superbiæ, aut in humilitatis commendationem dici potuit? ¶ Addam adhuc aliud non minus illustre harum rerum exemplum. Cùm in ordine creaturarum intellectualium ordo quidam & gradus sint, necesse est in eo & summam, & infimam creaturam reperiri. Et in infimo quidem gradu hominem, ac sub eo adhuc fœminam in eadem specie collocamus. Rationalem quippe animam in ordine substantiarum intellectualium, velut materiam primam, puramque potentiam Philosophi esse testantur. Itaque infima in hoc ordine secundum naturam mulier est. Summum autem, Seraphicum ordinem esse, communis Ecclesiæ sententia prædicat, in quo spiritus illi beati numerantur, qui cæteris Deo similiores, & propinquiores sunt. In quo quidem ordine (quamuis sint qui dissentiant) primatum tenuisse Luciferum D. Gregor. asserit. Mulier ergo in imo, Angelus autem ille in summo loco erat constitutus. Contigit tamen, vt in muliere (hoc est in beata Virgine) humilitas summa reperiretur: in illo verò Angelo summa superbia: quod factum est, vt illa, propter humilitatem, ad summam omnium creaturarum dignitatem prouheretur; hic verò, propter superbiam, ex altissimo cœli cardine in imum barathrum detruderetur. Totum ergo pulcherrimum illum naturæ ordinem à Deo constitutum, superbia, & humilitas inuenterunt, dum superba creatura ad imum ex summo deiecta est, humilis verò ex imo loco ad summum euecta. Animaduertite igitur quid humilitas, & quid superbia efficiant: quarum altera sic altissimam creaturam deiecit; altera verò sic infimam in sublime extulit. Quid igitur hac tanta rerum mutatione mirabilius? ¶ Addam tamen ego aliquid non minus forsitan mirabile: nimirum, quod cum tam perniciofa fuerit principi demoniorum

10 niorum superbia sua, tamque salutaris, & gloriosa fuerit beatissimæ Virgini humilitas sua; habet tamen Virgo paucissimos, qui eius humilitatem sectentur; habet verò dæmon plurimos, qui eius superbiam imitentur. Contra quos D. Bernar. exclamat: Quem sequimini filij Adam? quem sequimini? Nonne videtis Satanam sicut fulgur de cœlo cadentem? Si ergo ille de tanta sublimitate superbiens cecidit, quomodo tu de tanta vilitate superbiens de imis ascēdes? Si hoc igitur ita est, quomodo quæso te tanta superbiæ pœna non terret? quomodo tam grande humilitatis præmium ad humilitatem non inuitat? ¶ Fuit in quadam Republica iudex quidam valde diligens, ac seuerus in iudicando, qui hac de causa magnis ab eius Reipublicæ Principe muneribus ornatus fuit: quo factum est, vt multi deinde iudices eius seueritatem, ac diligentiam imitari conati fuerint; quò videlicet similibus præmijs afficerentur: atque ita vnus strenui iudicis & præmium, & exemplum, multos deinde habuit similis virtutis, ac fortunæ consortes. Si ergo tam magnis admirandisque muneribus humilitatis virtutem Dominus cumulauit, quomodo hoc tanto humilitatis præmio ad imitationem huius Virginis non accendimur? Quid enim aliud amator humilitatis Dominus faciat, quo ad humilitatis amorem homines alliciat? Si hoc apud nos non valet, quid quæso valiturum est? Si nos atrocissima illa superbiæ pœna non terret, quæ pœna territura est? Si tanta illa humilitatis commendatio non inuitat, quid est quod nos iam inuitare possit? ¶ Sed nunc iam propositæ quæstioni respondeamus. Cùm ergo beatissima Virgo hanc cœlestem philosophiam adeò probè teneret, semper se ad infima quæque deiiciebat, semper in oculis suis vilis apparebat, & vndecumque huius virtutis exercendæ occasionem captabat. Ideoque inspecta purificationis lege, quæ tota humilitatis erat, purificandi te occasionem arripuit, quæ nihil habebat, quod hoc ritu purgari deberet: quando quidem ipsa lex pudoris, atque honoris eius rationem habuit, dum eam à communi cæterarum fœminarum lege exemit.

Sed dico: Quid quæso obesse tibi poterat, ô sanctissima Virgo, honor hic ab ipso Deo tibi singulariter impensus? Te enim solam legislator aspiciebat, tui solum honoris curam gerebat quando legem illam tulit. Quid ergo nocere tibi honor potuit (non à te susceptus, sed oblati) vt cum subterfugeret? At qui verè humilis est, vndecumque honor proficiscatur, semper illum reformidat. Tantum quippe in magnis honoribus periculi est, vt pio semper homini verè timendi sint.

Bernardus. di sint. Hinc Diuus Bernardus. Quoties in corde carnali, terrenis dignitatibus alto, vlla vel minima scintilla cœlestis amoris accensa videtur, diuinum sine dubio est munus, non hominis virtus. Hæc ille. Quò fit, vt terrenæ dignitatis & honoris sublimitas, vndecumque veniat, verè timenda sit. Regiam quippe dignitatem Saul à Deo accepit, quæ tamen illi vitio suo postmodum exitio fuit, quando in superbiam, diuinis beneficijs elatus, erexit sibi fornitem triumphalem, & aduersus Dominum debacchatus, sacerdotes eius trucidauit. Prosperitatis etiam decus, quod Dauidi, & Salomoni filio contigit, Domini vtriusque beneficio contigit: quo tamen beneficio abutentes, alter, in superbiam elatus, numerari populum iussit: alter (quod dictu etiam horrendum est) dijs alienis aras erexit. Videtis ergo quàm periculosus honor sit, etiam cum à Deo impenditur, nisi quis singulari se modestia, & magna animi submissione stabiliat, & fulciat. Nam & verba Angeli Mariam salutantis, & magnitudinem gratiæ, qua apud Deum pollebat, extollentis, & eam cunctis foeminis beatiorum prædicantis, verba Dei erant, quæ per os Angeli Virgini mandabantur: illa tamen cœlestis oraculi honorifica verba excipiens, turbari cœpit, ac timere. Si ergo virgo hæc prudentissima, quæ tam altas in humilitate radices iecerat, honores ipsos, à Deo etiam oblatos, ita refugit atque timet, quid nos facere par est, quos velleuissima quæque aura vanitatis exagitat, qui cum stipula sicca leuioribus simus, tanto studio nocituros honores atque dignitates ambimus? Quæ in re satis animarum nostrarum ægrotudo, & cæcitas apparet, quæ vsque aded & nocitura appetunt, & salutaria quæque fastidiunt. Cum enim videmus aut pueros, aut foeminas auidissimè terram comedere, & salutare cibos fastidire, intelligimus statim interiora ipsorum pestifero humore esse corrupta; quando re aded noxia, & ab humana natura aliena delectantur. Cum ergo videamus homines aded pestilentes animæ suæ cibos deperire, & salutare, atque profuturos odisse (hoc est) ita mundi honores appetere, atque humilitatis opera detestari, quis iam dubitare queat, omnia interiora ipsorum esse corrupta? Quantò aliter puritatis, & humilitatis hodiè mater, quæ cum nihil haberet purificandum, legi tamen purificationis summa se humilitate subiecit.

1. Reg. 15.

2. Reg. 24.

3. Reg. 11.

Luca. 1.

Simil.

13

14

15

§. II.

§. II.

16

17

18

¶ Sed iam ommissa paulisper Virgine, quæ aded voluntariæ paupertatis, & humilitatis studiosa fuit, ad Simeonem veniamus, qui hodiernæ solennitatis non minima portio est. [Ecce, inquit Evangelista, homo erat in Hierusalem, cui nomen Simeon:] cuius deinde virtutes describit cum ait: [Et homo iste iustus & timoratus, expectans consolationem Israel, & Spiritus sanctus erat in eo.] excutiamus singula hæc verba. [Iustus, inquit, & timoratus.] Hæc absolutissima commendatio est. Iustitia enim Hebræorum lingua omnem complectitur virtutem. Timor verò Dei, præterquam quòd iustitiæ magna pars est, ipsius etiam iustitiæ tutissima custodia est. Itaque iustitia est velut thesaurus: timor verò Domini velut clavis, & arca, in qua seruetur thesaurus. Iustitia tanquam vinea est: timor verò velut maceria, quæ vineæ fructus seruat intactos. Vnde sicut diruta maceria fructus vineæ periclitatur: ita planè virtutum atque donorum cœlestium fructus, si timoris Domini maceria defuerit, furibus patent. Vnde glossa quædam hoc in loco. Malè (inquit) seruetur iustitia sine timore. ¶ Denique sanctus hic timor velut pondus est, quo mercibus plena nanis non facillè ventorum impetu subuerti potest. Quo tamen destituta, cum maximo & mercium, & ventorum periculo nauigat. Cuius nos periculi Ecclesiasticus admonet, cum ait; Nisi in timore Domini tenueris te instanter, citò subuertetur domus tua. ¶ Est etiam timor hic velut internus quidam animæ vermis, interiora nostra depascens, qui nobis semper ob oculos ponit & pericula in quibus versamur, & leges quibus astringimur, & rationem quam reddituri sumus, & hostes qui nos vndique obfidant, & à virtutis arce deiiciunt. His igitur timoris Domini aculeis extimulatus animus, somnum à se, & segnitiam excutiens, & vigilantibus oculis salutis suæ prospiciens, sollicitè cum Propheta dicis; Super custodiam meam stabo, & figam gradum super munitionem, & considerabo quid dicatur mihi, & quid respondebo ad arguentem me: Hoc est, curis alijs superuacaneis post terga relictis, in hanc vnã curam totus incumbam, vt videlicet sollicitè in custodia mei perpetuò vigilem. Propter quod stabo; hoc est, non iners, atque supinus iacebo, sed erecto animo peruigil durabo; & figam gradum super munitionem; hoc est, non solum vigilantem, sed etiã constanter, & excelso animo ad omnes hostium incursus paratus ero, vt nulla vi, nullo inimicorū impetu de gradu cōstatiæ, atq; virtutis depellar.

Simil.

Gloss.

Simil.

Ecl. 27.

Habac. 2.

K 2

Et con-

Et considerabo item quid dicatur mihi; hoc est, non oscitanter, aut segniter, sed vigilantibus oculis attendam omnia verba Dei, quid mihi præcipiat, quid admoneat, quid promittat, quid minetur, & quid me facere æquum sit. Nec hoc solo contentus, considerabo etiam quid respondebo ad arguentem me: quando videlicet creditorum mihi talentorum, & beneficiorum suorum rationem exacturus est. Quæ planè cura perpetuò animum meum punget, quando ex altera parte tantam diuinorum beneficiorum, ex altera verò tantam malefactorum meorum multitudinem considero. Hæc enim cura adeò sanctissimi Iob pectus extimulabat, vt diceret; Quid faciam cum surrexerit ad iudicandum Deus; & cum quæsierit, quid respondebo illi? En quales curæ, qualesque cogitationes iusti hominis mentem diu noctuque urgeant, vt si ab eo quæras: Custos quid de nocte, custos quid de nocte (subaudi) specularis? Nihil aliud neque die neque nocte se agere respondeat: scriptum est enim: Vigilia honestatis tabefacit carnes, & cogitatus illius aufert somnum. Hæc enim cura toto pectore suscepta ita iusti hominis mentem occupat, & afficit, vt somnum etiam, & bonam valetudinem interdum quibusdam eripiat. ¶ Harum autem curarum & cogitationum aculeus, timor est, quo à periculis tuti seruamur; vt miro modo, cum timor, & securitas contraria sint; timor tamen securitatem pariat. Anchora enim virtutis esse dicitur timor cordis. Vbi ergo timor est, ibi securitas est: quia vbi timor, ibi studium, ibi cura, ibi diligentia, & pia sollicitudo, quæ securitatis mater est. Vbi verò timor non est, ibi somnus, & negligentia, & incuria, quæ periculorum omnium materia existit. Nullus enim hostis perniciosior, quàm qui contemnitur. Cuius rei euidentissimum exemplum in animantibus apparet. Nam quæ armis, & viribus instructa sunt, timore carent; quoniam suis se viribus tuentur; quæ verò ijs destituta sunt; vt capræ, lepores, & cerui; hæc solo metu, & fuga salutem suam tuentur. Itaque timor illis pro armis est. Homo igitur, qui communis peccati vitio fortissima illa originalis gratiæ & iustitiæ arma perdidit, quibus inuicta se firmitate tueretur, ad timoris præsidium cõfugere debet, vt eo salutem suam incolumem seruare queat. Merito ergo in laudibus viri sancti ponitur; [iustus & timoratus.]

Quibus præterea additur, [quod expectaret etiam consolationem Israel.] Ecce alia virtutum coniunctio, neque minus laudanda, neque minus necessaria. Sicut enim conuenienter iustitia iungitur cù timore; ita cum spe timor aptissimè copulatur. Scire autem oportet, inter

22 inter omnia christiani hominis officia maximè difficile esse, quæsdam inter se coniungere virtutes, quæ specie ipsa secum pugnare videntur. Oportet enim prudentiæ iungere simplicitatem, iustitiæ misericordiam, grauitati suauitatem, humilitati magnanimitatem, mansuetudini seueritatem, zelo diuinæ gloriæ discretionem, ac deniq; timori spem. Quas virtutes ita copulare, vt altera alteri non officiat, magnū planè diuinæ gratiæ beneficium est. Summus enim ille rerū conditor, qui ex contrarijs qualitatibus omnia inferiora corpora constituit, poterit etiam huiusmodi virtutes in vno eodemque pectore integras seruare: vt idem videlicet homo & prudentissimus vt serpens, & simplicissimus vt columba sit; idem iustus atque misericors; idem grauis & suauis; idem mansuetus & seuerus (vt quemadmodum D. Greg. ait) & ridens possit timeri, & iratus amari: atque

23 idem etiã spe pariter ac timore suffultus: qualis hic vir sanctus fuisse perhibetur, qui timore Dei plenus, in spem communis salutis totus erat intentus.

His etiam addit, quod [Spiritus sanctus in eo erat.] Consequens erat planè, vt Spiritus sancti domicilium esset, qui talibus virtutum gemmis ornatus erat. Est enim mirabilis quædam, & murua inter Deum, puramque mentem cognatio, atque similitudo, qua altera res cum altera facillimè cohæret, & copulatur. Quò fit, vt quemadmodum lapis naturæ suæ relictus (nisi aliunde impediatur) sponte sua tendit in centrum, ibique quiescit; ita mens hominis, vinculis cupiditatum per gratiam Dei soluta, sponte sua in Deum, velut in suum centrum, & vltimum finem tendit, ibique plenissimè quiescit. Rursumque Deus ipse, vbi mentem ita purgatam, & solutam deprehenderit, incredibili quodam amore, ac propensione totus in illam, velut in domiciliū sibi aptum atque destinatum fertur. Vnde quemadmodum vbi infantis corpusculum in vtero matris, membris suis, & organis distinctum fuerit, statim Deus animam rationalem creat pariter, & infundit: ita rursus vbi anima iusti virtutibus, & gratia, veluti quibusdam spiritualibus organis, ipso Deo cooperante instructa est, in ea Spiritus ille diuinus, imò & tota Trinitas suum constituit domicilium, ipso eodem Domino testante, qui ait; Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Quocirca expositis his sancti viri virtutibus, consequens erat quod subditur: [Et spiritus sanctus erat in eo.]

[Et responsum, inquit, acceperat à Spiritu sancto, non visurum se mor-

tem, nisi prius videret Christum Domini.] Quanta autem perfusus fuerit lætitia, hac Spiritus sancti promissione, solus ille nouit, qui responsum dedit. Omnis enim humana facundia impar est ad hoc verbis explicandum. Neque tamen hoc festum vigilia sua (vt ita dixerim) caruisse credendum est. Vix enim Dominus illustra huiusmodi dona, nisi paratis antea animis, committit. De beato Dominico patre nostro legimus, quod arderet, quasi facula, zelo pereuntium. Quo quidem zelo incensus iugiter à Domino postulabat, vt proximos suos aliquando à diaboli potestate eripere, & ad æternam salutem iuuare posset. Cumque diu multumque hac oratione diuinas aures pulsasset, tandem à Domino impetrauit, vt autor esset, & institutor ordinis Prædicatorum, cuius esset peculiare officium lucris animarum intendere. Hoc enim pulcherrimum Dei donum talem exigebat in animo donatarij præparationem. Ad hunc ergo modum sanctus hic vir diuinæ gloriæ, & communis salutis amore incensus; non poterat non vehementer excruciarī, cum tot in mundo mala cerneret. Videbat diaboli, & peccati regnum omnibus in locis crudelissimam in homines tyrannidem exercere: videbat in toto terrarum orbe cultum dæmonum vigere, & in exiguo solum Iudæorum angulo Deum superstitiosè magis, quam religiosè à plerisque coli. Itaque inter gentes pro vero Deo monstra coli; inter Iudæos autem pro vera religione atque iustitia superstitionem, hypocrisim, avaritiamque in plerisque dominari. Videbat exiguum iustitiæ superesse locum, iacere & conculcari diuina, & sola terrena bona in pretio haberi. Videbat cœlestia regna seris & vectibus adamantinis obserata: contra verò dilataste infernum animam suam, atque os suum absque vlllo termino, & omne penè genus hominum mergi in profundum. His ergo curis sancti viri pectus dies noctesque vehementissimè dilaniabatur. Intelligebat autem ex diuinis oraculis; tantorum malorum remedium in Mesiæ aduentu positum esse, atque ex eo salutem omnium seculorum pendere. Animaduertebat etiam eadem Prophetarum oracula viros pios frequenter ad orandum excitare, vt Saluatoris aduentum assiduis precibus postularent. Sic enim apud Esaiam legerat; Qui reminiscimini Dominum, ne taceatis, & ne detis silentium ei, donec stabiliat, & ponat Hierusalem laudem in terra. Hoc ergo admonitus oraculo, clamabat iugiter cum iisdem Prophetis ad Dominum: Veni Domine, & noli tardare; veni ad liberandum nos Domine Deus virtutum, & ostende faciem tuam, & salui erimus. His ergo clamoribus adedò continenter diuinas aures pulsabat, vt victus tandem

Isai. 5.

Isai. 62.

Psal. 79.

28 tandem tot clamoribus misericordiarum pater, ac tot vocibus meritam gratiam rependere volens, hoc illum promisso consolatus est, [Non visurum se mortem, nisi prius videret Christum Domini.] Qua autem vir sanctus lætitia gestierit, cum hoc à Domino responsum accepit; quid in animo suo senserit; quid responderit; quas gratias egerit; quo iubilo cordis exultauerit; quo eius amore arserit, qui ita dolorem suum in lætitiā commutauerit, & lachrymas suas atque lamenta adedò clementer inspexerit, non est humanæ virtutis, aut facultatis pro dignitate explicare. Possumus quidem omnes priuata quædam gaudia & familiaria verbis exprimere: cæterum hæc adedò grandia, & sublimia, quæ de rebus magnificentissimis Spiritu sancto operante percipiuntur, quæ vis orationis exponere, aut æquare dicendo possit? Hoc enim gaudium, non de priuato aliquo bono erat, sed de seculorum omnium salute, quam vir sanctus tantopere sitiebat. Porro autem si gaudium ex desiderati boni adeptione confurgit; quod planè tanto maius est, quanto quod desideratur bonum, præstantius atque sublimius existit; quale hoc gaudium fuisse credendum est, quod de tanto, & tantopere desiderato bono, Spiritu sancto cooperante, & animam ipsam lætificante, ortum habuit? Hoc fortassis aliquo modo cogitari potest, explicari dignè non potest.

29 Cum ergo vir sanctus hac vna spe aleretur, deficientemque ætatem hac expectatione sustentaret, totusque ad hunc Domini Saluatoris aduentum penderet, quotidie diuinam hanc promissionem expectans, & singulas penè horas, ac momenta computans, tandem hoc ipso die cœlesti Spiritu admonitus venit in templum. [Et cum inducerent parentes eius puerum Iesum,] accurrit ipse, totusque lachrymis, lætitiâ, & rubore perfusus, flexis genibus summa reuerentia, summoque deuotionis & amoris affectu, maiestatem Domini, in paruo latente corpusculo, reueretur, exosculatur, & adorat: nec adorasse, ac vidisse cõtētus, magnitudine amoris atque lætitiæ timorè superate, amplecti etiam, & cōingere, & in vlnas suscipere ausus est. Quid autè hoc amplexu, quid hoc desideratissimo spectaculo senserit, quis verbis cōsequi valeat? Si enim Christus. Dñs à Prophetis ap-

30 pellatur, Desideratus cūctis gētibus, &, Desideriū colliū æternorū; si tot reges, & Prophetæ vsque adedò eius faciē videre, & vocēs audire cū-

Aggei. 2.

Genes. 49.

Ioan. 8.

Genes. 46.

¶ En fratres, quibus delicijs oblectat, & rigat interim Dominus piorum mentes, quàm diu plenitudo eius gaudij, quod in patria futurum sperant, differtur. Cuius gaudij magnitudinem vir sanctus novis carminibus, fidem & misericordiam Domini prædicantibus, celebravit dicens; [Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace &c.] Eadem penè verba Iacob Patriarcha protulit, cum dilectissimum filium Ioseph (quem extinctum fleuerat) & superstitem esse, & Ægypti principatum tenere cognovit. Irruens enim super collum eius, & amplexatus, atq; osculatus ait, Iam lætus moriar, quia vidi faciem tuam, & te superstitem relinquo. Ad huc ergo modum noster Simeon, qui longè plus Christum, quàm Iacob filium diligebat, ait: [Nunc dimittis Domine, seruum tuum in pace.] hoc est, in pace iam & lætitia Domine moriar, quia speciosissimi filij tui faciem vidi, & superstitem eum relinquo, vt vita pariter & morte suo extincto seculo vitam, & salutem afferat. [Quia viderunt oculi mei salutare tuum.] hoc est, salutem, quam per filium in hunc mundum misisti; quam etiam appellat, [lumen ad reuelationem gentium.] Quibus verbis summam totius Euangelij complexus est: vbi & gentium vocacionem, & mundi conuersionem, & fidei, atque religionis per omnes mundi oras propagandæ dilatationem apertissima oratione vaticinatus est. Qui igitur Spiritu Dei plenus, hæc tam magnifica diuinæ pietatis beneficia perspiciebat, & latentem in exiguo corpusculo Dei sapientiam, potentiam, & seculorum omnium salutem cõsiderabat, quid faceret? quid animo volueret? quibus splendoribus & gaudijs mens eius reficeretur?

Lucæ. 2.

Cæterum ad hoc cœleste gaudium, ad hoc Spiritus sancti conuiuium, ad has spirituales epulas non solus est inuitatus Simeon: habet enim lætitiæ, & felicitatis suæ clarissimos comites, nempe beatissimam Virginem, & sanctum Ioseph. Quorum animum sanctus Euangelista silentio prætermittendum non putauit, cum ait: Erant autem pater eius & mater mirantes super his quæ dicebantur de illo. Hæc autem admiratio non quidem ex ignorantia (vt in alijs accidere solet) sed ex rerum maximarum amplitudine manabat. Neque enim sacra Virgo filij dignitatem, & diuinitatem ignorabat, quam Angelo tradente cognouerat, & quem Spiritu sancto interueniente, immaculata conceperat; sed tanta tamen erat eius partus, & mysterij magnitudo, vt vix vnquam ab huiusmodi admiratione & stupore cum ineffabili quodam iubilo mens eius vacaret. Quæ tamen

34 **m**en hodiè lætitia in summam tristitiam commutata est, dum vir sanctus, inter eximias Christi laudes, & præconia, eius etiam passionnes commemorauit. Sic enim ait: Ecce positus est huic in ruinam, & in resurrectionem multorum in Israel, & in signum cui contradicetur: & tuam ipsius animam pertransibit gladius. Quid, ô sancte senex, facis? cur istis verborum tuorum spiculis tenerrimum Virginis pectus ante futura carnificum tela faucisti? Nimirum quoniam hoc exemplo moerentes omnes, varijsque tribulationibus pressos consolari Dominus voluit: ne videlicet desponderent animum, neve se miseros, & à Deo derelictos existimarent, cum varijs calamitatibus premerentur: quando quidem multò grauioribus vexata fuerit, quæ super omnes creaturas ab ipso dilecta fuit; cuius tamen vita (vt ex hoc loco colligere licet) acerbissimi cuiusdam martyrij genus exitit: quam tamen nõquam ipse ita affligi pateretur, nisi summa quædam dignitas, & vtilitas in humili malorum perpessione posita esset. Quo quidem vaticinio tota ferè beatissimæ Virginis vita velut martyrium quoddam mentis eius exitit. Vt hac ratione intelligamus fratres, quantò gratiora sint Deo suspiria, quàm gaudia nostra: quãdo innocētissimæ Virgini, post quadraginta dierum gaudia, reliqua ferè vitæ portio lachrymis, & doloribus, & lamentis destinata fuerit. Hac autè laborū & lachrymarū via, Regina mundi ad cœleste regnū processit; hac eadè eius filius; hac eadè Prophetæ, hac Apostoli, hac sancti Martyres, cæteri; Dei amici in cœlum contenderunt. Quicumque igitur felicitatis eorum comites esse cupimus, eodè cursum vitæ dirigamus, hac ipsa via gradiamur; vt quò illi peruenerunt, nos quoque pertingere valeamus. Habemus autem etiam, si exter-

36 **n**us impiorum gladius desit, intra nos latè patentem laborum materiam, in qua exerceri valeamus. Nimirum vt carnem nostram, cum vitijs, & concupiscentijs cruci Christi affigamus, frænum voluptatibus iniiciamus, superbix, iræ, inuidiæ, atque odij lethalia venena à moribus nostris repellamus, lubricæ linguæ petulantiam & maledicentiam cohibeamus, diligentemque & cogitationibus, & sensibus nostris custodiam adhibeamus, & illata ab hominibus damna, varijsque iniurias, & contumelias Dominicæ mansuetudinis exemplo leniter, & moderatè feramus: hac enim ratione & Virginis, & Christi martyrium imitabimur.

Sed quando Simeonis senis pietatem, & affectum exposuimus, Anna quoque (quæ non modica solennitatis huius pars est) seniori nostro iungenda restat: præsertim cum solennis Ecclesiæ

processio, quæ hodiè celebrata est, eadem superueniente completa fuerit. Ambo igitur illi interfuere, ambo, inquam, senes, & ætatis prouectæ; ambo sanctitate pares, deuotione similes, castitate æquales, pietate concordēs, eodem affectu, & desiderio, eademque spe desideratam cunctis gentibus Saluatorem expectantes, & ante Euangelium, Euangelicæ puritatis ac pietatis primitias dedicantes. Illis igitur senibus hodierna processio completa est, qua Virgo mater ad templum Domini filium oblatura processit. Quatuor igitur hodiè insignes personæ simul procedunt, quæ nobis omnia virtutum officia (vt Guericus ait) ante oculos ponunt. In Anna, quæ ieiunijs, & obsecrationibus nocte ac die seruiebat, ieiunium commendatur & oratio. In Simeone, qui tanto Iesum amplexus est gaudio, pietas & deuotio. In Maria, quæ cum nihil purificandum haberet, purificationis tamen legem impleuit, humilitas & obedientia. In Domino autem Iesu; qui factus ex muliere, factus est sub lege, vt eos qui sub lege erant redimeret; charitas, & misericordia. Hæc sunt, fratres, præcipua virtutum ornamenta, quibus nos gloriosam hanc processionem ornare, & celebrare debemus. Sed & cereos quoque hodiè in manibus gestamus. Quid autem aliud cereus accensus, nisi lumen illud ad reuelationem gentium, quod hodiè Simeon cecinit, designat? Quid præterea est lumen in cera, nisi verbum in carne, Deus in homine, virtus in infirmitate, sapientia in infantia, & plenitudo diuinitatis in carne nostræ mortalitatis? Cerei ergo, siue lucernæ gestatio, fidei professio est. Sed illud tamen aduertite fratres, lucernam hanc non in ore solum, aut in corde, sed in manibus portandam esse, quemadmodum Saluator ait; Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris; quibus videlicet, hanc fidei professionem circumferre & ostentare debetis. Hoc enim est fidei lucernam in manibus gestare, operibus ipsis, & vitæ ordine atque ratione profiteri, quod corde, & ora confitemur; ne videlicet in illorum numero computemur, qui confitentur se nosse Deum, factis autem negant. Nec minus tamen ore, & corde eadem quoque lucerna gestanda est, vt verba omnia, & cogitationes nostras fidei legibus atque doctrina moderemur, neque quidquam extra illius præscriptum moliamur. Quisquis igitur hanc fidei lucernam, primùm quidem in manu, deinde verò in corde atque ore his rationibus portat, is profectò hodiernæ solennitati plenissimè satisfacit, is se in hac processione sacratissimæ Virgini, Simeoni, atque Annæ socium adiungit. Demus igitur operam fratres, vt

Guericus.

Gala. 4.

Luca. 12.

37

38

39

verba

40 verba nostra, statèra ponderemus; vt opera nostra fidei regula moderemur, vt intentionem nostram in vnum Deum referamus, non hominibus, non nobis ipsis, non seculo, non denique carni & sanguini obsequi, & seruire curantes; sed vni tantum Seruatori nostro (qui hodiè pro nobis offertur, & redimitur, vt nos offerret Deo, mortificatos quidem carne, viuificatos autem Spiritu) placere studentes, vt illum semper intuentes, illiusque vestigijs insistentes, per ipsum, qui est via, veritas, & vita, ad ipsum tandem peruenire mereamur, qui est benedictus in secula seculorum. Amen.

IN EODEM FESTO PURIFICATIONIS Beatissimæ Mariæ Concio secunda, in qua, post breuem Euangelicæ lectionis explanationem, quam felix, & placida piorum, & quam misera improborum sit mors, beati Simeonis exemplo differitur.

T H E, Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace. Luca. 2.

2 Apienter quidem D. Augustin. illud in prima rerum creatione adnotauit, quod cum Dominus singulas quasque res condidisset, easque bonas esse iudicasset, vbi totam mundi fabricam absoluit, eas, non bonas modò, sed valde bonas esse testatus est: sic enim Moses ait; Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona. Bonitas enim quæ in singulis rebus erat, in vniuersis conduplicata euidentius eminebat. Singularum enim rerum pulchritudo in ordinem redacta (quod in variarum vocum consonantia fieri videmus) velut concentum quendam, & harmoniam suauissimam efficit. Quod ergo in mundi creatione conspicitur, hoc multò magis in eius instauratione apparet. Cum enim singula opera quæ Dominus & Saluator noster edidit, admiratione dignissima sint; vniuersa tamen simul considerata, longè & mirabiliora, & pulchriora iudicantur. Quod quidem ea mysteria, quæ proximis his quadraginta diebus peracta

August.

Gen. 1.

peracta sunt, facile declarant. Primum enim is pro nobis de Virgine homo nasci dignatus est. Deinde cum diues esset, aded pro nobis egenus factus est, ut in stabulo nasceretur, & in praesepe poneretur: qua paupertate nihil abiectius, nihil humilior; cum stabulum & praesepe non hominum, sed iumentorum loca sint. Tum praeterea octavo exinde die circuncisus, peccatoris imaginem suscepit; dum peccatorum cauterio innocentissimus agnus insigniri voluit. Sequitur deinde Magorum adoratio & oblatio, quae tertio decimo à natiuitatis Dominicæ die ab Ecclesia celebratur, in qua recens natus Dominus Gentium conuersionem adumbrari, & salutis aeternæ spem mortalibus praebere voluit. Hodie verò serui formam induit, dum tanquam seruus, & alieni iuris, & offerri in templo, & seruorum more redimi passus est. Hæc nobis tam varia, tamque miranda spectacula, quadraginta dierum satis angusta spatia exhibent: in quibus apparet, quanta Dominus auiditate, quantaque celeritate redemptionis nostræ opus, adhuc paruulus, aggressus sit. Quamobrem meritò inter nomina quæ ipsi apud Isaiam Deus Pater imponit, illa duo præcipue numerantur; Admirabilis; &, Accelera. Verè enim cum is in cunctis operibus suis mirabilis sit, in hac tamen celeritate, qua salutis nostræ negotia procurauit, mirabilior est. Quam quidem in spiritu Sponsa videbat, cum aduentum eius in mundum, caprearum ac ceruorum cursui similem esse prædicauit. Eandem verò celeritatem regius Propheta non capreæ, aut hinculo ceruorum; sed (quæ inter omnes maxima est) Solis velocitati comparauit. De ipso quippe ait; Exultauit ut gigas ad currendam viam, à summo cælo egressio eius. Inter omnia enim cæli æstra Christus Dominus maximè Soli (à quo bona omnia in terras manant) comparatur: vnde & Sol iustitiæ esse dicitur. Inter ea verò quæ Solis propria sunt, eius celeritas Saluat ori nostro præcipue conuenit; qui non expectata maturiori ætate, ab ipsis etiam incunabulis salutem nostram operari, & meritorum suorum nobis opes congerere cœpit. Quod si solidis corporibus naturale esse, ferri deorsum, ex maximo impetu quo feruntur facile agnoscimus, quis non Christi in nos amorem, quo in nostram salutem incumberebat, ex ardore & celeritate, qua se ad illam procurandam tradidit, non intelligat? Quis verò hoc intelligens, non illum vicissim diligit? non se totum in illius laudes ac præconia effundat? Quod plura Dauid beneficia à Domino percipiebat, eò sibi magis

Isa. 8. & 9.

Canti. 2.

Psal. 18.

6 gis Deum esse laudibus & hymnis prosequendum profitebatur: Ego enim (inquit) semper sperabo, & adijciam super omnem laudem tuam. Os meum annuntiabit iustitiam tuam, tota die laudem tuam. Quoniam non cognoui literaturam, siue (ut alij verterunt) numerum: hoc est, quia beneficia tua tam multa sunt, ut numerari nequeant, idè os meum tota die annuntiabit salutem & iustitiã (hoc est) bonitatem & misericordiam erga nos tuam.

7 Sed hodierna tamen oblatio, qua pro nobis Dominus seipsum tanquam seruus Patri offerre dignatus est, non modò ad charitatem hoc tanto beneficio, sed ad humilitatem etiam hoc tam admirabili exemplo nos prouocat: qui in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus ut homo, per omnia cæteris hominibus, extra peccatum, assimulari voluit: idè que circunciditur ut alij; offertur, & redimitur ut alij; baptizatur aliorum more, tributumque Cæsari pendit ut cæteri; atque demum Dominus maiestatis ad infima se usque demittit; cum nos viles homunculi si qua fortè in re vel minima alijs superiores sumus, singulares atque primates inter omnes haberi velimus: quod propriè superbiorum est, qui dignitatis consortem pati nequeunt. Vnde D. Bernard. propheticum illud in eos quadrare dicit: Errauerunt in solitudine in inaquoso: superbi enim (inquit) in solitudine errant, quia omnibus in rebus soli & singulares esse volunt; nimirum cæteris omnibus aut nobiliores, aut prudentiores, aut doctiores, aut certè meliores se esse arbitantes. Talis erat Phariseus ille, qui sic orabat: Deus gratias ago tibi, quia non sum sicut cæteri hominum &c. Quo in loco (ut idem Bernard. ait) se solum decipit, quem solum excipit: cum nihil minus in eum caderet, quam quod sibi ipse tribuebat. Gratias agit, non quia bonus, sed quia solus. Quo modo ergo vilis homuncio cristas erigit, qui Dominum maiestatis sic hodiè ad infimam serui formam deiectum videt?

8 Verum hodiè non in filio solum, sed in matre etiam locupletissimum omnibus proponitur humilitatis exemplum, quæ cum cæteris impuris mulieribus purificari voluit, quæ nihil purificandum habebat. Quid enim in ea non purum esse potuit, quæ Virgo concepit, virgo peperit, virgoque permansit: imò verò quæ ipso cœceptu, & partu, purior atque sanctior effecta est? Quid, inquam, mundandum habuit conceptus ille, qui solus potest facere mundum de immundo conceptum semine? quæ fontem ipsum, quo immundi omnes purificentur, edidit, qui hodiè quoque scatet, perpetuoque scaturit in ablutionem peccatoris & mēstruatæ. O mater (ait Guerricus) imma-

Philip. 2.

D. Bernard. Psal. 106.

Lucæ. 18. Bernard.

Guerricus.

immaculata, mater intacta; nonne tuæ tibi conscia es puritatis, quia scilicet integritatem tuam nec conceptus, nec partus violauit: sed sacravit? Quare ergo, tanquam muliebri aliquid in concipiendo, vel pariendo his passa, sic mundationis, quæ muliebri promissa est infirmitati, quæris remedia? Sic, inquiet illa, decet nos implere omnem iustitiam, ut quæ summæ mater electa sum iustitiæ, speculum quoque sim, & exemplar totius probitatis & iustitiæ. Noui ego superbiam filiorum Eux, quæ promptior est ad excusandum, quam ad expurgandum commissa: necessarium arbitror ut vitijs originis antiquæ, statim in initijs omnia nouæ generationis occurrant exempla. Mater præuaticationis peccauit, & excusauit procaciter: mater redemptionis non peccet, & satisfaciatur humiliter; ut filij hominum, qui de matre vetustatis traducunt necessitatem peccandi, de matre saltem bonitatis trahant humilitatem purgandi. Hactenus ille. Huius itaque virginæ purgationis causa non vlla quidem necessitas, sed profundissima intemeratæ Virginis humilitas extitit: quæ cum astris ipsis purior, & pulchrior esset, sacrificium tamen & oblationem pro peccato non exhorruit. At nos miseri, tot sceleribus contaminati, nec scelera nostra agnoscimus, nec scelerum remedia quærimus. Itaque cum pertinaci & rebeli populo dicimus: Absque peccato & innocens ego sum, propterea auertatur furor tuus à me. Cui tamen Dominus respondit. Ecce ego iudicio contendam tecum, eod quod dixeris, Non peccaui. Quod perinde est ac si diceret: Etiam ob hoc ipsum quod iactas, ob hoc ipsum quod ais, Non peccaui (ut nihil esset aliud) te in iudicium vocabo. Animaduersione profectò dignum est, quod cum ij, qui flagitijs omnibus cooperti sunt, nihil vereantur, nihil eos scelerum conscientia mordeat, nec de remedio solliciti sint, viri tamen sancti, qui quàm longissimè ab omnibus flagitijs abstinent, semper in luctu, semper in lachrymis, semper in purificationis remedijs exercentur. Quid hac sanctissima Virgine purius? Ea tamen gemebundas hodiè aues, pœnitentiæ indices, alteram in holocaustum, alteram offert pro peccato; à quo prorsus immunis tota vita fuit.

Hæc duo habemus fratres hodiè humilitatis exēpla: alterum quidē in matre; alterum in filio: in illa, dum se velut immunda purificat; in hoc autem, dum velut feruus emptitius à matre offertur, & redimitur. Sed hæc quidem in ipso vitæ ingressu: at in progressu & exitu quid non tandem fecit, ut nos humiles redderet? Quibus verbis hanc virtutem commendauit? quibus exemplis animis nostris infingendam

gendam curauit? quæ humilibus præmia, quæ superbis supplicia proposuit? ut tota nimirum eius vita & doctrina, vix aliud quàm quædam humilitatis disciplina fuisse videatur? Cur ita? Quia nimirum sciebat ipse, humilitatem (ut quidam ex Patribus ait) cœleste quoddam instrumentum esse, quod ex abyssu animas in cœlum leuat. Adde etiã, quod amator hominum id maxime hominibus persuasum esse voluit, quod non ad virtutem modò, sed etiam ad internam animi pacem & quietem præcipuè conducebat. Quod quidem humilitate potissimum fieri eleganter D. Emissè explicat, his verbis: Vbi est humilitas, ibi requies, ibi tranquillitas, ibi omnis serenitas. Dum enim ipsa sibi pacata est, etiam si qua tribulatio, si qua tempestas oborta fuerit, nihil erectum, nihil sublime, nihil oppositum inuenit vbi illudat impetum suum. Si quid itaque ex aduerso irruerit, totum post se humiliata fronte transmittit. Quælibet tribulatio ab humilitate mitigatur, ac vincitur: sicut in planis littoribus sine aliquo fragore unda consumitur: aurarum motus, ferociamque ventorum, montium obiecta suscipiunt, vallium verò subiecta non sentiunt. At verò contrario viæ superbiorum plenæ sunt offendiculis, plenæ præruptissimis præcipitijs: quia vbi est superbia, ibi est indignitas, ibi animositas, ibi labor, ibi tribulatio; vti iam ei ante iudicij diem iusta damnatio tribuatur; & improbæ quæque mentes in semetipsis habeant pœnam suam; probabiles & emendatæ in semetipsis inueniant refectionem, vel remunerationem suam. Hactenus Emissenus.

Sed quoniam de humilitate dicere cœpimus, illud quoque adiungendum puto, ut qui ad præstantissimam hanc virtutem aspirant, non fictam, atque fallacem, sed veram humilitatem consecretur. Sicut enim est vera & falsa iustitia; ita quoque vera & falsa humilitas reperitur. Falsam porro suis velut coloribus D. Hier. in epistola quædam describit his verbis: Fictam humilitatem fugiens, illam sectare quæ vera est, quam Christus docuit, in qua non sit superbia inclusa. Multi enim huius virtutis umbram, veritatem pauci sequuntur. Perfacile est aliquem habere vestem contemptam, salutare submissius, manus & genua deosculari, inclinato in terram capite, oculisque deiectis humilitatem atque mansuetudinem polliceri, lenta voce, tenuique sermones infringere, suspirare crebrius, & ad omne verbum, peccatorem atque miserum se clamare: sed si vel leui sermone offensus fuerit, continuo videbis attollere supercilium, leuare ceruicem, & delicatum illum oris sonum insano clamore repente mutare. Hactenus Hierony. Cuius verbis ad falsam humilitatem dignoscendam, nihil addere opus est.

Hierem. 2.

Homil. de Epipha.

Simil.

Hierony. in Epistol.

est. Veræ autem humilitatis rationem atque naturam proposito in-
 signi quodam exemplo Ioannes Climacus appositissimè describit. **15**
 Refert namque fuisse quendam suo tempore monachum, nomine
 Isidorum, qui iubente Abbate septem annis ad fores monasterij ex-
 cubavit. A quo cum idem Climacus quæssisset, quam exercitationem
 mens eius habuisset cum ad portam moraretur, ita respondit: Initio
 hoc existimaui, quod pro peccatis meis essem venditus: unde cum
 amaritudine summa & violentia prouoluebar omnium pedibus.
 Impleueram vix annum, cum sine mœrore iam atque tristitia id fa-
 ciebam, mercedem à Deo tolerantia expectans. Impleto autem rur-
 sus alio anno, toto affectu cordis indignum me ipsum existimare
 cœpi conuersatione monasterij, patrumque aspectu, & cõtubernio,
 diuinorumque participatione sacramentorum: indignum item qui
 in alicuius faciem intenderem. Quo circa defixis in terram lumini- **16**
 bus, nec ab oculis discrepante animo, intrantes atque exeuntes, vt
 pro me orarent, deprecabar. Hæc ille. Hunc ergo fratres animum,
 hunc affectum, has cogitationes sectari studeat quisquis Euangeli-
 cæ philosophiæ discipulus esse velit, & incomparabilem humilitatis
 thesaurum acquirere, & filij Dei, atque beatissimæ matris eius exem-
 plum, quod hodiè nobis propositum est, imitari. Sed iam tempus
 est, vt paulisper à Virginis humilitate oculos deflectentes, ad Simeo-
 nem, qui huius diei festi non minima portio est, transeamus.

§. I.

¶ [Et ecce (inquit Euangelista) homo erat in Hierusalem, cui nomen Si-
 mon. Et homo iste iustus & timoratus, expectans consolationem Israel, &
 Spiritus sanctus erat in eo.] Exactissimo ordine sancti huius viri lau- **17**
 des Euangelista persecutus est. Prius enim dignitatis causas, deinde
 subiicit dignitatem. Quod enim præmisit, iustum & timoratum; cau-
 sa est propter quam in eo domicilium sibi Spiritus sanctus delegis-
 set. Alibi enim legitur; Iustitia & iudicium præparatio sedis tuæ:
 quia videlicet vbi iustitia & iudicium est, ibi Dei sedes est. Alibi ve-
 rò idem ipse Dominus ait; Super quem requiescet spiritus meus, ni-
 si super humilem & mansuetum, & trementem ad sermones meos?
 Quia ergo sanctus hic vir, iustus & timoratus erat, his utique virtu-
 tibus templum Domini effectus erat. Quo in loco illud annotandū
 est, quod non ait Propheta, timentem, sed trementem sermones
 meos. Plus enim aliquid in tremore, quam in timore esse videtur,
 cum ea vis tremoris sit, vt non animus modò, sed corpus etiam ex-
 ternis motibus internum animi pauorem exprimat. Quem timorem
 vates

- 18** Vates regius à Domino petebat, cum diceret; *Confige timore tuo Psal. 118.*
 carnes meas: hoc est, non animam modò, sed ipsum etiam corpus ti-
 moris tui iaculo transfige: vt me non mens solum, sed ipsum etiam
 corpus à maleficio deterreat. Sicut enim cum contritio vehemens *Simil.*
 est, in ipsum quoque corpus exundat (cuius rei lachrymæ indices
 sunt) ita cum timor Domini ingens est, ipsum etiam corpus quatit,
 & horrore suo hominem in officio continet. Ad hunc autem timo-
 ris gradum nos Propheta vocat, cum alibi dicit; Audite verbum Do- *Isai. 66.*
 mini, qui tremitis ad verbum eius. Ea enim est verborum Dei digni-
 tas & maiestas, vt is potissimum ea dignè audiat, qui totus audien-
 do contremiscit. Quod fecit sanctus Rex Iosias, qui auditis verbis *4. Reg. 22.*
 legis Domini, ita perterrefactus est, vt vestimenta sua sciderit, &
 Dominum, quid sibi in ea re facto opus esset, sollicitè consuluerit.
- 19** ¶ Talis ergo timor Spiritui sancto domum parat; qui iusti animam
 ingrediens, & amoris sui in ea ignem accendit, & eundem ipsum ti-
 morem, qui illi aditum præbuit, indies sic auget, vt quò quisque ma-
 gis in eius amore profecerit, eò magis hoc timore afficiatur: quia
 videlicet quò plus illum diligit, eò diligentius cauet, ne qua in re illū
 offendat, quem tam charum habet. Quo quidem timore ita frequen-
 ter piorum animus quatitur, vt non solum vigilans, sed etiam dor-
 miens in puris somnijs hoc metu reluctetur. Quin etiam si in ipso
 somnio aliquando sibi peccato consensisse videatur, dormit pariter
 ac tremit, & in lachrymas interdum soluitur, à quibus excitatus, &
 somnia quidem illa, non vera crimina esse intelligens, vix conceptas
 adhuc lachrymas cõtinet, vixque gratijs Deo agèdis satiatur, quæ eripue-
 rit animam eius à morte, oculos eius à lachrymis, pedes eius à lapsu.
- 20** Hæc omnia sancti huius timoris officia sunt. Quò fit, vt hæc vel præ-
 cipua inter pios & improbos differentia sit: quòd hi quidem, tantum
 abest vt ad verbum Dei contremiscant, vt ferè nihil magis irrideant
 quam si quis propositis aut Euangelij, aut Pauli verbis à maleficio
 aliquo eos reuocare contendat. Hæc enim ad monachos, aut sacer-
 dotes, non ad se, qui in mundo degunt, pertinere putant. Itaque si
 eis omnia Christi verba, minas, promissa, beneficia, & mysteria om-
 nia ante oculos ponas, quòd eos à prauè cœptis auoces, nihil prorsus
 his tantis rebus commouentur. Sed animaduertite quæso horum
 dementiam. Si quis hoc ipso tempore prætermisis Dei legibus atque
 rationibus, è vanis mundanorum legibus aliquid afferat, quo pro-
 bet, illud ipsum quod luadetur, vel ad honorem, & famam, vel ad
 Principum gratiam promerendam, vel ad aliquam corporis commo-
 ditatem,

ditatem consequendam pertinere protinus colla submitunt, & vin- 21
ctas manus porrigunt, nec vlla alia ratione, aut persuasione egent.
Hæc igitur improborum mens est. Contra verò pij, mundi legibus,
& opinionibus spretis, Dei voces audiunt, eius leges attendunt, & per
eas vitam & mores instituunt. Itaque quod nauigantibus Cynosura,
quod mundi polus, quod deniq; nauigandi charta, hoc illis Dei lex
est; illam semper aspiciunt, illam in consilium adhibent, illius ductû
sequuntur: quemadmodum olim filij Itraël per desertum gradien-
tes, nubis & columnæ ducatum sequebantur. Nec sola diuinæ legis
nuda obedientia contenti, timorem quoque obedientiæ iungunt.
Timent enim vehementer, ne vel leuissima in re ipsam Dei legem
transgrediantur. Intelligunt enim, qua reuerentia, quo metu, quo
obsequio, & religione immensæ illius maiestatis placita suscipienda
atque seruanda sint. In illis ergo qui ita trepidi ad sermones Dei sunt, 22
Spiritus ille cœlestis libentissimè requiescit. Quo minus mirandum
est, si is in pectore iusti atque timorati Simeonis adeò placidè re-
quieuerit.

Sed fortè quis quærat, quonammodo Spiritus sanctus in anima
iusti requiescat, quando quidem sese ipse per omnes mundi partes
insinuat; vt potè qui orbem terrarum virtute & præsentia sua re-
pleat? Respondebit aliquis, id fieri per dona atque charismata sua,
quibus intus animam mirabiliter instruit, & exornat, quibusq; eam
in oculis suis gratissimam reddit. Est ita planè. Sed adhuc maius ali-
quid est, quod hac oratione significamus. Non solum enim sua illi,
sed seipsum etiam tribuit, sine cuius ductu atque præsentia, cætera
omnia eius dona periclitantur. Itaque animæ cœlestibus donis or-
natæ Spiritus sanctus præsidet, ne quæ fiat vt natua libertate abuta- 23
tur, & perceptis donis in superbiam efferatur. Hanc autem senten-
tiam scholastici Theologi tuentur. Discrimen enim esse aiunt inter
Spiritus sancti communionem & donorum ipsius fidelibusque non
modò Spiritus sancti dona, sed ipsum etiam Spiritum sanctum do-
nari asserunt. Quod etiam docuerunt Athanasius in Epistola ad Se-
rapionem; Ambro. de Spiritu sancto; Aug. 15. de Trinitate. Hanc au-
tem eximiam & præcellentem gratiâ, quæ nobis in iustificatione con-
fertur, expressit Christus Dominus cum ait; Si quis diligit me, ser-
monem meum seruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum venie-
mus, & mansionem apud eum faciemus. Confirmavit etiam eandem
Paulus ad Corinth. cum ait; Nescitis quia templum Dei estis, & Spi-
ritus Dei habitat in vobis? Per huc autem diuini Spiritus illapsum præ-
cipuè

Athanas.
Ambro.
August.
Ioan. 14.

1. Cor. 3.

24 cipuè renouamur: & ab eo crediderim prouenire quæ iusti ha-
bent spiritualia dona, aut certè ad illum ordinari. Affert quippè
Spiritus sanctus secum sua dona, & templa sua ipse mundat, &
decorat; quasque sibi desponsat animas, his velut monilibus exor-
nat, vt habitaculum in eis habeat non indecorum, nec omnino se-
indignum.

Hic ergo Spiritus qui in Simeone habitabat, hoc illum pulcherri-
mo dono affecit; quod anxie consolationem Israelis expectanti, tot-
que animarum ruinas miseranti, & salutem earum sitienti, ac pro-
ea Dominum dies noctesque deprecanti, pollicitus est non prius
eum ex hac vita migraturum, quam mundi Saluatorem morta-
litate nostræ habitu indutum cerneret. O quam verè à Propheta
dictum est; Melius est modicum iusto, super diuitias peccatorum Psal. 364
25 multas! Quæ enim mundi opes, atque deliciae, quæ mundi gaudia
cum hoc tanto viri iusti gaudio comparari possunt? Cõfer in vnum
quidquid mundus potest dare; etiam si totum se tibi vni possiden-
dum traderet, quid hæc tanta felicitas ad hanc senis nostri felicitate-
tem? quid ad hanc apertissimam diuinæ erga se beneuolentiæ si-
gnificationem? Quod quidem beneficium sanctus senex quoties
recolebat (recolebat autem semper) non dubium quin toties præ
amore Saluatoris sui liquefieret, totisque in lachrymarum fontes
efflueret. ¶ Duo sunt patrum erga teneros filios munera; alterû, quæ sim 17.
ad vitæ usum necessaria sunt, suppeditare; alterum, quæ ad eorum iu-
cunditatem & lætitiâ pertinent, prouidere. Quæ duo pater ille
cœlestis, ijs, quos in filios adoptauit, cumulatisimè præstat, dum il-
lis non modò gratiam, & virtutes, quibus spiritualis vita continetur;
26 sed mirabiles etiam iucunditates, quibus eadem reficitur, & recrea-
tur, exhibet. Quæ tales sunt; (vt quemadmodum Theologi defi-
niunt) omnes mundi delicias superent, siue quæ sensu, siue quæ in-
tellectu percipiuntur. Neque enim falsò, aut paruo affectu Propheta
dixit; Melior est dies vna in atrijs tuis, super millia. Omnis enim hu-
mana felicitas in vnum congesta, vnus diei felicitatem, qua pij ho-
mines fruuntur, æquare non potest. ¶ Itaque hoc ipso die vir sanctus ab eodem Spiritu admonitus, venit
in tēplum. [Cumq; inducerent puerum Iesum parentes eius, vt facerent secū-
dum consuetudinem legis pro eo:] ipse nō vidisse solum, & adorasse con-
tētus, [accepit eum in vlnas suas.] Quo amore id fecerit, qua deuotio-
ne, qua reuerentia, quibus lachrymis, quo affectu atque gaudio, so-
lus ille nouit, qui in eius pectore habitans, miris cum modis affi-
ciebat.

ciebat. Quot enim magnalia, atque myſteria Spiritus ſancti magiſte- 27
rio percipiebat, tot affectibus pia eius mens excitabatur, rapiebatur,
& accendebatur. Denique præſentem cernens, quem tot ante ſecu-
la expectabat; Veniſti tandem, ait, cunctis gentibus deſiderate; veni-
ſti captiuorum redemptio, mortuorum vita, peccatorum venia, om-
niumque ſeculorum ſalus & lætitia. Gratias tibi ago Domine, gra-
tias tibi ago, quia nos viſitare dignatus es oriens ex alto. Impleſti
Domine verbum tuum, reddiſti promiſſum tuum: ſicut à Patribus
accepimus, ita & vidimus. O quàm multi reges & Prophetæ deſide-
rauerunt te videre, & non viderunt! quod mihi tandem dono tuo
conceſſum eſt. Im mortales tibi ergo Domine gratias, quantas maxi-
mas animus meus capere poteſt, pro hoc inenarrabili dono tuo ago.
Lætus iam & gaudens ex hac vita diſcedam; quia vidi faciem tuam,
& te cum hominibus verſantem relinquo. Deſecerat enim anima 28
mea in ſalutare tuum, ô Domine: deſecerant oculi mei in eloquium
tuum, dicentes, Quando conſolaberis me? Factus eram ſicut vter in
pruina, frigidus corpore, aridus corde, ſpiritu marcidus, & totus de-
ſiderio languidus. Sed quia in verbum tuæ promiſſionis ſperavi, nõ
viſurum ſcilicet me mortem, niſi viderem Chriſtum tuum; quod
ſperavi, iam video; quod deſideravi, iam teneo; quod concupiui,
amplector. [Nunc ergo dimittis Domine ſeruum tuum in pace.] in abyſ-
ſum iam deſcendere non formido; quia viderunt oculi mei ſalutare
tuum, cuius meritis iam iam ab ea liberandus ſum. Vadam ergo le-
gatus ad pios manes, & feliciffimum hoc nuntium ad eos deferam,
optatum ſcilicet aduentare diem, quo triſtia linquant tartara, & in
lucis & felicitatis regnum transferantur.

Pſal. 118.

[Nunc dimittis ſeruum tuum Domine.] Non poſſum ab huius ſuauiſſi- 29
mi Cantici principio cogitationem auertere. [Nunc, inquit, dimittis
Domine ſeruum tuum in pace.] Hoc eſt; hæcenus tanquam vinctus in
huius corporis erga tulo derinebar, mortalitatis meæ pondere gra-
uatus; ſed libenter tantam hanc moleſtiam ſuſtinebam, vt te, priuſ-
quam è vita migrarem, præſentem cernerem, ex quo vno vota mea
omnia & deſideria pendebant. Hac de cauſa differri mortem, & exi-
lium meum gaudebam, vt vitam cernerem, quæ nunquam deficit;
lucem, quæ nunquam extinguitur; viam rectam, quæ nuſquam de-
uiat: illud denique ſalutare, quod mentes morti obnoxias in vitam
reuocat, atque exules Adæ filios patriæ reſtituit. Quod ſi vitam iam
conſpexi, ſi corpoream Domini mei faciem oculis uſurpau, ſi in il-
lius manus & pedes ſuauiſſima oſcula fixi, ſi cœleſti illa miſericor-
dia

30 dia tamdiu expectata in huius templi medio poſitus ſum; quid eſt
quod in vita manere diuius velim? quid mori extimeſcam? Nihil
iam ſuper eſt, quod deſiderare amplius debeam, niſi vt eo perpetuò
in cœlis fruam, quem præſentem in terris intueor, & adoro.

§. I. I.

¶ En fratres, qualis fuerit beatiffimi huius ſenis mors. Vidit Chriſtū
Domini, vidit ante mortem, ſuum & omnium Saluatorem: atque
hoc tanto ſalutis ſure pignore ſuſcepto, diem clauſit extremum. Qua
morte quid iucundius? quid felicius? Talis autem eſt piorum mors,
cum tamen longè alia ſit improborum. De illa enim dicitur: Pretio-
ſa in conſpectu Domini mors ſanctorum eius; quippè quæ illis ad
æternam vitam aditum præbet: de hac verò; Mors peccatorum peſſi-
ma, vtpotè quæ ſempiternæ mortis ianua eſt. Hoc intereſſe Cicero
inter ſenum & adoleſcentum mortem exiſtimat; quod adoleſcentes
mori ſic videntur, vt cum aquæ multitudine viſ flammæ opprimi-
tur: ſenes autem ſicut ſua ſponte nulla adhibita vi, conſumptus ignis
extinguitur: & quemadmodum poma ex arboribus, ſi cruda ſunt;
vi euelluntur, ſi matura & cocta, decidunt: ſic vitam adoleſcentibus
vis aufert, ſenibus maturitas. Hactenus ille. Ego verò diſcrimen hoc
ad piorum & impiorum mortem contuentius referri puto. Impij
enim ferè moriuntur inuiti & repugnantes, vt qui vitæ huius amore
flagrant, atque in ea ſpes omnes & opes ſuas reſoſitas habent; & ad
illam dolentes pergunt, in qua (vel ipſa teſte conſcientia) nihil ſe re-
poſuiſſe cognoscunt. Dolent itaque grauiter propter ea, quæ deſe-
runt, vehementius tamen anguntur propter ea, quæ ſibi parata eſſe
ſuſpicantur. Pij autem ferè more huius ſenis placida & tranquilla mē-
te diſcedunt, & in pace dimittuntur: quia in pace, & iuſtitia vixerūt:
ſic enim legimus; Veniat pax, requieſcat in cubili ſuo qui ambulauit
in directione ſua. Quicumque ergo in directione hac ambulauerunt,
qui per ſemitas vitæ ingreſſi ſunt, quò tandem, niſi ad cœleſtis pa-
triæ cubile peruenient? ¶ Hoc eſt autem quod Ioanni præcipitur,
vt literis ad poſteritatis memoriam conſignatis mandet; Audiui
(inquit) de cœlo vocem dicentem mihi: Scribe, Beati mortui, qui in
Domino moriuntur. Quamobrem? Quoniam amodo iam dicit Spi-
ritus, vt requieſcant à laboribus ſuis: opera enim illorum ſequun-
tur illos. Amodo, inquit. Poſteaquam enim ſanguine ſuo clauſas
ad id uſque temporis cœli fores agnus aperuit, (qui vitæ & ne-
cis clauis habet) minimè iam neceſſe eſt mille aut bis mille annos
apud inferos manes expectare; ſed protinus qui cum fide & pie-
tate

Pſal. 115.

Pſal. 33.

Cicero.

Simil.

Iſa. 57.

Apoc. 14.

Isa. 9.

tate vixerunt, qui nihil habent quod igne purgandum sit, in illas 33
beatissimas oras transferuntur, in quibus à laboribus suis plenissime
requiescent. Quare autem hac tanta requie perfruuntur? Nimirum
quia ibi colligent fructus laborum suorum ibi metent cum lætitia,
quæ cum lachrymis seminârunt. Ideoque lætabuntur coram Domi-
no, sicut qui lætantur in messe; sicut exultant victores capta præda,
quando diuidunt spolia. Opera, inquit, illorum sequuntur illos.
Opera enim velut indiuidui comites sunt, quæ æterna atque indiui-
dua societate hominem comitantur. ¶ Apud Romanos in more po-
situm erat, ut Imperatores qui se in bellis strenuè fortiterque gessis-
sent, & prouincias bello subactas Romano imperio addidissent, vr-
bem Romam ingrederentur, circumfusam captiuorum turbam, quã
pugnando ceperant, cæteraque gestorum suorum insignia secum ad
virtutis memoriam reportantes. Hoc ergo modo pij omnes cele- 34
stem Hierusalem, cum ex hac vita decedunt, ingrediuntur, omnia se-
cum virtutum atque gestorum suorum monumenta clarissima refe-
rentes. Itaque antè ipsos præcedunt misericordiæ opera quæ fecerunt;
ieiunia, quibus repugnantem carnis lasciuiam subegerunt; plagæ &
verbera quibus corpus suum attriuerunt; itinera quæ pietatis causa
confecerunt; animæ quas salutaribus monitis & exemplis Christo
lucrifecerunt; illatæ iniuriæ & contumeliæ quas propter eum pertu-
lerunt; ac demum humilitas, charitas, mansuetudo, patientia, & obe-
dientia, cæteræque virtutes quibus potissimum enituerunt. Denique
quidquid ab eis præclare in vita gestum est, vsque ad calicem aquæ
frigidæ propter Deum inopi porrectum, illos subsequetur. Labor
quippe virtutis abiit; decus verò, meritum, & gloria nunquam
abitura est. Pro captiuis verò quos Romanorum imperatores secum 35
in triumpho ducebant, isti afferunt gloriam triumphati mundi, Dæ-
monis atque carnis suæ: cuius satellites sunt. fornicatio, immundi-
tia, impudicitia, iræ, rixæ, contentiones, æmulationes, inimicitia,
cæteræque huiusmodi pestes, quas infracta virtute subegerunt.
Quam felices verò tunc labores suos iudicabunt, quos videant
tantum sibi decoris & gloriæ peperisse, quæ nunquam interitura
sit!

Nec minus tamen impios sua etiam opera consequentur, illos-
que indiuidua societate comitantur, & ad tribunal vsque superni
iudicis, non tanquam comites, aut defensores, sed tanquam testes,
& accusatores procedent. Quale autem agmen hoc futurum est
(in ijs præsertim, qui vitam omnem in flagitijs consumpserunt) in
quo

36 quo tam multa scelera congerentur? Numera mihi, si potes, omnes
concupiscentias oculorum, numera omnia furta, mendacia, odia, per-
iuria, libidines omnes, & vindictæ cupiditates, maledicta omnia, om-
niaque verba obscena, scurrilia, impura, varia, & pestifera; & numerum
arenæ maris superabis. Contemplantur, quæso demens, quibus comiti-
bus stipatus ad eum iudicem perges, apud quem, ut nihil latere, ita ni-
hil impunitum relinqui potest. Sed præter hæc omnia, numera qua-
so detractiones omnes, quibus alienam famam dilacerasti. Quoties
in hominum frequentia præcipuam tibi loquendi materiam alieni
mores, vita, instituta que suppeditarunt? Quoties nec virginum pu-
dori, nec viduarum famæ, nec coniugum honestati, nec sacerdotum
honori peperceris? quoties quæ leui adhuc erant suspitione obscura &
inuoluta, tanquam certa & explorata affirmasti, aut abdita & occul-
ta in vulgus hominum sparsisti? Quid igitur in extremo illo vitæ
agone facies? quo te vertes? quid consilij capies, cum tot valla-
tus criminibus ante hunc iudicem apparebis? ¶ Sed fortè dices:
Sacramentalis confessio peccatorum omnium remedium & medici-
na est. Quid igitur? An tu satis esse putas confiteri, nisi læsam & vio-
latam famam resarcias? In hoc enim vno crimine ita restitutionis de-
bitor es, ut non modò eum falsum, crimen, sed etiam cum verum di-
xeris, ad restitutionem tenearis, si proximi fama læsa est. Quo nomi-
ne longè plus periculi in hoc vno crimine, quam in multis alijs, etiam
atrocioribus est. Si enim contumeliosus, vel blasphemus in Deum fue-
ro, sola pœnitentiæ & criminis confessione veniam impetrabo; si ve-
rò alterum læsi, nisi damnum, quod intuli, resarciam, nulla me confes-
sio, nulla pœnitentia iuuat. Quare plus etiam periculi in famæ, quam
38 in aliarum rerum nocuentis esse video. Ablatam enim pecuniã vel
in morte saltem avari quoque; restituunt: ereptam verò famã quis resti-
tuet, cum tam multi sint qui laceret? Lacerari enim eã quotidie videmus,
restitui non videmus. Quomodo igitur ijs, & alijs infinitis propemo-
dum peccatis onustus in districto illo examine apparebis? Verum enim
est quod Apostolus ait: Vnusquisque onus suum portabit. Quot verò
peccata commisi, tot supra te onera portabis. Certa narratione didi-
ci quod modò referã. Sertius quidã cõseruũ suũ pecunias Dñi ferentẽ
in via interfecit, & pecunias sustulit: qui postea à iudice cõprehensus, su-
spendio admisi criminis pœnas dedit. Qui paucis post diebus facie
horribili inter ardentes flammarum globos conseruum quem intere-
merat, supra tergum baiulans, pio cuidam homini in oratione perse-
peranti apparuit. Crimen enim illud onus erat, quod misera supra
L 4 se anima.

Gala. 7.

se anima gestabat, & in æternum gestatura erat. Quale ergo erit onus 39
illud, in quo tam multa onera congerenda sunt, quot sunt eorum
scelera, qui tota vita sine vilo Dei timore cupiditatibus cunctis habe-
nas laxauerunt? ¶ Sed ais: Latro hora mortis in cruce pœnitens audi-
re meruit: Hodie mecum eris in paradiso. Hoc tamen vni latroni cõ-
tigisse legimus. Vnde D. Augustin. colligit, parum esse huic felicitati
fidendum, quæ tam rara fuit. Commune verò est, vt mors vitæ respõ-
deat, vt qualis vita præcesserit, talis etiam mors sequutura sit. Pauci
enim sunt quibus ea felicitas contingit, quam Ariolus Balaam desi-
derabat, cum diceret, Moriatur anima mea morte iustorum, & fiant
nouissima mea horum similia. Itaque vir auarus & impius cupiebat
quidem pessimè viuere, & feliciter mori: quod planè multi cupimus,
qui Simeonem quidem in morte, Iudam autem in vita volumus imi-
tari. Hoc idem multi fidelium non tam voce, quàm re ipsa profiten- 40
tur: quod tamen rarissimè continget. Quæ igitur dementia est, vt
singularem vnus felicitatem omnes sibi polliceantur? Quæ infantia
est in tam multorum perditione vnus sibi tantum exemplo salu-
tem polliceri? Si his temporibus, in quibus tam multæ in extremis
Oceani finibus opulentiæ insulæ inuentæ sunt, vna aliqua non minus
diues inueniretur, in qua vno aut altero homine excepto, omnes
quotquot eò appulissent, propter aëris & cœli inclementiam varijs
langoribus cotididissent; quis adeo diuitiarum cupidus esset, qui
proposito sibi vnus aut alterius hominis exemplo, in eam insulam
proficisceretur? Quomodo enim non magis tot mortuorum exem-
plis, quàm vnus incolumitate moueretur? Quod si tanta cura tem-
porariâ corporis mortem homines reformidant, cur non magis æter-
num corporis & animæ interitum, æternosque cruciatus non simili 41
metu perhorrescant?

Sed nunc, fratres, non tam ratione, quàm obsecratione hanc cau-
sam concludere volo. Vos itaque per vestram rogo obtestorque sa-
lutem, vt prudenter attendatis, nos omnes, quotquot hic sumus, for-
tassis ante quadragesimum annum ex hac esse luce migraturos, & an-
te districti iudicis tribunal astituros. Sexcenta enim millia hominum
eduxit Dominus de terra Egypti, exceptis mulieribus & paruulis,
qui totidè forsitan fuerunt: qui tamen omnes quadragesima annorum
spatio, Caleb & Iosue exceptis, absumpti sunt. Quid ergo mirum, si
nos, qui hæcenus viximus, tãtoq; pauciores illis sumus, ante quadra-
gesimū annū è viuis excedamus? Cum verò ad postremā hanc horā
uentū fuerit, cum iam mortis imago ante oculos obuēretur, cum iā
præsen-

42 præsentium obliu, futura nobis præsentia esse cœperint: hoc est futura
mors, futura pœna, futura gloria, futurū iudiciū, futuriq; iudicij irre-
uocabilis sententia, nemo tã perditis moribus est, qui hoc tempore
non magis diuinis legibus obtemperasse, quàm totius orbis imperiū
possidisse elegerit. Quò enim mihi mudi imperiū, quod iam desero,
si supernū iudicem, qui me in gehennam præcipitare potest, infen-
sum atq; iratū deprehendero? Nemo item est qui non eo tẽpore om-
nia mundi supplicia pertulisse maluisset, quàm vnū lethale crimē ad-
uersus illū cõmississe; cuius fauore & gratia per id tempus tantopere
eget, vt pote in cuius arbitrio æterna salus æternaq; vita sita sit. Quã-
obré si hoc ita futurū est, si tãtopere cõmissorū dolore eo tẽpore tor-
quēdi sumus, quid superest, nisi vt orē obtestorq; vos fratres, vt tales
nūc esse incipiat, quales tūc fuisse ardētissimè cupietis. Quid enim
43 iustius, quid vtilius, quid prudētius à vobis quisquam expetere pote-
rit? quod salubrius aut opportunius cõsiliū excogitari, quàm vt tales
modò esse velitis, quales tūc fuisse tãtopere desiderabitis? Hoc enim
pacto fiet, vt beati Simeonis felicitatem cõsequi possitis, & mortem
(quæ omniū terribiliū extremum est) non modò non perhorresce-
re, sed etiam lætis oculis intueri cum hoc beatissimo sene clamātes:
[Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace:] vt
in pace vitam finientes, ad visionem pacis, quæ nunquam finienda
est, aspirante Domino peruenire mereamini.

IN EODEM FESTO PURIFICA-
tionis Concio tertia; in qua, post breuem Euangelicę lectionis
1 explanationem, primogenitorum offerendorum
lex latius explicatur.

*THE. Sanctifica mihi omne primogenitū, tam de homi-
nibus, quàm de iumentis: mea sunt enim omnia. Exo. 13.*

Vm inter omnia diuina beneficia, fratres dilectissi-
mi, principem locum redemptionis & salutis nostræ
mysterium obtineat; ideo singulari deuotionis, & gra-
ti animi affectu, quidquid ad huius beneficij ratio-
nem pertinet, à nobis celebrandum est. Hodie verò
salutis nostræ primitias recolimus, quando videlicet vnigenitus
Dei filius (cuius sacrificio & oblatione mundus erat expiandus) pro
nobis Deo Patri offertur, & redimitur. Redimitur autem quinque

Num. 28.

siclis, qui mundum postea quinque sacratissimi corporis sui vultibus erat redempturus. Hæc enim velut prælibatio quædam redemptionis nostræ fuit, & veluti sacrificium matutinum. Duplex enim sacrificium lex olim instituerat; alterum, quod manè; alterum, quod vesperi offerendum erat. Vtrumque autem sacrificium pro nobis Saluator noster obtulit: hodiè quidem in præsentatione matutinum postmodum verò in passione vespertinum. ¶ Hodiè quoque cum filij oblatione matris purificationem celebramus: quæ cum nihil haberet purificandum, purificari autem voluit; ut quemadmodum innocens filius in circumcisione suscepit imaginem peccatoris, ita ipsa (quæ mundissima erat) in purificatione immundarum in se foeminarum imaginem præ se ferret, dum legem purificationis implere non dedignata est. Quod quidem (ut de eius humilitate taceamus) duabus potissimum de causis factum esse constat. Altera, quod cum ipsa hodiè primogenitum suum (hoc est, purissimam oblationem) Deo offerre vellet, ipso quoque hoc humilitatis obsequio sanctificari voluit; ut tantò esset eius oblatio gratior, quantò animus offerentis purior erat atque humilior. Hoc enim est quod in muneribus nostris Dominus præcipuè requirit. Qua de re ita Diuus Gregorius ait: Iram iudicis placare nescit oblatio, nisi ex munditia placeat offerentis. Non enim ex muneribus Abel munera oblata placuerunt. Vnde dicitur: Respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius. Quamobrem, fratres, hæc curarum nostrarum prima sit, ut mentis puritatem diligentissimè tueamur, quo omnia opera nostra puritatis auctori grata sint, cui nihil, quamlibet pretiosum, gratum est, nisi ex pura conscientia offeratur. Hæc igitur prior Virgineæ purificationis causa extitit; quæ tamen (ut diximus) purificationis legi astricta non erat. ¶ Altera verò fuit, ne quod offendiculum alijs sacra Virgo præberet, si se à communi purificationis lege subtraheret. Hanc enim vel præcipuam sanctorum curam esse ne cuiquam offendiculo sint, latissimè Diuus Paulus in Epistola ad Romanos, & in priori ad Corinthios docet. Omnia, inquit, mihi licent, sed non omnia expediunt: omnia mihi licent, sed non omnia ædificant. Hoc autem se idem Apostolus præstitisse confirmat, ubi ait: Et ego fratres in timore & tremore multo fui apud vos: videlicet (ut Theophilactus hoc in loco interpretatur) sollicitus, ne cuiquam offendiculo essem. Multa enim & viri sancti faciunt, quæ facere non tenentur, & omittunt, quæ facere potuissent; ne hæc eorum libertas infirmis fratribus offensionis materiam præbeat. Quod quidem hodierna

Gregor.
Gene. 4.1. Cor. 6.
10.
1. Cor. 2.
Theophi.

- 5 hodierna die sanctissima Virgo fecit, quæ cum astris purior esset, purificari tamen cum immundis puerperis voluit; ne alicui obloquendi ansam præberet. Neque hoc solum alienæ infirmitatis, sed nostræ etiam utilitatis causa curandum est. Vult enim sapiens, ut curam quisque habeat de bono nomine, meliusque esse ait, nomen bonum, quam ingentes opes, & vnguenta pretiosa. Ideoque Apostolus *Eccle. 7.* Timothæo præscribit, ut non modò castum, sed irreprehensibilem *1. Tim. 6.* etiam se ipsum exhibeat, ut per illud quidem ab omni malo, per hoc verò ab omni specie mali se absteineat, ne ullam contra se rumoris mali occasionem maledicis præbeat: quando quidem (quod ad integritatem nominis attinet) non minus falsus rumor, quam verus nocet; cum integritas famæ non tam in re, quam in opinione hominum sita sit. Qua in re illud admiratione dignum est, quod cum omnibus in rebus ea aut noxia, aut salutaria sint, quæ verè hoc sunt, quod dicuntur; quæ verò falsa sunt, nihil efficiant, cum nihil sint: apud homines tamen non minus falsa, quam vera fama nocet. Nec minus vxoris vita periclitatur, cum falsò à viro suo adultera iudicatur, quam cum verè adultera est. Quot enim pudicas vxores putatis hac de causa à viris interemptas, atque immeritas innocentie suæ pœnas dedisse? Quò factum est, ut leges omnes non minus, imo verò multò magis eos ad restitutionem famæ obligent, qui falsò, quam qui verè alienam famam lacerarunt: quod intelligerent, hac vna in re non minus mendacium, quam veritatem nocere. Quo argumento facilè vir bonus colligere poterit, quantum sibi, non solum ab omni malo, sed ab omni etiam specie mali cauere debeat; quando non minus claritas nominis falsis rumoribus quam veris obscuretur. Cuius rei (ut cætera sileantur) intemeratæ nos hodie Virginis exemplum admonet, quæ cum nihil haberet purificatione dignum, purificari tamen voluit, ne ullam hominibus obloquendi ansam præberet, si se à communi purificationis lege subtraheret.

§. I.

¶ Venienti igitur in tèplū Virgini occurrit Simeon. Cuius eximiam sanctitatem Euangelista describit his verbis: [Et homo iste iustus & timoratus, expectans consolationem Israel, & spiritus sanctus erat in eo.] Qui in hunc vsque diem à Domino seruatus erat, ut vitā mundi, salutem seculorum, lumen ad reuelationem gentium, salutis nostræ pretium, priusquam ex hac vita migraret, oculis cerneret, manibus contingeret, brachijs stringeret, complexu foueret, totusque in eius

eius aspectu amore liquefieret. [¶ Cum ergo inducerent puerum Iesum 8
 parentes eius, ut facerent, secundum consuetudinem legis pro eo; & ipse ac-
 cepit eum in vlnas suas, & benedixit Deum, & dixit: Nunc dimittis seruum
 tuum Domine, secundum verbum tuum in pace.] Quod perinde est ac si
 diceret: Ante hac tristis eram, mœstus eram, & pro salute mundi an-
 xius & sollicitus eram. Omnia hominum scelera, viscera mea lacera-
 bant, & opprobria exprobrantiū tibi super me cadebant: in luctu
 & squalore vitam perducebam: zelus enim domus tuæ & gloriæ tuæ
 pectus meum laniabat: his autem densissimis tenebris circumfuso,
 vna mihi reliqua spes; & consolatio erat, à qua sola pendebam, eaq;
 cadentes penè & moribundos artus sustinebam; nempè visurum me
 ante extremum vitæ diem salutem mundi, & vnicum malorum re-
 medium, filium tuum. Implesti iam Domine verbum tuum, conso-
 latus es seruum tuum, & mœrores ac lachrymas meas præsentia tuæ 9
 beneficio in lætitiā commutasti. Nunc ergo, quando id, cuius gra-
 tia in hac vita distinebar, assequutus sum, non est cur diutiùs in ea
 morari velim. Quam ob rem educ Domine de carcere animam
 meam, & dimitte seruum tuum in pace. ¶ Non est profectò cur
 mirari quisquam debeat, si huic seni & vita ipsa, & quidquid in vi-
 ta erat, fastidio fuerit, cum ipsam vitæ fontem iam vidisset, & com-
 plexus fuisset. Qui fixis oculis diu splendorem Solis intuitus est, vbi
 ab illius conspectu discedens, ad interiora domus suæ regreditur,
 omnia adeò obscura deprehendit, vt splendore Solis oculorum acie
 occupante penè nihil videat. Quid ergo mirum, si beatus hic senex,
 vbi Solem iustitiæ vidit, nihil ampliùs videre voluerit, & ideo in pa-
 ce dimitti postulauerit. ¶ Obmutuit Zacharias, Ioannis Baptiste pa-
 ter, cum Angelū Domini tot clarissima mysteria proferentē audiuit. 10
 Quamuis enim silētium illud, incredulitatis eius pœna fuerit, myste-
 rio tamen (vt Chrysologus ait) non vacat: Tacet enim (inquit) mini-
 ma, cum videt maxima, vocem cum percipit, vocem amittit. Cum er-
 go senex noster eadem mysteria non solū futura audierit, sed præ-
 sentia viderit, quomodo tantæ felicitatis gloria potitus, mortalem vi-
 tam sustinere diutiùs voluisset?

Quamuis autem magna fuerit hodierna die sancti huius se-
 nis lætitia (vtpote qui omnium votorum atque desideriorum suo-
 rum compos factus est: Desiderium quippè, vt Salomon ait, si com-
 pleatur, delectat animam: & Lignum vitæ, desiderium veniens) lon-
 gè tamen maior fuit lætitia Virginis, cum dilectissimi filij glo-
 riam à sanctis hominibus diuina reuelatione agnoscere, & prædi-
 cari

Simil.

Luc. I.

Petrus Ra-
uen.

Pro. 13.

11 cari vidit. Tunc enim summum illud gaudium, quo exultauit spiri-
 tus eius de diuini verbi incarnatione, & maternæ dignitatis gloria,
 renouatum est. Vnde D. Aug. huius mysterij consideratione attoni-
 tus; Quis, inquit, ô beata mater posset nobis indicare inter huiusmo-
 di obsequia animi tui sensum, cum hinc cerneret ex te natum tantil-
 lum infantem, illinc attenderes Deum immensum: hinc creatum,
 illinc creatorem: hinc infirmum, illinc fortissimum: hinc alendum,
 illinc alentem, hinc non loquentem, illinc angelos docentem? Quis,
 inquam, tui pectoris arcana nobis referare valeat, quibus modis co-
 gitatum ad vtraque flectebas, cum vnum eundemque Dei filiū ma-
 nibus tenens, hinc adorares vt Dominum, illinc osculareris vt paru-
 lum? Quis ad tam ineffabile miraculum non obstupescat? Quis non
 penè elinguis fiat? Generat puella suum & omnium creatorem, nu-
 12 trit suum & omnium nutritorem, portat ad templum, suum & om-
 nium rectorem. O admirandum spectaculum, ad quod non solū
 humana, verū etiam angelica stupescit natural! Hactenus Augusti.
 Cæterum hac ipsa hora superueniens Anna prophetissa, sacri hu-
 ius mysterij (Spiritu sancto docente) conscia, sociam se beatissimæ
 Virgini addidit: atque ita omnes, hoc est, duo sancti senes, & Anna,
 atque Maria cum primogenito suo, à vestibulo templi ad altare vsq;
 procedunt, hanc pulcherrimam hostiam Deo Patri oblaturi. Quam
 quidem processionem sancta hodiè per totum Christianum orbem
 repræsentat Ecclesia: quæ etiam accensos cereos fidelium manibus
 gestandos tradit, quibus incarnati verbi mysterium profitetur. In
 hoc enim cereo tria sunt; nempè, cera, linum, & flamma; quæ tres
 13 substantias, quas in vno Christo confitemur, repræsentant. In cera
 enim carnem; in lino verò, intra ceram consistente, animam; in splen-
 dore autem, diuinitatis gloriam, quæ carni, & animæ coniuncta est,
 accipimus: ideo morituri accensum cereum manibus tenemus, vt
 quo tempore lingua fidem Christi profiteri non potest, cereus pro-
 fiteatur. Quem quidè cereum dum eo tempore manibus tenemus,
 illud etiam significamus, fidem non modò in intellectu, per cogni-
 tionem, sed in manibus etiam, per studiosam operationem, fulgere
 debere. Cuius rei gratia Dei seruos præcinctis lumbis esse, & lucer-
 nas in manibus gestare Dominus in Euangelio præcipit. Sanctus
 quoque Simeon non contentus fide Dominum adorasse, in vlnas
 quoque accepit, vt intelligamus, fidem, quæ in intellectu est, ad ope-
 ra vsque progredi debere, vt videlicet sic vitam instituas, quemad-
 modum illa præscribit; alioqui frustra medici præceptis (noxia à salu-
 taribus

August.

Simil.

Lucæ. 12.

taribus discernentis) fidem habes, nisi & à noxijs abstineas, & saluta-
ribus utaris. Nemo itaque sibi de sola fide blandiatur, nisi fidei obe-
dientiam, hoc est, ea fidei opera iungat, quæ fides dicitur esse facien-
da. Sic enim (vt Apostolus monet) habebimus mysterium fidei in
conscientia pura, hoc est, nõ in intellectu solum per assensum fidei,
nec in lingua solum per eius confessionem; sed in conscientia quo-
que per vitæ puritatem, & piam operationem. Alioqui (vt D. Iaco-
bus ait) quid proderit, si fidem aliquis habeat, opera verò nõ habeat;
nunquid poterit fides saluare illum? Sicut enim corpus sine anima
mortuum est: ita fides sine operibus mortua est. Tu credis in filium
Dei? benefacis. Sed aliquid tamen plus quam tu Dæmones habent,
qui non modo credunt, sed etiam contemiscunt: cum ipse tamen
Deum non modo non timeas, sed etiam contempnas. Si ergo illi &
credentes, & timentes, adhuc Dæmones sunt, quid de diuinæ maie-
statis contemptore iudicandum est? Sed iam ad Virginis oblationem
redeamus.

Hoc ergo solenni piorum hominum comitatu ad altare Virgo
sanctissima primogenitum suum oblatura processit, ibique Deo Pa-
tri, vtriusque, hoc est suum, & Patris æterni primogenitum, vtrique, di-
lectissimum, offert pariter, & redimit: offert quidem, vt sit Patris: re-
dimit autem, vt sit noster. oblatione quippe Patris; redemptione, no-
ster est: & ita noster, vt D. Bern. dicat; Totus es Deus meus Domine
Iesu, totus es meus: in meos videlicet usus ita expensus, vt nihil à me
sumpseris, quod pro salute mea non insumpseris. Hoc etiam innue-
re Propheta voluit, cum ait: Paruulus natus est nobis, & filius datus
est nobis. Et Angelus etiam ad pastores: Annuncio vobis gaudium
magnum; quia, natus est vobis hodiè Saluator &c. Itaque ubique au-
dis, & nobis, & vobis; quia hæc purissima oblatio tota nostra est,
quoniam & à patre data, & à matre redempta est. Pater enim ita dile-
xit mundum, vt filium suum vnigenitum daret: mater verò ita nos
dilexit, vt pro nostra omnium salute illum hodiè redemerit. ¶ Hic
est autem fratres primogenitus ille, quem omnia alia filiorum Israel
primogenita adumbrabant: hic ille, in quem vnus cœlestis Pater in-
tentis oculis aspicebat, cum eorum primogenita exigeret; quem vnũ
desiderabat, quẽ vnus gratissimũ habebat, & propter quem cætera
omnia illi grata erant, quæcunq; grata fuerunt. De eo namque ipse
ait: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui. Et quia
vnus hic illi gratissimus erat, omnes alios ad eò seuerè exigebat, quo-
niam inter eos vnus hic illi offerendus erat. Sicut enim Herodes, pro-
pter

17 pter maximum in Christum odium, omnes Bethleemiticos infan-
tes occidi iussit, vt hunc vnũ (quem summè oderat) inter illos occi-
deret: ita contra Deus Pater propter summum in Christum amorẽ,
omnia alia primogenita sibi offerri mandauerat, vt vnus hic, qui so-
lus erat gratissimus, illi inter omnes offerretur. ¶ Quamobrem fra-
tres salutare hoc à me consilium capite, si vos ipsos, ac preces vestras
Deo gratas esse vultis, vobiscum primogenitum hunc, quoties ad
orandum pergitis, deferre, vt à Deo Patre placidis oculis aspiciami-
ni. ¶ Nutrices, quæ filios regum educant, cum regibus ipsis maximè
gratificari, & eorum graues assiduasque molestias lenire volunt, par-
uulos filios in vlnis gestantes ad illos deferunt, quorum aspectu ita
oblectantur, vt supercilium, toruumque vultum deponentes, filio-
lis arridere, & regia seueritate deposita, cum illis velut repuerascere
18 incipiant, ac læti & iucundi effecti, faciles ad exorandum non modò
nutricibus, sed etiam alijs se ipsos præbeant. ¶ Multi passim à nobis
& orandi modum, & exquisitas orationes, quæ Deo gratissimæ sint,
poscunt: quibus planè respondendum est, nullam orandi rationem
Deo esse gratiorem ea, quæ illi primogenitum suum, omnesque eius
& virtutes, & labores suppliciter, atque fidenter offert. Quam rem
hodierna beatissimæ Virginis oblatio apertissimè repræsentat. Ha-
ctenus de Euangelica lectione. Nunc ad proposita thematis verba
redeamus.

TRACTATIO THEMATIS.

§. II.

¶ In hac autem sacra lectione, duæ potissimum leges proponuntur,
quæ diuinæ puritatis & sanctitatis imaginem aptissimè ante oculos
29 ponunt: altera, de puerperarum purificatione; altera, de primogeni-
torum oblatione. Prior lex puerperas omnes, posteaquam enisæ
fuisent, certo dierum numero immundas esse decernit; & non so-
lùm ab ingressu templi, sed etiam ab omni hominum contactu &
commercio arceret; ac demum post dies illos sacrificium & oblationẽ
instituit, qua ab immunditia, puerperio contracta, expiarentur. Quæ
nam hæc immunditia est, quæ possit oculos diuinæ maiestatis offen-
dere? Nullæ enim corporum sordes, cum nõ adest voluntatis prauæ
cõsentus, diuinæ puritatis oculos offendunt. In partu verò vt nõ cul-
pa, sed pœna; ita nõ spiritualis, sed corporalis immunditia est. Adde
etiam alias huius corporeæ immunditiæ leges. Frequentissimè enim
vetus illa lex puritatem corporis exigebat: eademque simili ratione
corporũ sordes & immunditias arcebat. Cum igitur cõstet hisce re-
bus

bus Deum nec placari, nec offendi, hoc præcipuè captare videbatur, 20
 ut stupidos, & corporeis sensibus addictos homines, his velut rudi-
 mentis ad veræ puritatis amorem (quæ in animo sita est) induceret.
 Hac etiam ratione voluit summus ille puritatis amator ostendere,
 quo amore mentis puritatem prosequeretur, quando ipsam quo-
 que puritatis imaginem (quæ corporis puritate constat) tot olim le-
 gibus commendauerit. Hoc igitur argumento monemur fratres, vt
 qui à Domino diligi vehementer cupimus, interni cordis puritati
 summa cura studeamus, nullam in eo impuram cogitationem, vel
 ad momentum, residere patientes: nec dubium, quin ab eo magno-
 pere diligamur, qui tanto se puritatis amore teneri tot legibus decla-
 rauit. Cum enim ipse velut quidam puritatis & synceritatis perennis
 fons sit, & amoris vel præcipua causa, similitudo existat, quisquis
 Deo per amorem vniri studet, studeat etiam conscientiæ puritati: at- 21
 que ita (quod summæ dignitatis, & felicitatis est) vnus cum Deo spi-
 ritus efficietur. Sed hac puerperarum lege prætermiffa, ad alteram,
 quam Dominus his verbis tulit, veniamus.

Exod. 13.

Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: Sanctifica mihi omne
 primogenitum quod aperit vuluam in filiis Israel, tam de homini-
 bus, quàm de iumentis: mea enim sunt omnia. Omne primogeni-
 tum hominis de filiis tuis, pretio redimes. Cumque interrogauerit
 te filius tuus cras, dicens; Quid est hoc? respondebis ei, In manu forti
 eduxit nos Dominus de terra Ægypti, de domo seruitutis. Nam
 cum induratus esset Pharaos, & nollet nos dimittere, occidit Domi-
 nus omne primogenitum in terra Ægypti, à primogenito hominis
 vsque ad primogenitum iumentorum: idcirco immolo Domino
 omne quod aperit vuluam masculini sexus, & omnia primogenita 22
 filiorum meorum redimo. Et erit quasi signum in manu tua, & qua-
 si appensum quid, ob recordationem, ante oculos tuos, eò quod in
 manu forti eduxit vos Dominus de Ægypto.

Exod. 13.

Haecenus de primogenitorum lege: quæ quidem lex ita iustitiam,
 & æquitatem Dei, sicut prior illa, puritatem declarat. Quid enim iu-
 stius quàm diuinorum beneficiorum memorem animum gerere?
 Qua verò ratione, memoria eorum arctius commendari potuit,
 quàm vt lege perpetua, omnia Deo primogenita consecrarentur, vt
 cum quotidie maiores nati filij, aut hominum, aut pecorum, aut
 etiam iumentorum Domino offerrentur, huius tanti beneficij me-
 moria nunquam ex animis elaberetur. Hoc enim est quod ait: Et
 erit quasi signum in manu tua, & velut appensum quid, ob recor-
 dationem,

23 dationem, ante oculos tuos. Itaque semel Dominus filios Israel ab
 Ægypto liberauit, semel propter eos Ægyptiorum primogenita
 interfecit, & tamen perpetuo grati animi officio beneficium hoc ce-
 lebrari voluit: non quod ei his laudibus, aut hoc officio aliquid acce-
 deret (qui bonorum nostrorum non indiget) sed vt hoc argumen-
 to, quàm gratus illi animus beneficiorum memor esset, indicaret.

Ex eadem quoque lege facile erit intelligere, quem à nobis Do-
 minus animum requirat, qui nos vt à Diaboli tyrannide vindicaret,
 non hostium primogenita morte affecerit, sed primogenitum filium
 suum acerbissimæ morti tradiderit. Quid enim hoc beneficio ma-
 ius? Duabus enim de causis rerum pretia augeri solent; siue quia ipsa 24
 verè pretiosa sunt; siue quia maximè à suis possessoribus æstimantur.

Quid autem pretiosius filio Dei? Quid magis ab æterno Patre dile-
 ctum? Sic tamen Deus dilexit mundum, vt hunc dilectissimum pri-
 mogenitum pro salute mundi daret: sic autem dedit, vt illum in ma-
 nus impiorum acerbissimis supplicij & contumelij excruciantum
 tradiderit; vt huius primogeniti morte, à Diaboli seruitute eripere-
 mur. Quis ergo hoc tanti amoris iaculo non vulneretur? Verè sagit-
 tæ tuæ Domine acutæ, quibus corda hominum, olim tibi aduersa, 25
 charitate tua vulnerasti! Neque immeritò idem Dei vnigenitus sibi
 apud Prophetam, sagittæ nomen vendicauit, cum ait: Posuit me si-
 cut sagittam electam, & in pharetra sua abscondit me. Te itaque Pa-
 ter æternus ad hoc vsq; tempus reseruauit, vt hoc insigni & electissi-
 mo spiculo aduersantium tibi hominum corda amore tui ita faucia-
 ret, vt ex inimicis amicissimos reddiderit. Hac eadem charitatis sagit-
 ta Sponsa in Cant. se vulneratam esse profitetur, quo vulnere faucia-
 ta, conuiescere nullo modo poterat, nec oculis somnum capere,
 sed per omnes vicos & plateas dilectissimum Sponsum quærens, his
 verbis occurrentes fœminas compellabat: Adiuro vos filiæ Hierusa-
 lem, si inueneritis dilectum meum, vt nuncietis ei, quia amore lan-
 guo. Cumque illæ ab ea dilecti sui signa requirerent, Dilectus (in-
 quit illa) meus candidus, & rubicundus, electus ex millibus. Candi-
 dus videlicet splendore diuinitatis; rubicundus, cruore passionis; can-
 didus ex patre; rubicundus ex matre: candidus ex puritate, rubicun-
 dus ex amore: candidus, quia verus Deus; rubicundus, quia verus ho-
 mo. Deum post alias eius laudes enumeratas, tandem subdit: Talis
 est dilectus meus, & ipse est amicus meus filiæ Hierusalem. Quasi di-
 ceret, cum talis tuncque sit quem ego diligo, & ego talis tantillaq;
 sim, non despicit tamen vilitatem & abiectionem meam, sed arden-
 tissimo

Simil.

Ioan. 3.

Psal. 44.

Isai. 49.

Canti. 5.

Ibidem.

Canti. 5.

M

tissimo

tissimo me amore complectitur: quare à tali tantoque amatore sic
 prauenta, quo modo non illum vicissim redamem? quomodo non
 illum quæram, donec inueniam? quomodo non tota in eius amore
 liqueham? Hoc eodem amore. D. Aug. similiter æstua-bar, cum hu-
 ius beneficii iaculo vulneratus dicebat: Eia age Domine, & fac exci-
 ta, & reuoca nos: accende, rape, flagra, iam amemus & curramus. Sat
 scio tamen Domine, quantumcunque curram, quantumcunque di-
 ligam, nunquam parem huic beneficio gratiam referam. Quo in lo-
 co illa. D. Bernardi sententia nos consolatur, qui ait: Erit quod debeo
 rependere non possum, non tamen possum vltra quam possum.

August.

Bernar.

§. III.

Sed iam quid sigillatim à nobis Dominus propter hoc beneficium
 repositat, expédamus. Sanctifica mihi, inquit, omne primogenitum
 tam de hominibus, quam de iumentis. Quando omnia olim in figu-
 ra contingebant, quid hac lege Dominus voluerit adumbrare, videa-
 mus: Inter omnes animi affectus, amor, velut primogenitus est, à
 quo cæteri proficiscuntur. Ex amore quippè alicuius rei oritur eius
 desiderium, cum abest; lætitia, cum adest; tristitia, cum ea nobis adi-
 mitur; ira, cum læditur; timor, cum periclitatur, atque item de cæte-
 ris. Hinc ergo primogenitum sibi Dominus consecrari vult, vt quod
 pro nobis ille eximio amore gessit, amoris obsequio rependamus.
 Totus ergo amor noster ita Deo consecrãndus est, vt nõ modò nihil
 supra eum diligamus: sed etiam nihil, nisi propter eum, diligamus.
 Hoc est autem summum quod Deus ab homine exigere, & summũ
 item quod ab homine præstari possit.

Exod. 13.

27

Quia verò hoc summum inter omnia bona nostra est, explica-
 quælo Domine, quibus hoc (vt ita dicam) titulis tantum hoc munus
 à nobis exigas. Multi sunt planè, sed ille omnium primus; quod (si-
 cut ipse ait) omnia primogenita eius sint. Ipse enim amorem condi-
 dit, & voluntatem, quæ amaret, & intellectum, qui amorem antece-
 deret, & memoriam, quæ rationes amandi recoleret, ac denique to-
 tum hominem condidit: quare non mirum est, si iure suo, quod ipse
 condidit, reperat. Voluntas enim (vt D. Thom. ait) naturali amore
 plus diligit eum à quo est, quam à quo non est. Quamobrem cum
 ea à Deo profecta sit, plus hoc amore Deum, quam se diligere debet.
 Hic igitur primus titulus est, quo Deus creationis iure totum à no-
 bis amorem meritò exigit. Est & alter longè maior, quod videli-
 cet ipse, quos creationis beneficio suos fecerat, redemptiois iure ite-
 rum suos fecit. Plus autem est redemisse, quam creasse. Creauit enim
 verbo

S. Thom.

opusc. de

amor. Dei.

28

19 verbo, redemit morte. Quare cum is vitam suam propter eorum sa-
 lutem profuderit, iustum est, vt ipsi quoque vitam suam se illi debito-
 res agnoscant. Quod quidem hoc argumento colligit Apostolus;
 Si vnus, inquit, pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt,
 & pro omnibus mortuus est Christus, vt & qui viuunt, iam non sibi
 viuunt, sed ei qui pro ipsis mortuus est. Rectè planè Apostolus phi-
 losophatur: perinde enim est, ac si diceret: Omnes quidem Adæ filij
 propter primum illud peccatum ad mortem damnati fuimus: at Chri-
 stus Dominus misericordia motus, vitam suam (quæ supra omnes
 omnium vitas pretiosior erat) pro nostris obtulit, qua oblatione
 nos à mortis debito liberauit. Veruntamen consequens est, vt qui
 eius beneficio viuunt, vitam suam se illi debere fateantur. Hoc enim
 legibus cautum est, vt cum fideiussor multorum res alienam dissoluit,
 20 & creditori pro omnibus satisfacit, debitores quidem à creditore li-
 berati, fideiussori obnoxij sint. Hic enim non soluendi obligatio,
 sed persona creditoris commutata est. Quare si omnes fideiussori
 Christo vitam debemus, consequens est, vt qui viuunt, iam non sibi
 viuant: sed ei qui pro ipsis mortuus est; hoc est, vt iam nemo ex vo-
 to suo, sed ex præscripto Saluatoris sui vitam instituat, seque totum
 illius seruituti & obsequio tradat. Exigit itaque huius debiti ratio,
 vt homo iam iuris sui esse desinat, & in alienam potestatem totus cõ-
 cedat, seque instar holocausti (quod totum in Dei gloriam igne ab-
 sumebatur) Deo offerat: vbi enim amor, ibi totus homo est. Quid
 mirum autem, si hoc à te Dominus exigit, vt per amorem te illi to-
 tum tradas, quando idem se totum ex amore pro te ad mortem tra-
 didit? Cum Moysen Dominus ad liberandos filios Israel in Ægy-
 31 ptum destinasset, isque segnè munus hoc exequi cepisset, voluit
 eum Dominus in itinere occidere. Tulit autem Sephora eius vxor
 acutissimam petram, & circumcidit filium suum, tetigitque pedes
 eius, & ait: Sponsus sanguinum tu mihi es. His quidem verbis Sepho-
 ra filij sanguinem pro viri incolumitate effusum, maximi beneficii
 loco ducens, virum, vt se magis ac magis amaret, inducebat: ac si dice-
 ret: Duplici iam nomine amoris mihi debitor es: primum, quia spon-
 sus; deinde, quia sponsus sanguinum es, quod videlicet te à morte,
 filij mei sanguine liberaui. Si ergo nouum amoris gradum à viro
 suo Sephora exigebat, quod illi alieno dolore, alienoque sanguine
 vitam impartita fuerit, quem obsecro amorem merebitur qui pro-
 prio sanguine te ab æterna morte liberauit, æternamque vitam con-
 tulit? Iustè ergo petit, quod pro te ipse pertulit, & quod tibi contu-
 li. Ille

2. Cor. 5.

Simil.

Exod. 4.

lit. Ille animam tuam supra vitam suam dilexit, tu quoque illum supra vitam tuam diligere teneris. Ille nihil salutis tuæ antetulit, tu illi nihil anteferre debes; alioqui eius amori minimè respondes. Vnde ipse ait: Qui amat patrem, aut matrem plus quàm me, non est me dignus. Et qui amat filium aut filiam plus quàm me, non est me dignus. Ille autem ista omnia plus quàm Christum amat, qui propter parentum, aut filiorum vitam & incolumitatem tuendam, Christi leges violare non veretur. Quòd si, quisquis hac de causa aduersum Christum delinquit, non est eo dignus; quomodo digni erunt; qui pro rebus nihili, hoc est, propter vilissimarum rerum cupiditatem, illius leges transgrediuntur? Tales enim non quidem supra omnia, sed (quòd dictu quoque nefas est) infra omnia Deum diligunt; quando nihil adeo vile concupiscunt, quòd non eius dilectioni anteferrant. Quid verò esse monstruosius, quid magis præposterum possit, quàm quòd Deus, qui diuinitatis ac beneficiorum suorum iure, in summo cordis nostri loco collocandus erat (vt eum videlicet locum haberet in corde, quem habet in mundo) in infimo rerum ordine reponatur? Horret quidem hoc natura, reclamatione ratio, indignantur leges, stupet cælum, terra miratur. O quantò in præstantiori loco te Deus posuit, quàm tu illum ponis! Ille quidem te primum supra tergum suum posuit, cum pro te flagellari terga sua passus est. Posuit supra humeros suos, cum supra illos pro te crucem baiulauit, & in ea passus est. Posuit te supra caput suum, cum pro te illud spinarum aculeis vndique trāsfigi voluit. Posuit denique supra vitam suam, quam pro te obtulit ad mortē. Quomodo ergo, perfide, Deum audes sub pedibus tuis ponere, cum ille te despectissimum vermem supra caput suum collocauerit? Quantò aliter Martyres Christi, qui vitam suam in imo, Deum verò in summo cardine collocantes, propter illius gloriam, vitam & sanguinem libentissimè profuderunt? Quicunque igitur hos imitantur, hi nimirum primogenita hominum (hoc est) quòd in homine præstantissimum, & primum est, videlicet summum amorem illi offerunt.

Neque satis ad plenam legis huius obseruationem est, si primogenita tantum hominum, nisi iumentorum etiam primogenita offeramus. Quid hoc est? Constat planè in vnoquoque nostrum aliquid esse proprium hominum, aliquid iumentorum. Hinc duplex in homine appetitus existit. Est enim rationalis, est etiam (vt appellant) sensituius: atque ita in nobis duplex amor est, alter rationalis, quoad spiritualia, & honesta rapimur; alter sensituius, quoad carnalia, & terrena

35 terrena ferimur. Cùm ergo Dominus primogenitum hominis exigit, rationalem amorem postulat: cùm verò iumentorum primogenitum, carnalem etiam à nobis amorem requirit; non quidem ad seruandum, sed ad occidendum atque maectandum: primogenita namque hominum illæsa seruabantur, iumentorum verò, nisi ouibus permutarètur, sacerdotali gladio iugulabantur. Cùm ergo iumentorum à nobis primogenita Dominus requirit, hoc præcipit, vt propter eius amorem, omnes impuros amores, & cupiditates, atque libidines diuini verbi gladio reseceamus. Ideoque si impudico fortasse amore æstuas, iugula illum huius diuini verbi gladio; Omnis fornicator, aut immundus, aut auarus non habet hæreditatem in regno Christi, & Dei. Si vindictæ cupiditate flagras, adhibe gladium illum; Si non dimiseritis hominibus peccata eorum, nec Pater vester cœlestis dimittet vobis peccata vestra. Si carnalium deliciarum amore caperis, adhibe illum; Qui in carne sunt, Deo placere non possunt. Si te auaritiæ, & inhumanitatis pestis exagitat, memineris scriptum esse; Iudicium sine misericordia ei, qui non fecerit misericordiam. Si praua iurandi consuetudine teneris, in mentem illud Eccl. reuoca; Vir multum iurans, replebitur iniquitate, & non recedet à domo eius plaga. Quisquis autem hoc facit, is vtiq̃ue iumentorum suorum primogenita Deo maectat. Quid verò magnum, aut mirabile facis, si propter Deum iugulas primogenitum iumentum tui, cùm pro te Deus morti tradiderit primogenitum suum? Nec verò lex hæc superiori dissimilis, sed maximè coniuncta est. Cùm enim spiritualis & carnalis amor, hoc est, charitas & cupiditas inter se contraria sint, pugnant vtiq̃ue aduersum se, & mutuam sibi inuicem perniciem machinantur. Quare si in te dominatur charitas, seruiet vtiq̃ue cupiditas: si verò regnet cupiditas, non dubium, quin extincta sit charitas. Quid enim sibi vult, quòd cum Dominus in montem Sinai descendisset, totus mons fumabat, quoniam eò Dominus in igne descenderat? Quis enim hoc temerè factum credat! Quid verò aliud conuenientius ignis & fumus indicare potuit, quàm quòd hoc indicio Dominus charitatis & cupiditatis naturam (quæ per ignem & fumum intelligitur) exprimere voluerit? Ignis enim proprium est, vbi in aliquam rem incubuerit, humorem sibi aduersantem expellere, vnde fumus oritur, quem ab ea re procùl pellere nititur. Hæc igitur charitatis natura est, quòd perpetuò aduersus cupiditates omnes sibi aduersantes bellum gerit, & ab anima, quam semel obsedit, excutere nititur. Quo indicio fratres, vtcumque de vestro erga Deum amore

re coniecturam facere poteritis, sit ne legitimus & verus. Quod quidem non tam ex dulci erga Deum affectu, quam ex forti aduersus carnales affectus pugna diiudicare debetis. Aduersus hanc igitur continenter bellum gerite, cum hac æternam pugnam capessite, omnes que aduersus eam diuini spiritus machinas admouete, contra eam vires inuictas à Domino postulate, vt sic tandem compressa cupiditatis libidine, & voluntate propria superata, triumphum de immani & familiari hoste agentes, cœlestis tandem gloriæ palmam percipere mereamini.

I N E O D E M F E S T O P U R I F I C A T I O N I S Concio quarta, in qua, post breuem lectionis Euangelicæ explanationem, lex purificationis olim à Domino lata explicatur.

T H E. Postquam impleti sunt dies purgationis Mariæ secundum legem Moysi, tulerunt Iesum in Hierusalem parentes eius. Lucæ. 2.

I quis à pijs hominibus Dei que amore incensis querat, quid sit, quod in hac vita præcipuè in votis habeant, illud asseueranter respondebunt, se nihil magis quam Dei gratiam, & amicitiam, & omnium peccatorum suorum veniam desiderare. Si quis igitur ex vobis fratres hoc desiderio flagrat, habet planè hodie magnum in Christi Domini oblatione solatium. Hodie namque Saluator peccatoribus adiungitur, cum peccatoribus Deo Patri offertur, & pro peccatoribus redimitur: quod huius tantæ humilitatis & obedientiæ merito, eos redèptionis suæ participes efficeret. Hoc est enim quod Apostolus ait: misisse Deum filium suum in similitudinem carnis peccati, vt de peccato damnaret peccatum: & misisse item eum factum ex muliere, & factum sub lege, vt eos qui sub lege erant, redimeret, vt adoptionem filiorum reciperemus. Vtrumque autem hodie pro nostra salute impletum est, quando innocentissimus Dominus paternæ legi subiicitur, & cum peccatoribus, ac pro peccatoribus offertur, & redimitur. Hoc igitur peccatores spei solatium habent, non omnes tamen: sed ij solum, quos scelerum conscientia

Rom. 8.
Galat. 4.

3 tia terret, quos peccatorum memoria mordet, qui Christo capiti tanquam vitæ membra, non fidei solum: sed spei & charitatis vinculo coniuncti sunt. Ad hos enim Christus Dominus venit, qui in hoc à Patre missus esse per Prophetam dicitur, vt mederetur contritis corde, & lugentes consolaretur, daretque eis coronam pro cinere, oleum gaudij pro luctu, pallium laudis pro spiritu mœroris. ¶ Hoc igitur spei solatium ex primogenitorum oblatione quam hodierna sancti Euangelij lectio initio statim proponit, capere licet. Sequitur altera lex quæ ad puerperarum purificationem pertinet: quam quidem fusius excutiemus, si prius tamen sancti Simeonis historiam, qui pietate ac deuotione sua huius diei mysterium magna ex parte illustrauit, explicemus. De ipso quippè sanctus Euangelista subdit.

4 [Et ecce homo erat in Hierusalem, cui nomen Simeon, & homo iste iustus & timoratus, expectans consolationem Israel: & Spiritus sanctus erat in eo.] Quo in loco cum Euangelista timorem cum iustitia viri sancti copulet, non illum timorem accipere debemus, qui est initium iustitiæ: sed illum qui per omnes gradus indiuiduus iustitiæ comes est. Quamuis enim timor Domini siue is quem parit amor, siue culpæ supplicium, Spiritus sancti munus & beneficium sit: multum tamen inter vtrumque discrimen est. Ille enim qui à supplicij metu proficiscitur, quò magis charitas crescit, eò magis ipse decrescit: ita vt cum perfecta fuerit charitas, hic timor foras pellatur. At contra timor ille quem parit charitas, ad eò crescente illa non decrescit, vt cum illa paribus incrementis sic augeatur, & crescat; vt cum perfecta fuerit charitas, perfectè quoque sanctus hic timor in anima dominetur. Quemadmodum enim qui ardentè aliquem diligit, simili studio atque ardore illi placere desiderat: ita vehementer timet, ne qua in re animum illius offendat: ab eodem quippe fonte & alicui velle placere, & eius offensionem vereri, manat. Quo quidem timore sanctissima Christi anima tantò cæteris plenior fuit, quantò ardentius Verbum cui erat vnita, diligebat. Vnde Isaias cum omnia Spiritus sancti dona Domino Saluatori tribuisset, vbi ad timoris donum ventum est: Replebit inquit, eum Spiritus timoris Domini. Post Christum verò, beatissima Virgo hoc timore plenissima fuit. Quo enim magis Dei amore flagrabat, eò magis eius offensionem vel leuissimam metuebat. Hoc igitur sancto timore beati Simeonis anima mirificè illustrabatur. Alterum verò timorem perfecta eius charitas foras miserat.

M 4 rat.

rat. Hæc igitur prima senis nostri commendatio est.

Sequitur deinde altera, quod expectaret consolationem Israel: quam certè non ab hominibus: sed à Deo mittendam sperabat: ut potè qui non ex terra; sed è cælo, non carnalem; sed spiritualem consolationem quærebat. Hoc enim vel præcipuum inter pios improbosque discrimen est, quod ij derelicto fonte aquæ viuæ, quærunt cisternas dissipatas: ex quibus terrenam felicitatem, & fallacia mundi gaudia haurire student: illi verò spem, solatium, gaudium, & omnia bona sua in vno Deo posuerunt; ut pote qui mundo mortui, Deo viuant. Hoc autem vtrorumque discrimen regius Propheta describit, cum de improbis cum Deo loquens ait: De absconditis tuis adimpletus est venter eorum; saturati sunt filijs, & dimiserunt reliquias suas paruulis suis. Hoc est,

Psal. 16.

spem suam dum viuunt posuerunt in diuitijs: quorum ventres si impleueris diuitijs, & abundare eos feceris liberis, quibus morientes relinquunt diuitias suas, benè secum actum putabunt: æternitatis verò nulla cura, nullo desiderio tanguntur. Sed quid vir sanctus, quantò aliter affectus erat? Ego, inquit, in iustitia apparebo conspectui tuo; satiabor cum apparuerit gloria tua. Hoc est, ego iustitiæ, quàm inaniam diuitiarum studiosior illam vitæ comitem habens, explebor gaudio: cum post mortem apparueris mihi ea specie ac forma, quæ propriè tua est. Idem etiam discrimen illa eiusdem Prophetæ verba designant. Multi dicunt, quis ostendit nobis bona? hoc est, quis nobis præstabit ingentes opes atque diuitias: quibus ab omni miseria liberati, & frumenti, vini, & olei copia abundantes, felicem vitam agamus? Hæc illorum vota, hæc studia, hæc desideria sunt? vix enim felicitatem aliam, quàm terrenam & corpoream quærunt. Quid verò vir iustus? Ego, inquit, in pace in idipsum dormiam, & requiescam. Cur ita? quibus opibus & auxilijs fretus? Quoniam tu (inquit) Domine singulariter in spe constituisti me. Hoc est, quoniam tu Domine sic animum meum constituisti, ut cæteris rebus tanquam fragilibus & caducis spretis atque contemptis, in vna spe miserationis & paternæ prouidentia tuæ (quæ bona omnia complectitur) securus habitaret. Ideoque in te vno securus dormio, in te requiesco, in te spes omnes atque opes meas constitutas habeo. Quicumque autem ad hunc felicissimum statum diuino munere peruenerunt, non solum omnes humanæ vitæ molestias: sed omnes etiam Diaboli laqueos euaserunt. Hinc Diuis Fulgentius: Non tenearis, inquit,

Psal. 16.

spem suam dum viuunt posuerunt in diuitijs: quorum ventres si impleueris diuitijs, & abundare eos feceris liberis, quibus morientes relinquunt diuitias suas, benè secum actum putabunt: æternitatis verò nulla cura, nullo desiderio tanguntur. Sed quid vir sanctus, quantò aliter affectus erat? Ego, inquit, in iustitia apparebo conspectui tuo; satiabor cum apparuerit gloria tua. Hoc est, ego iustitiæ, quàm inaniam diuitiarum studiosior illam vitæ comitem habens, explebor gaudio: cum post mortem apparueris mihi ea specie ac forma, quæ propriè tua est. Idem etiam discrimen illa eiusdem Prophetæ verba designant. Multi dicunt, quis ostendit nobis bona? hoc est, quis nobis præstabit ingentes opes atque diuitias: quibus ab omni miseria liberati, & frumenti, vini, & olei copia abundantes, felicem vitam agamus? Hæc illorum vota, hæc studia, hæc desideria sunt? vix enim felicitatem aliam, quàm terrenam & corpoream quærunt. Quid verò vir iustus? Ego, inquit, in pace in idipsum dormiam, & requiescam. Cur ita? quibus opibus & auxilijs fretus? Quoniam tu (inquit) Domine singulariter in spe constituisti me. Hoc est, quoniam tu Domine sic animum meum constituisti, ut cæteris rebus tanquam fragilibus & caducis spretis atque contemptis, in vna spe miserationis & paternæ prouidentia tuæ (quæ bona omnia complectitur) securus habitaret. Ideoque in te vno securus dormio, in te requiesco, in te spes omnes atque opes meas constitutas habeo. Quicumque autem ad hunc felicissimum statum diuino munere peruenerunt, non solum omnes humanæ vitæ molestias: sed omnes etiam Diaboli laqueos euaserunt. Hinc Diuis Fulgentius: Non tenearis, inquit,

Psal. 4.

spem suam dum viuunt posuerunt in diuitijs: quorum ventres si impleueris diuitijs, & abundare eos feceris liberis, quibus morientes relinquunt diuitias suas, benè secum actum putabunt: æternitatis verò nulla cura, nullo desiderio tanguntur. Sed quid vir sanctus, quantò aliter affectus erat? Ego, inquit, in iustitia apparebo conspectui tuo; satiabor cum apparuerit gloria tua. Hoc est, ego iustitiæ, quàm inaniam diuitiarum studiosior illam vitæ comitem habens, explebor gaudio: cum post mortem apparueris mihi ea specie ac forma, quæ propriè tua est. Idem etiam discrimen illa eiusdem Prophetæ verba designant. Multi dicunt, quis ostendit nobis bona? hoc est, quis nobis præstabit ingentes opes atque diuitias: quibus ab omni miseria liberati, & frumenti, vini, & olei copia abundantes, felicem vitam agamus? Hæc illorum vota, hæc studia, hæc desideria sunt? vix enim felicitatem aliam, quàm terrenam & corpoream quærunt. Quid verò vir iustus? Ego, inquit, in pace in idipsum dormiam, & requiescam. Cur ita? quibus opibus & auxilijs fretus? Quoniam tu (inquit) Domine singulariter in spe constituisti me. Hoc est, quoniam tu Domine sic animum meum constituisti, ut cæteris rebus tanquam fragilibus & caducis spretis atque contemptis, in vna spe miserationis & paternæ prouidentia tuæ (quæ bona omnia complectitur) securus habitaret. Ideoque in te vno securus dormio, in te requiesco, in te spes omnes atque opes meas constitutas habeo. Quicumque autem ad hunc felicissimum statum diuino munere peruenerunt, non solum omnes humanæ vitæ molestias: sed omnes etiam Diaboli laqueos euaserunt. Hinc Diuis Fulgentius: Non tenearis, inquit,

Ibidem.

spem suam dum viuunt posuerunt in diuitijs: quorum ventres si impleueris diuitijs, & abundare eos feceris liberis, quibus morientes relinquunt diuitias suas, benè secum actum putabunt: æternitatis verò nulla cura, nullo desiderio tanguntur. Sed quid vir sanctus, quantò aliter affectus erat? Ego, inquit, in iustitia apparebo conspectui tuo; satiabor cum apparuerit gloria tua. Hoc est, ego iustitiæ, quàm inaniam diuitiarum studiosior illam vitæ comitem habens, explebor gaudio: cum post mortem apparueris mihi ea specie ac forma, quæ propriè tua est. Idem etiam discrimen illa eiusdem Prophetæ verba designant. Multi dicunt, quis ostendit nobis bona? hoc est, quis nobis præstabit ingentes opes atque diuitias: quibus ab omni miseria liberati, & frumenti, vini, & olei copia abundantes, felicem vitam agamus? Hæc illorum vota, hæc studia, hæc desideria sunt? vix enim felicitatem aliam, quàm terrenam & corpoream quærunt. Quid verò vir iustus? Ego, inquit, in pace in idipsum dormiam, & requiescam. Cur ita? quibus opibus & auxilijs fretus? Quoniam tu (inquit) Domine singulariter in spe constituisti me. Hoc est, quoniam tu Domine sic animum meum constituisti, ut cæteris rebus tanquam fragilibus & caducis spretis atque contemptis, in vna spe miserationis & paternæ prouidentia tuæ (quæ bona omnia complectitur) securus habitaret. Ideoque in te vno securus dormio, in te requiesco, in te spes omnes atque opes meas constitutas habeo. Quicumque autem ad hunc felicissimum statum diuino munere peruenerunt, non solum omnes humanæ vitæ molestias: sed omnes etiam Diaboli laqueos euaserunt. Hinc Diuis Fulgentius: Non tenearis, inquit,

9 inquit; nexibus humanæ delectationis; & de Diabolo triumphabis. Neque enim antiquus ille hostis alia habet arma, quibus nos impugnet: nec escam aliam, qua nobis laqueos tendat. Senex ergo noster de Diabolo triumpharat, qui non in terra, sed in cælo, non ab hominibus, sed à Deo consolationem expectabat.

Sed illud quoque non negligeret prætereundum est; quod vir sanctus non tam sua, quàm aliorum commoda quærebat: nec tam de sua, quàm de aliorum salute sollicitus erat. [*Expectabat enim consolationem Israel.*] Quo nomine iustitiam eius Diuis Ambrosius commendat. Bene, inquit, iustus: quia non suam, sed populi salutem requirebat. Cuius pietatis merito & gratissimum Deo fuisse, & felicissimum hoc responsum à Spiritu sancto tulisse credendum est: videlicet, [*non visurum se mortem, nisi videret Christum Domini.*] Constat enim similitudinem, amoris esse conciliatricem, nulla autem in re vir pius Deo magis assimilatur, quàm cum ardentissimo amore aliorum salutem curat. Cum enim Deus propter immensam & infinitam bonitatem suam totus in iuandis, tuendis, & seruandis hominibus positus sit qui omnes vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire (cuius rei gratia non modò vnigenitum suum in mundum misit, sed etiam crucis supplicium subire voluit) ille quidem maximè Deo similis est, qui sui quodammodo oblitus, omnes curas & cogitationes suas ad hominum salutem confert. A quo studio tantum mundi homines absunt, ut sibi soli viuant, sua solum curent, & dum res suas in tuto esse viderint, nihil ad se pertinere putant, si vel cælum ruat, vel terra incendio deflagret. At senex noster non tam priuata commoda, quàm Israelis salutem & consolationem expectabat.

Is igitur hodie ab eodem Spiritu (qui in eius mente habitabat) admonitus, venit in templum, & [*cum inducerent puerum Iesum parentes eius, ut facerent secundum consuetudinem legis pro eo, & ipse accepit eum in vlnas suas.*] Quis autem verbis consequi possit, quo affectu & ardore beatus hic senex flagrauit, cum suscipiens infantem in vlnas suas, stringeret brachijs suis, & gestiret includere, si posset, in imis visceribus suis? Ipse autem infans suavis & mitis, quo se affectu castissimo pij senis pectori insinuabat? quomodo eius illabebatur medullis? quàm delectabilem, se implicabat ossibus, inspirabat sensibus? Quo quidem beneficio prorsus liquefiebat

M 5 animus

Guerricus.
in Ser. Pur.

animus eius quasi cera à facie ignis. Amplectere eò beate senex sapientiam Dei, & recalescant quasi de nouo sensus tui, renouetur ut aquilæ iuuentus tua, astringe ueribus tuis misericordiam Dei, & erit senectus tua in misericordia ueri. Inter uera, inquit, mea commorabitur, & cum reddidero illum matri suæ, manebit tamen apud me. Et cum inter materna uera continebitur, nihilominus inter uera mea commorabitur. Lætare ergo iam senior iuste, uide quod præuidebas: discussæ sunt mundi tenebræ, ambulabant gentes in lumine isto, plena erit omnis terra gloria eius.

Sed ignis tamen qui ardebat in corde, foras erumpens, splendidas uerborum scintillas emisit in ore. [Nunc, inquit, dimittis seruum tuum Domine, secundum uerbum tuum in pace. Quia uiderunt oculi mei, salutare tuum.] Quod perinde est ac si diceret. Defecerat anima mea in salutare tuum ô Domine, defecerant oculi mei in eloquium tuum dicentes; quando consolaberis me? Factus eram sicut uer in pruina, frigidus corpore, aridus corde, spiritu marcidus, & totus desiderio languidus: sed quia in uerbum tuæ promissionis super speraui, non uisurum scilicet me mortem, nisi uiderem Christum tuum, quod speraui iam uideo, quod desiderauim iam teneo, quod concupiui, amplector. Video Deum Saluatorem meum in carne mea, & salua facta est anima mea. Quamobrem iam dimitte seruum tuum in pace, quando omnium uotorum meorum summa completa est, nec quicquam est, cur in uita manere uelim. Hactenus de hodiernæ solennitatis historia, nunc purificationis legem, quæ huic historiæ occasionem dedit, (quoniam non uulgaria uitæ documenta continet) excutere incipiamus.

§. I.

Lex igitur olim à Domino lata erat, ut mulier quæ suscepto semine, masculinum peperisset, immunda esset septem diebus: quibus & à uiri thoro, & à communi omnium cœtu separata erat. Ijs autem tres & triginta alij adijciebantur, in quibus non quidem ab hominum consortio, sed ab ingressu templi, & omnium sacrorum contactu arcebat: qui omnes quadragenarium numerum conficiunt. Quibus elapsis, pro emundatione sua agnum, quæ diues esset, offerret: par uerò turturum, aut duos columbarum pullos, quæ pauper erat. Hæc erat mulieris masculini parientis lex: si uerò

fœminam

25 fœminam peperisset, hic dierum numerus duplicabatur, atque ita quatuordecim diebus (hoc est) duabus hebdomadibus, & octo ac sexaginta diebus (qui omnes conficiunt octoginta dies) immunda censebatur. Quis has Dei leges non miretur? Prima namque fronte imperitiæ iniustitiæ speciem referre uidentur. Quid enim nupta mulier delinquit, cum parit, ut ei præter acerbissimos partus dolores hæc etiam legis pœna infligenda sit? Quod si dicas, hanc non partus, sed conceptus culpam fuisse; quæ culpa est matrimonij à Deo instituti legibus deseruire: cum potius crimen sit, si se alter coniugum à communi thoro & consortio subtrahere uelit? Præterea, cur hæc legis pœna duplicatur in partu filix, quando hoc in parientis facultate positum non sit: quæ si in hac re quicquam posset, masculinum magis quam fœminam parere uoluisset? Ad peccati quippe rationem (ut D. Augustinus ait) ad eò uoluntatis consensus est necessarius, ut ubi cunque is desit, nullus peccato locus sit. Utrumque ergo mirum est, & quod pœna infligatur parienti, naturæque officio deseruienti: & quod hæc pœna in filix puerperio magis quam filij duplicetur. Hæc ratio Originem in primis, cæterosque Patres in eam sententiam adduxit, ut apertissime docerent, in antiquis legibus, præter eum sensum quem uerba præferebant, esse etiam mysticos & latentes sensus: ad quos sit frequenter confugiendum: ut diuinæ legis æquitas & maiestas, quæ in priori illo sensu minus apparet, in posteriori inueniatur. Cum ergo in ijs legibus quæ ab inexhausto illo totius iustitiæ & sapientiæ fonte manarunt, nihil non dico iniustum & absurdum: sed ne otiosum quidem esse possit necesse est, ut cum in eis aliquid iudicio nostro absolum inuenerimus, mentem à litera ad spiritum attollamus: in quo dignas tali legillatore sententias deprehendamus. Ipsa enim literalis sensus humilitas nos admonet, ut ea relicta, latentia sub eo literæ uelamine arcana rimemur. Eos autem qui hoc faciunt, beatos Prophetas pronuntiat, cum ait: Beati qui scrutantur testimonia eius: qui uidelicet superficie literæ minimè contenti, interiora eius sollicitè perscrutantur. Hac igitur promissione excitati, purificationis legem, quæ hodiernæ solennitatis fundamentum est, excutere incipiamus.

Mulier ait, quæ suscepto semine pepererit masculinum, immunda erit septem diebus: hoc est, hebdomada una. Constat planè ex Euangelicis literis, semen esse uerbum Dei: eum uerò qui seminat, uerbi huius ministrum esse: mulierem autem esse animam

Canti. I.

Psal. 108.

Idem.

Abidem.

13

14

August.

Psal. 118.

Leuit. 12.

animam fidelem, quæ hoc verbum audit. Itaque cum nos hoc ipso tempore verbum Domini tractamus, quid aliud quam hoc ipsum verbum in corda vestra spargimus? Hoc autem semine suscepto, quædam animæ masculum filium, quædam fœminam pariunt, quædam verò steriles prorsus & infœcundæ sunt. ¶ Anima autem, quæ masculum parit, ea est, quæ ita huius diuini seminis virtute afficitur & fœcundatur, vt ad omnia pietatis opera strenuè viriliterque exequenda incitetur: quæ omni à se muliebri inertia & molliæ profligata, erecto & excelso animo accingit fortitudine lumbos suos, roborat brachium suum, & manum suam mittit ad fortia: hoc est, quæ sibi imperat & dominatur, quæ carnem spiritui seruire facit, quæ cupiditatem sub imperio rationis continet, quæ mundi gloriam spernit, quæ Sathanam pedibus suis conterit, quæ Prophetæ paret consilio dicentis: Expecta Dominum, viriliter age, confortetur cor tuum, & sustine Dominum. Talis inquam anima filium parit, quæ videlicet diuini verbi semine concepto, fortia & virilia opera molitur. Cuius rei (vt cætera prætereamus) clarissima in B. Francisco & Antonio habemus exempla: qui cum templum ingressi, ea Domini verba legi audiissent: Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & sequere me: hoc cœlestis verbi semine concepto, sic mens eorum fœcundata & affecta fuit, vt nulla interposita mora, pulcherrimum pietatis fructum tanquam masculum fœtum ediderint: dum & mundum & omnia quæ habebant, ipso iam mundo altiores effecti, reliquerunt, & se totos Euangelicæ philosophiæ constanti animo tradiderunt. Neque hæ solum animæ filium parere dicuntur: sed illæ etiam, quæ ita in amore atque timore Domini solidatæ sunt, vt cum Apostolo dicere possint: Quis nos separabit à charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an periculum, an gladius? Certus sum quod nec mors, nec vita, &c. Talis ergo anima quæ diuino robore septa, hoc ipsum verè dicere potest, ea est quæ filium parit. Tales autem masculos Pharaon (id est) princeps huius mundi, tanquam sibi regnoque suo infensos, vehementer odit, & in flumen proijcere, & suffocare omni studio atque labore contendit.

Rom. 8.

Mulier verò, quæ filiam parit, ea nimirum anima est, quæ cœlestis quidem verbi semen intra se concepit: sed muliebri ténitudine languens, virtutis opera non viriliter quidem & fortiter, sed remissius operatur, quæ in pietatis operibus exequendis,

21 dis, magis consuetudine, quam spiritus feruore ducitur: quæ non fortiora & difficiliora virtutum officia (qualis est sui ipsius abnegatio, cupiditatum compressio, carnis mortificatio, laborum persequitio) sed molliora tantum virtutum opera & facilia persequitur. Terit enim Ecclesiæ limina, sacras conciones attentius audit, communibus Ecclesiæ precibus & diuinis laudibus frequenter assillit, orat etiam stans temporibus, & cæteras virtutum actiones (quæ non multum operæ atque olei requirunt) exequitur. Hæc igitur est, quæ filiam parit, quæ à lethalibus criminibus abstinere contenta, ardua virtutum opera aggredi laboris metu recusat.

Præter hæc autem duo fœminarum genera sunt quoque fœminæ steriles, quæ nec filium pariunt, neque filiam: quæ videlicet quamuis frequentissimè verbi Dei semen intra se concipiant, sic tamen 22 animo affectæ & constitutæ sunt, vt nihilò magis quotidianis concionibus audiendis commoueantur, quam si nihil prorsus audirent. Sicut enim illorù discipulorù oculi, qui in Emaus pergebant, diuina virtute tenebantur, ne præsentem Dominum agnoscerent (cuius tandiu familiaritate vsi fuerat) ita spirituales horum oculi non Deo, sed Diabolo operante impediuntur, ne admiranda religionis nostræ mysteria, quæ tam ingentes ad virtutem aculeos animis addunt, prospicere vilo modo velint. Quo fit, vt quomodo nihil intra animæ suæ sinus aut retinent, aut sentiunt: ita etiam nihil boni operis in vita pariunt. Si enim ab eis quæras, quem fructum ex sacris concionibus toties auditis retulerint, nihil prorsus in tam longo tempore se Christiano homine dignum gessisse fatebuntur. Qui ergo tales sunt, non immeritò fœminæ steriles appellantur.

23

§. II.

¶ Iam nunc expendamus, quid de hoc triplici animarum genere lex statuatur. Et quidem anima illa quæ filium parit, hoc est, quæ animosè & viriliter in virtute & officio se gerit, immunda esse pronunciat septem diebus. Cur ita? quid peccauit? quid commeruit? Num præclara Sanctorum opera crimen aliquod habent necessario adiunctum, quemadmodum infelices ætatis nostræ hæretici sacrilegis vocibus iactant? Nullo modo. Alioqui quomodo sanctus ille Rex in oratione sua dixisset: Obsecro Domine, memento quomodo ambulauerim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod rectum est, in oculis tuis fecerim? Cur ergo hæc ipsa opera expiationis legi subiiciuntur, quæ omni sorde & illuie vacant? Quia nimirum quamuis ea in oculis Dei pura & immaculata sint, in oculis tamen viri iusti suspecta

Isai. 38.

Grego. suspecta frequenter esse debent quoniam (vt D. Greg. ait) bonarum 24
 mentium est, ibi timere culpā, vbi culpa non est. An non hoc ipsum
 sanctus ille Iob sentiebat, cum diceret? Et cum inuocantem me audie-
 rit, non credo quod exaudierit vocem meam? Quo etiam spiritu
 ductus, qui nullius sibi lethalis criminis conscius erat, tamen aiebat,
 Verebar omnia opera mea, sciens quod non parceres delinquentis.
 Ibidem. Omnia, inquit, (hoc est) non ea solum quæ leuis alicuius mali spe-
 ciem præferbant: sed ea etiam quæ cum pietate & iustitia coniun-
 cta erant. Hunc ergo viri sancti affectum in rectè factis etiam ge-
 runt, vt qui sciant eam esse diuini numinis maiestatem, eamque rur-
 sus humanæ naturæ infirmitatem, vt vix credant se, hac tanta imbe-
 cillitate oppressos, dignum aliquid tanta illa sublimitate in vita mo-
 liri. Itaque cum aliquod pium opus faciunt, quamuis opus ipsum ex
 natura sua rectum sit, vix tamen putant, se illud aut eo animi cona- 25
 tu, aut ea acritate & feruore spiritus, aut ea certè intentionis purita-
 te perfecisse, vt non subinde vereantur, ne fortè aliqua in re in offi-
 cio deliquerint: præsertim cum intelligant non satis esse ad officij
 integritatem bonum esse quod agunt, nisi ceteræ quoque bo-
 ni operis circumstantiæ cum ipsa simul operis bonitate conspi-
 rent. Quo fit, vt in ipsis rectè factis tam longè ab inani gloria
 absint, vt magis sibi videantur habere quod lugeant, quam fecisse
 se quo gaudeant: magisque cur admittæ in bono opere negligenti-
 æ veniam petere, quàm cur boni operis præmium poscere de-
 beant. Atque hinc fit, vt illis præclare gesta, non quidem elationis
 & inanis gloriæ: sed magis humilitatis & pœnitentiæ materiam præ-
 beant. Quod fit, vt totam huius vitæ hebdomadam pœnitentiæ & 26
 expiationis tempus esse credant, eundemque & pœnitentiæ & vitæ
 finem esse statuunt: & tunc quidem pœnitendi, cum viuendi finem
 se facturos esse definiant.

Hanc ergo philosophiam veræ humilitatis magistrā, hæc pu-
 rificationis lex nos hodie docet: cuius etiam typum in libris Nu-
 me. apertè Dominus expressit. Cum enim lege statuisset, vt cine-
 res combustæ vitulæ in loco mundissimo ad expiationem homi-
 num adseruarentur, præcepit item vt sacerdos qui vitulam immo-
 lasset, luaret proinus vestimenta sua, & immundus esset vsque ad
 vesperam. Rursumque qui immolatam vitulam combussisset,
 idem etiam faceret, atque eodem se ritu expiaret. Postremò mun-
 dus etiam homo, qui eos cineres in loco mundissimo reponere iu-
 bebatur, eidem expiationis legi esset obnoxius. Quæ ratio est,
 (ait

27 (ait Flavianus) vt quod alios sanctificat, quod impuros mundat, Flavianus
 hoc ipsum & sacerdotem iussu Domini immolantem, & mini- in Leuiti-
 strum ignem victimæ subijcientem, & mundissimos cineres aspor- cum.
 tantem ita coinquinaret, & immundos vsque ad vesperam red-
 deret? Qui fieri inquam potest, vt quod aspersione sanctificat
 immundum, contactu suo contamine mundum? Nimirum quia
 aliud de mundis hominibus Deus, aliud ipsi de se iudicare debent:
 nisi mundos se esse credant, sibi que de sua munditie blandian-
 tur, hoc ipso innocentiam amittant, quo se innocentes arbitran-
 tur. Quod illi Phariseo videmus contigisse, qui hoc ipso iustus es-
 se delijt, quod se iustum existimauit. A quo quidem periculo cum
 longè abesse pij homines velint, causas semper timendi, atque se
 se profundius submittendi querunt. Considerant enim humanum
 28 sæpe falli iudicium, sæpeque in oculis hominum falgere, quod
 diuinis oculis sordeat. Huius rei gratia Apostolus aiebat: Mihi 1. Cor. 4.
 autem pro minimo est vt à vobis iudicer, aut ab humano die: sed
 neque me ipsum iudico. Nihil enim mihi conscius sum: sed non
 in hoc iustificatus sum. Hac etiam de causa innocentissimus Iob. Iob. 9.
 Si lotus (inquit,) fuero quasi aquis niuis, & fulserint velut mundissi-
 mæ manus meæ, tamen sordibus intinges me, & abominabuntur
 me vestimenta mea. Quare? Nimirum quia meminerat se dixisse: Iob. 10.
 Nunquid oculi carnei tibi sunt, aut sicut videt homo & tu vides? Luca. 16.
 Sæpe enim (vt Saluator ait) quod hominibus altum est, abominatio
 est ante Deum. Talis enim erat ille cui à Domino in Apocalyp. di- Apoca. 3.
 citur: Dicis quia diues sum, & nullius egeo, & nescis quia tu es mi-
 ser, & miserabilis, pauper, & cæcus, & nudus. Cum igitur omnia
 29 hæc viri Sancti probè teneant, meminerintque scriptum esse: Bea-
 tus homo qui semper est pauidus. Et illud item; Non intres in iu- Prou. 28.
 dicio cum seruo tuo Domine; quia non iustificabitur in conspe- Psal. 142.
 ctu tuo omnis viuens: hæc inquam omnia cogitantes, tantum abest
 vt ipsis virtutibus suis efferantur, vt inde magis sese submittendi, at-
 que deiiciendi materiam sumant. Hinc memoranda illa Guerrici Guerricus
 Abbatis sententia, Vtinam fratres mei, vtinam eam nos humilitatem in Ser. Pu-
 haberemus in peccatis nostris, quam Sancti habuerunt in virtuti- rificat.
 bus suis. Illi enim dum recta facerent, timebant ne quod rectum
 erat, non rectè facerent: nos plerumque male gesta partim defen-
 dimus & excusamus, partim etiam laudamus. Sic enim ille facie-
 bat, apud quem per Hieremiam Dominus ait: Et dixisti, abs-
 que peccato, & innocens ego sum: propterea auertatur furor Hierem. 23
 tuus

tuus à me. Ecce ego iudicio contendam tecum, eò quod dixeris: 30
 Non peccasti. Et rursum, Confusi sunt, quia abominationem fecerunt? Quinimo non sunt confusi, & erubescere nescierunt. Ab hoc ergo crimine vsque adeò se viri sancti immunes conseruare student, vt quamuis innocentissimè viuant, totam tamen huius vitæ hebdomadam expiationis & pœnitentiæ tempus esse statuunt, atque hac ratione purificationis legem impleant. Sic D. Hieronym. asperrimum vitæ genus in deserto persequens, de se ait. Quotidie gemitus, quotidie lachrymæ, & si quâdo repugnantem somnus imminens oppressisset, nuda humo vix hærentia ossa collidebam. Hoc igitur modo viri sancti totam penè huius vitæ hebdomadam in luctu, squalore, & lacrymis agere solent.

§. III.

¶ Quod si hæc lex animæ filium parienti posita est, quid de ea censendam erit, quæ filiam parit? Hoc est, quæ in vita sua remissior & negligentior fuit? Hæc nimirum sciat, duas sibi esse hebdomadas ad pœnitentiam destinatas. Nam & in huius vitæ hebdomada, & in altera expiare debet, quicquid ob remissiores viuendi rationem in hoc seculo commisit. Nemo autem leue esse putet, quod in altera vita luendum reseruat, cum D. August. dicat, solam diem purgatorij omnes Sanctorum pœsiones superare. Ideoque opportune Apostolus fideles admonet, vt diligenter quisque videat, quod supra fundamentum ædificat. Alius enim ædificat aurum, & lapides pretiosos: alius lignum, scenum, & stipulam. Quid autem quisque superstruxerit, dies Domini declarabit, qui in igne reuelabitur, & vniuscuiusque opus quale sit ignis probabit. Itaque ardentissimo 32 illo igne purgandum erit, quidquid ignis materia fuerit, hoc est, quidquid fuerit diuinæ iustitiæ legibus & puritati contrarium. Cæterum si huic legi obnoxia est anima illa quæ filiam parit, quid de illa censendum est, quæ omnino sterilis est? quæ nec filium parit, nec filiam? hoc est, quæ toties concepto verbi Dei semine, nullum omnino bonum opus nec virili, nec molli animo retulit: sed in perpetua sterilitate ad finem vsque vitæ perseuerat? Hæc nimirum per legem maledictioni obnoxia est. Sed cui tandem? illi nimirum quam Apostolus protulit, cum ait: Terra venientem supra se bibens imbrem, proferens autem tribulos & spinas ijs à quibus colitur, reprobata est, & maledicta proxima; cuius consummatio in combustionem. Quibus verbis quid dici acrius, quid formidabilius potest? Quid verò illud ex Euangelio? An non eandem Apostoli maledictionem

33 ctionem Dominus confirmavit, cum vernanti ficulneæ maledixit, Matth. 21. quod nullum in ea fructum, sed inania tantum folia reperisset? Hi autem sunt qui fidei lumen, qui sacramenta, qui diuina eloquia frustra receperunt; quando his omnibus nihilo magis in pietatis & iustitiæ studio profecerunt, quàm ethnici, & exleges homines, qui his omnibus diuinæ gratiæ instrumētis destituti sunt. Qui autem in hoc statu degūt (degūt autem, vt arbitror, permulti) ad cumulum mihi malorum omnium peruenisse videntur. Hoc enim extremum illud supplicium est, quod per Oseam Dominus rebeli & perfido populo minatur, cum ait; Auferat fornicationes suas à facie sua, & adultoria sua de medio vberum suorum, ne fortè expoliam eam nudam, & statuam eam secundum diem natiuitatis suæ. Quando autem hoc impletur, nisi cum homo cœlestis gratiæ opibus spoliatus, ita se 34 se in omnia scelera effundit; ita cunctis cupiditatibus, & prauis desiderijs habenas laxat, vt illi faciunt, qui nullum diuini numinis metum, nullam religionem, nullam certam viuendi legem habent? Quid igitur isti sperare poterunt, qui sic vitam sine vilo pietatis cultu trāsegerunt, cum ita nudi, & steriles, & sine vilo bonorum operum fructu ante supernum iudicem statuuntur: quem constat, vnicuique secundum opera sua redditurum? His igitur nulla expiationis pœna, nec in huius, aut alterius vitæ hebdomada, lege Domini designatur: quia tales quâdiu ita manent, non temporariæ expiationis, sed æternæ damnationis pœnam sustinere, & sterilitatem hanc non diluere, sed luere perpetuò debent.

Horum igitur vitam detestantes, aliorum fecunditatem, qui vel filios, vel saltem filias pariunt, imitari studeamus: quibus vtrisque huius vitæ hebdomada expiationi, & agendæ pœnitentiæ destinata est. Hanc ergo dum vita superest, dum purgationis dies instat, toto pectore amplecti studeamus fratres. Satius enim & suauius est (vt Guerricus ait Guerricus Abbas, lachrymarum fonte purgari, quàm igne. Qui in Ser. enim non fuerint hoc fonte purgati, igne purgari debent: quando scilicet iudex ipse, quasi ignis conflans, & mundans argentum, purgabit filios Levi. Nunc Christus aqua diluens; tunc ignis consumēs: modò fons patens in ablutionem peccatorum & menstruata; tunc flamma scæuens, & ignis vorans vsque ad medullas animæ. Hoc enim igne nihil acerbius, nihil acrius, aut vehementius in hac vita potest excogitari. ¶ Quod si à me quærat, qua potissimum ratione in hac hebdomada nostra purgari debeamus; ad hoc vobis idem auctor respondet; quod cum multa sint quibus peccatorum maculæ in

N hac

hac vita diluantur, quatuor tamen præcipua esse quæ huic officio 36
 maximè deseruiant, ad quæ cætera referuntur: nempe contritionem
 cordis, afflictionem corporis, patientiam tribulationis, operaque
 pietatis & fidei. Inter quæ quatuor postremum hoc vt facilius &
 suauius, ita omnibus in commune propositum est. Vt enim delicat-
 is hominibus aliquatenus morem geramus, si lachrymas non ha-
 bent, si labores horrent, si nesciunt ferre tribulationem, nunquid ex-
 cusare poterunt quod Salomon commendat, Per misericordiam
 inquit & fidem purgari peccata? Quid enim misericordia sua-
 uius? quid fide iucundius? De illa dicitur, Peccata tua elemosynis
 redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperum. Et Dominus in
 Euangelio, Quod superest, date elemosynam, & ecce omnia munda
 sunt vobis. De hac verò Apostoli dicunt, fide hominum corda
 purgari. Quanquam in hac Salomonis sententia possit intelligi, non 37
 fides qua credimus, sed qua credibiles nos exhibemus, dum fidem
 Deo & hominibus seruamus, vt quod hic dicitur, Per misericordiam
 & fidem purgantur peccata; & paulò post; Misericordia & veritate
 redimitur iniquitas; eadem fit in diuersitate verborum repetita sen-
 tentia. Rectè igitur misericordia, & veritas, seu fides sociata sunt,
 cum in omnibus vijs nostris, nisi misericordia & veritas obuiant si-
 bi, plus augeri quàm purgari peccata sit verendum. Sunt enim non-
 nulli, qui cum in pauperes, & Ecclesias etiam benigni & liberales
 sint, in veritatis tamen (hoc est) iustitiæ officijs, ad quæ ex diuina le-
 ge tenentur, inofficiosi & negligentes sunt. Quorum misericordia
 ingrata Deo est, qui obedientiam victimis præfert, & odio habet
 rapinam in holocaustum. Vnde scriptum est: Qui offert sacrificium
 ex substantia pauperis, quasi qui victimat filium in conspectu pa- 38
 tris. Cæterum quod Dominus ex eo quod superest elemosynam
 præcipit dari, hoc significare voluit quod Apostolus ait, nempe,
 vt abundantia nostra aliorum suppleat inopiam. Qua in re multum
 prorsus pepercit infirmæ & pusillæ nostræ fidei, qui bona commu-
 nia non ex æquo fratribus partiri, sed ex eo quod superesset pro-
 priæ necessitati, iussit elemosynam eis impartiri. Esto tamen, sit
 istud ius ordinatæ charitatis, quod moderatio Euangelij suas cui-
 que necessitates primum excepit; quis ille est qui rectè metiatur ne-
 cessitates proprias? qui inter æquum & superfluum æquo iudicio di-
 scernat? Quàm multa sunt quæ libido & vanitas nostra necessaria
 esse definit, quæ ab illo sapientissimo & incorrupto iudice (cui hu-
 ius rei iudicium reseruatur) superflua iudicabuntur? Attendamus
 nobis

Prouer. 15.

Danie. 4.

Luca. 11.

Acto. 13.

Prouer. 16.

Eccle. 34.

2. Cor. 8.

39 nobis fratres, ne de mortibus pauperum fratrum nostrorum incipia-
 mus iudicari, si superflue retinemus, aut insumimus nobis vnde vita
 illorum valeat sustentari.

§. IIII.

¶ Sed quoniam satis hæctenus de purificationis tempore & myste-
 rio diximus, sequitur vt sacrificij quoque sceminae purificandæ ra-
 tionem & significationem exponamus. Præcipiebat ergo lex hoc
 dierum numero transacto, vt puerpera pro emundatione sua sacrifi-
 cium offerret; quæ diues esset, agnum; quæ verò pauper ac tenuis,
 par turturum, aut duos pullos columbarum. Hac etiam oblatione to-
 tius Christianæ philosophiæ summa continetur, quæ hoc symbolo
 duas tantum ad felicitatem vias; alteram innocentia, alteram pœni-
 tentiæ esse declarat. In ahno quippe innocentiam; in turturibus verò
 40 & columbis, quæ gemitus semper edunt, pœnitentium lamenta de-
 signari notissimum est. Quicumque ergo cœlestium donorum diui-
 tes sunt, hi agnum offerunt, qui videlicet perpetuam in vita innocen-
 tiam retinuerunt. At qui hoc præstare nequeunt, sciant se non alia
 via, quàm lamentis, & gemitibus, ac veteris vitæ pœnitentia ad feli-
 citatem esse peruenturos, dicente Domino: Nisi pœnitentiam ege-
 ritis, omnes similiter peribitis. Quid igitur cunctamini fratres, qui
 toties innocentiam perdidistis? Quomodo tam anxie cœlestis vitæ
 hæreditatem desiderantes, viam, quæ sola ad eam ducit, ingredi recu-
 satis? Cur in aliud tempus differtis, quod quò citius, eò facilius perfi-
 cere poteritis? Cur modò eam sementem facitis, vnde postea nihil
 nisi luctum & lachrymas metere possitis? Cur rem tanti momenti in
 41 futurum tempus differtis, cum ignoretis quid superuentura pariat
 dies? Cur non timetis ne vos futura tempora computantes, cœlestis
 illa vox intercipiat: Stulte, hac nocte repetent à te animam tuam: ea
 quæ parasti cuius erunt? Felix planè & nimium felix, qui lauat ma-
 nus suas in sanguine peccatoris: hoc est, qui alieno periculo sapit, qui
 alieni criminis supplicio admonitus, vitæ innocentiam & puritatem
 sectari studet, hic enim non hanc Domini exprobrantis vocem, sed
 illam potius est auditurus: Euge serue bone & fidelis, quia in pau-
 ca fuisti fidelis, intra in gaudium Domini tui. Quò nos
 perducere dignetur, qui dolorum suorum acerbis-
 sime hoc nobis sempiternum gaudium
 comparauit.

Luca. 13.

Luca. 12.

Matth. 13.

N A

I N

¶ IN FESTO BEATI MATHIAE
Apostoli Concio prima, in qua, post Euāgelicæ lectionis enar-
rationem, tria improbæ vitæ onera explicantur, quæ nos
ad eius odium ac detestationem maximè in-
citare debent.

*T H E. Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati
estis, & ego reficiam vos. Matth. 11.*

Acra præsentis diei solennitas, fratres dilectissimi, E-
uangelicæ prædicationis officium maximè commen-
dat. Constat enim præcipuum Apostolorum munus, 2
quo mundum ad fidem conuerterunt, Euangelij præ-
dicationem extitisse. Quæ verò sit huius officij digni-
tas, multa sanè declarant. Atque illud in primis, quòd hoc ipsum Ser-
uatoris nostri munus & officium fuit. Cuius rei gratia Paulus Apo-
stolum eum & Pontificem confessionis nostræ appellare non dubi-
tauit. Quale igitur officium est, ad quod vnigenitus Dei filius in
terras à Deo Patre missus est, vt qui loquebatur antea patribus in Pro-
phetis, nobis in filio suo loqueretur? ¶ Electio deinde beatissimi
Apostoli Mathiæ, muneris huius dignitatem satis apertè declarat.
In qua cum electores essent sanctissimi, & ab omni acceptionis per-
sonarum vitio (quod in electionibus maximè dominatur) alienissi-
mi, non tamen iudicio suo tantum tribuerunt, vt electionis huius 3
munus sibi vsurparent, sed sibi suisque consilijs diffusi, & ad primam
illam veritatis regulam fallere & falli nesciam conuersi: Tu, inquit,
Domine qui corda omnium nosti, ostēde quem elegeris ex his duo-
bus accipere locum ministerij huius, & Apostolatus, de quo præuari-
catus est Iudas. Quæretis huius rei causam? ea est officij dignitas &
maiestas, cui animarum salus (quæ non corruptilibus auro & argē-
to, sed pretioso immaculati agni cruore redemptæ sunt) credita est.
Quod ergo tanti redemptori suo constitit, quodque inter æterna
præmia aut supplicia constitutum est, an non summo studio & dili-
gentia curandum erit? Ex fine igitur officij facilè erit eius dignita-
tem & necessitatem colligere: qua cognita, mirum non erit, quòd
viri sanctissimi hoc tantum negotium non sibi sumere, sed Deo cō-
mittere voluerint. Qua quidem ex re colligere licet fratres, quo affe-
ctu

Hebræ. 3.

Hebræ. 2.

Acto. 1.

1. Pet. 1.

4 Etu & mente sacris concionibus interesse debeamus, quarum mini-
stri tanta religione cooprantur. Neque verò S. Apostolus se indignū
hac electione præstitit. Nam cum in partitione prouinciarum, Iudæa
ei nutu diuino obtigisset, multos partim doctrina, partim vita, quam
integerrimā ageret, partim miris & inusitatis operibus, quæ in ægro-
torum morbis profligandis ederet, ad christianam religionē fidem-
que traduxit. Quod cum Iudæi, quos ad sanam mentem à praua de-
ducere non potuit, acerbè ferrent, eum ad Pontificem pertraxerunt,
doctrinamque ac religionem ei vt crimen obijcere cœperunt. Ille
magna fiducia, præsentique animo fretus, hoc statim respondisse di-
citur, ea quæ ipsi vt probra & crimina obiectarent, non longam de-
siderare orationem: Christianum enim esse, non criminofum esse,
sed gloriosum. Cumque Pontifex ex eo quæsuisset, si tempus pœni-
tentiæ daretur, mutarene consilium vellet? Deus, inquit, prohibeat,
5 vt ne à veritate, quam semel inueni ac secutus sum, aliquando quasi
transfuga deficiam. Tum concitati populi furore Pontifex, præter
privatum odium impulsus, eum sententia sua lapidibus primò ob-
ruendum, deinde securi ferendum esse pronunciauit. Duo autem
testes, quos subornauerant, primi in eum lapides iaculati sunt. Ille
verò testimonij causa vt secum sepelirentur, rogauit. Sic beatus Ma-
thias ad Christū migravit. Hic igitur beatissimi Apostoli finis fuit:
in quo fidei suæ, integritatis, charitatis, & constantiæ clarissima no-
bis exempla reliquit. Nunc superest, vt Euangelicam huius diei le-
ctionem, quæ singularem continet doctrinam, explanare incipia-
mus. Quod vt religiosè præstare possimus, cœlestem opem sacratissi-
mæ Virginis interuentu suppliciter imploremus.

6

A V E M A R I A.

¶ Paulò ante huius sacre lectionis initium narrat sanctus Lucas
Euangelista Dominum misisse discipulos suos ad prædicandum, po-
testate illis tradita sanandi languores omnes, & dæmones ex obses-
sis corporibus pellēdi. Discipuli verò peracta Dominica legatione,
& re feliciter gesta, reuersi sunt cum magno gaudio ad Dominum
dicentes: Domine etiam dæmonia subijciuntur nobis in nomine
tuo. Quibus ipse, Videbam, inquit, Satanam sicut fulgur de cœlo
cadentē. Quæ Domini verba, vel casum principis huius mundi (qui
erat Apostolica prædicatione foras eijciendus) significare voluit: vel
tacitè discipulorum lætitiā compescere, & superbiæ periculum
exemplo ruinæ dæmonum (qui, quòd cœlestibus donis intumuis-
sent,

N 3

sent,

sent, è cœlo deiecti sunt) voluit eis demonstrare. Quamuis enim homo ex infimo elementorum omnium, hoc est, ex limo terræ formatus sit (piscis enim & aues ex aqua, quæ terra nobilior est, conditi fuerunt) tamen dictu mirum est, quo ardore ad sublimia feratur, seque supra omnia erigi cupiat, perinde atque non ex terra, sed ex aerea, vel ignea materia formatus esset. Verùm leuitas hæc, non illi ex materia conditionis, sed ratione cognationis prouenisse videtur. Refert enim moribus & ingenio primos illos generis sui parentes, qui cæca diuinitatis & sublimitatis cupiditate ducti, in huius ærumnosæ vitæ miseras inciderunt: ideoque non mirum, si in eo eadem illa quæ erat in antiqua dignitate ambitio & superbia maneat. Quo fit ut non in fortuitis modò bonis, sed in naturalibus etiam (quæ aliena esse, & beneficio illi Domini contigisse intelligit) frequenter gloriatur. Vnde enim vel vocis suauitas, vel formæ pulchritudo, vel corporis vires, vel ingenij acumen, nisi ab autore naturæ, & bonorum omnium fonte prodierunt? De his tamen rebus, quæ sine suo labore, sola Domini gratia perceperunt, multi inaniter gloriantur, quum tamen in illis nihil habeant, quod suo sibi iure vindicare possint. Sed in his adhuc minor est querela. Longè tamen indignius est, quod non modò in naturalibus, sed etiam in cœlestibus & supernaturalibus donis gloriatur: quomodo Apostolus quoque reuelationum magnitudine gloriatus fuisset, nisi quotidiano carnis stimulo fragilitatis suæ admoneretur? Huic ergo Dominus periculo obuiare volens, gestientibus ob felicem successum discipulis, miserabilem Dæmonis casum proposuit, qui ob hoc tanquam fulgur è cœlo deiectus est, quod acceptis à Deo muneribus fuerit elatus. Illam igitur periculosam rudium adhuc discipulorum lætitiā temperauit, & alteram veræ solidæque lætitiæ causam præbuit, cum subdit; Veruntamen in hoc nolite gaudere, quod Spiritus subiiciuntur vobis: gaudete autem quia nomina vestra scripta sunt in cœlis. Quam quidem sententiam alio quoque loco Dominus confirmauit, cum ait: Nolite timere pusillus grex, quia com placuit Patri vestro dare vobis regnum. Felices, quibus hoc tam ingens bonum ab ore veritatis promissum est. Felices, quibus in hac etiam vita manentibus hoc tantum arcanum scire concessum est. Felices iterum atque iterum, quibus in hoc exilio, & calamitosa vita degentibus, spe licuit esse beatis, & in fragili corpore æternæ vitæ primitias degustare. Pusillus quidem grex, sed non pusillus, cui tam magna merces in cœlis reposita seruabatur. Quid his triste, aut obicu-

7.

8.

9.

10 obscurum tantæ promissionis spe lætantibus euenire poterat? Si quis enim omnes omnium mortalium labores in corpore perferret, qui tamen certò sciret, se post breuem lucis huius vsuram cum mendico Lazaro choris esse Angelorum inferendum, quid illi hæc tanta malorum colluies nocere posset? Rursum, si totius mundi imperio potiretur, qui tamen certò sciret, se exacta breui illa felicitate, cum epulone diuite ad tartarotum supplicia transmittendum (ubi ne guttam quidem aquæ, siti enectus, esset percepturus) quomodo hunc felicitas illa sua exhilarare, & immensæ deliciæ oblectare possent, cum tanta malorum vis supra caput illius impenderet? Meritò ergo discipulis Saluator ait, Gaudete & exultate, quia nomina vestra scripta sunt in cœlis.

11 Nec ipsis modò exultandum esse hoc nomine suavit, sed ipse etiam post hæc verba exultans in Spiritu sancto ad Patrem ait: [Confiteor tibi Pater Domine cœli & terre.] Causa autem exultationis huius, salus nostra fuit, quam in prima illa discipulorum legatione præuidit. Hoc ergo nomine Patri gratias agit, quod huius tanti mysterij reuelationem sapientibus & prudentibus seculi absconditam, paruulis, hoc est, humilibus, & infimæ notæ hominibus reuelauerit. Cuius rei non aliam causam subdit, nisi hanc, [Ita Pater, quoniam sic placitum fuit ante te.] Neque enim christianus homo in operibus, iudicijs, electionibusque diuinis aliã causam, quam diuinam voluntatem (quæ prima totius æquitatis regula est) querere debet. Sicut enim (vt Saluianus ait) plus est Deus quam omnis humana ratio: ita plus apud me valere debet, quod à Deo gubernari cuncta cognosco. Hac enim ratione Christianum hominem contentum esse, nec ultra curiosius progredi debere D. Athanasius in vita Magni Antonij docet. Memorat enim oranti Antonio reuelatum fuisse, duorum ad se monachorum per arida eremi loca venientium, alterum siti confectum, animam efflasse: alterum verò, nisi illi subueniretur, illico moriturum; cui vir sanctus, designato loco, protinus subueniri præcepit. Fortasse aliquis (inquit Athanasius) hoc in loco requirat, cur non antequam alter moreretur, res Antonio declarata sit? Incongruo prorsus (ait) Christianis argumento vitur, quia non hoc Antonij, sed Dei iudiciū fuit: qui & de moriente quam voluit sententiã tulit, & de sitiète reuelare dignatus est. Hæc ille. Hanc ergo Philosophiam nos hoc in loco docet æterna Patris Sapientia, cum in hac tanta re non aliam causam, quam Patris voluntatem affert.

Lucæ. 16.

Saluianus
cōtra Gen-
til.

Athanas.

Idem.

Sed quamuis hoc nobis sufficere debeat, non desunt tamen ratio-
nes, propter quas summa illa æquitas & sapientia hoc ita esse volue-
rit. Inter quas illa non in postremis habenda est, quòd humilita-
tis amator, & superbiæ osor Dominus, non solum humilia respicit in
cælo & in terra, sed ea etiam, quæ vel humilitati confinia sunt, vel
ad humilitatem viam muniunt, placidis oculis contemplatur. Sicut
autem (vt D. Bernardus ait) humiliatio ad humilitatem via est: ita
etiam infima hominum fors atq; conditio humilitati propior est: si-
cut contra opes, potentia, & secularis sapientia superbiæ sunt pro-
piora. Huius enim gratia Apostolus scientiam inflare ait; & diuiti-
bus huius seculi præcipit, non sublime sapere: quòd hoc vitium (nisi
diligenter caueatur) opulentia atque seculari sapientia finitimum
sit. Cuius rei vel indicium, vel figura est, quòd toties in literis san-
ctis videmus Deum maximos natu filios & primogenitos repudias-
se, minores autem elegisse. Sic enim (vt ab ipsius mundi exordio ex-
pla repetamus) ex duobus Adæ filijs primogenitum Cain repulit,
& Abelem natu minorẽ elegit: ex duobus verò Abrahamæ filijs Ismaë-
le primogenito repudiato, ad Isaac translata benedictio est. Ex duo-
bus autem Isaac filijs, Esau & Iacob, hanc Dominus protulit. senten-
tia, Iacob (natu videlicet minorem) dilexi, Esau autem odio habui.
Ex duobus item Ioseph filijs, Manasse & Ephraim, minorem natu,
maiori autis eorum Iacob commutatis manibus ex Dei sententia
prætulit, quamuis hoc Ioseph vtriusq; pater ægrè admodum tulerit.
In his quidem electionibus fidei homini pro ratione satis abundè
diuina voluntas esse debet. Sed illud etiam hic animaduertendum
puto, ad eò Dominum humilitatis uirtute delectari, vt humilitatis e-
tiam imaginem (quæ in infimis rebus elucet) honorare quodammo-
do videatur. Quod non obscure in Euangelio significauit, cum pue-
ros ad se allatos blandè recipiens atq; complexans, discipulis illorum
ad se accessum prohibentibus ait: Sinite paruulos venire ad me, &
nolite prohibere: talium enim est regnum cælorum. Idem etiam de
virginitatis uirtute dicere licet: quam summus ille puritatis amator
ita diligit, vt eius etiam imagini peculiarem quendam tribui hono-
rem velit, dum in vastatione ciuitatum aliquarum, cum nulli sexui
vel ætati parcere olim præceperit, virgines tamen iusserit reteruari:
non quòd infidelium fœminarum uirginitas Deo grata sit, sed
quòd eius quodammodo imaginem gerat. Sic enim, quia summo
illi Christi sacrificio maximè oblectandus atque placandus erat, dum
hoc tamen differebatur, eius imagines & simulachra quædam in pe-
corum

Bernard.

1. Cor. 8.

2. Tim. 6.

Gen. 4.

Ibid. 21.

Malachi. 1.

Genes. 49.

Luc. 18.

Nume. 31.

16 corum maceratione offerri sibi in lege præcipiebat: quæ tamen non
ex natura sua, sed ex offerentium deuotione illi grata erat. Has ergo
duas potissimum uirtutes, humilitatem & uirginitatem (quarum al-
tera præcipitur, altera consulitur) ita Dominus honorat, vt ipsarum
quoq; imagines honorare quodammodo videatur. Quo minus mi-
randum est, si tantus hic humilitatis amator sapientes seculi, seculari
scientia inflatos, reliquerit, & rudes piscatores elegerit, ut potè qui à
superbiæ tumore lógi⁹ abessent, & veræ humilitati propiores essent.

Humilitatem verò ducem esse ad sapientiam idem Dominus ex-
plo suo protinus confirmat, cum ait, [Discite à me, quia mitis sum & hu-
milis corde.] Causam verò cur homines ab eo discere debeant, man-
suetudinem & cordis humilitatem esse ait: quoniam qui his uirtuti-
bus præditi sunt, diuinæ sapientia participes efficiuntur: ideoque di-
gni sunt quibus cælestis Philosophia magisterium committatur.

17 Super quem enim requiescit Spiritus ille Prophetarum & Ecclesie
magister, nisi super humiles mentes & mansuetas? Hinc Salomon
ait, Vbi fuerit superbia, ibi erit contumelia: & ubi humilitas, ibi & sa-
pientia. Hinc D. Augustinus, Si à me (inquit) quæsieris, quæ sit certis-
sima ad sapientiam via, humilitatem respondebo: & si secundo idem
quæras, humilitatem iterum respondebo: & si tertio tandem ac cen-
ties idem à me requiras, idem à me responsum feres. Superbos au-
tem veræ sapientia expertes esse, idem Augusti. cæcitas suæ exem-
plo ostendit cum ait: Tumore meo Domine separabar abs te, & ni-
mis inflata facies claudebat oculos meos. Iam verò mansuetos eo-
dem modo à Domino illuminari atque doceri, regius Propheta te-
statur, his uerbis: Diriget mansuetos in iudicio, docebit mites uias
18 suas. Si ergo mites & humiles præceptorem & magistrum Deum ha-
bent, dignum profectò est, vt qui tanti magistri discipuli sunt, alio-
rum magistri fiant, & ab omnibus audiantur. Quare non immeritò
hunc tibi Dominus honorem & officium sumit, cum ait, [Discite à
me, quia mitis sum & humilis corde.]

D autem Augustinus paulò aliter hunc locum interpretatur: uult
enim Dominum mortales omnes ad humilitatis suæ exemplum imi-
tandum inuitare. Itaque Dominum inducit hæc uerba proferentem,
Discite à me, non mundum fabricare, non cuncta uisibilia & inui-
sibilia creare, non in ipso mundo mirabilia facere, & mortuos susci-
tare, sed quoniam mitis sum & humilis corde. Magnus esse vis, à mi-
nimo incipe Cogitas magnam fabricam construere cellitudinis, de
tuada uento prius cogita humilitatis. Hæc autem prima ad ueram

N 5

cellitu-

Prou. 11.

August.

Idem.

Psal. 24.

August.

celitudinem (hoc est, ad veram animarum requiem & felicitatem) 19
via esse dicitur: altera verò in diuinorum mandatorum obedientia
fita est: quod quidem apertiffimè Dominus in præfenti lectione te-
ftatur, cum ferentibus legis fuæ onus requiem promittit. Quam
eius sententiam (quæ magnum pijs omnibus folatium præbet) fe-
quens fermo latius declarabit.

TRACTATIO THEMATIS.

¶ Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis &c.

§. I.

Simil. ¶ Quemadmodum inter virtutes, quibus anima decoratur, primum
ordinae locum tenet fides, quæ intellectum (à quo omnis actio profi-
ciscitur) illustrat: ita contra cæcitas mentis, vitiorum omnium qui-
bus anima foedatur, initium est. Intellectu enim cæcutiente (qui hu-
manæ voluntatis ductor est) quid ab homine rectè geri & admini-
strari poterit? Si enim cæcus cæco ducatum præstet, nonne ambo in
foueam cadent? ¶ Inter omnes autem mortalium errores, qui varij
& multiplices sunt, ille mihi præcipuus esse videtur, quod virtutis
viam asperam & confragosam, à Diabolo decepti, credunt: vitiorum
autem amœnam & iucundam. Quæ res facit, vt virtutis & honesta-
tis via relictæ, per blanda vitiorum itinera, vt ipsis apparet, gradian-
tur. Ea enim humani cordis natura est, vt (quemadmodum Aristo-
teles ait) dulcia & voluptuosa maximè appetat, fugiatque contraria.
Vnde illa Rhetorum sententia manauit; Nihil lachryma citius are-
fcere: quod humana mens tristitia cuncta, vt naturæ aduersantia, fu-
giat, & placida atque iucunda, quæ eandem recreant atque reficiunt,
avidiffimè concupiscat. Vnde sicut medici aiunt iecur nostrum ci-
bis dulcioribus maximè oblectari, eosque vehementer ad se trahere:
ita sanè mens nostra, vt amarioribus offenditur, ita dulcibus ar-
dentius inhiat. Quæ res (vt antè diximus) in causa est, vt virtutem im-
probi, tanquam horridam & difficilem, fugiant; vitia verò tanquam
dulcia & voluptuaria amplectantur. ¶ Hic igitur mihi, fratres, inter
omnes hominum errores valde perniciosus esse videtur; quicquid vnus
vitia, voluptatis nomine, maximè commendat. Aduersus autem hunc
errorem frequenter mihi certamen ineundum est, apertiffimisque
rationibus ostendendum, veriffimum esse quod in Ecclesiastico le-
gimus: Via peccantium complantata est lapidibus, & post hæc infe-
ra, & tenebræ, & pœna.

Hoc ipsum autem ea quæ proposui Domini verba satis aperte
præ-

22 prædicant. Cum enim Dominus ait, [Venite ad me omnes qui laboratis,
& onerati estis, & ego reficiam vos:] nonne improborum hominum
curas & labores, & piorum iucunditatem & requiem demonstrat?
Quos enim hoc in loco alios ad se, nisi peccatores, peccatorum suo-
rum pondere grauatos vocat? Quibus verò refectiois & alleviatio-
nis opem, nisi ad se confugientibus (hoc est, pijs hominibus) pro-
mittit? An nõ hoc ipsum Moyses eidem penè verbis præuicatori
populo comminatus est? Quia noluit, inquit, seruire Domino Deo Deut. 28.
tuo in gaudio, cordisque lætitia propter rerum omnium abundan-
tiam, seruiens inimico tuo, qui ponet iugum ferreum super ceruicem
tuam. Ita, quod Saluator onus appellat, Moyses iugum ferreum vo-
cat; quod ille refectioem, iste gaudium, & rerum omnium abun-
dantiam nuncupat. Hæc duo sanctarum literarum testimonia ab ip-
sius veritatis ore profecta, satis superque esse deberent, vt vulgari ho-
minum errore deposito, diuinorum mandatorum viam, veris deli-
cij plenam, improborum autem grauiffimis oneribus refertam esse Partitio.
certiffimè crederemus. Sed quoniam hæc ipsa generatim dicta mi-
nus mouent, libet in reliqua concionis parte tria potiffimum grauif-
fima improborum onera, quæ illos in præfenti vita premunt, paucis
indicare, nempe ipsius peccati malitiam, sceleris conscientiam, dere-
lictionemque diuinam.

Et quidem primum peccati siue odium, siue supplicium breuiter
ad Lucillum Seneca describit, cum ait; Prima peccati pœna est, pec- Seneca.
casse. Rursumque alibi, Sceleris in scelere supplicium est. Sicut enim ali-
bi idè dixit, fecisse, rectè facti mercedè esse: ita nunc sceleris in scelere
supplicium esse testatur. Ingès enim scelus est aduersus rationis lumèn,
24 aduersus diuinæ legis imperium, aduersus ipsam naturæ præscriptio-
nè deliquisse. Quo nomine D. Thomas quæ improbè gerimus pec- D. Tho.
cata contra naturam esse testatur, quæ videlicet aduersus naturæ autorem
(cui omnia obtèperant elementa) & aduersus naturæ legem, cordibus
nostris diuino lumine impressam, acriter pugnat. Quam eius deformi-
tatè gentiles etiã philosophi (quæuis fidei lumine destituti) apertiffi-
mè cognouerunt. Sic enim apud Ciceronem legimus; Si vnũ in locum Cicero.
collata sint omnia mala, cum turpitudinis malo nõ erunt cõparanda. Idè-
que rursus, Nobis, inquit, persuasum esse debet, si deos hominesque ce-
lare possemus, nihil tamen auarè, nihil iniustè, nihil libidinosè esse facien-
dum. Et iterum, Simo, ait, ea mente, quæ veritas & ratio præscribit, vt nihil
in vita nobis præter culpam cauendum esse putemus. Hactenus ille. Quid
quæsc ab homine ethnico, imo & christiano dici amplius potuit? Audi
te tamen

Seneca in
Epist.

te tamen fratres aliud fortasse maius. Amicum quendam Seneca 25
his verbis ad vitiorum detestationem adhortatur: Vitia cuncta
oro te mi Lucili persequere sine modo, sine fine: nam illis quo-
que nec modus est, neque finis: quæ si extrahi nequirent, cor ip-
sum cum illis reuellendum erat. Hoc dixit homo ethnicus, quem
neque æternorum suppliciorum, neque præmiorum fides, sed so-
la turpitudinis deformitas à vitiorum amore deterrebat. Quid hic
Christianus homo dicet, quem cœlestia & terrestria, quem supe-
ra & infera, quemque ipse rerum omnium conditor & Dominus
expansis in cruce manibus à peccando deterret? Hoc igitur pri-
mum peccati onus est, quod quamuis vulgus hominum non ag-
noscat, sapientum tamen iudicio grauissimum mentis nostræ onus
est. Quid enim grauius, quam illum offendere, cui Angeli seruiunt,
cui elementa famulantur, à quo cœlum & terra pendent, ad cu- 26
ius nutum columnæ cœli contremiscunt, ante cuius conspectum
vniuersa mundi machina vix vnius vermiculi instar obtinet: cu-
ius numine regimur, cuius beneficio viuimus, cuius cibus ali-
mur, cuius prouidentia gubernamur, ac postremò sine quo ne-
que esse, nec viuere, nec loco moueri, neque spirare ad mo-
mentum possumus: propter cuius gloriam si mille mortes obeun-
dæ essent, nondum illius maiestati & beneficijs esset satisfactum.
At non igitur hæc tanta sceleris deformitas satis magnum & im-
portabile onus esse credendum est? Misera profectò, imo verò bis
mortua illa mens est, quæ huius tam tetri facinoris pondus intra se
retinens nihil sentit.

Secundum verò onus est, sceleris conscientia, quæ grauiter
etiam sceleratos homines, nisi omnem prorsus humanitatem & 27
communem sensum exuerint, premere solet. Sic enim naturæ condi-
tor Deus naturam instituit, vt intra ipsam aculei quidam essent, qui
nos semper ad virtutem extimularent, & à turpitudine reuocarent.
Hinc Gentiles etiam, quamuis fidei lumine destituti essent quæ eo-
rum scelera coargueret, hic tamen conscientia stimulus naturæ be-
neficio datus, peccantes accusabat, eosque scelerum conscientia per-
terrebat. Vnde est illud Poetæ: *Dege Deum stabili semper metus angit
iniquos.* Hinc illa Pythagoræ meritò laudata sententia; Neminem
tam audacem esse, quem mala conscientia nõ faciat timidissimum.
Non quiescit animus malè sibi conscius, sed ab omni vento pa-
uet. Idemque dicere solebat, virum iniquum plus mali pari affli-
ctum conscientia, quam eum qui corpore castigatur, & cæditur:
multò

28 multò enim grauiora sunt ægroti animi mala, quam corporis mor-
bi. Ab hac autem Pythagoræ schola philosophus quidam prodijt,
cuius memorabile factum silentio præterire non debeo. Hic igitur
coemens sibi à futore calceos, neque promptam habens pecuniam,
orat vt crastinum expectet diem: quò cum venisset satisfacturus, au-
dit futorem iam defunctum. Non faciens igitur mentionem pecu-
niæ, nummos non inuita manu domum gratulabundus de facto iã
lucro retulit. Verum cum sceleris conscientia subinde torqueretur,
arreptam pecuniam in futoris domum proijciens ait: Tibi viuit, qui
alijs defunctus est. Videtis ergo fratres sine fide etiam solam sceleris
conscientiam & horrere peccata, & illorum admissione lacerari? Si
igitur sola hæc naturæ scintilla animum hoc modo vexat, quid ea fa-
ciet splendore fidei adiuta, quæ menti reprobæ iram Dei, mortem,
29 iudicium, suppliciaque improbis constituta proponit? Nemo enim
adeò sceleratus est, qui non Deum esse putet, illiusque sæpenumero
iudicium metuat. Cum igitur esse numen putat, horret, & tremit,
nullaque in sede consistit, cum sæpe animo anxio atque sollicito sce-
lerum pœnas extimescat, vtpotè qui certò sciat esse vim diuinam
omnia contuentem, & animaduertentem, pœnasque de scelere &
improbitate repetentem. Quomodo igitur qui animum suum tot
facinorum vlcibus conscisum gestat, non assiduè trepidabit, iram
que iusti iudicis formidabit? Est enim mala conscientia comes
odiosa, turbulenta tempestas, animum perpetua iactatione concu-
tiens, assiduisque terroribus obiectis incessanter exagitans. Vt enim 30
si aliquis transfixus esset venenato telo, quod è corpore euelli non
posset, nullum temporis punctum dolore vacuum haberet: sic, vbi
iniustitiæ mortiferum venenum in viscera penetrat, & in præcordijs
hæret, animoque mortiferum vulnus imponit, vix quidquam est
quod miserum hominem valeat è summis angoribus, & assidua do-
lorum acerbitate liberare. Cum enim totius miseriæ fontem intra pe-
ctus habeat, euenit, vt nunquam vim molestiæ à se dimouere possit:
sed quocunque pergit, eximio dolore & solitudine conflictetur.
Ex quo fit, vt neque domi quietem, neque foris oblectamentum in-
ueniat. Neque enim domus, neque ciuitas, neque celebritas, neque
solitudo illis iucunda esse potest, qui gerunt animum vulneribus ini-
quitate & iniustitiæ conscisum. Itaque sicut æger, cuius viscera ar-
dentissima febris vrit, nullo modo in latus vnum consistere diu po-
test, sed modò in hanc, modò in illam partem voluitur atque iacta-
tur; neque tamen tot mutationibus quietem, quam quærit, inuenit
(quoniam

Simil.

Simil.

(quoniam intra se inquietudinis suae causam gestat) ita improbi ho-
mines vix vlla rerum aut locorum mutatione lethale telum, quod in
tra se ex malorum suorum conscientia gestant, excutere possunt.
¶ Quae quidem restantum in nobis peccati odium parere deberet,
vt quamuis nulla alia siue praemia, siue supplicia nos ab eo deterre-
rent, hoc vnum satis superque futurum esset. Hac enim ratione pru-
dentissima foemina Abigail Davidis furorem in lenitatem vertit, &
ab indignissima caede furentem reuocauit. Cum enim is indignabu-
1. Reg. 25. dus ad euertendam Nabalis domum atque familiam pergeret, illa
obuium excipiens, inter alia verba quae iratum lenire possent, hoc
quoque intulit: Malitia domine mi non inueniatur in te omnibus
diebus vitae tuae. Cumque fecerit tibi Dominus domino meo omnia
bona quae locutus est de te, & constituerit te ducem super Israel, non
erit tibi hoc in singulum, & in scrupulum cordis, quod sanguinem
innoxium effuderis, aut ipse te ultus fueris. Qua quidem oratione
ita concepta Davidis ira deferbuit, vt non modo arma deponere co-
actus sit, sed in prudentissimae mulieris laudes effusus, Benedictus, in-
quit, Dominus Deus Israel, qui misit te hodie in occursum meum, &
benedictum eloquium tuum, & benedicta tu, quae prohibuisti me
hodie ne irem ad sanguinem, & vliscerer me manu mea.

Denique vt breuiter hanc partem finiam, rem certe admiratione
dignam commemorabo, quae interni huius cruciatus certissimam
fidem faciat. Epicurus voluptatis assertor, qui summum bonum vna
voluptate definiuit, cum is neque Dei prouidentiam, neque anima-
rum immortalitatem, ac multo minus bonorum praemia, supplicia-
que malorum agnosceret: cum is omnes ad voluptatem illam suam
vias diligentissime excogitasset, virtutem ad hoc in primis sequen-
dam, vitiaque maxime fugienda esse docuit. Quid nouum hoc Epi-
cure? quid tibi cum virtute, cui nullum a Deo praemium constitutum
esse fateris? quid tibi cum odio vitiorum, quorum supplicia nulla for-
midas, quaeque magnas interim voluptates pariunt? Certe, ait, quo-
niam ego omnibus in rebus voluptatem capto; nihil autem virtutis
honestate atque decore voluptuosius, aut iucundius esse cognosco.
Ego item omni ratione dolorem & acerbiteriam voluptati contra-
riam, tanquam summum malum fugio: nihil autem magis animum
quam scelerum conscientia torquet, assiduoque metu exagitat. Po-
test enim, ait, nocenti contingere vt lateat, latendi fiducia non potest.
Cuius sententiae sensum Seneca sic exponit. Ideo non prodest late-
re peccantibus, quia latendi etiam si facultatem habent, fiduciam
non

Seneca.

34 non habent: ideoque a continuo metu, & angore animi, tuti esse non
possunt. An non igitur testimonium hoc, ab ipsa voluptatis officina
profectum, satis esse debet, vt intelligamus, quanto sit virtutum, quam
vitiorum professio iucundior; cum haec assidua conscientiae lacera-
tione animum cruciet, illa vero contra mentem decoris & honesta-
tis suae pulchritudine exhilaret? Verissime enim a Salomone dictum
est, Gaudium est iusto facere iustitiam. Et, Secura mens quasi iuge Prou. 21.
conuiuium. Perpetuo enim epulatur, qui virtutum & meritorum
suorum conscientia pascitur, & oblectatur. Magnum peregre profi- Smil. i
cilcentis solatium est, cum certissime se recta ingredi scit: magna au-
tem cura & solitudine iter facit, qui se rectum iter reliquisse, & per
auios saltus, & inuia loca ingredi videt. Hoc igitur secundum impro-
borum hominum, & quidem grauissimum onus est.

35

§. II.

¶ Tertium vero ex dissimili prouidentia, quam Deus malorum &
bonorum gerit, facile colligitur. Ad bonos quippe illa Domini ver-
ba pertinet, Ego quasi nutritius Ephraim, portabam eos in brachijs Osee. 11.
meis. Et illa, Factus sum Israeli pater, & Ephraim primogenitus Hierem. 31.
meus. Ad improbos autem illa referuntur, quae per Zachariam Dominus Zacha. 11.
ait, Non pascam vos: quod moritur, moriatur: & quod occiditur, oc-
cidatur: & reliqui deuorent vnusquisque carnem proximi sui. Qua
quidem ratione Apostolus gentiles sine Deo esse dixit in hoc mun-
do: non quod is rerum humanarum prouidentiam non haberet,
sed quod talem se Deus erga improbos gerat, quales se ipsi erga
36 ipsum gerunt: atque vt Deum illi ab animo & cogitatione sua re-
pellunt, ita ipsi a paterna eius cura & prouidentia repelluntur.
Quod quidem Azarias Spiritu Dei afflatus, Afa regi ab Aethyo- 2. Para. 15.
pum caede cum magna gloria redeunti, significauit his verbis:
Dominus vobiscum, quia fuistis cum eo. Si quaesieritis Dominum,
inuenietis eum: si autem dereliqueritis eum, derelinquet vos.
Haec Dei lex, haec iustitiae & aequitatis diuinae regula est. Quae
cum ita sint, iam nunc expendamus, qualis eorum conditio sit,
qui hoc tam salutari praesidio vel instructi, vel destituti sunt. Est
enim vita, quam in hoc fragili corpore degimus, abyssus cura-
rum, continua militia, assidua mentis corporisque iactatio, in
qua labor laborem excipit, cura curam trahit, dolor ex dolore ne-
scitur: infinitae curae, molestiae, sollicitudines animum peruagantur,
eumque

eumque frangunt atque debilitant, & de omni statu deiiciunt. Quid ergo faustum, quid lætū in ea vita esse poterit, quæ à maternis visceribus, ad terræ usque viscera tot laboribus respersa est? cuius conceptio culpa, nasci pœna, viuere miseria, & mori tormētum est. ¶ Cum igitur tam multis calamitatibus vita referta sit, quid quæso fragilis homuncio in tam turbulento & procelloso mari à Deo derelictus, eiusque paterna prouidentia destitutus faciet? quò se vertet? quid cò filij capiet, qui hoc malorum omnium profugium à se vitio suo alienauit? ¶ At quantò alia piorum fors in calamitate est! Vir enim pius Deum paterna cura sibi consulentem habet, seque vt pupillam oculi custodientem, scapulis suis obumbrantem, veritatis suæ scuto tegentem, murumque igneum (vt est in Zacharia) se illi in circuitu exhibentem: quemadmodum dæmon ipse aduersus Iob cū Deo agens testatus est: Nunquid (ait) frustra Iob timet Deum? nunquid non tu vallaisti eum, & omnem domum eius? Operibus manuum eius benedixisti, & possessio eius creuit in terra. Quæ vis igitur calamitatum hominem hoc cœlesti præsidio septum, deiicere, aut frangere queat? ¶ Adde etiam spiritualia arma, quibus pius homo ad incommoda omnia perferenda, omniaque inimici tela propulsanda instructus est. Fide enim munitur, spe in cœlestia subleuatur, charitate incenditur, fortitudine roboratur, orationis præsidio armatur, clamans cum Propheta, De tribulatione inuocaui Dominum, & exaudiuit me in latitudine Dominus: hoc est, gaudio & lætitia dilatauit cor meum, quòd calamitatis pondus angustare ac premere debuisset. His igitur auxilijs adeò vir pius in tribulatione non concidit, vt vehementer etiam Deo custode & protectore lætetur. ¶ At improbus homo huiusmodi præsidijs septus non est, Deum verò contra se iratum & infensum habet, non modò plagas non repellentem, sed etiam inferentem. Cùm ergo his omnibus auxilijs destitutus sit, sibi que ipsi relictus, quibus quæso armis aduersus omnes diaboli congressus, & sæuentis fortunæ tela decertabit? Quòd malum igitur tantum comprehendere cogitatione potest, quòd sit cum hac tanta calamitate conferendum? Nam cùm homo, impietate prolapsus, illum Dominum (qui omnia potestate infinita complectitur, cuius ope cuncta bella facile depellebat) non modò à se alienauerit, verum etiam acrem sibi aduersarium constituerit, quòd nam tandem habere poterit in vita malorum profugium? ideoque malis omnibus patebit, quia à vitæ suæ custode derelictus est: sic enim olim Dominus Moyse prænuñciauit his verbis, Ecce tu dormiens cum patribus tuis, & populus iste

confur-

40 confurgens fornicabitur post Deos alienos, & irritum faciet fœdus Deut. 31: quod pepigi cum eo. Et irascetur furor meus contra eum in die illo: & derelinquam eum, & abscondam faciem meam ab eo, & erit in deuorationem. Inuenient enim eum omnia mala & afflictiones, ita vt dicat in illo die; Verè quia non est Deus mecum, inuenerunt me hæc mala. Quòd igitur maius veritatis huius testimonium sperandum est, quàm ipsorum improborum aperta confessio, qua & malorum suorum magnitudinem, & eorum causam (hoc est, iram Domini) confitentur?

Hæc ipsa, quæ diximus, breuissima oratione sanctus ille Tobias filium suum admonens complexus est: cuius admonitionis hoc exordium fuit: Memor esto fili quòd pauperem vitam gerimus, sed multa bona habebimus si timuerimus Dominum. Cùm enim pauperis vitæ mentionem fecit, mala ea, quæ superius commemorauimus, vnico verbo complexus est. Cùm verò ait multa bona nos esse habituros si timuerimus Dominum, malorum omnium profugium, & cœlestes piorum opes comprehendit. Quid enim deesse illi poterit, cui omnipotens rerum omnium Dominus adest, vt non cum Propheta dicere possit; Dominus regit me, & nihil mihi deerit? Deus enim, in quo sunt omnia, pijs quidem hominibus fit in omnibus: omnia in labore requies, in æstu temperies, in fletu solatium, in paupertate diuitiæ, in fame cibus, in siti potus, in nuditate indumentum iustitiæ, in morbo medicamentum salutis: quemadmodum beata Agatha Apostolo Petro curationem offerenti respondit, Medicinam carnalem corpori meo nunquam exhibui, sed habeo Dominum Iesum, qui solo sermone restaurat vniuersa. Videtis ergo fratres vtriusque vitæ discrimina, quàm sit videlicet piorum vita secunda, quantisque contra malorum fluctibus improborum vita obnoxia.

Quæ cùm ita sint, quis adeò mentis inops erit, qui non apertè videat, peccatum esse opus illud atque talentum plumbi grauisimum, quòd Zacharias Propheta vidit: contra verò iugum Christi esse, vt idem ait, leuissimum, & iucundissimum? Si enim æterna illa veritas legem suam, iugum suauis, & onus leue nominat; si doctrinæ suæ præceptis & institutis, animæ requiem parari ait; si nos ipse non ad laborem, sed ad refectorem; non onerandos, sed exonerandos hoc in loco vocat, quis adeò impudens & infidelis erit, qui audeat graue, aut acerbum appellare, quòd ipsa veritas leue & suauis esse testatur? Quis igitur adeò demens, adeoque sibi ipsi infensus erit, qui velit magis diabolo obsequi, iugum ferreum super ceruices imponenti,

O

æterna

æternaque supplicia minitanti, quam Christo, ad suave iugum, & onus leue nos inuitanti, & æterna præmia pollicenti. Quocirca fratres inuitanti Domino aures libenter præbeamus, ipsumque ad se nos amantissimis vocibus compellantem audiamus; [Venite (ait) ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos.] Qui enim hanc electis suis refectionem, hanc animarum quietem, has postremo diuini Spiritus delicias pollicetur in via, non dubium, quin multo illis maiores, ac diuturniores repositas seruet in patria.

IN EODEM FESTO BEATI MATHIÆ
Concio secunda, in qua vitiorum atque virtutum collatione facta, aperte monstratur, quantum sit iugum Domini, Diaboli iugo leuius, & suauius. Vnde colligitur dementia eorum, qui captanda iucundioris vitæ gratia, virtutis iter planissimum deserunt, & per difficilem vitiorum viam gradiuntur.

T H E. Iugum meum suauis est, & onus meum leue.
Matth. 11.

Hodie, fratres, beatissimi Apostoli Mathiæ natalè diem celebramus, qui ex numero Septuaginta duorum discipulorum, duodeno sanctorum Apostolorum choro diuina electione meruit copulari. Assumpto enim in cælum Domino, Petrus, Ecclesiæ princeps, ab hac electione Pontificatus sui ministerium ante Spiritus sancti aduentum exorsus est. Exurgens enim in medio fratrum (erat autem turba hominum ferè centum viginti) Viri fratres, ait, oportet impleri scripturam, quam locutus est Spiritus sanctus per os Dauid, de Iuda, qui fuit dux eorum, qui comprehenderunt Iesum, & cætera quæ sequuntur. Ex quo quidem loco intelligimus fratres, verum esse quod Diuus Hieronymus ait: Non quærantur in Christianis initia, sed fines. Paulus malè cæpit, sed benè finiuit. Iudæ laudantur exordia, sed finis prodicione damnatur. ¶ Ex hoc item loco intelligimus, quæ cura illud Domini præceptum in Apocalypsi seruare debeamus: Tene quod

Actor. 1.

Hierony in
Epistol.

Apoc. 3.

quod tenes, ne alius accipiat coronam tuam; hoc est, quamuis tibi videaris à Deo etiam ad munus aliquod electus, vel in eius gratia constitutus, non ideo te negligenter & oscitanter geras, nec tibi tuta omnia à diuina electione pollicearis, sed cautè & diligenter supra tui custodiam vigila, vt (quemadmodum Petrus Apostolus ait) per bona opera certam facias a. Petri. 1. vocationem tuam. Nam & Saul à Domino ad regni sedem, & Iudas ad Apostolatus culmen electi sunt, qui tamen huius præcepti immemores, quia sollicitè, quod iam tenebant, tenere noluerunt, alijs coronas suas tradiderunt. Saul quidem Dauidi regi, Iudas verò Mathiæ Apostolo. Qua de causa Diuus Bernardus in omni statu nos ad continuum vigilemque timorem inuitat his verbis: In veritate didici nihil esse æquè Bernar. efficacem ad gratiam promerendam, retinendam, & recuperandam, quam si omni tempore coram Deo inueniaris non altum sapere, sed timere. Time ergo cum ariserit gratia: time cum abierit, time cum denuo reuersa fuerit: hoc est enim semper esse pauidum. Cum adest, time ne eius occasione in superbiam efferaris. Superbiæ enim spiritus, si impedire non præualet actionem, tentat intentionem, suggerens, & suadens vt effectum gratiæ arroges tibi. Quod quidem genus superbiæ intolerabile esse non ambigas. Timendum est etiam manente gratia. Quid ergo si abierit? nonne multo magis timendum? planè multo magis: quia vbi deficit gratia, deficiis tu. Audi quid dator gratiæ dicat; Sine me nihil potestis facere. Time ergo subtracta Ioan. 15. gratia, tanquam mox casurus. Time, Deo tibi (vt sentis) irato. Time, quia reliquit te custodia tua. Nec dubites in causa esse superbiam, etiam si nihil tibi conscius sis. Superbiam dico, aut præteritam, aut futuram, si gratia subtraheretur. Habes huius rei euidentis argumentum in Apostolo, qui stimulum carnis accepit; non quia extolleretur, sed ne extolleretur. Iam si gratia redierit, multo magis timendum, ne recidiam patiaris, quod est longè deterius. Hactenus Bernar. Sed iam ad historiam redeamus.

Hic igitur beatissimus Apostolus hodierna die inclyto martyrio, sicut cæteri Apostoli, coronatus, victor migravit in cælum. Posteaquam enim Iudææ prouinciam (quæ illi in diuisione orbis terre obtigerat) prædicado iustrasset, multosque Iudæorum ad fidem

Q. 2. cong.

conuertisset, apud principes sacerdotum, quod Christi fidem & gloriam constantissimè prædicaret, accusatus, lapidationis sententiam tanquam blasphemus accepit. At ille lapidibus obrutus, & securi etiam Romano more, percussus, expansis in cælum manibus, gloriosoque cruore respersus, per martyrij coronam migravit ad regnum: vbi pretiosæ mortis, & laborum suorum meritis perpetuò fruatur. Hactenus de glorioso beati Apostoli exitu; nunc postrema præsentis Euangelij verba, quæ diuinæ legis iugum suavissimum esse docent (rem certè fidelibus cunctis gratissimam) explanare incipiamus: prius tamen cœlestem opem sacratissimæ Virginis interuentu suppliciter imploremus.

A V E M A R I A .

¶ Jam primùm constat, inter omnia diuinæ bonitatis opera summum & maximum extitisse, quod Deus ipse ad homines descendere, terras illustrare, & in crucem tolli, atque acerbissimum mortis supplicium perpeti dignatus sit. Quod si huius tanti operis causam quæras, paucis Apostolus respondet, nempe, Christum Dominum semetipsum pro nobis tradidisse, vt mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. Nec hoc solum opus (quod omnem superat admirationem) sed omnia etiam quæ hactenus à Deo facta, dicta, & instituta sunt; leges præscriptæ, opes ostensæ, terrores illati, bona in fideles magnificentissimè collata, supplicia nocentibus & facinorosis acerbissimè constituta: hæc, inquam, omnia, in quæ alium finem referuntur, nisi vt repudiatis sceleribus, in iustitia & sanctitate viuamus? Quæ cum ita sint, non ab re quæri solet, quid sit in causa, quod fidelium multi, qui hæc omnia certissimo fidei lumine cognoscunt, virtutis via relicta, per vitiorum itinera gradientur.

Ad hoc quidem multi, vitiorum dulcedinem, & voluptatem, virtutum verò asperitatem & iniucunditatem huius tantæ peruersitatis causam esse aiunt. Hanc autem voluptatis illecebram improbi homines adeò esse expetendam censent, vt eam omnibus virtutum meritis, & ornamentis, quamlibet præstantissimis, anteponanant. Itaque cum tria bonorum genera Philosophi statuunt; honestum, vtile, & iucundum; duo priora bona sine vlla controuersia vt virtutibus tribuunt, ita vitij detrahunt (quæ & turpissima, & perniciosissima sunt) iucunditatem tamen & voluptatem vitij quidem tribuunt, virtutibus adimunt. Qua persuasione decepti, & voluptatum falsa opinione deliniti, deserto virtutum cultu, adeò præcipites in vitia feruntur,

vt

¶ vt nullis neque Ecclesiæ vocibus, nec Dei beneficijs, nec promissis, minis, & plagis ab hoc studio reuocari velint. Qua quidem opinione, Diaboli opera concepta, non sibi ipsis modò perniciem afferunt, sed Dei quoque prouidentiam, & rerum ab eo dispositarum ordinem accusant: quod cum omnia opera ad humanæ vitæ vsum, & propagationem necessaria, voluptate quadam, & oblectatione condierit (ne sibi ipsis, atque naturæ suæ homines deessent) virtutem tamen (quæ ad immortalis vitæ gloriam necessaria est) omni suavitate nudauerit, & acerbam, asperam, & inaccessam fecerit: perinde atque virtutem & felicitatem hominibus inuiderit. ¶ Cum igitur hæc impia persuasio tantorum malorum causa sit, non vulgarem hominibus vtilitatem afferet, quisquis eam ab ipsorum mentibus reuulserit, & improborum vitam, acerbissimam, bonorum verò, iucundissimam esse monstrauerit. Hoc est igitur quod in reliqua sermonis huius parte probare constitui. Et quoniam hoc idem argumentum in superiore concione tractaui, nunc alia ingrediar via: ibi enim vniuersè rem demonstraui, nunc sigillatim ad omnia capitalia vitia, virtutesque eis contrarias descendam: quantum in singulis quibusque vitij cruciatus, & laboris sit; quantumque in virtutibus suauitatis & iucunditatis, apertissima oratione declarabo.

§. I.

¶ Principiò igitur à superbia (quæ vitiorum omnium caput est) exordium capiamus. Ea verò est (vt Theologi definiunt) inordinatus honoris, & propriæ excellentiæ amor; cum homo nulli seruire, nulli obtemperare, nulli subesse, sed omnibus præesse, & omnes dignitate, & gloria anteire acerrimè concupiscit. In hoc autem affectu, (vt cæteros prætermittam) tres maximos cruciatus inuenio. Primùm enim, cum hæc ipsa homo ardentè exoptet, ac frequenter voti compos effici nequeat, an non vehementer cruciabitur, cum se ijs rebus, quas tantopere concupiscit, frustrari videat? Si enim (vt Salomō ait) *Prou. 13.* desiderium cum completur, oblectat animam, consequens est, vt si non compleatur, eandem torqueat atque conficiat. Cum verò tantus in magna siti cruciatus sit, vt Dominus in Euangelio gehennæ supplicium ardentissimæ siti comparauerit, quomodo non grauissimè cruciabitur, qui honorem, & gloriam auidissimè sitiens, voti cōpos effici non potest? Nec minùs tamè cruciabitur, si ea ipsa, ad quæ aspirabat, fuerit adeptus, cum ab eisdem sperare, & cupere maiora didicerit. Semper igitur in continua siti, fameque versabitur, semper

O 3

sibi

sibi indigere videbitur, nullisque mens eius honoribus expleri poterit, dum prioribus votis aliquid semper addere festinat. ¶ Et hoc quidem primum superbiae tormentum est. Alterum vero est, quod ex invidia, superbiae comite, proficiscitur. Qua de re ita Seneca ait: Nemo eorum qui in Repub. versantur, quos vincat, sed a quibus vincatur, aspicit; & illis non tam iucundum est multos post se videre, quam iniucundum aliquem ante se. Ideoque idem alibi, Ambitionem non respicere ait. Quo verbo significat e voluit, superbum non respicere quos a tergo relinquat, sed quos ante se, hoc est, sibi prelatos cernat. Ianum olim veteres finxerunt duplices oculos, in fronte, & in occipitio habentem: quos quidem prudentes homines habere debent, quibus & praeterita meminerint, & futura prospiciant: superbus autem solos habet anteriores, ut qui non magni aestimet quam multos a tergo relinquat, si vel unum ante se viderit. Hac una re vritur, hac aestuat, huc omnes conatus suos comparat, ut ex praecedente sequentem faciat. Quid enim aliud miserimos, Caesarem, atque Pompeium in bella civilia (hoc est, in generis humani perniciem) misit, nisi quod neuter alterum ante se videre poterat? Quis autem superbus ab hac invidiae peste immunis esse poterit, qui videat summum Dei sacerdotem Aaronem, & sororem eius Mariam, prophetiae laude insignem, aduersus mitissimum & innocentissimum fratrem invidiae liuore tactos fuisse, propterea quod frater ex imperio Domini principatum in populo gereret? Si tales haec in fraternis, pijsque visceribus haerere potuit, quid in superbiorum mentibus efficiet? ¶ Est & aliud commune superbiorum tormentum, cum aliquis videlicet vel eorum conatibus obsistit, vel ad eandem honoris & laudis gloriam simili auiditate contendit. Inter hos quippe non magis quam inter eiusdem sponsae procos conuenire potest. Vnde Salomon inter superbos ait semper iurgia esse. Hinc Cicero, Pestis, inquit, maior esse nulla in amicis potest, quam in quibusdam honoris certamen, & gloriae: ex quo inimicitiae maximae semper inter amicissimos extiterunt. Estque in hoc vitio singulare quoddam, quod cum improbi homines, eiusdemque sceleris participes, sese mutuo diligant (in aedibus enim Babylonis inuicem sibi respondent ululantes, clamatque pilosus ad pilosum) superbus tamen superbum vehementer odit: vel quod eundem uterque honorem ambit; vel quod neuter alteri se submittere velit. ¶ Iam vero quam indignè ferunt, si quis eis vel non illico reuerenter assurgat, vel minus aliquid honoris impertiat! Exemplo esse poterit superbus ille Aman; qui cum Mardocheum ad fo-

Seneca.

Pro. 13.
Tullius.

Ester. 3.

res

15 res palatij sedentem sibi non assurrexisse vidisset, adeo commotus est, ut pro nihilo duxerit in unum Mardocheum saevire, quin potius Iudaeorum omnium, qui erant in regno Assueri, nationem uno nuntio, atque uno die trucidare constituit. Quo ergo furore illum aestuasse credendum est, qui hoc nouum & inauditum supplicij genus mente tractare, atque definire potuerit? Haec sunt igitur superbi hominis tormenta, quibus perpetuo illum cruciari necesse est.

A quibus, bone Deus, quam longe vera cordis humilitas abest! Bernar.
Est enim (ut Diuus Bernardus ait) humilitas virtus, qua homo verissima sui cognitione sibi ipsi vilescit. Huius autem Diuus Anselmus septem gradus facit; cuius postremum esse ait, ut non minori auiditate verè humilis infimum gradum, quam superbus primum desideret. Cuius rei Palladius insigne memorat beati Pasuntij In historia
exemplum: qui quoniam in maximo apud suos honore habebatur, Sanctior.
ad ignotas regiones, & longè posita monasteria, dissimulata nominis sui claritate profugit, ut ibi, tanquam rudis & nouus monachus, optatae humilitatis officijs frueretur. Quod ita factum est, ibique illum, Deo ita volente, fratres quidam, stercus ad hortorum cultum humeris portantem inuenerunt, inuentumque magna vi ad suum monasterium reuocarunt. Aliud quoque narrat memorabilius exemplum. Ait enim virginem quandam in aliarum virginum monasterio fuisse, quae tantoperè ignominiarum & opprobriorum desiderio flagrabat, ut insaniam longo tempore simulauerit, quo derisui, & contemptui omnibus esset, & abiectissima monasterij officia sibi iniungerentur. Cuius cum admirabilem innocentiam & puritatem quidam ex sanctis Patribus, Domino reuelante, cognouisset, & ille acceptis à Deo signis ad eam visendam perrexisset, ipsoque reuelante res tota patefacta esset, caeteraque virgines (quae illam varijs contumelijs, & iniurijs afficiebant) stupefactae essent, illa honorem hunc sibi delatum, molestissimè, & indignissimè tulit. Caeterum qui verè humilis est, quamuis nondum eò peruenit, ut hoc modo propter Christum ignominiarum calicem bibere cupiat, hoc tamen habet, ut superiores dignitatum gradus non ambiat, & quemuis locum, quamlibet infimum, paruitati suae idoneum iudicet. Itaque ad utramque fortunam sic aptatus est, ut neque excelsio loco insumescat, neque infimo perturbetur; cum nec hoc quidem se dignum iudicet. Est igitur humilis instar quadrati ligni, quod, quocumque iecis, fida & solida statione consistit. Videtis ergo quam placidum & quietum

Simil.

O 4

quietum

Bernard.

Simile.

Simil.
Seneca.
in Epist.In oratio-
ne Funebri
Simile.

Seneca.

quietum sit humilium pectus, quod nullis iniurijs perturbatur, nul- 18
lis contumelijs vritur, nihilque se indignum pati putat, cum se pro-
pter humilitatem iniurijs omnibus dignum esse arbitretur? Quo no-
mine D. Bern. superbiorum insaniam miratur, quod tam difficilem
sponte sua prouinciam susceperint. Cum enim, inquit, superbia sem-
per ascendere, humilitas verò descendere nitatur; & descendere qui-
dem facillimum, ascendere verò difficillimum sit; quæ dementia, in-
quit, est, deserta placida, ac prona humilitatis via, in abrupta super-
biæ præcipitia velle conscendere? Denique sicut arbores in excelsis
montibus consistunt, ventorum omnium statibus expositæ sunt (à quo
periculo absunt, quæ in ima valle creuerunt) ita superbiorum men-
tes aduersarum rerum turbinibus semper exagitantur; humiles verò
quietæ, & immotæ manet.

§. II.

19

¶ Haecenus de superbia, nunc auaritiam excutiamus. Est autem aua-
ritia inordinatus pecuniæ amor: id est, inexplebilis auri fames. Hoc
autem vitium, similes atque superbia tortores habet, ne dicam plu-
res. Auarus enim auri sacra fame & fiti primùm laborat, cum non as-
sequitur quod ardentè concupiscit: nec minus tamen angitur cum
id assequutus est; cum non ideo minorem auri famem in copia, quàm
in inopia patiat. Quam rem appositissima similitudine Seneca de-
scribit his verbis; Vidisti aliquando canem, missa à Domino frustra
panis aut carnis aperto ore captantem, quidquid excepit, protinus
integrum deuorat, & semper ad spem futuri inhiat. Idem euenit no-
bis, quidquid expectantibus fortuna proiecit, id planè sine vlla volu-
ptate demittimus, statim ad rapinam alterius erecti, & attenti. Hinc 20
D. Greg. Nisse. Quid pecuniæ studium? an non, inquit, dolium per-
foratum est, toto fundo perfluens? cui si vel totum mare effundas, ea
natura est, vt expleri non possit. Quod si causam quæras; cur cæte-
ra desideria cum expleta fuerint, conquiescant, auari autem cupidi-
tas, nulla copia satiari possit? ad hoc tibi argutè Seneca respondet his
verbis; Neminem pecunia diuitem fecit: imo contrà nulli non maio-
rem sui cupiditatem inculsit. Quæris quæ sit huius rei causa? Plus in-
cipit habere posse, qui plus habet. Acutè sanè huius auaritatis cau-
sam insignis Philosophus exposuit. Quia ergo diues, ipsis suis opi-
bus fultus, plura consequi potest, efficitur planè, vt quod plura habet,
plura desideret. Procùl enim posita, velut impossibilia, aut difficilia,
minus desiderantur: in ea verò præceps animus incurrit, quæ ad ma-
num, & veluti ante oculos posita sunt. Iam ergo mihi aduersus aua-
ros

21 ros omnes cum eodem Philosopho exclamare licebit. A quo malo
liberant diuitiæ, si ne hoc quidem adimunt, sui nimirum cupidita-
tem? Famelicus, vbi comedit, famem expleuit: sitibundus, vbi potum *Inductio.*
hausit, sitim sedauit: irati animus, vbi de hoste vindictam sumpsit,
conquiescit: pecuniæ verò cupidus, adempta pecunia, maiorem pecu-
niæ famem patitur; quia videlicet plus habere posse cœpit. ¶ Quid
verò miseram avari seruitutem commemorem? qui dies noctesque
in hoc vnum incumbit, hoc vnum captat, vt pecuniarum cumulū
augeat? Quid varias eius lites, curas, sollicitudines, & mendacia, qui-
bus niti ferè debent, qui diuitias augere cupiunt, referam? Iam verò
si vel furto, vel fortuna, vel seruorum negligentia aliquid effluerit,
vel negotiatio parùm feliciter cesserit, bone Deus, quo angore disfrū-
pitur, quibus curis dilaniatur! Non enim potest non esse rei vehemē-
22 ter amata, grauis & acerba iactura: adeò, vt non defuerit nostra ata-
te, qui hac ipsa de causa (cum multis etiam opibus circumfluere) ma-
nus sibi iniecerit, & laqueo vitam finierit.

Hæc sunt igitur avari hominis tormenta. Auaritiæ autem contra-
ria est liberalitas, & misericordia: quæ ab his omnibus tormentis im-
munis, adeò ad benè merendum de alijs propensa est, vt nunquam
auarus tantum pecunijs cumulandis, quantum hic elargiendis gau-
deat. Qua ratione hoc poteris comprobare? Afferam sanè locuple-
tissimum huius rei testem, nempè acerrimum voluptatis assertorem
Epicurum: qui (vt memorat Plutarchus) ait, non modò pulchrius es- *lib. de disp.*
se beneficio alios afficere, quàm affici, verùm etiam iucundius atq; *Philos.*
suauius. Nam nulla res perinde parit gaudium, vt beneficentia. Qua-
23 propter multi sæpe pudore suffunduntur, cum beneficium accipiūt:
semper autem gaudent, qui beneficium præstant. Haecenus ille. Vi-
detis ergo fratres, testimonio quoque illorum qui in ipsa voluptatis
officina versantur, liberalitatis virtutem esse iucundissimam? Sed ad
nostra veniamus. Hanc eandem voluptatem Regius propheta bre-
uiter indicauit, cum ait: Iucundus homo qui miseretur, & commo- *Psal. III.*
dat. Cur ita iucundus? nempè quia scit verum esse quod Apostolus *2. Cor. 9.*
ait; Hilarem datorem diligit Deus; qui videlicet tribuit non ex tristi-
tia, aut ex necessitate, sed promptissima voluntate. Scit etiam nihil
magis secundum naturam esse, quàm naturæ consortem iuuare. Scit
(vt Ambros. ait) solam esse misericordiam comitem defunctorum.
Scit illam se in morte vocem emissurum, quam Marcum Anto- *Seneca.*
nium, ab Augusto superatum, Seneca protulisse scribit: Hæc habui, *lib. de benè*
quæ dedi: cætera enim quæ hic relinquo, quæ mecum auferre non *ficijs.*
possum,

possum, quomodo illa habeo, quæ velim nolim alijs trado? Quis 24
quis ergo hæc omnia in imo pectore condita seruat, quomodo non
hilaris esse donando debet? Si gaudium est iusto facere iustitiã. mul-
tò maius gaudium erit facere misericordiam. Videtis ergo fratres,
quantò sit liberalitas auaritia iucundior & hilarior? imò quàm illa
tristis, marcida, exanguis, & pallida; quàm verò hæc læta, iucunda, hi-
laris, & suavis?

§. III.

¶ Iam ad luxuriam transeamus; quæ ad eundem modum describi
potest, vt sit immoderatus impuræ commixtionis ardor. Huius au-
tem cruciatus qua oratione describam? Constat enim ex Theologo
rum sententia, nullibi magis communis peccati virus & potentiam,
quàm in hoc impuro affectu desæuisse, quo ipsius peccati labes in 25
posteris transmittitur. Hoc autem cum aliorum innumerabilium,
tum vel maximè Davidis sanctissimi, & Salomonis sapientissimi rui-
næ illæ maximæ & stupendæ declarât, à quo malo, neque illum tam
spectata vitæ sanctitas, neque hunc tam admiranda sapientiæ clari-
tas immunem integrumque seruarunt: tanta morbi huius vis atque
potentia est: de qua idem Salomon ait; Multos enim vulneratos deie-
cit, & fortissimi quique interfecti sunt ab ea D. autem Ambros. in
opere sex dierum, diuitem quendam fuisse ait, cui ob grauem oculo-
rum morbum medici vxoris consortio interdixerunt, alioquin fore
vt protinus lumine orbaretur; qui tamen cupiditatis impotentia vi-
ctus, Vale (inquit) lumen amicum: minus enim molestum illi fuit in
æterna nocte & caligine vitam ducere, quàm cupiditatis illius ardo-
re & vehementia cruciari. Quis igitur vel hoc vno argumento cu- 26
piditatis huius vim & immanitatem non agnoscat? quæ ad eò furen-
ter hominum pectora obsedit, vt alios quidem ad insaniam, quosdã
in morbum, non nullos etiam in mortem impulerit; quam vel vis do-
loris intulit, vel manibus ipsi suis sibi eam consciuerunt, dum volu-
ptatibus, quas ardentissimè exquisierant, potiri nequiverunt. Si au-
tem ad eò istis molestum & acerbum est voluptatibus suis carere,
quot molestissimas curas perpeti illos necesse est, cum tanta sollicitu-
dine ab alijs seruetur, quod illi tam ardentè concupiscunt? Quàm
multis enim claustris atque repagulis homines huic dedecori ob-
sistere solent? ad eò enim indignè læsæ pudicitie iniuriam fe-
runt, vt ciuitates sæpe & prouincias propter vim pudori illatam, ad
solum vsque deiecerint, & euerterint. Cum igitur ea sit huius fla-
gitij

Prouer. 7.
Ambros. in
hexamer.

27 gitij deformitas, & infamia, cumque tanta seueritate de filiabus
patres, & de vxoribus adulteris viri supplicium sumant, facile col-
ligitur, quibus tormentis crucientur, qui tantopere quas cupiunt
delicias, tot modis impediri, sibi que subtrahi vident. Quid igitur
desperationis huius cruciatu molestius, & acerbius? Adolescen-
tem quendam seculo suo memorat Pontanus virginis amore ita ca- Pontanus
ptum fuisse, vt cum propter singularem virginis pudorem voti
compos effici desperasset, iniecto contra eius fenestram laqueo
mortem sibi consciuerit: vsque ad eò furor hic & mentem homini
eripit, & (quod est multò grauius) sempiternæ etiam morti addi-
cit. Sed quid ego vnum memoro, cum innumeros penè & vi-
ros, & foeminas ex historijs recensere possem, qui simili sorte vi-
tam finierunt, mortem magis quàm animi cruciatus (quibus ob
28 interdictas cupiditates exagitabantur) ferre volentes. Quod si ter-
ribilium cunctorum mors esse vltimum dicitur; quale tormen-
tum illud erit, quod ipsa etiam morte acerbius iudicatur? Iam ve-
rò si quid turpiter gestum est, & hoc, vel fama, vel suspicio ad a-
liorum aures detulit, qui æstus, quæ odia, quæ cædes, qui fluctus
irarum, quæ in animo tempestates excitantur? Constat igitur vi-
tium hoc tantò cæteris acrius impudici hominis pectus lacerari,
quantò & cupiditas eius immanior, & concupitæ rei assecutio dif-
ficilior est. Quis autem scdissimos corporis morbos, familie la-
bes, patrimonij iacturam, infamie dedecus, quæ ex hac impuri-
tate consequi frequenter solent, oratione complecti possit? Si
hæc igitur omnia enumerare vellem, multæ sanè chartæ im-
plendæ essent. In his igitur tribus vitijs (quæ hætenus ex-
29 posuimus) eadem fames atque sitis miseros homines vexat,
quam luxuriosus filius à paterna domo discedens pertulit; qui
ne siliquis quidem porcorum impleri poterat. Neque enim su-
perbi in honorum studio terminis vllis continentur, nec aua-
ri modum pecunie cupiditati præfiniunt, neque qui volupta-
tibus dediti sunt, famem, qua laborant, sedare vnquam pos-
sunt.

Quæ cum ita sint, quid quæso castitate iucundius, quæ solo stre-
nuè decertandi labore ab his omnibus molestijs libera, placidissi-
mam, & ab omni curarum æstu solutam vitam homini confert?
Neque verò intolerandus in hoc certamine labor est. Cum enim pu-
dicus homo non minus omnes lasciuie occasiones, quàm ipsam la-
sciuie pestem fugiat, & impura carnis germina intra pectus suum ado-
lescere

lescere non sinat, sed in ipso velut semine subpullulancia protinus 30
auscindat, & pectoris flammam, cum primum serpere incipit, sine
vlla mora extinguat, nullam in victoria molestiam patitur: quoniam
non cum adulto hoste, sed (vt ita dicam) cum lactente, & inermi cō-
greditur. Quæ cum ita sint, quis iam dubitare poterit, multò plus esse
se in impudicitia, quàm in castitate laboris: quamuis stultis homini-
bus longè aliud prima fronte videatur;

§. IIII.

¶ Veniamus ad iram, quæ est vehemens ultionis & vindictæ appeti-
tio: cui mansuetudo & clementia (charitatis & misericordiæ filia)
contraria est. Quis est autem adeò rerum humanarum imperitus,
qui luce clarius irati hominis perturbationes, furorem, & rabiem se
ipsam dilacerantem non videat? contraque lenitatem, placibilitatē,
& suauitatem mansueti hominis non agnoscat? Alter enim fonti per 31
lucido, leniterque fluenti; alter procelloso & furenti pelago, naues
ad scopulos allidenti, similis est. In illo omnia tranquilla sunt, & pla-
cida; in hoc concitata, rabida, & turbulētis motibus irrequieta. Hinc
illud vulgò iactatum, nempe, Iratum à furioso, tempore solum differ-
re. D. autem Basilus iratos non furiosis modò, sed ijs qui à Dæmo-
ne obsessi sunt, similes esse testatur his verbis: Irati nihil prorsus
ab ijs qui à Dæmone obsessi tenentur, neque habitu, neque animi
affectione differunt. Cum enim vlciscendi libidine vindictam de
aliquo sumere cupiunt, tum ijs sanguis circa cor efferuescit, quasi ca-
lore ignis agitated, & ebulliens: at cum in extrema cute efflorescit, a-
liam irati speciem demonstrat, familiarem, & notam omnibus. Qua-
lis verò ea species sit, copiosè & eleganter Seneca describit his ver-
bis; Flagrant, & micant oculi; multus ore toto rubor, exæstuante ab 32
imis præcordijs sanguine, labia quatiuntur, dentes comprimuntur
horrent ac surriguntur capilli, spiritus coactus ac stridens, articulo-
rum seipsos torquentium sonus, gemitus, mugitusque, & pa-
rum explanatis vocibus fermo præruptus, & complosæ sæpius
manus, & pulsata humus pedibus, & totum concitum corpus, mag-
nasque iræ minas agens, fœda visu, & horrenda facies deprauatum
se ac intuentium. Nescias vtrum magis detestabile vitium sit, an
deforme. Quibusdam (vt ait Sextius) iratis profuit aspexisse spe-
culum: perturbauit illos tanta mutatio sui, veluti in rem præ-
sentem adducti, non agnouerunt se. Et quantulum ex vera de-
formitate imago illa speculo repercussa reddebat? Animus si osten-
di, & si in vlla materia perlucere posset, intuentes non confunderet?

ater

33 ater, maculosus, æstuans, & distortus, & tumidus. Nunc quoque cum
tanta deformitas eius sit, per ossa carnesque, & tot impedimenta ef-
fluentis, quid si nudus ostenderetur? Hactenus Seneca, ¶ Denique
ea est irati hominis rabies & furor, vt sæpe, cum de aliò supplicium
sumere non possit, de se sumat: & contra omnes naturæ leges, quo
alium furore petere debebat, seipsum petat, sibi que manus afferat.
Quocirca argutè idem Seneca; iram ruinis simillimam esse dixit, quæ Vbi supra
supra id quod oppressere, franguntur. Plutarchus verò hac ratione lib. de cohi-
inductus, iram homicidio peiorem esse ait. Homicida namque aliū benda ira.
perire sine suo detrimento vult: at ira non hoc conatur ne quid ipsa
patiatur mali, sed vt malè etiam habeat, modò funditus perdat aliū.
¶ Quòd si aliquando ea felicitas (vt ipsi putant) iratis contingat, vt
illatis in alterum iniurijs, aut contumelijs, furorem suum expleant,
34 quàm grauius paulò post ob patratum scelus (cum furor ille defer-
buit, & pristinae serenitati animus redditus est) discruciantur? Ale-
xander ille rerum dominus, & cupiditatum seruus, vbi ira & furore
percitus, Clitum, inter amicos charissimum, interfecisset, seipsum po-
stea sceleris poenitentia ductus, interficere voluit. Iam verò qui hac
furia exagitati, manus suas aliena cæde cruentarunt, & de hoste sup-
plicium sumpserunt, quàm longo deinceps tempore, quàm multis
periculis & laboribus, quot calamitatibus & iacturis suis, suorumque
omnium, breuem illam vindictæ voluptatem, Reipublicæ magistra-
tibus sceleris ultionem experientibus, luere solent? Peregrè enim pro-
ficisci, alieno cælo vt, à suorum complexu diuelli, maximasque opū
suarum iacturas perpeti necesse est, quòd à legum, & iudiciorum seue-
ritate tuti esse valeant? Quid? quòd istis frequenter neque cibis, ne-
que somnis, nec iocis, neque ludis, vel tutus, vel gratus esse potest,
35 cum pericula vndique capiti suo ab aduersarijs impendere videant?
quæ quamuis nulla sint, ipsa tamen sceleris conscientia, & illata in-
iuria menti sæpe obijcit, & fingit. Quantò igitur falcius esset primū
illum iræ impetum consilio regere, & exigua mora temporis refrige-
rare, quàm ob hanc adeò breuem & ferinam voluptatem, tam diu-
turnis & acerbis calamitatibus exagitari?
Neque verò illi, quibus impune sæuire in alios licet, ab omni
prorsus poena immunes sunt: satis enim poenarum dat, qui viscera
sua rabido furore prius laniat, quàm in alios defœuiat. Quo enim fu- 1. Reg. 22
rore Saulis Regis animus lacerabatur, quando sine vlla vera criminis
suspitione, septuaginta sacerdotes Domini, vestitos Ephod lineo,
ante oculos suos strangulari præcepit. Nec hac feritate contentus, sa-
cerdotum

cerdotum civitatem, nihil commeritam, ferro vastavit, nulli vel se-
xui, vel ordini, vel aetati parcens: quodque immanius est, & boues,
& oves, & camelos, & alios in ore gladii interfecit. Quo igitur furo-
re intus agebatur, qui omnem planè humanitatem exutus, non tam
ferarum, quàm Dæmonij crudelitatem hoc scelere imitatus est?
Quid enim atrocius vel ipsi etiam Dæmones designare potuissent?
Sed quid in re apertissima iam dudum moror, cum res ipsa loqua-
tur, iram quidem, Dæmonum furorem & rabiem; mansuetudinem
verò, Angelorum lenitatem, & tranquillitatem imitari? Hinc illud
Psal. 36. Mansueti autem hæreditabunt terram, & delectabuntur
in multitudine pacis. Vnde enim pax, nisi ex lenitate, & mansuetudi-
ne nascitur? In Evangelio verò Dominus ad lenitatis, & humilitatis
sue nos imitationem inuitat, quod hac ratione animabus nostris
requiem (ad quam humana mens semper aspirat) inuenire possi-
mus. Plutarchus verò placibilitatem, & mansuetudinem, nulli fami-
liarium, atque seruatorum perinde gratam esse ait; nulli tam amicam,
& omni molestia carentem, quàm ipsis, quibus ea virtus adsit. Om-
nibus enim amabilis & grata, sed multò magis habenti gratissima,
omniq; molestia libera est. Hæc de iræ cruciatu, & mansuetudinis
iucunditate.

¶ Nunc ad voracitatis, & gulæ vitium, quod quinto loco inter capi-
talia crimina numeratur (quod voluptarijs hominibus iucundissi-
mum, inter cætera vitia, creditur) veniamus. Verùm ego facillè osten-
dam; multò plus in sobrietate, ac temperantia, quàm in gula, & in-
gluue voluptatis esse. Primum enim, edentium voluptas (vt D. Chry-
sost. ait) non tam in edulorum pretio, quàm in edentis fame posita
est. Quam sententiam Salomon confirmat his verbis; Anima satura-
ta calcabit fauim; anima autem esuriens etiam amarum pro dulci su-
met. Vnde cum quidam Socratem properè ante cœnam deambulan-
tem rogasset cur ita properaret; ille, Paro, inquit, mihi obsonium ad
cœnam. Fames enim illa, sudore & exercitatione comparata, instar
suauissimi obsonij illirerat, quæ cibos sine arte condiret. Quid verò
sobrii & ebrii, temperati & intemperantis discrimina commemorè?
In dubium vocari certè non potest quod Ecclesiasticus ait: Vigi-
lia, & cholera, & tortura viro infrunito; somnus sanitatis in homi-
ne parco. Dormiet vsque manè, & anima illius cum ipso delecta-
bitur. Et iterum; Quam sufficiens est, inquit, homini erudito vi-
num.

39 num exiguum? & in dormiendo non laborabis ab illo. Hinc nobi-
lis quidam vir, parca & philosophica cœna à Platone inuitatus,
cum placidè noctem illam, & consequentem etiam diem, stoma-
cho minime laceffente, transegisset, & sequenti die eiusdem cœnæ
conuiuam obuium excepisset, Vos, inquit, Philosophi altero etiam
die conuiuamini: sentiens videlicet, sobrietatem in conuiujs, du-
plicatum esse conuiuium: propterea quod cœnæ frugalitas & no-
ctem, & diem consequentem quouis epulo latiore efficiat. ¶ Tam
verò si & sanitatem, quam temperantia efficit, & morbos, quos in-
gluues & intemperantia parit, hoc in loco recensere velim, nonne
facillè apparebit multò esse temperantiam intemperantia suauio-
rem? Quid enim aliud multos morbos, nisi multa fercula fece-
runt? Quam quidem sententiam eleganter & copiosè Seneca per-
sequitur his verbis; Medicina quondam paucarum fuit scientia
herbarum, quibus sifteretur fluens sanguis, vulnera coirent. Pau-
latim deinde in hanc peruenit tam multiplicem varietatem. Nec est
mirum tunc illam minus negotij habuisse, firmis adhuc, solidisque
corporibus, cum facili cibo, nec per artem, voluptatemque corru-
pto alerentur. Qui postquam cœpit non ad tollendam, sed ad irri-
tandam famem quæri, inuentæ sunt mille condituræ, quibus aui-
ditas excitaretur; & quæ desiderantibus alimenta erant, onera
sunt plenis. Inde pallor, & neruorum, vino madentium, tre-
mor; & miserabilior ex cruditatibus, quàm ex fame macies. Inde
incerti labentium pedes, & semper, qualis in ipsa ebrietate, titubatio.
Inde in totam cutem humor admissus, distensusque venter, dū ma-
le assuescit plus capere, quàm poterat. Inde suffusio luridæ bilis, &
41 decolor vultus, tabesque in se putrescentium, & retorti digiti articu-
lis obrigescentibus, neruorum sine sensu iacentium torpor, aut pal-
pitatio corporum sine intermissione vibrantium. Innumerabilia præ-
terea febrium genera, aliarum impetu subeuntium, aliarum tenui peste
repentiū, aliarum cū horrore, & multa membrorum quassatione venien-
tium. Quid alios referam innumerabiles morbos, supplicia luxuriæ? Im-
munes erant ab istis malis qui nondum se delicijs soluerant, qui sibi
imperabant, sibi ministrabant; corpora opere, ac vero labore dura-
bant, aut cursu defatigata, aut venatu, aut tellurem versantia excipie-
bat illos cibus, qui nisi esurientibus placere poterat. Itaq; nihil opus
erat tam magna medicorum suppellectile, nec tot ferramentis, atq; pixi-
dibus. Simplex erat, ex simplici causa, valetudo; multos morbos multa
fercula fecerunt. Hactenus Seneca. Deniq; (vt paucis re absoluam) ea est
sobrie-

Seneca. li. De
natural. 4.

sobrietatis atque temperantiæ iucunditas, eaque contra intemperantiæ, ob stomachi cruditatem, & morbos ex ea consequentes, amaritudo, ut Plutarchus ijs, qui voluptatem sibi maximè expetendam persuaserunt, sobrietatem præcipuè ad hoc ipsum amplectendam esse, apertissima ratione demonstrat. Morbi, inquit, non tam multa negotia, nec tot spes, neque tot peregrinationes, nec tam multa exercitia nobis eripiunt, ac perdunt, quam multas adimunt voluptates. Unde fit, ut qui maximè sectantur voluptatem, his minimè expediat corporis sanitatem negligere. Si quidem permulti sunt, quibus aduersa valetudo nequaquam est impedimento quominus Philosophiæ dent operam, aut rem etiam exerceant militarem, aut imperiû administrant: at corporis voluptates eiusmodi sunt, ut his in morbo frui nullo modo possint. Videtis ergo fratres, quantò sit sobrietas ebrietate & intemperantiæ iucundior?

§. VI.

¶ Iam ad inuidiam, & inuidiæ aduersam, charitatem, veniamus. Sed in hac comparatione quid multis opus est, cum satis constet, eam esse utriusque habitus huius naturam, ut quòd alteri cruciatus, alteri lætitiæ materiam præbeat. Ut enim aliena felicitate torquetur inuidia; ita hac potissimum verà charitas exultat, atque triumphat. Cum enim inuidiæ proprium sit de aliena prosperitate cruciari, consequens est, ut quidquid in alijs felicitatis & lætitiæ fuerit, inuido mororis, & infelicitatis occasio sit: ut eleganter in inuidorum suppliciu

Seneca in Epistola Seneca optare se dicat, oculos eorum per cunctas ciuitates circumferri, quo de omnium hominum felicitatibus tristarentur. An obscurum esse potest, quàm misere humana pectora inuidiæ pestis dilaceret?

Chryso Hinc clarissimi quique autores, infestissimis atque acerbissimis rebus inuidiæ morbum similem esse dixerunt. Diuus quidem Chry

solomus spiritualem animæ tineam illam esse ait. Sicut enim tinea vestimentum; ita inuidiam liuidi hominis viscera exedere. D. autem

Basil. Basilus ærugini illam, simili ratione comparat. Sicut enim ferri durities, ferrugine absumitur; ita inuidi præcordia, spirituali hac æruginè deteruntur. Plutarchus verò eam, non minus appposito nomine, vlcus animæ appellauit, à quo prurigo semper tristiæ, & maleuo-

Plutarch. lentia manaret. Socrates autem animæ ferram esse dixit, quæ miserum animæ pectus assiduo cruciatu consumit, & conficit. D. porro

August. August. hoc vitium diaboli proprium esse ait, & ab eo in corda hominum immisum. Non enim (ait) diabolus damnatur; propterea quòd adulterium commiserit, aut furtum fecerit, aut rem alienam

rapuerit;

45 rapuerit; sed quia homini stanti lapsus ipse continuo inuidit, & inuidia sua in orbem terrarum mortem intulit. D. verò Chryso. dete-
Chryso. riorem adhuc hominis quàm dæmonis inuidiam esse ait: propterea quòd dæmon quidem non dæmonibus, qui eiusdem naturæ participes sunt, inuidet; homo verò in nullum magis quàm in naturæ suæ consortem inuidiæ liuore desæuit. Quale autem, quàm funestum, quàm tabificum illud vitium erit, quod à tali fonte manauit! Quamuis autem (ut D. Gregor. ait) per omne vitium quod perpetratur, humano cordi antiqui hostis virus effunditur, in inuidia tamen tota viscera sua serpens concutit, & imprimendæ malitiæ pestem vomit. Quo ergo furore, quo cæstro exagitabuntur ea corda, quæ tam diro veneno tincta & infecta sunt? Hinc non ineleganter Gregor. Theo-
Greg. *Nazian.* logus hoc vitium inter cætera omnia & iniustissimum simul, & iu-

46 stissimum esse ait: illud, quia viros bonos & felices infectatur: hoc verò, quia autorem suum grauius torquet, quàm illum ipsum cui infectum est; atque ita ipsum de se ipso meritas pœnas sumit. Cuius quidem morbi cruciatus Cypri. in Sermone de zelo & liuore, elegantissimè simul & copiosissimè persequitur, ad quem studiosum lectorem remitto. ¶ Ut autem inuidia nihil amarulentius; ita contra charitate (quæ illi aduersatur) nihil iucundius, nihil blandius, nihil suauius. Charitas enim (ut Apostolus ait) patiens est, benigna est, non æmulatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, con-
I. Cor. 13. gaudet autem veritati. In charitate enim (ut D. Aug. ait) aut non laboratur, aut ipse etiam labor amatur. Ita quæ tantum abest ut aliquid amaritudinis in charitate sit, ut ipsa omnium aliarum virtutum amaritudinem (si qua fuerit) suauitate sua in dulcedinem vertat. Tatum enim abest ut aliena felicitate offendatur, ut vix vlla in re maiori læ-
August. titia efferatur. Non enim ut aliena, sed ut sua aliorum bona reputat: ideo quæ non ut alienis, sed ut suis gaudet. Quæ cum ita sint, satis apparet, quantum amarulentiæ & acerbitalis liuor, quantum verò suauitatis & iucunditatis habeat illi contraria charitas, quæ non suis modò bonis, sed omnium hominum felicitate lætatur.

§. VII.

¶ Superest vitiorum extremum, accidia, cui spiritualis alacritas, & deuotionis virtus aduersa est. Illius enim est hominem ad omnia virtutis & pietatis officia morosum, segnem, ac tardum efficere: huius autem promptum, alacrem, & expeditum reddere. Accidia namque animæ languor, & tristitia est, quæ spiritualia bona non minus insuauia facit, quàm sit ægroto, fastidio laboranti, salutaris cibus.

P Vtriq̃ue

Simil.

Prover. 21

Psal. 118.

Hieron. in
Epist.

Athanas.

Vtrique enim, & accidioso, & agroto, fastidio est quidquid inno- 48
xium & salutare est. Quo exemplo facile vtriusque habitus, ratio,
& natura agnoscitur. Sicut enim aeger fastidio laborans, nullamque
in edendo voluptatem capiens, vique adeo graui in comedendo
molestia afficitur, vt interdum ne mortis quidem metu induci ad
edendum possit; cum contra qui bona valetudine est, magnam in
edendo capiat voluptatem: ita plane qui propter accidiam spiritua-
lia cuncta fastidit, grauem, dum illis vacare compellitur, molestiam
patitur: qui vero deuotionis virtute praeditus est, maximam, dum
rebus diuinis operam dat, voluptatem percipit. Vnde est illud; Gau-
dium est iusto facere iustitiam. Quod quidem exemplo suo Prophe-
ta confirmat, cum ait: In via testimoniorum tuorum delectatus sum,
sicut in omnibus diuitijs. Quod vt clarius perspiciamus, duos nobis
ante oculos fideles proponamus: alterum accidiae morbo laborante, 49
alterum deuotionis virtute vigentem. Huic igitur quaecumque ad foue-
dam atque nutriendam deuotionem iuuant, nempe ieiunium, silen-
tium, oratio, sacra lectio, sacramentorum perceptio, & solitudo, quie-
tis, & orationis amica, non dubium quin gratissima sint. Hinc D. Hie-
ronymus, Viderint, ait, quid alij sentiant; vniuscuique enim suo
sensu ducitur. Mihi oppidum, carcer, solitudo, paradus est. Ad ean-
dem quoque solitudinem simili studio Magnus ille Antonius mo-
nachus properabat. Is namque, vt D. Athanasius scribit, post claris-
sima miracula (quae in Alexandria contra Arrianorum perfidiam,
mirantibus & laetantibus populis ediderat) in hoc praecipue letaba-
tur, quod hoc religionis officio functus, ad desideratam solitudi-
nem remearet. Hoc igitur animo, hoc studio bona opera, qui deuo-
tionis spiritu feruent, persequuntur. At qui accidiae morbo laborat 50
quam graua & onerosa haec omnia putat! Ieiunia illi molestissima
sunt, insuavis sacra lectio, insuauior oratio, fastidiosus paulo lon-
gior de Deo sermo; solitudo ingrata, quies & silentium molestissi-
mum, sacramentalis vero confessio plane tormentum est. Cum e-
nim redeunte anno confitendi tempus aduenit, quot illam diebus
differt! quam difficile se ad eam praeparat! quot moras quotidie ne-
dit! quoties itque reditque domum! non dissimilis aegrotis, qui amarum
pharmacum bibitori, horrent, differunt, tergiuersantur, molestissi-
meque sumunt quod necessariò illis ad salutem sumendum est. ¶ Qua
ex re obiter colligere licet, omnia monasticae vitae instituta, si deuo-
tionis suauitate condiantur, esse quidem suauissima; si vero accidiae
morbus monachi mentem occupet, esse acerbissima. Quam ob cau-
sam

31 iam Apostolus legem non iustis, sed iniustis positam esse ait. Cum 1. Tim. 1.
enim lex Domini, iugum, & onus appelletur, hoc quidem nomen
apud illos non retinet, qui in lege Domini, velut in omnibus diui-
tibus oblectantur: retinet autem apud illos, qui propter hunc accidiae
morbum, onus graue, & iugum ferreum esse arbitrantur.

Quae cum ita sint, quis, quaeso fratres, hac vitiorum & virtutum
collatione facta, non luce clarius videat, piorum vitam vt honestissi-
mam, ita & iucundissimam: contra vero improborum non minus la-
boriosam, & acerbam, quam perniciosam, & turpem esse? Nihil
enim subterfugimus, nihil intactum reliquimus, sed aequa lance, vi-
tia simul, & virtutes illis aduersas, in omnium conspectu appendi-
mus; vt quid acerbum, quid suaue esset, vtrinque collatione facta
apertissime cerneremus. Quae cum ita sint (neque enim negare
rem adeo apertam possumus) quid quaeso dementius, quid indig-
nius, quid magis deplorandum, quam virtutem omnibus diuinis
ornamentis cumulata, rerumque omnium reginam, propter fal-
sam amaritudinis speciem relinquere; & improbitatem, atque iniu-
sticiam, quae malorum omnium origo, & seminarium est, non qui-
dem falsis, sed verissimis laboribus & cruciatibus cinctam amplecti?
Vos igitur, fratres, ante quorum oculos vtriusque rei facies propo-
sita est, si hactenus communi errore delusi, virtutem, vt horridam
atque difficilem fugiebatis, iam nunc quaeso patefacta veritate,
vt suauissimam & iucundissimam (certè vitij multo iucundio-
rem) amplecti debetis; ac Dominum ipsum, per Salomonem vobis
obuiam prodeuntem, & manum porrigentem, seque custodem
vitae, & itineris ducem pollicentem, audite dicentem; Ducam te
32 per semitas aequitatis, quas cum ingressus fueris, non arctabuntur
gressus tui, & currens non habebis offendiculum. Huic igitur te-
stimonio credamus, & huic voci, non dementis & insani vulgi erro-
ribus fidem habeamus; hunc certissimum vitae ducem sequamur,
qui nos in hoc mari magno & procelloso gradientes, per has cla-
rissimarum virtutum semitas, quas oratione persecuti su-
mus, felici cursu ad optatum salutis portum, &
patriam perducet claritatis
aeternae.

Prover. 4.

IN FESTO BEATI THOMAE
 Aquinatis Concio prima, in qua de tribus admirandis D. Thomae virtutibus; hoc est, de sapientia, castitate, & humilitate agitur.

THE. Mirabilis Deus in Sanctis suis. Psal. 66.

Anc breuem Prophetæ sententiam, fratres charissimi, in hodierna concione tractandam suscepi, quæ Deum non modò in cæteris operibus, sed in sanctis suis maximè mirabilem esse testatur. Quod cum de omnibus in commune Sanctis verè à Propheta dictum sit, de beatissimo tamen patre nostro D. Thoma, propter admirandam eius sapientiam, cæterasque virtutes, singulari quadam ratione dicitur. Vt igitur hoc argumentum vtiliter, & religiosè tractare possimus, cœlestem opem sacratissimæ Virginis interuentu suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

¶ Dux sunt præcipuæ causæ, fratres, propter quas Ecclesia quotidie vitas, & exempla Sanctorum nobis ob oculos ponit: altera, vt per eos clariorem diuinæ bonitatis notitiam adipiscamur: altera, vt ad eorū imitationem tot clarissimarum virtutum exemplis propositis accingamur. A priori igitur illa causa exordium capientes, constat, felicitatis & salutis nostræ initium in Dei cognitione positum esse. Omnis enim homo (vt D. Hieronymus ait) absque conditoris sui cognitione, bellua, non homo existimandus est: Deum verò in hac vita per magnifica ipsius opera cognoscimus. Est enim effectus omnis (vt Philosophi tradunt) participata quædam suæ causæ similitudo: ideoque speciem nobis, & veluti eius simulachrum exhibet. Quem admodum enim ex fructu cognoscitur arbor; & ex fabrica operis opificis ars atque peritia; ita ex effectibus virtus, & præstantia causæ cognoscitur. Cæterum quò effectus nobilior atque præstantior, eò illustriorem causam suam esse declarat. Cum autem inter omnia diuinæ virtutis opera principem locum opera gratiæ teneant (quæ ad rationalis creaturæ sanctificationem destinata sunt) vix quidquam est, quod in hac vita maiorem nobis diuinæ bonitatis, atque virtutis cognitionem, quàm exempla, & opera Sanctorum præbeant. In quibus (vt alia prætereamus) diuinæ bonitatis magnitudinem ita cognoscimus,

Hiero.

Simil.

4 scimtis, vt cum Propheta exclamare cogamur: Quàm bonus Israel Deus ijs qui recto sunt corde! Hoc est, quàm benignus, quàm misericors, quàm exorabilis, quàm amabilis pater, quàm pius Dominus, quàm fidus amicus ijs qui recto sunt corde! *Psal. 72.*

Nec sola Dei erga pios bonitas & benignitas, sed admiranda quoque eius virtus & potentia hac ratione cognoscitur. Quid enim potentius & mirabilius, quàm ex carne spiritum, ex terreno cœlestem hominem efficere, & impura carne septum, Angelicæ vitæ puritatè imitari? Hinc Paulus, Non, inquit, erubescio Euāgelium virtus enim Dei (sive vt alij verterunt) potentia Dei est in salutem omni credenti. Quod perinde est ac si diceret; Non pudeo cum Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, gentibus verò stultitiam, prædico. Quam quidem prædicationem, non ignominiam, sed Euāgelium gloriæ Dei magna voce nuncupo. Cur ita? Quia virtus Dei est in salutem omni credenti: hoc est, quia sub illa infirmitatis imagine latet admiranda vis & potentia Dei. ¶ Quam quidem vim Regius Propheta designauit, quando Christum Dominum alloquens ait: Accingere gladio tuo super femur tuum potentissime. Quæ verò potentia hæc? quis hic gladius est? Certè non alius quàm qui hoc in loco à Paulo virtutis & potentia nomine designatur. Quod si hanc saluarem vim & potentiam agnoscere velis, in sanctorum Martyrum, Virginum, & Confessorum præclarissima gesta oculos conijce: omnia enim eorum magnifica opera, ineffabilem diuinæ virtutis & gratiæ vim & potentiam prædicant, atque testantur. Atque (vt alia huius rei argumenta prætereamus) quæ nam obsecro illa vis fuit, qua inuictus Christi martyr Vincentius immanissimo Tyranno dixit: Insurge, & toto malignitatis spiritu debacchare. Videbis me Dei virtute plus posse dum torqueor, quàm possis ipse qui torques. Quod eius responsum non minus verè quàm animosè dictum fuisse, exitus comprobauit; quando ipse Tyrannus post tam multa & dira tormenta in vnum corpus inflicta, cum eius inexpugnabilem fidem, atque constantiam nullo modo frangere potuisset, tandem ait, Victi sumus. Quæ item vis illa fuit, qua beatissimus Laurentius Tyranno, varia tormentorum genera minitanti, subridens dixit, Infelix, has epulas ego semper optaui. Cumq; idem in craticula subiectis prunis affaretur, tam inuictò & alacri animo ardentium flammaram cruciatum pertulit, vt vocem illam admiratione dignissimam immiserit; Hæ flammæ mihi refrigerium præstant. Sed viros omittamus. Quæ vis illa fuit, quam beatus Cyprianus inter Martyrum laudes comme-

morat, vbi fœminam tortam, viris torquentibus fortio rem esse dicit? Quæ vis illa fuit, quæ multarum Virginum pudorem adeò illæsum integrumque seruauit, vt ne in longissima quidem vita, non opere, non verbo, non vel sola cogitatione hunc virginitatis candorem aliqua labe fuscauerit? Quæ vis illa fuit, quæ multos item sanctorum Patrum toto vitæ spatio non modò ab hac impuritate, sed ab omni etiam capitali crimine immunes conseruauit? Quod quidem munus beatissimo patri Dominico, Petro martyri, Catharinæ Senensi, & diuo Thomæ tributum fuisse (vt alios prætereamus) res eorum gesta, & vitæ innocentissimæ acta declarant. Post beati enim Thomæ gloriosum exitum F. Reginaldus, fidissimus eius socius, in frequentissima concione se totius vitæ confessionem audiuisse testatus est, neque vllum prorsus in ea lethiferum crimen deprehendisse. Sed Sanctos, qui Ecclesiæ laudibus celebrantur, omitteremus, & ad pios quosque homines transeamus. Quæ vis illa est, quæ facit, vt homo carnis fragilitate septrus, quæ sponte sua, sola corporea & terrena bona (quæ sensibus vsurpare potest) consecratur, his omnibus spretis atque repudiatis, ad sola inuisibilia (quæ nec oculis cerni, nec manibus atrectari, nec vllò externo sensu percipi possunt) tota auiditate festinat? Quæ vis illa est, quæ in summa rerum omnium egestate, sine vllò terrenarum rerum splendore, & apparatu, eam piorum animis quietè & tranquillitatè tribuit, vt nihil aliud in hac vita desiderent, quàm quod habent? Quis enim piorum hominum spirituales opes atque delicias; quis firmitatem in eo quod credunt, pacem in eo quod sperant, gaudium in eo quod amant, iucunditatem in eo quod desiderant, patientiam in eo quod tolerant, robur & alacritatem animi in eo quod aggrediuntur, oratione consequi possit? Hæc igitur interna diuini Spiritus opera an non satis mirabilem Dei vim & potentiam declarant? Hinc D. Aug. in Epist. ad Paulinũ (qui de vxoris consensu secesserat, & mundũ relinquens, omnia quæ habere poterat, pauperibus erogauerat.) Nihil esse, ait, Christianæ charitati dulcius, aut iucundius, quàm cum videt homines alacri animo cunctis mundi opibus, & voluptatibus renũciare: quod diues ille adolescens in Euangelio facere recusauit, ideoque tristis, audita Dñi voce, recessit. In hac enim terrenarum rerum abdicatione, quas homines auidissimè cõsecantur, diuinæ potètiæ virtus maximè cernitur. Verè enim admiratione dignũ est, humi repètes homines multò se feliciores rerum omnium despectione, quàm earundè possessione reputare, maioribusque delicijs frui, nihil habètes, quàm si oia possideret. ¶ Quæ rē facile D. Thomæ exemplo

August.

Luce. 18.

10 exemplo cõprobare licebit, qui tãto paupertatis, & professionis suæ amore tenebatur, vt summa vi precũ à beatissima Virgine impetrare cõtenderit, ne vnquã professionis suæ cõditionè sublimiori aliqua dignitate cõmutaret. Quã rē ab eadè beatissima Virgine obtinuit, quæ se illi externa specie videndã exhibēs, hoc ei pro magno munere concessit. Hũc quæso mihi animũ, fratres, cũ Alexãdri Magni ambitione cõferte: qui cũ Anaxarchũ Philosophũ, infinitos alios mũdos esse affirmatè audiuisset, fesse dicitur, quod ipse vnus tãtum imperiũ nõdum esset adeptus. Quid igitur hoc animo in tãta rerum opulentiã miserius? quid verò illo in tãta paupertate felicius? An nõ igitur hæc adeò magna diuini Spūs opera eius vim atque potètiã apertè prædicat; quæ facit, vt homines in paupertate diuitias, in humilitate gloriã, & in laboribus quietè, atque lætitiã inueniãt? An nõ igitur verissimè ab Apostolo dictũ est, Virtutè & potètiã Dei in Euangelio prædicari? Hæc igitur facit, vt huius tãtæ virtutis autor in Sanctis suis mirabilis esse dicatur: & ita mirabilis, vt lógè mirabilior sit in vnus creaturæ sanctificatione, quã in tota vnũuersitatis huius fabrica, & molitione. Quò fit, vt vir iustus, qui plura de Deo suo per ea quæ facta sunt agnoscit, plura etiã per ea quæ intra se operatur, intelligat. Hinc D. Greg. locũ illũ beati Iob enarrãs; Cũ te cõsumptũ putaueris, orieris vt Lucifer: Iustus (ait) p̄ Luciferũ esse accipiendos; cũ p̄pter alia, tũ vel maximè, quæ in ipsis cognoscimus Deũ, quæ nõ videmus: quæ admodũ p̄ Luciferi ortũ proximè vèturũ Solè agnoscimus. Quæ cum ita sint, meritò sanè Ecclesia res gestas Sanctorum nobis ob oculos ponit, vt per eas in diuinæ virtutis, summæque illius bonitatis cognitione indies proficiamus. Est & altera pij huius instituti causa, quæ hac ratione nos eadè ecclesia, propositis tot Sanctorum exemplis, ad eorum imitationè accèdere intendit. Quid enim prætexere possumus, quò ab hac imitatione retrahamur, quã & eiusdè naturæ consortes sumus, eundèque Dñm colimus, qui sine personarum acceptione, gratiæ suæ dona omnibus largiri paratus est? Fidelis quippè est, & se ipsum negare nõ pot. Magnus enim ad pietatè & virtutè stimulus honorum exempla sunt, quæ & virtutis iter monstrat, & facile viã à multis tritã ostendunt, & nõ sequentes arguunt, atque pudore suffundunt. Quod quidè sacra illa Ezechielis aialia nos docet, quæ sese mutuò alis pcutere, & ad volandũ incitare perhibetur. Vt. n. Greg. interpretatur, is planè ala sua me pcutit, qui exemplo suo me ad benè viuendũ puocat. Nec ad benè viuendũ modò, sed ad ferèda quoque huius vitæ incõmoda, & labores, exempla Sanctorum mirè adiuuat. Cũ Abdemelech Ethiops Hieremiã à conuulso lacu (in què Sedechia Regis tyrannide

Rom. 11.

Gregor.

Iob. 11.

2. Timot. 2.

Ezech. 3.

Gregor.

Hiere. 38.

rannide proiectus fuerat) demissis finibus extrahere vellet, proiecit 13
illi simul veteres pannos, & antiqua vestimenta quæ computru-
erant, præcepitque ut ijs vestibus, sub vtrisque cubitis applicitis, fu-
nes deinde subijceret, ne eius brachia, dum à lacu extraheretur, gra-
uiter læderentur. Quid autem per hos veteres pannos, & antiqua ve-
stimenta nisi veterum Patrum exempla, & virtutum ornamenta in-
telligimus? Hæc ergo dum piè & religiosè cogitamus, facillè eorum
comparatione incommoda nostra (quæ sunt multò leuiora) sustine-
mus. Vnde est illud Greg. Facta præcedentium pensemus, & graui-
a non sunt quæ toleramus. Hæc igitur exempla pius homo sibi fre-
quenter ante oculos ponere debet, ut & leuius mundi huius aduersa
ferat, & (quemadmodum diximus) ad hoc exemplar vitam, & mores
suos effingat. Hinc D. Basilius; Quemadmodum, inquit, pictores, 14
cùm imaginem aliquam ad alterius exemplar exprimere volunt, idem
exemplar ipsum spectantes, illius lineamenta, & colores
ad viuum referre conantur: ita quisquis se ipsum studet virtutibus
cunctis perfectum reddere, debet in hoc elaborare, ut quasi ad simu-
lachra, motu & actione prædita (vitas dico sanctorum Patrum) sæ-
pe oculos animi conuertat, ut eorum in se puritatem, & innocèti-
am transferre valeat.

Cùm igitur hæc sint præcipuæ causæ, propter quas Ecclesia San-
ctorum festa celebrat, ideo ad hunc veluti scopum referenda ea iunt,
quæ de D. Thomæ laudibus in præsentī concione tractabimus.
Quia verò longum esset omnes eius virtutes recensere, tres ex ijs,
quæ in eo præcipuè esse videntur, attingemus; nempe incompara-
bilem eius sapientiam, purissimam castitatem, & altissimam humili-
tatem: quibus diligenter inspectis, quàm sit Deus in Sanctis suis mi- 15
rabilis, facillè intelligemus.

§. I.

¶ Ab hac eius ergo incomparabili sapientia exordium capiètes, mul-
ta in eo deprehendemus singulari quadam admiratione dignissima.
Inter quæ primum est, eius doctrinæ dignitas, & excellentia. Cõstat
enim sine vlla cõtrouersia, illum inter Scholasticos Ecclesiæ Docto-
res principem locum obtinere, eosque ita superare, ut matutinus Lu-
cifer cætera cœli sydera splendore suo vincit. Quò fit, ut in omnibus
sacris Concilijs, quæ post eius mortem celebrata sunt, Patres ea diffi-
nierint, quæ D. Thomas antea docuerat. Quam rem ipsa Cõciliorũ
decreta satis indicant, quæ miro modo cum sancti Doctoris doctri-
na cohæret. ¶ Nec solum dignitas, & excellentia, sed veritas etiam &
synce-

16 synçeritas doctrinæ in eo præcipuè commendatur: quod quidem
partim diuinæ gratiæ, eius calamũ regenti, partim admirandæ ipsius
humilitati tribuendum est. Quò factum est, ut Spiritus ille cœlestis,
qui mysteria sua paruulis reuelare solet, tanta paruulum hunc im-
buerit sapientia. Non enim frustra dictum est; Vbi fuerit superbia, Prov. ix.
ibi & contumelia: & vbi humilitas, ibi & sapientia. ¶ His adde multi-
plicem doctrinæ varietatem, in qua cæteros omnes plurimùm ante-
cellit. Alij namque sacri Doctores, vel in exponendis scripturis, vel
in hæreticis confutandis, aut hominibus ad pietatem instituendis
ferè versantur; ideoque mirum non est, eos in vno aliquo argumen-
ti genere excellere, quod solum sectati sunt: at sanctissimo huic Do-
ctori conuenire videtur quod de Salomone dictum est, disputasse
videlicet à cedro, quæ est in Libano, vsque ad hyssopum, quæ egredi- 3. Reg. 4.
17 tur de pariete. Nihil enim fuit de quo Doctor sanctus non differe-
ret. A Dialectica enim exorsus, vniuersam Aristotelis Philosophiã,
Naturalem, Moralem, Metaphysicam explanauit; & ita explanauit,
ut quemadmodum ij qui corpora secant, ut anatomen addiscant, ita
ipse in singulis Philosophi capitibus velut anatomiam exercet, dum
minimas etiam eius partes dissectat: quod sine magno certè studio &
ingenio fieri non potuit. Iam verò in Theologia quid intactum reli-
quit? Commentaria in Magistrum sententiarum edidit; summam
Theologiæ complexus est; contra gentes disputans, miris rationibus
fidei nostræ dogmata confirmauit: multa item ex sacris literis volu-
mina interpretatus est, & innumera alia opuscula edidit, quæ recen-
sere longum esset. Cùmque inter sacros Doctores, Augustinus, Hie-
ronymus, & Chrysostomus eo nomine celebrentur, quòd plurima
18 scripserint, D. Thomas hoc nomine superior est: longè enim plura
quàm quisque eorum scripta reliquit: quod facillè voluminum mo-
les & numerus declarat. Quæ res eò mirabilior est, quòd sancti Do-
ctoris vita exiguo annorum numero diffinita fuerit, cùm cæteri Pa-
tres longè diutiùs in vita mãserint. Quid ergo mirabilius quàm hoc
tam breuis æui spatium, tam multa & varia didicisse? tam multa legis-
se? tam multa memoria complexum fuisse? tam multa denique literis
consignata posteris tradidisse? An non ergo verè mirabilis Deus in
Sanctis suis, qui tã ingètes thesauros in vase fictili potuit collocare?

§. II.

¶ Sed à sapiètiæ laude digressi, ad pudicitæ gloriã, quæ puritate sua
ad diuinæ lucis radios excipièdos mentè præparat, trãeamus. In quo
virtutis genere illud primo loco sciendum est, ad omnes penè virtu-

Gregor.

Basil.
Simil.

Prov. ix.

3. Reg. 4.

Simil.

res naturā ipsam nos aliquaratione iuuare, ad solā autē castitatis, & cōtinētiae virtutē adeò nō iuuare, vt magna etiā nobis impedimenta praebeat. Ad amorē quippē in Deū ipsa nos inuitat, stimulatq; natura, quae plus caput, quā cætera corporis mēbra, plus totū, quā partes diligere suadet: Deus autē & caput, & totū, & omne totius vniuersitatis huius bonū est. Iā verò ad eleemosynæ & benignitatis officia à natura magnopere iuuamur, quae piū miserationis affectū nobis indidit, & visceribus nostris impressit. Quod facilè Samaritani illius exēplo discimus, quē non vera religio, sed misericordiae affectus ad vulnerati hominis curā extimulauit. Vñ illa sentētia manauit; Nihil esse tā secūdum naturā, quā iuuare cōsortē naturā. Ad lenitatis verò, & clemētiae, atq; māfuetudinis officia natura nos ipsa finxisse videtur, quae & exarmatos, & ciuilibus societatis amantes effecit. Ciborū verò parsimoniā, & victus sobrietatē, sanitatis, & vitæ amor, à natura nobis ingeneratus (qui frugalitatis virtute cōparatur) à nobis exigit. Idē penē de quibudā alijs virtutibus, quae ad ciuilibus vitæ societate pertinet, dici potest: quae quoniā sunt animi habitus, rationi cōsentaneī, magnopere cū rationalis creaturæ ingenio & natura cōhærēt, & ab ea aliqua saltem ratione iuuantur. Cæterū castitatis virtus (vt antè diximus) tantū abest vt à natura iuuetur; vt ab ea vel maximè insitæ naturæ propensione & cupiditate impugnetur: adeò vt ex Theologorū sentētia, nullus inter omnes corruptæ naturæ turbidos motus neq; immanior, neq; violētior existat. Quod facilè infinitis propemodum generis humani ruinis cōfirmare possem. Verissimè enim de hac tyrānica passione à Salomone dictū est: Multos enim vulneratos deiecit, & fortissimi quiq; interfecti sunt ab illa. ¶ Adde aliud nō minus formidandū, q̄ cæteri quidē virtutū habitus breuioris tēporis exercitatione parātur. Qui enim initio Quadragesimæ vix ferre ieiunij inediā potest, si superata hac difficultate ieiunare pergat, paucis post diebus, vel nullo, vel exiguo labore inediæ molestiā perfert. Lōgè tñ aliter in castitatis virtute accidit. Non desunt enim pij homines, qui posteaquā viginti, aut triginta etiā annos hanc virtutē illibatam integrāq; seruauerūt, nō minus tñ post hoc tā longū spatiū, quā ante illud, varijs imaginibus, & fœdis motibus infestatur. Vnde sicut Philosophi de Rhinocerote, truculētissimo animāte aiunt, nulla eū tēporis diuturnitate ad homines assuetere, cū tamē & leones, & tigrides breui etiā tēporis spatio & māfuefiāt, & cicurētur: ita de indomita libidinis cōcupiscētia dici pōt, vix eā vllō tēpore sedari & veluti māfuefieri: propterea q̄ in ipsis præcordijs fixā intra nos & permanē

Luce. 10.

Prou. 7.

simil.

22 permanētē causam habeat. Hinc multos Sæctorū legimus diu multūq; hac tentatione fuisse infestatos. Taceo stimulū carnis, quo vas electionis Paulus post raptū in tertiū cœlū exagitatus est. Taceo nōnullos ex Christi Confessoribus, qui post cōfessionis gloriā, & eculeos superatos, ab hoc insidioso & molli vitio superari sunt: quos enim tormēta vincere minimè potuerūt, libido prostravit. D. Hiero. in ea Epist. quā ad Eustochiū, de virginitate seruāda scripsit, quanta vi ab impuris cogitationibus impetitus fuerit, cōmemorās ait: Scorpionū tātū socius, & ferarū sæpe choris intererā puellarū. Horrebant sacco mēbra deformia, & mēs desiderijs estuabat. In arido corpore, & ante hominē suū iam carne præmortua, sola libidinū incēdia bulliebāt. In Vitis verò sanctorū Ægypti Patrū legimus, sanctissimā Virgine Sarram annis quatuordecim à spiritu fornicationis lacesitā fuisse, quæ tñ hoc tā lōgo spatio nūquā à se abigi hūc fœdū spiritū à Dño postulauit, sed cū tētabatur, fortius ieiunabat, & orabat attētius. Quibus rationibus inductus, iā dudū apud me persuasum habeo, neminem eorū qui corpora sua huic virtuti cōsecrarūt (siue illi clerici, siue monachi, siue viduæ, & cōtinētes sint) posse hanc supernaturalē virtutē diu integrā inuiolatamq; seruare, nisi multarū aliarū virtutum præsidio septū. Nā & caro extenuāda, & mēs assiduę orationis, ac deuotionis adipe impinguāda est, & omnis incēdiorū materia & occasio subtrahēda. Ad hæc, omnia periculosa cōtubernia fugienda: oculorum etiā licētia cōprimēda, & malarū cogitationū initia, summa celeritate ab animo sunt abigēda, si hanc Angelorū puritatē perpetuò tueri, & cōseruare volumus. Itaq; vt lapis angularis in summo testudinis loco stare nequit, nisi inferiorum lapidum positu fulciatur: ita virtus hæc integra & illæsa non erit, nisi aliarum accessione fulciatur.

24 Sed ad D. Thomā redeūtes, is planè mirabili quodā supernæ gratiæ dono virtutē hanc in eo gradu (quē heroicū appellāt) habuisse videtur. Quod vt apertius intelligatis, tres in virtute à Philosophis, & Theologis gradus numerantur; infimus, mediū, atq; supremus. Et quidē in infimo, qui cōtinētiae nomine designatur, certamina tentationū sunt, & rebelles motus; qui tamē rationis virtute frænātur. Et homo quidē rectè operatur, sed cū labore tamē, & animi contentione. Secūdus verò gradus (qui iā cōmune virtutis nomē meretur) est, cū homo virtutis operibus assuetus, rectè operādi habitum acquisiuit: ideoq; proptē, & delectabiliter operans, facilè turbidos carnis motus spiritui subijcit. Tertius autem & summus gradus, virtutes (quas heroicās, siue purgati animi appellāt) cōplectitur. Quarū tēperantiam

2. Cor. 12.

Hieron.

simil.

Macrobius tantiam atq; fortitudinem Macrobius (D. Thoma referente,) ita de 25
 finit: Temperantia purgati animi est, terrenas cupiditates non reprimere, sed penitus obliuisci: Fortitudinis autē est, passiones ignorare,
 D. Tho. 12. non vincere. D. verò Tho. & has, & reliquas virtutes cardinales ita
 q. 61. ar. 5. definit: Prudentia est, quæ sola diuina intuetur. Temperantia, quæ terrenas cupiditates nescit. Fortitudo, quæ passiones ignorat. Iustitia, quæ cū diuina mente perpetuo fœdere sociata est, eam videlicet imitando. Quas quidem virtutes idē D. Thomas ait esse beatorum, aut aliquorū perfectissimorum virorum. Castitatē porrò heroicam D. Climacus. Ioan. Clim. eā demū appellat, qua homo ita à se ipso deficit, & in diuinæ similitudinis imaginē trāsit, vt nō magis animo commoueatur pulcherrimo corpore inspecto, quàm si marmoreā statuā cerneret. Hæc autē virtutē in hoc summo gradu D. Thomā singulari Dei munere habuisse memoratur. Qua verò ratione hoc tātum donū fuerit 26
 assequutus, existimo vos frequenter audiuisse. Cū enim mater eius & fratres à monasticę vitæ proposito illū reuocare conarētur, multis alijs rationibus frustra tētatis, hæc nouam excogitarūt, vt speciosam meretriculā ad illū destinarent, quæ blāditijs fœmineis pueri innocentiā violaret, & constātiā emolliret. At is iustissimo indignationis furore cōmotus, titione ex igne arrepto, illam à se effugauit. Quid autē post hūc triūphū puer innocētissimus fecerit, animū certē meum magnopere afficit. Eodē enim titione, quo pro gladio aduersus castitatis hostē pugnauerat, ceu penicillo quodā vsus, Dominicæ crucis signum in pariete depinxit (nec enim altare aliud, aut sacras imagines sanctus puer habebat) & flexis genibus ante viuificum illud salutis nostræ signū oratione fusa, suppliciter à Domino inuolatæ castitatis puritatem postulauit. Quid hic faceret summa illa atque inmensa bonitas, cū puellum tredecim annos natum adedō prudenter & viriliter decertantem, & de antiqui generis humani hoste triūphantem in tam tenera ætate vidisset? Quid, inquam, facere debuit summus ille innocentie & puritatis amator, nisi quod fecisse memoratur? Duos enim ad illum Angelos destinauit, qui ipsius renes stringētes. In virtute Dei (inquiunt) te cingimus cingulo castitatis, quod nūquā dissoluetur. Cuius muneris adedō fuit efficax gratia, vt ex eo tempore nullum venereæ voluptatis stimulum senserit. Quid igitur hoc dono mirabilius, in carne, non secundum carnem viuere; & ante resurrectionis gloriam, resurrectionis primitias degustasse; & in mortali adhuc corpore constitutum, glorificati corporis naturā referre, & post generis humani lapsum, originalis iustitiæ puritatē corpore

28 pōre in peccatis cōcepto quodammodo æmulari? Miramur tres illos pueros inter Babylonicæ fornacis ignes sine vllō corporum suo Dani. 3.
 rum incendio perdurasse; non minus certē mirabile est animam intra corpus originis peccato vitiatum adedō puram & incontaminatā permanere. An non ergo apertē liquet verum esse quod initio proposuimus, mirabilem esse Deum in Sanctis suis?

§. III.

¶ Quamuis autem virtus hæc in sancto Doctore admiratione digna fuerit, fortasse mirabilior est quam mox referam. Non enim castitatem modò, sed humilitatem etiam in eodem gradu heroico habuisse narratur. Si enim ad heroicam humilitatem pertinet, non solum superbos motus reprimere, sed nescire, hoc idem in sancti Doctoris laudibus hodiè cecinimus: O munus diuinæ gratiæ vincens 29
 quod vis miraculum, pestiferæ superbiæ nunquam persensit stimulum. Idem etiam amicis familiariter narrauit, nunquam se ex Dei gratia propter hominum laudes, aut gloriam siue disputandi, siue legendi, siue scribendi, siue concionandi animo intumuisse, aut inani gloria se extulisse. Et si quis fortasse primus motus rationem anteiret, facile illum, vbi aduertisset, velut manu à se procū abegisse. Quod quàm mirabile in tanto viro fuerit, facile intelligetis, si prius superbiæ, & inanis gloriæ naturā cognoueritis. Est autē superbia immoderata honoris & gloriæ appetitio. Qui quidē affectus adedō latè patet, vt omnibus ferè actionibus nostris insidietur. Siue enim loquaris, siue taceas, siue ieiunes, siue, vt abstinentiā dissimules, nō ieiunes, siue purpura & bysso induaris, siue pānis oblitus sis, siue solus gradiaris, siue famulis stipatus, vndecunq; pestis hæc ansam arripit inuadendi, 30
 vbiq; nutrimenta inuenit quibus coalescat, & acrius mentem hominis imperat: omne sublime videt, & omnibus rebus excelsis maxime insidiatur. Hinc D. Hieron. Superbia (inquit) natione cœlestis Hiero.
 sublimium mentes inhabitat, in cinere frequenter & cilicio recubās. Quò fit, vt quatuor genera rerum huic morbo obnoxia sint. Primū quidem ingentes opes, nobilitas, atque potentia secularis. Cuius rei gratia Apostolus Timotheo scribit; Diuitibus huius seculi præcipe 1. Timo. 6.
 non sublime sapere. Secundo verò loco sapientes infestat. Quo nomine idem Apostolus dixit, scientiam inflare: quod tamen non suo, sed hominum vitio contingit, qui bonis sæpe rebus perperam abutuntur. Huius verò rei causa est, quòd scientia hominem, quantum rationalis creatura est, maxime perficiat, atque nobilitet. Rogatus enim Socrates, quid ei pulcherrimum inter omnia animantia videretur;

Eccles. 2.

August.

Ambro.

deretur; Homo (inquit) scientia ornatus. Cleantes verò homines im-
 peritos sola forma à bestijs distare prædicabat. Salomon verò aliquid
 addidit sublimius; Cognoui (inquit) quòd tantum præcederet sapien-
 tia stultitiam, quantum difert lux à tenebris. Quòd fit, vt vir doctus,
 nisi sibi prospiciat, tantò se cæteris hominibus superiorem credat,
 quãtò eos doctrina, & rerum maximarũ cognitione antecellit. Inde
 adedò fit, vt sese animo efferat, & rudiores quosq; elato supercilio cõ-
 tēnat. Tertio verò loco eadem superbia Sãctorum etiam virtutibus
 insidiatur, & inanis gloriæ laqueos necit. Hinc D. Aug. Alia (inquit)
 iniquitas in malis operibus exercetur, vt fiant; superbia verò etiam
 bonis operibus insidiatur, vt pereant: quod perinde est ac si diceret;
 Aliorum quidem vitiorum est praua opera moliri, superbię verò bo-
 na opera inanis gloriæ labe inficere, & maculare. Cæterum inter vir-
 tutes ipsas sunt quæ magis à superbiæ spiritu infestari soleant: inter
 quas præcipuè castitas periclitatur; de qua sic Ambrosius ait; Castita-
 tis bonum quàm magnum video, tantò magis ei ne pereat, furem su-
 perbiam pertimesco. Est enim rara virginitatis virtus, & quæ homini-
 bus maximè admirationi, ac venerationi sit: quemadmodum contra
 impuditiæ vitium despectui & contemptui. Quòd fit, vt qui hac vir-
 tute præditus sit (hoc est, qui nunquam corpus suum corruptionis
 huius labe inquinavit) seipsum interim miretur, & alios, quos in libi-
 dinis cœno volutari cernit, nonnunquam despiciat. Ex his ergo (quæ
 hætenus diximus) colligere licet fratres, quàm fuerit in hoc beatissi-
 mo patre, humilitas admiranda, quæ inter tot superbiæ incitamenta,
 inconcussa tamen & illibata permanfit. Neque enim generis claritas
 illius animum extulit, cum adedò nobili loco natus esset, vt duæ ma-
 tris eius sorores, altera Siciliæ, altera Aragonum Reginæ fuerint. Ne-
 que rursus admiranda illa doctrina (qua velut lucifer inter omnes
 sacros Doctores emicuit) vllam ei elationis occasionem præbuit. Ne-
 que pulcherrimus virginitatis flos (quo ad Angelicæ vitæ puritatem
 accesserat) aliquid eius humilitati detraxit: neque præstantissimarũ
 aliarum virtutum splendor (quibus tanquam vas auri solium, orna-
 tum omni lapide pretioso effulsit) vlla eum inanis gloriæ labe fusca-
 runt. Quid igitur mirabilius, quàm tot superbiæ incitamentis non
 modò nunquam extolli, sed ne vllum quidem superbiæ stimulum
 sentire? Nec internam solùm cordis humilitatem, sed externam etiã
 non minori cura, studioque seruauit. Cuius rei, nisi temporis angu-
 stia impediret, exempla multa commemorarem, sed illud tamen si-
 lentio prætereundum non est, quòd cum quidam frater laicus igno-
 rantes

4 rãnter ipsum in itineris socium asciuisset, fratri se socium exhibens,
 properantem illum sequebatur, non tamen passibus æquis. Cæterũ
 cum frater ille admonitus à quodam, errorem suum agnouisset, ve-
 niamque à sanctissimo patre petiuisset, ille (vt erat humilitatis spiritu
 plenus) placidè respondit, sibi nihil prius esse, quàm maiorum suo-
 rum præceptis obtemperare.

Hæc de sanctissimi Doctoris virtutibus breuiter dicta sunt; nunc
 finem principio iungamus, in quo admonuimus, in hoc præcipuè Sã-
 ctorum festa ab Ecclesia celebrari, vt ad clarissimas eorum virtutes
 imitandas excitaremur. Ex omnibus autem sanctissimi huius patris
 virtutibus, duas tantum (ne vos præceptorum multitudine onerem)
 ad imitandum proponam; nempe heroicam illius castitatem, & al-
 tissimam humilitatem, superbiæ, & inanis gloriæ nesciam. Quæ duæ

35 virtutes inter se nexæ, & colligatæ esse debent: quoniam altera alte-
 rius fidissima custos est. Vt enim ignis intra cinerem inextinctus cõ-
 seruatur, sic splendida castitatis virtus, humilitatis cineri coniuncta,
 dignitatem & splendorem suum perpetuò retinet. Castitatis autem
 eximia laus est, quòd non mentem solùm, sed corpus etiam immacu-
 latum puritatis autori in holocaustum offert. Ad quod nos Apосто-
 lus inuitat cum ait, Obsecro vos fratres, vt exhibeatis corpora vestra
 hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem. Omne enim peccatũ
 quòdcunq; fecerit homo (vt idem ait) extra corpus est: qui autem
 fornicatur, in corpus peccat; illud videlicet turpiter fœdãdo, & inqui-
 nando. Humilitatis autem fructus est, omnes Diaboli laqueos eua-
 dere. Hinc cum Magnus ille Antonius, in oratione positus, vniuer-
 sum mundum laqueis sese inuicem connectētibus plenum vidisset,

36 nimioque timore correptus exclamasset; O quis istos effugiet? vocẽ
 è cœlo audiuit, Antoni, humilitas. Hæc enim eximia virtus, superbiæ
 (quæ ruinarũ omnium mater est) expultrix, quòd magis suis viribus dis-
 fidit, magisq; diuinæ miserationis opibus fidit, eò magis Deum sibi
 patronum ac defensorem efficit, qui ab omnibus hisce laqueis homi-
 nem tutum & incolumem seruat. Has igitur virtutes, fratres, præci-
 puè colamus, easque ab autore virtutum assiduis precibus & ge-
 miribus impetrare contendamus, vt casto corpore, & muna-

do atque humili corde ad cœlestem gloriam, hu-
 milibus atque puris mentibus promif-
 sam, aspirante Domino perue-
 nire valeamus.

Simil.

Rom. 12.

IN EODEM FESTO DIVI THOMAE
 Aquinatis Concio secunda, in qua de dono sapientiae (quod
 in D. Thoma praecipue fulsit) deque itineribus,
 quibus ad eam peruenire possumus,
 differitur.

*T H E. Optavi, & datus est mihi sensus: inuocaui, &
 venit in me Spiritus sapientiae. Sapien. 7.*

Am primū constat, fratres dilectissimi, hoc concio
 nandi officium (quod adeo frequenter in Ecclesia
 exercemus) in hoc institutum esse, vt fidelium men-
 tes ad virtutum amorem, & vitiorum odium excite-
 mus. Id quod non in alijs concionibus modo, sed in
 ijs etiam, quae Sanctorū laudibus dicatae sunt, fieri debere D. Basilus
 praecipit: qui nequaquam huiusmodi conciones encomiorum legi-
 bus (quas Rhetores tradunt) seruire debere ait. Hi namque solam
 eius, quem laudant, gloriam, & praecleara gesta illustrare dicendo vo-
 lunt, nos autem Sanctorum, quos laudamus, virtutes, non tam ad
 ipsorum gloriam, quam ad vitae nostrae institutionem accommoda-
 re debemus. Parum enim nostra refert, si sciamus illos virtutibus cun-
 ctis ornatissimos fuisse, nisi nos pro virili nostra illorum virtutes
 æmulari studeamus. ¶ Quamuis autem Sancti omnes, omni genere
 virtutum cumulati fuerint, alij tamen in alijs magis excelluerūt: vn-
 de illa sponsa: Christi varietas existit, quae ad eius dexteram sedet in
 vestitu deaurato, circumdata varietate. Cuius vestis typum gerebat
 tunica illa polymita, qua non sanctus Patriarcha Iacob, sed caelestis
 pater, Ioseph nostrum vestiri voluit, & ornari. ¶ Quod fit, vt nos quo-
 que orationem nostram sic instituere debeamus, vt pro varia digni-
 tate, & conditione Sanctorum, varias quoque eorundem virtutes in
 concionibus nostris vobis imitandas proponamus. Itaque in Apo-
 stolis eximiam charitatem, & diuinæ gloriæ, atque humanæ salutis
 desiderium commendamus: in Martyribus fidei ardorem, & insupe-
 rabilem constantiam attollimus: in sanctis Pontificibus diligentissi-
 mam ouium suarum curam, & pastoralis officij sollicitudinē prædi-
 camus: in sanctis verò Doctoribus sapientiae, atque doctrinæ caele-
 stis studium collaudamus: in Virginibus autem illibatam corporis,
 & animi puritatem ad imitandum proponimus. Cum igitur hodie-
 na die

Basilus.

Psal. 44.

Genes. 37.

4 na die de beatissimo patre nostro D. Thoma Aquinate concionem
 habere debeamus (qui inter ecclesiae Doctores velut clarissimus Lu-
 cifer sapientiae dono emicuit) quid in eius laudibus potius, quam
 hoc ipsum donum praedicabimus? Hac enim de causa sacra lectio,
 quae sapientiae laudes continet, in eius hodie solennitate canitur,
 vt intelligamus, hoc maximo Dei dono virum sanctissimum deco-
 ratum fuisse. De hoc igitur excellentissimo sapientiae dono sermo-
 nem hodie instituere paro, de quo duo mihi dicenda esse video. Pri-
 mum enim, sapientiae nomine exposito, eius dignitas, & fructus, qui
 ex ea consequuntur, ac deinde gradus, & virtutes quibus ad eam per-
 uenitur, explicanda sunt. Si autem quae de hac re dicturus sum, com-
 munem hominum fidem, atque captum superare videbuntur, mira-
 ri non debetis: quia cum inter septem Spiritus sancti dona, sapien-
 tia donum summū locum teneat, maxima etiam & altissima esse de-
 bent quae de ipso dici possunt. Huius autē argumenti tractatio cum
 alia multa, tum praecipue hoc praestabit, vt quicumque Deo neglecto
 amorem suum in fluxis seculi rebus posuerunt, aperte videant, quan-
 tas diuinæ gratiae opes, atque delicias amittant; quibus Dominus fa-
 miliares amicos suos in hac etiam vita reficere, pascere, & quodam-
 modo beare solet. Quam rem quisquis singulari Dei dono expertus
 fuerit, non poterit illorū vicem non vehementer dolere; qui cum his
 tantis opibus frui possint, per turbidas Aegypti lacunas, verae felicitatis
 fonte relicto, miserimè vagantur. De hac igitur tanta re dictu-
 ri, caelestem opem sacratissimae Virginis interuentu suppliciter im-
 ploremus.

A V E M A R I A .

6 ¶ Quoniam de altissimo sapientiae dono sermo nobis hodie institu-
 dus est, quid sapientia sit, ante omnia expediamus. Cum autem sa-
 pientia, cognitio quaedam sit, scire oportet, duplicem esse rerum co-
 gnitionem: quaedam enim cognoscimus, quia multa de eis vel legi-
 mus, vel audiuius: quaedam verò, quoniam eorum vim, atque na-
 turā experimēto nostro didicimus. Aliter enim partus dolores puer-
 pera sentit quae illos experia est; aliter quae hoc solum auditu, aut e-
 tiā lectione didicit; aliter etiā paternū erga liberos amorē intelligit
 qui filios habet, aliter qui non habet. Cuius rei comodissimū exēplū
 inter clarorū virorū apophthegmata extat. Ferūt enim Agesilaū La-
 cedæmoniorū regem clarissimum, multisque victorijs illustrē, cum
 mirō esset erga filiolos amorē, arundine aliquando pro equo con-
 scensa, cum iisdem similiter ludentibus in secretiore domus loco
 lulisse,

Partitio.

Q lulisse,

luisse. Cùmq; familiaris quidam eius amicus repente palatium ingressus, huiusmodi ludum vehementer admiratus esset, ille contra, **7**
 Obsecro te, inquit, ó amice, ne cuiquam hunc meum ludum detegas, quò vsque tu filiorum parens effectus eris. Intellexit Rex sapientissimus, quantò aliter intelligamus quæ experimento cognouimus, quàm quæ alia ratione didicimus.

Sciendum præterea est, hac duplici cognitione Deum ab hominibus in hac vita cognoscere aut enim legendo, speculando, ac disputando immensam Dei bonitatem, cæterasque eius virtutes, & laudes agnoscimus; aut hæc ipsa familiariter cum Deo agentes, illumque toto pectore amplectentes in nobis ipsis quodammodo experimur. Hoc autem fit, cùm homo diuinorum donorum communione experitur bonitatem eius: spirituali verò complexu, atque interno mentis osculo, charitatem eius: suauissimo ipsius gustu, dulcedinem & placabilitatem eius: miseriarum suarum releuatione, misericordiam eius: quotidianisq; beneficijs (quæ semper ab eo recipit) largitatem, & beneficentiam eius.

Hæc autem cognitio, quæ Spiritus sancti magisterio paratur, est diuina illa sapientia, quæ inter cætera eius dona principem locum tenet; ad quam alia ordinantur. Sapientiæ verò nomen, à sapore deductum est; ut sit sapientia, quasi sapida quædam, & suavis scientia. Huius autem sapientiæ opus est, altissima diuinæ bonitatis, & pulchritudinis contemplatio; in qua Theologi felicitatem (quæ in hac vita haberi potest) sitam esse definiunt. In qua quidem contemplatione sancti viri tanta nonnunquam suauitate fruuntur, ut corporis sensus omnem sentiendi facultatem amittant. Qua de re sic D. Bernardus; **8**
 In hoc genere contemplationis interdum exceditur, & seceditur etiam à corporis sensibus, ut se mens non sentiat, quæ verbum sentit. Hoc autem fit, cùm mens ineffabili Verbi illecta dulcedine, quodammodo se sibi furatur, imò rapitur, atq; elabatur à se ipsa, ut Verbo fruatur. Hactenus Bernardus.

Ad huius autem rei fidem faciendam locupletissimum nobis exemplum D. Thomas exhibet, qui frequenter, dum deuotius oraret, sic à se ipso excedebat, ut omnis prorsus motus, & sensus expers fieret. Vnde cum in graui quodam morbo ex medicorū decreto esset cautè adhibito curandus, ministris præcepit, ut se diutius in oratione persistentem obseruarent, atq; eo tēpore ferrum illi & ignem adhiberent. Quod cùm factū esset, vir sanctus non magis candentis ferri vim sensit, quàm si mortuum corpus gestaret. Quæ res facile declaratur,

D. Bernardus
 super Can.
 serm. 85.

10 rat, quanta sit illius diuinæ dulcedinis, & charitatis vis, quæ sic hominis animam, atq; omnes eius vires post se trahit, ut in corpore viuo omnem vitalem sensum, atq; motum extinguat.

Quid vero illud? quantò mirabilius? quòd non modò externorū sensuum vitales actiones diuinæ dulcedinis magnitudine sopiuntur, sed corpus interim graue, & ponderosum, magna vi spiritus sese ad cœlestia subleuantis, cum eodem spiritu in sublime feratur? Ut enim **Simit.**
 aqua igni admota, vbi eius in se calorem concepit, motum quoque imitatur, & cum natura grauis sit, deorsumq; feratur, naturæ tamen suæ quodammodo oblita, more ignis sursum agitur: ita nonnunquam Sanctorum hominum corpora (vbi eos diuini spiritus vis, per sapientiæ donum, ad sublimia eleuat) eius quoque motum sequuntur, & aduersus omnem naturæ vim sursum aguntur. Cùm enim sapientia **Sapient. 7.**

11 vapor quidam sit virtutis Dei, & emanatio quædam claritatis illius sincera, quæ è cœlis ad homines descendit, eorundem etiam mentes, & corpora eò perducere nititur, vnde ipsa descendit. Quam rem eiusdem D. Thomæ exemplo confirmare licet, qui non rarò, dum attentius oraret, à terra eleuabatur; corpore videlicet mentis in Deum raptæ motum & imperum sequente. Quæ res non obscure declarat, quanta vi mens illa in Deum ferebatur, quæ terrenum, & graue corpus post se trahebat. Semel autem in huiusmodi raptu singularis quædam diuinæ visitationis gratia ei contigit. Cum enim Neapoli in Ecclesia diuinæ contemplationi vacaret, visus est à quodam monacho, à terra, quasi duobus cubitis, eleuatus. Quam rem cùm ille vehementer, ut par erat, miraretur, audiuit sacram crucifixi Domini effigiem, ad quam vir sanctus conuersus orabat, hanc vocem edentem; **12**
 Benè scripsisti de me Thoma. Quam ergo percipies pro tuo labore, mercedem? sanctumque virum protinus respondisse; Non aliam, præter te Domine.

Hæc omnia, fratres, eo consilio à me dicta sunt, ut intelligatis, humanæ vitæ felicitatē non in fluxis huius mundi rebus, hoc est, non in corporis voluptatibus, non in opibus, atq; diuitijs; nō in honoribus & imperio (quibus in rebus seculi homines sita esse arbitrantur) sed in diuinæ pulchritudinis contemplatione (quæ à sapientiæ dono proficiscitur) positam esse. Hæc enim mentem hominis per amorem cum Deo copulat; hæc diuinæ bonitatis, ac felicitatis participē efficit, hæc desideriorum nostrorum sitim sedat, & in summi illius boni, in quibus sunt omnia bona, cunctis huius vitæ delicijs repudiatis, atq; contemptis, suauissimè dormire, & requiescere facit.

§. I.

13

¶ Atque vt hoc ipsum (quod dicimus) proposito aliquo exemplo mentibus vestris altiùs imprimamus, fingamus esse aliquem hominem, quem Dominus ex infima face vulgi ad summam imperij dignitatem euexerit, cui etiam omnia, quæ in cæteris mundi Imperatoribus maximè illustra fuerunt, hoc est, diuitias Croesi, potentiam Alexandri, gloriam Assueri, felicitatem Octauiani, cæteraque hic similia fortunæ munera contulerit. Deinde verò ipsum, elapso certo temporis spatio, tota illa opulentia rerum, atque magnificentia priuet, & ad inopis & mendici inopiam redigat; sic tamen, vt eius mentem hoc diuinæ sapientiæ dono ea mensura repleat, qua vel D. Thomam, vel quemvis alium Sactorum impleuit. Exinde verò Dominus hoc modo cum ipso agat; Tu quidem, homo, ad cælestis regni gloriam, in quacunq; vixeris fortuna, à me iam pridem ab omni æternitate cooptatus, ac destinatus es: verum quamdiu in hoc mortali corpore vixeris, optionem tibi permitto, vt ex duplici hac felicitate, spiritali videlicet, & corporea, quas expertus es, vtram malueris, eligas, à me illic eandem percepturus. Si hoc, inquam, homini in vtroque statu diu versato Dominus proponat, incunctanter, & absque vlla hesitatione respondebit, malle se extrema inopia, atque nuditate cōstrictū hac spiritali felicitate frui, quàm omnibus huius vitæ opibus circūfluentem, ea destitui. Quis hoc vestrum fratres credat? quis non miretur? & tamen hoc esse verum sacra præsentis diei lectio aperitiſsimè confirmat. Sic enim Sapiens, diuino spiritu actus, de hac sapientia dicit. *[Præposui illam regnis, & sedibus, & diuitias nihil esse duxi in comparatione illius. Nec comparavi illi lapidem pretiosum: quoniam omne aurum in comparatione illius arena est exigua, & tanquam lutum aestimabitur argentum in conspectu illius. Super salutem & speciem dilexi eam, & proposui pro luce habere illam: quoniam inextinguibile est lumen illius.]* In his verbis Spiritus sanctus omnia ferè terrenorum bonorum genera, quæ vulgus hominum miratur, complexus est: nempe argentum, aurum, diuitias, lapides pretiosos, sedes, regna, imperia, ac postremò salutem & pulchritudinem, cæteraque quæ sub his nominibus continentur: quibus omnibus non modò sapientiæ donum antetulit, sed ex his etiam, quæ commemorari, argentum, aurum, atq; diuitias, arenam exiguam, vile lutum, ac postremò nihil, sapientiæ comparatione esse testatus est. Quid igitur hoc testimonio aperitius? quid illustrius? Quis huic veritati diuinis oraculis confirmata refragari audeat?

Adijciam

16 Adijciam & aliud non minus firmum veritatis huius testimoniū. Rex enim Salomon vtriusque felicitatis conditionem, quam supra descripsimus, expertus est. Nam & florentissimum eius regnum extitit, & tot tantisque delitijs abundauit, vt idem ipse de se dixerit; Quis ita vorabit, & delitijs affluet, vt ego? Idemque hoc sapientiæ dono illuminatus, internam hanc, & spiritualem felicitatem degustauit. Nec enim Christi & ecclesiæ Sponsæ epithalamium, quod totum flagrantissimo sponsi atque sponsæ amore plenum est, sine magna diuini spiritus dulcedine, & sapientiæ dono scribere potuit: quāuis postea miserabili casu atq; ruina ab hac tanta felicitate deciderit. Hic igitur tātus vir, qui vtriusq; felicitatis experimētum ceperat, de interna felicitate (quæ sapientiæ dono constat) sic ait; Beatus homo *Prout 3.* qui inuenit sapientiam, & qui affluit prudentia. Melior est acquisitione eius negotiatione argenti, & auro primo fructus eius. Pretiosior est cunctis opibus, & omnia quæ desiderantur, huic non valent comparari. Quo vno verbo, omnia expetendorum genera complexus est, cum dixit; Omnia quæ desiderantur non valent ei comparari, quibus omnibus sapientiam longo interuallo prætulit. Hoc ipsum autem quod sanctarum literarum testimonia probant, sanctorum quoque Patrum exempla facillè confirmant. Quam multi enim Reges & Reginae, quam multi principes viri, opibus, & mundi gloria florētes fortunis omnibus renunciarunt, vbi hanc cælestium rerum dignitatem degustare ceperūt. Sed nequaquam à D. Thoma recedamus; qui Romam accersitus, oblatas ei vltro à Pontifice Maximo Ecclesiæ dignitates, maxima quidem humilitate, sed maxima tamen constantia accipere recusauit. Quis igitur dubitare iam poterit, verum esse quod paulò antè diximus, sanctissimos quosque viros, spirituales opes, atque delicias cunctis mundi opibus, & voluptatibus prælaturos, felicioresq; si illis fruuntur, in summa etiam inopia, futuros, quàm si illis destituti, rerum omnium compotes essent? Quid igitur humano sensui mirabilius, quàm hominem, cum extrema inopia, & paupertate conflictantem (quæ vel sola miseriarum omnium seminariū est) tanta felicitate, in summa illa nuditate, atq; solitudine frui? Nullæ sunt apud eum opes, non splendidæ mensæ, non familia obsequens, non vnguenta pretiosa, non vina suauia, non cibi è longinquis regionibus aduecti, non transmarinæ dapes, non domus marmore, atq; auro vestitæ, non aurea & argentea vasa, non varia diuisis domus supellex, non denique amicorum greges ludentium, *con-* *fabulantium,* atq; iocantium, nihil postremò apud hunc hominem *latum,*

Q 3

latum, atq; iucundum conspicies, nihil non vile ac sordidum, quoti-
 diè insuper gemitus, quotidie lachrymæ. Vnde ergo homo hic; sine
 istis externæ felicitatis admiaiculis, tanta deliciarum copia fruitur?
 In promptu sanè responsio est, si in Deum, huius tantæ felicitatis
 autorem, oculos conijciamus. Quis enim nesciat, vnicū illud, & sum-
 mum bonum, in quo sunt omnia bona, longè plenius atque felicius
 pij hominis mentē, quàm fallacia, lubrica, & momentanea huius mū-
 di bona reficere, oblectare, atq; bonis omnibus implere posse? Quā
 multa in cælo sunt astra, quæ nocti lucem præferunt; sic enim Do-
 minus ad Abraham, Numera, inquit, stellas cæli, si potes; at vnicus
 Sol quantò splendidius quàm omnia in vnum collecta sydera man-
 dum illuminat! imò verò ea omnia, quàm libet innumera sint, ante
 eius splendorem prorsus euanescent, fulgoremque suum tueri non
 possunt. Hoc igitur exemplo, fratres, internæ felicitatis præstantiam,
 atque causam intelligere licebit. Ab vno enim illo inexhaustæ boni-
 tatis fonte cætera bona manant: quæ tamen omnia cum eo collata,
 bonitatis nomen amittunt, isque vnus mentem hominis infinitis
 partibus vberius, atque copiosius reficere, atq; implere potest. Hæc
 autem fratres, facile declarant, quantus in sapientiæ possessione the-
 saurus sit, quando inchoata felicitas, extremumque expetendorum
 omnium, quæ in hac vita haberi possunt, in eius actione sit positū.
 Quo nomine Sapiens, in sacra huius diei lectione, infinitum thesau-
 rum esse ait. Fateor quidem hæc ipsa omnia, quæ diximus, sublimia
 esse, & quæ communem hominum fidem, atq; virtutem superent;
 quæ tamen dum Sanctissimorum virorum laudes & virtutes prædi-
 camus, transire silentio non possumus. Hæc enim & ipsorum sancti-
 tatem declarant, & diuinæ gratiæ vim, atque magnificentiam com-
 mendant, hominesq; minimè desides, veræq; felicitatis appetentes,
 ad has tantas diuinæ gratiæ opes aspirare faciunt.

§. II.

¶ Existimo, fratres, neminem inter vos esse ad eò rerum diuinarum
 negligentem, qui dum hæc audit, felicitatis huius desiderio non ca-
 piatur, & quo in loco tantus hic thesaurus (quem cunctis mūdi opi-
 bus anteferri diximus) delitescat, scire cupiat. Nec enim aut passim,
 aut facile, tanta res inueniri potest. Hanc autē curā innocentissimus
 ille Iob pro nobis suscepit, qui post magnificentissimas sapientiæ lau-
 des, omnia mundi loca lustrauit, vt eius locū inueniret. Vbi enim di-
 xisset, Deū rebus omnibus sua loca designasse (nā & auro, & argēto,
 & ferro, cæterisq; metallis, & pretiosis etiā lapillis sua loca, licet oc-

cultæ,

22. culta, destinavit, & luci, ac tenebris sua tempora distinxit) quærit idē
 sanctus, quo in loco, aut à quibus hæc pretiosa margarita inueniri Iob. 28.
 possit. Sapientia, inquit, vbi inuenitur? & quis est locus intelligentiæ?
 Non inuenitur in terra suauiter viuentium. Abyssus dicit, Non est in
 me; & mare loquitur, Non est mecum. Vnde ergo sapientia venit?
 Abscondita est ab oculis omnium viuentium, volucres quoq; cæli
 latet. Per volucres autem cæli, mundi sapientes, & summos Philoso-
 phos intelligit, qui non modò ea quæ in terra, mariq; nascuntur, sed
 ea etiam quæ in cælo sunt (hoc est, astrorum, & signorum cursus, va-
 riasq; eorum conuersiones, & affectiones) rimantur. Qui tamen om-
 nes, vbi esset vera sapientia, quæ homines efficeret beatos, assequi nō
 potuerunt. Post hanc igitur tam longam inquisitionem, breui oratio-
 ne sapientiæ locum in solo Deo esse docet. Sic enim ait; Deus intelli-
 git viam eius, & ipse nouit locum illius. Et dixit homini, Ecce timor
 Domini, ipsa est sapientia; & recedere à malo, intelligentia. Quibus
 verbis non modò sapientiæ locum designauit, sed viam etiam, qua
 ad illam peruenitur, ostēdit. Verè enim initium sapientiæ timor Do-
 mini. Similiq; consilio cum Salomon hominis felicitatem in Eccle-
 siaste varijs rationibus indagasset, qua tandem in re ea sita esset, no-
 uissimis his verbis conclusit; Finem loquendi omnes pariter audia-
 mus: Deum time, & mandata eius obserua; hoc est enim omnis ho-
 mo. Quibus verbis totam hominis felicitatem in timore Domini
 collocauit, vtpote qui nos in sapientiæ possessione constituat.

Prima igitur cura, fratres, ad parandam sapientiam, vitæ puritas, &
 innocentia est, sine qua omnis diuinarum rerum commentatio insua-
 uis est. Scitum est enim illud Augustini; Palato non sano, pœna est pa-
 24. nis, qui sano est suauis; & oculis ægris odiosa lux, quæ puris est ama-
 bilis. Vnde idem Augustin. Deum appellat, purgatæ mentis sapien-
 tiam. Ijs enim dulciter sapit, qui purgatum animæ palatum gestant.
 Quocirca sapientiæ studiosus vitæ puritatem præcipuè colere debet:
 quoniam (vt Sapiens ait) in maleuolam animam non introibit sapien-
 tia, nec habitabit in corpore subdito peccatis.

Proposita verò iam vitæ puritate (quæ totius iustitiæ, & sapientiæ
 fundamentum est) charitatis studio cum primis vacare conuenit,
 quæ sicut cæterarum virtutum, ita etiam sapientiæ vitæ, & forma
 est. Vñ duo illa, quæ sapientiæ nomē cōplectitur, Dei videlicet cogni-
 tionē, atq; saporem, charitas subministrat. Quid enim charitate dul-
 cius, quid suauius? cuius quippe propriū est de dilecti præsentia mirifi-
 cè gaudere. Illā p̄terea diuinæ bonitatis cognitionē, quæ experimēto

magis,

Q 4

magis,

magis, quàm humano studio discitur, inflammata in Deum charitas potissimum tribuit. Vnde Apostolus ad Philip. Hoc, inquit, oro, vt charitas vestra magis ac magis abundet in omni sensu, & in omni scientia, vt probetis potiora. Quibus verbis non obscure Apostolus designauit, spiritualium rerum sensum & cognitionem, quo potiora eligimus, & probamus, à charitatis radice deriuari. Hinc D. August. Qui vult (inquit) cognoscere Deum, amet. Qua de causa adoleſcētula in lib. Cant. qualis sponsi species & forma sit, ab amantissima sponsa quærunť; quòd intelligerent, neminem apertius huius rei cognitionem traditurum, quàm eam, quæ ardentissimo sponsi amore flagrabat. In superna item illa hierarchia, Seraphicis spiritibus, qui conditoris sui amore incensi sunt, Cherubini, qui sapientiæ dono excellent, sunt coniunctissimi. Quo indicio intelligimus, duo hæc diuina munera, Dei videlicet cognitionem, & amorem, maximè inter se coniuncta esse. Vnde cum à beatissimo patre Dominico, mirabiliter de diuinis rebus differente, quæsitum esset, vbi admirandam illam doctrinam didicisset; ille, In libello, inquit, charitatis. Charitas quippe excellentissima spiritualis doctrinæ magistra est. Hæc autem cognitio, quæ à charitate proficiscitur, aded præstans est, vt omnem aliam Dei cognitionem, charitate vacantem, nec cognitionis quidem nomine dignam esse Ioannes dicat: sic enim ait; Qui non diligit, non nouit Deum. Quid enim in causa esse putatis fratres, cur in fidei Symbolo Spiritum sanctum per Prophetas loquentum fuisse profiteamur? Quamuis enim beatissimæ Trinitatis opera indiuisa sint, loqui tamen, & docere magis filio (qui Patris verbum, & sapientia est) quàm Spiritui sancto conuenire videbatur: cum ad verbum loqui, ad sapientiam autem docere pertineat. Est ita planè. Hac tamen ratione Prophetarum eloquia Spiritui sancto tribuuntur: quoniam Spiritus sanctus, amor est. Qui quidem amor ad res diuinas intelligendas perspicacissimus, ad explicandas, eloquentissimus est. Si enim D. Bernar. verè dicere potuit, Animæ linguam esse deuotionem; cur non magis diuinus amor animæ lingua esse dicatur? Nec enim hic amor, quemadmodum impurus amor, cæcus est (qualè Ethnicus Poète amoris Deum oculis captum fingunt) sed oculatissimus est, quemadmodum propheta dicit; Præceptum Domini lucidum, illuminans oculos. Hæc igitur charitas, fratres, præcipua doni sapientiæ causa existit; quoniam, vt paulò antè diximus, forma, & vita eius est.

Proxima verò sapientiæ causa est flagrantissimum eius desiderium. Flagrantissimum, inquam: quoniam ad hoc pigri & inertis hominis desideria

desideria nihil iuuant. De his namque scriptum est; Vult, & non vult piger. Cur ita? Quoniam (vt alibi idè Salomon ait) desideria occidunt pigrum: noluerunt enim quidquam manus eius operari. Ideo igitur nolle dicitur, quia operari renuit. Nequaquam igitur huiusmodi languida desideria, sed ardentia, & operosa ad sapientiæ viam muniunt. Hinc Sapiens, Initium, inquit, sapientiæ, verissima est disciplinæ concupiscentia. Hac enim se hoc donum consequutum fuisse idem Sapiens in hodierna lectione ostendit, cum ait, [Optavi, & datus est mihi sensus: inuocaui, & venit in me spiritus sapientiæ.] Eademque sapientia, Transite, inquit, ad me omnes qui concupiscitis me, & à generationibus meis (hoc est) à fructibus meis adimplemini. Non igitur diuina sapientia opes suas inertibus, sed concupiscentibus, hoc est, ad illas vehementer aspirantibus pollicetur. Hinc Salomon de eadem sapientia differens, Si quæsieris, inquit, eam quasi pecuniam, & quasi thesauros effoderis illam, tunc intelliges timorem Domini, & scientiam Dei inuenies. Hoc autem desiderium, quod à Spiritu sancto proficiscitur, frustra esse non potest. Nec enim summa illa, & immensa bonitas huiusmodi desideria in piorum mentibus accedit, vt eos cruciet, sed vt ea impleat. Verissimè enim dictum est; Non affliget Dominus fame animam iusti. Ex hac enim spirituali fame, sancta desideria proficiscuntur, quæ velut amoenissimi flores sunt, qui sapientiæ fructum antecedere, atque promittere solent. Hæc autem desideria habere nemo poterit, nisi qui eiusdem sapientiæ primitias antè gustauerit; neque eam quisquã ardentem quæret, nisi eandem prius aliqua ratione inuenierit. Prius igitur aliquo modo inuenire oportet, vt quæras, deinde quærere, vt plenius inuenias.

Ex hoc autem desiderio continuum orationis studium nascitur. Cum enim oratio ad omnia valeat, potissimum tamen ad diuina dona consequenda, quæ in summa Dei benignitate, & gratia posita sunt, præcipueque ad sapientiæ donum impetrandum maximè necessaria est. Hinc Sapiens initio sacræ huius lectionis vtrumque simul coniungit, desiderium, videlicet, & orationis studium, cum ait (Optavi, & datus est mihi sensus: inuocaui, & venit in me spiritus sapientiæ.) Pios namque Dominus in oratione diu perseverantes, miris consolationibus atque delicijs oblectare, eorumque viscera, aqua salutaris sapientiæ rigare, atque fecundare solet. Quod quidem illis prophetica voce pollicetur, cum ait; Adducam eos in montem sanctum meum, & iustificabo eos in domo orationis meæ. Nec saporem modò, sed cognitionem etiam diuinarum rerum, quæ ad sapientiam requiritur, ora-

31
 Pſal. 33. tio præbet. Hinc vates regius, Accedite, inquit, ad Deum, & illumi-
 namini, & facies vestræ non confundentur. Ad Deum verò accedi-
 mus, cum illum attentius oramus; cum oratio, mentis in Deum ele-
 uatio esse dicatur. Moyses item, Omnes, inquit, Sancti in manu Dei
 sunt; & qui appropinquant pedibus eius, accipient de doctrina il-
 lius. ¶ Cuius rei locupletissimum exemplum vnus D. Thomas exhi-
 bet, qui insignem illam, admirandamque sapientiam studio magis
 orationis, quam humano ingenio, atque labore se assequutum fuisse
 Deut. 33. charissimo socio fratri Reginaldo secreto reuelauit. Quod secre-
 tum, quamdiu in vita maneret, seruari voluit. Ideoque in more sem-
 per habuit, vt quoties ei legendum, scribendum, vel disputandum
 esset, ad secretum orationis locum prius confugeret, vt à Deo disce-
 ret, quod homines doceret. Intelligebat enim (quod est à D. Aug. di-
 ctum.) Melius interdum oratione solui dubia, quam humana inquisi-
 32
 tione. Quæ ex re liquet, virum sanctum non modò sapientiæ, sed etiã
 scientiæ donum (quod inter Spiritus sancti quoque dona numera-
 tur) orationis studio consequutum fuisse. Ex hoc enim dono admi-
 randa illa doctrina, tot voluminibus tradita, ortum habuit. Quæ in
 re nunquam satis mirari possum, quonammodo vir sanctus, inter
 tot scribendi, legendi, docendique officia, temporis spatium ad tam
 sublimem diuinarum rerum contemplationem, qualem antea de-
 scripsimus, habere potuerit. Hæc enim contemplatio totum homi-
 nis studium, otiumque requirit. Quam rem Anachoritarum exem-
 plo discimus, qui in solitudine degentes, dies noctesque in sola diui-
 norum eloquiorum meditatione transigebant. Contrà verò sciëntiæ,
 atque doctrinæ studium, plus etiam quam totum hominem exige-
 33
 re videtur: præsertim ei, qui cogitationes suas literis mandare decre-
 uit. Eam multa enim legenda, tractanda, ac disputanda ei sunt, vt vix
 longissima ætas huic rei sufficere videatur. Quæ si huic sanctissimo
 patri (quemadmodum D. Hieronymo, & Augustino) contigisset, nõ
 perinde hoc mirum esset. Illud tamen maxime mirabile est, quod
 cum quinquagesimo anno vitendi finem fecerit, tam multa scripse-
 rit, ad quæ legenda, & intelligenda vix longa hominis ætas sufficiat.
 Verum hanc tantam rem mirari desinet, quisquis aliud in eo lon-
 ge mirabilius fuerit contemplatus. Qui enim fieri potuit, vt vir
 sanctus mentem suam ad eò spinosis, atque aridis philosophorum
 disputationibus implicitam, tanta promptitudine ad diuinarum
 rerum contemplationem eleuare potuerit, vt toties in oratione po-
 situs, mentis excessum pateretur! Minus enim hoc mirabile esset,

si ætatem

34
 si ætatem omnem in sola sacrarum literarum explanatione infun-
 gisset: sed cum tot, tamque varæ, & multiplices, subtilissimæque
 quæstiones disputandæ, atque definiendæ essent, cum vniuersam
 Aristotelis philosophiam, obscurissimis quæstionibus, & translatio-
 nibus implicatam (hoc est, Dialecticam, Physicam, Metaphysicam,
 & Moralem philosophiam) explanandam, & minutissimis illis parti-
 tionibus illustrandam suscepisset; qui fieri potuit, vt mens tantis dif-
 ficultatibus distenta, tam facile viam ad altissimam illam contem-
 plationem inueniret? Nõ enim valde sanctos illos Anachoritas
 miramur, qui (vt Cassianus memorat) manualijs operibus intenti,
 liberam ab hac exercitatione mentem ad diuina attollebant. Non
 enim mens, sed solæ manus canistra illa viminea, vel fiscellas iunco
 texebant: at scribendi, disputandi, atque legendi studium, non ma-
 35
 nuum ministerio, sed mentis vi & acumine tractandum est. Quod
 magis mirari debemus, sanctissimi Doctoris mentem, tot dif-
 ficultatibus implicatam, tam facile assurgere potuisse in Deum.
 Hæc igitur tanta res (vt verum fatear) me frequenter in stu-
 pore, admirationemque diuinæ virtutis abducit. Hæc autem
 omnia, fratres, eo consilio tam multis à me dicta sunt, non
 solum vt eximiam sancti Doctoris nostri sanctitatem, atque do-
 ctrinam miremini, sed etiam vt animos vestros ad amorem sa-
 pientiæ (in qua humanæ vitæ felicitas posita est) inflammarem,
 viamque vobis ostenderem, qua ad illam esset perueniendum.
 Via enim, puritas & innocentia vitæ; via, charitatis studium;
 via quoque, ardens illud sapientiæ desiderium (quod paulò an-
 tè descripsimus) via item, frequens atque deuota oratio, ab hoc
 36
 desiderio profecta, quæ hoc cœleste donum continenter à Do-
 mino flagitet. Quod quidem donum magis ardore voluntatis,
 quam intellectus acumine; magis dilectione, quam humano stu-
 dio; magis lachrymis, quam disputationibus; magis denique orandi
 quam legendi officio assequimur. Virtus quippe orationis non ad
 hoc solum, sed ad omnia alia, quæ impetrare à Deo cupimus, quam la-
 tissimè patet. Quo nomine valde familiaris ea homini Christiano,
 non in hoc solum, sed in omni tempore, atque negotio esse debet.
 Quod in more fuisse priscis illis nascentis Ecclesiæ fidelibus Tertu-
 lianus declarat his verbis: Nihil vilitatis, nihil immodestiæ cœ-
 na nostra admittit. Non prius discumbitur, quam oretur. Ita saturan-
 tur, vt meminerint per noctem Deum sibi esse orandum. Ita fabu-
 lantur, vt qui sciunt Deum cuncta audire præsentem: oratio con-
 uuium

Ioan. Cass.

Tertul.

uiuium dirimit. Post mensam, ut quisque potest, Deo canit. Denique; 37
non tam cœna cœnatur, quàm disciplina. His igitur gradibus, fra-
tres, ad clarissimum sapientiæ donum ascenditur: in cuius exercita-
tione inchoatam felicitatem, quæ in hac vita haberi potest, sitam
esse diximus. Faxit autem Christus Dominus, ut utraque nobis felici-
tatis contingat; & inchoata hæc, quæ percipitur in via; & consumma-
ta illa, quam fideles omnes speramus in patria.

IN F E S T O A N N U N C I A T I O -
nis Dominicæ Concio prima, in qua lectio Euan-
gelica explanatur.

T H E. *Quæ cum audisset, turbata est in sermone eius,
& cogitabat qualis esset ista salutatio. Lucæ. i.*

Vaniis absoluto sex diebus creationis opere requie-
uisse dicatur Dominus die septimo ab omni opere
quod patrauerat (cuius rei gratia Sabbathi religio-
nem Iudæis indixit) nihilominus tamen vera est illa
Saluatoris sententia; Pater meus vsque modò opera-
tur, & ego operor. Consummata quippè paucis diebus mundi fabrica,
hominum salutem indefinenter operatur, nec ab hoc vnquã ope-
re manum subtrahit: ad eò maius hominis sanctificatio, quàm totius
mundi creatio est. Hanc autem Pater, & Filius, & Spiritus sanctus
semper operantur, dum varijs modis homines ad se trahere, & cœle-
stibus donis ornare nunquam intermittunt. Qui tamen modi om-
nes ad duos potissimùm referuntur: aut enim beneficijs & muneribus
ad se homines allicere; aut recusantes terroribus ac minis à vitijs
reuocare student. Quem quidem morem medici sequi consue-
runt, qui quos blandis medicamentis sanare non possunt, incisuris
frequenter & igne curant. Hunc autem posteriorem modum à diui-
næ bonitatis natura (quæ in iuandis hominibus maximè cernitur)
alienum esse, Isaias apertè testatur, qui cum vastationem decem tri-
buù, propter grauiã ipsorù peccata, prænuñciasset, tãdè subiecit; Alie-
num opus eius ab eo, peregrinum opus eius ab eo. Verè enim ab in-
finita illa bonitate (quæ sese, atque opes suas in omnia longè, atque
munificè effundit) alienum & peregrinum est, vastare, ac delere,
quos ideo condidit, ut seruaret, & bonis omnibus cumularet,
nisi eorum impietas pijs eius votis obstaret. Hac autem seueritate
vitur, non modò ut fontes puniat, sed ut alios etiam iudicij sui
metu

Ioann. 5.

Isai. 28.

3 metu perterrefactos in officio contineat. Prior autè ille modus, quo
beneficijs ad se homines allicere studet, maximè illi proprius, maxi-
meq; hominibus salutaris est. Hac enim ratione immensam eius mi-
sericordiam, bonitatem, & paternam charitatem agnoscentes, illum
toto corde diligunt, seque totos illius seruituti, & obsequio plenissi-
mè tradunt. Magna enim beneficiorum vis est, quæ non generosa
solum hominum corda, sed immanes etiam feras ad benefactoris a-
morem, & obsequium inducit.

Hac igitur de causa olim Dominus in lege plurima sacrificia, &
ceremonias hoc consilio instituit, ut beneficiorum suorum memo-
riam (ne temporum iniuria intercideret) assiduè renouaret. Ad hoc
enim primum circuncisionis sacramentum pertinebat, ut Abrahæ
posteri, pacti illius amantissimi recordarentur, quo illos Deus ex in-
numeris nationibus in peculiarem populù elegerat, seque illis in Deù,
hoc est, in patrem, tutorem, & protectorem obtulerat, terramque pe-
regrinationis eorum in hæreditatem illius assignauerat. Hoc autem
apertè designauit, cum dixit; Circumcidetur ex vobis omne masculi-
num, ut sit signum fœderis inter me & vos. Iam verò cum primoge-
nita omnia tibi offerri, & paschalem agnum immolari iussit, quid
aliud quàm beneficium liberationis ab Ægyptiaca seruitute ijs le-
gibus ad memoriam reuocabat? Sic enim ait, Et erit quasi signum in
manu tua, & quasi appensum quid ob recordationem ante oculos
tuos, ut lex Domini sit temper in ore tuo. Hic enim præcipuus diui-
norù beneficiorù vsus est. Non enim ob id solum data sunt, ut vel ab
instâibus periculis erueremur, vel opulentiore, aut potètiore effice-
remur, sed ut paternam Dei curam, & prouidentiam agnoscentes, illum
super omnia diligeremus, illiusque præceptis, & legibus obtempe-
raremus. ¶ Sunt enim quidam ad eò sui amantes, perceptorumque
beneficiorum immemores, ut ita diuinis beneficijs atque donis affi-
ciantur, ita se totos fruendis illis addicant, ut hoc cupiditatis laqueo
irretiti, benefactoris memoriam deponant, & inde obliuionis occa-
sionem arripiant, vnde memores, grati, atque officiosi esse debue-
rant. Quale quæso esset, si vir aliquis multis maximisque beneficijs
à Rege auctus, & locupletatus (quò illi esset obstrictior, & ad eius
obsequium paratior) ipse contra fruendis his tantis opibus ita se
totum dederet, ut regis seruitutis oblitus, vitam omnem in otio at-
que desidia transigeret, nec præceptis Regijs obtemperaret? Hoc
autem faciunt, qui diuitijs, honoribus, & potentia à Deo donati, hi-
sce rebus ita efferuntur, & quodammodo inebriantur, ut omnem
benefa-

Genes. 17.

Exod. 13.

Simil.

benefactoris memoriam ab animo excutiant. Quò, quid esse indignius potest? Quisquis autem ita se gerit, non modò diuinæ beneficentiæ, & largitati aditum obstruit, sed ipsa etiam Dei dona, quæ saluti eius seruiebant (velut is qui in portu naufragium facit) in maioris damnationis suæ cumulum vertit. ¶ Hac igitur de causa tot rationibus beneficiorum suorum memoriam à nobis Dominus exigit, ne in tantum hoc ingrati animi scelus incidamus, neve eius beneficijs, & benignitati aditum obstruamus. Est enim (vt Diuus Bernardus ait) ingratitude ventus vrens, omnia exsiccans fluenta diuinæ gratiæ, ipsumque arefaciens fontem misericordiæ.

Quæ cum ita sint, vtroque nomine salutis nostræ autori obstricti sumus; & quòd nos tot beneficijs ornat; & quòd tanta severitate hanc à nobis beneficiorum suorum memoriam, & grati animi officium requirit. Cum enim verè amantis sit, beneficijs ornare velle quos amat, ingratus autem animus benignitati huic aditum obstruat, quo amore, ac benefaciendi studio teneri se ostendit, qui tanta cura, omnia benefaciendi impedimenta amouere studet? Perinde enim ac bonis nostris ipse frueretur, & malis premeretur, ita viam beneficijs suis munire, & obstantia quæque amouere curat, quibus ad bene merendum de nobis via intercludi posset. Hunc autem benignitatis affectum singulari quadam ratione erga verè penitentes Dominum gestare D. Augustinus testatur his verbis; Tardius sanè videtur Deo peccatori veniam dare, quàm ipsi peccatori veniam accipere. Sic enim festinat absolvere tormenta compassionis suæ, quasi plus cruciet ipsum compassio miseri, quàm ipsum miserum compassio sui. Hic ergo tantus diuinæ pietatis affectus in causa extitit, vt tot olim sacris, & solennibus ceremonijs Dominus beneficiorum suorum memoriam renouari, & quotannis instaurari voluerit. Vnde post huiusmodi præcepta addit; Custodies huiusmodi cultum statuto tempore à diebus in dies. ¶ Quod quidem exemplum secuta Ecclesia, tam multa singulis annis sacra festa instituit, quæ nobis ante oculos clarissima Domini beneficia subijcerent. Cumque inter ea redemptionis & salutis nostræ beneficium maximè excellat, eius præcipuè memoriam pluribus festis instaurat. Omnium enim Domini Saluatoris, atque ad eò omnia sacra Virginis festa, quid aliud quàm redemptionis nostræ beneficium nobis ob oculos ponunt? Inter quæ tamen hodie na potissimum solennitas eminet, quæ exordium continet nostræ

simil.

Bernar.

August.

Exod. 13.

9 nostræ salutis; cuius seriem sanctus Lucas Euangelista his verbis exponit.

§. I.

[¶ Missus est Gabriel Angelus à Deo in ciuitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, &c.] Quærit hoc in loco D. Bernar. quòd Angelus ingressus sit: Puto, inquit, in secretum pudici cubiculi, vbi illa fortasse, clauso supra se ostio, orabat Patrem in abscondito. Solent Angeli astare orantibus, & delectari in his quos vident leuare puras manus in oratione; holocaustum sanctæ deuotionis gaudent se offerre Deo in odorem suauitatis. Hæc ille. ¶ Ingressus ergo Angelus ad Virginem his eam verbis salutauit: [Aue gratia plena, Dominus tecum: benedicta tu in mulieribus.] Iam primùm constat, nusquam Angelos (qui tam sedulò patribus, & Prophetis apparuere) quenquam ex ipsis hac tam magnifica salutatione honorasse; quæ tamen vni illi seruabatur, quæ hominum, & Angelorum Dominum erat paritura. Ideoque non modò inter mulieres omnes singulari priuilegio insignitam prædicat, sed tanta etiam gratia plenam, quanta Dei matrem ornatam esse decebat. Mensuram enim gratiæ D. Thomas ex propinquitate ad fontem gratiæ sumendam esse ait. Quia verò Christus Dominus fons gratiæ, & Sol iustitiæ est (non enim ad mensuram dat Deus Spiritum filio) nihil mirum, si beatissima Virgo plus hausit gratiæ, vt pote quæ cæteris omnibus huic fonti propinquior extitit. Quid enim propinquius filio quàm mater? aut in quem filius munera sua largius atque libentius quàm in matrem effunderet? Vt enim inter creaturas omnes nihil Dei filius matre sua charius habuit (cum gratia naturam non destruat, sed perficiat) nullam sanè pluribus, & maioribus donis illustrauit. Cum enim diligere sit benè velle, benè autem velle Dei sit etiam benefacere (subest enim illi, cum voluerit, posse: & sermo eius potestate plenus est) quam maximè omnium dilexit, maximis muneribus exornauit. Inter beata illa supernorum Spirituū agmina illos esse, D. Dionys. ait cæteris præstantiores, cælestibusque donis pleniores, qui Deo propinquiores sunt. Cum ergo nihil Dei filio quàm eius mater sit propinquius, quòd propinquitas maior, eò gratia eius vberior, atque copiosior extitit. Hac ergo mensura, plenitudo gratiæ, quæ Virgini ab Angelo tribuitur, metienda est. ¶ Quia verò gratia virtutum omnium radix est, charitas verò velut huius radicis truncus, cæteræ autem virtutes velut huius trunci rami sunt;

Bernar.

D. Tho.

D. Dionys.

sunt; ideo ex radice magnitudine & arboris truncus, & ceteri varia-
rum virtutum rami æstimandi sunt: inter quas tamen charitas maxi-
mè enituisse putanda est. Cùm enim ea virtutum omnium decor, &
forma, & vita sit, sine qua ceteræ virtutes ad salutem minimè suffi-
ciat, in ea potissimum sacra Virgo excellere debuit. Itaq; quamdiu
in hac vita fuit, tam perfectò sese in Deum amore conuertit, & in in-
timum animæ suæ templum se recepit, vt nec se ipsam, nec vllam rem
creatam, nisi in Deo, & propter Deum diligeret: nec vlla item cordi
eius imago illapsa fuerit, quæ purissimæ eius erga Deum dilectioni
impedimenti aliquid afferret. Integro enim, & indissolubili Deum
prosequeretur amore, & in Deo cetera omnia diligebat. Recipie-
bat igitur se cum vniuersis viribus suis in interiori animæ fundū,
in quo diuina latet imago, atque ibi in templo animæ suæ commora-
batur, trahens, minansq; in illud ipsas vires suas omnes, & adorans
illic vnicum Deum suum in spiritu, & veritate. Itaque memoria eius
in simplicem lucem erecta, & in vnitatem spiritus stabilita erat. Intelle-
ctus verò splendidissima quadam claritate perfundebatur, qua cœle-
stia, atque diuina mirabili ratione agnoscebat. Voluntas autem ip-
sius deuotissimo quieti amoris æstu flagrabat, per quem supra crea-
ta omnia rapiebatur. In hac autem mentis eleuatione, supra imagi-
nes rerum omnium posita, diuinum susurrum, siue alloquium, diui-
nasq; inspirationes in silentio percipiebat. Quiescebat hæc supra
omnia in Deo, & semetipsam per ineffabilis amoris complexum in
vastissima diuinitatis solitudine, atque caligine amittebat, Deoq;ue
arctissime copulabatur, vnus spiritus cum illo effecta: quæ quidè cō-
iunctio omnia alia creata dona, charismata, atq; lumina superabat. Sed
quoniã de Virginis charitate mentionem fecimus, de profundissima
eius humilitate (quæ charitatis custos, & comes indiuiduus est) ex
hac eadem lectione pauca proferamus. Sequitur enim.

Bernar. [Quæ cum audisset, turbata est in sermone eius.] Solent (ait Bernard.)
virgines, quæ verè virgines sunt, ad omnem viri pauere aspectum,
semper pauidæ, & nunquam esse securæ, & vt caueant timenda, etiã
tuta pertimescere; scièntes se in vasis fictilibus thesaurum portare pre-
tiosum; & nimis arduum esse angelicè inter homines viuere, & in ter-
ris more cœlestium conuersari. Ac proinde quidquid nouum subi-
tò fuerit ortum, suspectas habent insidias, totum contra se existimant
machinatū. Hactenus ille. ¶ Verum nos paulò fusiùs huius timoris
causam excutiamus. Vbi sanctus Euangelista dixit; [Turbata est in ser-
mone eius,] subdit protinus. [Et cogitabat qualis esset ista salutatio.] Pasto-
res

21 aures mihi vos, fratres charissimi, exhibere modò vellè. Illud igitur
primum meminisse oportet, hominem ex carne & spiritu, altera vi-
delicet parte cœlesti, altera terrestri cōstare: atq; illum proinde vtrã-
libet maluerit vitam, siue carnalè, siue spiritualem viuere posse. Spi-
ritualem verò vitam tantò esse carnali præstantiorem, quantò cœle-
stia terrenis, & spiritalia carnalibus anteferuntur. Quæ cùm ita sint,
liquet planè, humanæ vitæ perfectionem in co. sitam esse, si quis in-
fima animæ suæ parte compressa, & in seruitutem spiritus redacta,
diuinam illam mentis suæ portionem excolere, & virtutibus ornare
nunquam intermittat. In hoc enim præcipuè Euangelicæ doctrinæ
perfectio posita est: per quam fideles, terreni hominis vetustate de-
posita, nouum induunt, qui secundum Deum creatus est, & in terris
positi, cœlestium vitam & mores imitantur. Id adè verū est, vt si quis
22 quod sit præcipuum inter perditos & sanctos viros discrimen, à me
requiret, hoc planè assignarè: nempe sanctorum virorum propriū
esse, infima animæ portione subacta, supremam illam atq; planè di-
uinam diligentissimè curare, illiq; honestandæ atq; ornandæ perpe-
tuò incumbere. Contrà verò, perditorum hominum, vel solum, vel
maximè proprium munus esse, nobiliori sui parte neglecta, patrimo-
nium, censum, familiam augere, ac deniq; curas omnes, & omnia vi-
tæ studia in fœdæ carnis, & ventris obsequium destinare: vt non im-
meritò hanc adè indignam curam Seneca demiratus, dixerit: *Dij Seneca.*
boni, quantum hominum vnus venter exercet! Itaq; isti tanquã bru-
ta animantia ita viuunt, quasi corpus tantum, nō etiam mentem ha-
berent: illi contrà, instar beatarum mentium sic vitam instituunt, vt
(quemadmodum D. Hieronymus ait) in carne degentes, non secun-
23 dum carnem viuant: quoniam in carne ambulantes, non secundum
carnem militant. Hoc igitur (vt cetera omittam) præcipuum inter
perditissimos & sanctissimos viros mihi discrimen esse videtur: quod
quidem non penitus absimile est ab eo, quod D. August. designauit, *August.*
cùm amorem sui vsque ad contemptum Dei, Babylonis: amorè ve-
rò Dei vsq; ad contemptum sui, Hierusalem ciues constituere pru-
dentissimè dixit. Sed, heu, nunquam satis deplorandam miseriam:
quod cùm hæc ita sint, humana tamen natura ob communem pec-
cati morbum sic inuersa fuit, vt homo sibi ipsi relictus, & diuina ope
destitutus, nihil aliud quàm carnis suæ, atq; terrenarum rerum curam
meditari gestiat. Sic enim illum affecit, imò infecit primus ille homo
de terra terrenus, vt nihil ex se, nisi terrena solum captare posset. Ve-
nit ergo secundus homo de cœlo cœlestis, qui nos spiritu & exem-
plo

plo suo à terrenis abductos, ad cœlestem vitam erigeret: quam qui- 24
 dem homo secundum meliorem sui partem, Deo tamen illi opē fe-
 rente, viuere potest. Ad hoc ergo Saluator è cœlo venit in mūdum,
 vt ad cœlestem vitam secum homines subleuaret. Ad hoc hominē
 assumpsit, vt homines diuinę naturę consortes efficeret. Ad hoc de-
 niq; verbum Dei carne vestitum est, vt nos qui carnales eramus, di-
 uini spiritus beneficio, ad spiritualem ac diuinam vitam attolleret.
 Cæterum, quoniã ad hoc necesse erat (vt antè diximus) terrena atq;
 carnalia contemnere, & cœlestia atque diuina (quantū homini fas
 est) meditari: ideo Saluator omnibus his rebus destitutus, in summa
 paupertate, humilitate atq; asperitate natus est: vt suo nos exemplo
 à terrenis abstractos, ad cœlestia atq; diuina traduceret: nec enim ad
 huius tantę dignitatis fastigium, sine terrenarum rerum cōtemptu,
 peruenire cuique licet. Vt hoc autē vitę genus mortalibus in diuer- 25
 sum propensis persuaderet, à paupertate, & terrenarum rerum con-
 temptione vitā auspicatus est: vt in summo pretio haberemus, quod
 is mundum ingrediens, primo quoq; tempore docere voluit. Sicut
 enim è mundo per mortem decedens, inter cętera virtutum suarum
 insignia, dolorum atque laborum patientiam exemplo suo commē-
 dauit: ita mūdum ingrediens, paupertatem spiritus, hoc est, terrena-
 rum rerum contemptum (quam inter octo Christianę vitę beatitu-
 dines, primo loco recensuit) mortalibus imitādum proposuit. Itaq;
 cœlestis ille magister, qui ad homines docendos è cœlo descendit,
 duas sibi ad hoc delegit cathedras: alteram in præsepio, alteram in
 cruce: in quibus duas hominibus lectiones tacendo legeret. Prior
 enim lectio paupertatē spiritus, posterior verò laborum (vt dixi) pa-
 tientiam docet. Cū autem post Apostolos & Prophetas duo sint 26
 præcipua Ecclesię ornamenta: alterū, innumerabilis exercitus Mar-
 tyrum: alterum, miriades anachoritarum & monachorum (quibus
 præcipuè Ægypti & Syrię deserta completa fuerūt) ex hac quidem
 posteriori schola Martyres: ex illa anachoritę & monachi prodie-
 runt. Neq; ij solum, sed innumerabiles quoq; alij, qui deinceps in se-
 quentibus ætatibus vitam inopem & asperam propter Christū ele-
 gerunt. Quis enim iam corporis incommoda horrere possit, qui Do-
 minum maiestatis videat ea ipsa non solum elegisse, sed etiã electio-
 ne sua nobilitasse? Quis sacco indui vereatur, si Regem ac Principē
 suum eodem humilitatis habitu indutum cernat? ¶ Memorię pro-
 ditum est, Cyrum Persarū Regem (qui populo suo gratissimus exti-
 tit) adūco fuisse naso: quod inter illius gentis homines, propter sum-
 mam

Simile.

mam erga Principem charitatem, pulchrum esse iudicabatur. Ari-
 stotelem verò gibbo depressum fuisse tradunt: quam corporis defor- 27
 mitatem discipuli (quibus ille vnicè charus erat) pulchritudinis loco
 ducebant: quoniam in vehementer adamato corpore, ipsi quoq; hæ-
 ui amantibus nonnunquam decori sunt. Si ergo Cyri & Aristotelis 28
 autoritas tantum potuit, vt quę natura deformia erant, pulchra iu-
 dicarentur: cur non apud nos tantum autoritas Christi Domini ac
 Seruatoris nostri valeat, vt quę seculi homines errore delusi, in ma-
 lorum numero ponunt, nos vel ob hoc ipsum præclara existimemus,
 quod ea summa Dei sapientia & in se suscepit, & autoritate sua com-
 probauit? Hoc autem ad institutionem nostram factum esse, D. Au-
 gust. exponit his verbis: Omnia bona terrena contempsit homo fa-
 ctus Dominus Iesus, vt contemnendā monstraret: & omnia mala su-
 stinuit, quę & sustinenda præcepit: vt nec in illis quęreretur felicitas,
 nec in istis infelicitas timeretur.
 Hoc ergo Domini exemplo ita mundi facies immutata est, vt mul-
 ti mortales qui terrenis bonis perpetuò inhiabāt, subitò mutata men-
 te, spretis opibus ac delicijs, contempta seculi vanitate, pietatem & iu-
 stitiam colerent, & cœlestem in terris vitam meditarentur. Quorum
 innocentiam plerisque in locis Isaias in spiritu vaticinatur, vt cū 29
 ait: In die illa cantabitur canticum istud. Aperite portas, & ingredie-
 tur gens iusta, custodiens veritatem: siue vt alij vertunt, seruans pa-
 ctum. Quibus verbis Propheta innuit, iustitię portas (quas Dauid
 aperiri sibi postulabat, quę vsque ad id temporis penè clausę erant)
 modò iam Christo ad nos veniente apertas fuisse, per quas gens iu-
 sta ingredi deberet. Daniel verò in aduentu Christi peccatum elimi-
 nandum, & iniquitatem profligandam, & sempiternam iustitiam ad-
 ducendam vaticinatur. Quę quidem vaticinia vbi attentius conside-
 ro, & cum nostrorum hominum moribus confero, intelligo planè,
 antiquis fuisse vaticinia, nobis autem opprobria: & his certè rebus
 declarari non quales simus, sed quales exemplo & beneficio Christi
 esse deberemus. ¶ Isaias rursus, nullos in hoc tempore futuros in
 mūdo lupos, nullos vrsos, leones, atq; serpētes vaticinatur: sed omnes 30
 agnorum mansuetudinem imitatuos. Quod quidem olim initio na-
 scentis Ecclesię, impletum fuisse non dubito: at nūc quàm multos vi-
 demus lupos, qui aliena rapiunt? quàm multos leones, qui sanguine
 pauperū alantur? quàm multos vrsos, qui se totos voracitati dedant?
 quàm multos serpētes, qui inuidiæ, atq; odij lethali veneno infecti,
 aliorum felicitate torqueantur, aliorum vitę insidientur, aliorum
 famam

Simil.

Simil.

August.

Isa. 26.

Psal. 117.

Isa. 11. 6.

65.

Eccles. 10. famam & vitam lacerent: de quibus scriptum est: Sicut mordent serpentes in silentio, sic qui fratri suo occultè detrahit. 30

§. I. I.

¶ Nunc iam commodum erit, fratres, ex ijs quæ hæc hactenus dicta sunt, philosophari: & quid à nobis hæc mysteria exigant, diligenter inspicere. Principiò igitur, illud ex ijs præcipuè sequitur, eos omnes qui obfirmatis animis in sceleribus & carnali vita persistant, nequaquam aduentus & redemptionis Christi participes effectos esse. Constat enim (vt latè differuimus) præcipuà humilitatis & paupertatis Christi, atq; ad eò aduentus eius causam extitisse: vt carnalè vitam, & carnis vitia è mundo eliminaret, & cœlestem atq; spiritualem in terris vitam institueret. Si igitur ad hoc omnes Christi Domini labores, ad hoc humilitas & paupertas, ad hoc eius conceptio, natiuitas, vita, & mors instituta fuerunt: ad eos certè nondū venisse putandus est, qui scelerum suorum vinculis astricti, in luto carnis, sordiumq; suarum infixi iacent. Quemadmodum enim (vt D. Basil. ait) cum Sol omnibus oriatur, omnibusq; in commune lucis suæ radios proferat, cæcis tamen & dormientibus oriri non dicitur, quia non magis lucis eius beneficio fruuntur, quàm si ortus non esset: ita cum verus iustitiæ Sol Christus Dominus ad omnium salutem venerit, ad illos tamen nondum venisse putandus est, qui obcæcatis atque obfirmatis animis, in scelerum suorum tenebris perdurant. Imò verò isti in naturam quodammodo dæmonum degenerasse videntur, quibus aduentus Christi nihil profuit, profuturus planè, si ipsi etiam ab illa prima superbia & contumacia sua resipiscere voluissent. 31

Simil.

Sed ais: An non Paulus ait, Christum venisse in hunc mundum, vt peccatores saluos faceret? Venit planè. Sed hoc nullo modo sic accipiendum est, vt homo in sceleribus suis persistens, salutem assequatur. Hoc enim existimare, quid aliud est, quàm ineffabili redemptionis Christi beneficio, summam ignominia notam inurere? Quisquis enim hoc in animum induxerit, eo ipso profitetur, ad hoc illum in mundum venisse, vt peccata honoraret, peccandiq; licentiam hominibus præberet, si certa salus in peccato perseverantibus constituta esset. Quomodo ergo peccatores saluos fecit? Nimirum, quia cum peccator ijs virtutum meritis destitutus esset, quibus diuinam à se irâ auertere posset, ipse merita sua interposuit (quæ vnicuiq; per veram poenitentiam applicantur) quibus peccatorum veniam consequatur. Præterea, cum tu non modò meritis ad satisfaciendum pro peccatis, sed viribus etiam ad expugnanda peccata indigeres: ipse quoque non modò 32

27 re paratus sit, nisi quòd hic Spiritus cœlestis tantam illi peccati deformitatem ostendit, tantumq; aduersus illud inspirat odium, vt si hinc gehennæ ignem, inde lethale peccatum ante oculos ponas, in ignem magis irruere, quàm in huiusmodi peccatum incidere malit. His ergo rationibus Christus Dominus in cœlo residens, Ecclesiam suam ductu atque imperio sempiterno regit, & moderatur, Quos enim semel visibili corporis præsentia reliquit, Spiritus sui ductu nunquam deserit: hoc enim nobis solatium, è mundo abiès, reliquit, cum dixit: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi. Et alio in loco, Non vos, inquit, relinquam orphanos: vado & venio ad vos: hoc est, nunquam vos deseram, sed semper inuisam, semper tuebor, semper quæ vestra sunt, curabo. Ita fit, vt quisque nostrum cum Propheta dicere possit; Ego quidem mendicus sum, & pauper, Dominus sollicitus est mei. Quid ergo mihi tali providentia tecto vel obesse poterit, vel deesse, nisi ipse mihi desit? Hoc est autem regnum illud quod quotidie in oratione Dominica ad nos venire precamur: hoc enim à Deo petimus, vt non iam in nobis caro, & sanguis, non cupiditatis tyrannis, non terreni affectus, non propria voluntas, non denique mundus ipse (hoc est, mundi leges, atque iudicia) sed Dei Spiritus in nobis regnum obtineat, & clauum vitæ moderetur, vt ab his impuris, atque fauissimis dominis manumissi, eius solum legibus, & Spiritu dirigamur. Venit enim (ait Bernardus) auaritia, & vendicat in me sibi fedem; iactantia cupit dominari; superbia vult mihi principari; luxuria dicit, Ego regnabo; ambitio, detractio, inuidia, & iracundia certant in me ipso de me ipso, cuius ego potissimum esse debeam. Veni ergo Domine Iesu, & disperde hostes meos in virtute tua; quia tu es Rex meus, & Deus meus. Hoc est ergo regnum Christi, quod perpetuò mansurum, & Angelus hoc in loco Virgini, & sanctus Daniel, cæteri que Prophetæ multis in locis cecinerunt: quia nunquam in Ecclesia piæ mentes deerunt, quæ, rebus omnibus seculi contemptis, se totas diuinis legibus, diuinoque Spiritui regendas tradant. His igitur tam magnis, mirandisque promissis auditis, sacra Virgo in id præcipuè oculos coniecit, quod prima fronte, quam Deo sacrauerat; pudicitiam lædere videbatur: ideoque ait, [Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?] Quæcunq; alia virgo hoc cœlesti oraculo, cœlestique nuntio audito, nihil quæreret, nihil hæsitaret, nec de iactura pudoris, Deo imperante, sollicita esset, sed 33

R. 3 magis.

magis de hac singulari felicitate iucunditatem, quàm de iactura vir-
ginitatis dolorem caperet: nostra tamen Virgo, vt prudentissima,
ita puritatis amantissima, non tam de felicitate sua læta, quàm de ia-
ctura pudoris anxia, prudentissimè quærit, [Quomodo fiet istud; quo-
niam virum non cognosco?] Quibus verbis nequaquam se diuinæ vo-
luntatis imperio subtrahit, sed tamen propositi sui firmitatem de-
clarat, vt ne hac tam magnifica promissione commota (si id quidem
illi per Deum liceret) ab eo retrocedere vellet. Quæ quidem tam
admiranda Virginis stabilitas, atque constantia, nostram facilè ar-
guit leuitatem, & inconstantiam; qui stipula leuiore, quouis flatu
huc & illuc agitatur: nec in ijs, quæ quotidie coram Deo proponi-
mus, firmitatem vllam retinemus, sed leuissimis de causis ab inten-
tionis nostræ proposito deducitur. Quò fit, vt quotidie incipien-
tes, atque discentes, nunquam ad scientiam veritatis perueniamus. 30
Sola enim perseuerantia, indefessumque proficiendi studium, ho-
minem ad perfectionis culmen perducit, solaque coronatur. ¶ D.
autem Bernar. hoc Virginis responsum sic explanat, vt illam dicat
non de facto dubitasse, sed modum, & ordinem requisisse. Nec
enim quærit, an fiat istud, sed quo modo fiet: eius hæc verba sunt;
Cum sciat Dominus meus votum esse ancillæ suæ non agnoscere
virum, quo ordine, qua lege placebit ei, vt fiat istud? Si oportuerit
me frangere votum, vt pariam talem filium, & gaudeo de filio, &
doleo de proposito. Hactenus ille. Fateor hoc in loco, fratres, sæpe
me hanc D. Bernar. explanationem in magnam admirationem ad-
duxisse, & inæstimabilem Virginis huius puritatem ante oculos po-
suisse. Quid enim immensa Dei opulencia in hoc genere maius ha-
buit quod huic Virgini conferret? Hac enim maternitatis dignita-
te, nulla dignior in scemina aut esse, aut animo fingi potest. Audite
ergo tenera puella, humili fabro desponsata, se in Dei omnipotentis
matrem, in hominum, Angelorumque Reginam, in mundi, & cœ-
lorum Dominam eligi: atque (vt vno verbo finiam) in hac tanta cœ-
lestium, atque terrestrium rerum vniuersitate proximum sibi lo-
cum, post vnicum Dei filium, assignari. An non ergo æquum
esse videbatur, vt hæc tanta dignitas amittendi pudoris (si is
fortè amittendus esset) memoriam omnem ex eius animo dele-
ret, quæ tam singulari dignitatis honore penlabatur; præsertim
cum ad hoc ipsum diuinæ voluntatis consensus, & imperium ac-
cederet? Hæc planè nostra sententia, hoc iudicium foret: alius tam-
en animus, alia mens, aliud consilium immaculatæ Virginis
exitit.

Bernar. su-
per Missus
est.

33 exitit. Tantus enim medullis eius Virginitatis amor infede-
rat, tantumque in hac virtute pulchritudinis, & dignitatis esse
se iudicabat, tamque ardenti eius dilectione rapiebatur, vt ne
hac tanta dignitate (pua nulla post sacram Christi humanita-
tem maior excogitari potest) oblata, mœrorem omnem amissi
pudoris, si is forsitan (vt dixi) amittendus esset, ab eius ani-
mo excutere potuisset. Quam quidem puritatem, atque animi
firmitatem adeò diuinæ maiestatis oculis gratam fuisse credo, vt si
matris Dei dignitas virtutum meritis obtineri potuisset, huius
certè operis merito obtinenda fuisset. ¶ Quo in loco, merito ad-
uersus im pudicos omnes indignari, & exclamare possemus, qui in-
æstimabilem castitatis thesaurum vilissimis pecudum voluptatibus
commutare non verentur. O stulti mercatores! o detestandum cõ-
mercium! o cæci, & amentes homines! Certè si non humano sen-
su, sed pondere sanctuarij (hoc est, diuino iudicio) castitatis di-
gnitatem appenderetis, tanti eam faceretis, quanti hæc pruden-
tissima Virgo fecit; quæ cœlesti lumine illustrata, virtutis huius
dignitatem, candorem, pulchritudinem, suauissimum odorem,
& Angelicam puritatem ita agnouit, vt nullis nec terrenis, nec
cœlestibus eam opibus vellet commutare. Tu verò miser, & a-
mens, vilissimo illam pretio venalem habes; imo & te ipsum, atque
animam tuam vendis, & miseræ seruituti, & captiuitati, nunquam
fortasse dissoluendæ, addicis. Sic enim legimus; Pretium scorti vix est
vnius panis; mulier autem viri pretiosam animam rapit. Rursum-
que, Inueni (ait idem Salomon) amariorem morte mulierem, quæ
laqueus venatorum est, & sarena cor eius, vincula sunt manus il-
lius. ¶ Hinc etiam colligere licet; quantum pia mens distat ab ea,
quæ Dei Spiritu destituta est. Olim quidem lepthe ducis filia,
quod intacta, & innupta esset moritura, duorum mensium in-
ducias à patre poposcit, vt virginitatem suam in montibus cum
sodalibus suis fieret. Itaque se miseram lamentabatur, non quòd
virginitatem amisisset, sed quòd amittendi causam non haberet.
De corruptione igitur, quam in futuris nuptijs sperabat, gauisura
esset, quæ tunc virginitatè deslebat. Atq; hic quidè est animus, hic af-
fectus corū, qui humano spiritu, & sensu ducuntur: verum qui Dei
spiritu aguntur, aut Virginis exemplo incorruptam virginitatem
perpetuò seruant, aut malè amissam perpetua lamentatione deplorat.

Quid ergo ad hanc Virginis interrogationem Angelus? Spiritus
(ait) sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Ideoq;

R 4

quod

Prover. 6.
Eccl. 7.

Iudic. 11.

quod ex te nascetur, sanctum, vocabitur filius Dei.] Cumque exemplo 36
sterilis Elisabeth huius admirandæ veritatis fidem fecisset, bea-
tissima Virgo nihil morata, cœlesti legationi consensum summa
cum humilitate præbuit. [Ecce, inquit, ancilla Domini, fiat mihi se-
cundum verbum tuum.] Quo vno verbo, salutis & redemptionis hu-
manæ opus, cunctis retrò seculis desideratum, hodierna die feliciter
cœptum est.

Quid ergo nunc superest fratres, nisi vt finem principio iun-
gentes, cum à diuinorum beneficiorum commemoratione cœpe-
rimus, in eam tandem redeamus. Immortales ergo pro hoc tan-
to beneficio, non solum Virgini, sed multò magis Saluatori no-
stro gratias agamus, & cum Zacharia suauissimum illud canticum
concinamus; Benedictus Dominus Deus Israel: quia visitauit, &
fecit redemptionem plebis suæ. Quòd si hanc tantam animi gra- 37

titudinem sanctus hic sacerdos pro hoc communi beneficio o-
stendit, quid beatissimam Virginem hodiè fecisse credendum est,
quæ tanto maiori communis salutis desiderio flagrabat, quæque
cum maxima sua gloria totius generis humani salutem coniunctam
esse videbat? Quas illa hodiè laudes Deo cecinit? quas pro hoc
tam ineffabili mysterio gratias egit? quo deuotionis, & charita-
tis affectu in Deum exarsit? quo stupore in admirationem tantæ
bonitatis suspensa fuit? Quis autem verbis consequi, vel cogita-
tione complecti possit, quo affectu, quo iubilo cordis, quo ardo-
re charitatis Canticum illud paulò post cecinit; [Magnificat anima
mea Dominum. Et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo?] Quan-
tum quæso beata Virgo Dominum magnificabas, qui tam magna 38

in te fuerat operatus? quantum exultabas in Deo, quæ nõ vt Deum
modò, sed vt filium, supra omnes filios dilectum, incredibili amo-
re diligebas? Nec enim dignitatis tuæ ignara eras; vtpote quæ ab
Angelo edocta fueras; quam etiam mundo non ignotam fore va-
ticipinata es, cum te à cunctis generationibus beatam esse prædican-
dam verissimè prædixisti. Quis autem huius vaticinij veritatem
non miretur, eam sponsa humilis fabri in angulo Iudææ posita, id
sibi tribuendum dicat, quod nullis in orbe Regibus, aut Reginis,
imo nulli creaturæ hactenus tributum est? Beatam enim hanc Vir-
ginem vsque hodiè prædicant & fideles, & hæretici, & Mahometa-
ni item, atque immanissimi etiam Turcæ Mariam prædicant; Mariæ
laudes resonant, Mariæ dignitatem, & sanctitatem in cœlum tol-
lunt. Generationes igitur omnes, linguis, moribus, legibus, religio-
ne, fide,

39 ne, fide, & capitali odio inter se dissidentes, in hoc vnum tamen pa-
ri mente conspirant: tanto Christus matrem suam honore celebrari
voluit. Agamus ergo Redemptori gratias; primùm, quòd vitam no-
bis initio conditionis nostræ donauit; deinde, quòd eadem per pec-
catum amissam restituit; ac postremò, quòd vitam suam impendit,
quòd nostram nobis redderet. Datus ergo mihi & redditus (vt D. Ber-
nar. ait) me ipsum totum debeo, & bis debeo. Quid verò pro nobilissi-
ma illa Domini mei vita (qua in vitam redditus sum) exoluam? Quid
enim sum ego ad Dominum meum? Quantum ergò nefas est, vitam,
quam illi tot nominibus debeo, mundi, & carnis, hoc est turpissimo-
rum dominorum seruituti addicere, & à diuino imperio subtrahe-
re? Quòd autem furtum execrabilius, quàm id velle Deo eripere,
quòd tot ei nominibus debitum est? In hoc enim (vt Apostolus ait)

40 Christus mortuus est, vt viuorum, ac mortuorum dominetur, vt qui Rom. 11. 14
viuunt, iam non sibi viuant, sed ei qui pro ipsis mortuus est. Cuius
autem periculi sit, hoc officium, tot nominibus debitum, præstare
nolle, idem Apostolus declarat his verbis; Irritam quis faciens le-
gem Moyse, absque vlla miseratione duobus vel tribus testibus mo-
ritur. Quàto ergo deteriora mereri putatis supplicia, qui filium Dei
conculcauerit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo
sanctificatus est, & Spiritui gratiæ contumeliam fecerit? Huius ergo
tanti mali vitandi gratia, fratres, diuina nobis quotidie beneficia ob-
oculos ponuntur, vt amore tanti Redemptoris incensi, illum ante
oculos semper habeamus, illum imis præcordijs infigamus, illum
dies noctesque cogitemus, illius præceptis pareamus, illum denique
tanquam verum salutis nostræ autorem, & certissimum vitæ ducem
sequamur, vt illius vestigijs insistentes, cum eo in cœlesti gloria per-
petuò regnare mereamur.

IN EODEM ANNUNTIATIONIS
Dominicæ Festo Concio secunda, in qua lectio Euā-
gelica explanatur.

THE. Ecce concipies in utero, & paries filium, & vo-
cabis nomen eius Iesum. Lucæ. 1.

I quis verè lætus, & faustus dies mundo hactenus illuxit,
hic certè vnus est, in quo mala generis humani finem, &
bona omnia felicissimum sumpsere principium. Hodiè
rem adeò mirabilem, & nouam mundus audiuit, vt eam

R. 5 nulla

103. 26.

Genes. 3.

Bernard.

Genes. 3.

1. 140.

nulla nec hominum, nec Angelorum cogitatio (nisi Deo revelante) aut sperare, aut credere potuisset; nempe summum illum hominum, & Angelorum Dominum (ad cuius nutum columnæ cæli contremiscunt, quem laudant astra matutina, cuius pulchritudinem Sol & Luna mirantur) mortalem hominem, similemque nobis passibilem effectum esse. Quid igitur hoc miraculo maius? quid hoc mysterio sublimius? quid hoc beneficio mirabilius? Sicut enim inter infaustos huius mundi dies (qui multi quidem olim fuerunt, & multi adhuc futuri expectantur) nullus funestior illo fuit, in quo callidus serpens primam foeminam decepit, eique poculum mortis propinavit: ita inter faustos seculi dies, vix ullus eo felicior extitit, in quo Angelus sacram Virginem Dei iussu conueniens, & illi, & nobis omnibus vitæ fructum obtulit. Merito ergo dies hic felicissimus nobis, & celeberrimus esse debet. ¶ Cæterum ea in re, mirè quidem diuinæ sapientiæ consilium elucet, quod hac potissimum ratione salutis nostræ consuluit, ut quemadmodum foemina ruinæ nostræ causa extitit, ita foemina salutis nostræ ministra esset; ut sicut illa mortis venenum toti mundo porrexit (dum viro obtulit, in quo vniuersum genus hominum erat) ita foemina esset quæ toti mundo vitam largiretur, dum Christum peperit, qui vitæ nostræ autor, & instaurator est. Itaque maledictio, quæ in mundum inuecta fuit per Euam, hodiè sublata est per Mariam. Iam ergo (ut D. Bernard. ait) non habes homo, cur de Deo queri possis, cur vè dicas: Mulier quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi. Hæc enim fuerunt verba mali: iæ ad excusandas excusationes in peccatis, quæ iram magis quam misericordiam prouocarent. Sed ne hoc ipsum iactare possis, datur tibi hodiè foemina pro foemina, humilis pro superba, quæ pro ligno mortis, gustum porrigat vitæ. Muta ergo iniquæ excusationis verbum in vocem gratiarum actionis, & dic; Mulier quam dedisti mihi gratia plenam, dedit mihi de ligno vitæ fructum benedictum, & comedi, & dulce factum est super mel ori meo, quia in ipso viuificasti me. De hoc igitur salutis nostræ beneficio hodiè dicturi, cælestem opem eiusdem beatissimæ Virginis interuentu suppliciter imploremus.

A V E M A R I A .

¶ Quoniam exordium redemptionis nostræ hodierna die celebramus, libet, fratres, Euangelicam lectionem, quæ huius mysterij narrationem continet, Domino aspirante, explanare.

[Missus

3 [Missus est Gabriel Angelus à Deo in ciuitatem Galilee.] Hunc Angelum non ex infimis, sed summis illis ordinibus extitisse, non solum D. Bernard. sed multi etiam sanctorum Patrum arbitrantur: quod & ipsius quoque nominis interpretatio, (interpretatur enim fortitudo Dei) & legationis dignitas facile declarant. Nec enim hoc tantum munus, quo salus, & instauratio mundi contineretur, nisi summo alicui nuntio committi debuit; præsertim cum iuxta Patrum traditionem, inferiorum Angelorum sit minora, Archangelorum autem maiora nunciare. Nullum autem nuntium hoc neque maius, aut mirabilius, aut mundo salutarius hactenus annunciatum fuerat. ¶ Vnde colligere possumus, & Angelos, & Sanctos ite homines, quod Deo propiores sunt, eò magis quæ nostra sunt curare, magisque nobis omni ratione consulere. Quod enim Deo sunt coniunctiores, eò magis immensam illius charitatem, benignitatem, & misericordiam referunt. Qua ex re facile mihi persuasum deo, sanctissimam Virginem, quæ charitatis virtute Sanctos omnes superauit, in hoc diuinæ incarnationis mysterio, non tam de sua dignitate, quam de nostra salute exultasse; nec tam pro beneficio sibi collato, quam pro mundi redemptione communi, Domino gratias egisse. Vnde colligere licet fratres, eos, quos proximorum mala non tangunt, qui alienis miseris non commouentur, qui illis, pro facultatibus quisque suis, subuenire negligunt, qui saluis rebus suis, si omnia funditus corruant, nihil ad se pertinere putant, longissimè à christiana charitate, imò à Deo ipso distare; quando & Angeli, & Sancti omnes, quo Deo viciniore, hoc communis salutis, & publicæ utilitatis sunt audiores; cum diuinitatis natura, bonitas, benignitas, & misericordia sit. Sed ad historiam redeamus.

7 Hic ergo insignis Angelus à Deo mittitur [in ciuitatem Galilee, ad Virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph.] Quæ fuit necessitas, ut quæ illibata Virgo futura erat (qualè esse Dei matrem decebat) viro desponsata esset? Multæ sunt causæ, sed illa tamen præcipua, quam D. Ambrosius affert; quod hac ratione Dominus genitricis suæ honori, & famæ consultum esse voluit: ne videlicet sacer ille partus dedecoris & infamæ notam aliquam Virgini, quamuis falsam, inureret. Ita factum est, ut Virginis filius, sicut matris integritatem nascendo non minuit, sic nec eius gloriam aliqua dedecoris labe asperferit: nec enim in hoc venerat, ut quæ nostra essent minueret, sed ut ea nouis accessibus aucta cumularet. Hac etiam ratione parum prouidit & incautis Virginibus excusatio omnis adempta est, ne hoc leuitatis, & licentiæ suæ solatium habere possent, quæ ipsa quoque mater

mater Domini infamata fuisset. Vera enim virginitas non minori penè cura famam pudoris, quam pudorem ipsum seruare studet; hoc, ne puritatis amatori displiceat; illud, ne hominum oculos offendant, & alijs exemplo suo, vel obsceni rumoris, vel impudici operis occasionem præbeat. Habet enim illud Apostoli semper ante oculos; Prouidentes bona, non solum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. Quod præceptum cum ad omnes omnibus in rebus pertineat, tum ad sceminas, & virgines magnopere spectat. Pudica enim scemina ut corporis castitatem, ita nominis integritatem summa cura tueri debet. Hinc Philosophus quidam rogatus; quæ esset pudica scemina; sapientissimè respondens, Illa inquit, de qua mentiri fama veretur.

Vbi verò cœlestis nuntius ad Virginem venit, eamque, ut futuram Domini sui matrem, honorificentissimis verbis salutasset, gratia plenam, & super omnes mulieres benedictam appellas, sacra Virgo his nouis titulis, & laudibus adeò delectata non fuit, ut etiam turbaretur, ac trepidaret, & intra se tacita cogitaret, quid noui isti tituli, & laudes sibi vellent; quas illa, ut verè humilis, in se non agnoscebat. Maria namque non minus humilitate, quam virginitate, cæterisque virtutibus eminebat. Imo verò quò magis cæterarum virtutum amore flagrabat, eò magis humilitatem colebat, quæ & ipsius virginitatis & cæterarum virtutum custos existit. Hinc sancti Patres asserere non dubitant, Mariam, virginitate quidem concepisse, humilitate autem placuisse; eiusque humilitatem scalam fuisse (ut D. Augustinus ait) qua Deus ad homines descenderit. Hac autem virtute diuinus Spiritus mentem eius potissimum exornauit: quia cum Virgo virginum (hoc est) virginitatis exemplar in Ecclesia constituenda esset, decuit planè illam virtutem in ea maximè elucere, quæ virginitatis comes indiuidua esse debet; sine qua virginitas adeò non placet, ut etià magnarum ruinarum occasio sit. Minus enim periculi est in humili culpa, quam in virginitate superba. Superbia enim effecit, ut quinque illæ fatuæ virgines ab ipsis cœli foribus repulsæ fuerint, quia (ut D. Chrysostomus ait) magnam virginitatis consiliū seruantes, paruam humilitatis mādaturū seruare neglexerunt, Superbia quippè virginitati insidiatur, quæ & alios cōtēnere, & sibi nimum tribuere suadet. Quo circa virgines illud Apostoli consiliū ante oculos semper habere debent: Qui non manducat, manducatam non spernat: hoc est, qui in vna aliqua virtute præcellit, non protinus eos despiciat, qui ea destituti sunt. Fieri enim potest (& id quidem non raro) ut qui in vna aliqua virtute alios vincit,

Rom. 12.

August.

Matth. 25.

Chryso.

Rom. 14.

8

9

10

in

vos ad cultum & venerationem numinis mei adigens, meque vestrae salutis vestrisque commoditatibus subtrahens: sed mutuam nobis operam prestabimus, dum vos fidelium seruatorum atque filiorum, ego verò Domini ac parentis optimi officium exhibebo. Quisquis ergo ex animo se totum Dei obsequio mancipauerit, fidenter credat, nunquam ei diuinam opem vlla in re aut calamitate defuturam. Cum enim hoc pactum sit inter Deum & hominem, quamuis Deus homini debitor esse queat, vbi tamen is se veritatis suæ vinculis astringere hominibus dignatus est, nulla ratione fieri potest, ut ipse datam fidem violet. Quod planè magnum spei nostræ præsidium & firmitamentum est. Hic enim est ille aduersus omnia mundi tela clypeus, de quo Propheta cecinit: Scuto circumdabit te veritas eius: hoc est, fides & veritas promissionum eius, quibus fauorem, gratiam, & misericordiam cultoribus suis pollicitus est. Hoc etiam illa Ecclesiastici verba insinuauit: Homo sensatus credit legi Dei, & lex illi fidelis. Lex enim non solum exigit ab homine obedientiam, sed Dei etiam fauorem, pollicetur & gratiam. Homo verò sensatus obtemperat legi præcipienti, & credit legi promittenti: & quemadmodum ipse fidelis est in obediendo, ita illa fidelis est in eo quod pollicetur exhibendo. Impossibile ergo est Deum homini deesse, si ipse officio suo non desit. Si enim fidelis est homo in obediendo, quomodo non erit fidelis Deus in eo quod promisit implendo? Huc verò spectat, quod de quodam Rege Scotiae, ætate, forma, opibus cæterisque naturæ ornamentis præstanti, memoriæ proditum est. Qui cum beatæ vitæ studio incensus, domui, patriæ, fortunis, regioque splendori cessisset, & in abstrusum se monasterium abdidisset, atque opes quibus abundauerat, cum monastica vitæ austeritate commutasset: morti iam proximus, & aduentantis iudicij terrore percussus, in eam tandem vocem firmissimæ spei & consolationis plenissimam prorupit: Feci Domine quod iussisti, factum quod promisisti. Hoc est, quid me finitimi iudicij horror conturbat? quid mortis timor deijcit, & miserè distorquet? Illi qui dixit, Vade & vende omnia quæ habes, & sequere me, obtinere perauit: & suis me ille promissionibus veracissimus & clementissimus poterit fraudare?

Ex ijs autem quæ dicta sunt fratres, facile quisque nostrum probabili saltem coniectura colligere poterit, quo loco apud Deum sit. Multi enim dicunt solent: Quis intelligentia consequi valeat, quid in illo diuino pectore de nobis agatur? Quis enim cognouit sensum Domini, aut cogitationes eius intellexit? Quis eorum qui in carne degunt

Isa. 45.

Psal. 90.

Eccle. 27.

Mat. 19.

III.

Rom. 11.

2. Cor. 12. degunt à secretis illi & consilijs extitit : nisi fortè Paulus, qui in ter-
 rium, vsque cœlum raptus, audiuit arcana verba, quæ non licet homi-
 ni loqui? Non tibi o homo ad arcanum hoc penetrandum opus est
 vt in cœlum ascendas, sed vt in te ipsum ingrediaris, ibique apud te
 perquiras quem erga Deum animum geras : qualis enim erga Deum
 animus tuus fuerit, talem erga te diuinam mētem esse existimare piè
 poteris. Si tibi nihil est charius, nihil prius, nihil antiquius quàm di-
 uinis parere præceptis: si hæc vel tota vel prima curarum tuarum est,
 qua videlicet ratione illi seruias, illius mandata custodias, & ab om-
 ni offensionis eius labe immunis sis, atque hæc te semper cura solici-
 tat. tu quoque hoc inditio piè poteris atque probabiliter existimare,
 Deum quoque pro te sollicitum esse, & paternam tuæ salutis curam
 gerere. Ita fiet, vt quemadmodum qui deliquium Solis, in Sole ipso
 propter oculorum imbecillitatem cernere nequeunt, in perlucido
 fonte, aut vase aqua pleno cernant (atque ita in terris positi, cœle-
 stia contueantur) sic nos ex affectu & propensione animi nostri
 quid in diuino pectore geratur conijcere possumus. Qualem quip-
 pe tu animum erga Deum gestas, talem erga te Deum gerere piè po-
 teris existimare. Quod quidem illa Prophetæ verba quibus Deum
 alloquitur insinuant: Cum Sancto sanctus eris, & cum viro innocen-
 te innocens eris: & cum electo electus eris, & cum peruerso peruerte-
 ris. Verè enim æquissimus ille iudex erga Sanctos Sanctus, erga pios
 pius, erga innocentes innocens, & erga se gerentes vt filios, ipse tan-
 quam optimus & clementissimus Pater se gerit: qui tamen erga per-
 uersos & rebelles, pro eo ac eorum impietas meretur districtus atque
 seuerus iudex est. Quòd quidem apertius idem Propheræ morti iam
 proximus, Salomoni filio inter nouissima verba significauit. Tu (in-
 quiens) Salomon fili mi, scito Deum patris tui, & serui ei corde per-
 fectò. Omnia enim corda scrutatur Dominus, & vniuersas mentium
 cogitationes intelligit. Si quæsieris Dominum inuenies eum: si au-
 tem dereliqueris eum, projiciet te in æternum. Quod perinde est, ac
 si diceret: Qualis tu erga Deum fueris, talem erga te Deum experie-
 ris. Constat igitur ex his, qua potissimùm in re lex, & pactum hoc
 Domini consistat: & cur item pactum, & testamentum appelleretur.
 Nunc ad circuncisionem, quæ huius pacti signaculum est veniamus.

§. I.

¶ Omnia verò spirituali circuncisione nostra (de qua alibi ser-
 mo

14 mo nobis habendus est) de circuncisione Domini agamus: & ab
 eo quæramus, qua de causa voluerit circuncidi. Quid igitur in
 causa est Domine Iesus, cur circuncidi octavo die aliorum more in-
 fantum volueris? An vt hoc te signo Pater agnosceret? Inò verò
 (vt Diuus Bernardus ait) si qua fieri posset, vt cœlestis Pater filium
 ignoraret, hoc vel maximè signo nesciuisset. Cum enim circunci-
 sio peccatoris signum sit, quomodo tali signo deprehendi possetis,
 qui ab omni peccati labe, siue quod origine contrahimus, siue quod
 opere perpetramus, immunis semper extitit? Quamuis enim ef-
 set paruulus, paruulus tamen erat plenus sapientiæ: qui sciebat uti-
 que reprobare malum, & eligere bonum. Quod planè in hoc in-
 carnationis suæ opere maximè declarauit. Cum enim naturam no-
 stram assumere decreuisset, eamque peccati sordibus infectam de-
 15 prehendisset (alterum quod Deus fecit, alterum quod Diabolus
 infecit) tanquam sapiens puer alterum ab altero secreuit, natu-
 ram videlicet à culpa: vt ita demum à communi generis humani pa-
 rente carnem traheret, qua homo esset: culpam non traheret, qua
 peccator esset. Si ergo innocentissimus Dominus non egebat hoc
 peccati siue cauterio, siue remedio, cur remedium accipit peccato-
 ris? Ad hoc igitur respondemus, tres potissimùm fuisse causas, pro-
 pter quas paruulus noster circuncidi passus est. Primùm quidem
 (vt Apostolus ait) propter veritatem Dei, ad confirmandas pro-
 16 misiones Patrum, Promissus fuerat Patribus ex eorum semine Re-
 demptor, cum Abrahæ ac eius posteritati dictum fuit: In se-
 mine tuo benedicentur omnes cognationes terræ. Vt igitur
 aperte liqueret, Christum ex Abrahæ semine propagatum esse,
 debuit utique circuncidi (quod posteritatis eius symbolum erat)
 vt ita tandem diuinæ promissionis veritas aperte constaret.
 Qua Dei promissione impleta, non est cur nos iam circunci-
 sionis legi astricti simus. Cum enim ea in diuinæ promissionis
 signum fuerit instituta, debuit utique impleta promissione ces-
 sare: quemadmodum videmus restitui pignora, & scripturam
 cautionis aboleri, vbi æs alienum (quod scriptura ea continebatur)
 dissolutum est. Hæc igitur prima circuncisionis Dominicæ causa ex-
 titit.

Fuit & altera: quòd videlicet Saluator noster vix dum natus
 Seruatoris officium feliciter auspicari dignatus est: quod quidem
 sanguinis effusione perficiendum erat. Quemadmodum enim
 mercatores preciosas merces empturi, priusquam totam precij
 summam

Simil.

Psal. 17.

1. Para. 28.

Bernard.

Isa. 7.

Rom. 15.

Gene. 22.

Simil.

Simil.

summam exoluant, aliquam eius partem offerunt, & in partem pretij, & in signum futuæ solutionis vita planè cœlestis hic mercator (qui ad hoc in mundum venerat, ut animas nostras à Diaboli captivitate redimeret) hodiè recens natus, sanguinem fundens, & pretiū salutis nostræ obtulit, & futuæ solutionis symbolum dedit. Qualis enim in posterum futuris esset, infans declaravit. Quæ hæc tanta celeritas Domine Iesu? Cur tam citò sanguinem fundere properas? An non tantisper expectares, ut & maior tibi superesset copia sanguinis quam offerres: & robur corporis firmitus quo labores nostri causa perferres? Tam citò eligis & præsepe durum, & humile stabulum, & acerbum corporis vulnus, & Herodis odium, & fugam in Ægyptū, & inter exteros & alienigenas exilium & incolatum? Quàm aptè illa tibi Prophetæ verba conveniunt: Pauper sum ego, & in laboribus à iuventute mea: imò & ab infantia mea. Quid facies etate, viribusque provectior, quando vix dum natus tot eligis sponte labores? ¶ Animadvertant hoc qui conversionem suam in vltima vitæ spatia differunt, adolescentiamque totam iuvenilibus desiderijs & inanibus studijs destinantes, extremam vitæ partem Deo servant. Te nunc alloquor, quisquis has tecum rationes inire soles. Dic mihi obsecro, quis tibi dierum ac temporum potestatem dedit, ut posses certa vitæ spatia nunc in hos, nunc in illos usus destinare? An non vereris, ne dum hoc animo versas, dicatur tibi, quod illi simili modo deliranti, & vitæ curricula computanti dictum est: Stulte, hac nocte repetent à te animā tuam: ea ergo quæ parasti, cuius erūt? Quid verò illud? Quod si dixerit malus ille servus in corde suo, morā facit Dominus meus, & cœperit percutere conseruos, & comedere & bibere cum ebriosis: veniet Dominus servi illius in die quam nescit, & hora quā ignorat, & dividet eum: partemque eius ponet cum hypocritis. Quisquis ergo temeraria hæc consilia in animo voluis, an nō ineluctabilis huius veritatis sententiam contra te latam formidabis? An non illa quoque Sapientis verba tibi in mentem venient: Nescit homo finem suum: sed sicut aves laqueo, & pisces hamo, sic homines capiuntur tempore malo: Quod si fides tua ad eò infirma est, ut magis ratione quàm fidei lumine ducaris, ausculta insignem Philosophum sic tecum ratione agentem: Audies plerosque dicentes, à quinquagesimo in otium secedam: sexagesimus annus ob officijs me dimittet. Et quæ tandem longioris vitæ vadem accipis? Quis ista sicuti disponis ire patietur? Non pudet te ad reliquias vitæ te tibi servare: & id solum tempus bonæ m. nō destinare, quod in nullam rem conferri possit? Quæ serò

23 dex ingenitæ mansuetudinis, & virginalis verecundiæ fuit. Aliorū quippè verecundiam, suam reputans, non potuit vini dissimulare defectum: vbi sanè increpata à filio, tanquam mitis, & humilis corde, nec illi respondit, nec tamen desperavit, ministros admonens facere quod eis diceret. Væ nobis, qui spiritum habemus in naribus, qui totum proferimus spiritū, qui iuxta illud Comici, pleni rimarū effluimus undique. Toties denique Maria filium audiuit, non modo turbis loquentem in parabolis, sed & discipulis seorsum regni Dei mysteria reuelantem; vidit miracula facientem; vidit deinde in cruce pendentem; vidit expirantem; vidit resurgentē; vidit & ascendentem; sed in his omnibus quoties verecundissimæ Virginis, quoties pudicissimæ turturis vox memoratur audita? Hactenus Bern. Et quidem exemplum hoc satis esse debebat, ut hanc silentij virtutem (quæ non solum castitatis, sed innocentie custos est) studiosissime coleremus. Sed quod virtutis huius amor vestris cordibus altius infigatur, silentio matris, filij quoque silentium adiungamus. Inter cetera enim virtutum insignia, quæ in hoc venerando incarnationis Dominicæ mysterio elucent, silentiū Christi præcipue miratur Guerricus Abbas, de quo sic in sacra huius diei solennitate ait; Omnium tamen humanarum infirmitatum, vel iniuriarum, quas pro nobis pertulit diuina dignatio, sicut tempore primam, sic etiā humilitate ferè maximam existimo, quod in vtero concipi, in vtero nouè mensium tempore maiestas illa incircumscripita passa est contineri. Vbi enim sic se exinaniuit? aut quando ita penitus à semetipso defecisse visus est? Tanto tempore nihil illa virtus manifestum operatur? nullo signo visibili maiestas, quæ clausa latet, proditur? Non sic in cruce visus est infirmus, vbi quod infirmum ipsius fuit, statim apparuit fortius omnibus hominibus; quando & moriēs glorificat latronem, & expirans inspirat Centurionem: quando horarius dolor passionis eius non solum compati facit elementa creaturarum, sed etiā contrarias fortitudines subegit æternorum passioni dolorū. In vtero autē sic est, quasi nō sit, sic omnipotens virtus vacat, quasi nihil possit, & Verbum æternū sub silentio se premit. Vobis tñ fratres, illud silentiū verbi loquitur, vobis clamat, vobis utique disciplinam silentij cōmendat. In silentio enim & spe erit fortitudo vestra, sicut Isaias promittit; qui cultum iustitiæ silentium esse definiuit. Sic namque puer ille conceptus in vtero ad maturitatem partus sub alto & diuturno profecit silentio, sic spiritum hominis disciplina silentij nutrit, format, & roborat, & quantò occultius, tantò tutius & salubrius.

Guerricus.

Isai. 32.

S. incre-

incrementum præstat. Nollis fratres, quo modo quietus, & mode-
 26 stus spiritus sub silentio roboretur, pinguescat, & floreat; quomodo
 è contrario per verba, velut quadam paralyfi dissoluatur; & defluat,
 quomodo marcescat, & aridus decidat. Deniq; si in filètio fortitudo
 non esset, Salomon nequaquã dixisset; Sicut vrbs patès, & absq; mu-
 27 rorù ambitu; ita vir qui non potest in loquendo cohibere spiritum
 suum. Hactenus Guericus. Sicut igitur (ne ab hoc exemplo receda-
 mus) ciuitas seris, & muris destituta, omnibus iniurijs hostiù exposi-
 ta est: ita mens, quæ ori suo custodiã non adhibet, multis variorù cri-
 minù iniurijs læditur, & sauciatur. Quàm multa enim loquentes pas-
 sim peccamus, dum vel alijs adulamur, vel mētīmur, vel cōuitiamur,
 vel alienæ famæ, aut honori detrahimus, vel scurrilia, aut turpia, aut
 inania verba iactamus! quibus vitijs & vitã nostram maculamur, &
 pretiosum temporis thesaurum amittimus, & si quid intra pectus
 nostrum deuotionis, aut feruoris latet, loquētes exhaurimus. Rectè
 enim D. Bernard. aptissimum instrumentũ ad euacuandum cor, lin-
 28 guam esse ait. Quare sicut vasorum ora, quibus odoriferæ aquæ cō-
 tinentur, diligenter obstruere solemus, ne suauis ille vapor foràs ef-
 fluat; ita vir pius os suum diligenter obstruere debet, ne charitatis,
 & deuotionis feruor nimia loquacitate euanescat. Sed iam ad sacrã
 Virginem redeamus, quæ his verbis Angelo respondit.

[Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?] In ea lege posi-
 ta Virgo sanctissima, quæ virginitatem non agnoscebat, & sterilita-
 tem damnabat, supra legem, imo supra naturam assurgens, Deo au-
 tore votum virginitatis emiserat. Virginitatis quippè virtus supra
 humanæ naturæ conditionem posita est, quæ natura ipsa quodam-
 modo reclamante, Angelorum puritatem in terris meditatur. Hinc
 28 D. Ambros. Supergreditur, inquit, virginitas conditionem humanæ
 naturæ, per quam homines Angelis assimilantur. Maior tamen est
 victoria virginum, quàm Angelorum. Angeli enim sine carne vi-
 uunt: virgines verò in carne triumphant. Sic etiam D. Hiero. Quid,
 inquit, castitate pulchrius, quæ mundum de immundo conceptum
 semine, de hoste domesticum, Angelum denique de homine facit?
 quæ quamuis sterilitati coniuncta sit, felix tamen esse prædicatur
 sterilis, & incoquinata, quæ nesciuit thorum in delicto; habebit
 quippè fructum in respectu animarum sanctarum: tunc enim
 vberissimi fructus eius agnoscentur. Quoniam (vt D. Ambros. ait)
 nuptiæ quidem terram, sed virginitas implet paradysum. ¶ Nemo
 tamen huius virtutis prædicatione ita afficiatur, vt protinus virgini-
 tatis

29 nitatis votum sine maturo consilio emittere audeat. Multa enim (vt
 idem Ambros. docet) diligenter expendenda sunt, prius quàm se ho-
 30 mo huic sempiternæ puritati deuoueat. Perpetua enim corporis, &
 animæ puritas, Dei donum, & quidem maximum donum est: sic
 enim Saluator ait; Non omnes capiunt verbum hoc, sed quibus da-
 tum est, qui potest capere, capiat. Ideo quæ virginitas hominibus nõ
 præcipitur, sed consulitur. Vnde idem Ambros. Integritas corporis
 expetenda à nobis est, quam ego pro consilio suadeo, non pro impe-
 rio præcipio. Sola est enim virginitas, quæ suaderi potest, imperari
 non potest. ¶ Non ideò tamen quicumque matrimonio alligati sunt
 animum abijciant, nec se prorsus à virginitatis gloria omnino alie-
 nos putent. Castæ enim & sobriæ nuptiæ Abrahæ, Dauidis, cætero-
 rumque Parrum virginitatis gloriam æmulantur. Nec minus diffici-
 le D. Aug. esse credit, sobriè semper, & modestè coniugio vti, quàm
 30 omni semel coniugio renunciassè. Hinc in vitis Patrum legimus, san-
 ctum Macharium, (qui inter eius ætatis monachos celeberrimus ha-
 bebatur) è cælo semel vocem audiuisse, quæ illi significaret, nõdum
 se ad duarum mulierum perfectionem, quæ in proxima ciuitate mo-
 rabantur, peruenisse. Cumque protinus eò vir sanctus perrexisset,
 earumque domum, Deo reuelante, cognouisset, duas inuenit mulie-
 res, quæ duobus fratribus nupte erant; à quibus cum diu multum-
 que rogasset, vt vitæ suæ rationem sibi exponerent; illæ tãdem mul-
 ta vi precum inductæ, dixerunt, se quidem vndecim annis in eadem
 domo degentes, in summa semper pace vixisse, & à viris suis frequen-
 ter postulasse, vt in castitate viuerent. Quod cum impetrare nõ po-
 tuissent, cordis tamen sui puritatem, quam solam poterat, Domino
 31 obtulisse, summaque semper cura & studio cauisse, ne illum, vilo
 aut verbo, aut opere offenderent. Quod cum sanctus vir audiisset,
 exclamauit, In quocumque statu cordis puritatem: ita Deo gratam
 esse, vt interdum etiam monachorum, & virginum sanctitatem su-
 peraret. Date ergo operam fratres, vt harum fœminarum puritatem
 & pacis, atque innocentie studium sectemini; hac enim ratione mo-
 nachorum, & virginum puritatem si non equare, certè æmulari po-
 teritis.

§. III.

¶ Sed vt ad Virginem redeamus, [Quomodo, inquit, fiet istud, quo-
 niam virum non cognosco? Et respondens Angelus dixit ei, Spiritus sanctus
 superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi:] hoc est, non hu-
 mano more, sed cœlesti virtute sacer hic fœtus in lucem edendus est.

Prov. 25.

Simil.

Bernard.

Simil.

Ambros.

Hierony.

Sup. 3.

Ambros.

idem lib.

de virgini.

Matth. 19.

Ambros.

August.

In Vitis Pa-

trum.

Ea est enim eius dignitas, & maiestas, ut duplici miraculo, & de Spi-
 ritu sancto concipi, & ex Virgine debeat nasci. Quod si huius tantæ
 rei modum & rationem, o homo inquires, D. Aug. tibi respōdet his
 verbis: Si cogitamus Virginem, quæ sine concupiscentia carnis con-
 cepit carnem, & sine viro peperit virū; si volumus facti huius quæ-
 rere rationem, in ipsa inquisitione succumbimus, cum scriptum sit;
 Generationem eius quis enarrabit? Si ratio enim quæritur, non erit
 mirabile; si exemplum exigitur, non erit singulare. Demus Deum ali-
 quid posse, quod nos fateamur inuestigare nō posse: in talibus enim
 tota ratio est potentia facientis. Hactenus Augustinus: qui deinde
 mysticæ illius virgæ miraculum huic simile esse docet his verbis: Di-
 cat mihi incredulus Iudæus, quemadmodum arida virga fronduit,
 & floruit, & nuces protulit, & ego dicam illi, quo modo Virgo con-
 cepit, & peperit. Sed profectō nec Iudæus virgæ poterit explicare cō-
 ceptum, nec ego Virginis. Aliud verō non dissimile exemplum D.
 Maximus in Sermonē proponit his verbis: An non putas eum nouū
 puerum in aluo Virginis potuisse formare, qui cum primū conde-
 ret hominem, nec semen patris, nec viscera materna quæsiuit? Dic
 igitur quicumque es supernæ dispensationis arbiter, & discussor, quæ
 tibi videtur virtus eminentior, partum dedisse Virgini, aut perfectū
 hominem creasse de terra? Primus enim homo (ut ait Apostolus)
 de terra, terrenus, secundus homo de cælo, cælestis. Si cōtra naturā
 esse contendis, quod in mysterio redēptionis nostræ sine viro puella
 asseritur concepisse; cuius quæso naturæ est, quod in parēte generis
 nostri caro sine carne formata est? Quæ ista est ratio, imo quā cæ-
 ca contentio, ut non credatur Deus hominem facere posse de fœmi-
 na, quem credimus fecisse de puluere? Et si sollicitus perscruteris, præ-
 ter hunc legitimum humanæ conceptionis vsū, tres valde mirabi-
 les nascendi species operatam reperies Trinitatem. Et prima est qui-
 dem, quod Adam figuratus ex limo est: secunda, quod mulier for-
 mata est de masculino: tertia, quæ & cælestis est, quod Christus ex Vir-
 gine. Quid horum non nouum? quid horum non mirabile? quid
 horum, nisi fidem sequamur, inquisitio poterit humana complecti?
 Quod autem mystico hoc conceptu visitare mundum suum Dei di-
 gnatus est filius, nostræ hoc salutis necessitas flagitabat; nimirum ut
 cælestis tandem generatio repararet, quod natiuitas terrena perdi-
 derat. Hactenus Maximus. Quid igitur reliquum est, nisi ut sacrum
 hoc, venerandumque mysterium humiliter magis adorantes, quā
 curiosè perscrutantes, cum D. Aug. dicamus. Considero conceptū
 tuum

August.

Isai. 53.

D. Maxim.

2. Cor. 15.

August.

35 tuum beata Virgo, & expauesco: intueor partum tuum, & contremi-
 sco: adoro filium tuum, & reuiuifco.

Exposita ergo ratione mysterij, nihil morata sacra Virgo, summa
 animi submissione respondit: [Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum
 verbum tuum.] Hæc autem responsio summæ humilitatis, perfectissi-
 mæ obedientiæ, & fidei admirandæ extitit. Lōgè minus erat quod Za-
 chariæ, quod Ezechia, quod Gedeoni prænuñciatū est; qui tamē om-
 nes, ad infirmæ fidei suæ solatium, signa à Dño petierunt. Cæterum
 Abrahamæ Patriarchæ, Deo illi in ætate iam affecta filiū promittētī, fide
 liter credidit, nec ab eo signū petiuit: quod planè illi in iustitiæ lau-
 dem imputatū est: cuius fidē Paulus in Epistola ad Rom. mirè attol-
 lit his verbis: Et non est infirmatus fide, nec cōsiderauit corpus suū
 emortuū, cū ferè centū esset annorū, nec emortuā vuluā Saræ. In re-
 36 promissione etiā Dei non hæsitaui diffidentia, sed confortatus est
 fide, dans gloriā Deo: plerūq; scis, quia quæcūq; promisit Deus,
 potens est & prestare. Quod si has tantas laudes fides Abrahamæ mere-
 tur, quibus quæso laudibus sacre Virginis fides prædicanda est; quæ
 tantō plura, & maiora, atq; omnem vim naturæ superantia credidit?
 Ille enim sterilitatē nouo partu fecundandā Deo promittente cre-
 didit; hæc autē & Virginis partū, & Spiritus sancti conceptū, & Dei,
 atq; hominis ineffabile sacramentū, Angelo referente, sine vlla hæ-
 sitatione credens, [Ecce, inquit, ancilla Domini, fiat mihi secundum ver-
 bum tuum.] Ideoque vbi primū hoc fidei verbū protulit, ibi statim
 fide concepit, & ineffabile Dei verbum è sinu Patris in viscera sua
 traxit: ibique protinus in a summis, & humana diuinis sociata sunt.
 37 Ibi enim (ut Damascenus ait) Deus & homo perfectus, sub exigua
 tamē carnis materia, quod humilitatis summæ fuit, inuentus est. Si-
 mul enim caro, simul verbi Dei caro, simul animata caro rationali
 anima fuit: atq; ita tandem illud effectū est, quod tantō antè Hiere-
 mias pronūciauerat; Nouū fecit Dñs super terrā, fœmina circunda-
 bit virū. Perfectus enim vir Christus Dñs in illo tēporis pūcto fuit,
 qui virgineis visceribus, sine vllō viri consortio, latebar inclusus.

Hæc autē omnia, charissimi, propter nos. Sed quæ potissimū fru-
 ctū ex hac tanta molitione, tātoq; opere captare Dñs voluit? Nem-
 pè, ut quemadmodū ipse humanitatis nostræ particeps effectus est,
 ita nos diuinitatis suæ participes efficeret. Hoc ergo consilio Deus
 homo factus est, ut homines Deos faceret factus homo. Ideo homi-
 nis naturā sibi inseparabili vnionis sacramento copulauit, ut insepa-
 rabili amoris vinculo homo Deo copularetur. Ideo verbum caro fa-

Luce. 1.

4. Reg. 20.

Iudic. 6.

Gene. 17.

Rom. 4.

Damascen.

Hiere. 31.

Ioan. 1.

I. Cor. 6.

Etum est, vt carnalis homo, Deo vnitus, vnus cū eo spiritus fieret. 38
 Ideo ad terrena nostra descendit, vt nos à terrenis cupiditatibus ab-
 ductos, ad cœlestia transferret. Hoc autem fieri posse incarnationis
 suæ argumēto apertissimè declarauit. Si enim Deus humanitati cop-
 pulatus, verus homo factus est, quid mirū si Deo coniunctus homo
 in Deū quodammodo transformetur? Longè enim maius est, huma-
 nitatis participatione Deū hominem feri per naturam, quàm diui-
 nitatis participatione hominē Deū fieri per grātam. Non ergo de-
 sperare iam homo potest quod minus est, cū factum videat quod
 multò maius atq; mirabilius est. Illa igitur ineffabili Verbi Dei vnio-
 ne, spirituale hanc vnionem Saluator noster efficere intendebat,
 quæ diuina humanis vno charitatis vinculo colligaret. Quemad-
 modū enim cū duo finitima regna capitali odio dissident, coniu-
 gio aliquo regiarum vtrinq; personarum celebrato, reconciliari so- 39
 lent, corporeaq; nuptiarum vnio, animorum inter se dissidentiu effi-
 cit vnionē: ita cū iam olim ab origine mundi cœlestia & terrestria
 regna mutuis inter se odijs dissiderent, sacramento nuptiarū Agni
 in antiquam gratiam reuocata sunt. Diuinitas namq; è cœlo, & hu-
 manitas assumpta de terra, dum indissolubili vinculo fœderatur, ter-
 rena cœlestibus, & humana diuinis copularunt. Si igitur, ò homo
 Deum antea iratum, & seuerum diligere volebas, quomodo nunc
 naturæ tuæ consortē, & tuorum, propter te, laborum & ærumnarū
 participem non diliges? Si te ab illo furor, & seueritas abigebat (quæ
 tot immisis plagis declarabatur) quomodo nunc tanta charitas, &
 bonitas hoc ineffabili amoris opere declarata, non ad illum reuoca-
 bit? non ad mutuum amorem alliciet, & incitabit?

Hæc igitur amoris vnio, illius ineffabilis amoris fructus (vt antè 40
 diximus) & finis extitit. Quod si nec hac tantæ charitatis exhibitio-
 ne commotus es, si nondū tantæ salutis auctori, charitatis nexu col-
 ligatus es, si nondum ex carnali spiritualis (hoc est, iustitiæ cultor)
 effectus es; si te adhuc terrena bona captiuū & vincitū tenent, cogita
 tibi necdum Saluatorem aduenisse, nec dum (quod ad te attinet) car-
 nē assumpsisse, necdū tibi hunc iustitiæ Solē illuxisse, necdum ad te
 lætum Euangelij nuntium peruenisse. Ideoq; adhuc te in tenebris,
 & cæca nocte esse reputa, adhuc in exilio, & dira captiuitate sub Dia-
 boli potestate degere; adhuc vinculis peccati detineri; adhuc sub ira,
 & inimicitia Dei manere; ac deniq; bonorū omniū, quæ Christus at-
 tulit in mundū, extorré, & malorum omnium, quæ ex peccato obor-
 ta sunt (quādiu ita perseueras) participē esse. Qua conditione, quid
 esse

Simil.

41 esse miserius, quid indignius, quid lamētabilius potest? Quod si hæc
 tantam calamitatem modò non sentis, senties planè, quādo, qui mo-
 dò clementissimus ad te Redemptor venit, seuerissimus contra te in
 fine mundi iudex venturus est; cū te ab agnorum suorum grege *Matth. 25.*
 separatum, hædis adiungat in ignem æternum exturbandum. Tunc
 enim senties, quid sit anathema esse à Christo, qui modò, cū hoc
 ipsum sis, nihil sentis. Quare quæso vos fratres, vt hac tanta inuitan-
 tis Domini lenitate commoti, his tantis beneficijs affecti, his tantæ
 charitatis argumentis prouocati si amare pigebat, redamare non pi-
 geat; vt hoc illi amoris nodo copulati, eius tandem felicitatis, & glo-
 riæ consortes effici mereamini.

IN EODEM FESTO ANNUNCIATIONIS

1 Dominicę Concio tertia; in qua, post explanationem lectio-
 nis Euangelicæ; de eximia Christi Domini in genus ho-
 minum charitate, & causis eius latè differitur.

*T H E. Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus
 altissimi obumbrabit tibi. Lucę. 1.*

2 **V**I Moyses Israeliticum populum in partem pro-
 missæ terræ intulisset, seque iam morti proximum in-
 tellexisset, luculentissimum ad vniuersum cœtum fi-
 liorum Israel sermonem habuit, in quo de perceptis
 à Domino beneficijs, deque ipsorum aduersus Deū
 ingratitude, & inobediētia mirabiliter disseruit. Itaque inter alia
 sic ait; Vos vidistis vniuersa quæ fecit Dominus coram vobis in ter *Deute. 29.*
 ra Ægypti, & signa illa, portentaque ingentia, & nō dedit vobis Do-
 minus cor intelligens, & oculos videntes, & aures quæ possent audi-
 re vsque in præsentem diem. Hanc autem cæcitatem aureus ille vi-
 tulus declarat, quem post admiranda illa signa, terra, marique patra-
 ra, populus fabricauit; cui & beneficium liberationis ab Ægyptiaca
 seruitute acceptum retulit dicens; Hi sunt dij tui Israel, qui te eduxe *Exod. 32.*
 runt de terra Ægypti. Nemo nostrum est, fratres, qui hanc tantam
 illius populi cæcitatem, & ingrati animi scelus non miretur. Quid si
 nos quoque in eodem crimine, aut etiam grauiori sumus, cuius illos
 accusam? Quātò em̄ maius est, omnipotētē & immortalē Deū, mor-
 talē naturā assumere, & verū hominē fieri, quàm maria diuidere, mā-
 na de

na de caelo plueret, & aquam è silice demittere. Hoc cum quoti-
diè audiamus, quotidiè in ore versemus, nemo tñ hoc tā ingens mira-
culū, hanc tantā diuinæ bonitatis dignationē pro dignitate miratur.

Theodore. Theodoretus in historia religiosa cuiusdā viri sanctissimi (qui in ter-
ra degēs, cogitatione, & amore totus erat in caelo) vitā describēs, de
ipso ait; q̄ mentē haberet alatum, qua videlicet terram deserens, per-
nicissimo volatu caelestia penetrabat. Si quis igitur, fratres, hāc men-
tē haberet, qua in caelum conscēdens, supernā illam maiestātē, supra
omnes Angelorū choros, supra Cherubin, & Seraphin sedentem, &
omnia supera atq; infera sempiterno imperio moderantē, mētis ocu-
lis vsurparet, indeq; se ad abiectissimū stabulū, & vilissimū praesepe
deiciens, altissimā hanc naturā, humana carne vestitam, & infantili-
bus iniurijs expositā, contēplaretur; nonne hanc adedō mirabilē dissi-
miliū naturarū coniunctionē, tantamq; diuinæ bonitatis dignatio-

Aristot. 12 metaphy. nē attonitus obstupesceret? Aristoteles enim i. 12. primæ Philoso-
phię libro, de prima rerū omniū causa disserens, Primum quidē, ait,
illā esse actum purū: quo nomine tantā illi dignitatem, sapientiā, po-
tentiā, & bonitatem, & omnes deniq; perfectiones tribuit, vt nulla
ei accessio fieri possit, quod omnia hęc in eo summa sint, neq; vllū
incrementū pati possint. Addit præterea, ipsam esse vitā, & vitā agere
felicissimā; cuius felicitatē in immensę pulchritudinis, & opulentiaę
suę contemplatione positam esse testatur. Eam verò esse eius celli-
tudinem, & puritatem confitetur, vt nihil aliud, nisi se ipsam cogi-
tet, neq; quidquā aliud eius intellectui, nisi sui ipsius, suęque essen-
tiaę contemplationē adæquatū esse: quod videlicet eius intellectus
vilesceret, si se ad hęc inferiora cogitāda demitteret. Si igitur insigni-
nis hic Philosophus, qui adedō sublimia de diuinæ naturæ dignitate,
& puritate sentiebat, altissimā hanc naturā, scemineis visceribus in-
clusam, & humana carne vestitā, in vili praesepe iacentē, & reliquo-
rū infantū more vagientē, vidisset, & firma fide huic veritati credi-
disset, quid quæso faceret, quid diceret, qua admiratione & stupore
perculsus fuisset? Hoc vtcunq; fortasse intelligi potest, verbis tamen
explicari nō potest. Nos igitur fratres, grauius quā ludæi accusan-
di sumus, qui hoc tanto beneficio in oculis, & aspectu proposito, ni-
hil prorsus comouemur, nec amore in tātæ salutis autorē exardesci-
mus. Quocirca orād° assiduè nobis idē Dñs est, vt qui ineffabili be-
nignitate sua hoc tātū in nos beneficiū contulit, eadē nobis sensum,
& affectū, eius magnitudini respōdentē, largiri dignetur, vt iā cum
1. Cor. 2. Apostolo dicere possimus; Nos autē nō spiritū huius mundi accepi-
mus,

7 mus, sed spiritū qui ex Deo est; vt sciamus quæ à Deo donata sunt
nobis. Cum autē omnia nobis ab eo donata sint, hoc tamē beneficiū
aliorū omniū iniriū, & fundamentū est. Tantū autē nostra refert, eius
dignitatē, & amplitudinē agnoscere, vt quod ludæis Dñs in Euange-
lio dixit, nobis quoq; dictū putare debeamus; Amen dico vobis, nō
me videbitis ampliūs, donec dicatis, Benedictus qui venit in nomī-
ne Domini. Quis autē hoc dignē, vt par est, dicit? Nimirū qui caele-
sti lumine illustratus, summi huius beneficij amplitudinē agnoscit,
& in eo inmensas diuinæ bonitatis, charitatis, & misericordiaę opes
cōtēplatur. Quā contēplatione permotus, omnes animi sui fibras in
tanti beneficij largitorem laxans, ex toto corde ait, Benedictus qui
venit in nomine Domini. Vt igitur nos grati animi officio tantum
hoc diuinæ misericordiaę opus recolamus, caelestem opem sacratis-
simæ Virginis interuentu suppliciter imploremus.

A V E M A R I A .

¶ Quia Dominica incarnationis beneficiū hodiè celebramus, quo
ordine sacramētū hoc intemeratæ Virgini fuerit annūciatū, breui
oratione exponam; vt mihi liceat verba in themate propōita (quæ
huius mysterij rationē, & originē continent) paulò flius explicare.

[Missus est Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galileæ, &c.] Hūc An-
gelū ex superioribus ordinibus esse sancti Patres asserūt. Neq; enim
tanti huius sacramenti legatio inferioris ordinis Angelis committen-
da erat; præsertim cum ad Virginem, futuram Dei matrē, & Angelo-
rum reginā, mitteretur. Cōstat autem duos esse præcipuos Angelo-
rū ordines; alterū eorū qui ad nos mittuntur, quibusq; salutis nostrę
ministratū committitur; alterum verò, eundemq; sublimiorē, eorū
9 qui Deo assistere dicuntur. Vtrūq; enim ordinem, ministrantiū vide-
licet, atq; assistentium, Daniel Propheta se in spiritu vidisse testatur. *Daniel. 7.*
Quamuis autē rarò superioris ordinis Angeli ad nos mittantur, om-
nes tñ mitti testatur Paulus, qui omnes, administratorios spiritus es-
se ait, qui in ministratū mittuntur, propter eos qui hereditatem ca-
piūt salutis. Quā autē omnes alacritate, & prōptitudine Principis sui
mādata exequantur, mystica illa Esaię visio docet; in qua is vidit Do-
minū sedētē super soliū excelsum, & eleuatū, cui assistebāt duo Sera-
phici spiritus, scnas alas habētēs; quarū duabus faciē Dñi, duabus ve-
rò pedes eius tegebant, duabus autē volabāt; & clamabāt alter ad al-
terum, Sanctus, sanctus, sanctus Dñs Deus Sabaoth. Per faciē autem,
& pedes Dñi, vtramq; Dñi Saluatoris naturā, diuinā scilicet, & hu-
manā intelligimus. Vtriusq; autē naturæ (quāuis lōgè dispar dignitas
sit)

fit) ea tñ sublimitas est, vt ne ipsi quidē Seraphici spiritus eam plenē cognoscere valeāt. Hoc est em̄ quod facies, & pedes Dñi velati significāt. Duarū verò alarū motus, obediētiae, prōptitudinē & alacritatē designat, qua mentes illae beatissimę Dñi sui iussa persequuntur.

Ex his ergo superioribus Angelis Gabrielē Dñs misit ad Virginē, qui priusquā legationis suae rationē exponeret, honorificentissima hac oratiōe eā salutauit; [*Aue gratia plena, Dñs tecū: benedicta tu in mulierib⁹.*] Qua oratione humillima Virgo turbata est, q̄ se his adeò magnificis titulis indignā iudicaret. Cogitabat ergo intra se, trepida simul & tacita, qualis esset ista salutatio, nec tñ vllū verbū Angelo salutati respōdit. Quo in loco Virginis silētiū sancti Patres cōmēdare solēt. Est em̄ silētij virtus virginibus familiaris, & ijs etiā qui perpetuò cū Deo versantur: diuinus enim colloquijs assueti, humana colloquia dedignātur, nisi cū vel charitas eos ad hoc, vel necessitas vr

Exod. 4.

get. Qui enim cum Deo cōmerciū habēt, assidueq; cū eo versantur, eò molestius cū hominibus loquūtur, quò dulcius cū Deo cōuersantur. Quid enim sibi vult, quod Moyses impeditioris linguæ se factū esse ait, ex quo cū Deo sermonem habere cōepit? Certē q̄ mutos, & elingues eos Dñs efficere soleat, cū quibus versari, & quibus ad aures interni hominis loqui incipit. Tales enim initio fieri necesse est,

Lucæ. 1.

quò virtus eorū coalescat, & firmas in charitate radices iaciat, ne nimia loquacitate, tota velut in fumū euanescat. Ad hoc enim illos Zacharię patris silētiū inducit, qui mutus effectus est, vt Ioannē, id est, gratiā, generaret: vt intelligamus, diuturno silētio Dei gratiā in hominibus adulescere, & cōseruari. Sāctus ille Abbas Pābus, inter veteres Anachoritas celebris, adeò virtutis huius studiosus fuit, vt cū Theophilus Episcopus eū inuississet, vt aliquod spiritualis vitę documētū ab eo audiret, vir, sanctus, cōsuetū silētiū seruās, nihil ei dixit; & monachis eū incusantibus, q̄ nullū ædificationis verbū Episcopo dixisset, qui huius rei gratia ad illū venisset, respōdit, Si meo silētio illum

Pambus Abbas.

Idē Abbas.

nō ædifico, nō video quomodo verbis ædificare possim. Hūc eundē ferūt, cū morti proximus esset, dixisse, se letum ē vitā exire, quò nullū ei verbū vnquā exciderit, cuius ipsum per id tēporis grauiter pœniteret. O verē felix, & beatus, quisquis eo tēpore, hoc de seipso testimoniū ferre possit. Quantū autē hic vir beatus illo tēpore lætabatur, tantum nobis miseris id tēporis lugendū est, qui fortasse nulla frequentius in re, quā in lingua delinquimus. Cætera enim ferē peccata plus negotij habent, neq; ita ad manum sunt; quò in furto, homicidio, sacrilegio, adulterio, cæterisq; similibus videre licet: at linguæ

linguæ lapsus in promptū est, nec tantum negotij exigit; cū præsertim lingua adeò versatilis, & lubrica sit. Atque vtinam quā facilis est linguæ lapsus, tam leue esset quod infligit vulnus. Sed nō ita est, cū Ecclesiasticus dicat; Flagelli plaga liuorem facit, plaga autem linguæ comminuet ossa. Et, Multi ceciderunt in ore gladij, sed non sic qui interierunt per linguam suam. ¶ Quā late verò huius peccati virus pateat, Esaias Propheta, in ea visione (cuius paulò antè minimus) declarauit, qui vbi Seraphicos illos spiritus, Domini laudes prædicantes audiuit, ipse quoq; laudandi Domini desiderio incensus, vehementer angebatur, quò ad diuinas laudes celebrandas mutus & elinguis fuisset. Vx, inquit, mihi, quia tacui; hoc est, à tuis, Domine, laudibus prædicandis cessauit. Sed cur ó vates sancte cessasti? Ad hoc idem respondet: Quoniā, inquit, vir pollutus labijs ego sum, & in medio populi polluta labia habētis ego habito. Itaque ex omnibus peccatis, quæ vel ipse in vita admiserat, vel populus ipse, cū quo habitabat, nullius omnino nisi huius tantum meminuit; vt intelligamus, peccatū hoc, quò est cæteris facilius, eò latius inter homines dominari. Quò diligentius nobis cauendum est fratres, ne pestis hæc, quæ totum penè mundum occupauit, nos quoque inficiat.

Sed ad Angelū redeūtes; cū is Virginē turbatam, atq; trepidatē animaduerteret, metum illi adimit his verbis, [*Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiam apud Deum. Ecce cōcipies in utero, & paries filium.*] Hic sacra Virgo silentium, quò diu tenuerat, soluit, vbi concipiendi, & pariendi mentionem fieri audiuit; q̄ ea res castissimo eius pudori aduersari prima fronte videbatur. Ideoq; interrogat; [*Quomodo fiet istud, quoniā virū nō cognosco?*] Cui cū Angelus conceptionis huius autorē Spūm sanctū esse dixisset, & rationē, modūq; huius mysterij declarasset, illa protinus sine vlla cunctatione respōdit; [*Ecce ancilla Dñi, fiat mihi secūdū verbū tuū.*] Obseruate quæso fratres hoc in loco fidē, magnanimitatē, prudētiam, & obediētiam Virginis. Nihil discutit, nihil rogat, nihil inquirat, cū tā multa hoc in loco humana prudētia requirere potuisset. An nō in prōptu erat, vt ad Angelū diceret; Tu mihi cōceptū, & partū Spūs sancti virtute denūcias; quid ergo sponsus, cuius fidei cōmissa sum, dicet, qd faciet, cū me grauidā viderit? Sic em̄ Samuel iussus à Dño Dauidē vngere in Regē, mortis metum illi obiecit, dicēs; Audiet hoc Saul, & interficiet me. Cū verò Ananias à Dño mitteretur, vt baptismi gratiā Paulo impēderet; ille contra, Dñe, inquit, audiui à multis deviro hoc, quāta mala fecerit Sāctis tuis in Hierusalē. Similē ergo mortis metū, & infamiā obtēdere hoc

Ecc. 28.

Ibidem.

Isai. 6.

1. Reg. 16.

Act. 9.

in loco

in loco beatissima Virgo potuisset. Itaque duo, quæ summâ inter ho- 16
mines bona putantur; vita scilicet, & fama; in discrimen vocari videban-
tur. Quæ quidem metum non inanem fuisse, res ipsa postmodum declaravit,
quando Ioseph Virginem deserere parabat, nisi prohibitus ab Angelo
fuisset. Cum hæc igitur omnia prudentissima Virgo præuidisset, nihil
tamen hæsitavit, nihil amplius quaesivit, sed totam se eius providentiæ com-
misit, cuius illi voluntas nunciabatur. Et quidem antea oblata Dei geni-
tricis summa dignitate, cum arbitrari potuisset, hoc sine pudoris in-
iuria fieri non posse, & subleat, & quaesivit, [Quomodo fiet istud &c.]
Vbi verò intellexit, hoc illa fo pudore suo peragendum esse (quam-
vis & vita eius, & fama, prima fronte periclitari viderentur) nihil mo-
ratur, nihil amplius requirit: quoniam de pudoris sui integritate se-
cura, nec de vita, nec de fama sollicita erat, quam divinæ providentiæ
commiserat. Itaque cælesti nuncio respondet, [Ecce ancilla Domini, fiat 17
mihi secundum verbum tuum.] Hactenus de Evangelica lectione, nunc
thematis sententiam paulò diligentius excutiamus.

TRACTATIO THEMATIS. §. I.

¶ [Spiritus sanctus superueniet in te, &c.] Priusquam verba hæc explanare
incipiam fratres, quid mihi propositum sit, & quæ ad vos utilitas ex hu-
ius argumenti tractatione perventura sit, paucis indicabo, quod vos attē-
tiores explanationi meæ reddam. Iam primò ex Apostolo constat, divinæ
legis summam maximo illo dilectionis mandato contineri. Cum autem
multa sint quæ nos ad hanc dilectionem in Deum excitare valeant, vix
quidquam hoc magis, quam perspecta eius erga nos charitas efficit.
Plurimum quidem ad hoc innumera eius beneficia valent, quibus is car-
bones ignis cogessit super caput nostrum; plus tamen eius in nos dilectio
vrget, quæ beneficijs prior, & beneficiorum omnium causa est. Ideo enim 18
beneficia in aliquem conferimus, quia eum diligimus. Quod fit, ut amor
donorum omnium primus, idemque maximum esse dicatur. Adde etiã, quod is,
qui alicui benefacit, res suas illi donat: qui autem ex animo diligit, non
modò sua, sed seipsum illi tradit. Quod cum ita sit, efficitur planè, ut
nihil nos magis ad charitatem in Deum, quam animaduersa eius in nos
eximia charitas excitare valeat: de qua me hodiè dicere, verba in
Themate proposita compellunt. Quod quidem argumenti genus
gratissimum vobis fore confido. Quod enim maius homini bonum,
quam à Deo diligi, contingere potest? Ex hoc enim veluti fonte, cæ-
tera eius dona (ut modò diximus) in nos dimanant. Nam & ad vitam
æternam prædestinari, & iustificari, & sanctificari, ac postremò æter-
na felicitate beari, ab hoc amore proficiuntur.

Huius

19 Huius igitur argumenti occasione quaerendum est, cur incarna-
tionis Dominicæ sacramentum Spiritui sancto potissimum in his
quæ proposuimus verbis tribuatur, & id etiã quotidie in fidei Sym-
bolo confiteamur. Constat enim beatissimæ Trinitatis opera esse
indivisa (omnia quippe in ea sunt vnum, vbi non obuiat relationis
oppositio) unde consequens est, totius beatissimæ Trinitatis, Patris
scilicet, Filij, ac Spiritus sancti hoc opus extitisse. Cum hoc igitur ita
sit, cur opus hoc Spiritui sancto sigillatim tribuitur? Huic igitur quæ-
stioni vno consensu sancti Patres respondent; huius attributionis
causam esse, quod Spiritui sancto inter diuinas personas, bonitas, &
charitas tribuatur. Patri enim, qui est diuinitatis principium, tribui-
mus potentiam; Filio verò, qui Patris verbum, & conceptus est, sa-
pientiam; Spiritui verò sancto, bonitatem, & amorem: quando qui-
dem ipse essentialiter Patris, & Filij amor est. Quia verò Dominicæ
20 incarnationis opus ab immensa Dei bonitate, & charitate processit
(neque enim aut in Deo utilitas vlla, aut necessitas, neque in homi-
ne vlla sanctitas, & iustitia intercessit, quæ Deum ad tantum hoc
opus cogeret) ideo Spiritui sancto potissimum hoc opus attributum
est, ut intelligeremus, filij Dei incarnationem, non iustitiæ nostræ,
sed immensæ illius bonitatis, & charitatis opus fuisse. Ut enim D.
Augusti. ait, Non illum de cælo ad terras merita nostra, sed peccata
traxerunt. Hinc Apostolus, Commendat, inquit, charitatem suam Roman. 5.
Deus in nobis; quoniam cum adhuc peccatores essemus, secundum
tempus Christus pro nobis mortuus est. Nec tamen minor Patris, &
Filij, quam Spiritus sancti erga genus hominum charitas extitit. De
Patre quippe Filius ait; Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suam Ioan. 3.
vnicentum daret. Et Apostolus, Proprio, inquit, filio suo non pe-
percit Deus, sed pro nobis omnibus tradidit illum. De se autem idem Roman. 8.
Filius ait, Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos. Idemque primus Ioan. 15.
ille homo mysticè designauit, cum ad mulierem dixit; Hoc nunc Gene. 2.
os ex ossibus meis, & caro de carne mea. Propter hanc relinquet ho-
mo patrem, & matrem, &c. Quo in loco quaeri potest, cur hæc ver-
ba viro magis, quam mulieri tribuantur, cum ad eam pertinere po-
tius viderentur? quæ (ut animal est tenerum, molle, & infirmum, mul-
tisque miserijs obnoxium, à quibus se ipsa sine viri præsidio explica-
re vix potest) dicere meritò potuisset, Propter hunc relinquet mu-
lier patrem, & matrem, & adhærebit viro suo. Hoc certè ratione
mysterij ita factum esse constat. Hæc enim verba Apostolus Christo
Domino tribuit, quibus & suam erga Sponsam Ecclesiam, & Eccle-
siæ erga

fiæ erga illum charitatem declarat. Quia verò multò magis Christus Ecclesiam, quàm Ecclesia Christum diligit; quemadmodum multò magis parentes diligunt filios, quàm ab ipsis diligantur; ideo nihil mirum, si hæc verba, quæ huius charitatis imaginè exprimunt, viro magis quàm mulieri tribuantur.

Quando his igitur testimonijs de Patris, & Filij charitate erga homines constat, causam eius modò inquirere debemus: quando quidem humana mens, nisi causis rerum cognitis, non quiescit. Quæri ergo potest, cur prudentissimus ille amator, sapientissimus quæ rerum æstimator tantopere hominem diligit, cum is hoc tanto amore indignus esse videatur (præsertim cum prudentis amatoris sit, & res, & personas pro dignitate, non supra, aut infra earum dignitatem amare) cur prudentissimus ille amator, & sapientissimus rerum æstimator tantopere hominem diligit, qui hoc tanto amore indignissimus esse videtur? Hoc est enim quod S. Iob miratur, cum ait, Quid est homo, quia magnificas eum, aut quid apponis erga eum cor tuum? Itemque regius Propheta, Domine quid est homo, quia innotuisti ei, aut filius hominis quia reputas eum? Homo vanitati similis factus est, &c. Alibi verò non modò vanitati hominem similem facit, sed vniuersam vanitatem illum esse ait. Nec hoc contentus, alio in loco, ipsa vanitate vaniorem illum esse testatur. Pro eo enim quod nos legimus; Veruntamen vani filij hominum; mendaces filij hominum in stateris, alij verterunt. Certè vani filij hominis, mendaces filij viri, in stateras si ascendant, ipsi pariter leuiores sunt vanitate. Est autem elegantissima hyperbole, quæ exaggerat stultitiam, & leuitatem mortalium. Perinde enim est ac si dicat; Si ponas in altera libræ lance inanitatem, in altera verò vniuersum genus humanum, profectò inanitas ipsa præponderabit. Cum igitur tanta sit hominum vanitas, cur prudentissimus ille amator, rem adeò amore indignam, tantopere dilexit, vt pro illa & humana carne vestiri, & in crucem agi sustinuerit?

Vt huic igitur quæstioni respondeamus, de Christi Domini erga Patrem suum dilectione, & causis eius, hoc est, summis in ipsum beneficijs collatis, dicendum prius est. Nunc igitur fratres adeste animis, vt omnium operum, & gratiarum, atque mirabilium, quæ vnquam à Deo facta sunt, quæque in posterum fient, maximum audiat. Principiò igitur cõstat, vbi sanctissima Virgo Angelicæ legationi consensum præbuit, atque extrema illa verba protulit, [Ecce ancilla Domini]

Iob. 7.

Psal. 143.

Psal. 38.

Psal. 61.

25 Domini, fiat mihi secundum verbum tuum; Hæc omnia quæ nunc audietis, in felicissimo eius vtero celebrata fuisse. Primum quidè in eo momento corpus Christi omnibus membris atque organis distinctum, Spiritus sancti virtute formatum est. Deinde, eodem momento sanctissima eius anima creata, & corpori vnita fuit. Quod enim in cæteris infantibus, qui communi lege concipiuntur, quadragesimo ab eorum conceptione die fit, hæc eodem momento factum est: atque ita Christus Dominus, verus, & perfectus homo ibidem extitit. Nunc quid sacræ eius humanitati donatum fuerit, audite.

Primum enim ea vnigenito filio Dei in eadem persona sic vnita fuit, vt in vtraque natura, vna tantum persona, vnumque esse, nempe diuinum, consisteret. Quemadmodum enim anima suum esse corpori communicat; sic Verbum Dei suum ipsum esse ita sacræ 26 humanitati communicauit, vt ea non per proprium esse, sed per diuinum sibi præstitum subsisteret. Quia verò in vtraque natura idem esse diuinum erat, consequens fuit, vt quæ Dei erant propria, humanæ naturæ, & quæ erant humanæ naturæ, Deo adscriberentur. Hæc autem à Theologis gratia vnionis appellatur: qua nihil maius, ne per diuinam quidem potentiam concedi potest. Nulla enim maior dignitas, quàm diuini esse communicatio. ¶ Post hoc autem summum donum, sequitur aliud maxime mirabile, videlicet, quod eadem Christi anima, aperta facie diuinam essentiam viderit, sicque in ipsa superiori portione beata extiterit, & ita beata, vt (quod ad essentialem beatitudinis gloriam attinet) quam modò habet beatitudinem in cælo, eandem habuerit in Virginis vtero. ¶ Post infinitam autem illam vnionis gratiam, ea 27 etiam quæ hominem Deo gratum facit, ex qua virtutes omnes, omniaque Spiritus sancti dona oriuntur, tanta plenitudine ei donata fuit, vt nulla maior de lege, ne per diuinam quidem potentiam dari cuiquam possit. In eius quippè anima, tanquam in propria sede, Spiritus sanctus cum omnium donorum suorum plenitudine requieuit. Qua de re sic Esai. Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet: & requiescet super eum Spiritus Domini, &c. Christum Dominum, & virgam, & florem appellat. Virgam, propter immensam eius fortitudinè, & regiam potestatem: Florem autem, propter incomparabilem eius speciem, & pulchritudinem, suauissimumque virtutum omnium odorem. Qua de causa ipse se in Cant. hoc nomine appellauit, cum dixit; Ego flos cãpi, & liliũ coualliũ. In hoc ergo amœnissimo flore Spūs sanctus placidissime quieuit; quia nihil

Isai. 11.

Cant. 2.

nihil ibi quod sibi aduersaretur, inuenit. ¶ Hæc porrò gratia tanta 28
fuit, vt non sibi tantum, sed omnibus etiam Adæ posteris sufficeret
ad salutem, si eius beneficio vti vellent. Quæ à Theologis, gratia ca-
pitis, appellatur; & infinita esse dicitur: quia si infiniti essent homi-
nes (quod humanæ naturæ non repugnat) ijs omnibus abundè suffi-
ceret. Hinc Ioannes Baptista, De plenitudine, inquit, eius nos om-
nes accepimus: Quo nomine Christus Dominus, Sol iustitiæ appel-
latur: quia vt Sol splendore suo vniuersum mundum illuminat: ita
is iustitiam, & gratiam in iustos omnes meritis & virtute sua effun-
dit. Cùm enim hanc gratiam percepit, nequaquam sibi vni reserua-
uit, sed omnibus eam in commune proposuit. Illi enim multò ma-
gis quàm beato Iob illa eius verba conueniunt; Si comedere buccellam
meam solus, & alienus non comedit ex ea. Itaque Sancti omnes, qui
ab exordio nascentis mundi ad finem vsq; erūt, ab hoc iustitiæ So- 29
le sanctitatem, & gratiam perceperunt. Hoc enim primæ mulieris
fabrica (quæ ex viri costa formata est) designat. Quid enim in causa
fuit, quòd humani generis conditor, qui primum hominem ex li-
mo terræ plasmauit, noluerit ex eadem materia, sed ex costa viri fe-
minam procreare? Quis verò hoc mysterio vacare credat? Quid au-
tem commodius hoc symbolo significari nobis potuit, quàm Ec-
clesiæ, Sponsæ Christi, virtus, & fortitudo: quæ non aliunde, quàm
à Christo Domino (cuius primus ille homo figuram gerebat) in eā
deriuata est. ¶ Quid tunc præterea? Post hanc admirandam diuina-
rum gratiarum opulentiam sequuntur aliæ gratiæ, quæ gratis datæ
nuncupantur: qualis est gratia sanctorum, miraculorum, linguarum,
scientiarum, & Prophetiæ donū, cæteræque similes: quæ omnes ple-
nissima atque largissima manu in sanctissimam illam animam effu- 30
sæ sunt. His namque gemmis, atque pretiosissimis margaritis ornari
decebat sacram illam humanitatem, quam Dei Filius ad diuinitatis
suar consortiū assumpserat. Vbi enim diuina bonitas hanc sibi Spon-
sam copulare decreuit, talem utique formare debuit, quæ nullum
dedecus diuinæ personæ inureret, quòd talem sibi naturam tam ar-
cto vinculo copulasset. Qua de causa quidquid erat in thesauris di-
uinis reconditum, sine vlla mensura huic animæ sanctissime eodem
temporis momento concessum fuit. Quin & illud etiam his omni-
bus adiiciendum est, quòd vbi primum hanc animam sanctissimam
Deus creauit, & his tantis muneribus adornauit, sibi que in vnitatem
personæ coniunxit, omnibus beatissimis spiritibus præcepit, vt ante
illā procumbentes, tanquam legitimā Domini sui Sponsam adora-
rent,

Ioan. 1.

Malac. 4.

Iob. 31.

Gene. 2.

Supra.

31 rent. Hoc enim Apostolus testatur cùm ait, Et cùm iterum introdu-
cit primogenitum in orbem terræ, dicit, Et adorent eum omnes Hebr. 1.
Angeli Dei.

Audistis, fratres, admiranda dona, quæ sacræ illi humanitati ho-
dierna die in felicissimo Virginis vtero collata sunt. Nunc illud ex-
pendite, quòd hæc omnia ex sola immensa Dei liberalitate, & gra-
tia, ante omne meritum, eodem temporis momento donata sunt.
Simul enim perfectè formata caro, simul anima creata, simul Verbo
Dei vnita, simul omnibus donis, & gratijs, quas audistis, ante omne
meritum dotata, illustrata, atque ornata fuit. Qua de causa D. Aug. 32
significatissimo nomine, Christum Dominum diuinæ gratiæ ex-
plar appellat. Vt enim ludimagistri, qui scribendi artem profiten-
tur, quanta possunt dexteritate elegantissimos characteres effingūt,
eosque populo spectandos proponunt, vt artis suæ peritiā ostendent:
ita omnipotens illa bonitas absolutissimum liberalitatis, & gratiæ,
atq; magnificentiæ suæ explar in Christi humanitate constituit, in
quam hæc tanta gratiarum omnium opulentia, ex sola sua largitate,
ante omne meritum effusa est: vt hoc argumento & homines, & An-
geli immensam communis Domini magnificentiam agnoscerent, il-
lumque propter hanc tantam liberalitatis gloriam laudarent, & sibi
ipsis gratularentur, quòd Dominum tam immensa benignitate præ-
ditum colerent, à quo magnificentissima laborum suorum præmia
expectarent.

§. II.

¶ Verum dicet aliquis; Quorsum hæc tam longa narratio, cum tu de
Christi erga genus hominum charitate te dicturum professus sis?
33 Non sum, fratres, propositi mei immemor: hoc ipsum enim hæc-
tenus egi, vt iam videbitis. Quæro enim à vobis, cùm hæc sanctissima
Christi anima, vbi primum condita est, vidisset se ante omne meri-
tum Verbo Dei vnitam, & ad diuinæ existentie communionem ele-
uatam, & his tantis omnium diuinarum gratiarum opibus locupletatam,
& ab omnibus Angelicis spiritibus adoratam; quo, quæso, amoris
igne, quo dilectionis incendio, quo mentis ardore tantæ felicitatis,
& gloriæ autorem diligeret? Est ne quisquā vel hominum, vel Ange-
lorum, qui hoc aut verbis exprimere, aut cogitatione comprehende-
re possit? Verè enim ab Apostolo dictum est, Charitatē Christi om-
nem scientiam, hoc est, omnem etiam Angelorum cognitionem su-
pereminere. ¶ Vbi autem tanta vis charitatis extitit, quantum ex ea
charitate desiderium manauit parendi, obsequendi, & quavis in re
T grati-

August.

Simil.

Eph. 3.

gratificandi illi; qui se ad tantæ celsitudinis gloriam euexerit. Hoc 34
etiam omnem dicendi, atque etiam cogitandi vim longè superat.
His aliud nunc adijciamus. Vbi anima illa beatissima Patris æterni
voluntatem (ipso tradente) cognouisset, & ab eo in mandatis acce-
pisset, vt perditum mundum instauraret, vt humanum genus à Dia-
boli potestate eriperet, & pro communi humanæ naturæ debito sa-
tisfaceret, ac postremò vt tanta charitate homines (quorum illum
caput, pastorem, ac Regem constituēbat) diligeret, vt pro illis capi,
vinciri, colaphis & alapis cædi, flagris verberari, & in crucem agi su-
stineret; qua, quæso, is animi promptitudine, qua alacritate hoc Pa-
tris mandatum amplexus est, qua dilectione homines prosequutus,
quos ei Pater æternus quàm commendatissimos, & charissimos esse
voluit! ¶ Itaq; simili ratione se mihi cœlestis Pater cum Christo, at-
que Christus ipse cum Petro Apostolo gessisse videtur. Vbi enim 35
ter ab eo quæsisset; Petre amas me; subiunxit, Pasce oues meas: hoc
est, si me, o Petre, toto corde diligis, si mei amore flagras; mihiq; ob-
sequi ardentè expetis, nulla magis in re gratificari mihi poteris,
quàm si vigilantissima cura, & studio pascas oues meas. Ad hunc er-
go modum cum cœlestis Pater ardentissimam Christi charitatem,
summumq; sibi obsequendi desiderium vidisset, qua in re hoc præ-
stare posset, illi declarauit: nempe, vt salutis humanæ procurationē
susciperet, & pastoralem ouium suarum curam gereret; & ita illas di-
ligeret, vt pro illis mori non dubitaret. Vbi igitur amantissimus fi-
lius hanc amantissimi Patris voluntatem intellexit, quo, quæso, amo-
ris, quo charitatis ardore homines prosequutus fuerit, quæ mens,
quis intellectus, quis Angelus pro dignitate concipere valeat? Cum
ingentes ferri globi, sulphureo puluere acti, in materiam duram, & 36
impenetrabilem iaciuntur, quo maiori impetu feruntur, hoc violen-
tius in contrariam partem reflectuntur. Ad hunc ergo modum vbi
flagrantissima Christi charitas, quæ in Patrem rectâ ferebatur, ad
nos redire iussa est, quò maiori impetu rapiēbatur in Patrem, hoc
maiori vi, atque ardore ad diligendos homines reflexa est. Hoc au-
tem ardore incensus, exultauit vt gigas ad currendam viam, hoc est,
ad omnes mortalitatis nostræ labores, quos illi cœlestis Pater iniun-
xerat, alacriter perferendos. Quam Christi charitatem Apostolus
considerans, se ab ea vim pati pronuntiabat, dicens, Charitas Chri-
sti vrget nos: hoc est, vim quodammodo cordibus nostris infert, vt
illum ad mortem vsque diligamus, à quo tantopere dilecti fuimus.
Ex hoc autem dilectionis igne, ardentissima illa eius verba prodie-
runt;

Ioan. 21.

Simil.

Psal. 18.

2. ad Cor. 5

37 runt; Baptismo habeo baptizari, & quomodo coarctor vsque dum
perficiatur? Tanto enim ardore fundendi sanguinis sui, quo erat Luca. 12.
aspergendus, tenebatur, vt rei tantopere concupitæ dilatio, instar
supplicij cuiusdam illi esset.

Ex his ergo quæ hæcenus diximus fratres, intelligere poterimus,
vnde tanta illa erga homines Christi charitas manarit. Nec enim ea
ex hominum dignitate, sed ex immensa Christi Domini in Patrem
charitate nata est, sicut ipse apertè in Euangelio testatur, cum instan-
te sacratissimæ passionis tempore dixit; Venit princeps mundi hu- Ioan. 14.
ius, & in me non habet quidquam: sed vt cognoscat mundus quia
diligio Patrem; & sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio: hoc est
venit Diabolus, qui huius mundi princeps esse dicitur, vt mihi satel-
litum suorum opera vitam eripiat, quam iure eripere non poterat,
38 cum in me nihil suum agnoscat. Cur igitur morior? Quia diligio Pa-
trem, & quia mandatum hoc accepi à Patre meo. Ex perfectissima
igitur obedientia, & ardentissima in Patrem charitate Dei filius ho-
mines dilexit; & ita dilexit, vt tanta alacritate, ac deuotione pro eo-
rum salute se omnibus passionis suæ ludibrijs, atque tormentis obie-
cerit, quantam nulla vis dicendi explicare, nulla creata mens concipere
pro dignitate queat. Hoc est enim quod Apostolus insinuauit,
cum dixit; Qui proposito sibi gaudio, sustinuit crucem confusione Hebræ. 12.
contempta. Vis enim gaudij, quod ex hac tanta charitate, & obedi-
tia oriebatur, effecit, vt omnes corporis, & animæ suæ cruciatus li-
bentissimè exciperet.

Sed quando iam charitatis erga nos Christi originem vidimus,
39 paternæ quoque charitatis rationē breuiter expēdamus. Sicut Chri-
sti erga nos dilectio ex dilectione in Patrē; ita contra Patris erga nos
dilectio ex immensa in Filiū charitate nascitur. Astrologorū sentētia
est, ex vario syderū inter sese positu, & aspectu, varios in huius infe- Simil.
rioris mūdi corporibus effectus oriri. Sic igitur, dū se Pater, & Filius
mutuò respiciūt, flagrantissimus hic in homines amor excitatur. Fi-
lius quippè ex Patris imperio nos diligit, & causam nostrā apud illū
agit: Pater verò cœlestis Filiū vidēs pro nobis in cruce patiētē, & cau-
sam nostrā apud ipsum agētē, seq; ipsum pro salute nostra immolan-
tē, nos in gratiā, & amicitia recipit, sceleribusq; nostris propitiatur.
Hic est em mysticus ille arcus in nubibus cœli positus, quē cœlestis Genes. 9.
Pater intuens, placatur, seque à seueritate ad misericordiā flectit. Vi-
detis ergo ex hoc mutuo Patris & Filij aspectu, & eorundē in nos a-
morē, & oēs diuinæ gratiæ opes, & magnificentissima dona, perficiscie

Sed ne quis, dum has diuinę erga nos dilectionis causas assignamus, circulari argumentatione niti calumniatur, sciat is primũ, huius tantę dilectionis, tantiq̃ue beneficij vim ad immensam diuinę bonitatis & charitatis opulentiam esse reuocandam. Ex hac enim summum illud maximumq̃ue diuinorum donorum manauit, quo Deus Pater ita dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret. Quo vno tam magnifico dono, cętera deinde omnia (vt Apostolus ait) nobis simul cum illo donauit. Is igitur tantam illam in Christo charitatem incendit, is nobis talem sacerdotem, regem, aduocatum, mediatorem, redemptorem, & propitiatorem habere voluit, per quem nobis propitius fieret, omnesq̃ue in nos gratiæ, & misericordię suę opes effunderet. Ceterũ si huius diuini consilij causam quęras, ea nimirum est, quod summus ille rerum omnium Dominus, omnia opęra, sua misericordia simul & iustitia (vt ita dixerim) condire, & illustrare solet. Quam rem in hoc clarissimo humane redemptionis opere precipue captauit; in quo summa eius misericordia cum summa iustitia coniuncta cernitur. Summa enim misericordia fuit, quod nobis vnigenitum filium suum dedit: summa verò iustitia, quod nos propter infinita filij merita placidis oculis intuetur, & maximis beneficijs afficit.

§. III.

¶ Superest aliud in hoc incarnationis Dominicę sacramento non negligenter considerandum. In eo namq̃ue diuinę sapientię consilium mirabiliter elucet. Cũ enim christianę philosophię summã Apostolus in charitate sitam esse docuerit, illud prius salutis nostrę autor curare debuit, vt algentia hominum pectora hoc cęlesti igne inflammaret. Quid autem nos ad hunc amorem vehementius incendere poterat, quã hoc ipsum Dominicę incarnationis opus, quod totum (vt iam ostendimus) ex immęso diuinę bonitatis amore profectum est; quo humanis diuina copulata sunt; quo altissimus ille cęlitum Imperator humana carne vestiri, nobisq̃ue per omnia, absq̃ue peccato, similis fieri dignatus est: vt quos tam dissimilis, & dispar naturarum conditio disiungebat, earundem communio copularet. Excitat ergo primũ nos ad redamandum tantus hic amor ostensus, tam aperta diuinę bonitatis in hoc ipso opere declaratio, tantum nobis beneficium impensum, ac postremò (quod caput est) tanta inter Deum, & hominem coniunctio, & similitudo.

Quantam porrò similitudo hæc atque coniunctio ad amorem conciliandum vim habeat, proposito aptissimo (vt mihi quidem videtur)

43 detur) exemplo vobis explicare tētabo. Refert Plutarchus, Alexandrum illum Magnum, vbi victo Dario, amplissimo Persarum regno potitus esset, vt subactos bello Persas, sibi, Macedonibusq̃ue suis conciliaret (quod paribus animis, ac studijs in fide victoris permanerent) centum virgines ex Persis elegisse, easq̃ue sub vno aureo tentorio centum Macedonibus in matrimõniũ collocasse; vt hac sanguinis communionē, & communi filiorum procreatione, omnes in vnum quodam modo populum sub vnius Regis imperio coalescerent, & conspirarent. Nec his contentus (quod maior intercederet inter Principem, & populos sibi subditos similitudo) idem Persarum cultu inspecto, miscellaneum quoddam gestamen, ex Persico, Macedonicoq̃ue habitu, instituit; hac videlicet ratione honore vesti habito, eorum, quos armis obtinuerat, animos sibi concilians, quod magis in fide permanerent, & Macedones sibi imperantes, non vt hostes odio sed vt conciuēs amore prosequerentur. Belluas captantes homines ceruorum sibi tergora obuoluunt; plumatisq̃ue tuniculis amiciuntur qui ad aucupia exeunt: at magnus ille Rex gentes indomitas ferarũ in modum mansuefaciens, vernaculis eas vestibus, assuetisq̃ue viuendi institutis demulsit, placidioresq̃ue reddidit. Hęc omnia ex Plutarcho: qui hoc exemplo grauiter aduersus Xerxem, eorundem Persarum Regem, commouetur; quod is animaduertens Europam & Asiam interiecto Hellespontico mari diuisas, decreuisset multis in vnum ratibus lignisq̃ue coniunctis pontem extruere, qui vtramq̃ue hanc mundi partem coniungeret. Quantò verò prudentius Alexander, qui nationes inter se dissidentes, non ratibus & lignis, sed amore legitimo, castisq̃ue coniugijs, & liberorum procreatione copulauit. Hoc igitur exemplo fratres (vt antè diximus) diuinę sapientię consilium intelligere licebit: quæ dum humanam naturam sibi desponsauit, nos omnes in illa sibi copulauit, & sempiterno amoris vinculo deuinxit. Quo etiam opere communem sibi & nobis mortalitatis vestem aptauit: vt si iam altissimum Deum, tanquam à natura nostra alienum, amare pigeat, modò iam similem nobis factum, & humanitatis nostrę habitu vestitum, amare non pigeat; & sic amare, vt quemadmodum is amore nostri deuinctus, non sanguini, non vitæ, non vlli rei pepercit, vt salutem nostram constitueret; ita nos sic huic tantę dilectioni vicem reddere curemus, vt cum Apostolo, non tribulatio, non angustia, non fames, non nuditas, non periculum, non gladius, non deniq̃ue res vlla vel tam acerba, vel tam grata, & pretiosa sit, quæ nos ab eius dilectione valeat separare.

parare; à qua tunc separamur, cum in aliquod lethale peccatum incidimus: quod à nobis idem Dominus clementer auertere dignetur, qui cum Patre, & Spiritu sancto uiuit, & regnat in secula seculorum. Amen.

IN FESTO APOSTOLORVM

Philippi & Iacobi Concio prima, in qua prior pars Evangelicæ lectionis explanatur.

H T E. In domo Patris mei mansiones multe sunt: si quò minus, dixissem vobis, Quia vado parare vobis locum. Ioan. 14.

Odierna sancti Euāgelij lectio, dilectissimi, pars quædam est consolatorij sermonis, quem Dominus pridie eius diei quàm pateretur, ad discipulos habuit; in quo illos de dilectissimi magistri abscessu mœrentes multis rationibus consolatur, & spiritualis doctrinæ præceptis ad futura certamina, quæ illos manebāt, munit, & armat; quorū nonnulla in sacra huius diei lectione continentur: quam vt salubriter, & religiosè explanare possimus, cœlestem opem sacratissimæ Virginis intercessione suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

Sunt inter christianas virtutes nonnullæ aded præstantes, vt non solum per se ipsæ vtilis, & salutes sint, sed alias etiam virtutes ad actiones, & officia sua vehementer acuant. Inter quas tres illæ virtutes, quæ à Theologis, Theologicæ, hoc est, diuinæ appellantur; nempe, fides, spes, & charitas, principem locum tenent. Has autem virtutes cum primis sectari debet, quisquis ad omnium aliarum virtutum laudem, ac dignitatem aspirat. Sed prætermittenda nunc spe, & charitate, insignem fidei dignitatem, & vtilitatem inspiciamus. Constat enim, fidem virtutum omnium radicem, & fundamentum esse. Sine fide quippè impossibile est placere Deo. Si autem radicis nomen verè in fidem cadit, consequens est, vt quemadmodum arbores, quæ altius in terra radices iaciunt, sublimius se se attollunt, & vberiores fructus proferunt: ita planè viua fides, quò firmius in mente nostra fundata, & radicata fuerit, hōc maiores iustitiæ, atq; virtutum

Hebr. 11.
Simil.

tū omniū prouentus fundet. Quāuis autē fides clarissimū Dei donū sit, & ab eo in fideiū mētes deriuetur, nihilominus tamen multis ac miris argumētis, & testimonijs illustratur, maioraq; recipit incrementa, per quæ iustus homo ex fide in fidē (vt Apostoli verbis vtar) quotidie proficit. Cum enim vtrūq; lumē, naturę scilicet, & gratiæ, ab eodē autore proficiscatur, aded alterū alteri minimè aduersatur, vt etiā alterum altero cumuletur. Vt ergo corpora nostra nō solum hausto cibo & potu interius calefiunt, sed exterius etiam applicitis vestibus calorē concipiunt: ita fides non solum interno diuini Spiritus lumine, sed externo etiam, hoc est, miraculorum, & diuinorum operum testimonio, eodem Spiritu cooperante, roboratur, & confirmatur. Quò fit, vt quāuis ea quæ fides prædicat, supra omnē rationis humanæ facultatem posita sint, nos tamē non temerè, sed maximis rationibus, & argumentis inducti, cum magna ratione credimus. Cum sint autem innumera testimonia, & argumenta, quibus fidei veritas cōprobat, vnum duntaxat ex tam multis, quod ex hodierna sancti Euangelij lectione colligitur, in medium afferam.

Ad hoc igitur sciendum est, ea, quę in sacra huius diei lectione continentur, Dominum ea ipsa nocte, qua erat in manus impiorum tradendus (vt paulò antè diximus) inter discipulos perorasse. Non ignorabat autem is, quę hostiū suorum illo die consilia essent, quæ insidiæ, qui armorum apparatus, quæ supplicia contra ipsum pararentur. Nam & Iudæ proditionem prænucciavit, & illi accelerare ea quę tunc moliebatur, adinonuit, & trinam Petri negationem ante galli cantū, & discipulorum fugam, & scandalū quod ea nocte passuri essent, & imminens sibi mortis supplicium eo ipso die apertissimè prædixit, quod sæpè etiā aliàs ante passionē denūciaret. Si ergo Dñs is fuisset, quē Iudæi prædicabāt, quē & malefactorē, & gentis illius subuersorē, & blasphemū esse clamabāt (vt pote qui cum homo esset, diuinitatis sibi gloriā intoleranda superbia arrogaret) si, in quā, talis fuisset, quid quæso facturus erat eo die, quo se atrocissimis hostibus tradēdū, & immanissimo crucis supplicio afficiendū sciebat? Quid, in quā, tū esset facturus, nisi quod malefici homines solēt, cum ad necis supplicium à Præfectis vrbiū quærentur? Fuga enim celerissima sibi consulunt, omnes latebras exquirunt, omnes vrbis angulos lustrant, si quem fortè aptum ad latēdum inueniant. Sunt qui se vel in cisternis, vel in tumulis inter mortuorum cadauera condunt: sunt qui se præcipientes vel ex tectis, vel fenestris exturbant, si alia via sibi ad fugam aditus non pateat: sunt etiam

T 4

qui

qui ad Indos vsque, hoc est, ad extremos mundi fines, vxore, liberif- que charissimis relictis, fugiant, si alia ratione mortis periculum vi- tare nequeant: denique nullum non mouent lapidem, nulla siue cor- poris, siue rerum suarum incommoda recusant, tantisper dum vitam incolumem seruent. Iam vero qua trepidatione & consternatione euagitantur, qua celeritate huc & illuc consilij inopes discurrent, vt aliquam salutis, & vitæ conseruandæ rationem inueniant! Hæc igitur malefici homines. Sed quid ego maleficos dico? cum etiam sanctissimi quique viri, quo tempore vel ab infidelibus, vel ab hæreticis ad necem quærerentur, desertas & inuias solitudines peterent, vt à morte etiam gloriosa eriperentur. Sic enim S. Blasius ad Argeum montem aufugit, qui tamen ab Agricolai præsidis militibus, in eo monte venantibus, deprehensus est. Quid vero magnus ille Athanasius? quas non mundi oras peragravit, vt Arrianorum gladios effugeret? Qui etiã (quod incredibile dictu est) sex annos cõtinuos in sicca cisterna sine Solis aspectu latuit.

Nunc in Dominum Saluatorem oculos conijciamus: ea ipsa nocte, qua sciebat se ad mortis supplicium quærendum, cum discipulis cœnauit, & Pascha cum illis religiosissime celebravit, pretiosissimi corporis, & sanguinis sui sacramentum instituit; quodque omnem superat admirationem, (vt humilitatis virtutem exemplo suo commendatissimam redderet) discipulorum pedes lauit: quodque non minus mirabile est, longissimum ad eos sermonem habuit; quo illos & ad mutuam dilectionem, & laborum patiẽtiã, & omnia virtutum officia instruxit, & multis, maximisque rationibus eos de abscessu suo mœrentes, atque trepidantes consolatus est. Nec hoc contentus, in eo sermone pro illis orationem ad Patrem fudit, vt eius patrocinio adiuti, quod ipse verbis docuerat, illi moribus, & vita præstaret. Qui ergo sic se hoc tempore gerebat, qui hac tanta pace, & tranquillitate animi hæc pietatis officia exercebat, quo die hostes eius hastas poliebant, gladios acuebant, faces accendebant, & exercitum ad se capiendum comparabant, quoniam modo is esse poterat, quem Iudæi maleficum, subuersorem, & blasphemum esse clamabant? Si enim is esset, haud dubium quin illo tempore ea faceret, quæ ij solent, quibus præsens mortis periculum imminet. Quis igitur adeo pertinax, & amens erit, qui hac ratione dignitatẽ, & innocẽtiã Dñi, & hostiũ suorũ cæcitatem non agnoscat? Quis huic tam firmo fidei nostræ argumẽto refragari queat? Nec dissimile huius veritatis, & innocẽtiæ argumentum est, summum illud eiusdem Dñi, inter tot accusantiũ calunias, atque mendacia,

dacia, silentium. Quis enim reus, cum de capitis periculo agitur, & à falsis testibus ante iudicẽ accusatur, silentium seruat? quis non clamoribus omnia cõplet? quis non iuramentis iterum atque iterum repetitis, innocentiam suam tuetur? quis denique non cœlum, terramque hoc tempore permiscet? quis non Dei atque hominum fidem aduersus tantum nefas implorat? Si hoc ipsum nocentes quoque faciunt, quid innocentes facturos putamus! At Dominus tantum inter tot falsa crimina silentium tenuit, vt Præses ipse vehementer admiratus, ad illum dixerit: Mihi non loqueris? Ioh. 19. Nescis quia potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittere te? Quis igitur vel hoc vno indicio & fidei nostræ veritatem, & Christi Dñi dignitatem non agnoscat? Sunt quidem grauissima, & innumera penè argumenta, quibus catholicæ fidei veritas comprobatur, è quibus tamen hoc vnum in medium afferre volui, quod ex hodierna sancti Euangelij lectione desumitur, vt vel hac vna ratione radix fidei mentibus nostris altius impressa, vberiores virtutum, atque iustitiæ fructus germinet. Sed iam ad Euangelicam lectionem propius accedamus.

§. I.

¶ Ait ergo Dominus discipulis; [Non turbetur cor vestrum.] Triplici Ioh. 14. de causa discipulorum animi turbati erant. Primum, quod dilectissimum magistrum, cuius gratia omnia reliquerant, à se discedere intelligebant; vt non possent filij sponsi, ablato sponso, non lugere. Deinde, quod audierant, vnum ex ipsis in tantum nefas prolapsurum, vt magistrum hostibus proderet. Quamuis enim huius tam tetri facinoris sibi conscij non essent, suæ tamen infirmitatis memores, pro se quisque tantum illud nefas formidabat. Itaque; (vt Matthæus Euangelista refert) contristati valde cœperunt singuli dicere, Nunquid ego sum Domine? Matth. 26. Postremò illos etiam grauius angebat, quod audierant, Petrum, qui velut columnam erat inter eos, ter Dominum esse negaturum, ipsosque ea nocte graue scandalum passuros. Hanc igitur discipulorum trepidationem Dominus adimere intendit, cum ait, [Non turbetur cor vestrum.] Quo in loco diligenter obseruandum esse ait Rupertus Abbas, quod non dixerit, Ne turbemini: quando quidem paulò antè dixerat, ipsos ea nocte scandalum passuros, ipsumque Dominum relicturos. Ergo quod ait, [Non turbetur cor vestrum.] idem est ac si dixisset, non deficiat fides vestra. Quoniam, inquit, Satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum; & tanta trituræ vis erit, vt dispergami omnes, & me solum relinquatis. Hoc vnum ergo restat persuadere, vt corporaliter dispersi, saltem corde imperturbato permaneat

tis mecum in tentationibus meis. Hoc enim est quod ego rogavi 12
pro te Petre, ut dum voce negas, saltem in corde fides tua non de-
ficiat; & de hoc ipso quod offendis in verbo, aliquando conuersus
confirmes fratres tuos. ¶ Itaque non turbetur cor vestrum, sed cre-
dentes in Deum, credite & in me, neque tentationum mearum euen-
tu turbati, errasse vos arbitremini in eo quod hactenus credidistis
in me. Credite, inquam, in me. Et si nunc ingruentis asperitas hye-
mis extrinsecus virentia confessionis vestrae folia deterit, ac disper-
git, viuat saltem intrinsecus radix bonae arboris, ut postquam haec
hyems transierit, postquam hic imber abierit, & recesserit, de radi-
ce credulitatis, quae viget in corde ad iustitiam, reflorescat oris con-
fessio ad salutem. Hactenus Rupertus.

Sed expendamus, quae Dominus salutis praesidia discipulis pro-
ponat, ut illis metum adimat. Certè talia, ut illis muniti, etiam si cœ-
lum concideret, & terra incendio deflagraret, nihil esset cur trepida-
re atque turbari deberent. [*credit, inquit, in Deum, & in me credite:*] 13
hoc est, sicut fidem atque spem vestram in vno Deo repositam ha-
betis, ita in me etiam reponite; mihi fidite, me tutorem, defenso-
rem, ac patronum, & salutis vindicem agnoscite: nihil enim mi-
nus in me diuinitatis, ac potestatis quam in Patre est. Cùm autem
tot meae erga vos dilectionis argumenta habeatis, quae tanta cala-
mitas esse potest, quae vos, me protegente, de gradu virtutis, &
constantiae depellere queat? An non in Esaia legistis, Iuxta est qui
iustificat me: quis contradicet mihi? stemus simul: Quis est aduersa-
rius meus? accedat ad me. Ecce Dominus Deus auxiliator meus;
quis est qui condemnet me? Huius ergo Domini patrocinio muni-
ti, nihil est cur vel cunctorum hominum, vel inferorum etiam vim 14
& potentiam timeatis. Hec est autem vel maxima piorum homi-
num in calamitate felicitas, quod in rerum omnium Domini tutela
securi latent. Qua de causa ipso Propheta ad lætitiā adhortatur
cùm ait; Lætamini in Domino & exultate iusti, & gloriamini om-
nes recti corde. Meritò non in se, aut humanis praesidijs, sed in Deo
lætari monet; quod videlicet Deum habeant tutorem, protecto-
rem, autorem felicitatis, vindicem libertatis, atque postremò fi-
dissimum parentem, qui non minorem illorum quam parentes fi-
liorum curam & prouidentiam gerat. Hoc igitur primum Dominus
discipulis praesidium, atque solatium proponit.

Sequitur aliud. [*In domo Patris mei mansiones multae sunt; si quò mi-
nus;*] hoc est, alioqui, vel si secus esset, [*dixissem vobis, Quia vado pa-
rare*

Ioan. 14.

Mat. 50.

7

Psal. 31.

Ioan. 14.

15 *rare vobis locum.*] Hac oratione Dominus profectiōem suam ad
eorum salutem pertinere ait, quod ad parandum eis locum profi-
cisceretur. Quocirca non modò illis minimè trepidandum, sed
summopere etiam lætandum esse. Sed paulò diligentius hæc Do-
mini verba excutiamus, quibus de cœlestis gloriæ præmio differit.
Præmium autem, quod essentiale vocant, in aperta immensæ illius
pulchritudinis contemplatione, & dilectione consistit. Hac enim
in re non solum hominum, sed Angelorum etiam felicitas posita
est. Quamuis enim (ut D. Thom. ait) naturæ conditione longè in-
feriores sint homines Angelis, in beatitudinis tamen dignitate pa-
res sunt. Nec enim aliud est quod homines, quam quod Angelos
beatos efficit. Imo si beatitudinis obiectum spectare velis, non est
aliud quod Deum, & quod hominem beatum facit. Neque enim
16 alia Dei beatitudo est, quam se videre, & se ipso frui; eademque
hominis, suo tamen gradu, beatitudo est. Hoc est enim illud Do-
mini sui gaudium, in quod fidelis seruus intrare præcipitur. Sum-
mus siquidem ille bonorum omnium largitor, non aliam si-
bi, aliam fidelibus seruis beatitudinem proposuit, sed quod si-
bi diuinitatis iure conuenit, in illos per adoptionis gratiam
contulit. In illius ergo amplexu, & contemplatione felices
erimus, in illo summo gaudio explebimur, in illo volubilis &
inquieta desideriorum nostrorum rota conquiescet: quia ni-
hil vltra habebit quod desiderare possit, cùm in illo summo & infi-
nito bono, bonorum omnium summam deprehendat. Hoc enim
bono Propheta se beandum profitebatur, cùm diceret, Satiabor
cùm apparuerit gloria tua: siue, ut alius vertit, Satietas lætitiarum
17 est cum vultu tuo. Hic est autem denarius ille diurnus, qui Domi-
nicæ vineæ operarijs in Euangelio promissus est. Denarius autem
complexu suo omnem continet numerum; ut hac ratione intelli-
gamus, bonorum omnium summam in hoc sempiternæ felicitatis
præmio contineri.

Hoc cùm ita sit, cur Saluator ait, [*In domo Patris mei* 10an. 14
mansiones multae sunt;] hoc est, multiplices felicitatis & gloriæ
gradus; cum tamen vnum sit beatitudinis obiectum, vnusque o-
perarijs omnibus denarius, ut modò diximus, fuerit promif-
sus? Huic quæstioni Diuus Thomas respondet, cœlestem illam S. Tho:
beatitudinem, & vnā, & multiplicem, diuersis quidem ra-
tionibus esse. Primum quidem vna est omnibus, qui eundem
Dominum resecta facie contemplantur. Omnes enim cœlestem
illum

D. Tho:

Psal. 16.

Matt. 20.

10an. 14.

S. Tho:

illum Regem in decore suo vident: quamuis solus ipse immensam pulchritudinis suae magnitudinem comprehendat. Omnibus deinde eadem aeternitatis mensura haec ipsa gloria distribuitur. Sciunt enim se in Dei gratia, & amicitia ita esse confirmatos, ut nulla unquam temporis diuturnitate ab illa casuri sint. Postremo ita inter sese mutua charitate deuincti sunt, ut propria singulorum gaudia omnibus communia sint. Si enim materna charitas facit, ut dignitas & gloria quae filio obtigit, non minus ipsam, quam filium attingat; quid flagrantissima illa beatorum charitas faciet, quae multis partibus omnem naturae dilectionem superat? Quod sit, ut cum infinitus prope sit numerus beatorum, infinita prope sint gaudia singulorum. Quos autem ad virtutem aculeos haec tanta spes, tantaque felicitas nobis addere deberet, quibus haec tanta gloria proposita est! His ergo rationibus felicitas illa, vna eademque esse dicitur: nihilominus tamen (ut hoc in loco Saluator ait) multiplex, maximèque varia est: quia non omnes eadem mensura diuinæ pulchritudinis speciem contemplantur, nec illa eadem pari mensura fruuntur. Cum enim in diuinæ pulchritudinis contemplatione, atque fruitione sanctarum animarum felicitas posita sit, quicumque cordis puritatem in hac vita maximè coluerunt, seque ipsos à terrenarum rerum contagione, & amore puros, integrosque seruarunt, hi planè longè clariùs diuinam illam speciem contemplabuntur. Vnde Saluator, Beati, inquit, mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Quicumque etià flagrantiori charitate Deum in hac vita dilexerunt, feruētioresque, & alacriores in eius obsequio fuerunt, hi planè maiori voluptate atque gaudio afficientur, cum illum ipsum aperta facie videant, quem adhuc velatum tantopere in hac vita dilexerunt. Ex his autem illud efficitur, ut quemadmodum ex eodem fonte alius maiorem, alius minorem aquae mensuram, pro vasis magnitudine, refert; ita beatæ illæ mentes, pro meritorum dignitate, & maiorem, vel minorem felicitatis gloriam ex inexhausto illo immensæ pulchritudinis fonte haurient. Hoc est ergo quod cœlestis magister insinuauit, cum in domo Patris sui mansiones multas esse dixit: quia videlicet diuersa sunt merita viuentium, diuersa dona gratiarum, quæ vobis, & illis distributa, vel distribuenda sunt. Itaque sicut alia claritas Solis, alia Lunæ, atque alia stellarum; stella quoque differt à stella in claritate; sic & ipsæ mansiones multæ sunt, & in gloria differunt; veruntamen omnes in firmamento immortalitatis, & incorruptionis stabilitæ sunt.

Cæterum

- 21 Cæterum ne discipuli hanc tantam gloriam quam diutissimo temporis spatio differendam putarent, adiunxit protinus, se eò proficisci, ut eas illis mansiones pararet. [Et si abiero, inquit, & preparauero vobis locum, iterum veniam, & accipiam vos ad me ipsum, ut vbi ego sum, & vos sitis:] ut videlicet vbi fuerit corpus, ibi congregentur & aquilæ; vbi caput, ibi membra; vbi magister, ibi discipuli; vbi denique; (sponsus, ibi etiam filij sponsi. Quod autem dicit, [Iterum veniam, & accipiam vos ad me ipsum,] hoc in fine vitæ Apostolorum, atque adeo piorum hominum accipiendum est, quo tempore illos Dominus ad felicitatis suæ consortium rapiet. Nec in morte tantum, sed ante mortem etiam spiritualiter eos inuisere solet. Hoc enim Sponsa in Cant. insinuat cum ait, Dilectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatum, ut pascatur in hortis, & lilia colligat. Hic autem hortus, Ecclesia est: areola verò aromatum, piorum hominum coetus, qui variarum virtutum fragrantia, Christi bonus odor sunt. Harum autem virtutum suauitate cœlestis sponsus mirificè pascitur, & oblectatur. Præcipue verò lilia colligere dicitur, (quæ candore suo, & pudicitia, & virginitatis puritatem designant) ut hac ratione eximiam illam dilectionem agnoscamus, qua summus ille puritatis fons erga huiusmodi animas afficitur.
- ¶ Verum hoc in loco non negligenda quæstio obijcitur, quæ in reliqua concionis parte tractanda est. Quid enim sibi vult quod Saluator ait, se in hoc proficisci, ut locum discipulis inter cœlestes illas mansiones pararet. Hæ namque mansiones ab æterno iam diuinæ prædestinationis decreto electis omnibus paratæ sunt; & quam quisque felicitatis mensuram sit percepturus, iam olim à Deo constitutum est. Est ita fateor: sed qui in his mansionibus collocandi sunt, non sunt adhuc parati. Has namque mansiones non impuris hominibus, sed iustis, sed Dei amicis, atque adeo filijs charissimis, (qui adoptionis iure in paterni patrimonij possessione collocandi sunt) Pater æternus destinauit. At omnes posterius Adæ, impuri, & in peccato concepti sumus, sicut Esaias ait; Et facti sumus immundi omnes nos, & Isai. 64. omnes iustitiæ nostræ quasi pannus menstruatus: omnes item inimici Dei, omnes natura nascimur filij iræ, omnes ferè multis criminibus alligati, & sempiternæ mortis rei effecti sumus. Quocirca necesse est, impedimenta hæc, quæ hominibus cœlestis regni aditum intercludunt, amouere, ut digni efficiantur qui in illas mansiones admittendi sint. Hoc est igitur quod nunc se Dominus facturum pollicetur,

licetur, cum se ad paradum nobis locum proficisci ait: perinde enim 24
est ac si diceret; Ad crucem modò atque passionem propter vestram
salutem constituendam pergo, per quam commune generis huma-
ni debitum sanguinis mei oblatione dissoluam, per quam peccata mundi
expiabo, per quam vos Patri meo reconciliabo, & ex iræ filijs, Dei ami-
cos, & filios, atq; coelestis patrimonij hæredes efficiam; & per quam de-
nique gratiam, & Spiritum sanctum vobis impetrabo, qui intra vos
manens, diuinæ puritatis, & sanctitatis participes efficiat; & sic tan-
dem ad illas mansiones, quæ iam olim paratæ sunt, vos præparet, &
illis dignos reddat. Hac ergo ratione vado parare vobis locum. Qua
ex re, charitatis erga nos Christi magnitudinem agnoscere licet, qui
tanto, suo incommodo nos ad illas mansiones parauit. Morte quippe
sua nobis immortalitatem contulit; doloribus suis sempiternæ
felicitatis gaudium nobis promeruit; ignominioso crucis supplicio 25
immortalem nobis gloriam comparauit; & omnia in corpore suo
diuinæ iustitiæ tela excipiens, nos cum Patre, à quo dissidebamus,
in gratiam restituit; ac postremò pretioso sanguinis sui cruore pecca-
torum nostrorum chirographum, quod erat nobis contrarium, de-
leuit; atque ita demum impedimenta omnia, quæ nobis aditum in
æternas illas mansiones intercludebant, mortis suæ sacrificio sustu-
lit. Hoc est autem summum illud beneficiû, quod Ioannes in Apoc.
de Domino Salvatore loquens, suauissimis his verbis exposuit; Qui
dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo. Quamuis
autem hoc summum diuinæ pietatis beneficium latissimè ad om-
nes pateat, vnusquisque tamen fidelium singulariter sibi impensum
existimare debet. Vt enim solis lumen, quod omnia illuminat, non
minus vnicuique lucet, quam si eum solum illuminaret; ita Domini 26
cæ passionis sacrificium, quod pro omnibus oblatum est, non minus
unicuique prodest, quam si pro eo solum oblatum esset. Hoc enim
animo Apostolus huius beneficij gratiam sibi applicat, cum de
Domino Salvatore diceret; Qui dilexit me, & tradidit semetipsum
pro me: hoc est, tanta me charitate dilexit, vt cum ego morti adiudi-
catus essem, ipse se medium obiecerit, & mortem, quam peccata mea
merebantur, ipse, qui nihil morte dignum admiserat, pertulerit. Qui
ergo fieri potest, vt nõ illum redamem, qui tanto me amore dilexit?

Vt ergò quisque nostrum, fratres, Pauli exemplo, hoc grati animi
obsequium Redemptori exhibeat, oculos in sublime tollat, & pen-
dentis in cruce Domini imaginem pio cordis affectu contemplans,
sic cum illo agat; Quis te, quæso Domine, ferreis clavis in hoc ligno

con-

27 confixit? quæ noxa tua? quod scelus tuum? quæ flagitia? quæ rapinæ
tuæ fuerunt, propter quas inter maleficos homines appendereris, &
quasi sceleratus penas dares? Tu fons puritatis, tu agnus ille inno-
centissimus, in quo nulla erat macula; qui iniquitatem non fecisti,
neque dolus inuentus est in ore tuo. Omnes nos quasi oves errauim- 1. 58.
us, vnusquisque in viam suam declinauit. Nemo nostrum dicere po-
test, Mundum est cor meum, purus sum à peccato. Tu solus sine pecca-
to, tu solus sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus,
& excelior coelis factus. Huic interrogationi respondere Dñs pote-
rit; Nõ mea iniquitas, sed tua, me huic patibulo affixit; superbia tua
me sic humiliavit; auaritia tua sic spoliavit; lasciuia tua in tot me do-
lores coniecit; & inobedientia tua, manus meas, & pedes clavis in li-
gno confixit. Vidi enim homines ob primi parentis inobedientiam
28 à paradiso expulsos, eosdemq; ob priuata cuiusque scelera ad sempi-
ternam mortem damnatos. Vidi nullum esse inter eos virum à pec-
cati, & mortis debito liberum, qui secundum diuinæ iustitiæ leges
pro omnibus satisfacere posset. Solus autem ego hoc poteram, quia
solus inter mortuos à peccati debito liber eram. Cum ergo animad-
uerterem, miseros homines diuinæ iustitiæ decreto ad sempiternam
mortem damnatos, vsque ad eam miserandam eorum vicem dolui, vt
salutis ipsorum gratia me in hoc tantum dolorum & cruciatuum pe-
lagus sponte coniecerim, vt quæ non rapui, exoluerem. Hæc, & mil-
ta alia in cruce positus respondere Dominus posset. Quæ cum dice-
ret, an non mentes nostras hac tanta amoris significatione liqueface-
ret? Si enim bonitatis, & charitatis, & beneficiorum magnitudo, fer-
rea etiam corda ad amorem excitant, quæ maior diuinæ bonitatis
29 declaratio, quæ ardentior charitatis exhibitio, quod maius diuinæ
misericordiæ beneficium, quam quod in Christi morte, & passione
conspicitur? Cum bello civili (vt Seneca refert) nobilis quidam vir
ad necem quaereretur, fidiissimus quidam eius famulus, qui eximio
Domini sui amore flagrabat, vestes eius induit, & anulos digitis ap-
tauit, seque intrepidum pro Domino morti obtulit. Quid hic qua-
sò Dñs famuli morte seruatus, tãtoq; deuinctus beneficio facere do-
beret? quo affectu tantum illud fidei, & dilectionis opus repleret? qua
beneuolentia de mortui liberos, si qui fortè superessent, prosequeretur?
Si igitur huc erga seruum Dñs animam gereret, quæ summis beneficijs in
sui amore pellexerat, quid nos facere, quid sentire, quo affectu atq;
ardore liquefieri par est, cum maiestatis Dñm pro seruandis nobis ad
mortem se obtulisse videamus? Ille enim seruus, hic rerum omnium
Dominus;

Dominus; ille beneficijs astrictus, hic non modò nullis nostris me- 30
 ritis obligatus, sed multis etiam iniurijs affectus; ille temporariam
 vitam breui temporis spatio definitam morte sua Domino contu-
 lit; hic sempiternam nobis vitam dedit, & à sempiterna morte libe-
 ravit. Quæ ergo beneficij ad beneficium comparatio? Vt enim alia
 præteream, tantum hoc beneficium beneficio præstat, quantum di-
 uinæ maiestatis dignitas seruili conditione præstantior est. Si ergo
 beneficium illud flagrantissimam seruati Domini charitatem, & sem-
 piternam memoriam merebatur, quid quæso fratres à nobis hoc sa-
 lutis nostræ beneficium suo sibi iure vendicat, quod infinitis parti-
 bus præcellit? Quæ ergo charitate tantam Dei nostri charitatem
 prosequi? qua dilectione tantas diuinæ bonitatis opes diligere? quas
 gratias pro tam ineffabili diuinæ clementiæ beneficio agere? quibus
 laudibus hoc tantum misericordiæ opus prædicare? qua deuotione 31
 clementissimi huius Seruatoris obsequio, & seruituti nos addici par-
 est? Quid enim illi non debeamus, qui vitam illam, quæ rerum om-
 nium conditarum dignitatem infinitis partibus vincit, in vitæ no-
 stræ remedium contulit? Quod si me totum, vitamque meam illi
 tradidero, quid sum ego ad Dominum meum? O quantus se nobis
 hic lugendi campus aperiebat, si illos in iudicium vocaremus, qui
 nulla huius tanti beneficij memoria tanguntur! qui tantum abest vt
 vllam tanto amatori amoris vicem rependant, vt etiam continuis
 sceleribus eius maiestatem violerit, & (quod in ipsis est) totum Do-
 minicæ redemptionis sacramentum euertant, cum se illo indignos
 sceleribus suis faciunt.

Sed fortasse aliquis dicat, Fateor me multum Redemptori debe-
 re, qui tantam in me salutem contulit; sed propter susceptam pro 32
 me mortem, & cruciatum quid illi debeo, qui cum Deus esset, ab om-
 ni doloris sensu immunis erat? Vt enim in Abrahæ sacrificio aries iu-
 gulatus est, Isaac autem mortis periculum euasit; ita in Christi sacri-
 ficio sacra illa humanitas passa fuit, diuinitatis autem maiestas illæsa
 permanfit. Est ita plane. Sed quatum quæso vnigenito Dei filio de-
 bes, qui dilectissimam illam humanitatem, quam sibi indissolubili
 vinculo desponsauerat, cuique esse suum contulerat, pro conseruan-
 da vita tua ad mortis supplicium obtulit? Hoc autem quale sit, pro-
 positus exemplis declarabo. Huius enim dilectionis magnitudinem
 ex ea dilectione, qua anima nostra corporis sui vitam diligit, conij-
 cere poteritis; quæ nimirum tanta est, vt Dæmon apud Iob, rebus
 omnibus, liberisque sancti viri amissis, dixerit, Pelle pro pelle, &
 cuncta

33 cuncta quæ homo habet, dabit pro anima sua; hoc est, pro vita sua.
 Cuius quidem dilectionis causa est, quia (vt modò diximus) anima
 suum ipsius esse atque vitam corpori tribuit. Neque enim corpus à se
 sed ab anima vitam habet: ideo sublata anima, corpus in cadauer,
 atque adeò in sterquilinum transit. Inde fit, vt anima, quæ suum ipsius
 esse corpori tribuit, illud vehementer diligat. Hoc autem exemplo,
 quo amore Dei filius sacram illam humanitatem diligat, perspicere li-
 cet: is namque suum ipsius esse, hoc est diuinum esse humanitati inexpli-
 cabili ratione tribuit, quamuis nullo modo eius forma sit. Hanc er-
 go adeò dilectam Sponsam salutis humanæ gratia in dolorum atque
 tormentorum omnium torrentem coniecisse, quantæ quæso digna-
 tionis, quantæ pietatis, & misericordiæ fuit! Adiciam alterum hu-
 ius rei exemplum, quod res fiat dilucidior. Ferunt maleficum quendam 34

hominem nullis tormentorum generibus ad commissi criminis con-
 fessionem adigi potuisse. Iudex autem prudentissimus excogitato
 nouo consilio, paruulum eius filium ante patris conspectum atroci-
 ter verberari iussit. Quo cruciatu ita patris viscera laniata sunt, vt
 admissum scelus aperta voce confiteretur. Quo iudicio colligimus,
 quantum nos eorum, quos charissimos habemus, cruciatus torqueat;
 quando quidem apud hunc hominem plus dilecti corporis dolor,
 quam proprii cruciatus valuit. Quod ideo dixi, vt hac ratione intel-
 ligatis fratres, quantum salutis nostræ autori debeamus, qui dilectis-
 simam, & purissimam illam humanitatem immanissimis hostibus
 cruciandam, illudendam, conspuendam, verberandam, crucifigen-
 dam, & mille modis excarnificandam incredibili pietate, & miseri-
 cordia tradidit, etiam si altissimam illam diuinitatis substantiam
 nullus dolor attigerit.

35 Quid est autem quod hoc summum redemptionis nostræ bene-
 ficium à nobis præcipue exigit? Certè vt huic tantæ erga nos diuinæ
 charitati vicem rependamus, & charitatem alterna charitate compen-
 semus: neque enim alia re plenius amor, quam amore compensatur.
 Si ergo Dominus maiori dilectione animarum nostrarum salutem,
 quam corporis sui vitam prosequutus est, efficitur planè, vt nos il-
 lum supra vitam nostram, supraque omnia, quæ in vita charissima
 sunt, diligere debeamus; eaque omnia prius, quam eius gratiam, &
 amicitiam interire patiamur. Hac enim ratione nos illum supra om-
 nia diligere comprobabimus. ¶ Deinde illud etiam à nobis exigi-
 tur, vt quando ille propter peccatum è cordibus nostris eliminan-
 dum dirissima supplicia subire non recusauit, nos quoque nulla ne-
 que

Simil.
 Gene. 22.

Iob. 2.

V que

que incómoda, neque supplicia recusemus, ne id admittamus, quod 36
 is tam immani odio execratus est. ¶ Postremò, quoniam vera dile-
 ctio in laboribus ob dilecti gratiam perferendis maximè comproba-
 tur (hac enim ratione suam erga nos dilectionem Saluator præcipuè
 declarauit) nostra quoque erga illum charitas nullo modo conque-
 scat, donec variorum laborum, & calamitatum insuperabili patien-
 tia comprobetur. Hæc igitur tanta diuinæ erga nos charitatis digna-
 tio effecit, vt Sancti viri multò magis cruciatus, & mortem propter
 Christi gloriam, quàm alij diuturnam vitam desiderarint. Sic enim
 beatus pater Dominicus flagrantissimo ardore non solum mortem,
 sed omnium etiam membrorum dilacerationem propter Christi
 gloriam sitiebat: sic sanctus Laurentius craticulas, & ignes, tanquam
 suauissimas epulas exoptabat. Sciebant enim hanc solam esse dignam
 mortis Christi compensationem, cum sanguis sanguine pensaretur. 37

Astor. 5. Quid verò Apostolos memorem, qui ibant gaudentes à conspectu
 concilij, quod digni habiti essent pro nomine Iesu contumeliam
 pati? Qua de causa Dominus, qui eorum desiderium, & martyrij glo-
 riam probè norat, noluit eos neque hac tanta gloria, neque deside-
 ratissima martyrij corona fraudare. Omnes enim Apostoli, vno
 Ioanne excepto, qui ex feruenti olei dolio incolumis euasit, scalam
 sibi in cælum per varias cruces, & mortes erexerunt. Hac autem re-
 gia, & Apostolica via Philippus & Iacobus hodiè cœlestem aulam,
 martyrij sanguine laureati, gratulantibus cœlestis curiæ ciuibus si-
 mul ingressi sunt. Quorum breuiter & sanctissimæ vitæ cursum, &
 mortis exitum attingam. ¶ Philippus igitur, in partitione prouinciarum,
 Scythiam sortitus est, in qua cum annos ferè viginti Christianæ re-
 ligionis institutis animos populi imbuisset, innumerabilemque mul- 38
 titudinem à falso cultu ad verum traduxisset, à nonnullis, qui à reli-
 gione nostra abhorrebant, comprehensus est primum; deinde ad
 statuam Martis ductus, vt ei diuinum honorem, & cultum tribueret.
 Eò vt ventum est, draco inusitatae magnitudinis ex basi statuæ eru-
 pisse dicitur, Pontificisque filium, qui ignem ad sacrificium ministra-
 bat, duosque Tribunos, qui prouinciæ præerant, quorum satellites
 Philippum comprehensum habebant, certo quodam impetu vulne-
 rasse, multosque flatu oris in grauem morbum præcipitasse. Philip-
 pus autem, qui omnia lamentationum, gemituum, morborumque
 plena cerneret, omnibus tum exposuit, si consilium ipsius sequi
 vellent, fore vt non solum ij, qui draconis flatu in morbum incidis-
 sent, conualescerent, verum etiam ij qui iam extincti essent, ab infe-

39 ris excitarentur. Quin etiam se Dei sui nomine draconem, qui eis
 tam pestifer esset, fugaturum promisit. Omnes eum tum orare, vt
 consilium daret, quo quàm primum vterentur, enixè cœperunt. Ille
 Martis statuam deiiciendam esse dixit, & in eius loco Iesu Chri-
 sti crucem figendam, quam ipsi venerarentur, & colerent. Cumque
 ægri sibi vires deesse clamarent, & ostenderent lachrymis, se, si
 possent, quàm primum deiecturos statuam, Philippus draconi Chri-
 sti nomine vt eò abiret, vbi nocere nemini posset, imperauit: atque
 ita eius iussu inde abiit. Tum autem & Pontificis filium, & duos
 Tribunos, quos paulò antè dixi, ab inferis excitauit, & omnes qui
 flatu draconis in morbum inciderant, curauit. Quo factum est,
 vt omnes qui antea Philippo infesti erant, pœniteret scelerum suo-
 rum, ipsique eum vt Deum in hominis specie & figura adorarent.

40 Ipse autem annum ibi præterea commoratus est, totumque illud
 tempus in tradendis, docendisque religionis nostræ mysterijs, insti-
 tutisque consumpsit. Eius itaque opera innumerabiles homines ad
 Christi cultum & religionem traducti, baptizati que sunt. Instituit
 autem eorum hominum ordinibus, & gradibus, qui rem diuinam
 procurarent, delectoque Pontifice, multisque templis ædificatis,
 ipse oraculo diuino admonitus, in Asiam reuersus est. Ibi in vrbe
 Hierapoli sectam Ebionitarum (qui Dei Filium veram hominis
 naturam ex Maria Virgine sumpsisse negabant) euertisse, ac su-
 stulisse, eorumque inuidia, & scelere in crucem actus, & lapidi-
 bus obrutus esse dicitur. Hæc de glorioso Philippi agone. ¶ Iaco-
 bus autem posteaquam Hierosolymorum Ecclesiam summa cum
 41 laude rexisset, rogatus à Iudæis, vt in die Paschæ, quum pluri-
 ma turba conuenire solebat, ex loco sublimi ad populum con-
 cionaretur, & à cultu Iesu, quem per errorem multi sequerentur,
 oratione, & autoritate sua populares auerteret, pinnam templi
 conscendit. Vbi magna Iudæorum, Gentiliumque astante mul-
 titudine, à scribis & Phariseis, quid ipsi de Christo videretur, alta
 voce rogatus, respondit, Quid me interrogatis de filio hominis?
 Ecce ipse sedet in cælo à dextris summæ virtutis: & ipse ventu-
 rus est in nubibus cæli. Quo sermone audito, scribæ & Pharisei
 conclamant, Proh, iustus etiam errauit. Ascenderuntque, & præcipi-
 tauerunt eum, & lapidibus obruere cœperunt. Ille verò conuersus,
 & super genua procumbens, quæ illi ob assiduum orandi vsum in
 camelorum speciem occalluerant, pro ipsis orabat, donec pertica
 fullonis

fullonis capite comminuto, spiritum emittit. Hoc ergo supplicij genere duo hi sanctissimi Apostoli Christi gloriam sanguine suo illustrarunt, clarissimaque nobis fidei, constantiae, charitatis, & inuictae patientiae exempla reliquerunt, per quae nos, ceu per gradus quosdam, ad caelestem gloriam, quam illi sanguine suo mercati sunt, sine sanguine etiam, aspirante diuina gratia, peruenire poterimus.

IN EODEM FESTO APOSTOLORVM

Philippi & Iacobi Concio secunda, in qua lectio
Euangelica explanatur.

T H E. Ego sum via, veritas, & vita. Nemo venit ad Patrem, nisi per me. Ioan. 14.

Hodie, fratres dilectissimi, duplicatam duorum insignium Apostolorum, Philippi & Iacobi gloriam sub vna solennitatis letitia celebramus. Et quidem de Philippo in sacra huius diei lectione, & sepe alias in Euangelicis literis mentio fit. De Iacobo autem, qui frater Domini dictus est, & Lucas in Actis Apostolorum, & Paulus in Episto. ad Galatas, & Corint. mentionem facit: Alium, inquit, Apostolorum vidi neminem, nisi Iacobum fratrem Domini. Frater autem Domini appellatus est, quod eius esset consobrinus, utpote Mariae Cleophae, sororis beatissimae Virginis Mariae, filius. Cuius feminae singularis pietas in hoc elucet, & quod iuxta crucem Domini cum piissima Virgine astitit (sic enim Ioannes ait; Stabat autem iuxta crucem Iesu mater eius, & soror matris eius, Maria Cleophae, & Maria Magdalene) & quod quatuor sanctissimorum filiorum mater extitit, nempe Iacobi huius, Simonis, & Thaddaei (qui alio nomine Iudas appellatur) atque Iosephi. Haec verò sancta femina in Euangelicis literis, modò Maria Cleophae, scilicet filia, modò Maria Iacobi, scilicet mater, & Maria Iacobi & Iosephi, scilicet mater appellatur, quae ex Alphæo viro quatuor has caelestes propagines suscepit: quarum tres, hoc est, Iacobum, Simonem, & Thaddæum, Dominus ad Apostolici munus dignitatem extulit: quartam verò, nempe Iosephum, in discipulorum ordinem cooptauit. Hodierna verò sancti Euangelij lectio, de solo (ut dixi) Philippo mentionem facit. Admonitos autem vos fratres in huius concionis initio velim, sacrae huius lectionis scriptorem

Galat. 1.

Ioan. 19.

ptorem esse Ioannem Euangelistam; qui & aquila, & discipuli, quem diligebat Iesus, nomine designatur. Hic autem dilectissimus discipulus hoc praecipue inter alios Euangelicæ historiae scriptores suscepit, ut argentia hominum pectora diuini amoris igne inflammaret. Ad hoc autem amoris huius causas, hoc est, clarissima diuinae charitatis beneficia in genus hominum collata ante oculos ponit. Quod singulari quadam ratione in sacra huius diei lectione facit; cuius quot sunt verba, tot penè sunt igniti amoris incitamenta. Idem tamen ut aquila regia, adeò sese supra nubes attollit, & inter nubila condit, ut non rarò caligantem mentis nostrae aciem effugiat. Quod in hac etiam lectione animaduertere licet; quando quae in ea Dominus diseruit, neque Thomas Apostolus, neque Philippus assequi potuerunt. Quae de causa Dominus Philippi, atque aliorum discipulorum tarditatem corripuit dicens; [Tanto tempore vobiscum sum, & non cognouistis me?] Quae cum ita sint, aperte liquet, nos diuinae gratiae lumine in praesenti concione indigere, ut hanc caelestem aquilam in sublime volantem, altissimaque Christi mysteria docentem consequi valeamus. Quod ut praestare possimus, caelestem opem sacratissimae Virginis intercessione suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

In hodierna sancti Euangelij lectione discipulos Dominus de abscessu suo, & futurorum laborum, atque persecutionum, quae illos manebant, praedictione turbatos, multis rationibus consolatur. Ait igitur, [Non turbetur cor vestrum.] Cur ita? quam mihi spem salutis Domine ostendis, cum tu me deseras, & tot mala mihi impendentia praenuncies? [Creditis, inquit, in Deum, & in me credite:] hoc est, quod vobis de Dei Patris benignitate promittitis, de me quoque polliceri potestis. In illo fidem, & spem omnem salutis repositam habetis; in me quoque, qui eiusdem cum Patre naturae, eiusdemque diuinitatis sum, reponite. His ergo duobus adeò firmis praedijs muniti, nihil est quod turbari, aut trepidare debeatis; sed cur potius cum Propheta dicatis; Dominus illuminatio mea, & salus mea, quem timebo? Dominus protector vitae meae, à quo trepidabo? & quod Esaias ait; Ecce, Deus Saluator meus, fiducialiter agam, & non timebo. Me ergo salutis vestrae defensore, atque patrono, quid vobis formidandum est? [Non ergo turbetur cor vestrum, neque formidet.] Audistis, quia ego dixi vobis, Vado, & venio ad vos: hoc est, nunquam vos derelinquam, semper inuisam, absensque corpore, spiritu, atque fa-

Psal. 26.

Isai. 12.

uore præsens semper adero. Hoc igitur primum vobis solatiū atque præsidium propono. 6

Deinde aliud adiungo; quod hic meus discessus ad salutem vestram destinatus est: [In domo quippe Patris mei mansiones multe sunt:] hoc est, diuersa virtutum, atque iustitiæ in cælo præmia, variæque piorum laborum mercedes electis omnibus iam inde ab omni æternitate constitutæ sunt; in quas tamen mansiones nullus iustorum hominum admittendus est, nisi in illas ego omnium primus introducar, qui eas omnibus sanguinis mei pretio comparare debeo. Vnde est illud Prophetæ, Me expectant iusti, donec retribuas mihi. Quod cum ita sit, nequaquam moleste discessum meum ferre debetis, quando is eò spectat, ut locum vobis inter cælestes illas mansiones parem. [Et si abiero, inquit, & preparauero vobis locum, iterum veniam, & accipiam vos ad me ipsum, ut ubi sum ego, & vos sitis.] Itaque meus hic ad horam discessus sempiterna mecum societate (quam nulla vnquam vis poterit dissoluere) cõpensandus est. Neque vllus vos error ab hac tanta spe deiiciat: [Nam & quò ego vado scitis, & viam scitis.] Magnus enim ad felicitatem gradus est, & in quo sit vera felicitas, & quò ad illam itinere perueniatur, agnoscere: quod vtrumque vos minimè latet. Vtrumque enim Dominus illos non rarò docuerat, cum se ad Patrem, vnde in hunc mundum venerat, tunc regredi nunciasset. Via autem quâ ad Patrem peruenitur, & mors Christi, & diuinorum mandatorum obedientia est; quam sæpe Dominus discipulis exposuerat, ideoque ait, [Et quò vado scitis, & viam scitis.]

Ad hæc, Thomas (qui nondum cælesti Spiritu hausto, hanc Philosophiam satis perciebat, sed de aliquo corporeo loco, atque itinere Dominum loqui existimabat) [Domine, inquit, nescimus quò vadis: & quomodo possumus viam scire?] Quia enim Dominus paulò antè Petro dixerat, Quò ego vado, non potes me sequi modò, sequeris autem postea: discipuli nihil his Domini verbis, nisi corporeum locum intelligebant; ideoque Thomas, suo, & illorum nomine rogat, [Domine nescimus quò vadis: & quomodo possumus viam scire?] Equidem in tota hac sacra lectione ita mihi se cum discipulis gefisse Dominus atque cum Samaritana videtur. Cùm enim is de spiritualis aquæ dignitate atque natura, hoc est, de diuini Spiritus gratia philosopharetur, carnalis mulier, quæ nihil spirituale nouerat, de materiali aqua illum semper loqui arbitrabatur: sic ergo cùm in hac sacra lectione Dominus de transitu per mortem suam

Psal. 141.

Ioan. 14.

Ioan. 13.

9 suam ad Patrem loqueretur (quo nobis iter in cælum aperiebat) rudes adhuc discipuli nihil horum assequentes, sola corporea loca, & itinera cogitabant. Qua in re diuinæ sapientiæ dignatio mirabiliter elucet, quæ ita se ad ima nostrâ demisit, ut cum rudibus discipulis, qui vix eius mentem assequebantur, adeò blandè atque familiariter loqueretur: quod certè nemo sapientum huius seculi facere voluisset. Perstat igitur Dominus in Philosophia sua, Thomamque de corporeo itinere, & via interrogante, ad spirituales sensum reuocat dicens, [Ego sum via, veritas, & vita. Nemo venit ad Patrem, nisi per me.] Exit autem idem Dominus, qui hæc aurea verba sanctissimo ore suo protulit, ut illo sum nobis hodiè sensum aperire dignetur. Video enim his pauculis verbis totius Euangelicæ Philosophiæ summam contineri. Itaque cum Thomas & de via, & de viæ termino interrogaret, Dominus vtrumque docet, cum se ipsum illi ostendit, qui simul & via, & viæ terminus est. Quia enim in ipso duplicem naturam confitemur, & adoramus, humanam scilicet, ac diuinam: per illam quidem viam, per hanc autem viæ terminus est. Terminus quippe humanorum desideriorum est, primam illam veritatem agnoscere, quæ omnem in se complectitur scientiam, & veritatem; & ad sempiternam illam vitam peruenire, quæ mortis, & morborum nescia, omnem in se vitæ iucunditatem continet. Cùm enim huc peruenit homo, nequaquam ultra progredietur: quia nihil erit quod amplius desiderare queat. Rectè ergo Saluator vtrumque in se vno demonstrat, cùm ait, [Ego sum via, veritas, & vita.] Quod (quemadmodum D. Augustin. ait) per inde est at-

10 que si cum homine agens, diceret, Qua vis ire? [Ego sum via.] Quò vis ire? [Ego sum veritas.] Vbi vis permanere? [Ego sum vita.] Itaque (vt Diuus Hilarius ait) nequaquam inerratica ducit ille, qui est via: nec illud per falsa, qui est veritas; neque in mortis relinquit errore, qui est vita. Hac ratione Saluator omnibus omnia factus est. Sic enim quidam hunc locum interpretantur: Ego sum via incipientium, veritas proficientium, vita perfectorum. Ego sum via ducens. Ducam, inquit, te per semitas æquitatis. Veritas lucens: Vobis, inquit, timentibus Deum, orientur Sol iustitiæ. Vita pascens: Ingredientur enim oves, & egredientur, & pascua inuenient. Ego sum via vitæ, veritas doctrinæ, vita salutis æternæ. Ego sum via in exemplo, veritas in promisso, vita in premio.

August.

Hilar.

Sed nunc viæ termino prætermisso, de via differamus, de qua
 Iohan. 14. Dominus adicit, [Nemo venit ad Patrem, nisi per me.] quia videlicet
 ego sum via, qua ad Patrem peruenitur. Hoc in loco diligenter in-
 quirendum nobis est, qua ratione Christus Dominus via ad Patrem
 esse dicatur. Necessè est enim, vt qui ad vitam tendimus, viam, qua
 ad illam peruenitur, probè teneamus. Rectè enim dicitur, Melius
 esse per viam claudis etiam pedibus ingredi, quàm extra viam cele-
 riter currere. Quò enim quisque celerius extra viam currit, hòc ma-
 gis à via deerrat, atque declinat. Ideòque Propheta sollicitè hanc re-
 ctam viam quærendam esse monet, cum ait; State super vias, & in-
 terrogatè quæ sit via bona, & ambulatè in ea. Quò edò diligentius
 curandum est, quò occultiora in hac via nobis ab antiquo hoste of-
 fendicula tenduntur. Qua de re Propheta queritur cum ait; In via
 hæc qua ambulabam, absconderunt superbi laqueum mihi. Ne igitur
 in re tanti momenti fallamur, sciendum est, diuinam sapientiam,
 quæ homini, Diaboli inuidia, lapsò opem ferre decreuit, cum mul-
 tis hòc rationibus efficere potuisset, hanc commodissimam iudicas-
 se; vt quia vnus hominis superbia, & inobedientia exitium attulerat
 mundo, summa vnus Dei & hominis humilitas, & obedientia
 (quæ vsque ad mortem crucis progressa est,) salutem conferret mū-
 do. Hæc autem tanta vnigeniti filij Dei humilitas, & obedientia
 vsque ad eò æterno Patri grata fuit, vt furorem omnem & indigna-
 tionem, quam aduersus præuaricatorem hominem, eiusque proge-
 niem conceperat, penitus remitteret; & iram in lenitatem ita com-
 mutaret, vt ex inimicis amicos, & ex iræ filijs, adoptionis filios effi-
 ceret; & quos à terrestri paradiso expulerat, ad cœlestis regni sedes
 euocaret. ¶ Atque vt omnes nouum hunc hominem salutis nostræ
 autorem, & libertatis vindicem agnoscerent, & salutem suam illi ac-
 ceptam ferrent, hoc etiam decreuit, vt salutis, & iustificationis nos-
 træ beneficium à fide in sanguine eius sumeret initium; quò pro-
 fiteremur, nos quidem non operum nostrorum merito, sed propter
 illius gratiam, & sacrificij meritum gratis iustificari. Vnde Apосто-
 lus; Iustificati, inquit, gratis per gratiam ipsius, per redemptionem
 quæ est in Christo Iesu, quem proposuit Deus propitiatorem per
 fidem in sanguine illius. Fidem autem primo loco Apostolus po-
 suit; partim vt Christi sanguinem (quo à peccatorum sordibus
 abluti sumus) debito honore afficeret; partim, quia fides in Chri-
 stum, prima radix, & origo est nostræ iustificationis. Ex eius quip-
 pè lumine, atque magisterio (nisi nostro vitio, & arbitrij liber-
 tate

tate impediatur) cetera omnia, quæ ad iustificationem sunt ne-
 cessaria, oriuntur. Dum enim ea nos docet; Christum se ipsum
 pro secleribus nostris expiandis in sacrificium obtulisse, nosque pre-
 rioso sanguinis sui cruore lauisse, & à Diaboli captiuitate redemisse,
 atque omnium meritorum, & laborum suorum participes effecisse,
 pios omnes motus, qui ad iustificationem requiruntur, animis no-
 stris ingenerat, nisi nos peruicacia & prauitate nostra rebelles huic
 diuino lumini simus. Quæ cum ita sint, quis talibus virtutum meri-
 tis fultus, spem salutis abijciat? quis talem redemptorem, atque pro-
 pitiatorem non flagrantissima charitate diligit? quis scelera sua, qui-
 bus immensa milliis maiestatem toties violauit, non amarissimè de-
 fleat? quis ea firmissimo atque constanti animo vitare cum vitæ etiã
 periculo non studeat? His igitur (vt ita dixerim) condimentis, quæ
 fides non impedita secum affert, iustificationis gratiam fidelis ho-
 mo consequitur; qua ex iræ filio, Dei amicus & filius, & regni eius hæ-
 res instituitur. Fides igitur non sola (ne quis vestrum de sola sibi in-
 formi fide blandiatur) sed his virtutibus adiuta iustitiam & salutem
 parit. Vt enim sunt inter cibos aliqui per se quidem vtilis, qui certis
 tamen condimentis apparandi sunt, vt grati & suaues edentibus fiât:
 ita fides, vel informis etiam, inter Dei dona numeratur; quæ tamen
 spei, charitatis, & pœnitentiæ virtutibus, ceu condimentis quibus-
 dam perficienda, & veluti condienda est, vt & nobis salutaris, & Deo
 gratissima fiat.

§. I.

¶ His ita constitutis, facilè quisque vestrum intelliget fratres, qua
 ratione Christus Dominus via esse dicatur. Hæc enim fides, quàm
 descripsimus, aditus est quo per iustitiam ad Patris æterni gratiam,
 & gloriam peruenimus. Quò quidem Christus Dominus nõ dissimili
 metaphora significauit, cum dixit; Ego sum ostium: per me
 si quis introierit, saluabitur, & ingredietur, & egredietur, & pa-
 sœua inueniet. ¶ Neque verò hac de causa solum, quæ præcipua
 est, Christus Dominus via esse dicitur, sed multis etiam alijs. Pri-
 mam enim via dicitur ad Patrem; quia ipse nobis Patris sui cog-
 nitionem præbuit, sicut ipse ait; Pater, manifestavi nomen tuum
 hominibus. Hoc autem fecit, cum immensas paternæ bonitatis,
 charitatis, misericordiæ, atque iustitiæ opes, parum antea mun-
 do cognitæ, summo incarnationis & passionis suæ beneficio
 mortalibus conspiciendas, & veluti manibus contrectandas præ-
 buit.

Isai. 30.
Ibidem.

buit. ¶ Deinde via est; qui patris leges, & præcepta, quibus itur in 18
cælum, planissimè nobis exposuit. Quo nomine illum Prophetæ
doctorem iustitiæ atque præceptorem nuncupant: sic enim Esaias
ait; Et erunt oculi tui videntes præceptorem tuum, & aures tuæ au-
dient vocem post tergum monentis; Hæc est via, ambulate in ea, &
non declinetis neque ad dexteram, neque ad sinistram. ¶ Nec modò
verbis, sed multò magis clarissimarum virtutum exemplis nos hanc
viam docuit. Recens quippè natus, dum in stabulo ponitur, in præ-
sepio reclinatur, & octavo die circumciditur, & Herodianas insidias
patitur, ac postremò dum se in passione omnibus telis & iniurijs a-
trocissimorù hostium obtulit, altissimæ humilitatis, flagrantissimæ
charitatis, perfectissimæ paciëntiæ, & plenissimæ obediëntiæ, cæterarù
que virtutum omnium locupletissima exempla nobis ad imitan-
dum proposuit; quibus planissimam nobis in cælum viam muniuit. 19
Itaque qui tanquam doctor iustitiæ à tergo viam salutis demon-
strabat, modò tanquam dux in cælum, & gregis dominici pastor an-
te oves suas vadit, & virtutum suarum exemplis, quæ illum sequan-
tur, ostendit. ¶ Ad hæc, via quoque in cælum est, cum nouæ legis sa-
cramenta instituit, quibus non modò natura ægra sanatur, sed ma-
gna etiam virtute roboratur, vt inoffenso pede, & infatigabili virtu-
te hac via incedat, nec ullis hostis antiqui machinis ab ea declinare
cogatur. Hac enim de causa Esaias in aduentu Domini, praua, hoc
est obliqua in recta; & aspera in vias planas commutanda esse præ-
dixit: quoniam virtus gratiæ, quæ per sacramenta confertur, planam
nobis atque expeditam in cælum viam munit. His igitur rationibus
Christus Dominus via in cælum esse dicitur: quoniam humanæ sa-
lutis amator non vna ratione solùm, sed his omnibus nobis ad sem- 20
piternam felicitatem, in qua bonorum omnium summa constituta
est, manum porrigit, & opitulatur.

Gene. 28.

Quo quidem nomine appositissimè per scalam, quam Iacob in
somnia vidit (quæ terræ innixa, multis gradibus cælum, in quo
Deus erat, attingebat) adumbratus fuit. Quia enim sanctus ille Pa-
triarcha percepta patris benedictione, diuinæ promissionis hæres
effectus erat, (quæ mundi Saluatorem, in quo gentes omnes essent
benedicendæ, ex eius stirpe propagandum promiserat) voluit Do-
minus hæc imagine, qualis Saluator ille futurus esset, ostendere. Re-
uera enim ille vt via regia, & ostium ouium, ita scala est, per quam
à terra ad cælum, imò ad ipsum vsque Deum scalæ innixum ascen-
dimus. Diuersi autem huius scalæ gradus omnia hæc adiumenta, quæ
suprà

21 suprà memorauimus (quibus nos Christus Dominus ad hoc iter
conficiendum adiunxit) rectissimè intelliguntur. Meritò autem tum
scalæ, tum viæ nomine designatur. Habet enim vtraque initium
atque terminum: & initium quidem in nobis, terminus verò ad
quem tendimus, in Deo est. Vtrumque autem Christo Domino ap-
tissimè conuenit: quia cum verus homo sit, initium est huius viæ:
quia verò Deus & summum bonum, eiusdem viæ terminus existit.
Hinc D. August. Ambula, inquit, per hominem, & peruenies ad
Deum. Nulli igitur commodius viæ, & scalæ nomen, quàm Deo &
homini conuenire potuit.

§. II.

22 ¶ Hæc autem tria nomina, fratres, quæ metaphoricè Christo Domi-
no tribuuntur (quibus illam viam, ostium, & scalam appellamus)
plurimum nobis ad pleniorum eius cognitionem conferunt: plenius
tamen hoc præstabit proprii eius nominis interpretatio, quæ à no-
bis hoc in loco excutienda est. Quem autem fructum hæc cognitio
pariat, idem Dominus ad Patrem loquens declarat his verbis; Hæc 10. 17.
est autem vita æterna, vt cognoscant te solum verum Deum, & quæ
inisti Iesum Christum. Hæc autem cognitio, quæ bipartita esse vi-
detur, simplex est. Cognito enim filio, qui est eiusdem cum Patre
substantiæ, protinus & Pater ipse cognoscitur. Vnde in præsentile-
ctione Saluator ad Philippum ait, [Philippe, qui videt me, videt & Pa-
trem.] Qua ex re liquet, in perfecta Filij cognitione vitam æternam
consistere; quando in ea Pater etiam cognoscitur; si tamen ea cogni-
tio sit, quam Ioannes definiuit, cum dixit; Qui non diligit, non no- 1. Ioan. 4.
uit Deum. Vt igitur hoc modo Christum Dominum cognosca-
mus, eius ego vobis imaginem, & velut ideam quandam ponere
ante oculos volo, quæ vobis totum Christi mysterium, & officium
vnicò velut intuitu repræsentet, vt scire liceat, quibus illum oculis
aspicere debeatis.

Hoc autem (vt dixi) proprii eius nominis interpretatio effi-
ciet. Ea quippè nomina, quæ prudenti consilio rebus imponuntur,
ad earum naturam cognoscendam lucis plurimum afferunt. Vnde
nomina, quæ primus ille homo ante lapsum cunctis animanti-
bus imposuit, eorundem naturam maximè declarabant: hoc e-
nim illa Genesis verba insinuant; Omne quod vocauit Adam ani-
mæ viuenti, ipsum est nomen eius. Nomen videlicet, quod eius
rei, cui inditum est, naturam, ingeniumque declarat. ¶ At pro-
prium

Simil.

prium Iesu nomen summo diuinæ sapientiæ consilio Angelo nun- 24
 ciente illi impositum fuit: Iesus autem, Saluatorem sonat. Saluatoris
 autem appellatio non tam dignitatis, quàm officij nomen est: qua-
 lia sunt ea nomina, quæ ad aliqua officia, siue artes exercendas ho-
 minibus imposita sunt; vt pictoris, scriptoris, & sculptoris, & his si-
 milia. Quemadmodum igitur artifices isti, qui victum sibi his offi-
 cijs exercendis parant, continenter illis incumbunt (totos enim se
 his operibus destinarunt) ita Christus Dominus, qui Saluatoris no-
 men, & officium fortitus est, se quoque totum, atque omnem vi-
 tam suam ad salutem hominum destinavit; quos omni ratione ad
 hoc iuuare nunquam in vita destitit. Hoc enim (vt paulò antè dixi-
 mus) præstitit & meritis, & doctrinis, & clarissimis virtutum suarum
 exemplis, & sacramentorum, quæ salutem nostram continent, me-
 dicamentis; ac præcipuè acerbissimis illis quos pro nobis in passio- 25
 ne sua pertulit doloribus: quando per illos non modò peccatorum
 nostrorum debita dissoluit, sed carbones etiam ignis supra caput no-
 strum congescit, quibus charitas in illum nostra magis accendere-
 tur. Nec in passione solùm, sed post passionem etiam à mortuis re-
 surgens, hanc eandem sollicitudinem & curam ostendit. Eo enim
 ipso die, quo fuit à mortuis excitatus, primùm quidem (vt Euan-
 gelistæ tradunt) Mariæ Magdalenæ apparuit: deinde pijs in via mu-
 lieribus, quæ pedes eius tenuerunt; tum Simoni Petro, qui nega-
 tionis suæ crimen amarè fleuerat: exinde duobus discipulis in
 Emaus pergentibus; ac postremò Apostolis omnibus, absente Tho-
 ma, in vnum congregatis. Quis igitur in hac Domini sollicitudi-
 ne, qua hùc ac illuc circumcurans dispersas oves requirebat, easq;
 in fide resurrectionis confirmare volebat, non apertè diligentissi- 26
 mi pastoris, & clementissimi Saluatoris officium agnoscat? Nec
 solùm eo tempore, quo inter homines versatus est, verùm etiam
 posteaquam mundum reliquit, & ad Patris dexteram sedet, hoc
 idem officium nunquam intermittit, sicut ipse in præsentis Euan-
 gelio testatur, cum ait: [*Amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ
 ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet: quia ego ad Patrem
 vado: & quodcunque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam:*]
 hoc est, ego causam vestram apud Patrem agam, & quod in no-
 mine meo petieritis, impetrabo. Quo quidem officio se ad finem
 vsque mundi vsurum, Apostolis pollicitus est. Ab illis quippè di-
 scedens, hoc summum eis solatium reliquit; Ecce ego vobiscum sum
 omnibus diebus vsq; ad consummationem seculi. Nobiscum autè esse,
 est. nobis

Matt. 28.

27 est, nobis omni tempore adesse, nobis omni ratione prodesse, quæ
 nostra sunt curare, & pro salute nostra apud Patrem intercedere.
 Tunc autem (vt Paulus ait) huius officij finis erit, cum tradiderit reg- 1. Corin 15.
 num Deo Patri: hoc est, cum salutis humanæ constituendæ officium
 sibi à cœlesti Patre delegatum plenissimè absoluerit, tunc electorum
 omnium regnum, opera sua partum, & amplificatum, eidem Patri
 tradet. His ergo rationibus fratres, Iesus noster Saluatoris officium,
 nascens, viuens, moriens, à mortuis resurgens, in cœlum ascendens,
 & ad Patris dexteram sedens, perpetuò exercet.

Sed cum inter Saluatoris huius officium, & artificum illorum,
 quos supra memorauimus, multa sint discrimina, hoc vel maximū
 est; quòd illi operam tantum suam, & diurnum, nocturnumve labo- 28
 rem artibus suis exercendis impendunt: at Iesus noster, non opera
 tantum & studio, sed sanguine etiam, & acerbissima nece, immanis-
 simiq; sanctissimi corporis sui cruciatibus salutem nostram operatus
 est. Quod quidem beneficium tantum est, vt plus illi propter salu-
 tis nostræ (vt ita dixerim) expensas, quàm propter salutem nobis tra-
 ditam debeamus. Salutem enim dare diuinæ bonitatis opus est; tor-
 menta autem perferre, à diuinæ naturæ conditione alienissimū est.

Est & aliud non minus obseruandum discrimen. Artifices nam-
 que illi, victus parandi gratia, (sine quo vitam tueri non possunt)
 operibus suis instant: at Iesus noster nullum ex tot laboribus (quod
 ad gratiæ, & beatitudinis incrementum pertinet) fructum, aut emolu-
 mentum retulit, cum eius neque gratiæ, neque beatitudini acces-
 sio vlla fieri posset. ¶ Quid igitur, inquires, illum ad hanc tam arduam,
 totq; laboribus plenam prouinciam impulit? Ad hoc respondemus,
 29 duos in Christo Domino grauissimos aculeos, qui illum ad tantum
 opus vrgerent, extitisse: quorum alter humanam, alter diuinam eius
 naturam attingit. Vt homo enim, commissum sibi à Patre Saluato-
 ris officium tanto studio atque diligentia prosequutus est, quanta
 eius erga Patrem charitas, & obedientia, & paternæ gloriæ deside-
 rium extitit. Hoc autem quale, quantumque sit, nulla neque homi-
 num, neque Angelorum mens pro dignitate, non dico verbis con-
 sequi, sed ne cogitatione quidem comprehendere poterit. Quate-
 nus verò Deus est, immensæ bonitatis suæ stimulis ad hoc ipsum
 opus vehementissimè incitatur. In omnibus quippè diuinis operi-
 bus non aliam maiorem causam, quàm immensam eius bonitatem 30
 requirere debemus. Bonitate sua (vt Plato quoque dixit) mundum
 condidit, bonitate alit, moderatur, atque gubernat; bonitate bona
 omnia,

Plato.

omnia, imo valde bona fecit, bonitate peccata nostra, & iniurias numini suo illatas patienter tolerat, & in eos beneficia confert, quorum sacrilego sæpe ore, & impijs factis violatur: ac postremo (quod omnia superat) & bonitate mundum per passionem suam redemit, & perpetuam eorum, quos redemit, curam gerit. Non igitur aliam huius tantæ benignitatis, & officij causam indagemus. Vt enim à niue frigus, ab igne calor, à Sole lumen oritur: ita, ac multò etiam magis à perenni illo bonitatis fonte omnia bonitatis opera, & officia manant. Neque enim bonitas in illo, ut in rebus ab eo conditis qualitas, & accidens, sed eadem ipsa bonitatis essentia atque substantia est. Quò fit, ut inter externa diuinitatis opera, nullum magis naturale, magisque illius proprium sit, quàm sese in omnia diffundere, de omnibus bene mereri, omnia ad similitudinem suam, pro cuiusque naturæ captu, trahere, & ad bonitatis suæ communionem prouehere. Hæc igitur immensa bonitas facit, ut Christus Dominus Saluatoris officium nunquam intermittat, quò nos immensæ bonitatis suæ participes efficiat. Illa ergo bonitas, quæ illum impulit ut nos gratuito conderet, impulit etiam ut gratuito redimeret: & quæ fecit ut in nos conferret bona naturæ, fecit ut conferret etiam bona gratiæ: & quæ fecit ut ex nihilo aliquid essemus, fecit ut à peccato ad gratiam surgeremus. Non igitur aliam huius tantæ beneficij causam, quàm eius bonitatem requiramus.

In quo quidem beneficio quatuor inuenire licet adeò singularia, ut nulla accessione fieri maiora possint. Si enim quid nobis Saluator opera sua contulerit, inspicias, vitam æternam, & diuinæ beatitudinis participationem esse deprehendes; quæ summa hominis felicitas est. Si verò beneficij pretium, & veluti expensas attendas, sanguis, & vita filij Dei est: qua vita, quid esse maius, quid sublimius potest? Si autem huius tantæ donationis causam expendas, Apostolus tibi respondet, Non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum misericordiam suam; hoc est, per viscera misericordiæ suæ saluos nos fecit. Neque enim illum de cælo ad terram merita nostra, sed peccata traxerunt. Si verò donantis, & morientis dignitatem consideres, is utique vnicus Dei filius, candor lucis æternæ, & splendor est paternæ gloriæ, quo nihil cogitari maius potest. Quisquis igitur Christi imaginem, & veluti ideam quandam (ut antè diximus) animo comprehensam tenere cupit

pit

33 pit, has quatuor summi huius beneficij circumstantias cum animo suo pie & religiose cogitet; ut sciat, quibus Saluatorem suum oculis aspicere, & quo erga illum amoris igne accendi debeat.

Quid igitur ex his conficitur? Primum quidem, ut intelligamus quantum nos Saluator diligat, quantoque salutis nostræ desiderio flagret, qui tot rationibus, tantoque suo incommodo nos ad hanc salutem parandam adiuuat. Quasi enim ipse se felix esse non posset, nisi nos felicitatis suæ consortes efficeret, ita nos ad hanc felicitatem parandam modis omnibus adiuuat. Deinde ex hoc etiam apparet, qua dilectione, quo affectu, quo mentis ardore hunc salutis nostræ autorem, præceptorem, vitæ ducem, animarum medicum, & apud Patrem aduocatum obseruare, colere, venerari, atque diligere debeamus; qui tot rationibus charitatis erga nos suæ magnitudinem ostendit, ut nostram erga se vehementius excitaret. Hanc enim præcipuam tot beneficiorum causam extitisse Esaias testatus est, qui ubi hæc adeò magnifica Domini beneficia enumerasset, eorundem causam subiecit dicens; Zelus Domini exercituum faciet hoc. Zeli autem nomine vates sanctus diuini erga nos amoris magnitudinem, & (ut ita dixerim) impatientiam designauit, quæ nequaquam amoris erga se nostri consortem ex æquo patitur. Totum enim amorem ab eo exigit, propter cuius gratiam se totum impendit. Quæ illi causa extitit, ut neque alicui summorum Angelorum, aut etiam Sanctorum hominum redemptionis humanæ officium committeret; ne amor noster inter conditorem Deum, & redemptorem hominem, vel Angelum diuideretur, sed totus in vno eo collocaretur. Quod cum ita sit, quanta quæso illorum cæcitas, atque dementia est, qui amorem suum in res adeò infra Dei atque Angelorum dignitatem positas, collocare non verentur? Quæ enim maior dementia est, quàm amorem nostrum ad res inanissimas, atque vilissimas abijcere, quem summus ille rerum omnium Dominus, iustissimusque rerum æstimator tanti fecerit, ut non dubitauerit vitæ suæ pretio, & acerbissimis cruciatibus illum emere, & ad se trahere? Quisquis autem hoc cum animo suo attentius reputauerit, & quibus in rebus seculi homines amorem suum collocent, expenderit, non poterit eos aut insignis stultitiæ, aut singularis improbitatis non accusare. Si enim hoc diuina

næ

simil.

Tit. 3.

nae charitatis argumento amoris sui dignitatem aestimare nesciunt, amentissimi sunt; si verò sciunt, & nihilominus illum, Deo neglecto, in res vanissimas conferunt, improbissimi existunt. Quam tamen Philosophiam vsque adeò perditii homines non assequuntur, ut de Deo etiam querantur, quòd omnem nostrum amorem sibi vendicet: cum tamen hoc illos magis ad eius amorem excitare debeuisset, cum hoc maximum diuinæ erga se dilectionis argumentum sit. Quod planè quisque experimento suo doctus intelligere facile poterit; qui quò magis aliquem diligit, eò vehementius erga se alterius amorem flagitat, & molestius hoc sibi negari sustinet.

I I. Neque verò hæc eadem Philosophia minus ad spem in Christum, quam ad eius nos amorem excitat. Neque enim parua dona ab eo sperare debemus, qui cum multum possit, multum etiam diligit; cum amicorum omnia sint communia. Quis igitur cum Christum orat, non magnam impetrandi fiduciam concipiat; quando illi & paternæ obedientiæ exequendæ, & immensæ bonitatis suæ exercendæ occasionem exhibet? Si enim artifices ij, quorum paulò ante mentionem fecimus, gaudent cum exercendi officij sui materiam illis præbamus: quanto ergo magis Seruator noster gaudeat, cum nos suis ad eum pro tuenda salute precibus, exercendi officij sui occasionem damus.

III. Tum illud etiam sequitur, ut hoc exemplo intelligamus; quo studio atque diligentia salutis nostræ opus curare debeamus; quando propter illam vnicus Dei filius (cuius felicitati nihil aut salute nostra accedere, aut interitu decedere poterat) tantopere laborauit, tam multa sustinuit, tam multa molitus est. Indignissimum quippè est, ut minus nos salus nostra quam ipsum aliena moueat: indignissimum, ut pro nobis nos negligamus; quod ille non pro se, sed pro nobis tanto studio atq; labore curauit. Iam igitur ex hoc loco digressi, ad sequentia veniamus.

§. I I I.

¶ Addit deinde Dominus, [Si cognouissetis me, & Patrem meum utiq; cognouissetis: & amodò cognoscetis eum, & vidistis eum.] Hac oratione Dominus (quod paulò antè dixerat) nempe se viam esse ad Patrem, neminemque ad Patrem, nisi per ipsum venire; confirmat planè, cum subdit; [Si me cognouissetis, & Patrem meum utiq; cognouissetis:] & sic intelligetis, quo nam modo ego via sim ad Patrem agnoscendum, quando me cognito, cognoscitur etiam Pater. Hoc autem ita esse, clarissima illa duo Seruatoris nomina probant. Is namque (ut

Apostolus

39 Apostolus ait) imago Dei inuisibilis, idemque Verbum Patris est. Nihil autem rectius alicuius rei cognitionem, quam eius imago præbet; neque quidquam aliud latentem animi nostri sensum commo- dius quam verbum indicat. Sunt enim (ut Aristoteles ait) ea quæ sunt in voce, earum quæ sunt in anima passionum notæ. Cum ergo Dei filius perfectissima Dei Patris imago sit (ut potè qui eiusdem sit cum Patre substantiæ) idemque eius Verbum, quo Pater æternus se totum explicauit, efficitur planè quod Saluator ait, [Si me cognouissetis, & Patrem meum utiq; cognouissetis.] Sed bono animo estote, [amodò enim agnosceatis eum.] Cum videlicet Spiritus sanctus mentes vestras cœlesti sapientia imbuat, plenissimamque diuinitatis cognitionem præbeat. [Et vidistis eum.] Quia videlicet cum me vidistis, illum in me videre potuistis.

40 Ad hæc Philippus, [Domine (inquit) ostende nobis Patrem, & sufficit nobis.] Simili ignoratione ac tarditate Philippus, qua Thomas, nihil nisi corporeum, corporeisque oculis videndum cogitabat. Hoc enim perinde est ac si diceret: Te quidem magister ac Domine Christe fili Dei viui, te, inquam, iam vidimus, & agnouimus; dileximus, & confessi sumus, & beatos esse fatemur oculos nostros, quia te videre potuerunt; iam nihil superest, nisi ut Patrem ostendas. Nā de te sufficit nobis. Hac ergo petitione Philippus ignorantiam suam facile demonstrat, qui inuisibilem Patrem eadem specie qua filium videri posse arbitratur. Quare eius tarditatem Dominus corripit his verbis, [Tanto tempore vobiscum sum, & non cognouistis me? Philippe qui videt me, videt & Patrem. Quomodo tu dicis, ostende nobis Patrem? Nō credis, quia ego in Patre, & Pater in me est? Verba quæ ego loquor vobis, à

41 me ipso non loquor: Pater autem in me manens, ipse facit opera.] His quidem verbis Dominus se esse eiusdem cum Patre substantiæ, aduersus sacrilegam Arrij impietatem, apertissimè declarat. Deinde discipulos docet, eam cognitionem, quæ de Patre haberi in hac vita solet, (quando nequaquam illum per speciem, sed per eius opera cognoscimus) iam dudum illos habuisse, cum Filij opera vidissent. Itaque ait: [Verba quæ ego loquor vobis, à me ipso non loquor. Pater autem in me manens, ipse facit opera.] Quod perinde est, ac si diceret: Tanta inter me & Patrem meum vnitas est, ut verba quæ ego loquor, ipsius quoque verba sint: & insignia miraculorum opera quæ ego facio, ipse in me, & per me exequatur. Quocirca si me ex verbis, & operibus meis iam pridem cognouistis, & Patrem meum utique cognouistis; cum hæc ipsa verba quæ audistis, &

X

opera

opera quæ vidistis, non minus Patris quàm mea sint. [Ideoq; qui videt me, videt & Patrem.]

Hic autem locus singularem quandam, maximèque notandam Philosophiam continet. Ex his namque Domini verbis illud etiam sequitur, quòd si cœlestis Pater humana carne indutus in mūdū venisset, sic in omni vita atq; Christus Dominus se gessisset; eodemque modo & stabulum, & præsepe humile ad natiuitatis locū delegisset: sic Herodis insidias fuga in Ægyptum euasisset: sic ad Ioannis baptismum cum publicanis & peccatoribus abluendus venisset. Si de adultera muliere iudicium ab eo quæreretur, eadem lenitate & clementia respondisset. Si Samaritani, aut Dæmoniaci conuicti petrus fuisset, eadem mansuetudine has insignes contumelias pertulisset. Si discipulos de primatu contendentes animaduertisset, eodem humilitatis exemplo inanem illam ambitionem corripuisset, eorum se pedibus submittens, eosq; diuinis manibus suis abluens atque detergens. Quid plura? Eadē etiā charitate, humilitate, propter generis humani salutē constituendā, se hostibus vinciendū, conspuendū, flagellandū, atq; in crucem agendum traderet: & pro ipsis carnificibus simili charitate preces funderet. Quisquis igitur ex nobis, fratres, ex Christi Dñi operibus se illū iam cognoscere arbitratur, & eius Patrē cū Philippo ostēdi sibi desiderat, nō aliā de eo imaginē & ideā atq; de vnigenito filio eius in animo suo effingat. Quod ideò dixi, ne quis humano errore delusus, sæuiorem Patrem quàm Filium existimet; cū eadem in vtroque lenitas, eadem pietas, & misericordia sit. Vnde quemadmodum vterque Ioānes Christum agni nomine designat, vt miram eius lenitatem, innocentiam, & mansuetudinem declaret: ita quoque Patrem appellasset, si is humanam carnem induisset. Hæc autem consideratio spem nostram in Deum Patrem mirè roborat, & alit, nostramque erga illum dilectionem vehementer accendit, dum omnia quæ nos ad eius vnicum filium, eundemque salutis nostræ autorem amandum excitāt, in Patre etiam esse cōsideramus. In quibus enim est vna eademque natura, eadem quoque opera, eandēque charitatē, lenitatē, & misericordiā esse confitēdū est. Quod quidē Saluator ipse intelligere nos voluit, cū ad Philippum dixit: [Philippo, qui videt me, videt & Patrem.]

Atq; vt rei huius fidē faceret, indissolubile argumentū ex diuinis operib; atq; miraculis attulit, [Alicui (ait) propter opera ipsa credite:] quæ cū solius Dei opera sint, Deū habes huius fidei autorē ac testē; qui vt naturā vniuersam omnipotēti virtute cōdidit, ita eadē pro

arbi-

45 arbitrato suo variè versat, ac voluit. Cuius tāta potentia est, vt (quod est longè mirabilius) eandē facultatē in se credentibus conferat. Itaque ait, [Amen, amen dico vobis, Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet.] Huius autē sententiæ veritatē Petrus Apostolus ostendit, qui sola corporis vmbra, omnia morborum genera depellebat; quod de Domino Salvatore nō legimus. Idēq; vno sermone, hominū quinq; millia ad Christi fidē traduxit, eosq; sic instituit, vt rebus omnibus distractis, earū pretium Apostolorū pedibus subterneret; cū hoc tamē Christus Dominus diuiti adolescenti non persuaserit. Quòd si dixeris, mūdi creationē solius Dei opus esse, nec Apostolis conuenire; maius tamē aliquid eis collatū est, videlicet peccata remittere, & Spiritus sancti gratiā (qua homines iustificantur) manū impositione conferre. Hoc autem excellentius opus esse, illud argumento est, quòd cœlum & terrā inter res corporeas numerantur, cū tamē impij iustificatio inter spiritualia opera computetur, ad quæ corporea cuncta referuntur. Sed incidit tamen hic ex D. Tho. dubitatio, quòd cœli nomine, cœlestes etiā virtutes, hoc est, Angeli intelliguntur, qui ab omni corporea mole secreti sunt. Num ergo maiora facit qui cooperatur Christo ad impij iustificationē, quā qui Angelos creat? Hæc planè dubitationē D. Aug. dissoluere nō est ausus: itaq; ait, Iudicet qui pōt, vtrum mai⁹ sit, iustos creare Angelos, quàm impios homines iustificare. Certè si æqualis est vtrūq; potētia, hoc maioris est misericordiæ. Quo argumento, quicūq; se à peccato ad iustitiā, probabili saltē cōiectura, vocatos arbitratur, intelligere poterūt, quātū huius tātæ salutis autori debeat, qui nihil minus fecit, cū eos à peccato ad gratiam trāstulit, quàm

47 cū cœlum & terram condidit.

Sed cur humanæ infirmitati hæc tāta virt⁹, atq; potētia cōferenda sit, subdit Saluator causam, cū ait, [Quia ego ad Patrē vado. Et quodcūq; petieritis Patrē in nomine meo, hoc faciat.] Hæc est igitur gratiarū, atq; bonorū omniū, quæ in nos cōferuntur, causa, q; aduocatū habem⁹ apud Patrē Iesum Christū iustū, qui sacratissimę humanitatis suę atq; vulnerū ostēsiōne semper pro nobis aduocat; cuius meritis, & interpellatione hæc tanta cœlestiū donorū inūdatiō in nos dimanat. Itaque sicut monachorum ordines Cardinalem aliquem in Romana curia protectorem habent, qui eorum causam apud Pontificem Maximū agit: ita cœlestis Pater vnicū Filium suum hominibus in protectorē dedit, vt salutis humanę sollicitam perpetuò curam gerat. Inde adeo fit, vt preces, quas in eius nomine ad Patrē fundimus, ipse illas fauorē

X 2

re suo

Actor. 5.

Actor. 4.

S. Thom.

August.

I. Ioan. 22.

Simil.

re suo prosequatur; quemadmodum is hoc in loco pollicetur, cum 48
ait, [Si quid petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam:] Hoc est, ego
quod petieritis, à Patre meo impetrabo.

Hæc autem certissima impetrandi spes in causa fuit, ut Apo-
stoli etiam, qui & in gratia confirmati erant, & plenitudinem Spi-
ritus acceperant, orandi officium nunquam intermitterent, ut maio-
ra adhuc gratiæ incrementa perciperent. Cuius rei gratia alendorum
pauperum, ac viduarum curam à se repulerunt, & selectissimis ho-
minibus demandarunt, ne ipsi unquam ab orandi, & docendi offi-
cio feriantur. Non est, inquiunt, æquum nos derelinquere verbum
Dei, & ministrare mensis. Considerate ergo, fratres, viros ex vobis
boni testimonij septem, plenos Spiritu sancto & sapientia, quos cõ-
stituamus super hoc opus. Nos verò orationi, & ministerio verbi in-
stantes erimus. In quo quidem officio D. Iacobus (cuius hodiè fe- 49
stum celebramus) assiduus erat. Nec hac solum orandi virtute, sed

Actor. 6.

Egesippus.

multis alijs plurimum commendatur. De eo enim Egesippus, vici-
nus Apostolorum temporibus, hæc scribit: Iacobus hic ex utero ma-
tris suæ sanctus fuit, vino nunquam usus est, neque vlla alia potione
quæ ebrios reddit, nec animalium carnibus unquam vesci voluit;
ferro & nouacula nunquam rasum est caput eius; oleo corpus nun-
quam perfudit, aut unxit. Ei vni in templum interius (quod Sancta
sanctorum dicitur) ingredi licebat; neque enim laneis, sed tantum li-
neis vestibus utebatur. Solus in templum venire solitus erat, ibique
diu genibus humi herentibus Deum ut populo suo propitius esset
orabat, in eoque tam diu persistit, ut genua eius quasi callo quodam
obduruerint. Itaque ex hac opinione, quam de incredibili eius ab-
stinencia, & sanctitate omnes habebant, Iusti cognomen inuenit. 50
Quæ quidem opinio adeò celebris erat, ut Iosephus, qui à nostra di-
sciplina abhorruit, ob indignam eius necem, causam datâ fuisse Hie-
rosolymitanæ oppugnationi, atque adeò euersioni, & cladi scripse-
rit; idque sapientissimum quemque atque optimum iudicasse. Tan-
tum apud homines sanctitatis eius & innocentiae fama valuit. Est &
alia eius magna laus, cuius Paulus in priori ad Corinthios Epi-
stola meminit: ait enim, Christum, cum excitatus esset ab inferis, Iac-
obo se ostendisse. Quod quemadmodum gestum sit, Hierony-
mus in Euangelio, quod Hebræorum dicitur, quodque ipse, ut ait,
ex Hebræo in Græcum & Latinum sermonem cõuertit, se reperis-
se memorat. Iurauerat ipse, ut Euangeliū illud exponit, nunquam se ci-
bum esse capturum ex ea hora qua cruci Christus suffixus fuerat,
quo

2. Cor. 15.

51 quoad excitatū eum à mortuis cereret. Itaque Christus, qui quāto
ille sui desiderio moueretur, cõsideraret, venit ad eum, instructaque
mēsa panē ei porrexit, admonēs eum ut ederet, quod ipse ab inferis
excitatus esset. Hic igitur diuinus. Apostolus, posteaquam Hieroso-
lymitanā Ecclesiam triginta annis sanctissimè rexisset, tandem pro-
pter Christi confessionem: è pinna tēpli crudeliter præcipitatus, &
pertica fullonis percussus, gloriosa morte occubuit. Philippus verò,
posteaquam viginti annis in Scythia prædicasset, innumerabilēq;
hominum multitudinem ad Christi fidem traduxisset, ab Ebionitis
crucifixus, & lapidibus obrutus est. Vtroque autē exemplo mone-
mur fratres, per varios labores aditū nobis in regnū cœlorum pate-
fieri. Hac enim via Apostoli, hac Prophetæ, hac sancti Martyres, hac
postremò Sanctus sanctorum processit, exemplum nobis relinquēs
1 ut vestigijs eius insistamus, ipsumque in hac vita sequamur, si alterā
consequi, in eaque diuina illius præsentia frui volumus.

¶ IN FESTO INVENTIONIS

sanctæ Crucis Concio prima; in qua, post breuem Euangelicæ
lectionis explanationem, de Dominicæ crucis beneficijs
agitur; ad quod verba in themate proposita
latius explanantur.

*T H E. Arcum meum ponam in nubibus cœli, &
erit signum fœderis inter me & inter terram.*

2 Genes. 9.

Hæc verba loquutus est ad Noe. Dominus post dilu-
uium, quorum ego mysterium in præsentī concione
explicandum suscepi; quod ea summum quoddam
Dominicæ crucis beneficium (cuius hodiè inuentio-
nem celebramus) maximè declarât: prius tamē quàm
hoc attingam, Euangelica lectio breuiter explananda est. Ut autem
hoc piè, & religiosè, & pro tantarum rerum dignitate præstare va-
leamus, cœlestem opem sacratissimæ Virginis interuentu supplici-
ter imploremus.

A V E M A R I A.

¶ Hodierna sancti Euangelij lectio, dilectissimi, instar Dialogi cu-
iusdam

iusdam est, inter quædã Phariseorũ principẽ, ac Dominiũ Saluatorẽ, 3
in quo vtilissima quædã quæstio (cuius ad nos cognitio maximè per-
tinet) tractatur: nẽpe, quid nobis factõ opus sit, quò sempiternã vitã
atq; salutẽ cõsequi valeamus. Initio tamẽ disputationis prin- ceps hic
breui oratione Domini beneuolentiam captare incipit his verbis,
[*Rabbi, scimus quia à Deo venisti magister: nemo enim potest hæc signa fa-
cere quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo.*] Erat hic planè princeps, quã-
uis Phariseus, à Phariseorũ vitijs, liuore scilicet, auaritia, & ambitio-
ne immunis: ideoq; piorũ amator Dñs illius mentem hac luce collu-
strauit, vt ex clarissimis Christi miraculis fidem in eum conciperet.
Quauis enim miracula fidei veritatẽ plenissimè cõfirmant, quia ta-
men fides Dei donũ est, necesse est vt cũ ipsis miraculis diuini Spiri-
tus virtus mentẽ hominis ad credendũ excitet. Quàm multa enim
miracula in Ægypto Pharaõ, quàm multa Iudæi à Christo Dño edi- 4
ta viderũt? qui & quatruiduanũ Lazari, & ipsius etiã Domini resurre-
ctionẽ sepulchri custodibus apertissimè illã confitentibus agnoue-
rũt; qui tamẽ his, atq; innumeris alijs Domini signis inspectis, in per-
fidia sua obstinatis animis perstiterunt. Hinc Saluator, Si signa, in-
quit, in eis non fecissem, quæ nemo alius fecit, peccatũ nõ haberent:
nũc autẽ excusationẽ nõ habent de peccato suo. Quò minus mirã-
dum est fratres, si multi quotidianis cõcionibus audiẽdis nihil profi-
ciant; quãdo infelices isti nec magnificis illis Dñi signis (quæ multò
maiorẽ vim quàm nostra verba habet) in fide profecerũt. Faxit autẽ
Christus, ne tales simili cordis obstinatione & cæcitate laborent.

Sed ad institutũ redeuntes, princeps hic à diuina gratia iam preuẽ-
tus, illud à Domino quæsisse videtur, quod pius quidã adolescẽs ab
eo quæsiuit his verbis, Magister bone, quid faciẽdo vitã eternã pos- 5
sideo? Ex Dominica quippè respõsione hoc illũ quæsisse apparet:
subdit enim Dñs, [*Amẽ, amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit denuo, nõ
potest videre regnũ Dei.*] Quod perinde est, ac si diceret, Tu quidẽ al-
tissimã, maximèq; salutarẽ Theologiã assequi cupis: scire enim desi-
deras, quid tibi factõ opus sit, vt ad cœleste regnũ peruenire, cũ Deo
regnare, inter Angelorũ choros versari, cœlesti mæsã accũbere, An-
gelorũ pane vesci, ac postremò diuinæ felicitatis cõfors fieri valeas.
Hoc est planè extremũ omniũ expetẽdorũ, hoc bonorũ omniũ ma-
ximũ, hic vltimus humanæ vitæ finis, ad quẽ homines à Deo cõditi
sunt. Quæris igitur id, quod inquisitione dignissimũ, maximèq; ne-
cessariũ est. Sed non perinde facile est quod obtinere concupiscis.
Neq; em̃ est ad astra mollis è terris via. Illa enim ciuitas est aurũ mũ-
dum,

6 dum, simile vitro mũdo, nihilque in ea intrat cõinquinatum, & im-
mundum. Ad tãtam ergo dignitatem oportet vt homo similis Deo
fiat in vita, qui similis ei fieri cupit in gloria. Hæc enim animi præpa-
ratio atque dispositio ad hanc tantam dignitatem necessaria est. Vi-
demus, n. pretiosissimas gemmas annulis aureis, nõ ferreis, aut æneis *Simil.*
insculpi: sic pretiosissima illa cœlestis gloriæ gemma nequaquã fer-
reas, & impuras, sed aureas (vt ita dixerim) atque ab omni terrena sæ-
ce purgatas mentes requirit. Felicitas, n. & gloria Angelorum, purita-
tem quoque in hominibus requirit Angelorum. Quid enim magis
absonum, aut præposterum, quàm vita pecudum, & gloria Ange-
lorum? hoc est, velle in hoc seculo pecudum more vitam ducere,
& in futuro seculo Angelorum gloria frui?

Hoc est igitur quod Saluator significauit, cũ ait, [*Amen, amen
7 dico tibi, Nisi quis natus fuerit denuo, nõ potest videre regnum Dei.*] Quod
perinde est, ac si diceret; Tantam mentis puritatem cœlestis illa glo-
ria desiderat, tantumque à communi perditorum hominum vita pij
hominis vita distare debet, vt non modò aliorum, sed sui etiam dis-
similis esse debeat. Aliud enim vitæ genus, alia mens, alius animus,
alia desideria, alia consilia, alia gaudia, alia de rebus iudicia atque de-
creta, alia totius vitæ destinatio ab homine peccatis assueto exigi-
tur; ac postremò tanta esse debet eius vitæ mutatio, vt qui illum an-
tea nouerant, dicere possint, Hic homo nequaquam ille est, qui an-
tea fuerat. Ille enim prior homo superbus, ambitiosus, libidinosus,
auarus, prodigus, detractor, maledicus, & intemperans erat: nunc cõ-
trà, humilis, mansuetus, placabilis, religiosus, bonorum amicus, be-
nignus in pauperes, atque virtutum studiosus est; adeoque in aliũ
8 virum mutatus, vt vix agnoscas eundem esse. Hanc ergo tantam vitæ
mutationem Dominus designauit, cũ hominem denuo oportere
nasci dixit. Vsque aded enim humana natura per commune pecca-
tum à prima illa originis suæ puritate degenerauit, vt nisi diuini Spi-
ritus virtute renouetur, ad cœlestis regni gloriam capessendam mi-
nimè idonea sit.

Hoc autem est quod cœlestis magister significauit, cũ proti-
nus subiecit, [*Quod natum est ex carne, caro est; et quod natum est ex
spiritu, spiritus est.*] Quo in loco cũ Dominus carnem à spiritu
distinguat, carnis nomine significare voluit, quicquid diui-
no Spiritu vacuum est. Sensus ergo est: quod ab homine solũ
est, quod Spiritu Dei destitutum est, quod carnis propaga-
tione generatum est, nequaquam supra naturæ suæ conditionem
X 4 assurgere

assurgere potest. Quomodo ergo natura humana, cœlesti Spiritu destituta, nihilque nisi humanum in se continens, ad cœlestem vitam, & diuinam felicitatem assurgere valeat? Necessè enim est, ut caro intra fines carnis, & humanitas intra humanitatis fines sese contineat, nec cancellos, naturæ lege circumdatos, transgrediatur. Cæterum quod ex Spiritu feliciter reatum est, quod in nouam vitam nouo spiritu animatum est, quod intra se diuinum semen, & numen continet, quid mirum si ad spiritualem atque diuinam vitam aspirare possit?

Sed dicetis forsitan; Nonne intra hominem spiritus latet, qui ut à carnis natura alienus est, ita supra carnis naturam attolli poterit, & spiritualem homini vitam conferre? Latet planè: verum hic spiritus carni immersus, in carnis quodammodo naturam degenerauit. Corpus enim quod corrumpitur, aggrauat animam: & terrenam inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem. Qualis autem caro nostra post peccati lapsum relicta sit, Apostolus expressit, cum ait; Scio enim quod non habitat in me, hoc est, in carne mea, bonum. Qualis igitur spiritus noster erit huic carni implicitus atque immersus? Quod igitur huic tanto malo remedium adhiberi poterit? Nō aliud certè quàm quod Saluator designauit, cum nos denuò nasci oportere dixit: hoc est, ut vetus homo moriatur, & nouus pro illo resurgat. non iam ut antea carnalis, sed spiritualis, qui sit aptus regno Dei.

Est & alia mutationis huius causa, nempe altissima illa cœlestis gloriæ dignitas, ad quam homo præparari in hac vita debet. Constat enim ex Philosophorum doctrina, ea quæ ad aliquem finem destinata sunt, eiusdem ordinis, atque dignitatis esse debere, cuius finis est ad quem destinantur. Quo circa cum finis supra naturæ conditionem positus sit, illa etiam quæ huic fini consequendo proposita sunt, eiusdem ordinis esse debent. Cum ergo regni Dei nomine, beatarum mentium felicitatem intelligamus, quæ in aperta diuinæ pulchritudinis visione consistit, quæque omnem naturæ facultatem superat, consequens est, ut quisquis huius tantæ felicitatis particeps esse cupit, non humanam, sed diuinam quodammodo vitam viuere debeat, ut qui Deo similis futurus est in gloria, similis etiam sit in vitæ puritate, atque sanctimonia. Hoc est enim quod Ioannes Euangelista in Epistol. sua significauit, cum ait; Charissimi, nunc filij Dei sumus, sed nondum apparuit quid erimus. Scimus autem quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quia videmus

bimus eum sicuti est. Hoc est igitur regnum Dei, hæc summa illa felicitas ad quam omnes aspiramus. Qua ratione autem se pius homo ad hanc tantam felicitatem præparare debeat, declarat protinus idem Ioannes, cum ait; Omnis qui habet hanc spem, sanctificat se, sicut ille sanctus est: ut videlicet illum imitari studeat in vita, cui similis fieri cupit in gloria: sic enim inter se rerum fines & iunctura consentient. Hanc ergo tantam vitæ mutationem Saluator designauit, cum ait; oportere hominem nasci denuò; hoc est, cum is qui seculo seruibat, se regno cœlorum dignum exhibere cupit, ad eò sui dissimilis esse debet, ut non idem qui antè fuerat, sed nouus quidam homo denuò natus esse videatur. Hoc enim nascendi verbum designat.

Territus autem hac responsione Nicodemus, ait; [Quomodo potest homo nasci, cum sit senex? Nunquid potest in ventrem matris suæ introire & renasci?] Cui Dominus rationem exponit, qua hæc tanta vitæ mutatio fieri debeat. Non enim humanis viribus, sed regenerationis lauacro, & Spiritus sancti virtute, qui in eo operatur, peragenda est: hoc est enim quod ait; [Amen dico tibi, quia nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, nō potest introire in regnum Dei.] Hoc igitur cœlesti Spiritu hausto, idoneus fiet qui in cœleste regnum cooptari mereatur. Subditque protinus causam: [Quod natum est ex carne, caro est; & quod natum est ex Spiritu, spiritus est.] Quod perinde est ac si diceret: Effectus omnis, causæ suæ conditionem sequitur. Sic enim ex bona arbore fructus bonus; ex mala verò malus nascitur. Sic etiam ex perito opifice perfectum opus, ex imperito imperfectum proficiscitur. Sic ex nobili patre, nobilis filius, ex ignobili autem, ignobilis. Ad hunc ergo modum quod ex carne nascitur, caro est, neque supra carnis naturam assurgere potest; quod verò cœlesti spiritu hausto in nouam creaturam animatum est, cœlestem & spiritualem vitam degere potest. Ideoque cœlesti regno aptum est. Quocirca mirari non debes, si tu, qui ad hoc regnum aspiras, hoc cœlesti spiritu animari, eiusque virtute denuò renasci debeas.

Quia verò rudis adhuc Phariseus, neque hanc tantam diuini Spiritus vim, neque hanc tantam vitæ mutationem satis percipiebat, appositisimo aeris exemplo vtrumque illi Dominus exponit, his verbis; [Spiritus ubi vult spirat, & vocem eius audis, &c.] Hoc in loco spiritus nomine D. Chrysostr. cæteri que interpretes Græci, non Spiritum sanctum, sed aerem, & ventum (cui Spiritus sanctus comparatur) comparant. *Pleniorē huius loci explicatio- nem inuenies concione prima p̄tecoste.*

modissime intelligūt. Est igitur sensus: quē admodū spirāte vehemē-
tiori aura, effectū quidē eius videmus (cū arborū fragorē vēto agi-
tate percipiamus) ipsum tñ aerē minimē videmus: ita qui per verā
pœnitentiā ad Deū conuersi, cœlestem hūc spiritum hauserunt, &
per eum renati, & in nouā vitam animati sunt, moueri se vehemen-
ter ad insolita virtutum officia sentiunt, nec tamen à quo ita moueā-
tur, satis intelligunt: quia videlicet nequaquā in seipsis, hoc est, in hu-
manæ naturæ facultate vident cur ita moueantur. Cū enim tam
breui temporis spatio hanc tantam intra se affectuum suorum muta-
tionem videant, non possunt non vehementer admirari, & secum
hoc modo philosophari: Ego idē sum, qui antea eram, idem corpus,
eadem anima, eadem caro & sanguis; vnde ergo hæc tāta cordis mei,
tamque subita mutatio, vt quæ perpetuò mihi tota vita placuerunt,
modò displiceant, eaq; tanquam olidū sterquilinum detester: quæ
verò mihi nauseam mouebant, modò tota auuiditate diligam, atque
complectar! Sentio igitur intra me hos novos atque insolitos animi
motus, à superioris vitæ meæ affectibus longè diuersos.

Percipit autem is hanc animi & affectuum suorum commutatio-
nem, causam tamen eius intra se minimē deprehendit. Conijcit ille
quidem hunc diuini Spiritus intra se commorantis motum esse, nō
tamen hoc affirmare audeat, cū nemo certè sciat, vtrū odio, vel
amore dignus sit. Quemadmodum ergo aeris effectum videmus,
ipsum tamen non videmus: ita qui sic ad Dominum conuersus est,
& diuini Spiritus virtute renatus, hos intra se motus videt, causam
verò intra se non videt; nec an à Spiritu sancto interius habitante
sint, certò scire, ac diffinire potest. Sed ne longiùs ab Euangelica hi-
storia recedamus, Nicodemum ipsum diligentius contemplemur. 17
Hic enim venit ad Iesum nocte; humano quippè timore correptus,
veritusque hominum iudicia venit ad eum nocte, ne videlicet quis-
quam vllum se cū eo commercium habuisse intelligeret. Et quidem
hoc metu laborauit, quo tēpore clarissima miraculorū Dñi fama per
omniū ora volitabat. Vnde quidā illū Eliā, quidā Hieremiā, nōnulli
Christū, aut aliquē ex veteribus Prophetis esse prædicabāt. Quo tē-
pore minimē ingloriū illi fuisset, Christi discipulū appellari. Verūm
qui adeò imbecillus, & meticulosus per id tēporis fuit, incōparabilē
animi firmitatē atq; cōstātiā paulò post demonstrauit. Cū em̄ Dñs
Iudaici senat⁹, atq; omniū principū & sacerdotū autoritate, ac totius
etiā populi clamoribus ad ignominiosissimū mortis suppliciū dāna-
tus esset, & inter latrones, tanquā eorū princeps, crucifixus, & (quod
summum

18 summū ignōminie genus fuit) indignior vita, & cōmune luce, quā
Barrabbas homicida, & publicæ pacis perturbator iudicat⁹: (quo tē-
pore princeps Apostolorū Petrus dedecori atq; ignominie sibi esse
putauit, discipulū se eius esse cōfiteri) Nicodemus hic, qui ad eū no-
cte venerat, in publicū prodies, seq; vel discipulū, vel amicum eius
professus, sacratissimū Dñi corpus linteis, & aromatibus cōdūit, &
in tumulo reposuit, extremosq; illi honores summa deuotione per-
soluit. Quis igitur in hoc opere tantā in eodē homine cordis muta-
tionē nō miretur, nō apertè videat, hoc opus aliūde quā ab huma-
na virtute profectū? Sic igitur pius homo diuini Spiritus intra se mo-
tū videt, eius tñ causam (vt modò explicauimus) non agnoscit. Hoc
autē exēplo Dñs & Nicodemo, & omnibus qui difficile esse putant
denuo nasci, & in nouā creaturā transformari, metū atq; terrorem
19 adimit, cū hāc tantā vitæ mutationē nō sola hominis virtute, sed
Spiritus sancti ope & beneficio fieri doceat; qui omnia in electis
operatur. Hac em̄ de causa, vbi Apostolus dixisset, se plus omnibus
laborasse, adiecit protinus; Nō ego autē solus, sed gratia Dei mecū. 1. Cor. 15.

Quāuis autē cœlestis magister satis apertè hāc doctrinā tradidit-
set, Phariseus tñ externis legis ceremonijs assuetus, nouæ legis gra-
tiā, & mysteriū minimē sequebatur: ideoq; rogat, [Quomodo possunt
hæc fieri? Cui Dominus: Tu es, inquit, magister in Israel, & hæc ignoras?
Amen, amen dico tibi, quia quod scimus loquimur, & quod vidimus, testa-
mur, & testimonium nostrū non accipitis. Si terrena dixi vobis, & non cre-
ditis, quomodo si dixero vobis cœlestia, credetis?] Terrena appellat mora-
lis vitæ præcepta, ad quorū cognitionē Philosophi rationis benefi-
cio, & naturæ lumine peruenerūt. Quæ tñ cum Dñs populo explica-
ret, & inter cætera crimina, auaritiā grauiter accusaret, à Phariseis
irridebatur. Rectè igitur ait, Si terrena hæc, hoc est, moralis vitæ
præcepta non percipitis, quomodo cœlestia dogmata, & occulta di-
uini Spiritus opera percipietis, quæ nemo tradere perfectè potest,
nisi qui à cœlesti sede in hunc mundum demissus est? Hoc est enim
quod ait, Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo, &c.

In fine autē adiungit Dñs quod ad plenā gratiæ doctrinā deerat;
nēpè, quæ ratione illā fidelis homo assequi possit. Hoc autē proposi-
ta serpentis ænei figura declarat, vt suo loco dicemus. Vt enim filij
Israel dum in deserto in hunc serpentem aspicerent, salutem conse-
quebantur: ita nos cū Dei filium in cruce suspensum, pijs fidei, &
charitatis oculis contemplamur, salutem, & Spiritus sancti gra-
tiam, qua cœlestem vitam agere possumus, consequimur. Hactenus
de

Eccles. 9.
Simil.

Cōcione. 3.
eiusdem se-
sti.
Simil.

de Evangelica lectione, nunc eam sententiam, quam initio proposuimus, excutiamus.

TRACTATIO THEMATIS. §. I.

¶ Quamuis in hac concione de Dominicæ crucis beneficijs differendum sit, nemo tamen sibi persuadeat, nos ea omnia verbis consequi posse: tā multa enim sunt, ut prius quidem astra cæli, quàm ea quicquam enumerare queat. Hoc tamen in vniuersum dici potest, omnia quæ Deus ad salutem hominum ab exordio mundi ad hoc usque tempus operatus est, quæque ad finem usque operabitur, huic arbori vitæ esse tribuenda. Ut enim Philosophi docent, effectus omnes non solum principi causæ, sed eius etiam instrumento, quo illa usæ est, merito assignantur. Vnde cum Deus Optim. Max. à Philosophis primus rerum omnium motor, atque moderator esse dicatur, primum tamen mobile, hoc est, primus cælestium orbium, qui perenni motu suo cæteros secum orbis quotidie rapit, rerum omnium, quæ in hoc inferiori mundo procreantur, causa etiam esse dicitur, quod illius principis causæ instrumentum sit. Ad hunc ergo modum Deum dicimus primam omnium donorum atque gratiarum causam, hoc est, primum fontem, & originem, & velut Oceanum quendam esse. Omne enim datum optimum, & omne donum perfectum de sursum est, descendens à patre luminum. Huius autem principis causæ duplex instrumentum est; alterum coniunctum; alterum separatum. Et coniunctum quidem est sacra Christi humanitas, Dei verbo vnita. Separatum verò, Dominicæ crucis vexillum, in quo Christus triumphauit, & mortem morte superauit. Quod sit, ut quicquid diuinitas & humanitas Christi Domini in salutis nostræ opere per passionem crucis effecerunt, ipsi etiam adorandæ crucis ligno tribuamus, quādo per mortem in ligno oppetitā, & mors mortuā, & vita reddita, & mala omnia sublata, & bona oīa restituta sunt.

Inter hæc autem tam varia & multiplicia Dominicæ crucis beneficia, vnum duntaxat, quod multa alia ambitu suo claudit, explicare est animus. Illud verò est, quod huic viuificæ crucis ligno debemus, stare mundū, qui iam altera inundatione, propter innumera hominum peccata, submersus atque absorptus fuisset, nisi huius sacri ligni virtus obstitisset. Quā rē mirabili ratione Dominus post illud commune diluuiū (quod vniuersum mundū exhaust, atque absumpsit) voluit adumbrare. Vbi enim diluuii aquæ cessauerunt, & solita mundo facies atque serenitas reddita est, ædificauit Noe altare Domino, & tollens de cunctis pecoribus & volucribus mundis, ob-

Iac. I.

Gene. 8.

24 tulit holocaustum super altare. Odoratusque est Dominus odorem suauitatis, & ait ad eum: Nequaquam ultra maledicā terræ propter hominem, nec ultra percutiam omnem animam viuentem sicut feci. Et paulo post: Dixitque Deus: Hoc est signum fœderis, quod do-
 inter me & vos, & ad omnem animam viuentem quæ est vobiscum in generationes sempiternas. Arcum meum penam in nubibus cæli, & erit signum fœderis inter me & inter terram. Cumque obduero nubibus cælum, apparebit arcus meus in nubibus, & recordabor fœderis mei, quod pepigi vobiscum: & nō erunt ultra aquæ diluuij ad delendam vniuersam carnem. Eritque arcus meus in nubibus, & videbo illum, & recordabor fœderis sempiterni, quod pactum est inter Deum, & omnem animam viuentem. Hæc autem verba (quantum coniectura colligere possum) magnam plerisque vestrum admirationis materiam incussisse puto; quam etiam mihi non rarò attulerunt. Admirationis verò causas hoc in loco referam. Primum enim, quæ tanta virtus, quod tantum meriti pondus in pecudum & volucrium strage, vel etiam in affectu & religione alienum sanguinem litantis erat, ut huius sacrificij merito, vniuerso mūdo, hoc est, omnibus omnium seculorum hominibus, quamuis essent sceleratissimi, Deus parceret; cum diuina puritas non pecudum sanguine, sed pietate, & iustitia oblectetur; neque maxima præmia, nisi maximarū virtutum actionibus præbeat! Hac enim mensura multiplicem sobolem Abrahamæ pollicitus fuit, quod is non pecudes, sed dilectissimum filium manibus suis immolare parabat. Sed multò magis mihi admirationis materiam fœderis huius signum affert, nempe, cælestis arcus, qui non tam arcus, quàm deceptio, & ludificatio existit oculorum. Ut enim rubeo vitro oculis apposito, omnia rubea videntur, quæ tamen rubea non sunt: ita arcus ille ijs coloribus tinctus apparet, quorum tamen nullum habet; quia nihil est. Nec minus me tam multiplex huius verbi repetitio in admirationem adducit. Quoties enim idem verbum Dominus repetit & inculcat? Erit, inquit, arcus meus in nubibus. Et, Apparebit arcus meus in nubibus. Et, Ponam arcum meum in nubibus. Et, Eritque arcus meus in nubibus, & videbo illum. Iam verò quid necesse erat hoc signum intercedere, ut Deus recordaretur? Nunquid in illum promissionis suæ, aut vllius omnino rei obliuio cadere potest? An non eius æternitas, instantis nomine significatur? Ut enim in instanti nulla diuisio, nihil prius, aut posterius à Philosophis esse dicitur: ita in æternitate omnia simul Deo præsentia, nihilque aut præteritum, aut futurum est. Quor-

Gene. 9.

Simil.

Gene. 9.

Iac.

sum ergo æterna illa Sapiencia his signis promissi sui admonenda 27
erat? Hæc sunt, fratres, quæ magnam vniuique nostrum admiratio-
nem incutere meritò debet. Vt igitur hoc mysterium in lucem eru-
ere incipiamus, pauca quædam à nobis è Philosophorum scholis
prælibanda sunt.

Primum enim constat ex Philosophia, quatuor esse genera cau-
sarum, quæ ad omne opus necessariò requiruntur: inter quas, finem
primo loco ponunt, eaq; causam causarum appellat; propterea quòd
efficientem causam ad agendum moueat; efficiens verò materiã ap-
parat, & formam inducit. Deinde etiam ex eadem Philosophia con-
stat, omne agens agere propter finem, atque eò magis, quòd & agens
sapientius, & opus quod molitur, præstantius est: Deo autem, qui
mundi huius, hoc est, nobilissimi operis autor, atque opifex est, ni-
hil cogitari potest sapientius. Cum igitur non ab æterno, sed in tem 28
pore, & nec multis ab hinc annis hunc mundum creauerit, quæren-
dum est, quem sibi finem tantus hic artifex in tam magnifici operis
molitione præfixerit. Nefas enim, atque adeo furor est, dicere, fru-
stra illum ac temerè hoc tam nobile opus edidisse, & tam diu susten-
tasse. Quis igitur hic finis exitit? quid illum ad tantum opus, tam-
que multiplex, & varium, ac mirabile fabricandum impulit? Si enim
ne passeruli quidem, cum nidos struunt, & filios educant, nihil
nisi proposito sibi fine agunt; quem summa illa Sapiencia sibi finem
constituit, cum tam pulchrum & magnificum opus condidit?

Arist. 12. Hanc quæstionem Aristoteles in. 12. primæ Philosophiæ, hoc
Metaphy. est, naturalis theologiæ libro tractauit: qui posteaquam grauis-
simum rationibus ostendisset, vnum esse totius vniuersitatis huius principem
ac moderatorem Deum, primamque causarum omnium causam, à 29
qua & cælum, & rerum omnium natura pendet, de huius tanti o-
peris fine, quem sibi artifex Deus proposuerit, disputauit. Quærit e-
nim, an ipsius mundi ordo atque pulchritudo, finis sit propter què
mundus conditus fuerit? Cui quidem quæstioni, mirabili sapientia
respondet; nequaquam mundi ordinem, & mirabilem ornatum, sed
ipsum qui mundo præsidet, vltimum huius tanti operis finem esse.
Simil. Vt enim, inquit, in militari exercitu, non ipse exercitus ordo & pul-
chritudo, sed Imperatoris gloria, & obsequium, qui exercitum con-
gregauit, finis est: sic in magno vniuersitatis huius exercitu nequa-
quam ipsius ornatu, atq; ordo, sed conditoris gloria extremus finis
est. Quæ quidem ethnici hominis sententia idem prædicat, quod Sa-
Prou. 16. lomqn ait: Omnia propter semetipsum operatus est Dominus.

Quid

30 Quid est autem propter semetipsum? Certè propter sui nominis
gloriam; hoc est, vt homines pulcherrimum hoc & mirabile opifi-
cium considerantes, immensam opificis sui potentiam, sapientiam,
prouidentiam, bonitatem, & maiestatem agnoscentes, illius gloriam
prædicarent, illius sapientiam mirarentur, illius immensam poten-
tiam vererentur, illius bonitatem diligerent, & in eius contemplatio-
ne, & amore felicitatem suam collocarent.

Quia verò in hunc finem omnia condidit, summo eadem artifi-
cio elaborauit, vt perfectio operis, summam artificis perfectionem
declararet, hominesque ad eius cultum & venerationem excitaret.
Harum enim rerum cõsideratione Galenus Medicorum princeps, *Gale. de*
inductus, quandam religionis, atque diuini cultus rationem cogno- *usu part.*
uit, atque his memorabilibus verbis expressit: Ego dum hæc scribo,
31 conditoris nostri verum hymnum compono: existimoque in eo ve-
ram esse pietatem, non taurorum hecatombas ei plurimas sacrificari,
& cassas, aliaque sexcenta vnguenta suffumigari: sed si nouerim
ipse primus, deinde & alij exposuerim, quæ nam sit ipsius sapiencia,
quæ virtus, quæ bonitas. Quod enim cultu conueniente exornarit
omnia, nullique bona inuiderit, id perfectissimæ bonitatis speci-
men esse statuo: & hac quidem ratione eius bonitas hymnis nobis
est celebranda. Hoc autem omne inuenisse, quo pacto omnia potissi-
mum adornaretur, summæ sapienciæ est; effecisse autem omnia quæ vo-
luit, virtutis est inuictæ. Hactenus Galen. qui quauis Ethnicus, idè se-
rè mihi dixisse videtur, quod per Prophetam Dñs ait; Misericordiam *Osæ. 6.*
volui, & nõ sacrificiũ; & scientiã Dei magis quàm holocaustũ: hoc
32 est, ea diuini numinis cognitio, quæ verum eius cultum atque vene-
rationem parit, multò gratior Deo est, quàm quoduis pecudum sa-
cificium, & holocaustum; eodem Domino testante, qui reiectis hu-
iusmodi sacrificijs ait, Sacrificium laudis honorificabit me.

Hic igitur finis est, propter quem summus ille artifex hanc re- *Psal. 49.*
rum vniuersitatem mirabili artificio condidit, nec minus mirabili
ordine regit, & moderatur. Ob hoc enim ventos, & pluias, & ni-
ues, & glacies, & imbres temporaneos, atque serotinos, & matu-
tinum rorem statis temporibus ex alto demittit. Ob hoc dies, &
noctes, & varia labentis anni tempora æquis partibus diuisit: quæ
serendis, maturandis, atque colligendis frugibus aptissimè accõmo-
dantur. Ob hoc ipsum Solis & Lunæ vias, & astrorum cursus, mira-
bilemque in multiplici conuersione constantiam (vnde omnia pro-
creantur) dirigit, & moderatur.

Si

Senec. in
Epist.

Psal. 48.

Si igitur in hunc finem hæc opera, diuina Sapiencia molita est, eademque perpetuò gubernat, frustra igitur viuunt homines, frustra his beneficijs vtuntur, qui huius finis obliti, se totos cum mulandis opibus, terrenisque curis atque cupiditatibus dederunt. Quos ego non alio exemplo, quam ethnici hominis, castigare, atque pude facere volo. Seneca enim, vbi de conditarum rerum dignitate, & mirabili ratione differuisset, tandem ait, Nisi ad hæc admitterer, nõ fuerat operæpretium nasci. Quid enim erat cur in numero viuentium me positum esse gauderem? An vt cibos & potiones percolarem? vt hoc corpus casurum, ac fluidum, periturumque nisi subinde impleatur, farcirem? & viuerem ægri minister? vt mortem timerem, cui omnes nascimur? Detrahe hoc inæstimabile bonum, non est vita tanti, vt sudem, vt æstuem. O quam contempta res est homo, nisi supra humana se erexerit! Hactenus Seneca. Quis igitur cum ethnicum hominem hoc modo philosophantem audit, non erubescat, cum multorum christianorum mores considerat, qui tam longè ab hoc officio, & instituto absunt? Quis enim hunc finem considerat? quis ad hoc se natum putat? quis sic vitam instituit, vt huius rei gratia in hunc mundum missus esse videatur? Hinc intelligetis verum esse quod à Propheta dictum est: Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus: hoc est, cum homo in hunc finem nobilissimum à Deo conditus esset, vt magnifica eius opera contemplaretur, eundemque propter percepta beneficia meritis laudibus prosequeretur, huius finis oblitis, pecudum more totius terræ affixus, sola terrena curat, sola captat, sola sitit, diuinisque beneficijs fruens, non magis oculos in benefactorem attollit, quam pecudes, quæ victu, & pastu cœlitus prouiso vtentes, conditorem & altorem suum non agnoscunt.

§. II.

¶ Ad institutum ergo redeunt, cum princeps ille mundi Deus in hunc finem, quem oratione descripsimus, hunc mundum condiderit, consequens est, vt si homines ab hoc fine deficiant, Dei que cultum, & gloriam negligant, & conditis rebus non ad conditoris gloriam, sed ad luxum & superbiam abutantur, nulla sublit causa, cur mundus stare, aut permanere debeat. Sublato enim fine, non est cur ea, quæ eius finis gratia constituta sunt, durare, aut permanere debeant. Nec enim minus indecorum Deo est, homines sic à suo fine deuiantes conseruare, quam ad talem finem cõdere: cum nihil aliud sit conseruare, quam ea quæ condita sunt, perpetuò procreare; & quod

35 quod semel fecit, semper facere. Hac ergo de causa recens conditum mundum delere constituit, quod omnis videlicet caro corrupisset viam suam, & à suo fine deuiasset. Hoc enim illa verba significant: Pœnituit eum quod hominem creasset super terram. Quo loquedi genere se pœnitentium hominum morem imitari significauit, quos pœnitere solet, cum frustra se opus aliquod suscepisse vident: quo tempore vel cœptum opus destituunt, vel quod iam fecerant, demoluntur. Sic paucis antehac diebus, aquariam molam, quæ magnos domino suo prouentus afferebat, flumine alium sibi alueum, aliasque sibi ripas faciente, diruit. Cum enim multa vi, multisque sumptibus fluminis venam ad priorem alueum reuocare minimè potuisset, neque casa illa, in qua mola collocata erat, in alium usum extructa esset, solo protinus æquata est. Ad hunc ergo modum cum æterna illa Sapiencia genus hominum à fine suo deflexisse animaduertisset, nulla causa suberat cur diutius mundum seruare, aut regere debuisset. Vnde ait, Delebo hominem quem creauit, à facie terræ, ab homine usque ad animantia, à reptili usque ad volucres cœli: pœnitent enim me fecisse eos. Itaque tot vrbes, tot nationes & regna, tot opes atque diuitias vna alluione deleuit; neque ex hac multiplici rerum vniuersitate, nisi quod vna caperet arca, permanere voluit. Sic Elias tribus annis atque mensibus oratione sua cœlum clausit, vt homines, qui Deum non colebant, fame atque inedia consumerentur; nec vlla pereuntium multitudine flectebatur. Sciebat enim eos frustra viuere, qui autorem vitæ non colerent, & indignum esse, vt imbres & pluuia, hoc est, creaturæ Dei, Dei contemptoribus deseruierent. Hoc exemplo fratres (vt alia prætermittam) peccati malitiam, & deformitatem, & summum, quo Deus illud prosequitur, odium intelligere licebit, cum videatis illum misericordiarum patrè, tam dira & stupendam clade supplicium de improbis sumpsisse, neque tot infantibus, tot animantibus, tot opibus, tot denique nationibus & regnis pepercisse. Hoc enim argumento nos Petrus Apostolus ad diuinæ iustitiæ timorem, & acerbissimum peccati odium adhortatur, cum ait: Deum originali mundo, id est, recenter à se condito, propter peccata hominum parcere noluisse: sed quidquid antea in terra condiderat, aquis inundantibus obruisse. Neque enim erat, cur homines à Deo conditi viuerent, qui à fine, propter quem conditi erant, impiè & sceleratè deflexerant.

Existimabit aliquis fortasse, fratres, me instituti mei oblitum. Nõ sum planè, sed per has ambages ad illud iam tandem peruertum est.

Y Quasitum

Quæsitum enim erat, cur Dominus illud Noe sacrificium tam gra- 39
 tum habuisset, ut propter illud perpetuam mūdo incolumitatem &
 salutem promississet, atque huius tantæ rei arcum in nubibus cœli
 positum esse in signum dixisset? Ad hoc igitur respondemus, nullo
 modo illud sacrificium tanti apud diuinam æquitatem fuisse, ut se-
 culorum omnium salutem in illius merito constitueret: neque ar-
 cum item, qui oculorum ludificatione fit, signū illud esse, cuius con-
 spectu summus ille mundi arbiter à seueritate ad gratiam flectere-
 tur. Sed illo tamē Noe sacrificio, cuius odore Dominus captus fuis-
 se dicitur, summum illud Seruatoris nostri sacrificium adumbrabat,
 quo is pro generis humani salute æterno Patri se obtulit in odorem
 suauitatis. In craticula quippè crucis, charitatis igne crematus, suauif-
 simum ex se virtutum omnium odorem effudit. Idemque in cruce
 suspensus, totque liuoribus, & vulneribus tinctus, arcus est in nubi- 40
 bus cœli positus, cuius conspectu cœlestis Pater placatus fuit, sem-
 perque placabitur. Ipse namque est propitiatio pro peccatis nostris,
 non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. Atque
 hac ratione Dominus arcum illum cœlestem huius fœderis symbo-
 lum esse dixit, ut cum hic arcus (ut antè diximus) nihil esset, ea res
 mentem nostram ad aliquid maius atque diuinius intelligendum at-
 tolleret. Hoc enim consilio diuina sapientia frequenter in lege, re-
 bus, & cæremonijs, quæ nihil ad pietatem agere videntur, utitur; ut
 rerum humilitas intellectum nostrum ad aliquid sublimius, & diui-
 na maiestate dignius inuestigandum excitaret. Ideoque nihil mi-
 rum, si hæc tam multiplex fictitij arcus repetitio, nos ad salutis, &
 redēprionis nostræ autorē, in eo arcu cōtēplādū veluti manu ducit.

His ita expositis, facile intelligetis, nihil mirum esse, si propter 41
 hoc immaculatum Christi sacrificium, quod illo veteri figurabatur,
 perpetuam mūdo salutem, & incolumitatem Dominus polliceatur.
 Cur ita? Quia nimirum passionis & crucis eius merito sic placatus
 fuit, ut non modò erratis hominum verè pœnitentium veniam con-
 cesserit, sed gratiam quoque, & Spiritum sanctum, atque omnia do-
 na sua in eos propter eiusdem filij merita effundere perpetuò decre-
 uerit. Quò tandem fiet, ut pietas & iustitia semper in mundo vigeat,
 nullaque diuinæ equitati causa subsit, cur mundum iterum propter
 hominum peccata abolere debeat. Cum ergo Dominus se non am-
 pliùs vniuerso mundo aquas immissurum promississet, intelligebat
 utiq; quid promitteret, & qua de causa promitteret: quia sciebat, filij
 sui meritis religionem & iustitiam inter homines perpetuò regnatu-
 ram;

42 ram; qua vigente, causa nulla erat cur mundus denuò abolendus ef-
 set. Hoc autem ita futurum esse, omnis Prophetarum chorus conso-
 na voce testatur. Hinc Esaias post narratam Dominicæ passionis hi-
 storiam, eius protinus fructum explicat, dicens; Si posuerit pro pec- 43
 cato animam suam, videbit semen longæuum, & voluntas Domini
 in manu eius dirigetur. Longæuum, ait, quòd videlicet perpetuò in
 mundo duraturum sit: quòd quidem alibi cōfirmat, cum ait; Super
 solium David, & super regnū eius sedebit, ut cōfirmet illud, & cor-
 roboret in iudicio & iustitia ad modò & vsque in sempiternum.

Quæ cum ita sint, facile ex his intelligetis fratres, crucis myste-
 rio deberi, quòd mundus perpetua stabilitate maneat, & nos in eo
 maneamus: neq; oportet nos Babylonis turrim superuacaneo labo-
 re extruere, ut ab aquarū inundatione seruemur, cum iam per Chri-
 sti crucem omnis futuri diluuij trepidatio adēpta sit. ¶ Intelligetis
 etiā, iustitiā & pietatē eiusdē crucis merito in mūdo nunquā defutu-
 ram, ne vlla subsit diuinæ iustitiæ causa, propter quā mundū aquis
 absumere velit. Quia enim (ut Esaias vaticinatus est) per Christū in 44
 mūdo iustitia inūdata erat, ideo nulla erit causa, cur mūdus aqua-
 rū inundatione intereat. ¶ Intelligetis etiā, omnia gratiarum dona,
 omnia Spiritus sancti charismata propter crucifixi Domini meritū,
 & gratiam in nos conferri. Ille nobis primam gratiam, qua à pecca-
 to surgimus, promeruit: ille nos à peccato, à morte, & à gehenna li-
 berauit. Itaque si à peccato surgimus, illius merito surgimus: si iusti-
 tiam ad finem vsque retinemus, illius merito retinemus: si hostis
 antiqui tentationes superamus, illius merito superamus: si bonum
 aliquod opus molimur, illius merito molimur: si pio desiderio accē-
 dimur, illius merito accendimur: si nec aduersarum rerum fulmini-
 bus quatimur, nec secundis attollimur, eius utique meritum & be-
 neficium est. Hæc crux Apostolos mundi victores effecit, Marty-
 res in prælio roborauit, Confessores cœlestibus præceptis instruxit,
 Doctores illuminauit, Virginū puritatē cōstituit, Monachorū cho-
 ris deferta impleuit, pereuntē mūdū instaurauit, idola Gentium com-
 minuit, Dæmonū rēpla atq; aras euertit, iustitiā & religionē exulē,
 & penè extinctam in vitam reuocauit. Hæc paruulorum sapientia,
 lumen in tenebris sedentium, fortitudo certantium, corona trium-
 phantiū, christianorum Philosophia, & aduersus ignita Diaboli tela
 impenetrabile scutum. Verum hæc omnia Dominicæ crucis be-
 neficia persequi, infiniti operis esset: satis nobis sit, in illa malorum
 omnium depulsionem, & bonorum omnium summam esse cōstitu-

tam. Hæc Deum hominibus conciliauit, Spiritum sanctum è cœlo demisit, insatiabilem homicidam ligauit, cœlum aperuit, Angelorū ruinas instaurauit, & homines, qui iumentis insipientibus similes effecti erant, ad imaginem Dei reformauit. Hæc igitur tam multa beneficia nobis Christus Dominus in cruce pendens contulit.

Nūc ad vos fratres. Si hæc tā multa, & magnifica beneficia Christus Dominus sine vllō suo labore in nos gratis cōtulisset, quid queso dignum illi pro tot tantisque muneribus rependeremus? Nihil certè tanta benignitate dignum in humana facultate inueniri potest. Si ergo ad hoc impares sumus, etiam si mille mortes propter tantorum donorum largitorem oppeteremus, quid erit, si labores, & dolores, quibus hanc tantam salutem nobis promeruit, expendamus? Hoc enim nomine Sponsa in Cant. in illius amorem rapiebatur, cum diceret; Botrus Cypri dilectus meus mihi. Quid autè hoc nomine, nisi crucis torcular, & vinum in eo expressum voluit designare? Ex botro quippè vinum nisi in torculari nō exprimitur. Quæ res Saluatori nostro maximè conuenit, qui in torculari crucis dolorum pondere pressus, cœleste nobis vinum propinauit: vinum, inquam, quod lætificat cor hominis; quod vires animæ roborat, quod charitatem incendit, quod mentem sobria ebrietate inebriat, & à sensibus corporis abalienatam in Deum transfert. Quid igitur superest fratres, nisi vt immortales gratias Redemptori nostro agamus, qui tam multis doloribus hoc nobis salutis, & suauitatis poculum propinauit; quo refecti, & confirmati, ad illud tandem vinum nouum hauriendum perueniamus, quod electis omnibus per eundem Christum propinatur in patria.

I N E O D E M F E S T O I N V E N T I O N I S
sanctæ Crucis Concio secunda, in qua duplex viuifici ligni fructus explicatur: alter dulcis, alter amarus: quorum altero ad patientiam laborum, altero ad charitatem, fiduciam, & animi tranquillitatem inducimur, & excitamur.

T H E. Dixi, Ascendam palmam, & apprehendam fructus eius. Cant. 7.

Am primū constat, fratres charissimi, palmæ nomine pretiosum Dominicæ crucis lignum, cuius hodiè inuentionem celebramus, commodissimè designari. Palma enim triumphī, atque victoriæ insigne est. In ligno autè crucis

2. crucis Saluator noster communem generis humani hostem debellauit: per mortem quippè destruxit eum, qui mortis habebat imperium, & clarissimum de illo triumphum duxit, nosque omnes ab eius tyrannide liberatos, diuinis muneribus cumulauit. In hanc igitur arborem fidelis Sponsa, hoc est, pia mens ascendere nititur, & fructus eius carpere, quibus se pascat, atque reficiat. Sunt autè adeo multiplices, & varij huius arboris fructus, vt vix vlla oratione enumerari valeant. Qui tamen omnes ad duos potissimum referuntur; quorum alter amarus, alter adeo dulcis est, vt dulcedine sua prioris amaritudinem temperet, atque minuat. Crux enim nos ad crucem, & labores exemplo suo hortatur; eademque, dum immensam Seruatoris nostri bonitatem, charitatem, & potentiam declarat, spēs, & charitatem in nobis accendit; atque ita demum sub huius arboris vmbra dulciter obdormire, & requiescere facit, & cum eadem Sponsa dicere, Sub vmbra eius quem desideraueram, sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo. De hoc igitur duplici vitalis ligni fructu in presenti concione dicturi, cœlestem opem sacratissimæ Virginis interuentu suppliciter imploremus.

A. V. E. M. A. R. I. A.

3. Priusquam ea quæ proposuimus, tractare incipiamus, quemadmodum hodiè crux Dominica reperta sit, & quid nobis eius inuētio insinuet, paucis aperiendum est. Ad hoc igitur illud in primis statuamus, quod quemadmodum multe sunt mansiones in cœlo, ita quoque itinera multa sunt, quibus ad illas mansiones peruenitur. Alij enim per viam obedientiæ incedunt; per quam omnes monasticæ vitæ professores ingrediuntur. Hanc autem obedientiam Ioan. Clim. appellat confectum dormiendo iter. Verus enim obediens, qui à maiorum suorum præscriptis nulla in re discedit, non habet, cur vel de rebus agendis, vel de ratione reddenda sollicitus esse debeat, cum is non examinare quæ sibi præcipiuntur, sed exequi teneatur, reddendæ rationis curam in eum reijciens, qui sibi præpositus est, Dei que vices in terra gerit. Alij autem per viam patientiæ ingrediuntur; quâ sanctus Iob, & Martyres omnes ingressi sunt; quâque incedunt, qui varijs morbis, & calamitatibus conflictantur, & vxores etiam, quæ viros habent intractabiles, quorum tamen ipsæ mores propter Deum humiliter, & patienter ferunt, patientiæ suæ sacrificium Domino quotidie immolantes. Alij per paupertatis iter gradiuntur; per quod beatus Pater Franciscus, ve-

rus paupertatis amator, & Lazarus quoque mendicus ingressus est. Per quod etiam ingrediuntur, qui inopiam, & egestatem leniter & blandè ferunt, gratias Domino pro paupertate sua agentes, cœlestiumque diuitiarum spe, cum sancto illo Tobia, paupertatis laborem mitigantes. Alij cum Martha, Christi hospita, misericordiæ operibus incumbunt; quibus in extremo illo examine æternæ vitæ præmium constitutum esse sciunt. Alij verò cum eius sorore Maria, omnibus huius vitæ curis relictis, & mundo ipso superiores quodammodò facti, supra mundum mente & cogitatione eleuantur, & diuina dies noctesque tractare nunquam intermittunt. Sunt & alia multa itinera, quæ referre longum esset; quorum nullum, quamdiu in hoc corpore versantur, periculo suo vacat: sic enim scriptum est; In via hac qua ambulabam, absconderunt superbi laqueum mihi. Ea verò subtilitate, & arte superbi isti, nempe Dæmones, superbix auctores, hos laqueos parauerunt, vt de ipsis iterum dicatur; Narrauerunt vt absconderent laqueos; dixerunt, Quis videbit eos? O quàm multos arbitror his laqueis irretitos teneri, qui tamen nesciunt se esse illaqueatos, cum maximè sint! Non enim temerè Salomon ait; Est via quæ videtur homini recta, & nouissima eius ducunt ad mortem. Quocirca orandus semper nobis cum eodem Propheta Deus est, Ab occultis meis munda me Domine. ¶ Inter has tamen multiplices vias, regia quidem, maximèque tuta in cœlum via, vera cordis, & corporis humilitas, animique demissio est. Vt enim Diuus Bernardus ait, ex alijs virtutibus superbia capit incrementum; à sola autem humilitate eius superba tyrannis repellitur. Hanc autem viam Saluator nobis exemplo monstrauit, qui humiliavit semetipsum, factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis: propter quod Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen. Quo nomine Petrus Apostolus ad huius nos virtutis amorem hortatur cum ait, Humiliamini sub potenti manu Dei, vt vos exaltet in tempore visitationis.

Quorsum hæc in festo sanctæ crucis? Nimirum vt intelligatis fratres, crucis suæ gloriam Dominum eadem qua ipse via, qua que omnes electi ingressi sunt, procedere voluisse, vt quemadmodum is, & membra eius per humilitatis viam ad celsitudinis gloriam peruenerunt, ita etiam crucis suæ vexillum, ex summa abiectiois ignominia, ad summum gloriæ fastigium deuenire voluerit. Eius autem humilitas, & abiectio prima fuit, quod erat latronum & facinoro-

Psal. 141.

Psal. 63.

Prou. 16.

Psal. 18.

Bernard.

Epist. 42.

Phil. 2.

L. Petri. 5.

8 facinorosum hominum extremum & abiectissimum supplicium. Secunda verò, quòd ab vniuerso orbe impugnata, & execrata fuit. Tertia verò, quòd Adriani Romani Imperatoris iussu in vilissimo loco fuerit defossa. Cum is enim, anno post Saluatorem natum centesimo & quadragesimo, Hierosolymorum urbem ex ædificari præcepisset, animaduertens in Caluario monte Dominum fuisse crucifixum, volensque omne Dominicæ passionis monumentum, tanquam perfidus, & idolorum cultor, aboleri, Christi crucem, & latronum, qui cum illo pependerant, & clauos in eodem loco defodi iussit, & ruderibus impleri, & in eodem loco Veneris simulacrum erigi; vt si quis fidelium in eo loco crucem adoraret, non crucem, sed Venerem adorare videretur. In sepulchro autem Domini; Iouis statuam collocauit, & in Bethlehemitico præsepi, Adonidis; hoc est, Amasij Veneris simulacrum substitui iussit, cuius mortem apud Ezechielem perfidæ Hebræorum fœminæ lamentabantur. Hac ratione omnia salutis nostræ monumenta impius Cæsar se funditus aboliturum credidit. Sed non est potentia, non est sapientia, non est consilium contra Dominum. Anno enim salutis nostræ. 218. imperante Constantino Magno, crucis gloria patefieri cœpit. Cum enim idem Constantinus, adhuc paganus, cum Maxentio tyranno militaribus copijs instructissimo congressurus esset, deque belli exitu trepidaret, vidit circa meridiem, Sole declinante, crucis signum in cœlo coruscans, his literis inscriptum: In hoc vince. Cum autem is & de signo, & de inscriptione incertus esset, eadem nocte Christus Dominus illi apparens, & signum quod viderat ostendens, præcepit, vt eo signo omnia militaria vexilla insigniret, quòd victoriam de hostibus reportaret. Cum autem in eo prælio victor euasisset, & Christianorum illud esse signum intellexisset, ipse quidem primus Romanorum Imperatorum maiestatem Domini Saluatoris cognouit, & honorauit, & eius Ecclesiam infinitis propè muneribus & ornamentis auxit. ¶ Post aliquod verò tempus, Helena, insigni pietate, & religione fœmina, & Imperatoris mater, nocturno visu admonita Hierosolymam petijt, vt Dominicam crucem, ex qua salus humana pependisset, inquireret. Qua de re sic Diuus Ambrosius ait; Venit ergo Helena, cœpit reuifere loca sancta, infudit ei Spiritus vt lignum crucis require-

Ezech. 8.

Ambros.

ret: accessit ad Golgotham, & ait; Ecce locus pugnae, ubi est victoria? Quæro vexillum salutis, & non inuenio. Ego, inquit, in regnis, & crux Domini in puluere? Ego in aulis, & in ruinis Christi triumphus? Ille adhuc latet, & latet palma vitæ æternæ? Quomodo me redemptam arbitrabor, si redemptio ipsa non cernitur? Video quid egeris Diabole, vt gladius, quo peremptus es, obstrueretur. Sed Isaac obstructos ab alienigenis puteos eruderauit, nec latere aquam passus est. Tollatur igitur ruina vt vita appareat; promatur gladius quo veri Goliæ caput est amputatum: aperiatur humus, vt salus fulgeat. Quid egisti Diabole vt absconderes lignum, nisi vt iterum vinceris? Vicit te Maria, quæ genuit triumphatorem, quæ sine imminutione virginitatis edidit eum, qui crucifixus vinceret te, & mortuus subiugaret. Vinceris & hodiè, vt mulier tuas insidias deprehendat. Illa quasi sancta Dominum gestauit, ego crucem eius inuestigabo. Illa generatum docuit, ego resuscitatum. Illa fecit, vt Deus inter homines videretur, ego ad remedium peccatorum diuinum de ruinis eleuabo vexillum. Hætenus Ambros. In hac igitur pia inquisitione miracula non defuerunt, quibus Dominus pretiosa crucis suæ vexillum & prodidit, & honorauit. Helena igitur voti compos effecta, partem crucis, & clauos tres ad filium detulit, partem magnificentissimo templo in eodem loco extracto ibidem reliquit thecis argenteis inclusam. Reliquit etiam (vt autor est Rufinus presbyter) hoc indicium religiosi animi Regina venerabilis. Virgines enim, quas ibi reperit Deo sacratas, inuitauit ad prandium, & tanta eas deuotione curauit, vt indignum crederet si famulorum vterentur officijs. Ipsa enim manibus suis, famulæ habitu succincta, cibum apposuit, poculum porrexit, aquam manibus infudit, & Regina orbis, ac mater imperij, famularum Christi se famulam deputauit. Et hæc quidem Hierosolymis gesta. Hæc fuit igitur, fratres, prima Dominicæ crucis gloria, qua à sterquilinio (in quo sub execrandæ Veneris simulacro condita erat) in sacrum & venerandum locum reposita fuit.

Sequitur deinde alia eius gloria, quod per totum orbem fuerit prædicata, & ab omni mortalium genere in summo pretio & honore habita. A supplicijs latronum transijt ad frontes Imperatorum: & quæ antea probro erat hominibus, nunc summo honore esse cœpit.

¶ Quin & hunc ei Dominus honorem contulit, vt eadem adoratione, qua ipse, qui in illa pependit, adoratur, ipsa quoque adoretur.

Quid

- 14 Quidquid enim honoris illi tribuitur, crucifixo in ea Domino deputatur. Itaque maiori illam honore, quam sacram & intemeratam Virginem honoramus. Virgini quippè eam reuerentiam exhibemus, quam Theologi hyperduliam appellaut; quæ superior ea est, qua Sanctos honoramus, quæ ab eisdem dulia nuncupatur: Dominicæ verò cruci eam adorationem exhibemus, quam latrariam appellant; quæ soli Deo, non ulli rei creatæ debetur. Supra hunc autem honorem nullus excogitari maior potest. ¶ Ex hoc autem summo honore alius deinde huic similis sequitur, nempe, vt quidquid Dominus Iesus in cruce pendens fecisse dicatur, quidquid in genus hominum beneficiorum contulerit, eius etiam sacratissimæ cruci, in qua id operatus est, meritò ascribatur. Hinc D. Augu. Crux, inquit, de erroribus nos liberauit, sedentes in tenebris, & umbra mortis illuminauit; hæc nos Deo reconciliauit, ex alienis domesticos, ex longinquis proximos, de peregrinis reddidit ciues. Hæc est inimicitiae temperatio, pacis firmamentum, omnium denique bonorum thesaurus. Hætenus ille.
- 15

- Nec his honoribus contentus Dominus (qui perpetuò cum seculo durabunt) post seculum etiam extremum illi adijciat honorem. Tunc enim (vt idem Dominus ait) apparebit signum filij hominis in cælo; hoc est, pretiosum crucis vexillum (quod cunctis astris splendidius fulgebit) videlicet ad piorum solatium, & improborum damnationem. & cruciatum; quando illi quidem salutis suæ pretium, isti verò damnationis suæ indicium in eo prospicient. Dignum profectò erat, vt quoniam crux Christi clavis esse dicitur cæli; clavis autem in ipso sæpè ostio relinqui solet; ea ibidem perpetuò collocaretur, & ad maiorem beatorum gloriam ibidem perpetuò cerneretur. Decēbat etiam ad Dominici triumphis sempiternam gloriam, atque memoriam, vt sacrum hoc signum, tanquam gladius, quo princeps huius mundi iugulatus est, in sublimi hoc loco reponeretur. Cuius rei imaginem Goliæ gladius exhibet, qui in sacro loco post Ephod legitur fuisse collocatus. Ephod autem ornamentum erat sacrum, quo sacerdotes in ministerio templi utebantur: post quod tamen gladius ille appensus fuit. Cur ita? An non gladius ille execrabilis, (vt pote gentilis hominis) à sacro loco repellendus erat? Erat planè. Verum quia eo gladio perfidi hostis (qui Dei populum insectabatur) caput amputatum est, non immeritò ad huius triumphis memoriam in eius templo collocatur. Ad hunc ergo modum, quamuis Christi Domini crux execranda olim fuisset (vt pote

Y 5

latronum.

latronum, & facinorosorum hominum supplicium (quia tamen per 17
eam Imperator noster clarissimum de hoste antiquo triumphum
tulit, & eius detestabile caput contriuit, ad perpetuum huius victo-
riae monumentum in caelo cum summo honore reponitur.

§. I.

¶ Hæc ad Dominicæ crucis gloriam breuiter dicta sunt. Nunc, quid
ex hoc mysterio ad institutionem vitæ nostræ haurire debeamus,
explicandum est. Frustra enim crucis Christi gloriam celebramus,
si virtutum & meritorum eius expertes relinquimur. Si enim Pau-
lus, qui in tertium caelum raptus fuit, nihil se nisi Christum crucifi-
xum scire arbitrabatur, magna certè philosophandi materia in cru-
ce pijs mentibus proposita est. Nos ergo pro ingenioli nostri te-
nuitate hoc modo in ea philosophari incipiamus. Principiò igitur 18
hoc crucis mysterium docere videtur, vt quo modo crux ipsa pri-
mùm quidem ab hominibus despecta, & impugnata, postea super
caelos exaltata fuit, & ab omnibus honorata, & ipse idem Dominus,
qui in ea pependit, per humilitatem, & acerbitatem passionis, exalta-
tionem & gloriam sui nominis est consequutus: ita nos hac eadem
humilitatis, & patientiæ via ad sempiternæ felicitatis gloriam tende-
re studeamus; vt sicut ille non pro se, sed pro nobis; ita nos non pro
illo, sed pro nobis eisdem vestigijs insistamus. Rectè enim Guerri-
cus Dominum ait propter nos in cruce animam ponere voluisse, vt
redemptionis sacramentum, iustificationis fieret exemplum. Vbi
Moyfes fœdus in deserto inter Deum, populumque percussit, & ad
fœderis confirmationem victimas immolauit, sanguinis earum par-
tem fudit super altare, partem verò super populum, sanguine videli- 19
cet altare aspergens. Sanguinem autem illum Dominici sanguinis
typum gessisse fœderis ratio declarat: neque enim pecudū, sed Chri-
sti sanguis pro peccatis nostris effusus Deum conciliat, & fœderat
hominibus. Hic igitur sanguis super altare Dei, atque super populum
fusus, & Deum placat, & homines obligat. Deum quidem placat me-
rito, & sacrificio; homines autem obligat singulari beneficio, &
exemplo; vt sicut ille per sanguinem introiuit in sancta, ita nos quo-
que per sanguinem in eadem introire contendamus: & sicut ille no-
stri amore deuinctus pro nobis sanguinem fudit, ita nos in eius ob-
sequium (si opus fuerit) vel sanguinem fundamus, vel certè carnem
nostram cum vitijs, & concupiscentijs crucifigamus. Hæc enim so-
la digna retributio, cum sanguis sanguine compensatur. Hic igitur,
fratres,

20 fratres, primus huius salutiferi ligni fructus est, quem amarum qui-
dem initio diximus.

Sed instabitis modò. Quis fieri poterit, vt hunc fructum quis car-
pere, atque edere possit, aduersus quem tota naturæ vis pugnare vi-
detur, quæ dulcia & suauia ubique captat, acerba verò semper &
amara refugit, ac reformidat? Medici quidem solent amara pharma-
ca aut melle, aut saccharo condire, aut etiam auro tegere: nos ergo
medicorum more multiplici dulcedine hunc amarum crucis & pa-
tientiæ fructum dulcorabimus.

Primum enim, laborum quos Christi gratia patimur, digni-
tas atque sublimitas nos ad eorum amorem incitare debet. Omnes
namque hi labores à Christi cruce gloriam & dignitatem trahunt.
Quid enim quæso Dominicam crucem tantopere honorauit (quæ
antea flagitiosorum supplicium erat) nisi quòd in ea Christus Do- 21
minus passus est, eamque sacratissimi corporis sui contactu nobi-
litauit? Hoc enim beatus Andreas Apostolus confessus est, qui pa-
ratam sibi crucem à longè conspiciens, O, inquit, beata crux
quæ decorem & pulchritudinem de membris Domini recepisti
accipe me ab hominibus, & redde me magistro meo, vt per te
me recipiat, qui per te me redemit. Et quidem antea timorem
humanum habuisti, nunc autem pro voto susciperis: hoc est,
antè quàm in te vita penderet, meritò homines supplicij tui cru-
ciatum horrebant, vbi autem sacratissimi corporis tactu sanctifi-
cata & consecrata es, iam non est cur te quisquam horrere, sed
cur magis reuereri, adorare, & amplecti debeat. Si ergo tanta
reuerentia lignum crucis veneramur, quod sacrum Christi Do- 21
mini corpus tetigit, cur non etiam hæc omnia corporis incom-
moda honorabimus, quæ non corpus modò, sed eius quoque
animam contigerunt? Eius est enim illa vox; Saluum me fac Deus, Psal. 60.
quoniam intrauerunt aquæ vsque ad animam meam. Aquarum au-
tem nomine, dolorum impetus intelligit, qui multò acerbius pijs-
simam eius animam quàm corpus cruciarunt. Quomodo ergo
non summam venerationem merebitur, quod ad ipsam vsque a-
nimam Christi penetrauit? Sicut ergo crux, quæ mortalibus an-
tea probro erat, postquam vita in ea pependit, honori esse cœpit:
ita lachrymæ, dolores, inopiæ, cæteraque corporis incommoda,
quæ ille pertulit, ab eo diuinis honoribus affecta sunt. Quis igitur
indignum sibi esse putet, pati, quod ipse vnigenitus Dei filius,
& splendor paternæ gloriæ perpessus est, & ex eo calice bibere,
quo

Phocion.

quod ille bibit, eodemque modo à mundo tractari, quo ille tractatus est, eisdemque doloribus affici, quibus ille affectus est? Si magna gloria est sequi Dominum; quid esse homini gloriosius potest, quam eundem Dominum sequi, & in ea re potissimum sequi, quæ in illo maximè gloriosa & prædicanda extitit? Fuit olim Phocion Atheniense, vir iustitiæ opinione celebris, invidia tamen & odio perditorum hominum magno iudicum scelere ad mortem innocens damnatus. Ex his autem qui cum eo erant morituri, quidam, nomine Thudippus, complorabat sortem suam: quem ita consolatus est Phocion, Non tibi, inquit, Thudippe satis est cum Phocione mori? Quod si tantum valuit autoritas Phocionis, ut mori cum eo gloriosum putaretur; quid de illis existimandum est, qui ipsius Regis gloriæ mortem imitantur! Hoc igitur primum, & maximum laborum & dolorum nostrorum solatium est, quod Christum imitamur, quod ei similes efficiamur, quod eius nuptiali veste (quæ nimirum dolorum patientia extitit) ornatur. Non poterit enim is non diligere quos sui similes viderit, cum similitudo sit amoris conciliatrix.

§. II.

Rom. 6.

Matth. 20.

Apoc. 21.

Apoc. 7.

Est & aliud solatium ab hoc eodem fonte dimanans, quod hanc Apostolus regiam viam esse dicit, quâ itur in cælum. Si enim, inquit, complâti facti erimus similitudini mortis eius, simul & resurrectionis erimus. Et mox; Si mortui fumus cum Christo, credimus quia simul etiam viuemus cum eo. Vnde cum Iacobus & Ioannes fratres regnandi gloriæ ambirent, Dominus illos ad eius regni & gloriæ iter reuocauit, cum ab eis quæsiuit; Potestis bibere calicem quæ ego bibiturus sum? Qua quidem interrogatione illud admonere voluit, quod quemadmodum ipse, qui caput, & dux noster est, per ignominiam passionis ad regni gloriæ peruenit; ita eodem itinere eius essent membra processura, ut si non illam ipsam Christi crucem, certè suam quisque à Deo sibi impositam portaret. Vnde ipse in Apocalypsi ait, Qui vicerit, possidebit hæc, sicut ego vici, & sedi cum Patre meo. Hinc in eadem Apocalypsi Ioannes ante thronum electos omnes ex omnibus tribubus & linguis astare vidit, qui omnes albis vestibus amicti, palmas in manibus gestabant; quod quidem triumphi atque victoriæ insigne est. Ad hanc verò palmam & victoriam nisi per labores & certamina non venit. Ideoque non sine Dei consilio regius crucis titulus

26 lus supra Christi Domini caput in cruce figitur; ut hoc symbolo ad moneremur, per crucem ad regnum, per bellum ad pacem, per ignominiam ad gloriæ, per patientiam ad coronam, & per labores ad requiem, per dolores ad sempiterna gaudia, ac postremò per humanarum rerum contemptum ad imperuestigabiles Christi diuitias esse veniendum. Hac igitur tanta laborum proposita mercede, quis non lucrum putabit varijs propter Christum vexari laboribus? Hinc D. Basilius tristium naturam post Christi crucem immutatam esse ait. Eius hæc verba sunt. Primum quidem Sanctorum mors plâctu ac lachrymis cohonestabatur: nunc verò morientibus Sanctis exultamus. Tristium namque post crucem Domini immutata est naturam: non amplius Sanctorum obitus lamentationibus prosequimur, sed tripudijs diuinis circum ipsorum sepulchra veluti choreas ducimus. Somnus autem iustis est mors: imo magis migratio ad vitam meliorem. Ideoque Martyres exultant dum trucidantur. Nam desiderium felicioris vitæ, iugulationis dolorem extinguit, & emortuum reddit. Pericula non respicit martyr, coronas respicit; plagas non horret, sed præmia numerat. Non videt lictores infernè flagellantes, sed angelos supernè lætos hominibus acclamantes imaginatur. Non spectat ad temporalia pericula, sed ad præmiorum æternitatem. Hactenus D. Basilius. Hac ipsa autem via caput Martyrum Christus Dominus, & nominis, & corporis sui gloriæ affectus est. Hoc est enim quod Propheta canit; De torrente in via bibit, propterea exaltauit caput. Nominis autem torrentis, quod incitatisimo cursu ferri solet, vates sanctus vsus est, ad significandam vim, & magnitudinem ærumnarum, quas ad extremum vsque spiritum innocentissimus agnus pro nobis exhaustit. Qui enim omnia peccata omnium mortalium pro suis assumpsit, eorumque pœnas pertulit, is necesse fuit ut tales ac tantos dolores & cruciatus sustineret, quales & quantos nemo vnquam neque verbis assequi, neque animo possit comprehendere. Subiungit autem Christum propterea sublaturum caput, quoniam præuidebat, illum per has ærumnas & acerbitates ad potentiam & regnum sempiternum esse peruenturum.

Est & mira alia huius virtutis utilitas, nec minoris faciendæ. Quisquis enim eò perductus est, ut his rationibus inductus, spiritualis crucis amator existat, is facillè virtutum omnium compos efficitur. Cum enim virtus circa difficilia opera versetur, solusque nos ab eius cultu & amore difficultatis labor deterreat, qui eò perductus est, ut

in Ser. Bar
laam.

Psal. 109.

est, vt ob crucifixi Domini sui amorem adeò non refugiat labo-
 res, vt libenter etiam amplectatur, is planè non habet quid eum à
 virtutis studio remorari possit. Quam rem facili exemplo com-
 monstrabo. Aiunt Philosophi, elementa ea facilè inter se transmu-
 tari, quæ altera solùm qualitate dissideant, altera conueniant.
 Quod in aere videre licet, qui vbi igni proximus fuerit, leui flatu
 in flammam igneam permutatur. Simili ergo modo virtus, qua
 parte rationi consentanea, & amica est, facilè cum homine, hoc
 est, cum creatura rationali conuenit; quatenus verò circa diffici-
 lia opera (vt antè diximus) versatur, corruptæ carnis affectibus re-
 pugnat, quæ sponte sua laborem refugit, & voluptatem captat.
 Vbi autem spiritualis crucis amor hoc affectu carnis superato,
 hanc difficultatem non horret, sed etiam libenter propter Deum
 amplectitur, nihil intercedit quod hominem à virtutis comple-
 xu & amore deterreat. Quocirca diligentissimè homini ad virtu-
 tum decus aspiranti enitendum est, vt hanc sibi crucem amore
 deuinciat, & velut dilectissimam sponsam sibi adiungat. Sic enim
 fiet, vt minimo negotio ad virtutum omnium fastigium perue-
 niat: quæ res votis omnibus expetenda est. Hoc autem argumen-
 to apparet, in quo periculo versentur, qui in omni vita volupta-
 tem vbiq̃ue captare student, qui vitam in otio tranfigant, qui
 vndecumq̃ue varia corporis oblectamenta conquirunt, qui ludis,
 iocis, fabulis, & rumoribus audiendis, & futili loquacitate om-
 ne tempus infumunt, omnemq̃ue honestum laborem, tanquam
 vitæ scopulum declinant. Hi enim quomodo virtutem amplecti
 poterunt, quæ honestis semper studijs atque laboribus adiuncta
 est? Rectè enim à Philosophis dictum est; In regno voluptatis
 virtuti non esse locum. Hoc est autem illud genus hominum,
 quod Apostolus lamentatur cum ait; Multi enim ambulant, quos
 sæpe dicebam vobis (nunc autem & flens dico) inimicos crucis
 Christi: quorum finis interitus, quorum Deus venter est, & glo-
 ria in confusionem eorum, qui terrena sapiunt. Crucis autem ini-
 micos non eos intelligit, qui sacram Dominicæ crucis effigiem
 detestantur, sed qui hanc ipsam adorantes, spiritualem Christi
 crucem, hoc est, carnis & cupiditatum suarum interitum refu-
 giunt. Hos igitur crucis Christi inimicos appellat, qui corpo-
 ream crucem venerantes, spiritualem detestantur; quiq̃ue non
 minori odio spiritualem crucem, quàm infideles corpoream pro-
 sequuntur. In quanto ergo hi salutis periculo degant, satis abundè
 Apostoli

32 Apostoli lachrymæ declarant, quos sola huius periculi cogitatio,
 dum hæc scriberet, exprimebat. Hoc enim apertè docet, cum ait,
 Nunc autem & flens dico.

Hæc sunt igitur, fratres, solatia, quibus spiritualis crucis acerb-
 tatem lenire poteritis. Si enim ea Dominicæ crucis dignitatem, &
 gloriam participat, si Christo Domino similes facit, si regia in cœ-
 lum via est, si maximum diuinæ gratiæ, & charitatis, & perfectæ
 virtutis argumentum, si facilem nobis ad virtutes omnes viam
 munit, si postremò natura ipsa, & mundo, malisq̃ue omnibus su-
 periores, & Deo proximos homines facit, cur non hanc crucem li-
 benter amplectamur, vt tantorum bonorum compotes simus? Cur
 non cum Euangelico illo mercatore, inuenta hac pretiosa mar-
 garita, omnia pro ea adipiscenda libenter offeremus? Cur non
 cum Diuo Andrea Apostolo dicamus, Quia semper amator tuus
 fui, & desideravi amplecti te o bona crux?

Matth. 13.

§. III.

¶ Haftenus, fratres, priorem vitalis ligni fructum, acerbum illum
 quidem, sed multis tamen modis dulcoratum, vobis proposuimus,
 nunc dulcè offeramus. Ad quem percipiendum non dubito vos esse
 multò paratiores. Cæterum quemadmodum Dominica crux ipsa
 sua specie atque imagine patientiam nobis prædicat & commēdat:
 ita spem in Deum, & amorem ingenerat, dum mirabilem crucifixi
 Domini in genus hominum charitatem ostendit, quæ summum no-
 bis fauorem, protectionem, paternam curam, & prouidentiam polli-
 34 cetur, sub qua (vt initio dicebamus) dulciter obdormire, & requie-
 scere poterimus. Quid igitur aliud Christi crux, quid clavi, quid spi-
 næ, quid alapæ, quid verbera, quid plagæ, quid denique mors
 ipsa, nisi summam erga genus hominum charitatem prædicant? Ve-
 ra enim est illa sententia; Aduersis probatur amor, pœnis examina-
 tur dilectio. Vnde consequens est, vt quò maiora quis propter ami-
 cum incommoda, acerbioresq̃ue dolores fuerit perpeffus, hōc maio-
 rem veræ dilectionis significationem præbeat. Cum verò constet,
 cruciatus, quos salutis nostræ gratia Christus Dominus pertulit, om-
 nes alios vitæ huius cruciatus superasse, etiam si omnes in vnum iū-
 gerentur, liquidò constat, eius erga nos dilectionem, omnè aliã lon-
 gissimo intervallo post se reliquisse. Mitto nunc cruciatus, quos in
 anima pertulit, corpus solū in cruce pedes inspiciamus. Quid in eo à
 planta

Philip. 3.

planta pedis vsque ad verticem non vulneribus faucibus, plagis lividū 35
guine deformatum cernimus? Quid autem amanti animæ, & ocu-
los habenti, quibus patibulo affixum Dominum contemplatur,
hoc est spectaculo suavius? quid autem, tot corporis eius vulne-
ra sunt, nisi tot ora, tot voces, & clamores qui nobis eius charita-
tem prædicant? Quid? nisi eiusdem amoris certissima pignora?
Quid? nisi purissimum speculum, in quo ardorem charitatis in-
terius latentem cernimus? Quid? nisi acutissimæ illæ amoris sa-
gittæ, de quibus scriptum est; Sagittæ tuæ acutæ (populi sub te)
cadent in corda inimicorum regis: quibus ex inimicis amicos fe-
cisti? quid postremò nisi patentes fenestræ sunt, per quas vis a-
moris eius ostenditur? Patent enim, ait Bernardus, viscera per vul-
nera. Vnde enim patuisset, quòd tu Domine multus sis in mi-
sericordia, multus in charitate, multus in bonitate? Ad redem- 36
ptionis quippè nostræ munus vel vna pretiosi sanguinis tui gut-
ta sufficere posset, vt pro totius mundi sceleribus satisfaceres. Sed
quòd ad satisfactionem satis erat, ad declarandam charitatis, &
bonitatis tuæ magnitudinem satis non erat: ideoque tam multa
pati voluisti, vt tot bonitatis, & dilectionis tuæ testes, atque ob-
sides haberemus, quot in corpore tuo vulnera numeramus. His
igitur duobus, ceu iaculis atque sagittis corda nostra configere
voluisti; bonitatis videlicet, & charitatis tuæ ostensione; vt plus-
quam ferreus esse incipiat, qui tantam bonitatem non exoscula-
tur, tanta charitate non incenditur. Quis igitur se ab huius ig-
nis calore defendet? Quis hoc igne, quem Dominus mittere
in terram venit, non ardeat? Cæteris enim beneficijs Domi-
nus nos ad sui amorem pellexit, hoc autem penè vim intulit. 37
Quòd Apostolus designavit, cum ait; Caritas Christi vrget
nos. Hoc enim immenso charitatis suæ ardore, vim quodam-
modo mentibus nostris infert, vt nemo se iam possit ab eius ca-
lore abscondere. Idem etiam Sponsa in Canti. indicavit, cum
Sponsum ait ordinasse in ea charitatem. Charitatis autem ordo
exigit, vt quòd summum & super omnia est, amore summo su-
pra omnia diligatur. Vnde alia lectio habet; Cuius vexillum
erga me charitas: quæ quidem lectio mirè ad hunc locum fa-
cit. Hoc enim significare videtur, quòd quemadmodum in
bello milites vexillum militare sequuntur, nec ab eo oculos de-
flectunt: ita Sponsa pro vexillo immensam hanc Sponsi dile-
ctionem habebat, quæ illam ad se rapiebat, quæ sibi semper ad-
hærere

Psal. 44.

Bernard.

2. Cor. 5.

Canti. 2.

38 hærere faciebat, quæque nunquam ab eius contemplatione animū
abesse patiebatur, quæ denique agebat, vt ab omnibus alijs curam,
cogitationem, & amorem auertens, in hanc vnā suspenfa, de vna
illa charitate loqueretur, illam vnā semper cogitaret. Vt enim
magnes occulta quadam vi ferrum post se trahit; ita immēsum hoc
diuinæ charitatis opus purgatas mentes vehementi quodam impul-
su post se rapit. Sic S. Bonaventura, vbi se totum in sacra Christi vul-
nera merfisset, in illis se perpetuò habitare, nec ab illis egredi, neque
quidquam nisi sanguinem se videre posse testatur. D. Bonauē.

Ex his liquere puto, fratres, quàm dulcis ex salutifera crucis arbo-
re fructus carpatur. Quid enim amore dulcius? quid charitate iucū-
dius? quid in hac vita spei virtute suavius? Hæc enim sacra arbor in-
ter alios multiplices fructus, spem, atque amorem præcipuè profert.
39 Si enim ea tantam nobis potentiam, tantam Domini charitatē osten-
dit, quid non ab eo sperare poterō, qui adeò potētē, adeoque ami-
cum & beneuolum se nobis in cruce declarauit? Si potens solūm es-
set, nec tamen amicus, dubitare quidem de eius voluntate, non de
potentia potuissem: si verò amicus, & tamen infirmus, & impotens
esset, de facultate dubitarem. At cum idem mihi & potentissimum,
& amicissimum sese apertissimis argumentis demonstrauit, quo-
modo non spem, & amorem meum; quomodo non omnem meam
curam & sollicitudinem in illum reponam? Si ille me non quærentē
quæsiuit, quomodo quærentem repudiabit? Si is tot me beneficijs
vitæ suæ dispendio affecit, quomodo, cum iam ab omnibus labori-
bus immunis sit, mei curam abijciet? Qui mihi quòd summum erat,
vitam & sanguinem donauit, quomodo minora negabit? Dubitas,
40 inquit Augustinus, an tibi neget bona sua, qui non dedignatus est pro-
pter te recipere mala tua? Si (vt Apostolus ait) proprio filio suo cæ-
lestis Pater non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, quo-
modo nō cum illo nobis omnia donauit? Quid igitur, o miseri mor-
tales, per terrenas opes sine vllō fructu vagamini? quid quietem, &
firmitatem in rebus fragilibus, & irrequietis quæritis? cur veræ feli-
citatē & salutis fonte relicto, faculentis Ægypti lacunis sitim vestrā
extinguere pergitis? Quare, inquit Propheta, appenditis argentum
non in panibus, & laborem vestrum non in saturitate? Felix qui ab
hoc communi mortalium errore liber, spesque omnes in creaturis
fallaces esse intelligens, spes omnes suas, curas, & cogitationes in
crucis præsidio constituit. Quisquis enim hūc peruenit, hic planè
Dominicam crucem cum Helena inuenisse putandus est. In ea nam-
que

D. Bonauē.

August.
Rom. 8.

Z que

que laborum solatium, infirmitatis remedium, virtutis exemplum, amoris incitamentum, spei refugium, & malorum omnium leuamentum inueniet. Hac enim de causa Dominus crucem suam inueniri voluit, vt hoc amoris sui testimonium, & virtutis trophæum corporeis etiam oculis ad sempiternam eius memoriam, atque salutem nostram in terris cōspiceretur. Quid ergo superest fratres, nisi vt cum Sponsa hanc palmam conscendamus, vt hos ex ea mirabiles fructus carpere possimus. Ascendimus autem non corpore, sed spiritu; non pedibus, sed sanctis cogitationibus, & affectibus. Quod faciunt, quibus de more est quotidie se ipsos intra se colligere, & ineffabile Dominicæ passionis beneficium, ceu animalia munda, pio corde ruminare. Hi namque fructibus his cum magna iucunditate in præsentī vita pascuntur, vberiore eorum fructum in sempiterna illa cum beatis mentibus percepturi.

IN EODEM FESTO SANCTAE CRUCIS Concio tertia, in qua verba in themate proposita fufius explanantur: vbi etiam occasione verbi credendi, de fide viua & mortua paulò copiosius differitur.

T H E. *Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto: ita exaltari oportet filium hominis, vt omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam.* Ioan. 3.

Simil.

I quando regia sponsa ab amantissimo sponso longè abest, neque eius sibi videndi copia fit, magna existimat solatium, si illius effigies ad viuum expressa sibi ante oculos proponatur, vt in imagine saltem contempletur, quem coram cernere non potest. Non aliter cum Deus Pater ab æterno Unigenitum suum cum humana natura indissolubili matrimonij vinculo copulare decreuisset, & in hoc felicissimo coniugio generis humani salutem conluisisset, quamdiu coniugij tempus differebatur, dilectissimi filij sui imaginem, & salutem, per eundem Ecclesiæ Sponsæ suæ conferendam, miris, multisque modis repræsentandam curauit; vt hac saltem

2 saltem ratione ipsa exhilarata, & confirmata, confidentius in spem salutis assurgeret. Vnde Apostolus, omnia in figura, huius videlicet tanti mysterij, prioris seculi hominibus contigisse ait. Inter has autem figuras, ea, quæ à nobis de serpente æneo proposita est, magnum mysterium continere videtur: mirabili namque ratione, quo nam modo Dominicæ crucis beneficium consequi valeamus, exponit. Hoc igitur tantum mysterium in præsentī concione explicaturi, celestem opem sacratissimæ Virginis interuentu suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

3 Ex sacra præsentis Euangelij lectione, fratres charissimi, hæc nouissima verba, quæ à me proposita sunt, ad huius diei festum præcipuè pertinent: quæ quidem ad eò fecunda videntur, vt non exiguui operis sit, omnia quæ in eis latent mysteria vno sermone comprehendere. Quod vt commodius efficere possimus, tractanda nobis in primis illa quæstio est; Cur videlicet, cum Christi Domini passio ad totius generis humani salutem constituendam satis superque fuerit, tam pauci sint, qui hanc salutem consequantur? Constat enim verum esse quod ipsa veritas ait, arctam esse viam quæ ducit ad vitam, & paucos ingredi per eam; latam autem quæ ad perditionem ducat, & per eam multos incedere. Christum autem Dominum non pro his tantum qui seruantur, sed pro omnibus se ipsum in sacrificium obtulisse testatur in epistola sua Ioannes, cum ait, ipsum propitiationem fuisse pro peccatis nostris; nec pro nostris tantum, sed etiam pro totius mundi. Paulus quoque pro omnibus mortuum fuisse Christum ait, vt qui viuunt, iam non sibi viuant, sed ei qui pro 4 ipsis mortuus est: idemque Apostolus ait, efficaciorē nobis ad salutē fuisse Christi gratiā, quàm ad perniciem primi parentis culpā. Non enim, inquit, sicut delictū, ita & donū: vbi enim abundauit delictū, superabundauit & gratia. Multò enim magis grata Christi Domini obedientia superno patri fuit, quàm ingrata exitit primi hominis inobediētia. Si ergo propter illā inobediētiam tā multi peccatores constituti sunt, cur nō plures per Christū in iustitiæ possessione reponantur; præsertim cum ea fuerit dignitas & efficacia sanguinis Christi, quæ diuinitati erat vnita, vt vel vna eius gutta totū mūdū, imo innumerabiles mūdōs redimere, atque seruare potuisset? Quid igitur causa est quòd tam pauci seruentur? Huic quæstioni sapienter admodū D. Aug. respōdet his verbis; Poculum salutis nostræ, quod ex diuina humanaque natura cōfectum est, quamuis ex se habeat, vt omnibus

Z 2 PRO

Simil.

Simil.

Simil.

prosit, non tamen prodest, nisi bibatur. Quibus verbis significare voluit, efficacissimum quidem malorum nostrorum medicamentum Christi Domini passionem extitisse. Ut autem medicamenta omnia, quàmlibet salubria sint, nihil opis ægrotantibus præbent, nisi sumantur: ita planè hoc salutis humanæ poculum ad sanandos omnium morbos sufficientissimum est; nemini tamen est salutare, nisi ei, qui illud ebiberit. Quid autem est bibere, nisi illud ad se trahere, sibi que vnire, vnumque quodammodo cum illo fieri? Hoc enim & cibi, & potus proprium est, in corpus, & substantiam aliti permutari, & vnum cum illo effici. Quisquis ergo Christi particeps esse cupit, vnum cum illo per fidem, & amorem effici debet. Quem admodum enim caput vim suam non in abscissa, atque separata mēbra, sed in ea quæ sibi coniuncta, atque vnita sunt, influit: ita generis humani caput, Christus Dominus, nisi in membra charitatis glutino sibi copulata meritum & gratiam suam non effundit. Quid enim in causa esse putatis, cur primi parentis peccatum in totam eius posteritatem deriuetur, (omnes enim in illo peccauimus, & eo labente lapsi sumus) nisi quia ille principium, & veluti radix totius generis humani extitit: ideoque radicis vitium in omnes eius propagines deriuatum est. Inde adeò fit, vt si quem modò Deus hominem, vel ex limo terræ, sicut primum illum, vel aliunde creasset, qui nullo affinitatis vinculo cum eo coniunctus esset, non minus ab eius culpæ communionē, quàm ab affinitatis vinculo immunis esset. Sicut ergo hæc corporea vnio in causa est, vt parentis primi labes, posteros omnes inficiat; ita spiritualis vnio cum Christo capite necessaria est, vt eius meritum, & gratia in spiritualia ipsius membra transmittatur. Quæ deficiente, nulla subest ratio, cur aliquis Christi particeps fieri debeat. Hanc autem spiritualem cum Christo capite vnionem (vt modò diximus) fides efficit; non quæcunque, sed quæ charitatis igne incensa, atque inflammata est. Quam rem Dominus his, quæ à nobis proposita sunt, verbis appositisima figura explicauit, cum ait; *[Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto: ita exaltari oportet filium hominis, vt omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam.]* O quàm magnum hac tam breui oratione sacramentum nobis propositum est! Hic enim animaduertere licet, humani generis salutem in Christi aspectu positam esse, cum vel illum cœlestis Pater aspiciat, vt nostri misereatur; vel ipsum nos aspiciamus, vt eius misericordiam consequamur.

Sed quoniam in his Domini verbis serpentis ænei mentio fit, eius

8 eius nobis historia primùm exponenda est. Filij Israel in deserto, in neris tadio fatigati, aduersum Deum ac Moysen obloqui cœperunt, quòd ipsos ab Ægypto in illam solitudinem adduxissent. Quo quidem scelere ita Dominus offensus fuit, vt ignitos serpentes in illos immitteret, qui venenato morfu eos peterent, qui optimi ducis sui vitam mordebant; vt quemadmodum Ægyptij aquis interempti fuerant, qui aquis infantes Hebræorum interfecerant, ita isti serpentum moribus perirent, qui viri sanctissimi vitam mordebant; & à serpentibus peterentur, qui serpentum malitiam sectabantur. Ait namque Salomon; Sicut mordent serpentes in silentio, sic qui fratri suo occultè detrahit. Quod si hac eadem pœna Dominus detractores hoc tempore puniret, omnia serpentibus replerentur, vt venenatæ linguæ, serpentum veneno atque morfu interirent. Sed ad historiam redeuntes: cum præsentissimum illud periculum ad pœnitentiam populum prouocasset, & veniam, atque salutem à Moyse postulasset, ait ad illum Dominus; Fac serpentem æneum, & pone eum pro signo: qui percussus aspexerit eum, viuet. Fecit ergo Moyses serpentem æneum, & posuit eum pro signo: quem cum percussi aspicerent, sanabantur. Quis hinc non miretur? quis, quàmlibet rudis, atque hebes, non mysterium aliquod in his Domini verbis latere intelligat? Quid agis Domine? quod medicamentum vulneratis adhibes? Nonne facilius erat serpentes abigere, qui serpentes immitteras; quemadmodum antea ranas in paludes, & locustas in mare relegasti? Quòd si serpentes manere volebas, vt earum metu detrahentium linguas comprimeres, quid sibi vult hoc remedij genus, hoc est, æneus serpens in edito loco positus? Vnde huic serpenti ea virtus? Non certè ex æris materia, non ex eius forma, & figura. Iam verò aspectus in æneum serpentem quid ad sanitatem conferret? O mira Dei sapientia, quæ cum mysteria sua celare vult, ita celat, vt prodat! Cum enim infinita sit eius sapientia, nihilque temerè, aut frustra, sed summo consilio atque ratione omnia opera sua moliantur, hac ipsa rerum inconcinnitate (quæ in diuinam sapientiam cadere nullo modo potest) nos ad sublimius aliquid inuestigandum excitat. Quid igitur hoc est? Nimirum sicut per veros serpentes, veros peccatores intelligimus; ita per imaginem serpentis, peccatorem, nõ quidem verum, sed apparentem accipimus. Quis verò alius peccati omnis expers, & peccatoris imaginem gerens, nisi Christus Dominus inter latrones patibulo affixus? qui (vt Esaias ait) cum impijs deputatus est: de quo tamen paulò antè dixerat, quòd neque peccatum

Ibidem. tum fecerit, neque dolus fuerit in ore eius. Hic igitur peccati omnis expers, à peccato nos omnes liberat. Omnes enim nos quasi oves errauimus, vnusquisque in viam suam declinavit, & Dominus posuit in eo iniquitates omnium nostrum. Hic ergo serpens, non verus, sed apparens, contra venena serpentum singulare refugium, & medicamentum est.

Numer. 21. Sed qua ratione serpens hic nos à morsu serpentum liberat? Qui percussus (inquit) aspexerit eum, sanabitur. Hæc certè figura, non tam figura, quàm apertissimum vaticinium, quod crucis virtutem prædicat, existimanda est. Quid enim aliud significare commodè poterit, nisi hoc ipsum significet? Quid sit autem serpentem aspiceret, idem Dominus aperte insinuauit, cum post hæc verba subiunxit; [*Vt omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam.*] Aspiceret ergo, est credere, & Christi fidem profiteri: quem videlicet proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius. Quàm alacri, & libenti animo hanc salutis rationem excipient, qui de sola sibi fide, eaque mortua blandiuntur? Sic enim salutem suam in tuto positam arbitrabuntur, cum his fidei oculis Christum aspiciant, eumque suum, ac mundi Saluatorem inconcussa fide profiteantur. Verùm nolite fratres errare. Cum enim fidem dico, non mortuam, sed viuam fidem intelligo; de qua scriptum est; Iustus autem meus ex fide viuit: quem locum D. Bernar. breuiter explanans Iustus (inquit) ex fide viuit, vtique si viuat & ipsa; aliter quo modo vitam dabit, si mortua est?

§. I.

Simil. ¶ Sed quia de mortua, & viuâ fide sermo incidit, (quæ frequenter in concionibus nominare solemus, & de fidei ratione tam multa hoc nostro seculo disputantur) non alienum fuerit hoc in loco, quid vtraque sit, aperire. Fides ergo mortua, est quidem vera fides, à Spiritu sancto fidelium mentibus infusa, quæ nisi per hæresim, aut apostasiam à fide non amittitur, quàmlibet multa lethalia crimina quis admiserit. Vt enim euersa, atque diruta domo, eius adhuc fundamenta manent; ita amissa per peccatū gratia, & structura virtutū quæ ex ipsa manant, fidei tamen, & spei fundamenta perstant. Dicitur tamen fides hæc mortua, quia nihil vitale in homine operatur, vtpote quæ in solo intellectu residens, nullos in voluntate charitatis, & religionis igniculos, & motus excitat. Est enim tanquam lucerna sub modio, quæ licet accensa sit, minimè tamen lucem præfert; quoniam obiectu corporis impeditur quò minus splendorem suum in proximo

14 proximum sibi aerem effundat. Quod ergo in lucerna modius, hoc in fide lethale peccatum agit, quod charitatem ab anima pellit; quæ fides viuificanda, atque perficienda erat. Hæc igitur mortua fides est. Contrà verò viuâ esse dicitur, quæ non solum mentem illuminat, sed consentientes etiam sibi motus, & affectus excitat in voluntate, vt pro ratione earum rerum quas intelligit, & credit, tales quoque affectus in voluntate accendat: quibus interdum ad diuini numinis amorem, aliquando ad salutarem metum; semper autè ad diuinorum præceptorum obedientiam incitat. Itaque sicut is qui ad citharam, *Simil.* vel ad organa canit, variè vocè ad instrumenti sonum flectit, vt hæc duo sibi mutuo consona modulatione respondeant: ita fides viuâ hoc potissimum efficit, vt duæ principes animæ nostræ vires, nempe intellectus, & voluntas, ita sibi mutuo respondeant, vt pro ratione eorum quæ per fidem concipit intellectus, voluntas moueatur, & afficiatur. Subijciamus exemplum. Proponit fides intellectui extremum illum Symboli fidei articulum; Qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam; qui verò mala, in ignem æternum. Explicat autem hanc breuem sententiam viuâ fides hoc modo. Qui fidem cum pietate coluerint, ad felicissimam illam vitam peruenient, in qua regnabit vita sine morte, salus sine ægritudine, lætitia sine mœrore, opulentiâ sine indigentia, felicitas sine miseria, ac omne denique bonum sine vllius mali cōtagio: in qua postremò pauper hominibus, qui nunc humi repit, ad diuinæ beatitudinis & gloriæ consortium (quod omnia superat vota) rapietur. Contrà verò qui vitijs, & prauis cupiditatibus inquinatus fuerit, duo mala omnium grauissima incurret: nam & ab huius felicitatis communionem excludetur, & in gehennæ ignem conijcietur, sicut Ioannes ait; Foris canes & venefici, *Apoc. 22.* & impudicæ, & homicidæ, & idolis feruientes, & omnis qui amat, aut facit mendacium: hoc est, omnes hi & ab hac sempiternæ felicitatis gloria cadent; & foris, hoc est, in tenebras exteriores detrudentur. Cum ergo humanus intellectus fide illuminatus, hæc voluntati proponit; voluntas verò partim desiderio tantæ felicitatis incensa, partim tantorum suppliciorum metu perterrita, & bona agere, & à malis abstinere omni studio atque labore contendit, tunc planè à fide viuâ agitur, & concitatur. Hæc est igitur fides qua iustus viuit, quæ hominem iustificat, quàm Apostolus à nobis exigit, quàm diuinæ literæ vbique prædicant, quæ nos Christo copulat, quæ Christum Dñm in cordibus nostris habitare facit; ac postremò quæ (vt Ioannes ait) vincit mundum; *I. Ioan. 5.*

nec mundum modò, sed vires etiam, atque potentiam inferorum. 17
 Vbi Sampson capillis suis ornatus erat, hominibus cunctis erat va-
 lentior; vbi verò fraudulentæ vxoris dolo capillos amisit, vires etiã
 omnes amisit, & infirmus, aliorum hominum more, effectus est. Ad
 hunc ergo modum fides nostra vbi pijs, & inflammatis motibus, &
 affectibus, velut capillis ab ea prodeuntibus, instructa & ornata fue-
 rit, omnibus mundi, atque gehennæ viribus superior est: si verò his
 destituta sit (quod non rarò vitio nostro euenit) infirmum, & telis
 omnibus expositum, & (quod ad mores attinet) similem aliorum
 hominum, qui fide destituti sunt, relinquit. Quot enim fideles sunt,
 qui licet veram fidem habeant, nihilo melius quàm Ethnicis, & exle-
 ges homines viuant? Sic enim peierant, sic detrahunt, sic rapiunt, sic
 omnia, quæ viderint, concupiscunt, sic denique in omnia flagitiorũ
 genera sine vllò doloris sensu, & sine vllò diuini numinis metu ra-
 piuntur, ac si prorsus fide carerent. Et hi tamen omnes fidem habet, 18
 sed, vt ita dixerim, more Sampsonis, attonsam: hoc est, pijs motibus,
 & affectibus vacuam. Quod typicè olim Dominus in lege prohibe-
 re videbatur, cum primogenitum ouis, qui Deo erat consecrandus,
 tonderi vetabat. Constat enim, ouis nomine, fidelem quemque de-
 signari; cuius ouis primogenitus, fides est: quoniam in spiritali vir-
 tutum sobole prima omnium natura est fides. Hunc ergo primoge-
 nitum ne tondeamus, sed cum vellere suo Deo offeramus. Vellus
 autem à fide prædiens, virtutes omnes sunt, quæ cum fide consen-
 tiunt, ad quas nos ipsa fides inclinatur, dum æterna, & infinita bona
 pijs, & æterna item supplicia improbis, & flagitiosis constituta esse
 profitetur. Hanc verò primogenitum tondent, qui sola informi fi-
 de contenti, omnes fidei fructus, ac germina abscindunt; & ita quod 19
 verbis prædicant, moribus impugnant, dum contententur se nosse
 Deum, factis autem negant.

Tit. 1.

Sed hic tamen non leuis insurgit quæstio; quæ fieri possit, vt
 qui hæc firmissima fide tenent, se in omnia flagitia, sine vllò diui-
 ni numinis metu præcipites agant? Ad hoc igitur respondemus, par-
 tim humana malitia, partim fraude antiqui serpentis id fieri; qui ea
 quæ Deus ad salutem hominũ instituit, ipse ad eorũ perniciem inuertere
 conatur. Sic ignis ille Babylonicus, in quẽ iussu regis impij, tres pueri
 cõrecti sunt, verus utiq; ignis erat; cuius tamẽ actio Dei virtute impe-
 dita fuit, ne in Dei confessores, Dei creatura scãueret. Sicut ergo
 tunc Deus naturalem ignis actionem propter electos suos in igne
 suspendit: ita contra Dæmonios pijs fidei motus in filijs diffidentie
 extinguit;

20 extinguit; vt aliter iudicent, & aliter afficiantur; & ita demum fidei
 quam habent actionem, virtutemque suspendat; ne homines vel dũ
 horrèda improborum supplicia audiunt, metu concutiantur: vel con-
 trà, cum magnifica, & admiranda Dei beneficia consistunt, in eius
 amorem rapiantur. Vtrumque enim animi motum, siue timoris, si-
 ue amoris, fidei lumen in pectore nostro (nisi Diaboli astu, & vitio
 nostro impediretur) ingeneraret. Non est ergo hæc fides, quæ ho-
 minem Christi participem facit, sed ea, quam hæcenus descri-
 psimus.

§. II.

¶ Vt hoc autem apertius intelligamus, fidei vigentis officium erga
 Christi crucem explicemus. Fides igitur velut digito Christum
 Dominum in cruce pendentem ostendens, idem unicuique nostrũ
 dicere videtur, quod olim Ioãnes Baptista Christum Dominum in-
 tuens dixit; Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Quod pe-
 riunde est ac si diceret; O fidelis anima, hic quem in cruce appensum
 vides, peccata mundi sustulit; hic pro te æterno Patri satisfecerit; hic
 pro te, quæ non rapuit, exoluit; hic iram diuini numinis auerit; hic
 chirographum peccati deleuit; hic te à Diaboli tyrãide eripuit; hic
 tibi clausas cœlestis regni fores aperuit; hic in te Spiritum sanctum
 effudit; hic te regni cœlestis hæredem instituit; hic te diuinæ naturæ
 consortem effecit; ac postremò hic tibi morte sua immortalitatis glo-
 riam contulit. Vbi ergo voluntas hoc fidei testimonio inducta, pa-
 rem his beneficijs amoris affectum exhibet, viuam fidem esse dicitur,
 qua pendentem in cruce Dominum aspicere debemus. Quem qui-
 dem aspectum typicè à nobis Dominus requirit, cum ænei serpen-
 tis aspectu vulnera hominum sananda esse prædixit. Quisquis igitur
 22 venenato serpentis antiqui morsu sauciatus est, in Christi cruce
 remedium sibi paratum esse cognoscat, si his fidei oculis, quos mo-
 dò descripsimus, illum intueatur. Subijciamus autem, quò res fiat di-
 lucidior, huius rei exemplum. Cum Rebecca à Mesopotamia in ter-
 rem Chananeorum cum seruo Abrahæ veniret, vt Isaac matrimo-
 nio copularetur, ipsæque per id temporis obuiam ei pergeret, quærit il-
 la à seruo, Quis est ille vir qui venit in occursum nobis? Cui ille, Ipse
 est, inquit, Dominus meus Isaac, tuus videlicet sponsus. At illa descē-
 dit à camelo, cui infidebat, tulitque citò pallium suum, seq; ita com-
 posuit, vt ante illum honesta specie, atque habitu appareret: nec du-
 bium est, quin protinus hoc responso accepto, quædam casti amoris
 flamma, pudori & verecundie coniuncta, in eius pectore excitata

Ioan. 1.

Genes. 24.

fit: quem quidem affectum atque animum cognitio illa peperit, 23
 qua sponsum suum seruo nunciante cognouit. Quod ergo seruus
 Abrahæ fecit, hoc in nobis quotidie fides facit, quæ voluntati, tan-
 quàm Rebeckæ, Christum Dominum velut digito indicans. Hic, in-
 quit, ô fidelis anima, est Sponsus tuus, qui sibi naturam humanam
 in vnitæ personæ indissolubili vinculo copulauit: hic est verus
 Isaac, qui pro salute tua in ara crucis immolatus est: hic itè rex tuus,
 qui te spiritu suo regit, ac dirigit, & à sempiterno generis humani
 hoste defendit: hic pastor tuus, qui te & pane Angelorum, & doctri-
 næ suæ pabulo quotidie reficit, & alit: hic medicus tuus, qui sacra-
 mentorū, & gratiæ suæ medicamentis sanat omnes languores tuos:
 hic pater tuus, qui te longè felicius in cruce regenerauit, quàm prior
 ille in paradiso genuit: hic denique assertor est, & vindex libertatis
 tuæ, qui te à malorum omnium fonte, hoc est, à peccato, & carnis ty 24
 rannide per crucem suam liberauit, Apostolo testante, qui ait; Ve-
 tus homo noster simul crucifixus est, vt destruat corpus peccati,
 vt vltra non seruiamus peccato. Sed ne hæc quidè nomina, & plura
 alia, quæ longum esset recensere, satis eius in nos charitatem, & mag-
 nifica beneficia declarant. Est quidem ille pater, sed ita pater, vt cum
 ego iam morti destinatus essem, ipse pro me mortis supplicium subie-
 rit, vt ego in vita retinerer. Est quidem ille liberator, atque redem-
 ptor meus, sed me tamen ita liberauit, vt cum ego perpetuò ad trire-
 mes damnatus, & ferro vinctus essem, ipse in triremem descenderit,
 & pedes suos non vinculis, sed ferreis clavis figi passus sit, vt ab hac
 ego sententia liberarer. Denique cum ego in faucibus leonis rugien-
 tis iam iam deuorandus essem, ipse se pro me rugienti leoni escam
 præbuit, vt ab eius ego faucibus eriperer. Num ergo pater aliquis 25
 tot se periculis, & cruciatibus propter amantissimi filij vitam ex-
 posuit? Quibus igitur oculis talè patrem nos aspiciere par est fratres?

Si ergo tot amandi rationes fides nobis prædicat, sinamus hanc
 tantam lucem vterius progredi, & ad sinum vsque voluntatis per-
 meare, vt tot diligendi causis voluntas nostra pari dilectione respon-
 deat. Si enim vnumquodque horum beneficiorum partem amo-
 ris nostri suo sibi iure vendicat, quid omnia in vnum collecta fa-
 cere par est? Canonice leges hac ratione potissimum matrimonia
 inter consanguineos prohibent, ne concupiscentiæ ardor, qui per
 se satis inter coniuges accensus est, consanguinitatis accessione ma-
 gis accendatur. Itaque quò plures amandi rationes in vnam perso-
 nam cœunt, eò maior dilectionis flamma solet excitari. Cum en-

go tot

26 go tot amandi causæ in vno Salvatore nostro ita conspirent, atque
 consentiant, vt nulla amandi ratio sit quæ non in illum plenissimè
 cadat, consequens profectò erat, vt vniuersas amoris nostri fibras
 in illum profunderemus, quò huic summo iustitiæ debito aliqua
 saltem ex parte responderemus. Hunc igitur animum, hunc amo-
 rem, hunc fidei vigentis motum ad salutem nostram requiri satis
 apertè Dominus monstrauit, cum malorum nostrorum remedium
 in mystici serpentis, hoc est, in Christi Domini crucifixi aspectu
 constituit.

§. III.

¶ Nunc, fratres, quid ex his, quæ hactenus dicta sunt, ad vitæ nostræ
 institutionem colligi possit, inspiciamus. Principiò igitur illud con-
 sequens est, vt eum, qui tam magnifica in nos munera contulit, tota
 27 mente, totisque viribus diligamus, illum semper intueamur, illius
 laudes, & gloriam, & magnificentiam vbiq̃ decantemus, illi pro
 tanto hoc salutis nostræ beneficio immortales gratias agamus, il-
 lius nos obsequio, & imperio sempiterna seruitute addicamus, &
 (quod caput est) in vno illo spes omnes, opesque nostras repositas
 habeamus. Hoc autem tacito quodam magisterio nobis prædicat
 illa crux, illi clavi, illa spinarum corona, ac totum illud Dominicæ
 passionis mysterium. In medio quidem paradisi olim plantauerat
 Deus lignum vitæ: at modò in Ecclesiæ paradiso lignum spei in cru-
 ce Christi conseruit. Quamuis enim pretiosum hoc lignum omnes
 virtutum, & gratiarum fructus germinet, tamen singulari quadam
 ratione salutarem spem, atque fiduciam in piorum mentibus pro-
 28 fert. In ligno quippè crucis, tum Dei virtus, & potentia, tum flagran-
 tissima in genus hominum charitas mirabiliter elucet. Potètia qui-
 dem, quoniam Dominus illa tanta infirmitate atque ignominia
 crucis, totam mundi potentiam strauit, & Diaboli regnum (quod
 latissimè patebat) euertit, & ad se omnia traxit, sicut ipse ait; Ego
 si exaltatus fuero à terra, omnia trahã ad me ipsum. At verò diuinæ
 bonitatis & charitatis erga homines magnitudo sic in cruce declara-
 ta est, vt ipse Dominus dixerit; Maiorem hac dilectionem nemo ha-
 bet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Si igitur Do-
 minica crux tam euidenti argumento probat, atque testatur, cum,
 qui in illa pendet, tum potentissimum, tum etiam mihi amicissimū
 esse, quid ego sub tali protectore metuere, quid non ab illo spe-
 rare, quid non mihi de eius immensa potentia, & charitate
 polliceri potero? A quibus enim beneficia in alios manare
 solent,

Io. 11. 12.

Io. 11. 15.

Fulgenti.

solent, nisi ab his, qui & possunt, & volunt beneficijs alios afficere? 29
 Vbi igitur tanta potentia, tantaque in nos charitas elucet, cur diffidere, cur dubitare, cur trepidare, cur angere & sollicitus esse debeam, si me totum humili ac fidenti corde illius tutelæ atque providentiæ commiserim? Quid enim (ait Fulgentius) in eo deesse potest, in quo & omnipotens misericordia, & omnipotentia misericors est? Quisquis igitur hanc spem, & dilectionem ex crucis mysterio concepit, is planè altissimam crucis Philosophiam assequutus est; idemque Dominicam crucem cum Helena sancta inuenit: hoc est enim spiritualiter crucem Domini inuenire. Parum enim profuerit salutare crucis lignum inuenire, nisi crucis mysterium, & philosophiam simul inueniamus, quæ in hac spe, & dilectione constituta est. ¶ Ad has autem virtutes ex crucis mysterio hauriendas, ipsa etiam crucifixi Domini species (ut quidam ex Patribus ait) nos omnes erudit. 30
 Cum is enim brachia sua in cruce aperta, atque expansa præfert, an non immensæ charitatis suæ latitudinem nobis ostendit, à qua ne ipsos quidem carnifices suos exclusit, pro quibus ad Patrem orauit? Cum verò manus, pedesque clavis in ligno constrictos tenet, satis indicat, nos ibidem patienter ad pœnitentiam expectare, nec à nobis vsquam aufugere velle. Quod verò sacratissimum pectus suum ferro aperiri voluit, quid aliud significat, nisi quod facilem nobis aditum in præcordia sua patefecerit, ut ibidem dilectissima eius viscera contemplemur, & in eo ab omnibus huius vitæ periculis tuti conferuemur? Iam verò quod totum pro nobis sanguinem fudit, quod mortem pertulit, quid aliud designat, quam quod nobis & se ipsum, & vitam suam impendere cupiat? Hac igitur ratione crucifixi Domini species, nostram in illum spem mirabiliter erigit, & 31
 accendit.

Psal. 109.

Cæterum si hæc tanta spes parum certa & firma esset, nutare utique infirmitas nostra, & hæsitare potuisset. Quam tamen hæsitationem Dominus sustulit, cum per Prophetam dixit; Iurauit Dominus & non pœnitebit eum; Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Satis quidem ad spei nostræ firmitatem erat diuina promissio, etiam si iureiurando firmata non esset. Quid igitur cum ea iuramento firmata est? Quæ ergo tam imbecilla, & nutabunda spes erit, quæ hoc duplici firmitatis vinculo munita languescat? Cur autem Christum Dominum Sacerdotem esse ait secundum ordinem Melchisedech? Quia nimirum is Rex simul, & Sacerdos erat: quod maximè Christo Domino cõuenit,

32 nit, qui & Rex, & Sacerdos noster est. Quid igitur ex his conficitur? Certè ut intelligamus, & regia, & sacerdotalia beneficia nobis à Christo speranda esse. Ad Regem autem spectat, magnifica in populares suos munera conferre: ad Sacerdotem verò, preces pro populo suo ad Deum fundere, & commissorum veniam, & salutarem in necessitatibus opem impetrare. Hæc igitur duo præstantissima officia Christus Dominus in Ecclesia exercet, dum magnifica in nos beneficia confert, & pro nobis apud Patrem sine intermissione aduocat, & vulnerum suorum ostensione causam nostram apud illum agit. Vtrumque autem hoc munus & officium, pretiosum crucis lignum nobis apertissimè repræsentat. Crux enim velut imperij Christi sceptrum & insigne est, quod regiam eius potetiam (qua mundum imperio suo subiugauit) declarat: & crux item ara illa est, in qua summus hic Sacerdos se ipsum æterno Patri pro nobis obtulit in sacrificium. 33
 Qua ex re liquet, in cruce Dominum hæc duo summæ dignitatis officia, Regis videlicet, & Sacerdotis, singulari quadam ratione exercuisse.

Hoc est igitur, fratres, quod Dominicæ crucis mysterium nobis tacendo prædicat. Illa nobis mirabilem Christi potentiam, illa flagrantem eius in homines charitatem, illa eius regnum, illa sacerdotium apertissimis argumentis declarat. Hæc autem omnia & dilectionem à nobis exigunt, & spem nostram roborant, atque confirmant. Hæc enim singula salutem, hæc firma præsidia, hæc cœlestes opes nobis pollicentur. Quanta ergo illorum insania est, qui hoc bonorum omnium fonte relicto (vnde salutarem aquam, quæ eorum sitim extingueret, haurire possent) per turbidas Ægypti lacunas miserimè vagantur, ut sitim expleant? O miseri mortales, quod cæci & amentes pergitis? Cur, cum tanto vestro labore, infidum atque fallacem mundum insano amore diligitis? cur fugientem sequimini? cur ferientem amplectimini? cur denique toties mentienti, & spes vestras deludenti fidem habetis? Rectè sanè contra vos D. Bernard. 34
 Bernard. Mundus, inquit, clamat, deficiam: caro clamat, inficiam: Dæmon clamat, decipiam: Christus clamat, reficiam; & tamen ea est mentis nostræ cæcitas, & amentia, ut Christo, nos ad se amatissimis verbis inuitante, relicto, deficientem mundum, carnem inficientem, ac Dæmonem decipientem sequamur. Quantus quæso ille mundi amor est, qui ne tot quidem eius plagis atque repulsis extingui potest!

Verum dicet fortasse aliquis; Tu in Christo mihi & bona omnia, & ma-

Basil.

2. Cor. 4.

Gal. 6.

& malorum omnium remedia polliceris: at ego multos eius cultores 35
 video varijs calamitatibus afflictos, maximaque inopia, & egestate
 oppressos. Huic quaestioni Diuus Basilus responder, dum tristiū na-
 turam per Christi Domini passionem commutatam esse asserit. Po-
 steaquam enim summus ille rerum omnium Dominus pro salute
 nostra calicem hausit passionis, & labores, atque dolores in corpo-
 re suo consecrauit, ac nobilitauit, & per illos iter omnibus in caelum
 patere docuit, tunc apud pios omnes id effecit, vt in mceroribus læ-
 titiam, in laboribus solatium, in paupertate diuitias, & in ignomi-
 nia gloriam, & honorem inuenirent. An non hoc ipsum satis aperte
 illa Apostoli verba testantur? In omnibus tribulationem patimur,
 sed non angustiamur: a poriamur, sed nō destituimur: persecutionē
 patimur, sed nō derelinquimur: humiliamur, sed nō confundimur:
 deijcitur, sed nō perimus. Vnde autē hæc tanta virtus, nisi ex crucis 36
 Christi virtute manauit? Ideoq; meritō idē Apostol⁹ in ea gloriatur,
 q̄ per illā & mundū sibi, & se mundo mortuum esse prædicabat. Vt
 enim mundus mortuorum corporibus nocere non potest, etiam si
 mille in ea iacula contorqueat; ita nihil in Apostolum poterat: quia
 crucis Dominicæ virtus impenetrabilem ipsum omnibus mundi te-
 lis effecerat. Qui enim in plagis, vinculis, & carceribus adeo non an-
 gebatur, vt in ipsis etiam, tanquam in regijs triumphis, gloriaretur;
 an non eò iam deuenerat, vt superior mundo factus, omnibus eius
 telis minimè læderetur? Hoc autem vel maximè crucis Christi virtu-
 tem illustriorem facit, quando quidem longè maius, atque excel-
 lentius est malis mundi non lædi, quam ab eisdem liberari. Hoc
 enim Reges terræ aliquando præstare possunt; illud autem solius di-
 uinæ potentia gratuitum & supernaturale munus est. 37

§. IIII.

¶ Hoc igitur primum est, fratres, quod ex mysterio Dominicæ cru-
 cis colligere licet. Est & aliud non minus ad salutem nostram neces-
 sarium, quod ex ijs, quæ à nobis paulò antè dicta sunt, intelligimus.
 Diximus enim, medicinam eorum qui à serpentibus infestabantur,
 in serpentis ænei aspectu positam fuisse. Hoc autem mysticè nobis
 innuit, omnium malorum nostrorum medicamentum in crucifixi
 Domini contemplatione consistere. Quò fit, vt quisquis mentis
 suæ oculos diutiùs in hac contemplatione defixerit, non modò
 commissorum veniam, sed etiam gratiarum, atque cœlestium do-
 norum incrementa sit à Domino percepturus. Est enim pretiosum
 crucis lignum vitæ arbor, quod in medio paradisi, hoc est, in Ec-
 clesia

38 clesia sua Dominus plantauit: in medio, inquam, non in angulo;
 quoniam ad omnes omnium ordinum homines virtus eius latissi-
 mē patet. Voluit enim diuina sapientia, vt quoniam inobedien-
 tiæ ligno mors irrepserat in mundum, obedientia ligno vita reuo-
 caretur in mundum. Quod quidem Sponsus in Cant. ad Spon-
 sam declarauit, cum dixit; Sub arbore malo suscitauit te, ibi corrup-
 ta est mater tua. Mater enim omnium viuientium Eua, dum veti-
 tæ arboris fructum degustauit, inobedientia sua, & se, & totam
 generis humani massam corrupit. Quocirca ego contraria via
 ingrediens, dum per obedientiam in arbore crucis pendeo, vi-
 tam tibi, quam amiferas, contuli. Vt illud igitur lignum mortis, ita
 hoc lignum vitæ meritō appellatur: ex quo planè ad illos copiosior
 cœlestis vitæ gratia manat, qui per studium, amorem, deuotionem,
 & assiduam summi huius beneficij recordationem illi propiores,
 & coniunctiores fiunt. Si enim crux Christi donorum omnium
 fons & origo est, sequitur planè, eos, qui propius ad hunc fon-
 tem accesserint, vberius ex eo potaturos, vberiolemque gratia-
 rum omnium copiam percepturos. Ad illum porrò accedimus,
 non passibus corporis, sed affectibus mentis; hoc est, fide, spe,
 charitate, deuotione, compassione, & grati animi obsequio pen-
 dentem in cruce Dominum contemplantes. Quod faciunt, qui-
 cumque quotidiano hoc studio Dominicæ passionis beneficium
 meditantur.

Constat præterea, quòd quemadmodum (vt D. Bernard. ait) in-
 gratitudo est ventus vrens, exiccans fluentia diuinæ gratiæ: ita con-
 40 trā gratitudo, omnium gratiarum venas aperit. Dignus enim est vt
 nouis beneficijs cumuletur, qui veteribus gratus inuenitur. Quem
 affectum vsque adeo à nobis in passione sua Dominus requirit, vt
 ad eius memoriam excitandam, sacramentorum omnium maxi-
 mum, videlicet Eucharistiam instituerit. Hæc, inquit, quotiescun-
 que feceritis, in mei memoriam facietis. Hunc autem memoris, &
 grati animi affectum exhibemus, cum quotidie stans horis, atque
 temporibus, eius piæ considerationi vacamus. Qui sic igitur huic
 summo beneficio gratus est, an non est æquum vt præ cæteris eius
 particeps efficiatur?

Postremò, piè credendum est, eum qui in hoc studio ad finem
 vsque vitæ perseuerauerit, singulare aliquod auxilium in tremen-
 da illa mortis hora (quæ nos omnes præstolatur) à Domino esse
 percepturum. Cum enim Dominus dixerit, eadem mensura qua
 alios

Canti. 8.

Bernard.

Lucæ. 22.

alios metimur, nos esse remetiendos; consentaneum est, vt ei, qui tota vitâ morienti Domino in cruce deuotus astitit, idem ipse Dominus in eius quoque morte præfenti ope assistat, protegat, consoletur, in spem salutis erigat, atque confirmet, à sempiterno generis humani hoste defendat, & ad cœleste tandem regnum, quod ille sanguinis sui pretio mercatus est, felici cursu perducatur.

IN CONCIONES BEATISSIMÆ
Virginis Catherinæ Senensis
ad Lectorem.

P R A E F A T I O.

VNT, amice Lector, adeo miranda quæ de beatæ virginis Catherinæ gestis, miraculis, atque virtutibus referuntur, vt ijs, qui incomparabilem Dei erga suos charitatem minus per spectam habent, incredibilia forsitan videri possint. Quocirca priusquam de his dicere incipiam, quanta sit, quæ de ea dicuntur, fides habenda, & cur habenda sit, explicare necessarium duxi.

Primum quidem res gestas huius virginis multi literis mandauerunt, sed omnes ferè scripta sua ex Reuerendi P. F. Raymundi historia hauscrunt: qui cum sacræ virginis confessorius esset, ea quæ scripsit, partim ex ipsius virginis ore audiuit, partim ipse testibus oculis vidit, partim etiam ab alijs fide dignissimis accepit. Fuit autem hic vir & literis, & vitæ integritate, & singulari prudentia adeo celebris, vt totius Prædicatorij ordinis, (quæ summa apud nos dignitas est) Generalis Magister creatus fuerit. Hic igitur vir adeo insignis, iureiurando confirmat, se nihil in ea historia dicturum, cuius testimonium, & rationem, qua id sibi compertum fuerit, non afferat.

Scripsit etiam nonnulla de huius virginis virtutibus R. P. Stephanus Senensis, Prior Carthusiæ Ticinensis; qui antequam hoc vitæ institutum profiteretur, familiaris admodum huic virgini, & amanuensis eius fuit, omniumque itinerum eius comes indiuiduus. Qui etiam solenni iuramento eorum quæ scribit, quorumque oculatus testis extitit, fidem facit.

Quamquam autem horum duorum insignium virorum testimonia iureiurando confirmata, ad faciendam fidem satis essent, maiorem tamen adhuc fidem facit Pij Pontificis Max. bulla, qua sacræ virgo in Sanctarum Virginum catalogum relata fuit: in qua omnia ferè, quæ de ea in eius vita referuntur, Apostolica auctoritate confirmata sunt. Ab eo namque Fredericus Romanorum Imperator,

Imperator, Senensis ciuitas ac Venetiarum Dux suis precibus, vt hanc virginem (ob singulares eius virtutes, quæ in processibus summâ auctoritate conscriptis continebantur) in Sanctorum catalogum referret, postularunt. Quo Verba sunt
rum precibus, inquit Pius Papa in eo diplomate, non statim annuimus, sed pro Pij Papæ
veteri consuetudine fratribus nostris Sanctæ Ecclesiæ Romanæ Cardinalibus, vni Episcopo, alteri Presbytero, reliquo Diacono viue vocis oraculo commisimus; vt habitis processibus de vita, & moribus ipsius beatæ Catharinæ, deque miraculis eius, siue in vita, siue post mortem patris, & de reliquis ad canonizationem necessarijs diligenter inquirerent, nobisque in secreto confistorio, vt moris est, fidelem relationem facerent. Commissarij autem per annum, & ultra, donec ex Mantua Romam redijsemus, rem discutientes, inuentis processibus antiquis apud Venetos & alios, habitis, examinatisque de nouo testibus, & summa cum diligentia cunctis ponderatis; cum seorsum inter Cardinales tantum, omniumque quæ inuenerant, veracem nobis relationem fecissent, ac deinde per aduocatum ea quæ nobis exposuerant, in publico confistorio denuo recitari curassent; postremo conuocatis in aula nostra Romæ vniuersis, qui tunc erant in curia Ecclesiarum Præsulibus, assistentibus nobis Cardinalibus, iterum commissarij præfati, per organum venerabilis fratris nostri Guilielmi Episcopi Portuensis, natione Gallici, qui primus eorum erat, rursus cuncta quæ inuenerant, & ritè probata videbantur, coram explicauerunt. Ex quorum relatione, quæ amplissima fuit, hæc summam accepimus, quæ vera, comperta, cognita, & explorata sunt. Virgo Catharina ex ciuitate Senensi oriunda, mediocribus orta parentibus, prius Deo sese dedicauit, quam Deum posset per ætatem cognoscere. Sex annos nata, vt Domino seruiret, eremum concupiuit: & vrbe egressa, in cauerna quadam, loco solitario, delituit, quamuis iubente Spiritu paululum demorata, domum redierit. Angelicam salutationem edocta, quoties paternæ domus scalam ascendit, toties per singulos gradus flexo geniculo beatissimam Virginem matrem Domini salutauit. Et anno maior, virginitatem suam consecrauit Christo, quem in sua maiestate sedentem mirabili visione contemplata est, & arcana cœlestis aulæ vidit, quæ non potest effari lingua mortalis. Mundanas delicias à se omnes abdicauit: orationi totam se dedit; corpusculum suum ieiunijs, ac verberibus afflixit; cœquales puellas, vt idem facerent, & docuit & persuasit. Pubes effecta, scistis erinibus, mortale coniugium recusauit, conuicia, & maledicta hominum spreuit. Beati Dominicî habitum (quem scemine gestant de pœnitentia nuncupata) extorsit potius quam impetrauit. Ancillare officium in paternâ domo exercuit: nihil magis cupiens quam uilis apud homines, & abiectus videri. Pauperibus Christi (nam id pater sibi induiserat) largi manu subuenit: ægrotantibus summa diligentia ministravit. Diabolicas tentationes, & assiduas malignantium.

tium spirituum pugnas, patientie clypeo, & fidei galea superavit. In carceratos, & oppressos, quibus valuit modis, consolata est. Nullum ab ea verbum non religiosum, non sacrum excidit. Omnis seruo eius de moribus fuit, & de religione, de pietate, de contemptu mundi, & amore Dei, & proximi, deq; cœlesti patria. Nemo ad eandem accessit, qui non doctior, melior, q; abierit. Doctrina eius infusa, non acquisita fuit. Prius magistra visa est, quam discipula: quippe quæ sacrarum literarum professoribus, ipsisq; magnarum ecclesiarum Episcopis difficillimas de diuinitate quæstiones proponentibus, prudentissimè respondit, adeoq; satisfecit, ut tanquam agnos mansuetos remiserit, quos tanquam lupos, & leones ferocientes acceperat. Quorum nonnulli diuinam in virgine sapientiam admirati, distributis mox inter Christi pauperes quas possidebant substantijs, accepta Domini cruce, vitam deinde euangelicam egerunt. Summa huius virginis abstinencia fuit, & mirabilis vitæ austeritas. Nam cum vini, & carniū vsum prorsus abiecisset, neq; pulmentarijs vilibus uteretur, ad extremum eò deducta est, ut nec legumina ederet, nec pane vesceretur, nisi cœlesti; quem verus Christianus in Sacramento sumit altaris. Inuenta est aliquando à die cinerum vsq; in Pentecosten ieiunium produxisse, sola Eucharistie communionem contenta. Per annos circiter octo minimo herbarum succo, eoq; parum retento, & Communionem sacra sustentata est. Ad cibum, quasi ad supplicium pergebat: ad Communionem altaris (quæ illi ferè quotidiana fuit) quasi ad cœlestes nuptias inuitata esset, summa cum alacritate proficiscebatur. Cilicio sub veste utebatur, quo carnem macerabat; nullæ illi plumæ, nulla puluinaria erant. Lectum sibi ex asseribus constravit, atque in eo iacens breuissimum somnum accipiebat. Raro enim ultra duas horas interdium noctuq; dormiebat: reliquum omne tempus vigilando, orando, prædicando, opera misericordie agendo contriuit. Spinosis chordulis carnem suam maceravit: dolore capitis penè assiduò torquebatur; estuabat febribus, nec illarum cruciatu carebat. Luctabatur quàm frequentissimè cum Dæmonibus, multisq; illorum molestijs vexabatur; sed aiebat cum Apostolo, Cum infirmor, tunc fortior sum. Nec enim in tantis laboribus deficiebat, nec charitatis opera negligebat. Assistebat miseris indigna ferentibus, arguebat peccatores, blandissimis verbis ad penitentiam reuocabat, præcepta salutis omnibus læta dabat. Quid sectandum, quid fugiendum esset alacri vultu ostendebat: dissidentes summo studio componebat. multa extinxit odia, & mortales sedauit inimicitias. Pro pace Florentinorum, qui cum Ecclesia dissidebant, & interdicto suppositi erant ecclesiastico, Apenninum, & Alpes transire, atque vsq; in Auinionem ad Gregorium X. Pontificem Max. antecessorem nostrum proficisci non dubitauit. Cui votum suum de petenda vrbe Roma in occulto factum, sibi soli, ac Deo notum, sese

9 sese diuinitus cognouisse monstravit. Fuit enim in ea spiritus prophetiæ; multa prædixit antequam fierent, & occultissima reuelauit. Rapiebatur sæpe à spiritu, & in acre suspensa diuinis contemplationibus pasciebatur; adeò extra se acta, ut expuncta, percussaq; nihil omnino sentiret. Idq; frequenter sibi contingebat, cum diuinissima reficeretur Eucharistia. Magnum, & sanctum erat in plebibus Catharinæ nomen: undiq; ad eam agroti, & malignis vexati spiritibus deducebantur, & multi curabantur. Læguoribus in Christi nomine imperabat, & Dæmones cogebat ab obsessis abire corporibus. Propter quas res duobus Romanis Pontificibus, Gregorio (cuius paulò antè meminimus) & Urbano V. acceptissima fuit; adeò, ut legationibus eorum fungeretur, multisq; & magnis spiritualibus gratijs ab eis donaretur. Eadem, cum vitæ agonem iam peregisset, anno ætatis suæ tertio circiter ac trigesimo, in vrbe Roma diem suum clausit. De cuius animæ in cœlum assumptione, & gloriosa re-
10 ceptione, stupendæ, & admirabiles reuelationes factæ reperiuntur apud eas personas, quæ virginem dilexere. Maxime verò apud eius confessorem Raymundum Capuanum, sacræ Theologiæ Magistrum, qui postea Generalis totius ordinis Prædicatorum pater, Magister, & Rector effectus est. Is namq; cum Genuæ ageret, ea nocte qua virgo migravit, hora matutina, intra dormitorium apud imaginem matris Domini eam contēplabatur miro splendore fulgentē, & verba ad se consolatoria dicentem. Corpus aliquandiu seruatum, de niq; in Ecclesia fratrum Prædicatorum (quæ de Minerua dicitur) Romæ conditum est, non sine maxima populi deuotione, ac reuerentia. Cuius tactu pleriq; egroti salutem consecuti sunt: adeò ut nonnullis saluti fuerit ea tetigisse, quæ sacratæ virginis membra tetigere. Postea quoq; virgo ipsa iam cœlo recepta, vota supplicantium benignè audiuit, & ut à sponso & Domino suo Christo Salvatore exaudirentur, curauit. Multi enim ex diuersis agritudinibus curati sunt; qui audita beatæ Catharinæ gloriosissima fama, eius patrociniū subito petiuere. Propterea Venetijs (ubi nunquam virgo ipsa fuerat) & multis in locis nomen eius cum veneratione repertum est, & vota ei plurima fiunt. Hæc, & alia quam plurima cum venerabilis idem Episcopus Portuensis in conuentu Cardinalium, & Præsulum exposuisset, & liquidò probata esse affirmasset; rogati sigillatim omnes cum Cardinales, tum Præsules, qui plurimi affuerunt, sententiam dicere; cunctorum suffragijs beatæ virgo digna cœlo & astris declaranda visa est: nec quisquam fuit, qui non magnopere canonizationem eius faciendam probauerit. Hactenus diplomatibus verba. Hoc igitur Apostolicæ sedis testimonium satis cuiq; esse debet, ad eorum, quæ dicturi sumus, fidem faciendam. Quamuis ea de re nonnulla postmodum referemus, ut omnem hæsitandi matetiam timido auditori, minusq; in spiritualibus negotijs experto, adimamus.

Ceterum diligenter mihi huius virginis vitam contemplanti, apparet ¹² omnia quæ de ea literis mandata sunt, ad duo præcipuè capita referri posse: aut enim præclaras eius virtutes, & officia continent; aut singulares gratias, & priuilegia, quæ in illam cœlestis Sponsus contulit, explicant. Ex utriusq; autem rei narratione colligere licet, qualis sacra virgo erga Sponsum suum extiterit, qualisq; rursus cœlestis sponsus erga eam fuerit. Quæ tamen sic accipienda sunt, ut nequaquam alterum ab altero secernamus. Nec enim minus Dei dona sunt, quæ virgo ob sponsi sui amorem fecit, ac pertulit, quàm dona quæ ab eo recepit. Verum nos docendi gratia alterum ab altero, quatenus licuerit, secernere curabimus. Duæ igitur priores conciones, eximias virginis nostræ virtutes; duæ verò posteriores, singularia, verèq; miranda Dei dona explicabunt. In quibus tamen multa penè ad verbum ex vitæ eius historia, rudiore sermone (ut in ea continebantur) transcripsimus, studiosi lectoris iudicio, quid in illis præcipuè annotare, & ponderare debeat, relinquente. Sed inter hæc tamen immensa Dei bonitas, & charitas, quam erga eas mentes ostendit, quæ se totas illius amori, & obsequio plenissimè tradiderunt, cum primis mihi obseruanda esse videtur. Huius enim rei consideratio ad tantæ bonitatis, & charitatis amorem nos vehementer excitabit. Illud certè de me fateri possum, cum multa de diuinæ bonitatis, & charitatis amplitudine ubiq; legerim, nihil tamen (post ineffabile Dominicæ incarnationis mysterium) legisse, quod maiorem mihi diuinæ bonitatis, & charitatis significationem præbuerit, quàm huius virginis res gestæ, & singularia priuilegia, quæ illi à Domino concessa sunt. Erunt fortasse alia, quæ magis alios moueant, quæq; ad hoc efficiendum potentiora sint; mihi autem pro captu, & ingenio meo, hoc euenisse negare non possum.

IN FESTO BEATISSIMAE ¹⁴
Virginis Catharinæ Senensis. Concio prima: in qua sanctæ huius Virginis gloriosa initia, varij pro Christo suscepti labores atque certamina explicantur.

T H E. *Simile est regnum cœlorum grano sinâpis.*
Matth. 13.

Citis iam, fratres charissimi, regni cœlorum nomine, non ipsum modò cœlorum regnum, sed omnia etiam quæ ad hoc regnum pertinent, designari. Hoc autem in loco, regni cœlorum nomine præsens Ecclesia significatur; quæ grano

- 2 grano sinâpis duplici ratione comparatur: altera, quòd à paruis inijs ad maxima incrementa peruenerit (quod in grano sinâpis animaduertere licet: quod in terram iactum, in latam arborem surgit) altera, quòd quemadmodum cùm hoc sinâpis granum teritur, & contunditur, tunc vel maximè vim, & acrimoniam suam demòstrat, Quæ quidem proprietas non minus quàm prior illa in Ecclesiam cadit; quæ tunc vel maximè virtutem, & fortitudinem suam ostendit, cùm varijs tyrânorum cruciatibus & tormentis pressa, & veluti contusa fuit. Cuius rei imaginem in filijs Israel, Pharaonis tyrannide oppressis, cernere licet: qui quò magis opprimebantur, eò magis crescebant, & augebatur. Vtroque autem nomine hæc grani sinâpis similitudo beatissimæ Virginis Catharinæ (quæ non minima huius Ecclesiæ pars est) hodiè accomodat; quoniam humili, & obscuro loco nata, ad altissimam sanctitatis dignitatem Domini beneficio euecta fuit: & quoniam multis modis tum à Dæmone impetita, tum à seipsa ieiunijs, vigilijs, orationibus, & verberibus grauissimè macerata, inæstimabilem virtutis & sanctitatis odorem dedit. Et quidem priorè illam similitudinem in sequenti concione; posteriorem verò hanc in præsentis tractabimus.
- 3
- 4

Prius tamen pium auditorem admonitum velim, me in hoc sermone aliam dicendi rationem, quàm quæ & mihi, & cæteris concionatoribus in vsu est, sectatum fuisse: non tam enim concionatoris, quàm historici officium suscepi. Si enim singulis virginis virtutibus amplificandis paulò diutiùs (sicut in alijs concionibus, quæ de Sanctis haberi solent) immerer, maxima pars virtutum, & clarissimorum operum eius silentio tegetur, auditoresque maximarum, atque vtilissimarum rerum cognitione (quod nulla ratione ferendum erat) fraudarentur. Nos igitur gesta quidem simplici oratione narabimus: vestrum autem erit singula quæque iustis ponderibus librare, & vestris moribus accommodare.

Ab eius igitur infantia initium capientes; virgo sanctissima quinque tantum annos nata, mentem suam ad diuina attollere cepit. Si quidem salutationem edocta Angelicam, illam crebrò repetebat, & cœlitus permota, cepit per singulos paternæ domus gradus, cùm ascendendo, tum descendendo ad singulos singulas flexis geniculis Virgini matri salutationes promere, & in eius pijs studijs magis ac magis proficere. Hoc exemplo pij parentes discant filios suos in ipsa adhuc infantia diuinis præceptis imbuere, ut cum materno lacte pietatem simul sugere incipiât. Vnde D. Hiero. matrem ^{Hierony in Epist.}

monet, vt in cunis etiam filias alleluia decantare doceat. Nulla enim ætas, quàm libet tenera sit, cœlesti disciplinæ perdiscendæ immatura est.

Paulò autem plus ætate progressa, ad seruandam virgineam puritatem vehementer aspirabat: cognouitque, Deo reuelante, beatissimam Dei genitricem omnium primam nuncupasse perpetuæ virginitatis votum. Itaque anno ætatis septimo, non vt septennis puella, sed vt planè grandæua, maturè ac diu de eiusmodi præstando voto secum deliberauit, assiduè rogans matrem Domini, Virginum, & Angelorum Reginam, vt à Domino ipsi impetraret gratiam id faciendi, quod esset illi grauius, & suæ saluti conducibilius. Atque interim augetur in ea quotidie feruor amoris diuini, & desiderium puritatis Angelorum. Vnde intelligens quid Domino placeret, quadam die secretum petijt locum, & flexis humi genibus sic precata est beatissimam matrem Christi; O Virgo sacratissima, quæ prima inter fœminas perpetuam Domino virginitatem vouisti, qui te voluit esse matrem vnici filij sui; obsecro benignitatem tuam, vt non attentis meritis meis digneris mihi Sponsum dare filium tuum, què totis animæ visceribus concupisco: & ego promitto & illi, & tibi, quod nullum vnquam admittam sponsum, sed virginem me illi perpetuam conseruabo. Ita septem nata annos, Christo sponso suo immortalis suam dedicauit virginitatem.

Quia verò virginum est, carmen illud ore atque opere cœlesti sponso decantare; Regnum mundi, & omnem ornatum seculi contempti propter amorem Domini mei Iesu Christi; capillos in primis, qui præcipuus fœminarum ornatu, quodam Dominicano patre suadente sibi ipsa ad cutem vsque abscidit. Quod vbi Lapa mater vidit, clamare, & fremere aduersus filiam cœpit, quòd elegantissimos capillos perditos cerneret. Clamore autem matris permoti maritus & filiæ accurrunt, cognitaque causa grauiter commouentur. Inde porrò alterum virgini ortum est certamen, priori acrius; sed Deo bene iuuante, victoria celsit virgini, & ipsa quoque impedimenta salutis, & casti propositi eius versa sunt ei in instrumenta virtutis, & profectus spiritualis adiumenta. Iam palam parentes & dictis, & factis eam persequabantur, iactabantque in eam conuitia, & minas intentabant, ita dicentes: Putasne vilissima, quòd defectis crinibus à nostra te possis voluntate subducere? rumpan- tur licet illa tibi, marito copulaberis. Simul etiam omni secreto loco illi interdixerunt, & seruitijs domus eam perpetuò volue- runt

8 runt occupari, ne posset se Christo sponso suo coniungere, & precibus vacare. Atque vt intelligeret se planè haberi contemptui, amota ancilla culinaria, eius sordida officia illi demandarunt. Cogebatur itaque mitis & verecunda puella audire quotidiana improperia, verborum iniurias, & multiplicem sui ferre contemptum. Volebant autem parentes, & germani eius his rationibus eam frangere, & ad sibi consentiendum impellere; quòd iuuenem quendam inuenissent, cuius genus, & familia eis pergrata esset. Ex hac autem parentum, & fratrum infestatione liquidò apparèt, verum esse quòd Saluator ait, Inimicos hominis esse domesticos eius. His enim tanquam valentioribus instrumentis pestilens ille serpens vt solet ad piorum constantiam euertendam. Sic prima illa fœmina, cunctorum viuientium mater, primum parentem illaqueauit. Sic beati Iob, sanctissimi que Tobie vxores subornauit, vt viros suos ad impatientiam, & sacrilegam in Deum blasphemiam incitarent. Aduersus autem hanc teneram virginem non vnum aliquem, sed totam parentum, & filiorum familiam concitauit. Quid igitur hic faceret innocens puella, secreto orationis atque contemplationis suæ cubiculo priuata, totque externis occupationibus, & familiæ seruitio impedita, quæ animum variè distrahunt, atque dispertunt, neque vnum, quòd solum est necessarium, in silentio quæere sinunt? Cùm enim præcipua aduersus antiquum hostem arma in assiduis precibus posita sint (iuxta illam Domini sententiam, Vigilate, & orate ne intretis in tentationem) quid hæc virgo faceret, cui & orationis loco, & orandi spatij interdictum erat? Sed non est scientia, non est sapientia, non est consilium contra Dominum.

10 Virulentus enim draco, cuius machinationibus ista fiebant, quibus rebus se sperauit virginem euersurum, ijs ipsis magis eius animum, Domino iuuante, confirmauit. Nam nihil his omnibus permota, docente eam Spiritu Dei, intra se ipsam sibi fabricauit conclave, siue secretam cellulam, vnde nūquam vellet cuiuscūque rei causa egredi. Ita factum est, vt quæ hætenus vsa illa externa cellula non nunquam fuisset egressa foras, iam deinceps perpetuò maneret secū in cellula animi sui, quæ illi eripere nemo posset: planèque cœlesti victoria triūphauit de Diabolo, in interiori homine (vbi Christ⁹ habitat per fidē in cordibus nostris) sibi cōstruēs spirituale domiciliū. Solebat illa postea crebrò admonere Raymundū patrē, cū negotijs externis penè obrutum videret, vt sibi tale, nō manufactū in suo pectore fabricaret domiciliū, nec inde vnquam euagaretur. Ibi

enim, vt diximus, per fidem Christus habitat in nobis, ibi regnum
 Apocal. 3. Dei intra nos est, ibi nunquam non præsto est ille qui dicit; Ecce
 ego sto ad ostium, & pulso: si quis audierit vocem meam, & aperue-
 rit mihi ianuam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipse me-
 cum. Hoc ergo suauissimo hospite contenta, & fœta sacra virgo, vi-
 cit Diabolum, & omnes machinas eius. Docebat ille eam intus vias
 & rationes mirabiles externa omnia superandi. Eingeat animo sa-
 cra Virgo, patrem suum repræsentare Christum Iesum; matrem
 suam, sanctissimam Christi genitricem; cæteros de familia, Apосто-
 los, & discipulos Saluatoris. Hac imaginatione fortiter concepta, id
 assecuta est, vt omnibus illis, cum omnium admiratione, hilariter,
 & officiosè inferuiret: tum etiam, vt illis seruiendo, semper cogita-
 ret de Sponso suo Christo, cui se ea omnia officia præstare crede-
 bat: sicque factum est, vt dum in culina versaretur, semper esset in-
 tra sancta sanctorum; seruiensque ad mensam recumbentibus, ani-
 mum suum mirè pasceret contemplanda præsentia Saluatoris. Ex
 hac autem virginis victoria liquidò apparet, quanta sit diuinæ gra-
 tiæ vis, & potentia; qua qui fuerit armatus, facilè omnes Diaboli ma-
 chinas, Deo se protegente, superabit. Nec minus etiam apparet ve-
 rum esse quod Apostolus dixit, fidelem esse Deum, qui faciat etiam
 in piorum tentationibus prouentum, vt eas possint viriliter sustine-
 re. Quod in hac virgine cernere licet; quæ quò acrius tentabatur, eò
 maioribus diuinæ gratiæ præsijs ad victoriam muniebatur.

Constat autem ad virginei pudoris virtutem conseruandam,
 carnis macerationem cum primis esse necessariam. Vbi enim magis
 quàm inter carnis delicias carnis integritas periclitatur? Hinc Apo-
 stolus, Vidua, inquit, quæ in delicijs est, viuens mortua est. Vnde
 etiam magnus ille spiritualis vitæ magister Climacus, eum, qui satu-
 ro corpore castitatem se putat seruiaturum, appositisima compara-
 tione ei similem ait, qui proiecto pane canem à se abigere conatur.
 Quantum autem hæc sancta virgo carnem suam domuerit, cum cõ-
 tinuis etiam morbis vrgeretur, vix credibile est. Primùm enim cu-
 iusvis generis coctos cibos, præter panem, paulatim sibi subtrahe-
 bat, & intra breue tempus eò suum adegit corpusculum, vt pane, &
 crudis herbis esset contentum. Anno ætatis vigesimo, aut circiter,
 etiam pane abstinuit, nihil præter crudas herbas sibi permittens. Po-
 stremò, non vsu, neque natura, sed diuino miraculo eò vsque perue-
 nit, vt licet corpusculum eius multis morbis esset obnoxium, & labo-
 res susciperet intolerabiles, non tamen in ea consumeretur humor
 ille.

14 ille, quem radicalem vocant, nec stomachus concoquendi fungere-
 tur, aut fungi posset officio, nec vires corporeæ ob cibi & potus de-
 fectum frangerentur; ita vt tota ipsius vita miraculum esset; quod
 etiam Medici fatebantur. Quas autem persequutiones, & cruciatus
 propter huiusmodi inediam sustinuerit, suo loco referemus. Le-
 ctum autem ipsa sibi parauit ex tabulis ligneis, nihil quicquam alte-
 rius rei addens. In eo, vel sedens meditabatur, vel prostrata orabat,
 suoque tempore nullis detractis vestibus somnum capiebat. Volens
 verò imitari sanctum Patrem Dominicum, multo tempore quoti-
 die ter se cædebat catena ferrea, singulis vicibus ad sesquihoram,
 sanguine ab humeris in pedes manante, vt sanguinem pro sangui-
 ne redderet suo Redemptori. At Lapa mater has carnis maceratio-
 nes indignissimè ferens, vi eam secum pertrahebat ad lectum suum.
 15 Illa verò flexis genibus, vt matrem deliniret, offerebat se proptam
 ad communem vtriq; lectum. Posita ergo in extrema lectuli par-
 te, vbi matrem dormire senserat, ad solitas preces, & vigiliis redibat
 & clam duo ligna subijciebat, vt in illis iacens, nihil de duritie lecti
 mutaret.

Flagrauit autem sancta Virgo magno Dominici habitus & reli-
 gionis desiderio. At desiderium animæ eius tribuit ei Dominus, & Psal. 20.
 voluntate labiorum eius non fraudauit eam. Postquam autem nouæ
 militiæ, vel professionis genus complexa est, dicebat sibi ipsi; Ecce
 iam religiosum vitæ institutum suscepisti; ad eius præscriptum vi-
 uas oportet, & quidem multò aliter, quàm feceris hætenus. Habitus
 tuus ater, & candidus, te admonet; illud, vt mundo sis mortua; hoc
 vt maximè studeas puritati.

16 ¶ Iam ad cœlestis Sponsi magisteria veniamus. Hac enim tanta vi-
 tæ puritate innocentissima virgo nitens, diuinæ lucis radios tantò
 claris in animæ suæ speculo excipiebat, quantò speculum ipsum de-
 fœcatus, atque ab omni terrena fœce purius erat. Cuius autem felici-
 tatis sit, tali vti magisterio, Regius Propheta declarat, cum ait; Bea-
 tus homo, quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum. Psal. 93.
 Hæc igitur sancta virgo puritatis suæ merito Christum habere me-
 ruit præceptorem, à quo varia documenta, quæ ad hanc vitam san-
 ctissimè degendam pertinent, accepit. E quibus nos tria tantum, pio
 cuique maximè necessaria, referemus.

Principiò igitur sapientissimus ille architectus, qui virtutum, atq;
 cœlestiū donorū fabricam in virginis mente altiùs erigere decreue-

rat, firmissima prius humilitatis fundamenta iecit, ne miraculorū, at
 q; reuelationū celestium magnitudine, humanū aliquid virginis ani-
 mus pateretur tantoq; periculosius rueret, quantò altius ascēdisset.
 Itaq; in ipso diuinarū visionum initio Christus Dominus apparuit
 oranti, dixitq; Si nosti, filia, quis ego sim, & quæ tu sis, beata eris. E-
 go enim sum qui sum: tu es, quæ non es. Hac cognitione freta, facile
 omnes conteres laqueos inimici. Verè enim totius Christianæ philo-
 sophiæ summa in hac duplici cognitione, sui, Dei que sita est: neque
 quicquā illi deesse poterit, qui harū duarum rerum cognitionē imis
 viscerib' infixarit. Qui enim se ipsum probè cognouerit, intelliget,
 se, ex se nihil esse, sed infinita Dei virtute, cum prorsus non esset, ef-
 fendi beneficium accepisse. Qui quoniā ex nihilo factus est, ita spō-
 te sua ad nihilū tendit; & in nihilū prorsus recideret, nisi eius virtute
 conseruaretur; à quo accepit, vt esset. Vtroq; igitur modo à Deo pē
 det; quoniam & ab ipso est, & per ipsum existit. Iam verò cum pecca-
 tum quoq; minus adhuc sit, quàm nihil, (à quo, nisi Dei virtute, im-
 munis prorsus esse nemo potest) iam hac de causa minus adhuc se
 putat esse, quàm nihil. Peccatū enim per se cōmittit; opus verò Deo
 gratū sine illius ope edere non valet, sicut ipse ait; Sine me nihil po-
 testis facere. Quisquis igitur huius sententiæ veritatē intimis animi
 sensibus inclusam tenuerit, quonā modo aut superbire, aut inaniter
 de alieno gloriari, aut in se, aut in fragili hominis creatura spē pone-
 re, aut inferiorē contemnere, aut superiori inuidere poterit; cum se
 nihil ex se esse penitus, cognitum & exploratum habeat? Quomodo
 item se non facile contēnat, qui certò sciat, sibi non aliud quàm nihī-
 lū, & peccatū (quod est nihilo deterius) tribuere posse? ¶ Quia ve-
 rò cognitio hæc, si aliunde animus nō fulciatur, desperationē fragili
 homini incuteret, additur altera huius philosophiæ pars, quæ Dei
 cognitionē cōmēdat, ex qua salutarē fiduciā, & castū Dñi timorē, &
 reuerentiā concipere fragilis homo poterit. Omnes enim creaturæ
 (à quibus ne ipsas quidē beatas mentes excipimus) à conditore pen-
 dēt; quia ab ipso sunt, & ab ipso cōseruantur: solus autē rerū omniū
 cōditor à nemine pēdet; quia neminē habet superiorē, à quo esse ac-
 ceperit. Solus ergo ipse ingenuus, immutabilis, incorruptibilis; solus
 æternitatis, atq; bonorū omniū possessor est. Cum ergo creatura na-
 turali propensione & esse, & feliciter esse sitiēter appetat; neutrum autē
 à se, sed à benignissimo, & liberalissimo conditore accipere possit;
 (qui, quāuis bonorū nostrorū nō egeat, vehemēter tñ nos beare cu-
 pit; vt pote, qui in hoc hominē cōdidit, vt beatitudinis suæ consortē
 efficeret)

Ioan. I.

20 efficeret) protinus ad illū cōuertitur, illū tota mēte diligit, illi subijci-
 tur, illius se totū obsequio tradit, per quē æternæ felicitatis, atq; bo-
 norū omniū cōpotem fore sperat. Cum enim in mentem reuocat,
 ipsum esse, qui mortis, & vitæ clauēs habeat, quiq; vbi occiderit cor
 pus animam mittere potest in gehennam, incipit etiam illius maie-
 statem vereri, iudicium metuere, & iram formidare, timetq; ne qua
 in re tremendæ illius maiestatis oculos offendat, in cuius manu tan-
 tarum rerum momenta posita esse cognoscit. Videtis ergo, fratres,
 quàm salutare fructus ex hac duplici philosophia consequantur;
 qua homo Deum quidem esse, se verò prorsus non esse cognoscit?

Apoc. I.

Hac igitur humilitatis doctrina sancta virgo erudita, modis om-
 nibus se demittere, & velut in quādā humilitatis abyssum mergere
 nitebatur. Et quia (vt D. Ber. ait) humiliatio ad humilitatem via est;
 21 prudēs virgo nō animi solū, sed corporis etiā humilitatē studiosis-
 simè sectabatur. Occupabat enim se seruilibus actionibus, exercebat
 hilariter ancillæ officia, verrēdo ædes, lauādo coquinæ vtēilia, & id
 genus abiecta seruitia vsurpādo; maximè cum ancilla malè valeret:
 quo tēpore duplicabat sibi eiusmodi officia, seruiēs ancillæ ægro-
 tati, & eius loco reliquæ familiæ. Interim nihil de perpetuo precandi
 studio, & pœnitētia remittebat, neq; ab æterni Spōsi castis amplexi-
 bus recedebat. Versa enim propemodū ei in naturā videbatur incre-
 dibilis quædā habilitas & prōptitudo mētē suā cū Christo cōiūgen-
 di, etiā quouis loco, & tēpore: nec ab hac felicissima cōiūctione ne-
 gotijs externis impediēbat, semp & vbiq; sursum tēdēs ad cœlestia.

Bernar.

Aliud quoque singulare documentum ab eodem cœlesti Docto-
 re accepit. Oranti enim illi apparens dixit, Filia, cogita de me, & ego
 22 continenter cogitabo de te. Ex hac autem saluberrima institutione
 sacra virgo solebat hoc modo philosophari: Quandoquidē per sa-
 crum baptisma Deo dicati sumus, nulla in re nos sollicitos esse de-
 bere de nobis, sed sollicitudinem omnem eò conferre, vt placea-
 mus ei, cui nos dicauimus. Itaq; si vidisset suos timere periculum ali-
 quod, dicebat illis, Quid ita vos de vobis estis solliciti? Permittite vos
 diuinę prouidentię, quæ semper habet in vos defixos oculos, perpe-
 tuāq; salutis vestræ curā gerit. Et de hac quidē Dei prouidentia tan-
 tā sacra virgo fiduciam conceperat, posteaquam audiuit Dominum
 dicentem; Ego cogitabo continenter de te; vt nunquam satiari pos-
 set de eo loquendo. Ex hac item fiducia illud etiam euenit, vt quic-
 quid sancta virgo à Deo postularet, nullo negotio impetraret: qđ ex
 eius vita apertissimè constat, in qua tam multa (quæ humano iudi-
 cio

cio impossibilia videbantur) fufis ad sponsum precibus impetrauit. 23
 Quo argumento magnificam illam Domini promissionē re ipsa no-
 bis patefecit, cum dixit; Quicquid orantes petitis, credite quia acci-
 pietis, & fiet vobis. Perinde enim atq; Christum Dñm gestaret in si-
 nu, ita ad illū confugiens, sæpe vim quodāmodo illi faciebat, seue-
 rissimā eius iustitiā ad misericordiā fleētens. Hæc autem fiducia de
 diuina prouidentia, & misericordia concepta, cum alia multa, tum
 illud præcipuè pio homini præstat, vt in quauis tempestate, atque
 procella, placidam & tranquillam vitam agat, quod omnipotentem
 Deum, eundemq; amantissimum patrem, sui curam gerere, & pro
 se sollicitum esse intelligat. Hinc illæ toties repetitæ Prophetæ vo-
 ces; Ambulabam in latitudine, quia mandata tua exquisiui. Et, Edu-
 xit me in latitudinem; saluum me fecit, quoniam voluit me. Et, Sta-
 tuisti in loco spatiofo pedes meos. Hac autem latitudinis voce san- 24
 ctus Propheta ab omni cordis angustia, & afflictione, diuinæ prote-
 ctionis, & prouidentia beneficio se immunem fuisse confitetur.

Tertium quoque documentum duobus his Magister cœlestis ad
 iunxit. Cum enim antiquus hostis virginē quotidie in pietatis stu-
 dio proficientem, machinis omnibus adhibitis labefactare nitere-
 tur; contra verò ipsa à sponso suo vires & robur inuictum assidue
 postularet; ille ei apparens, Si velis, inquit, vincere hostem, crucem
 pro refrigerio accipe, & amara pro dulcibus sume. At illa nequaquā
 surda aure eam Christi doctrinam accepit, sed vsque adeò apud se
 statuit afflictionibus delectari, vt nihil in hac vita tantum ei refrige-
 rij, & solatij afferret, quantum afflictiones, & cruces; sine quibus (vt
 ipsa aiebat) vita hæc ei fuisset molestissima: propter eas autem liben-
 ter ferebat beatitudinis dilationem, non ignorans, illam afflictioni- 25
 bus non parum augeri. Sed vbi satis eam Christus communierat,
 permisit Dæmonibus eam tentare, si quid ab illa possent obtinere.
 Adeste nunc quæso animis fratres, mirandum certamen spectaturi.
 Videbitis enim totam inferorum, & Dæmonum potentiam omni-
 bus & machinis, & viribus aduersus tenerrimam puellam dimican-
 tem, ipsamque ope Christi subnixam, de tota Dæmonum caterua
 noua arte gloriose triumphantem.

Primum igitur scelerum ministri à rebus venereis virgini sugge-
 rendis capiunt initium. Immittunt turpes cogitationes castissimo
 pectori, adhibent illusiones, & phantasmata dormienti; imo e-
 tiam corpora ex aëre sumpta, oculis & auribus vigilantis ingerunt,
 faciuntque multa, quæ sine horrore dici non queant. Illa è diuer-
 so catena

26 so catena ferrea flagellat corpus suum, fundit sanguinē, adijcit per-
 multum ad priores vigilias, ita vt somno penè omni renunciaffe
 videretur. Non cessant autem hostes, cum ingenti multitudine ap-
 parent; primò quasi blandè adulantur, hortantur ne se ipsam interfi-
 ciat tanta vitæ asperitate. Iuuenis es, inquit, fac quod alia faciunt
 fceminæ: nubas viro, & augeas humanum genus. Proponunt exem-
 pla Saræ, Rebeccæ, Liæ, Rachelis. Ne faciliè credamus hæreticis, quā-
 do ipsi nobis scripturas diuinas ad confirmādā impietatem suam
 proferunt: faciunt enim hoc etiam Dæmones. Quid (aiunt ipsi vir-
 gini) hæc sibi vult vita singularis, in qua tamen perseuerare non po-
 teris? At quicquid illi blaterarent, sancta virgo nihil penitus respon-
 dens, orabat. Cum autem perseuerantiæ desperationem ei vellent
 iniicere, hoc respondit procacibus illis; Ego non meis, sed Domini
 27 nostri Iesu Christi viribus nitor: nec vllum aliud ab ea verbum ex-
 torquere potuerunt. Solebatque ea familiaribus suis inculcare, ne
 tentati in disputationem cum Dæmonibus ingrederentur. Cum
 enim, inquit, sint versuti, & longa fallendi exercitatione instructissi-
 mi, faciliè sibi victoriam promittunt, si possint cum homine miscere
 sermonem. Itaque haud secus casta anima se ab illis mox debet auer-
 tere, & ad Christum Sponsum suum confugere, quàm solet ab adul-
 tero pudica matrona. Vbi autem sensit Dæmon hac via nihil se pos-
 se proficere, alia aggressus est. Repræsentabat ei formas vitorum,
 & mulierum turpissimè inter sese concubantium, & nefandos ser-
 mones iactantium, ipsamque ad turpia petulantissimè inuitantium:
 cogebaturque hæc etiam oculis, & auribus clausis videre, & audire.
 28 Accedebat ad cumulum miseræ, pijsimi Sponsi absentia (vt ipsi vi-
 debatur) nec visibiliter, nec inuisibiliter opem ferentis, aut consolan-
 tis. At illa nihilominus sine intermissione & carnem affligebat, &
 precibus tota incumbebat. Atque in hoc præclarum de se omnibus,
 diuinæ gratiæ sensibili frauitate destitutis, exemplum præbuit, ne so-
 lita sua exercitia propterea remittant, sed augeant potius. Dicebat
 autem sancta virgo sibi ipsi; Tu ne, vilissima, vllis te consolationibus
 dignam putas? Ita ne iam tuorum oblitæ es peccatorum? An non fa-
 tis est tibi, si possis vel damnationem æternam euadere, etiam si has
 tenebras, & molestias ad supremum vsque vitæ diem perferre oporteat?
 An verò Christo propter eius consolationes seruire voluisti, &
 non eò potius vt in æternum illo fruaris? Nihil igitur de solitis re-
 mittas studijs, quin addas potius aliquid. His sanctæ humilitatis re-
 lis superbum illum Goliath prosternebat Christi virgo. Durante
 autem

autem hac tentatione, plus solito hærebat in Ecclesia. Nam illic infestabatur: quidem, sed non perinde atque in cellula sua: quam quoties effectus ingressa, miram illic vidit Dæmonum multitudinem, turpissimos sermones & actus ipsi ingerentium. Non cessabat autem clamare ad Dominum, donec non nihil sedaretur illa tēpestas. ¶ Iam multos dies hæc durauerat infestatio. Et ecce quodam die illustrata diuinitus, cœpit hilariter se ipsam offerre Domino, paratam ad execrandas illas Dæmonum infestationes perferendas, quamdiu ipsi visum esset. Tum verò Dæmon quidam procax, & improbus ait ad eam: Nunquam ab hac tui infestatione cessabimus, donec consenties nobis. Mox illa securè respondit, Mihi non solum has, sed etiam alias molestias pro nomine Saluatoris perpeti, iucundum & delectabile est, quamdiu eius visum fuerit maiestati. His dictis, totus ille Dæmonum cœtus instar fumi pudefactus euanuit, & ingens lux cœlitus illapsa est cubiculo, & in ea luce Christus crucifixus ei apparuit, dicens, Filia mea Catharina, vides quæ ego tua causa perpeffus sim? non igitur dubites tu quoque propter me aliquid perpeti.

Deinde sub alia specie magis propinquans, blandè ei gratulabatur de triumpho iam obtento. At illa, Vbi, inquit, fuisti mi Domine, cum esset cor meum tot spurcitijs diuexatum? Et ille, In corde tuo, inquit. Rursus virgo, Et quæ fieri potuit, bone Iesu, ut tu in illo, esses corde, quod tot obrutum erat impurissimis cogitationibus? Respondit Dominus, Cogitationes illæ quid in tuo efficiabant animo? gaudium ne, an mœrorem? Imo verò, inquit illa, summum dolorè. Hoc igitur, Christus ait, ego mea præsentia efficiēbam; qua si destituta fuisses, illis spurcitijs delectata esses. Hæc verò cum eas profligare velles, nec posses, inde mœror oriebatur; sed me autorem & effectorem, qui eram intus in corde tuo, & tuebar illud, interim extrinsecus te sine oppugnari, quantum videbatur tibi expedire. Sed quando illustrata radio lucis, meæ te ipsam sponte obtulisti ad tolerandas eas infestationes, mox eas abscedere iussi: neque enim pœnis, sed voluntate pœnas fortiter perferentis ego delector. Tu autem filia mea, quando non tua, sed mea virtute certasti viriliter, maiorem à me gratiam consequeris, & deinceps crebrius atque familiaris me ipsum tibi exhibebo. His dictis, visio disparuit, relicta in animo virginis suauitate incredibile, maximè quod eam Christus filiam suam vocasset.

¶ Clarissima quidem hæc cum principibus tenebrarum fuere certamina: sequuntur tamen alia non minora, quæ cum ijs hominibus suscepit, qui sacram virginem partim quidem irridebant, partim etiam priuatim, ac publicè infamabant: in quibus illa vincens in bono malum, clarissima nobis dilectionis erga inimicos exempla reliquit. Ex multis autem huius rei argumentis, ea paucis referam, de quibus in bulla, qua sacra virgo in Diuos relata est, breuiter mentio fit. Frater Gabriel Ordinis Minorum, eiusdemque ordinis Prouincialis, sacrae Theologiae Doctor celeberrimus, simul & frater Ioannes Senensis, Augustinianus, eiusdemque Theologiae professor, communi consilio ad virginem venientes, eam, propositis difficillimis Theologiae quæstionibus, pudefacere, & irridere decreuerunt. His ergo propositis sacra virgo magna cum reuerentia respondit, tantaque dicendi vi & gratia de mundi contemptu apud illos differuit, ut ipsi contra pudefacti, subitò ad Dominum conuersi fuerint. Et quidem prior ille se humi ante virginem prostravit, multoque lacrymarum imbre fuso, clauem cellæ suæ prehensa, Si quis, inquit, eorum qui hic adestis, in cellam meam proficisci vult, hanc accipiat clauem, & quicquid in ea inuenerit, pauperibus largiatur. Parent mandato duo Senenses ciues, qui tunc aderant, & ornatis simam Patris huius non tam cellam, quam regiam aulam ingrediuntur, quæ speciosis ornamentis, culcitra etiam serica, & pretiosis cortinis lectum ambientibus instructa erat. Hæc igitur omnia, cæteraque utensilia, quæ non minoris pretij erant, pauperibus eiusdem monasterij fratribus distribuerunt. Venerandus autem hic magister tanta se deinde humilitate inter fratres suos gessit, ut in Florentino conuentu, monachis in mensa recumbentibus, cum iunioribus fratribus humiliter seruiret. Alter autem Augustinianus eodem temporis momento ad Dominum conuersus, relictis omnibus, ad finem usque vitæ, Christi virginem, ubi cunque esset, aut quocunque pergeret, sequutus, sanctissimam vitam egit. Sic etiam frater Lazarinus Pisanus, prædicator rarissimus, lectorque doctissimus, adeo huic virgini infensus erat, ut non modo priuatim, sed in publicis etiam concionibus illi acerbè detraheret. Quid multis? Huius virginis precibus atque doctrina, relictis omnibus quæ habebat, in nouum hominem mutatus est, multorumque animas doctrina sua lucrificavit, sanctissimèque vitam finiuit: quamuis multas

Isai. 60.

multas fratrum suorum irrisiones perpeffus fuerit, qui eum contumeliæ causa Catharinaton appellabant. Quo exemplo simile quidam animaduertere licet, quod olim de Apostolo Paulo, ad Christi fidem conuerso, fideles dictirabant: Quia qui persequebatur nos aliquando, nunc fidem prædicat, quam aliquando oppugnabat: nec minus impletum cernimus quod de Domino Salvatore scriptum est; Venient ad te, qui detrahebant tibi, & adorabunt vestigia pedum tuorum. Mirum autem non est, si amantissimus Sponsus sponsam suam dignitatis, & gloriæ suæ participem efficere dignatus est.

His addam maiora alia cum ipso Deo certamina. Sancta quippe virgo homines salutaris doctrinæ monitis, & exemplis vicit: omnipotentem autem Deum feruentissimis precibus, superauit. Oratio enim pietati coniuncta vincit quodammodo inuincibilem, & superat omnipotentem. Qui enim nullis armis, nullaque potentia frangi potest, pijs amicorum suorum precibus, & lachrymis cedit. Lapa, virginis mater, simplex quidem mulier fuit, sed parum tamen diuinarum rerum studio addicta, domesticisque curis nimis implicata; quæ tandem in lethalem morbum incidens, sine confessionis sacramento mortua est. Sed virgo sanctissima cum lachrymis oculos ad cælum leuans, dixit Domino, se ab eo loco nunquam discessuram, donec ei matrem restitueret viuam. Hæc eius verba feminae astantes audierunt, nec ausæ fuere corpus exanime mandare sepulturæ, donec viderent, quem exitum sanctæ virginis preces, cuius eximiam sanctitatem nouerant, essent habituræ. Orabat igitur feruentissimè cum multis lachrymis, quibus tantum potuit, vt defunctam matrem ad vitam reuocaret; quæ etiam in vita diutissimè post hoc mansit. Quanta ergo huius orationis virtus extitit, quæ cadauer extinctum ad vitam, & impenitentem animam ab ipsis inferorum faucibus in hanc lucem potuit reuocare! Quanta verò clementissimi Redemptoris erga suos charitas, quanta benignitas, quæ animam lata sententia ad sempiterna supplicia iustissimè damnatam ad vitam reuocauit, & penitentia spatia longiora concessit! Hoc nos, qui in corpore manemus, minoris fortasse facimus: at quanti hoc beneficium facerent, qui ad eadem supplicia irreuocabili sententia destinati sunt! Quid isti facerent, si talem pro se deprecatores apud supernum iudicem haberent?

Sed aliud huic non admodum dissimile certamen referamus. De matre enim huius virginis diximus, nunc de patre dicamus; vt his exemplis parentes discant, quantum ad suam ipsorum salutem religiosa

38 religiosa soboles, religioseque educata conferat. Appropinquabat tempus, quo decreuerat Deus virginis patrem ex hac luce euocare. Cæpit igitur ex morbo decumbere, mox quæ filia pro salute patris Christum deprecari: sed, vt audiuit adesse eius vitæ terminum, rogauit obnixè Dominum, vt sine pœnis purgatorijs illum ad se reciperet. Sed hac in re diuina iustitia diu difficilem se præbuit, quod non esset is sine maculis, quas excoqui ad purum oporteret. At tandem vicit sancta virgo; sed ita vicit, vt pœnas parentis ipsa in se reciperet. Obijt ergo vir purus: & vt certò constaret eum rectè migrasse in cælum, eodem puncto temporis, quo ille abiit è corpore, virginem sanctam iliaci dolores inuaserunt, ijsque laborauit sine intermissione vsque ad supremum vitæ diem. Verum illa non hos duntaxat, sed etiam quoscumque alios cruciatus, & molestias, non modo patienter, sed etiam hilariter ferebat, sciens se ijs perferendis ad perfectiorem Dei visionem præparari. Hoc exemplum, fratres, non solum ad patientiæ virtutem (quæ maximi apud Deum meriti est) nec ad orationis commendationem modo (quæ tantam vim ad eius misericordiâ impetrandâ habet) sed ad salutarem quoque diuinæ seueritatis, & iustitiæ metum vos inducere debet; cum hoc in loco videatis, ne flagrantissimis quidem dilectissimæ sponsæ precibus, & lachrymis, idque pro pijsimo parente fufis, adduci cœlestem sponsum potuisse, vt debitas purgatorij pœnas, diuinæ iustitiæ decreto taxatas, remitteret, nisi eas virgo sanctissima in se, nõ ad horam quidem, sed tota vita luendas susciperet; quæ illi instar ignis purgatorij fuerunt. Non enim arbitror vos latere, quamuis id experti non sitis, 40 quàm acres dolores hic morbus iliacus secum afferat. Quid igitur nos facere par est, qui talem post mortem aduocatam, talemque fideiussorem nequaquam habituri sumus; eum tamen multa nobiscum debita ex hac vita relaturi simus, quæ purgatorio igne (qui acerbissimus est) dissoluenda sunt?

Magna quidem duo hæc cum Deo certamina extitere. Adijciâ aliud, quod partim cum Deo, partim cum hominibus susceptum est. Fuit Senis quædam soror de penitentiâ S. Dominici, Palmerina nomine: hæc incredibili odio, & inuidia stimulata, nec nomen sanctæ virginis audire quidè sustinebat. Obtrectabat ei priuatim, & publice; nec obtrectationibus & maledictis poterat satiari. Cernens id sancta virgo, humilitate & mansuetudine eius animû placare nitetur, sed frustra. Confugit igitur ad Dominum; & pro illa misera singulares ei preces obtulit. Audiuit autem Dominus preces eius, sed

prius exercuit iudicium, percussitque Palmerinam graui morbo. 41
 At nihilo illa melior effecta, sed exacerbata magis, infensiorē se vir-
 gini ostendit. Rursus ergo studuit humilitatis, & mansuetudinis of-
 ficijs eam emollire. Seruiebat illi modis omnibus, quibus poterat,
 blandisque verbis, & obsequijs eam consolabatur. Sed saxo durior
 nihil mouebatur tanta humanitate, & beneuolētia; imo verò ex suis
 ædibus eam iussit furibunda expelli. At iustus iudex tantum odium
 cernens, ita eam percussit, vt repente viribus omnibus destituta, ad
 inferos properare videretur. Quod vbi cognouit sancta virgo, mox
 in suum se cubiculum recepit, eoque clauso, crebrò & instantissimè
 rogabat Dominum, ne sui occasione illa anima periret. Ostendit
 autem illi Dominus miseriam, & periculum infelicis illius animæ;
 dixitque, iustitiam suam ferre non posse, quin tam pertinax odium
 puniretur. Tum virgo mente & corpore se humi prostrauit, dixitque 42
 ad Dominum, se nullo pacto de eo loco surrecturam, donec Palme-
 rinæ miseretur. Iā tres dies & noctes illa misera iacuerat in agone,
 & supremū trahebat spiritum, nec tamē mori poterat: nam toto hoc
 spatio perseuerabat sancta virgo in precibus: & tandem lachrymis
 vicit, & expugnauit inuictum & insuperabilem, ita vt adamantino il-
 li pectori gratiam suam inspiraret, qua agnosceret culpam suā, eam-
 que se admisisse doleret. Id postquam Domino reuelante sancta
 virgo didicit, mox ad illam accurrit: quæ vt eam vidit, quibus pote-
 rat lignis audium, & erga illam reuerentiam ostendit, cum prius
 eam nec videre quidem posset; sicque perceptis sacramētis cum ma-
 gna cordis contritione migravit à corpore. Cuius animam vidit san-
 cta virgo in tanto decore & pulchritudine, vt nullis possit verbis ex-
 primi; cum tamen nondum esset in gloria visionis diuinæ. Quam 43
 multa sunt in hac historia, fratres, in quibus pia mens philosophari,
 quam multa, quæ hinc colligere poterit? Primū enim hinc animad-
 uertere licet, quanta sit liuoris, & inuidiæ pestis, quæ sic liuidi homi-
 nis mentem transversam agit, sic exagitat, sic lacerat, & conficit, sic
 alienæ virtutis gloria contrabescere facit. Vt enim lippientes oculi
 ad clarissimum Solis iubar obtenebrantur, & læduntur: ita inuidi
 hominis animus alienæ virtutis claritate exæcatur, & discruciat.
 Qua ex re liquet, hoc vitium non esse hominum proprium (quo-
 rum est humanitate, & beneficentia gaudere) sed eorum, qui exu-
 ta humanitate illius mores induerunt, cuius inuidia mors introiuit
 in orbem terrarum. ¶ Contra verò etiam hinc videre licet, quam
 amabilis, & pulchra sit charitatis species, quæ in huius sanctæ vir-
 ginis

Simil.

Sapient. 2.

44 ginis officijs mirabiliter elucet, quæ tot iniurijs affecta, tot pro-
 bris lacepsita, tot maledictis concisa, nec indignata, nec turbata,
 nec aliqua in re aduersus vipeream illam linguam commota fuit;
 quin potius quò magis misera illa furere, & insanire pergebat, hòc
 magis sancta virgo illius vicem dolebat, maioribusque illam offi-
 cijs prosequabatur, ardentioresque pro illa preces ad Dominum
 fundebat. Recolebat enim animo illud eiusdem Domini consi-
 lium; Benefacite his, qui oderunt vos, & orate pro persecuti-
 bus, & calumniantibus vos: meminerat & illud, quod verissimè
 est à D. Gregorio dictum; Veram, scilicet, iustitiam habere compas-
 sionem, falsam autem indignationem. Itaque virgo sancta non sua
 opprobria, sed illius perditæ mulieris damna; non suam infamiam,
 sed illius culpam; nò illata conuitia, sed lethalia illius vulnera atten-
 45 debat; quæ magis sibi compassionis; quàm indignationis mate-
 riam præbebant. Prudenter enim intelligebat, nihil sibi maledi-
 cta illa nocere, maledicenti autem exitium miserandum afferre.
 O si hanc nobis mentem Dominus immitteret, quoties ab alijs aut
 maledictis, aut injurijs infestamur; intelligeremus profectò, lon-
 gè grauius sibi maledicos, & iniurios homines quàm nobis nocere;
 magisque nos eorum maledicentia ad compassionem, quàm
 ad indignationem flecti, & excitari debere. Hoc eodem exemplo
 discimus, quanta sit orationis vis, quæ iustissimam omnipotentis
 Dei iram auertere potuit, quæ vibratum penè gladium è manibus
 eius eripuit, quæ maximum eius furore in placidissimā lenitatē con-
 uertit, & quæ postremò animam ex ipsis penè inferorum faucibus
 arreptam, Angelorum choris inseruit, & atra nocte obscuriorē, Sole
 46 & Luna splendidiorem reddidit. Que in loco illud est obseruatio-
 ne dignissimū, quod sancta virgo pro remittēdis Iacobo patri purgato-
 rijs pœnis Dñm deprecans, sic exaudita est, vt ipsa pro patre pœnas
 lueret: pro hac autē scemina, sempiterno supplicio digna, preces fun-
 des, citra vllā pœnæ præscriptionē exaudita, sempiternā illi salutem
 impetrauit. Cuius rei illud in causa fuisse arbitror, quod vsq; adeo inex-
 hausto illi bonitatis, & misericordiæ fonti preces pro inimicis (quas
 ipse nobis indixit) ardentè effusa, gratæ sunt, vt non modò velit eas
 in magni meriti cumulū cedere deprecanti, sed ad remissionē inter-
 dum quoq; criminis prodesse nocenti. Hinc D. Gregorius ait; Con-
 47 ditoris auribus illa maximè oratio commendatur, qua pro inimicis in
 quoque intercedere nitimur. Hanc igitur virginis patientiam, fra-
 tres, hanc flagrantissimum charitatis ardorem, hanc infractum
 ad inu-

Matth. 5.

Gregor.

Gregorius

in Moral.

Bb 2

ad inu-

ad iniurias animarum, hunc erga inimicos miserationis affectum, hanc 47
pro eisdem orationis instantiam, hoc postremo bene faciendi stu-
dium sectari studeamus, ut cœlestis parentis germani filij simus, qui
Matth. 5. Solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos
& iniustos. Si enim hac ratione fuerimus filij, erimus etiam & hære-
Roman. 8. des; hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi; cui est gloria, &
imperium in secula seculorum. Amen.

IN EODEM FESTO SANCTAE CA-
tharinæ Senensis Concio secunda; in qua variæ sacræ Virginis
huius virtutes, ac præcipuè insignia eius misericordiæ
opera referuntur.

T H E. Simile est regnum cœlorum grano sinapis,
quod minimum quidem est omnibus oleribus, & fit
arbor. *Matth. 13.*

Coloss. 1. **I**S Domini Saluatoris verbis mira Ecclesiæ fecunditas
insinuatur, quæ à paruis initijs in ingentem arbo-
rem excreuit, & ramos suos in vniuersum orbem terra-
rum latissimè propagauit. Christi namque Euange-
lium, Pauli etiam ætate (ut ipse ait) in omni creatura,
quæ sub cœlo est, fuerat prædicatum. Quam Ecclesiæ fecunditatem
Dani. 2. sub alia similitudine lapis ille apud Danielem designat, qui abscis-
sus de monte sine manibus, creuit in montem magnum, & impleuit
terram. Hæc autem exigui grani similitudo hac de causa Catharinæ
Virgini hodiè in Euangelica lectione tribuitur, quod ea, quamuis
humilis, & pauperula mulier fuerit, diuinæ tamen gratiæ benefi-
cio, non solum ad summum dignitatis, & sanctitatis gradum fue-
rit euectâ, sed huius etiam Ecclesiasticæ fecunditatis non modica
pars fuerit: utpote quæ maximam perditorum hominum multitudi-
nem, partim precibus suis, partim clarissimarum virtutum exēplis,
partim etiam singulari doctrinâ ad veram pœnitentiâ traduxerit,
ut suo loco referemus. Quæ res eò mirabilior est, quò magis mu-
liebris sexus huic officio repugnat, cum Apostolus mulierē in Ec-
1. Timo. 2. clesia ad eò non docere, ut nec loqui etiam permittat. Omnipotens
1. Cor. 14. tamen ille rerum omnium Dominus (qui in operibus suis semper
1. Cor. 1. est mirabilis, qui que infirma mundi eligit, ut fortia quæ que con-
fundat)

3 fundat) huius sceminæ opera ad hoc munus uti voluit, ut potentia
eius tantò esset illustrior, quantò instrumentum, quo utebatur, fra-
gilius erat, & infirmius. Sic enim olim ex piscatoribus Apostolos, ex
publicanis Euangelistas, ex pastoribus & Reges, & Prophetas crea-
uit. Hæc sunt enim opera, omnipotentis Dei virtute, & maiestate di-
gna, qui rebus infirmis & abiectis, ad res ad eò illustres & magnificas
uti solet. Hinc Apostolus, Habemus, inquit, thesaurum hunc in vasis
2. Cor. 4.
fictilibus, ut sublimitas sit virtutis Dei, & non ex nobis. Quò minùs
mirandum est, si idem Dominus huius sanctæ virginis opera tot
perditorum hominum animas ad verâ pietatem, & iustitiam tradu-
cere, tot miracula edere, tot que ad eò magnifica opera patrare volue-
rit, ut eius gloria ex instrumenti fragilitate appareret illustrior. De
hoc igitur hodiè clarissimo diuinæ virtutis opere dicturi, cœle-
stem opem, sacratissimæ Virginis & matris interuentu, suppliciter
4 imploremus.

A V E M A R I A.

¶ Neminem vestrum ignorare arbitror, fratres, omnium diui-
narum legum finem in charitatis virtute positum esse; Aposto-
lo testante, qui ait; Finis præcepti charitas, de corde puro, & consci-
1. Timot. 1.
tia bona, & fide non ficta. Nec finem modò legis, sed summum etiâ
diuinæ legis veluti compendium eadem virtute contineri idem A-
postolus testatur, cum ait, Plenitudo legis est dilectio. Dilectionis
autem nomine duas actiones, quæ ab eadem radice deriuantur, com-
prehendimus. Charitas enim vnicus habitus est, à quo due actiones,
& veluti rami, nempe dilectio Dei, & proximi, proficiscuntur. Ex
priori autem dilectione posterior nascitur. Ut enim mater quæ filiū
5 diligit, eius quoque famulos, & agros, & quicquid ad filiū perti-
net eodem amoris affectu diligit, ita qui maximè Deum diligit, ma-
ximè etiâ & seruos, & filios, & corporis eius membra diligit. Quod
etiam argumentum retrò valet, ut qui plurimùm hos ipsos propter
Deum diligit, plurimùm etiam Deum diligere comprobetur. Hinc
D. Greg. Tunc mirabiliter ad altum charitas surgit, cum ad ima pro-
ximorum se misericorditer inclinât; & quò benigniùs descendit ad
ima, eò valeatius recurrit ad summa. In hac autè duplici dilectione
Saluator vniuersam legem, & Prophetas pendens ait.

Hæc autem duæ charitatis laudes satis esse deberent, ut ad eius
nos amorem, studiumque incenderent. Sed est aliud non minus su-
spiciendum; nempe, tantam esse eius vim atque potentiam, ut per
eam omnia mundi aduersa perferre, omnem diuinæ legis difficulta

Cant. 8.

Ibidem.
Simil.

Ibidem.

Rom. 8.

Psal. 1.

tem vincere, omnesque Diaboli, atque carnis nostræ machinas superare facile possimus. Quam tamen eius vim & efficaciam mortalium nemo intelligere perfecte potest, nisi qui eam experimento suo didicerit. Hoc autem modo Sponsa in Cantu didicerat, quæ ait; Fortis est ut mors dilectio, dura ut infernus, siue ut sepulchrum, æmulatio. Ut enim à morte, & sepultura, mortis comite, liberari nemo potest, (quod videlicet mors omnia vincat) sic etiam perfecta dilectio insuperabilis est. Quam deinde ardentissimo igni comparat, dicens, Lampades eius lampades ignis atque flammarum. Quid igitur? An non ignis ab aqua facile extinguitur? Extinguitur planè vulgaris iste ignis: at dilectionis ignis, instar naphthæ, adeò inundantium calamitatum aquis non extinguitur, ut magis etiam accendatur. Quod quidem eadem Sponsa indicat, cum protinus subdit: Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem, & flumina non operient eam. Huius porro vaticinij veritatem innumera Martyrum exempla declarant, quos à fidei constantia nec portæ inferi, nec totius orbis Monarchæ, nec vlli seculi turbines, & procellæ, nec omnia Diaboli arte quæsitæ supplicia dimouere potuerunt. Eandem autem vim Apostolus mira verborum magnificentia amplificat, cum ait; Quis nos separabit à charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius? Certus sum, quod neque mors, neque vita, &c. Quibus verbis Apostolus charitatem, non morti parem, sed ipsa etiam morte, atque rebus omnibus, inferis & superis, potentior esse docet.

Quamuis autem hanc tantam charitatis vim Martyrum exempla præcipue declarent, eandem tamen in sanctorum Confessorum, & Virginum certaminibus cernere licet: Quod facile sanctissimæ virginis Catharinæ exemplo demonstrabimus; quæ charitatis huius igne incensa, immensos labores, propter dilectissimi sponsi sui amorem pertulit, ex quibus nonnullas in præsentī concione referemus.

De charitatis igitur operibus huius virginis in præsentī concione præcipue dicturus, prætereo nunc vitæ eius initia, in quibus domi clausa, continuis precibus, sanctisque meditationibus dies noctesque sine vlla intermissione vacabat, & ieiunijs, verberibus, atque omni ratione innocentissimam carnem suam macerabat. Vbi autem diu in his exercitijs versata fuit, ætateque iam adoleuerat, charitatis, & misericordiæ operibus incumbere decreuit; utpote quæ non ignoraret, salutiferi ligni proprium esse, fructum suum dare in tempore suo

9 suo. Quam rem ipsa quoque nos natura docet, quæ recens plantatas arbores diu infrugiferas esse patitur, ut hoc tempore vires, & robur colligant, & ad iustam proceritatem perueniant, quò postea maturos germinare fructus valeant. Ad hunc ergo modum sancta virgo, quæ diu sibi soli vacauerat, maturo iam tempore pietatis, & misericordiæ fructus proferre cœpit. Lógum autem esset recensere, quo charitatis, & misericordiæ affectu sancta virgo, velut apis argumentosa, egentibus subueniebat, afflictos consolabatur, in carcere positos visitabat, & grauissimis morbis laborantibus seruebat. Quia verò temporis inopia constricti, omnia charitatis eius officia referre nõ possumus, duo eius opera insignia, ex quibus cætera intelligi poterunt, commemorabo.

10

¶ Senis fuit mulier quædam inops, & ægrotæ, Theca nomine. Ea cogente penuria, nosocomium petijt, sed adeò tenue, ut vix suppedicaret ipsi necessaria. Ad cumulum miseriæ accessit lepra, quæ totam eius corpus occupauit; iamque vitabatur ab omnibus propter contagionis periculum, cogitabantque eam vrbe eijcere. Id ubi sancta virgo præsensit, mirabili feruore properauit ad eam, & non modò res necessarias, sed etiam suum ministerium usque ad obitum illi obtulit. Itaque quotidie manè & vesperi illam visitabat, parabat necessaria, Christumque in ea contemplans, accuratè, & reuerenter ei inseruebat. ¶ Ex ipsis autem sacræ virginis beneficijs illa mulier superbiz & ingratiitudinis pestem contraxit; & quod sancta virgo pro solo Christi amore faciebat, illa cœpit pro debito exigere, addere conuicia, & contumelias, irasci, & irridere si non statim omnia fecisset ad ipsius votum, vel si aliquando tardius venisset. Sed ijs nihil irritata sancta virgo, studebat iracundiam blandis verbis, & sedulis officijs delinire, haud aliter atque propriam parentem eam tractans, ita ut etiam improba mulier admiraretur. Durauit autem hoc diu, nec quidquam solitæ humanitatis propterea omisit Sponsa Christi. Multi mirabantur, sed Lapa mater eius valde moleste ferebat, timens ne lepra inficeretur. Illam quoque virgo placabat, & pergebat in officio charitatis. ¶ Ecce autem, ut ex hoste gloriosius triumpharet, permittente Deo, & Diabolo efficiente, manus sanctæ virginis lepra inuasit. Quod illa nihil morata, mallebat toto corpore leprosa effici, quam cœptum charitatis ministerium deserere. Paulò post excessit è viuis mulier leprosa, virgine illi in ex-

tremis astante, & eam efficacissimè confirmante. Eius corpus horridum sancta virgo diligentissimè abluir, induit, & suis manibus sepe peliuit. Post sepulturam autem ita omnis lepra à virginis manibus euauit, vt etiam elegantiores quàm antea viderentur. Quid in hoc opere mirari prius debemus fratres? an hoc tam sedulum charitatis officium? an virginis patientiam, quæ tot probra, atque contumelias ab illa vetula passâ est? an adeò mirabilem in cepto semel pietatis opere perseverantiam, à quo illam nec horrendæ lepræ metus, nec matris indignatio, nec ingratus vetulæ animus auocare potuerunt? an potius ineffabilem Domini misericordiam, qui adeò insigni miraculo, vbi sancta virgo officio suo functa est, eam à lepræ contagio liberauit? Hæc omnia nobis & miranda certè, & imitanda proponuntur: sed in his omnibus suspicienda in primis Domini prouidentia est, qui varijs calamitatibus seruos suos exercet, & probat; & quos probatos, & fideles inuenerit, diuinis muneribus, atque fauoribus mirabiliter exornat.

Sed ad aliud multò mirabilius misericordiæ op^o veniamus; quod et si ad aures vestras iam peruenit, dignum tamen mihi videtur quod nunquam non in ore habeatur: non ob hoc solum vt eximiâ virginis huius sanctitatem, & misericordiæ viscera agnoscamus, sed multò magis vt inhumanitatis, & Iduritiæ nostræ magnitudinem eius comparatione intelligamus. Quædam S. Dominici soror (quâ Andream vocabant) cancri morbo laborabat in pectore, illud valde deuastante. Tantus autem ex eo vulnere exhalabat foetor, vt nemo, nisi obstructis naribus, posset ad eam propius accedere. Inde fiebat, vt vix vlla scemina esset, quæ ei vellet ministrare. Audiens hoc virgo Christi, intelligensque eam sibi derelictam, mox eam adiit, & iucunda facie suum ei seruitium, donec curaretur, obtulit. Valde hoc miseræ illi gratum fuit, maximè cum se cerneret omni penè ope destitutam. Seruiuit igitur iuencula seni viduæ: & licet cresceret foetor abominabilis, nihil omisit eorum quæ essent ægrotæ impendenda. Astabat ei assiduè, vulnus, nequaquam obstructis naribus, de tegebat, abstergebat, abluibat, pāniculis obligabat; nullum interim horrorem, nullum tedium præ se ferens, sed hilari animo, & iucunda facie omnia efficiens; etiam ipsa ægrotæ obstupescente ad tãtam iuenculæ constantiam, & charitatem. Vidit igitur hæc, & inuidit coluber tortuosus, & vt impediret, summam nauauit operam.

Adeste nunc quæso animis fratres, mirabile quoddam certamen inter puellam, atq; generis humani hostem spectaturi; in quo omnes Diaboli

15 Diaboli machinas, & dolos, omnemq; penè inferorū potentiam ab vnâ infirma puella superatâ videbitis. Quo argumento, diuinæ gratiæ & charitatis vim, vbi plenius pij hominis mentē obsedit, animaduertere licebit. Cum autem voluntatem tantæ virginis mouere non posset (quippè in Christo fundatam) quodâ die, eadem vulnus detegente, foetore intolerabili stomachum eius propè euertit, ita vt ad vomitum propenderet. At sancta virgo sibi ipsi irata, sic alloquebatur corpus suum; Ita ne abominaris tu sororem tuam Christi sanguine redemptam, cum possis in eundem, vel etiam deteriore morbum incidere? Viuit Dominus, nō feres hoc impunè: simulq; faciem in pectus egrotæ inclinans, os, & nares horrendo illi vulnere applicuit; sicque permansit, donec sentiret se spiritui carnem calcitrantem subdidisse, & illam nauseam extinxisse. Videns autem hoc ægrotâ scemina, exclamauit, Cessa, cessa, charissima filia, noli te ipsam tam immani putore corrumpere. ¶ Victus ergo Dæmon, abscessit: nec cessauit tamen tentare vias omnes. Et quia virginem sacram vincere non poterat, ad ægram se vertit, in eiusq; pectore primò tedium erga sanctæ virginis ministeria, deinde verò etiam odium excitauit. Immisit verò in animam eius nefarias suspiciones, vt putaret castissimam virginem, quoties ipsi non adesset, obscœnis actibus alicubi occupari. At sancta virgo nihil absterrita, in illa infirma anu Christum Sponsum suum cogitans, solita hilaritate ei seruire perrexit, irridens Diabolum, cuius machinis videbat isthuc effici in animo laborantis vetulæ. ¶ Ille verò sancti eius operibus magis prouocatus, eò perduxit ægrotam, vt iam in apertam virginis innocentissimæ infamiam, Diabolo instigante, prorumperet. ¶ Peruenit is rumor tandem ad sorores, ex quibus seniores ægrotam adeunt, & ex ea sciscitantur, num vera sint, quæ dixerit. Illa fallaciter asseuerat vera esse. Prouocata, & nimium credulæ sorores exprobrat sanctæ virgini tantum scelus. Illa verò patienter respondit, Verè dominæ, & sorores meæ, ego gratia Iesu Christi virgo sum: idque sæpe repetens, nihil contra illâ calūniatricem protulit. Quamuis autē nō posset non dolere tã turpis infamiæ, nihil tñ de pristinis officijs intermisit, seruiens illi misere accuratissimè. ¶ Postea autē rē totâ cū multis lacrymis retulit ad Christū Sponsum suū, qui ei apparuit, habens in dextera manu coronâ aureâ miri decoris, in sinistra spineâ; dixitque ei, vt eligeret vtrâ mallet. At illa, quæ iâ pridē omnē volūtate suâ in Dei voluntatē transfuderat, Ego, inquit, Dñe, cupio in hac vita semper tuæ passioni cōformari, & poenas omnes refrigerij loco ample-

Primum certamen.

Secundum certamen.

Tertium
certamen.

cti; fimulq; è finiftra Saluatoris spineâ coronâ feruenter arripiens, 18
vi multa imprefit in caput fuû, illud vndiq; fpinis compungens, ita
vt post eâ vifionem capitis dolores fentiret. ¶ Tû verò Dñs iufit eâ
permanere in ministerio illius ægrotæ, promifitq; fe maligni Dæ-
monis calumnias in ipfius caput retorfurum, plenamq; ei de illo
victoriam præbiturum. Fuit ea non parua sanctæ virginis consola-
tio. ¶ At mater eius Lapa, vbi percepit finiftror illos de filia rumo-
res, quamuis de eius effer puritate certiffima, vehementer tamen ad
uerfus Andream illam commota, acerbè nimum ad filiam ait, An
non fæpiùs prohibui ne illi vetulæ feruies? En qualem tibi refun-
dit mercedem. Fiebat hoc quoq; artificio Satanæ, vt sanctum illud
ministerium impediret. At sancta virgo, flexis coram matre geni-
bus, eam optimis rationibus flexit, & leniuit. Deinde fe contulit ad
ægram, tantaq; ei alacritate feruuit, vt illa planè iam fuperata in fe 19
ipfam descenderet, videretq; facinus fuum, valdeq; animo cõpun-
geretur. Interim vifionem quandam vidit admirandam. Cùm ali-
quando eius cubiculum virgo sancta intraret, circa lectum fuum
vidit diffundi lucem inæftimabilis amcenitatis, & dulcedinis, ita vt
omnium miferiarum fuarum penitus obliuifceretur. Nefciēs autem
eius lucis caufam, vidit vultum sanctæ virginis, quandam angelicâ
maieftatem præ fe ferentem, ipfamq; eo lumine, tâquam tegmine
quodam, vndiq; circumdatâ. Inde creuit in animo eius dolor, q; tam
excellente virginem spurco ore contaminaffet. Paulò pòft difcef-
fit ea lux, & ægra multum eiulans, veniam petijt à sancta virgine. At
illa eâ amplexans, blandiffimè consolabatur, culpâ omnē conferens
in tartareum Dæmonem. Porro ficut antè fceleratè detraxerat sacre
virgini, ita postea mirificè eâ etiâ cû multis lachrymis prædicauit, & 20
præclarum, sanctitatis eius testimonium dixit, referens etiam vifio-
nem, quam diximus, & inæftimabilem fuauitatem, atq; spiritualem
consolationem quam tunc perceperat. Creuit inde fama sanctiffi-
mæ virginis, & ferpēs inuidus omni conatu fuo frustratus est. ¶ Sed
iterû redijt ad faciendû periculû, fi eâ frangere poffet stomachi euer-
fione. Nâ cùm sacra virgo illud abominabile vulnus rursus aperuiffet,
vt ablueret, intolerabilis fœtor, Dæmone id efficiēte, immodicâ
eius stomacho naufeâ attulit. Sed illa in fuû corpus sancta quadâ ira
cûdia incitata, Viuit, inquit, altiffimus, quia hoc ipfum, quod vſq;ue
adè perhorrefcis, intra tua vifcera cõdetur: statimq; illius horren-
di vulneris ablutionē, & fanie in fcutellâ collectâ, seorsum abscedēs, to-
tâ ebibit; moxq; naufeæ illius têtatio omnis sopita est: & ipfa postea
fassa

Quartum
certamen.

21 fassa est patri Raymundo, nūquâ fe tâ suauē cibû, vel potû in omni
vita hauiffet. Hæc sunt reuera admirada, & apud cordatos auditores
indubitata signa raræ virtutis, & eximie sanctitatis. ¶ Apparuit autē *Certaminis*
ei Christus nocte fequēti, posteaquâ tâ præclarè Diabolû, naturâq; *triūphus.*
propriâ debellaffet, & eam ad sacratiffimû vulnus lateris fui admo-
uēs, ineffabili & inexplicabili potu admirabiliter refecit: vnde tanta
gratiæ abudantia in eius mēte diffusa est, vt etiâ in corpus redûdarit,
nec deinceps vnquâ more folito cibû acceperit, sed neque potuerit
accipere: quod certiffimo fuit argumento, eam vifionem minimè
dubiam fuiffe. §. II.

¶ Cæterum hæc mifericordiæ opera ad corporis præcipuè obfe-
quium fpectant. Ad maiora veniamus, quæ ad animæ salutem perti-
nent; quæ tantò sunt præftantiora, quantò anima mortali corporis
22 natura præftantior est. Quamuis autem muliebris fex ad hoc mi-
nus idoneus fit, ille tamen, qui (vt initio diximus) infirma mundi eli-
git, vt fortia quæq; cõfundat, (qui que vnus viduæ mulieris opera *1. Corint. 1.*
Iudith. 13.
Holophernis caput amputauit, & castra fudit Affyriorû) hoc adè
fragili mulieris vasculo ad animarû salutē vti voluit; quâuis sancta
virgo ab hoc officio, propter fex conditionē, fe humiliter excusa-
ret. Quia verò diuinæ sapiētiae propriû est, dignos operû fuorû mi-
nistros eligere, aut etiâ facere, qua ratione hæc virginē ad hoc opus
instruxerit, expédamus Apoftolos enim, quos in Euangelij, atq; no- *Actorû. 2.*
uæ legis præcones instituit, Spiritu sancto repleuit, & linguarû om-
nium facultate donauit. Paulum verò (quem supra cæteros laborare *1. Cor. 15.*
voluit) in paradifum etiâ rapuit, vt tanta pietatis & iustitiæ mercede *2. Cor. 12.*
23 inspecta, ardentiffimo studio ad eam promerendam homines incita-
ret, nullumq; propter hoc laborem, quàmlibet intolerabilem, re-
cusaret. Quod ipse quidem fe præstitiffet confitetur, cùm dixit; Om-
nia sustineo propter electos, vt & ipfi salutem confequantur. *2. Tim. 2.*

Principiò igitur, cùm hæc sancta virgo in puellari adhuc ætate cõ-
stituta, votû iâ virginitatis emiffet, incredibili salutis animarû desi-
derio, Spiritu sancto cooperâte, flagrauit. Vnde peculiariter illos a-
mabat sanctos, qui animabus lucrâdis operâ nauaffent: intellexitq;
diuinitus beatiffimû patrē Dominicû, zelo fidei, & salutis animarû
incensum, Ordinē fratrum Prædicatorum instituisse. Quæ res in eius
animo tantâ erga illum ordinem reuerentiâ excitauit, vt fi quos vi-
disset fratres sancti Dominici fuas ædes tranfeuntes, illorum obser-
uaret vestigia, eaq; illis abscedētibus, humiliter ac deuotè exoscula-
retur. Porro creuit in eius pectore ingens desiderium illius insti-
tuti

tuti complectendi, vt posset cum fratribus salutem animarum incumbere: sed sexu id non permittente cogitabat sanctam Euphrosynam hac in parte imitari, & instar illius fingere se masculum, atque procul in regionibus ignotis se adiungere fratribus Dominicanis. ¶ Hoc autem fraternæ salutis desiderium in matura iam ætate auxit animarum sanctarum pulchritudine mirabiliter ei ostensa. Orante enim sancta virgine, vt dignaretur sibi Dominus hanc præstare gratiam, vt posset videre elegantiam animarum omnium cum ipsa versantium, & ad ipsam venientium, vt tantò magis accenderetur ad curandam earum salutem; Dominus eam exaudiuit, atque ex eo tempore, quoties aliqui ad eam venissent, magis ad eorum animas, quàm ad corpora intenta erat, ita vt sæpe non aduerteret corpora: nec quisquam ferè postea ad eam accessit, cuius animæ statum non peruideret; dicebatq; patri Raymundo, O pater mi, si vidisses animæ pulchritudinem, non dubito quin pro illius salute libens centies mortem oppeteres.

Addam his aliud longè mirabilius, eius dono concessum, qui in cunctis operibus suis & mirabilis, & incomprehensibilis est. In maturiori ætate ex multa gratiarum affluentia ita cor virginis diuino est amore inflamatū, vt planè decuberet, nec posset surgere è lecto. Omnis autem hic languor ab amore proficiscebatur. ¶ Petebat illa tunc ardentissimè à Domino, qui ei sæpissimè apparebat, vt dignaretur ipsam tollere ex hac vita: sed cum sentiret id Dominum nolle, rogauit, vt quamdiu eam vellet esse in corpore, dolorum, quos ipse in hac vita pertulisset, participem facere dignaretur. Id verò præstitit ei Deus, eaq; egregiè afflixit, vt solet charissimos filios suos. Porro cū incrementò afflictionū cordis, & corporis, multis modis etiam auct⁹ est amor Christi: cuius tanta demū vis fuit, vt cor virginis à summo vsq; deorsum crepuerit, ruptisq; vitalibus venis, sola vi diuini amoris, spiritū reddiderit. Hoc autè tanta diuini amoris vi euenire potuisse, nemini esse debet incredibile, qui sciat, id interdū accidisse, vt quidam vel tristissimo, vel lætissimo etiā nūtio accepto animā efflauerint. Moeroris em̄ magnitudine cōstricto corde, aut immodica etiā lætitia dilatato, naturale eius tēperamētū, & vitā cū eo simul amiserunt. Quod ergo terrenorū affectuū vis facit, quid mirū, si diuini amoris virtus plenissimè in cor hominis effusa, idē efficiat? Huius autem rei complures fuere testes, qui ibidem affuere; idemq; ipsa virgo testata est, animā videlicet à corpore disunctam fuisse, vidisseq; secreta Dei, quæ nullis possint verbis enarrari: vidisse gloriam Sāctorum, & pœnas

27 & pœnas peccatorum, tam apud inferos, quàm in locis purgatorijs prorsus inexplicabiles: quarum minima tanta sit, vt si eam viderent homines, decies potius mortem essent oppeturi, quàm illam vellēt perpeti vel vno die. Durauit autem hæc animæ à corpore separatio ad horas quatuor, tandemq; voluit Dominus vt ad corpus denuo rediret, & ea quæ vidisset, hominibus patefaceret, pro illorumq; salute laboraret: sic quæ reddita est vitæ, non absque summo dolore, quòd ab illa luce ad has tenebras, & vitam miseram redire oporteret: cui vbi se sensit restitutam, tribus diebus & noctibus fleuit continenter. ¶ Et ne quisquam putet res vanas nos referre, nouerit, eo tempore, quo sancta virgo animam efflauit, quatuor ei affuisse fratres Dominicanos: defunctam autem penè omnes vicinas vidisse, & vtriusque sexus notos permultos. Ex fratribus autem quatuor, vnus

28 Ioannes cum vidisset eam spiritum reddidisse, incredibili dolore percitus, in tantos prorupit eiulatus, vt rupta arteria multum sanguinem vomeret, idq; tam crebro, vt de eius vita desperaretur. Tū verò F. Thomas, sanctæ virginis confessarius, cum ingenti fide dixit fratri Ioanni, Scio hanc virginem magni esse meriti apud Dominum: admoue igitur sacras manus eius huic horrendo vulnere tuo, & haud dubiè curaberis. Fecit hoc ille coram omnibus, & repente sanatus est. ¶ Hoc igitur diuino lumine sancta virgo irradiata, tanto ardore animarum salutem sitiebat, vt instar Apostoli pauli anathema pro fratribus fieri optaret. Sic enim quidam eam in ecclia positam ad Dominum orantem audierunt: Mi Domine, quo nam modo ferre poterò, vt qui ad imaginem tuam formati sunt, in æternum pereant? An non in maiorem gloriæ tuæ cumulum eederet, vt salua

29 charitate, ego sola perirem, corporisque mei obiectu aditum ad inferos obstruerem, omniaq; gehennæ tormenta perferrem, quàm vt tot animarum millia à beatitudinis tuæ consortio excluderentur? Huic autem petitioni (vt ipsa postea confessario suo reuelauit) Dominus respondit, nullo modo fieri posse, vt charitati locus apud inferos esset. Tantam enim charitatis vim atque potentiam esse, vt magis ipsa gehennæ flammæ extingueret, quàm ab eis ipsa ledi posset. Hæc autem sanctæ virginis petitio satis declarat, quo ardore illa animarum salutem sitiret: & quo animi æstu atque dolore eam mortem lamentaretur. Hanc igitur mentem, hunc affectum humanæ salutis amator Dominus illi immisit, vt tantò ardentius animarum salutem vacaret, quantò flagrantiori salutis earum desiderio æstuat.

Quantus autem animarum fructus inde fuerit consequutus, 30
 eius vite scriptor Raymūdus exponit his verbis: Quis narrare suffi-
 ciat, quot sceleratos homines a tripsis inferorū faucibus extraxerit;
 quot obstinatos ad sui cognitionem adduxerit; quot mundo huic
 deditos, ad eius contēptum induxerit; quot varijs diuexatos tenta-
 tionibus ē Satanz laqueis liberauerit; quot cœlitus vocatos per vir-
 tutū iter deduxerit? Si cūcta corporis mei membra verterētur in lin-
 guas, nequaquam tantū hūc animarū fructum explicare possent. Vi-
 di ego non unquā vel mille, & eō amplius vtriusq; sexus homines ad
 eam videndam, & audiendam confluere; soloq; eius aspectu ita ob-
 sua malefacta animo cōpunctos, ut lugentes properarent ad confes-
 sarios (de quorū numero ipse eram) quī cū ingenti contritione pec-
 cata sua confessi sunt; & id crebrō contigit: Quam ob causam Gre-
 gorius, eius hominis vñ decimus Romanus Pontifex, mihi, & duo- 31
 bus socijs eam dedit absoluedi facultatē, quam Episcopi habent.
 Et certē multi venerunt ad nos immianibus implicati facinoribus,
 qui vel nunquā fuerant confessi, vel nūquā pœnitentiæ sacramentū
 ritē perceperant. Itaq; non rarō vsq; ad vespertinas preces ieiuni per-
 mansimus, nec tamen audire potuimus omnes confiteri volētes: sed
 virgo sancta sine intermissione orabat, & ita victrix, capta præda,
 exultabat in Domino.

Quid igitur ex his, quæ hactenus dicta sunt, sequitur fratres?
 Multa sanē, quæ prudens atq; pius auditor ex hac nuda narratione
 elicere poterit. Sed illud in primis, ut intelligat, quo ardore humanæ
 salutis autor, animarū, quas ipse sanguinis sui pretio redemit, salutē
 sitiat; qui hanc virginem tot modis instruxit, ut animas, ē faucibus
 Draconis creptas, autori suo restitueret. Deinde hoc eodē argumen- 32
 to facile quisq; intelligere poterit, quanta cura & studio animæ suæ
 salutē curare debeat, cū videat hanc virginem (vbi piorū gloriā,
 & damnatorū pœnās inspexisset) vsq; adeo salutis earum desiderio
 exarsisse, ut corporis sui obiectu inferorū ostiū obstrui concupierit,
 idque à Dño, ardentē postulauerit, ne quis fidelis eō descenderet.
 Quo ergo studio suæ quisq; salutis curam agere debet, qui hanc vir-
 ginem cernat, alienæ salutis gratia gehennæ tormenta (salua tamen
 charitate) propter eam perpeti voluisse? Ex his etiam colligere li-
 cet, quā grati Deo sint, qui pro sua quisque facultate, & vitæ con-
 ditione, errantes ad veritatis viam reuocare, & stantes confirmare
 contendunt: quāque contrā inuisi ei sint, qui coram cæcis offen-
 dicula ponunt; hoc est, qui prauis exemplis, & consilijs, qui blandis

adulatio-

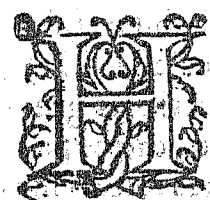
33 adulationibus, fallacibusque & subdolis promissis, infirmas proxi-
 morum mentes ad flagitia inducere conantur. Tales enim, ut Sata-
 næ ministri, & cooperatores, ut Christi hostes, & Antichristi mem-
 bra, eos sequentur in pœnis, quorum vestigia in vita sequuntur sunt.

Postremo, ex his quæ de virginis laudibus, clarissimi que virtu-
 tibus dicta sunt, admirandam diuinæ gratiæ potentiam, atque vir-
 tutem animaduertere licet: cuius vi Catharina virgo singularem
 hanc, incomparabilemque sanctitatem adeptā est: quæ tantō est mi-
 rabilior, quantō ea pluribus paternæ domus impedimentis magis
 premebatur. Si enim aut in monasterio virginum Deo dicatarum
 vitam ageret, aut priuatis parentibus inclusa secum sola habitaret, se-
 cumque viueret (quod vitæ genus nonnullæ feminae sectatæ sunt)
 non adeo mirum esset, eam adhuc adeo sublimem sanctitatis gra-
 34 dum peruenisse: at in propria ciuitate, in paterna domo, eaque pa-
 terni officij negotijs exposita degentem, & inter parentes ipsos, vir-
 ginem ab intentionis, & abstinentiæ suæ proposito ad laxiorem vi-
 tam reuocantes, agentem; inter perstreptentes famulos, atque germa-
 nas, & inter vicinos ac notos (quibus paternæ domus ostium sem-
 per patebat) potuisse sic vitam instituire, sic carnis macerationi, di-
 uinarumque rerum contemplationi se totam dies noctesque impen-
 dere, quā longissimo interuallo ab his omnibus abesset, & solita-
 riam in deserto vitam ageret: hoc verō omnem superat admiratio-
 nem, mirabilemque diuinæ gratiæ potentiam declarat. Hæc autem
 res, fratres, partim sociordiam nostram arguit, qui hoc tanto diuino
 munere (quod omnibus in promptu positum est) uti nolumus; par-
 35 tim causam improborum apud supernum iudicem (qui in omnes fi-
 deles gratiæ suæ opes effundere paratus est) inexcusabilem reddit;
 partim piōs in instituta pietate confirmat, & currentibus calcas ad-
 dit, cū hoc tantum diuinæ gratiæ munus sibi quoque propositū
 esse intelligant; quo instructi, & diuinis præceptis obtemperare, &
 mundi gloriā spernere, & carnem spiritui subijcere, & serpentis
 antiqui dolos, & insidias euadere possint. His enim monstris su-
 peratis, omnibus pietatis, & iustitiæ cultoribus ad semper in
 pitemam beatarum mentium felicitatem inuestigandam
 aditum patet. Quibus tamen nonnulli non modo in
 malis, sed in iustis rebus quoque iniquitatem ob-
 scurant. Quibus tamen nonnulli non modo in
 malis, sed in iustis rebus quoque iniquitatem ob-
 scurant. Quibus tamen nonnulli non modo in
 malis, sed in iustis rebus quoque iniquitatem ob-
 scurant.

IN EODEM FESTO SANCTAE CATHARINAE Senensis Concio tertia; in qua admiranda priuilegia, & beneficia, quae in hanc sanctissimam Virginem Christus Dominus contulit (quibus immensas bonitatis suae oper declarauit) referuntur.

T H E. Quam bonus Israel Deus his qui recto sunt corde! Psal. 72.

HÆC Prophetæ verba, quae nunc proposui, fratres, parum fortasse beatissimæ virginis Catharinæ diei festo accommodata videbuntur, sed paulò post tamè, cum singularia priuilegia, & beneficia, quæ in eam Christus Dominus contulit, exposuerimus (quibus immensas bonitatis, & charitatis suae diuitias, non in ea solum, sed in omnibus etiam qui simili cordis rectitudine, & puritate præditi sunt, declarauit) facile videbitis ea non temerè huic sanctissimæ virgini accommodata fuisse. De hac igitur ineffabili Dei nostri bonitate, qua & in electis omnibus, & in hac præcipuè sanctissima virgine usus est, sermonem hodiè instituere decreui; ut hoc exemplo fideles intelligat, quid de tanta bonitate sibi polliceri, atque sperare possint, si simili cordis puritate, & rectitudine fuerint exornati. Ut autem hoc argumenti genus pro dignitate tractare possimus, cœlestem opem, sacratissimæ Virginis matris interuentu, suppliciter imploremus.

Cùm sint, fratres charissimi, infinitæ propemodum causæ, quæ nos ad communis Domini cultum, & amorem incendunt, nulla sanè efficacior, & potentior est, quam quæ immensa & infinita eius bonitate continetur. Quamuis enim qui nondum eam experiundo cognouerunt, magis aut cœlestis præmij spe, aut gehennæ metu (vigente adhuc in illis amoris proprii vi) ad hoc excitentur; tamen ubi iam in virtutis officio progressi, quendam eius gustum, atque suauitatem perceperunt, multò magis hac vna re, quam quibusuis alijs ad eius amorem impelluntur, ita ut dicere iam cum Apostolo quodam modo possint; Etsi cognouimus Christum secundum carnem, sed nunc iam non nouimus. Tales enim magis huius bonitatis intuitu, quam præmij spe, aut pœnæ metu aguntur. Hinc eleganter D. Bern. Verus, inquit, amor de spe vires non sumit, & tamen diffidentiae

3. Corin. 5.

Bernard.

damna

4 damna non sentit. Quibus verbis vir sanctus ostendit, eos qui plurimum in Dei amore profecerunt, vsque adeò immensæ bonitatis eius pulchritudine captos esse, ut vel ea solum ipsos ad omnia pietatis, & religionis officia sic incendunt, ut etiam si nulla eis constituta esset merces, nihil tamè de solito pietatis, & deuotionis obsequio remitterent. Ut enim, teste Ioanne, perfecta charitas foras mittit timorem; (eum videlicet, qui pœnæ metu homines in officio continet) ita simili ratione lucri cupiditatem excludit: quia qui Deum perfecto amore diligunt, non spe, aut metu, sed immensæ illius bonitatis amore ducuntur. Sui enim amore à se (quatenus in hac vitalicet) abdicato, non se ipsos, sed immensam diuinæ bonitatis pulchritudinem contemplantes, quidquid illi ingratum est, summo odio detestantur; & quidquid gratum & placitum est, flagrantissima charitate prosequuntur. Nec ideo tamen ij mercede carent; quoniam à mercedis intuitu oculos auertunt; imò verò quò minùs in mercedem oculos intendunt, eò maiori mercede donantur: quia purius, atque sanctius Domino boni operis sacrificium offerunt. Hinc idè Bern. Charitas, inquit, mercenaria non est, & tamen sine mercede non est. Neque verò cuiquam aut mirum, aut incredibile videatur, hoc animo, ac mente sanctissimos viros fuisse, cum in ethnicis etià Philosophis quandam huius rei umbram videre liceat: sic enim apud Ciceronem legimus; Nobis persuasum esse debet, si Deos, hominesque celare possimus, nihil tamen auarè, nihil iniustè, nihil libidinosè esse faciendum. Honesti enim bonis, non occulta quærantur. Si hoc igitur tanto odio ethnici homines peccatum, ob eam solum deformitatè, quæ in ipso est, prosequuntur, tantoque amore honestatem diligunt, quid eos facere par est, qui singulari diuini spiritus luce, & beneficio incomprehensas diuinæ bonitatis opes contemplantur, & earum intra se velut quasdam primitias perceperunt? Cùm autem omnia quæ cœlo, terra, marique continentur, clarissimis naturæ vocibus immensam diuinæ bonitatis glorià prædicent, atque testentur, res tamen gestæ Sanctorum, & vita innocentissimè acta, & clarissima dona illis à diuina largitate concessa, hoc ipsum maxime declarant. Si quis enim Sactorum vitas attentius legerit, inueniet planè tantam huius bonitatis significationem, tantas diuinæ benignitatis, & gratiæ opes, tot illis & viuus, & vita functis, ac posteris etiam eorum honores exhibitos, ut tantæ bonitatis, & benignitatis magnitudine stupefactus clamare cù Propheta cogatur, *Quam bonus Israel Deus his, qui recto sunt corde!*

1. Ioan. 4.

Bernard.

Cicero. 3. officio.

Psal. 72.

Ce Quod

Quòd si cui nimis longum videtur per Sanctorum vitas oculos circumducere, breue hoc illi compendium monstrabimus. In vnâ Catharinam Senensem oculos intendat, in quam tam præclara dona, & beneficia cœlestis sponfus contulit, tantamque in eius mente excolenda, & virtutibus cunctis exornanda bonitatis & charitatis suæ significationem dedit, vt hoc vno exemplo eruditus, in maximam immensæ bonitatis huius admirationem stuporemque adducatur.

Sed quoniam adeò noua, & insolita sunt quæ in hac virgine Dominus operatus est, ne cui tantarum rerum nouitas fidem adimat, meminisse debet, non semper vno eodemque modo autorem gratiæ Deum, gratiæ suæ opes Sanctis suis dispensare solitum fuisse. Ad infinitam quippè sapientiam, & magnificentiam eius pertinet, vt multis variisque modis suam erga fideles amicos suos gratiã, & charitatem ostendat. Rectè enim Theodoretus, Quemadmodum, inquit, noui reges nouis imaginibus, & figuris monetam insculpi ætate sua præcipiunt (quòd fit, vt multorum Regum sibi inuicem succedentium maximè variæ imagines, atque monetæ sint) ita sempiternus ille seculorum Rex, pro varijs ætatibus varia sanctitatis genera esse voluit, variaque gratiæ suæ dona atque munera Sanctis suis impartitus est: quòd facillè exempla sequentia declarabunt. Quid enim quæso mirabilius, magisque nouum (vt ab hoc antiquissimo exemplo ordiar) quàm summa illa Domini cum Moyse familiaritas, per quam non semel atque iterum, sed quoties vir sanctus volebat, facie ad faciem, velut amicus cum amico, cum Deo loquebatur? Nec minus nouum illud, quòd in monte positus, quadraginta diebus sine cibo, sine potu, sine somno cum eodem Domino, solo diuinæ suauitatis colloquio atque conuictu refectus permansit. Quid magis nouum, aut insolitum, quàm Pauli raptus in tertium cœlum, cui & Deum videre, & ineffabilia arcana contemplari datum est, & in illo itinere datum, quo ad deuastandam Ecclesiam proficiscebatur? Dathan & Abironem viuos terra deglutiuit, & ad inferos transmisit, quòd aduersus Moysem, Dei famulum, rebelles extiterint. Paulus autem, qui furijs inuectus, toto pectore Dei filium persequebatur, non ad inferos cum illis detruditur, sed in paradysum rapitur, & ad diuinæ visionis gloriam eleuatur. Quis igitur inter mortales hoc aut sperare, aut suspicari potuisset? Quid magis nouum, quàm quòd Apostolo Petro concessum est; cuius vel sola corporis vmbra, quoscunque morbos attigisset, depellebat? Iam verò quis non beatissimæ

Theodo. in
histo. religio.
Semil.

Exod. 33.

Exod. 34.

2. Cor. 12.

Num. 16.

Actor. 5.

10 mæ Mariæ Magdaleneæ vitam miretur, quæ in Marsilia rube tribus ac triginta annis sine cibo potuque permansit, septiesque in die Angelicis manibus in altum sublata, eorundem Angelorum choros diuinas laudes concinentes audiebat? Atque vt ad inferioris ætatis exempla veniam; quid mirabilius, minusque consuetum, quàm beati Simeonis Stilitis vita, quam Theodoretus, Theodor. insignis autor, in historia religiosa scripsit: cuius etiam oculatus testis, & sancti viri amicus extitit? Is igitur octo & viginti annis in columna, sex & triginta cubitis à terra eleuata, omnem cœli, & aëris inclementiam, & intemperiem sustinens, sine vllò tegumento transegit: quòdque mirabilius est, totidem annis, toto quadragesimæ tempore ieiunus, sine vllò cibo atque potu permansit. Hac autem adeò noua, & insolita viuendi ratione vniuersum orbem in tanta rei admirationem impulit, & ad nouum illud spectaculum videndum excitauit: cumque omnes, qui varijs morbis infecti essent, sanitatis beneficium ab eo perciperent, non corpore solum, sed mente etiam sanabantur: & infideles etiam, atque barbaræ nationes, tantæ rei consideratione stupefactæ, pristino errore repudiato, ad Christi fidem conuertebantur. Ad hæc, quis non miretur nouum illud viuendi genus, quòd beatus Alexius, Spiritu sancto instigante, elegit; qui decem & octo annis in paternæ domus angulo vitam egit, multas & graues seruorum suorum iniurias perferens: quem nec patris gemitus, nec matris lachrymæ, nec amantissimæ sponsæ solitudo, nec paternæ domus opulentia (quam coram aspiciebat) tam longo spatio flectere potuerunt, vt extremam illam mendicitatem atque inopiam cum paternæ domus opulentia commutaret? Cuius ergo virtutis fuit, tam paratas ac promptas paternæ domus opes sponte sua tamdiu repudiasse? Nec hoc loco magnum illud diuinæ gratiæ opus silentio prætereundum est, quòd beatissima Catharina Martyr, annos nata decem & octo, quinquaginta summos Philosophos, ex diuersis mundi regionibus aduectos, vna disputatione sic ac Christi fidem conuertit, vt pro ea mori non dubitarint. Quis igitur non videat, omnia hæc exempla, quæ breuiter attigimus, noua esse, & præter communem diuinæ gratiæ cursum ordinemque à diuina Sapientia mirabiliter excogitata? Hac enim ratione diuinæ sapientiæ atque bonitatis opes magis elucent; quæ iam pridem inuentis minimè contenta, alia atque alia quod

tidie gratiarum genera ad sui nominis, & sanctorum suorum gloria 13
excogitare potest.

His exemplis, fratres, arbitror vos his, quæ dicturi sumus (quam-
uis prima fronte incredibilia videantur) fidem adhibitu-
ros. Quod ut libentius faciatis, hoc vno exemplo, quid de huius virginis excel-
lencia vobis iudicandum sit, breuiter indicare curabo. Paulus Apo-
stolus in. i. ad Timotheum Epistola se in exemplar diuinæ patientiæ
& misericordiæ datum mundo fuisse ait, ut in eo primum ostende-
ret Christus Iesus omnem patientiam, ad informationem eorum
qui credituri essent. Verè enim hac adeò stupenda Pauli conuersio-
ne Christus Dominus, quousque diuina misericordia pertingeret,
non obscure declarauit, quando immanissimum Ecclesiæ persequu-
torem, nullis præcedentibus meritis, imo verò summum supplicium
exigentibus, ad tantam subito extulit dignitatē, non modò ut Apo- 14
stolus ex truculentissimo hoste fieret, sed in paradysum raptus, arca
na illa, atque ineffabilia mysteria contēplaretur. Quanta ergo illa mise-
ricordia fuit, quæ hucusque peruenit? Certè post ineffabilia Domi-
nicæ incarnationis & Eucharistiæ mysteria, in quibus misericordiæ
sue viscera testatissima esse mundo Deus voluit, non video maius
diuinæ miserationis argumentum, quàm quod in hac Pauli conuer-
sione declaratum est. Ut ergo Christus Dominus misericordiæ suæ
in Paulo; ita in hac virgine charitatis, & amicitiz, qua Sanctos suos
prosequitur, exemplar constitutum esse voluit. Quemadmodum
enim ludimagistri, qui scribendi formam pueris tradere volunt,
elegantissima literarum exemplaria in loco vrbe edito suspendere
solent, ut eorum in hac arte peritia omnibus addiscere volentibus
conspicua fiat: ita summus ille animarum sanctarum amator, quibus 15
eas oculis intueatur, qua charitate diligit, quibus fauoribus prose-
quatur, qualem earum curam, & prouidentiam gerat, quibus eas &
in vita, & in morte honoribus afficiat, quibus eas delicijs, in hoc etiã
exilio agentes recreet, atque reficiat, admirandis beneficijs in
hanc virginem collatis voluit declarare, ut eius videlicet exem-
plo pij omnes, quid sibi ab hoc fidissimo animarum sponso polliceri,
atque sperare possent, intellerent.

Simil.

¶ His ita constitutis, nunc virginis laudes, imo verò stupenda Chri-
sti munera explicare incipiamus: vestrum autem erit ea iustis pon-
deribus librare, ne si nos in his amplificandis fuerimus immorati,
temporis inopia multa scitu dignissima prætereamus. Igitur postea
quam

16 quàm virgo sanctissima ab ineunte ætate ieiunijs, vigilijs, oratio-
nibus, & arctissima silentij custodia, & seuerissima corporis sui
castigatione, cæterisque sanctis exercitijs, & misericordiæ operi-
bus dignum se cœlesti Sponso habitaculum præparasset, & cor suum
ab omni terreno affectu purum & integrum conseruasset, & carnem
item suam ab omni impuræ labis contagione defæcatam, velut spi-
rituale tympanum, in quo laudaret Dominum, effecisset, non
distulit cœlestis Sponsus castum sibi domicilium in eius anima
deligere, eamque sibi sponsam arctissimo charitatis vinculo co-
pulari.

Quemadmodum autem in arboribus ante fructus præcedere flo-
res solent; ita ante cœlestia dona, eorum donorum ardentia deside-
ria antegredi solent. Immisit ergo Dominus in mentem eius fla-
grantissimum hoc desiderium perueniendi ad perfectum fidei gra-
dum. Itaque cum Apostolis orabat, Domine adauge mihi fidem, *Luca. 17.*
eamque adeò in me perfice, ut nulla possit aduersantium hostium
vi concuti, vel prosterni. Cumque sæpe oranti illi, sæpe etiam
responderet Dominus, Desponsabo te mihi in fide: tandem pri-
die eius diei, quo solenne ieiunium quadragesimæ incipitur (quo
tempore seculi homines ventri, & gulæ se totos addicunt, atque om-
nes intemperantiæ habenas laxant) illa se in cubiculum suum in-
cludens, ardentissimè eam, quam diximus, fidei perfectionem à
Domino postulabat. Et quia verissimè à Propheta dictum est; De- *Psal. 36.*
lectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui; tandem o-
ranti illi, & promissa à Domino fidei sponsalia instanter atque sup-
pliciter postulanti, ecce fidelis in promissis suis Christus Dominus
18 ad virginem venit, ut eam sibi in fide, quam postulauerat, despon-
deret. Ut autem tanti Principis sponsalia solenni ritu celebraren-
tur, testesque tanto festo digni adessent, beatissimam Virginem
matrem, dilectissimumque discipulum Ioannem, & Paulum Apo-
stolum, cum beatissimo Patre Dominico secum duxit, quos dein-
ceps ponè sequebatur egregius Psalter David, psalterium in mani-
bus gestans, cantuque dulcissimo nouam Christi Sponsam cœle-
sti melodia exhilarans. Tunc autem beatissima virgo Maria, no-
uæ sponsæ dexteram prendens, eamque versus filium dirigens,
inenarrabili quadam gratia à dulcissimo filio postulabat, ut pu-
rissimam illam virginem in fide sibi desponsaret. Tunc idem fi-
lius lætissimo vultu Catharinæ dexteram apprehendens, aureum
annulum, quatuor pretiosissimis margaritis, & fulgentissimo
Cc 3 adamante

adamante adornatum, in annularem virginis digitum immittens, 19
Ego, inquit, creator, & Saluator tuuste mihi in fide despon-
deo; quæ quidem fides ab hac hora immota permanebit, donec
in coelesti thalamo mihi perfectissimè coniungaris, vbi hæc spon-
salia coelestibus nuptijs perficienda, & consummanda erunt, vbi
immensam pulchritudinem meam facie ad faciem contemplabe-
ris, eaque perpetuò fruèris. His dictis, coelestis sponsus, & glo-
riosus ille Sanctorum chorus abscessit, virginem relinquens tan-
ta lætitia completam, quantam nulla humana facundia poterit
explicare.

His igitur sponsalijs tanta solennitate celebratis, quid iam in-
credibile de hac virgine prædicari poterit, quæ vnicum Dei fi-
lium, & omnipotentem Deum, in dilectissimum sponsum habe-
re meruit; cum legitimi matrimonij ea lex sit, vt sponsi opes, & 20
facultates, & regia dignitas, mutuusque amor vtriq̄ue communia
sint? Itaque post hæc cœpit Christus cum ea tam familiariter ver-
sari, tamque frequenter illi apparere, vt propè fidem vincere vi-
deatur; sed illis, qui nondum gustarunt, quàm suavis & benignus
sit Dominus Iesus. Manebat etiam diutiùs solito cum illa, &
interdum beatissimam matrem suam secum adducebat, & alios Sã-
ctos: sed vt plurimum solus ad eam veniebat, loquens cum ea ami-
cissimè, idque adeò vt non rarò cum illa pariter diceret Psalmos,
ambulans cum ea huc atque illuc in cellula. Hæc fortassis quibusdã
videbuntur incredibilia, sed meminerint, quàm familiariter idem
ipse Dominus olim in terris vltra triginta annos, etiam cum impijs
& peccatoribus, vixerit: meminerint quæ ex eius persona dicantur
in Prouerbis Salomonis; Deliciæ meæ, esse cum filijs hominum: 25
quanquam negari non potest, eximium, & re vera singulare fuisse,
quod hac in parte huic à Deo singulariter dilectæ virgini præstitum
fuit. Hæc igitur prima virginis dignitas.

Sequitur alia præcedenti consentanea gratia, nec minùs ta-
men mirabilis. Quadam die vehementissimè amoris vulnere vir-
go fauciata, instanter à Domino petebat, vt à se cor suum, & om-
nem propriam voluntatem radicitùs euelleret, vt omnibus in re-
bus, siue lætis, siue tristibus, sine vlla tergiuersatione se illi ob-
sequentem, atque morigeram præberet. Videbatur autem illi
sic oranti in visione venire Christus, & latus eius sinistrum
aperire, ablatoque corde recedere. Et reuera non potuit illa
aliud sentire, quàm se corde destitutam. Cùm id autem dice-
ret

22 ret suo confessario, ille deridebat eam. Durauit hoc aliquot dies;
& ecce illa è sacello Ecclesiæ Dominicanorum Senensium quadam
die exire volente, cum multa luce apparuit ei Dominus, ferens in
manu cor quoddam rubicundum, & illustre, propiusque accedens,
illud in sinistrum virginis latus imposuit, dicens; En, filia mea cha-
rissima, habes pro corde tuo, cor meum; clausitque latus eius. Sed
ne putaretur hoc inane phantasma esse, illo in loco cicatrix
permanit, quam sociæ eius se vidisse sæpe testatæ sunt. Hinc
factum est, vt quoties sancta virgo cor suum Domino com-
mendaret, non cor meum, sed cor tuum tibi Domine commen-
do, diceret.

Quid autem ex hac adeò stupenda cordis mutatione fuerit
consequutum, facile quisque poterit diuinare. Non enim rerum
23 omnium conditor hac mirabili ratione tam diu apud se cor illius
retinere voluit, nisi vt illum ardentissimo amore, & gratiarum
omnium affluentia repletet. Cuius rei eadem sancta virgo certif-
sima testis est, quæ incredibilem charitatis ardorem in corde suo
sentiebat. Ex hoc autem ardore, dicebat illa confessario suo, existit
quædam in anima mea renouatio puritatis, & humilitatis, ita,
vt videar mihi rediisse ad ætatem quatuor vel quinque anno-
rum, tantus quoque inde in me accenditur amor fraternus, vt
non solum libenter, sed etiam hilariter pro quocunq̄ue proximo
velim mortem oppetere. Et hæc quidem sancta virgo, non ni-
si confessario suo clam dicebat; cæteros, quantum poterat, ce-
labat.

Quamuis autem ea, quæ diximus, maximè miranda sint, mirabi-
24 lius tamen est quod modò referam. Testatur enim obseruandus Pa-
ter Raymundus, sacram se communionem Pisis in ecclesia S. Chri-
stinæ virgini præbuisse; cùmque more suo diu mansisset in ecstasi,
ipsum cum alijs expectasse donec ad se rediret: subitòque ipsis cer-
nētibus corpusculum eius, quod iacebat prostratum, se erexisse pau-
lisper in genua, sicque brachia extendisse, facie rutilante, diuque ita
permanisse, sed planè rigidum, & oculis clausis: tandem, perin-
de ac si lethali fuisset confectum vulnere, repente decidisse, &
paulò post ipsam sibi fuisse restitutam. Deinde autem secretò
indicasse eam ipsi fide dignissimo Patri Raymundo, Domi-
num Iesum Christum sub illo raptu, modò admirabilè ipsius
corpori quinque vulnera impressisse. Itaque eidem Patri ait, Ve-
rissimè scias Pater me propter immensam Domini mei misericor-
diam

diam eius stigmata in corpore meo percepisse. Vidi enim Dominū 25
meum splendidissima luce amictū supra ancillam suam descendere.
Cum autem anima mea in eius occursum ardenter festinaret, corpus
ipsum subito in sublime extulit. Protinus autem ex ipsis Domini
mei vulneribus quinque sanguinolenti radij emanantes, duo ver-
sus manus meas, totidemque versus pedes, quintus autem in dex-
trum latus recta linea in cor meum directus est. Intellexi autē quid
sibi hoc mysterium vellet; & non quidem externa, sed interna
mentis voce clamare cœpi: Ah Deus meus, nulla obsecro in corpo-
re meo externa huius beneficij signa permaneant. Vix autem verba
finieram, & ecce sanguinolenti radij in splendidissimam lucem com-
mutati sunt; quos sub hac forma in corpus meum excepi. His audi-
tis, Tu (inquit Raymundus) filia, in istis corporis locis dolorem sen- 26
tis? Tantum, inquit illa, pater dolorem sentio, ut nisi magno Dei mi-
raculo diu in vita manere non possim. His dictis, sancta virgo do-
mum delata, ad extremum spiritū deduci videbatur. Ego igitur (in-
quit Raymundus) & focij de eius vita desperantes, eandem, ut mor-
tuam, amarissimis lachrymis lamentabamur, utpote qui ea extincta
pijssimam nos matrem, atque magistrā amisisse lugebamus. Cum
autem paulò post ad se reuersa esset, deprecari illam cœpimus, ut ip-
sa à sponso suo, propter filios quos in turbulento hoc pelago sine
gubernaculo relinquebat, vitæ inducias postularet. Cum igitur his
verbis, multisque lachrymis hoc ab illa peteremus, Ego, inquit illa,
iam pridem omnem meam voluntatem in Domini mei voluntate
repositam habeo, nec ab hoc proposito vlla ratione discedere po-
tero: vos autem Dominum deprecamini, ut suam ipse in me expleat 27
voluntatem. Nam quod ad me attinet, ego propter eius amorem &
mori, & vivere ex æquo parata sum. Cum igitur omnes magna vi-
precum diuinæ misericordiæ viscera pulsaremus, victus tandem mi-
sericordiæ parens, sequenti sabbatho non solum acerbissimos,
quos virgo patiebatur dolores, sustulit, sed eos contra in iucun-
dissimam lætitiā commutauit. Nemo autem molestè ferre de-
bet, quod huic sanctissimæ virgini sacra Domini stigmata conce-
damus; neque quisquam alicuius Sancti dignitati dedecus inferri
putet, quod eandem Dominus gratiam alteri concesserit. Neque
enim Ioannis Baptistæ (qui in matris utero Spiritu sancto ple-
nus fuit) dignitatem minuit, quod Hieremias etiam priusquam
in lucem ederetur, sanctificatus esse dicatur. Neque enim par est
cæcis finibus Domini misericordiam ita circumscribere, ut quæ
semel

28 semel alicui Sanctorum contulit, nulli deinceps impartiri debeat,
cum liberalissima eius manus, (quàmlibet multa largiatur) minui,
& abbreviari non possit. Hoc ipsum enim Pius Papa. 2. in hymno
apertè testatur his verbis; Quem latet virtus, facinusque clarum, Pius Papa
Quo nequit dici sanctius per orbem, Vulnerum formam miserata I I.
Christi, Exprimis ipsa.

Cur autem Dominus voluerit summi beneficij loco & vulne-
rum suorum stigmata, & acerbissimos dolores amicis suis confer-
re, illud in causa esse puto, quod hac ratione incomparabilem cha-
ritatis suæ magnitudinem illis voluerit declarare. Summus enim
ille dolor, quem in corporibus suis experiebantur, summum Chri-
sti dolorem, summumque amorem (à quo dolor ille proficisceba-
tur) non obscure declarabat. Quò magis autem hanc tantam
29 vim amoris præsentiant, hoc magis in tanti Redemptoris amore
inflammantur. ¶ Hac item ratione Sanctos suos honore summo
affecit; quando eos non modò in alijs rebus, sed in ea potissimum,
quæ maximæ sibi gloriæ fuit (nempe in passionis acerbitate) si-
miles efficere voluit. Quo honore, quid gloriosius? quid mirabi-
lius? Hoc ipsum tamen animaduertere debent, qui varijs calami-
tatibus, aut morbis, aut inopia premuntur, nempe Dominum
electissimis amicis dolores acerbissimos summi beneficij loco præ-
buisse, ne tales animum despondeant, cum se varijs laboribus
oppresses videant. Quamuis enim hi stigmata Domini membris
expressa non ferant, Apostolus tamen labores omnes, quos pro-
pter Christum Dominum libenter, aut etiam patienter ferimus
(quales Apostolus ubique tolerabat) non dubitauit hoc nomine
30 appellare, cum dixit; De cætero nemo mihi molestus sit: ego enim Galat. vlti.
stigmata Domini mei in corpore meo porto. Cuius autem meriti
sit voluntaria hæc laborum perpessio, id, quod modò subiiciam, sa-
tis apertè declarabit.

§. II.

¶ Meminisse debetis fratres, me vobis initio concionis dixisse, mul-
ta huic virgini priuilegia præter vsitatum ordinem cursumque
diuinæ gratiæ concessa fuisse: addam autem nouum & inusitatum
aliud, quod in maiorem vos admirationem rapiat, quodque, ni-
si in eo diplomate, quo sancta virgo in Diuos relata est, contine-
retur, referre forsitan dubitarem. Id verò est: hanc virginem ab
initio quadragesimæ ad festum vsque Pentecostes (quod trium

Cc 5

ferè

ferè mensium spatium continet) solo sacratissimæ Eucharistiæ cibo victitasse. Quod si hoc mirum vobis videtur, addam aliud longè mirabilius (quod eodem etiam diplomate continetur) nempe octo annorum spatium, simili modo, sine vlllo terreno cibo eam permanisse, nisi quòd propter vitandâ multorum offensionem, succum herbarum coctarum deuorabat, quod tamen protinus vomitu, non sine graui dolore, eiciebat, stomacho nullam prorsus concoquendi cibi vim retinente.

Quid autem cœlestis sponsus sibi voluerit, cum hoc ad eò insolito priuilegio sponsam suam donare voluerit, solus ipse scit, qui hoc instituit: nobis autem diuinare licet, multis de causis hoc illum decreuisse. Primùm, ne sancta virgo sumendi cibi occasione à contemplationis studio aliquamdiu reuocaretur. Deinde, ne vlla terrenæ rei voluntate, quæ inter epulas, sanctis etiam hominibus insidiari solet, caperetur. Exinde, quòd hac ratione continuam patietis materiam (vt mox videbimus) virgini suppeditauit. Postremò quòd hoc nouo miraculo inæstimabilem Eucharistiæ virtutem hominibus testatam esse voluit, qua non solum interni hominis, sed externi etiam vitam ea contineri docuit. Ex ipsa enim sacrosancta Eucharistia tanta cœlestium consolationum copia in eius mentem dimanabat, vt alimento corporeo stomachus non modò non indigeret, sed neque sine graui tormento illud posset percipere: quod si vim sibi facere vellet, cibum stomacho recusanti ingerendo, patiebatur durissimè, nec tamen sequebatur concoctio, sed rursus per os violenter cibus omnis reiciebatur. Multa propter hoc propè incredibile Dei donum passa est sancta virgo, ab ipsis etiam domesticis, vt initio non nisi tentatio, & impostura Diaboli putaretur. Erat per id tempus eius confessorius Thomas Dominicanus, isque suspicatus eam illudi ab Angelo Satanæ, transfigurante se in Angelum lucis, cogebat eam quotidie cibum capere. Dicente autem sancta virgine, se re ipsa experiri meliùs se valere cum cibo omni abstinere; porrò eo sumpto, se languere, & debilitari, ille perseuerabat in sententia. Itaque vt se veram sanctæ obedientiæ filiam declararet, totis viribus conata est facere, quod ille iubebat: sed in tantum corpus omne defecit, vt parum abesset à morte. Tum illi ad se accessit ait; Nonne pater ieiunio mihi interdiceres, si me illo confici & enecari videres? Illo respondente, se planè interdicturum; subintulit virgo, Cum ergo iam toties expertus sis, me sumendo

34. do cibo in præsens mortis discrimen adduci, cur non etiam prohibes ne cibum accipiam? Hic ille victus, cernensque certa mortis indicia in virgine, respondit, Fac sicut Christi spiritus te docebit: video enim illum in te grandia operari. Nemo neque dicendo, neque scribendo possit consequi, quantum perpeffa sit etiam à familiaribus propter eiusmodi rara Dei dona; quæ cum illi capere non possent, carpere malebant & lacerare, quàm admirari & venerari. Murmurabant, obtrectabant, mordebant: ipsum etiam Thomam confessorium eò adigebant intuitum, vt eam reprehenderet. Hinc incredibiles in animo religiosæ virginis angustia nascebantur. Non enim illa aut præcepta sui confessorij negligere, aut proximis præbere offendiculum audebat. Solum ei solatium supererat in orationis refugio. Flebat coram Domino, & rogabat, vt suam voluntatem dignaretur tum alijs, tum in primis Thomæ confessorio indicare. Et sæpe audiebat eam Dominus, & effecit, vt confessorius sententiam mutaret. Vbi autem ad omnium notitiam peruenit, eam nullo cibo corporeo, nullo nisi aquæ frigidæ potu vti, omnes penè in eam commoti sunt & religiosi, & seculares; iactabanturque multa in illam temerè, impellente liuido Satana.

35. Porrò autem sancta virgo interrogata ab alijs, cur non iastar aliorum cibo vesceretur, mirabili humilitate Dei eximiam gratiam, quasi vltionem peccatorum suorum interpretari solebat, ita respondens; Deus propter peccata mea raro quodam morbo me percussit, ita, vt quamuis libentissimè velim edere, non possim tamen. Quæso, precamini illum pro me, vt det veniam peccatis meis, quæ sunt causa malorum omnium quæ patior. Ecce vnde suppetebat non vulgaris sese efferendi materia, inde sancta virgo occasionem cepit de se viliùs sentiendi. Cæterum vt omnem infirmis scandali ansam præriperet, statuit quotidie semel cum alijs ad mensam accedere, & modis omnibus periculum facere, num posset cibum corpori ingerere: sed reuera ipse sumendi cibi conatus, nedum sumptio ipsa, tantum eius corpori tormentum, & molestiam afferebat, vt etiam crudelissimus quisq; non posset non ei ex animo condolere, si coram esset intuitus. Nam quidquid ingerbat corpori, aut per os reijci necesse erat, aut atrocissimè eà discruciat, & penè totius corporis inflationes efficiebat. Et quamuis nihil eorum, quæ dentibus terebat, præter succum solum in stomachum

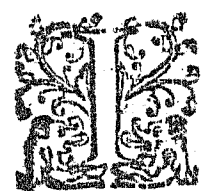
chum dilaberetur (nam crassam omnem substantiam expuebat) 37
& cauri vix poterat quin aliquid succi deglutiret, tum etiam ob refrigerandas fauces, & guttur, libenter aquam sorbillaret; attamen quicquid hoc pacto sumplisset, cogebatur quotidie violenter ex imo stomacho exhaurire, fœniculi, aut alterius herbæ virgula per os ad stomachum vsque depressa: quæ res ei summos pariebat cruciatus. Atque hac viuendi ratione vsa est vsque ad mortem, propter eos qui eius ieiunio offendebantur. Cùm autem reuerendus pater Raymundus cerneret quandoque eiusmodi carnificinam, quam sancta virgo subibat, ne infirmis esset scandalo, miseratus eius vicem, hortabatur ne ita se crudeliter afflitteret, sed potius murmurare sineret, quos ita libèret; illa subridens, læta respondit; Præstat ne, Pater, me hoc momentaneo tempore luere pœnas peccatorum meorum, quàm dare pœnas sempiternas? Murmuratores isti valde mihi vtilis sunt; quia illorum causa ego pendō creatori meo supplicia temporaria, cùm debeam æterna. An verò par est diuinæ me iustitiæ subducere? Minime sanè. Magni beneficij loco ego pono, cùm iustitia exercetur in me in hac vita. Ad hæc nihil habebat pater ille quod responderet: sed qui hæc audit, nisi planè truncus sit, facile animaduertet, ad quàm sublimem perfectionis gradum hæc virgo Christi perducta fuerit. Et solebat illa, itura ad mensam, dicere sociabus, Eamus ad sumenda iusta supplicia de hac miserrima peccatrice. Ita nimirum illa ex omnibus tum Dæmonum infestationibus, tum hominum persecutionibus aliquid ad sua lucra, & spiritales profectus adijciebat: estque hæc eius valde memorabilis sententia; Si quis rectè sciret vti gratia Dei, ex omnibus, quæ ipsi eueniunt, posset aliquid capere 39 emolumentum.

Nunc igitur ad vos fratres. Finem principio iungamus. His virgini sanctissimæ priuilegijs à Domino concessis, facile intelligere potuistis, quantæ sint diuinæ bonitatis opes, quàm mira ac planè stupenda erga suos charitas, quos tam magnis mirisque beneficijs atque muneribus cumulat, & ornat. Hæc igitur causa (vt nihil esset aliud) ad eius nos amorem sic inflammare deberet, vt si mille mortes propter illius gloriam obeundæ nobis essent, libenter essent amplectendæ. Hæc item nos ad spem in eius benignitate & misericordia collocandam excitare debet; cuius præsidio freti, non solum in omnibus calamitatibus (quibus hæc vita refera est) sed in periculosissimo mortis tempore (in quo de tota æternitate

40 æternitate ferenda sententia est) animum resumere, & fiduciam concipere possimus. Hac enim spe confirmatus D. Ambrosius, in mortis limine constitutus, cùm ab eo quidem sancti sacerdotes postularent, vt propter aliorum salutem longioris vitæ inducias à Domino peteret, respondit, Non sic inter vos vixi, vt me vixisse pœniteat: nec mori timeo, quia bonum habemus Dominum. Felix planè qui hoc verè dicere potuit: & nos quoque felices, si immensæ huius bonitatis amore incensi sic vitam instituamus, vt in extremo illo mortis agone, qui necessariò nobis subeundus est, idè dicere valeamus. Quæ quidem spes, facibus præsertim amoris inflammata, quandoquidem non pudefacit, nos rectè (nisi quid prius purgatorio igne luendum sit) ad sempiternæ felicitatis, & diuinæ visionis gloriam (quæ bonorum omnium summam continet) felici cursu perducet.

I
IN EODEM FESTO BEATÆ CATHARINÆ SENENSIS Concio quarta; in qua variæ S. Virginis virtutes, & eximia priuilegia, atque miracula referuntur, quibus immensa Dei bonitas, & charitas erga Sanctos suos apertè cognoscitur; cuius cognitio ad eius nos amorem vehementer accendit. Est autem idem argumentum, quod superioris concionis; quam uis alia hic virginis virtutes, priuilegia, & dona gratiæ referantur.

THE. Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te! Psal. 30.

2
N his quæ proposui verbis, dilectissimi, dulcedinis nomine diuinam bonitatem intelligi debere testis est D. Hierony: Hieron. qui, vbicunq; vulgata editio, dulcedinis verbo vtitur, ipse ad hebraicam veritatem, bonitatē, vertit: sic hoc in loco, Quàm magna, inquit, bonitas tua Domine, quam abscondisti &c. sic alibi; Domine præuenisti eum in benedictionibus bonitatis; vbi nos legimus, dulcedinis: sic & alijs in locis. Psal. 20.
In his ergo quæ proposui verbis, dulcedinis nomine diuinam bonitatem intelligo; ad quam, quæ dicturus hodiè de beata Virgine Catharina sum, vos referre omnia vellem. Hanc enim bonitatem singulæ virginitatis huius priuilegia, atque miracula maximè testantur, atque ad eius nos amorem magnopere incendunt, qui totius vitæ Christianæ

ftianæ finis eft, ad quem omnia, quæ dicimus, referre debemus, niſi officio noſtro abuti velimus. 3

Sunt tamen quidam, qui in Sãctorum diebus feſtis, non miracula, ſed eorum virtutes & præclara facta prædicanda eſſe dicant: propterea quòd hæc nos vel ad eorum imitationem inducunt, vel certè tarditatem, & ſocordiam noſtram arguunt, qui tam longo interuallo ab eorum imitatione diſtamus. At miraculorum commemoratio magis ad Sãctorum gloriã declarandã, quàm ad vitã noſtram inſtituendam pertinere videtur. Cæterùm, ſi in miraculis Sãctorum philoſophari ſciamus, non minus ea nos ad Dei amorem, & pietatis ſtudium, quàm eorum virtutes excitare poterunt. Si enim perſpecta diuinæ bonitatis, & charitatis magnitudo, (qua Sãctos ſuos proſequitur) ad eius nos amorem vehementer incendit, quantum, quæſo, miracula immenſam Dei erga ſuos bonitatem, & charitatis viscera prædicant atque teſtantur? Quid enim ſunt miracula, niſi certiffima diuinitatis teſtimonia, & clariffimæ voces, quibus Dominus eorum laudes, & gloriã teſtatiffimam mundo eſſe cupit; vt mortales omnes ſummis honoribus eos afficerent, qui dum in viuſ agerent, ſolum Dei laudẽ, & gloriã quæſierunt? Quibus enim facultatem patrandi miracula contulit, eos planè ad diuinitatis ſuæ confortium extulit. Cùm. n. omnipotentia diuinæ proprium ſit, miracula edere (ſolus enim qui ſtabiles naturæ leges fixit, eas quocunq; voluerit, flectere poteſt) efficitur ſanè, vt eos, quibus faciendi miracula poteſtatem contulit, omnipotentia, & gloriæ ſuæ quodammodo participes effecerit. Quam quidem poteſtatem non ipsis ſolum dum viuèrent, ſed oſibus etiam, ac cineribus eorum (quod paſſim cernimus) contulit. Nèc cineribus ſolum, ſed fruſtulis quoq; veſtimentorum eorum eandem poteſtatem donauit. Quis enim ſe à diuinæ bonitatis laude contineat, cùm videat inſanabiles morbos, hoc eſt, inuolabiles naturæ leges ſemicinctijs Pauli, & ſudarijs, quib⁹ nariũ ſordes emungebat, cedere, & eorũ dignitatem reuereri? Quodq; omnè ſuperat admirationem, ijs etiam rebus, quæ Sãctorum cadauera attigerunt, ſimilem poteſtatem concedere sæpe ſolet. Hoc autè (vt aliorum Sãctorum exempla ſilentio præteream) Catharinæ noſtræ contulit. Vt enim in eo diplomate, quo ſancta virgo in Diuos relata eſt, legimus, multis ea ſaluti fuere, quæ ſacrũ eius corpus attigerunt. Inter quos ſcœmina quædã graui morbo oppreſſa, cum propter aſtantiũ multitudinẽ ad ſacrũ eius corpus, antequam humaretur, accedere non poſſet, linteolũ aſtãtib; dedit, quo virginis corpus tangerent; quod

Act. 19.

6 quod vbi recepit, capitiq; admouit, perfectam cõfeſtim ſanitatẽ eſt adepta. Quãta ergo diuinæ bonitatis ſignificatio eſt, ſic bonos honorare! Quãtus etiã virtutis amor, talibus eã præmijs afficere & cõmẽdare! Quanta deniq; erga Sãctos ſuos Dñi charitas, quãdo ſummum illud imperiũ, & poteſtatẽ, quã ipſe diuinitatis iure ſupra omnes conditæ naturæ leges habet, nõ modò ipsis contulit, ſed eorum etiã oſibus, & cineribus; nec his modò, ſed eorum ſudariolis & ſemicinctijs (quodq; ijs omnibus mirabilius eſt) ijs etiam rebus, quæ eorum oſſa, & cineres attigerunt! Expendite nunc quæſo, quibus eos in cœlo honoribus afficit, qui tantũ ſudariolis huiusmodi honorem cõtulit. Si igitur nihil eſt quod mentes noſtras magis ad dilectionẽ inflammet, quàm eximia bonitatis ſpecies in oculis, & aſpectu propoſita, quid quæſo nos magis in conditoris noſtri amorem accendere debeat, quàm immenſa eius bonitas his clariffimis argumentis declarata? Quid præterea nos ad virtutis amorem excitare magis poteſt, quàm quòd eam videmus tantis ab altiffimo rerum omniũ Domino præmijs honorari? ¶ Hæc autem, fratres, eo à me cõſilio dicta ſunt, vt quoniã nõnulla B. Catharinæ virginis miracula mihi hodiẽ recitãda ſunt, intelligatis, quonã modo in ijs philoſophãdũ ſit. Non enim hoc agimus, vt virginis huius eximiã ſanctitatẽ agnoſcamus, ſed vt immenſa Dei noſtri bonitate, & in ſuos charitate his argumentis perſpecta, in eius amorẽ magis accendamus. Ad hoc enim nos diuinus vates inuitat, cùm in Sãctis ſuis laudare Dominum iubet. Quod vt nos piẽ, & religioſè præſtare poſſimus, cœleſtem opem, ſacratiſſimæ Virginis interuentu, ſuppliciter imploremus. Pſal. 150.

8

A V E M A R I A.

¶ Cùm omnia chriſtianæ fidei dogmata (quæ ab inexhauſto diuinæ ſapientia fonte manarũt) omnẽ humanæ intelligẽtiæ vim ſuperent, tum nihil eſt quod minus à nobis cõprehendi poſſit, quàm immenſa illa bonitas, & claritas, quàm erga Sãctos, & electos ſuos Dñs offendit; & ſummũ illud odiũ, quo & impiũ, & impietatẽ eius deteſtatur. Cuius rei cũ multa, & maxima ſint argumenta, tũ nullũ maius eſt, quàm incarnationis & paſſionis Dñicæ ſacramẽtũ. Si enim quæras, qua de cauſa immenſa illa maietas (quæ lucẽ habitat inaccessibilẽ) carnẽ ſumere, & ſe ad abiectiſſimũ crucis ſuppliciũ demittere dignata ſit, Apoſtol⁹ tibi reſpõdet, cũ ait; Dedit ſemetipſũ, p nobis, vt nos redimeret ab omni iniquitate, & mandaret ſibi populũ acceptabilẽ, ſectatorẽ honorũ operũ; nihil cogitari mai⁹ Dei filio põt. Is autè dedit ſemetipſũ, hoc eſt, vitã ſuã acerbiffimẽ & ignominioſiſſimẽ morti obtulit; vt pec-

Tit. 2.

vt peccatum è mundo eliminaret, & iustitiam, ac pietatem stabili-
ret: atque hac ratione declarauit, quàm immuni odio impium, & im-
pietatem eius detestaretur, & quo dilectionis affectu pius, & pieta-
tem eius amplecteretur. Idem etiam illa eiusdem Apostoli verba tes-
tantur, quibus viros ad vxorum suarum dilectionem hortatur, his
Ephef. 5. verbis: Viri, diligite vxores vestras, sicut Christus dilexit Ecclesiam,
& tradidit semetipsum pro ea, vt exhiberet ipse sibi gloriosam Ec-
clesiam, non habentem maculam, aut rugam. Ruga, quæ in senibus car-
ne & sanguine destitutis inuenitur, delicta insinuat, quæ vocamus
omissionis: macula verò, quæ deformitate sua corpus dehonestat,
peccata designat commissionis. Significat ergo Apostolus, tam acer-
bo odio omnis generis lethalia peccata Christum Dominum prose-
cutum fuisse, tanto quæ amore animæ pulchritudinem (quæ his de-
formitatibus vacaret, quæque cunctis virtutum coloribus ornata
esset) dilexisse, vt non dubitauerit vitam, & sanguinem in cruce pro-
fundere, vt hoc spirituali sanguinis sui purpuris animarum pul-
chritudinem decoraret. Quemadmodum ergo sanctus patriarcha
Iacob, vbi Rachelis pulchritudinem contemplatus est, libenter an-
norum septem labores perferre voluit (quin etiam videbantur illi
anni pauci præ amoris magnitudine) sic noster Iacob, iustissimus ve-
ræ pulchritudinis æstimator, tanto eius amore captus fuit, vt non
solum quam pertulit crucem, sed multò etiam acerbiorẽ subire pa-
ratus fuerit, vt animas nostras hac spirituali pulchritudine decora-
ret. In huius autem rei argumentum, quid Dominus Catharinæ Se-
nensi dixerit, hoc in loco referam. Cum enim sancta virgo magna
vi precum euidam fœminæ, animo & corpore ægrotanti, peccato-
rum veniam impetrasset, videretque sancta virgo eius animam post
mortem in æstimabili decore fulgentem, dixit Dominus ad virgi-
nem, Quis non omnem meritò perferat laborem, vt possit lucrari
tantæ pulchritudinis creaturam? Si ego tanto animarum amore ca-
ptus fui, vt pro illis redimendis homo fieri, & sanguinem fundere
voluerim, quantò magis vos debetis in eam curam incumbere, ne
pereant tam speciosæ creaturæ?

Huius autem charitatis magnitudinem Dominus declarauit,
cùm ad discipulos dixit, Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos.
Qua enim alia ratione magis huius dilectionis suæ magnitudinem
patefacere potuit, quàm cùm eam immensæ illi dilectioni, qua Pater
æternus vnigenitum suum diligit, comparauit? Quamuis enim mul-
tum inter vtramque dilectionem intersit, magna tamen eius laus &
commens

12 commendatio est, quòd cum immensa illa dilectione comparetur.
Hoc est igitur primum diuinæ dilectionis argumentum, quod ex di-
uinæ dilectionis sacramento sumitur.

Est aliud, quod tum ex diuinarum promissionum, tum ex benefi-
ciorum (quæ in Sanctos suos Dominus contulit) magnitudine colli-
gitur: quorum illud sacræ literæ; hoc Sanctorum historiæ ubiq; præ-
dicant. Vt enim amor, quo nos Deum diligimus, autore Gregorio; Greg.
otiosus non est (operatur enim magna vbi est) ita, ac multo etiam
minus Dei erga nos amor otiosus esse potest, sed amplissimis pro-
missis, & beneficijs declaratur. Qualis enim illa promissio est; Nec
oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt quæ
præparauit Deus diligentibus se! Et quidem hæc promissio ad futu-
ram præcipuè vitam spectare videtur. Sunt aliæ ad hæc etiam vitam
13 pertinentes, quæ inæstimabilem diuinæ erga pios charitatis signifi-
cationem præbent. Quid enim illa promissione maius; Si manserit
tis in me, & verba mea in vobis manserint, quòd cunq; volueritis,
petetis, & fiet vobis? Magna quidem hæc promissio; sed illa tamen
adhuc maior, Amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego fa-
cio, & ipse faciet, & maiora horum faciet: quia ego ad Patrem vado:
14 & quòd cunq; petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam. His
verbis nihil planè humanæ auaritiæ relictum est, quòd vterius tende-
re posset. Iam verò quoties idem Dominus petitionum nostrarum
vim, & efficaciam, qua quicquid petierimus, impetremus, promittit?
Tunc, inquit, inuocabis, & Dominus exaudiet: clamabis, & dicet, Ec-
ce adsum. Et quasi hoc parum esset, ad eò se promptum atque paratũ
ad suorum vota implenda pollicetur, vt alibi per eundem Prophetã
dicat, Eritque, antequam clament ad me, exaudiam eos, adhuc ipsis
loquentibus ego audiam.

Cæterum inter magnificentissima Dei promissa, paterna illa cura,
& prouidentia, quam piorum gerit, præcipuè numeratur; quæ fla-
grantissimam erga illos charitatem, & bonitatem ostendit. Qualis
enim illa prouidentia est, quæ ait, Qui vos tangit, tangit pupillam
oculi mei! Qualis & illa, Angelis suis mandauit de te, vt custodiant
te in omnibus vijs tuis. In manibus portabunt te, ne fortè offendas
ad lapidem pedem tuum! Qualis & illa, quæ viro iusto promittitur,
Cùm ceciderit, nõ collidetur: quia Dominus supponit manum suã!
Quid illud, quod Saluator ipse discipulis in Euangelio ait, omnes
eorum capillos à Deo esse numeratos?

Quæ sit autem harum promissionum dignitas, & maiestas, ne-
mo

mo planè assequi poterit, nisi qui earum in se vim fuerit expertus: 15
 vel certè qui in vitis Sanctorum earundem promissionum veritatè
 diligenter fuerit contemplatus. Nulla enim ratione meliùs hæc tam
 ampla, & magnifica promissa, quàm in his fauoribus, & beneficijs,
 quibus Sanctos suos Dominus ornare dignatus est, intelliguntur.
 Quocirca Sanctorum vitæ harum promissionem velut interpre-
 tes quidam & commentarij sunt. In illis enim longè clariùs Dei do-
 na videmus, quæ in literis sanctis promissa legimus. Sumamus, exem-
 pli gratia, suauissima illa increatæ sapientiæ verba, quibus ait, Deli-
 cias suas esse cum filijs hominum. Quis nostrum, quales hæc deliciae
 sint, & quousque pertingant, assequi plenè potest? At quisquis
 legerit, quàm mirabili ratione, quibusque testibus Christus Do-
 minus Catharinam nostram, interueniente pijsima genitrice
 sua, sibi desponsauerit, & dato annulo subarrhauerit, & cor 16
 deinde ab ea extraxerit, & apud se triduo retinuerit, ac po-
 stemò tam familiariter cum sacra virgine versatus fuerit, vt in
 cellula sua deambulans Dauidicos cum ea Psalmos recitaret,
 is planè intelliget, quales illæ deliciae sint, & quousque tandem
 perueniant; ideoque non temerè à nobis dictum esse iudicabit, San-
 ctorum vitas esse clarissima diuinarum promissionum commenta-
 ria. Quamuis autem multa ex his talia sint, quæ communem homi-
 num fidem superare videntur; si quis tamen in summum illud redè-
 ptionis & amoris opus (de quo superiùs meminimus) oculos conij-
 ciat, facilè videbit, longè minus esse quicquid beneficiorum in San-
 ctos suos Dominus contulit, quàm quod pro illis perpeti dignatus
 est. Quid enim propter eos non faciet, qui vt eos sanctitatis gratia
 decoraret, capi, ligari, colaphis & alapis cædi, sputis illini, flagellis 17
 verberari, irrisu purpura vestiri, spinis coronari, arundine per-
 cuti, crucem fractis humeris baiulare, & in ea tandem inter malefi-
 cos crucifigi passus est? Quid ergo pro suis nõ faciet, qui hæc omnia
 in eorum gratiam pertulit? Quo modo nunc manus contrahet à
 muneribus largiendis, qui vt ea largiretur, manus clavis cõfigi pas-
 sus est? Quid negabit, cum dando nihil amittit, qui vt daret, vitam
 ipsam amittere non dubitauit?

Hæc ideo à me tam multis dicta sunt fratres, partim vt sum-
 mam hanc piorum dignitatem, & gloriam vobis ante oculos po-
 nerem, quò vos ad eius amorem inflammarem; partim vt credi-
 bilia vobis facerem, quæ de hac sanctissima virgine Catharina li-
 teris prodita sunt, quæ multis alioqui incredibilia videntur. Nam

& eius

18 & eius confessarij, qui ipsius innocentissimam vitam, & incorru-
 ptos mores propiùs contemplabantur, sæpe propter rerum mag-
 nitudinem, & nouitatem, de ipsarum veritate & fide dubitabant.
 Quæ de re quid venerabili eius confessario Raymundo acciderit,
 idem ipse declarauit. Ait enim, se initio, cum venisset ad eius fa-
 miliaritatem, multis modis de incredulitate fuisse tentatum, diu-
 que quadam fluctuatione iactatum, num ea, quæ virgo referebat,
 à bono, vel malo spiritu proficiscerentur. Orabat autem anxie Do-
 minum, qui nec fallere potest, nec falli, vt ab ipso dirigeretur. In-
 terim subitò ei venit in mentem, si sanctæ virginis precibus obti-
 neret à Domino insolitam quandam, & qualem nunquam esset
 expertus ob admissa peccata contritionem, id ipsum fore signum
 euidentissimum, à Spiritu sancto omnia illius facta proficisci: ne-
 19 mo enim nisi à Spiritu sancto hunc habere dolorem potest. Ita-
 que accessit ad Virginem, & eam impensè rogauit, vt sibi à Do-
 mino impetraret veniam peccatorum. Illa hilariter respondit, se
 id libentissimè facturam. Addente autem Raymundo, se non pos-
 se frui quiete, nisi eius veniæ ac remissionis certum obtineret sig-
 num, nempe magnam quandam & insolitam contritionem. Mox
 sacra virgo annuit se eam illi impetraturam. Abijt is deinde do-
 mum, & altera die morbo laborans decubuit. Eodem tempore etiã
 sancta virgo febribus afflictata decumbebat, aitque ad sociam, Ea-
 mus visum patrem Raymundum, quia malè habet. Illa respon-
 dente, non esse necesse, & si maximè foret, se peius illo valeres
 mox præter morem celeriter cum socia abijt ad illum, aitque illi.
 Quid habes pater? Ille verò præ debilitate ægrè quippiam loqui
 20 poterat, sed tamen adhibita vi ait, Cur domina huc venisti? pe-
 ius tibi est, quàm mihi. Illa incipiente suo more loqui de Deo, & no-
 stra ingratitude, nõ nihil cõfortatus Raymūdus assedit, nihil iã me-
 mor hesternæ petitionis suæ, aut sponsionis virginis: cumque illa lo-
 qui pergeret, oblata est menti Raymundi quædam insolita considera-
 tio peccatorum suorum, & quàm esset eorum causa sine dubio reus
 mortis; è diuerso autem subiit eius mætè cognitio bonitatis diui-
 næ, quæ eum gratuita bonitate ab ea morte liberaret, ipsamque mor-
 tem in vitam, & ignominiam commutaret in gloriam. Sub hac con-
 templatone ille præ multo cordis dolore tantam vim lachryma-
 rum effudit, in eumque rugitum prorupit, vt timeret etiam cor
 ipsum & pectus disruptum iri. Id vt vidit sacra virgo, quæ ea
 sola causa venerat, conticuit, vt ille vbertim flecteret, & singultiret.

D d 2 Interim

Interim Raymundo renouata est memoria petitionis suæ, & pro-
 21 missionis virginis, vertensque se ad eam, dixit. Est ne hæc bulla, quã
 heri petiui? (bullam enim vocauerat certum signum obtentæ veniæ)
 illa respondit, Ipsa est: addiditque vt memor esset gratiæ Dei, & ab-
 scessit, illo spei atque lætitiæ pleno. Hæc igitur hoc in loco referre,
 fratres, volui, ad eorum fidem faciendam, quæ de hac virgine san-
 ctissima partim in alijs concionibus dicta sunt, partim in hac
 etiam dicentur.

§. I.

¶ Atque vt ab eius familiari cum Deo consuetudine exordium ca-
 piamus; tota eius vita perpetua quædam oratio fuit. Duas enim ho-
 ras noctu & interdiu somno dabat, reliquas diuinis colloquijs, & o-
 rationis studio impendebat: in qua miris delicijs, spiritualique gau-
 dio cum sponso suo ita fruebatur, vt ipsa confessario suo secretò di-
 22 xerit; Tantum gaudium obtinet cor meum, vt vehementer admi-
 rer, posse animam meam diu in corpore durare: addebatque, Tan-
 tum in corde meo ardorem sentio, vt hic corporeus ignis frigere mi-
 hi magis, quàm vrere videatur. Denique tanta huius gaudij, & ar-
 doris vis erat, vt frequentissimè omnem illi sentiendi vim adime-
 ret. Cuius gloriæ humani generis hostis inuidens, sæpe mortem illi
 hac occasione machinatus est. Accidit enim sanctã virginem quan-
 doque sedere ad multas prunas, & veru cum carnibus affandis ver-
 sare. Interim cogitabat illa de Sponso Christo, cuius amore intus ar-
 debat, & ecstasim passa non amplius mouere se potuit. Vidit hoc Ly-
 sa, vxor fratris eius, & intelligens quid pateretur, cœpit ipsa versare
 veru, ac deinde omnia alia eius officia exequi. Durauit autem ea ec-
 stasis diu, donec iam omnes cubitum iuissent. Lysa autem vigilare
 23 decreuit, vt eius rei finem videret: egressaque post longam moram,
 vt exploraret, num sibi esset reddita, vidit toto corpore eam in pru-
 nas corruisse. Exclamauit ergo eiulans, Heu, Catharina planè est
 combusta: accurrensque velociter, & ab igne eam extrahens, inue-
 nit neque corpus, neque vestes vlla ex parte læsas ab igne, imo nec
 odorem ignis extare in illis: cum tamen aliquot horis in illo igne ia-
 cuisse crederetur. Solebat autem tartareus Dæmon, nimis acerbè fe-
 rens lucra animarum quæ per eam in diuersis regionibus crebrò fie-
 bant, sæpe eam multis aspectantibus, Deoque permittente, toto cor-
 pore iactare in ignem. Cunctis verò eiulantibus, illa subridens, pror-
 sus illæta exibat ab igne, dicens, Nolite timere: mala tascha hoc fe-
 cit: sic enim appellabat Diabolum.

Illud

24 Illud verò in hac virgine mirabilius, quòd non modo præ amo-
 ris & gaudij magnitudine omnem sentiendi vsum amittebat, sed
 interdum etiam vi spiritus sacrum eius corpus à terra eleuatum, in
 aère pendulum manebat. Quam rem non vulgari aliquo testimo-
 nio, sed ipsius diplomatis, quo virgo in Diuos relata est, constat:
 sic enim in eo legimus: Rapiebatur sæpe sancta virgo à spiritu, & in
 aère suspensa diuinis contemplationibus pascebatur; adeò extra se
 acta, vt expuncta, percussaque nihil omnino sentiret: idque frequen-
 tissimè illi contingebat, cum diuinissima reficeretur Eucharistia. Ha-
 stenus diplomatis verba.

Quia verò sancta virgo hunc cœlestem cibum auidissimè frequē-
 tabat, multos passa est obrectatores, qui indignum esse dictita-
 rent, mulierculam adeò frequenter ad sacram Eucharistiam acce-
 25 dere. Veruntamen Reuerendus P. Raymundus, sciens eius fer-
 uens desiderium, pro viribus dabat operam, vt illa tanto bono
 quoties vellet, frueretur. Quando autem mens eius eiusmodi in-
 flammabatur ardore, dicere cōsueuerat patri Raymundo, Pater, ego
 esurio: propter Deum porrigi mihi cibum animæ meæ. Hac etiam
 ex causa Gregorius X. I. Romanus Pontifex in eius gratiã Pōtificio
 diplomate permisit ei, vt posset apud se habere aliquem quotidie,
 qui eam absolueret, & sacrosanctam Eucharistiam ministraret: imo
 etiam vt liceret ei altare portatile habere, sicque posset ubique Mis-
 sam audire, & illud eximium sacramētum sumere. Narrat autem idē
 pater Raymundus, sacram virginem sibi hōra tertiarum ab itinere
 quodam reuertenti dixisse; O si scires pater, quantum ego nunc esu-
 26 rio: ipsum autem facillè intellexisse quid ipsa vellet, sed excusasse se à
 sacrificando, tum temporis importunitate, tum itineris defatigatio-
 ne. Ea verò iterum dicente, se vehementer esurire, accessisse ipsum
 ad sacrificandum illa præsentem: cumque illi sub finem esset præbitu-
 rus Eucharistiam, faciem illius instar Angelicæ splenduisse: tum ve-
 rò se mente ita dixisse, Veni Domine ad sponsam tuam: moxque sa-
 cram hostiam, priusquam eam cōtingeret, ad ipsam vltro accessisse
 spatium latitudinis digitorum trium, & eò amplius. Quid igitur hac
 diuina bene nigritate mirabilius? Quantum puritatis amator in illud
 purissimum pectus ingredi cupiebat, qui non modò tantum sui desi-
 derium in illo excitauit, sed ipse per se ex sacerdotis manibus ad il-
 lud ire properabat!

¶ Alio quodam tempore sancta virgo magno tenebatur sa-
 cræ communionis desiderio, sed nimis afflictâ iliâ, alijsque do-
 3 loribus,

loribus, misit ad patrem Raymundum sociam suam, quæ roga- 27
ret, ut differret nonnihil Missæ celebrationem. Ille libens annuit:
sed morbis se non remittentibus, iterum misit sociam, quæ diceret
se non posse præ doloribus sacram communionem percipere. In-
terim nihilominus, Raymundo nesciente, ipsa venit ad templum
vbi ille sacrificium offerebat, & se in extrema ferè templi parte re-
ponens, preces feruentes ad Christum fudit, ut sicut ipse sacræ com-
munionis desiderio eam affecisset, ita etiam per se ipsum illud
perficere dignaretur. Pergit Raymundus longo ab ipsa interval-
lo offerre sacrificium: vbi autem ventum est ad sacram hostiam
frangendam, quædam pars, magnitudine ferè vnius fabæ, diligen-
ter aduertente Raymundo, exiijt ultra calicem in corporale, sed
eam ille nulla ratione, cum diu multumque postea quæsisset, in-
uenire potuit. Quamobrem valde anxius tandem ad sanctam vir- 28
ginem peruenit, & ab illa didicit, eam particulam ex ipsius Christi
sacrosanctis manibus sese percepisse. Quid hoc in loco prius mirari
debeam, fratres, prorsus ignoro: an immensam illam Domini Salua-
toris benignitatem, qui hac tam noua & insolita ratione se ipse suis
manibus sponsæ suæ tradere, & sacramenti sui minister effici dig-
natus est; (cum præsertim non deesset sacerdos, qui illud ministra-
ret) an tantam illam virginis de eius immensa bonitate fiduciam (ne
audaciam dicam) quæ hanc nouam communionis gratiam petere
ausa est? Quantum ergo sancta virgo sibi de diuina bonitate polli-
cebatur! quos diuinæ familiaritatis, & suauitatis obsides intra se rece-
perat, quæ hoc tantum ab ea petere non dubitauit! Quid indulgen-
tius, imo verò quid audacius creatura à creatore suo poterat postu-
lare? Verùm hoc tantum munus ad immensam Dei bonitatem, atque 29
suauitatem reuocandū est, quæ hanc virgini mentem immisit, ut fi-
denter ab ipso tantum hoc donum postularet. Quis enim fieri pote-
rat, ut mens humana hanc tantam de summo illo rerum omniū con-
ditore fiduciam, nisi ab ipso præuenta, & excitata, conciperet? Sum-
mus ergo ille puritatis, & sanctitatis amator hac mirabili ratione in-
comparabilem erga puras & simplices mentes bonitatem, atque dul-
cedinem voluit demonstrare; quæ tanta est, ut nulla ratione cõpre-
hendi, ac multò minus vlla ratione possit explicari. Ingenuè fateor
tarditatem & infantiam meam: nulla enim verba prorsus inuenio, qui-
bus hanc tantam diuinæ bonitatis, & charitatis dulcedinē pateface-
re valeam. Quicquid enim lingua profert, aut calamus scribit, longè mi-
nus est quam quod cogitatione animus cõprehendit. In rebus quid-
dem

30 dem humanis cum videmus homines ob flagrantissimū alicuius crea-
turæ amorē propè ad insaniam redigi, dicere solemus, eos veneficijs &
philtro esse de mente deductos; atque ita vim amoris, quo insaniunt, ex-
plicamus. At cum nefas sit tale aliquid de immensa illa bonitate cogi-
tate, quæ tamen videmus incõparabili dilectioni, mirisque fauoribus
puras suorum mentes prosequi, nihil habemus quod dicere valeamus,
nisi quod ille, qui infinite bonus, imo ipsissima infinita bonitas est, inæ-
stimabili amore castas mentes prosequatur, quas bonitatis & sancti-
tatis suæ imagine, ipsius manu perpolitas & decoratas cernit: seipsum
enim in illis diligit. Quam dilectionis vim (ut initio diximus) acer-
bissimæ mortis supplicio declarauit: quo minus mirandum est, si ma-
nibus suis Catharinæ sponsæ seipsum præbuit, qui sanctissimas ma-
nus suas pro illa clavis configi passus est. Quis igitur cum hæc audit
31 non cum Propheta clamet, Quam magna multitudo dulcedinis tuæ psal. 30.
Domine, quam abscondisti timentibus te!

Quanta verò luce, quo spūs gaudio, quo charitatis ardore sanctæ
virginis mēs cõpleretur, cum sacrā sumeret Eucharistiā, cœlestiq; spō-
so per huius sacramenti virtutē cõiugeretur, illud argumēto est, quod
(quæadmodū paulò antè diximus) vbi eā accepisset, ecstasim mētis,
duabus, & interdū tribus horis patiebatur. Ecstasim autē Theologi
fieri dicunt, cum mēs adeò potēter diuinis reb⁹ intēta est, adeòque in Deū
suspecta, ut oēs inferiorū viriū actiones ab officijs suis ferietur, & ces-
sent; adeò, ut nec vegetādī corporis, aut mouēdi, aut etiā sentiēdi vis
suis officijs fungatur, & neq; adhibitū etiā ferrū, aut ignē sentiāt. Ve-
rū ut hoc ipsum, quāta sit illa amoris vis, qua mēs in Deū absorbetur
declarat; ita contrā quāta sit illa diuinæ pulchritudinis, bonitatis, &
32 suauitatis immensitas apparet: quæ adeò potēter superiores animæ
vires post se rapit, ut inferiores omnibus his officijs destituatur, qui-
bus à natura donatæ sunt. Vtrūq; enim hac vna cõiectura utcunq;
colligere licet, & fruētis animæ iucūditatē, & diuinæ pulchritudinis,
& bonitatis magnitudinem; quæ tanta vi post se mētē trahit, ut natu-
ræ suæ oblita, in Deū, quodammodo transferatur. ¶ Quia verò ani-
males homines ea quæ sunt spiritus Dei non assequuntur, varijs mo-
dis (dum sic virgo raperetur) eam afflictabant. Nam & quibus cura
claudendi Ecclesiæ fores commissa erat, vi eam ab Ecclesia expelle-
bant, socijs eam velut exanime corpus deferentibus & subdio extra
Ecclesiam sub Sole frequenter expectantibus donec sancta virgo ad
se rediret. Nec defuit sceleratus quidam homo, qui impressis in vir-
ginem calcibus, dum ecstasim pateretur, atrociter in eam desæui-

ret: qui tamen hoc non impunè tulit, Christo sponsæ suæ iniuriam 33 vindicante. Paucis enim post diebus miserimus homo laqueo sibi vitam eripuit.

§. II.

Ex hac autem virginis charitate, tanta vitæ puritas & innocen-
tia in ea orta est, vt R. P. F. Stephanus Carthusiensis Prior, qui vir-
ginis amanuensis extitit, & longo tempore cum ea versatus fuit,
post alia clarissima eius præconia, iureiurando confirmet, se nullum
otiosum verbum tam longo temporis spatio ab ea prolatum audi-
uisse. Sed quoniam sine aliquo leui lapsu hæc tam periculosa vi-
tæ spatia (quæ tota tentatio esse dicitur) transigi non possunt, quibus
gemitibus, ac lamentis, quo doloris aculeo virgo fauciatâ fuerit, si
quid tale ei obligisset, hoc exemplo intelligi poterit. Quodam die
festo Conuersionis sancti Pauli, quem Virgo sancta vehementer 34
amabat, tam sublimiter spiritus eius in Deum raptus fuit, vt tres in-
tegras dies & noctes immota manserit, nullisque corporis sensibus
vsa fuerit. Tandem reddita sibi, videbatur quasi dormire, nec ta-
men dormire penitus: ad eò ægre spiritus ab illa cœlesti visione ad
hanc vitam redibat. Cùm autem ea sic haberet, venerūt ad eam duo
patres Dominicani, sciscitabanturque, num vellet cum ipsis ire ad
inuisendum quædam insignem virum in eremo degentem, Illa quasi
dormitans respondit se velle. Sed simul atque id protulit, tanta ei
iniecta religio est, tamque acerbus conscientie dolor (quod non ef-
fet ex animo loquuta, sed quasi iocosum dixisset mendacium) vt præ
dolore animi tres dies atque noctes sine intermissione tenuissimam
illam culpam luxerit, in quam illam Deus cadere permisit, ne reuela-
tionis illius magnitudinæ extolleretur. Nam re vera sub hac tridua- 35
na ecstasi ea viderat, quæ nullis possent verbis explicari. Quæret for-
tasse aliquis; cur hæc sancta virgo, imò cur Sancti omnes, leuissimos la-
psus (qualis hic extitit) tam acerbo luctu lamentabantur, cùm præfer-
tim humana natura, etiã in viris sanctissimis, his labeculis carere non
possit. Ad quod planè respondemus, viros sanctissimos nō tam cul-
parum pondus, quàm diuinorum beneficiorum magnitudinem at-
tendere solitos. Cùm enim tot se diuinis beneficijs velut obrutos
animaduertent, quod plura debebant, hōc se arctioribus vinculis ad
benefactoris sui obsequium, & amorem astrictos intelligebant: ideo
quæ si qua in re, vel leuissima, tam benignissimi, atque indulgen-
tissimi parentis oculos offendissent, acutissimi doloris gladio fau-
ciabantur. Magnū ergo amor, & beneficiorum magnitudo, ma-
gni-

36 gni huius doloris causa erat. Hoc attendant, qui pluribus à Do-
mino beneficijs præuenti, atque ornati sunt: aliter enim hi, ali-
ter alij dolere debent, qui minoræ receperunt, si quando fortè la-
psi sunt. Quid nos ad hæc dicemus fratres, qui tot flagitijs & sce-
leribus inquinati, (quibus tremendam illam maiestatem nobis in-
sensam reddidimus) non tamen tot admissis criminibus, vllō do-
loris sensu tangimur, nullas lachrymas fundimus; qui tamen qua-
uis vel leuissima rerum terrenarum iactura discruciamur, ac rum-
pimur? Vnde quæso tantus illic seupor, tantus verò hīc dolor?
Non est difficile huius rei causam diuinare. Necessè est enim, vt
quæ cum amore possidemus, cum dolore amittamus. Hic igitur
dolor facile declarat, quantò ardentius terrenum puluerem, quàm
summum illud & infinitum bonum diligamus. Quò, quid esse in-
37 dignius, quid iniustius, quid execrabilius potest? Fulminat con-
tra hos diuinæ maiestatis contemptores Apostolus, cùm ait; Si 1. Cor. 16.
quis non amat Dominum Iesum, sit anathema maranatha. At
hæc sancta virgo, quæ eximio Christi amore flagrabat, grauissi-
mo cruciatur dolore, cùm vel leuissima in re se illum offendisse pu-
tabat, propter cuius amorem mille mortes perpeti parata erat.
Gladius igitur amoris, vim illam doloris vehementer acuebat. Mul-
tum enim doluit, quæ multum dilexit: nos quia non diligimus, non
dolemus.

Ex eodem autem charitatis fonte, & familiari cum Deo ami-
citiâ, diuinorum secretorum communionem oriri Saluator in E-
uangelio docet, cùm ad discipulos ait, iam non dicam vos ser- 10. 11. 15.
uos: quia seruus nescit quid faciat dominus eius. Vos autem dixi
38 amicos; quia omnia quæcunquæ audiui à Patre meo, nota feci vo-
bis. Hoc enim veræ amicitie proprium est, vt nihil amicus ab ami-
co vellet habere seiunctum. Hanc autem gratiam tanta plenu-
dine huic Virgini puritatis amator Dominus contulit, vt cogita-
tionum arcana, & secreta diuina, & futura multa (quæ tum ad
priuatas personas, tum ad totam Ecclesiam pertinebant) cum ea
velut amicus cum amico, quo familiariter vtitur, communicare
soleret. Nihil enim amico dulcius, atque iucundius, quàm amico cō-
uiuere, & dulces cum eo miscere sermones, & pectoris sui arcana illi
patefacere: hoc enim est velut intra pectus suum illud admittere.
Qua in re nescio quid prius mirari debeã: an quòd immensa illa ma-
iestas sic se ad homines demittere dignetur, vt qui Seraphicis spiri-
tibus se mirabilem præbet, ad eò se familiarem humili cuidam scemi-

næ exhibeat; an quòd humilis fœmina ad tantum dignitatis gra- 39
dum euecta fuerit, vt tam familiariter cum rerum omnium Domi-
no, quasi cum dilectissimo sponso versaretur, & ab ipso omnibus
in rebus erudiretur! Cuius cum multa afferre exempla possem (quæ
plures conciones desiderarent) vnum solummodo proferam, quòd
in Pij Papæ II. diplomate superius citato continetur his verbis:

In bulla ca
noniz.

Pro pace Florentinorum, qui cum Ecclesia dissidebant, & inter-
dicto suppositi erant Ecclesiastico, Apenninum, & Alpes transire,
atque vsque in Auinionem ad Gregorium vndecimum Pontifi-
cem Maximum antecessorem nostrum proficisci non dubitauit.
Cui votum suum de petenda vrbe Roma in occulto factum, sibi
soli, ac Deo notum, sese diuinitus cognouisse monstrauit. Fuit
enim in ea spiritus Prophetiæ: multa prædixit antequam fierent,
& occultissima reuelauit. ¶ Quid verò illud, quòd ab hoc cœle- 40
sti præceptore erudita, non modò futura prædixit, & occulta cor-
dium patefecit, sed mirabili etiam sapientia donata fuit; qua & li-
bros, & epistolas mirabili doctrina refertas composuit: quodque
omnem superat admirationem, mulier omnis generis disciplina-
rum ignara, sæpe duobus, sæpe tribus, interdum etiam quatuor
scriptoribus epistolas sine vlla cunctatione dictabat. Erat quippè
lingua eius calamus scribæ velociter scribentis, Patrisque cœlestis
Spiritus, qui in purissima eius mente sibi domicilium elegerat, in
ea loquebatur.

Psal. 44.

Nec minus illud mirabile, quòd ab eodem magistro legendi
facultatem diuinitus accepit. Cum enim literarum ignara Dauidi-
cos Psalmos recitare concupisset, & à quadam socia alphabetum
sibi describi postulasset, atque dies aliquot huic studio impendisset 41
fret, nec posset tamen, propter altissimam illam mentis in Deum
elevationem, plenam docenti mentem præbere, frustra que secum
laborem sumere intelligeret, minori compendio hanc legendi fa-
cultatem adipisci voluit. Sponsi namque sui charitate freta, de que
eius benignitate, & familiari amicitia certa, ad illum confugit, &
hanc legendi gratiam petijt. Qui sponsæ voluntati annuens, sine
vlla mora contulit quòd postulauit. Stupebat ad eam rem pater
Raymundus, videns eam expeditissimè legere, quam nec syllabatim
quidem antea pronunciare, nedum literas nouisse sciret. An nõ igitur
hæc adeò magnifica Dei dona, quæ in puras mentes nihil aliud
quàm ipsum sitientes confert, nos clamare cõpellent, Quàm magna
multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus
tel/Hæc

42 tel/Hæc enim nõ ideo dicimus, vt Sãctorũ dignitatẽ, & gloriã agno-
scamus, sed vt immensam Dei bonitatẽ, & charitatẽ, qua pios prose-
quitur, perspectissimã habeamus, atq; in tãtã bonitatis amorẽ rapia-
mur, quæ nõ minus nobis (si piẽ illum coluerimus) quàm præteriti
temporis Sãctis exposita est; quando personarum acceptio in illũ
cadere non potest. §. III.

¶ Sed quoniã inter singularia Sãctorũ priuilegia vim orationũ &
efficaciã præcipuẽ numerauimus, de hac etiã nonnihil breuiter per-
stringemus, si prius tñ illud admonuerimus, perfectã orationẽ, quæ
cœlos penetrat, quæ diuinæ misericordiæ aures pulsat, quæ nunquã
vacua recedit, quæ postremò vincit inuincibilẽ, & omnipotẽtẽ ligat,
eã esse, quæ nõ sterilis, & ieiuna, sed quæ fide, spe, charitate, & bono-
rũ operũ societate fœcunda est. Hæc em̄ ideo vacua nõ recedit, quia
43 bonis operibus plena ad misericordiæ fontẽ accedit. Talis fuit bea-
tissimæ huius virginis oratio, quæ à dilectissimo Spõso, quicquid vo-
luit, siue in morbis depellendis, siue in quibusuis alijs rebus, impetra-
uit. Quodque mirabilius est, non solum orando, sed morbis etiam
imperando, eos ab ægrotantiũ corporibus depellebat. Vt vera enim
ac legitima omnipotentis Dei sponsa, sponsi sui in hac parte pote-
statem referebat; quemadmodum sequentia exempla testantur.

Anno salutis 1374. plus minus, pestis inguinaria vastauit Senas.
Accidit autẽ vt virũ venerabilẽ, Matthæũ nomine, qui domui san-
ctę Marię de misericordia præerat, ea pestis corripere, & iã Medicus
in lignis de eius vita propè desperaret. Perlatũ est hoc ad sanctã Vir-
ginẽ (quã Mattheus ob eius sanctitatẽ impensẽ amabat) & festina ad
44 illũ accessit, & priusquã ad eum appropinquaret, eminus clamauit:
Surge domine Matthæe, surge: nõ est iam tẽpus in lecto molliter cu-
bãdi. Vix illa verba cõpleuerat, & momento tẽporis, pestis, & aposte-
ma, dolorq; omnis ita euauere, vt ijs nunquã Mattheus laborasse
videretur: lætusq; & alacer è lecto consurgens, paulò post cum Pa-
tre Raymundo, non ægrotorum, sed fortium hominũ solidos cibos
ederet. Cuius præclari miraculi permulti testes fuere.

Per id autẽ tẽpus, quo illa pestis grassabatur Senis, pater Raymun-
dus fidissimã nauabat operã cuctis, quibus adesse poterat; nec vllos
sibi vitãdos putabat, licet morbus ille & aërẽ, & corpora aliorũ sua
cõtagione inficeret: animabat verò etiã illũ sancta virgo: sed quia so-
lus propè erat in tã magna vrbe, vix vllũ aut cibi, aut somni capien-
di habebat spatium: tot ad eũ peste laborantium nuntij confluebãt.
Sed dũ solus ferẽ, vt dixi, in tã sancto opere esset occupatus, ipse quo-
que

que ſenſit ſe apoſtemate peſtifero affectum:accedebat etiam febris, 45
& dolor capitis, vt ſolet in eo morbo. Tum verò, vt potuit, cum ſo-
cio iuit ad ædes ſanctæ virginis:quam cum non inueniſſet, in quo-
dam ſe repoſuit lectulo, donec illa veniret. Venit illa, admouet ma-
nus ſuas Raymundi capiti, flexiſque genibus orat Dominum, & in-
ter orandum videt Raymundus, vt ſæpe aliàs, eam mentis exceſſum
pati. Cùm ergo ſic ad dimidiam ferè horam permaniſſet, ſenſit
Raymundus ex corporis ſui extremis partibus tanquam violenter
quippiam extrahi, ſenſimque ſe meliùs habere, adeò vt antequam
ſacra virgo ſibi eſſet reſtituta, planè curatum ſe experiretur: interim
cibo ſumpto, voluit vt pauliſper quieſceret. Quiēuit ille, ſurrexit
paulò pòſt ita incolumis, ac ſi nihil mali paſſus eſſet, redijtque ad pri-
ſtinos labores.

F. Bartholomæus Dominici, ſocius Raymundi patris, eadem pe- 46
ſte & acriùs, & diutiùs oppreſſus, ſanctæ virginis precibus itidem
reſtitutus eſt.

Aderant autem virgini duo piſſimi adoleſcentes, patria Se-
nenſes, ambo amanuenſes eius; quorum alter Nerius, alter Ste-
phanus vocabatur. Ex ijs Nerius poſtea ſolitariam, & propè ana-
choreticam duxit vitam: Stephanus, iubente ſub mortem ſancta
virgine, cùm nihil minus cogitaret (vt ipſe de ſe ſcribit) quàm de
monaſtico ſuſcipiendo habitu, Carthuſianus factus eſt celebris, &
valde religioſus. Cùm autem eſſet ſancta virgo Genuæ, Nerius
horribili correptus eſt ægritudine, & præ nimio dolore viſcerum
miſerabiles edebat voces, & eiulatus, reptabatque manibus, &
pedibus de lectulo in lectulum, tanquam aliquod leuamentum
perpetuis illis cruciatibus reperturus. Indicantur hæc ſanctæ vir- 47
gini: illa iubet acciri medicos. Veniunt duo medici, ſunt omnia
quæ illi præſcribunt: ſed miſer ille non modò nihilò melius, ſed pe-
ius etiam habere cœpit, ita vt medici eius vitæ ſpem omnem abijce-
rent. Quod cùm Stephanus audiuiſſet, ad virginem ſanctam ſe con-
fert, eius pedibus lachrymabundus aduoluitur, orat, ne ſinat ſociũ
ſuum in peregrino ſolo miſerabiliter ex hac vita migrare. At illa,
Cur ſic, inquit, doles fili, ſi Deo viſum eſt fratrem tuum ad ſuum
regnum euocare? Stephanus perſeuerat in precibus ſuis, dicit ſe ni-
hil ambigere, quin, ſi velit, poſſit Nerio ſalutem obtinere. Tum illa,
non ferens hominis ſummã afflictionem, Vbi cras, inquit, me ad ſa-
cram cõmunione abire cõſpexeris, reduc mihi iſthuc in memoriã, &
ego offerã Deo preces: tu verò rogabis Dñm vt illas admittat. Abit
Stephanus

48 Stephanus fiducia plenus, & altera luce virgini ad Miſſam eunti in-
culcat preces ſuas. Percepit ea ſacram Euchariftiam, & more ſolito
extra ſe rapta eſt: vbi autem ad ſe redijt, Stephanum illic expectan-
tem ſubridens ita alloquitur, Dominus nobis reſtituit Nerium. Ste-
phanus celeriter abijt ad Nerium, eumque in Domino conſolatur.
Deinde paulatim remittitur morbi acerbitas, & Nerius totus reua-
leſcit. Ecce autem Stephanus, qui ei miniſtrauerat ægrotanti, ex mul-
tis corporis & animi moleſtijs, quas eius cauſa pertulerat, febres a-
cres cum vomitu, & intolerabili capitis dolore patitur: & quia omni-
bus præcipuè charus erat, omnes ſanctæ virginis ſocij ei decumben-
ti aſſiſtunt. Sed virgo ſacra non ferens eius afflictionem, ad decum-
bentem accedens, Præcipio, inquit, tibi in virtute ſanctæ obedien-
tiæ, vt has febres deinceps minimè patiaris. Abceſſit febris, & Ste-
49 phanus totus ſurrexit incolumis. Hoc ita ferè recitat pater Raymun-
dus, & ipſe quoque Stephanus in Epiftola ad F. Thomam Domini-
canum, quam ſcripſit, cum eſſet Prior Carthuſiæ Ticinenſis. Quis
igitur cùm tam magnifica Dei opera in hac Virgine contempla-
tur, non admirabundus illa Prophetæ verba repetat, Quàm mag-
na multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abſcondiſti timentibus tel
Pſal. 30.

Sed longè tamen mirabilius eſt quod modò ſubijciam. Senis duo
flagitioſi latrones capti, atrociffimis ſupplicijs addiſti ſunt propter
facinorum immanitatem. Iam ducebantur ad mortem, & curribus
impoſiti, ignitis fuſcinulis diſcerpebantur. Nemo autem illos vlla ra-
tione adducere potuit, vt ſaluti ſuæ, confeſſionis ſacramento, conſu-
lerent: quin potius (quod dictu quoque horribile eſt) in Deum vo-
ces blaſphemias palàm iactabant. Eo autem tempore erat ſancta vir-
go apud Alexiam ſociam & diſcipulam ſuam, cuius ædes præteri-
bant miſerrimi illi. Vbi autem id ſenſit Alexia, celeriter indicat ſan-
ctæ Virgini: illa ſe totam confert ad deprecandam clementiam Sal-
uatoris pro ſalute deſperatorum: cùmque vidiffet per feneftram in-
gentem turbam dæmonum, qui obſtinatos illos miſerè exagitabãt,
impetrat à Domino, vt poſſit ſpiritu illis ſe adiungere, & cum eis ad
portam vſque proficiſci. Vt autem eam viderunt dæmones, palàm
clamitabant, Si non ceſſaueris, dæmoniacam te efficiemus. Illa con-
temnens minas procaces, perſtitit in precibus. Vbi ad portam vrbis
ventum eſt, ecce clementiffimus Saluator apparet obſtinatis illis to-
tus vulneribus confeſtus, & ſanguine madidus, inuitat ad pœnitentiam,
promittit veniam. Illi mox mutati, inſtanter petunt ſacerdotem,

tem, peccata sua valde dolenter confitentur: facta confessione, 51
 blasphemiarum mutantur in laudes Dei, dignos se etiam maioribus
 tormentis fatentur. Stupent omnes repentinam illam confesio-
 nem: carnifices quoque mitescunt, nec audent noua imprimere
 stigmata, dum vident tantam eorum pietatem ac religionem. De-
 nique illi ad mortem haud secus atque ad epulas festinant, spe bo-
 na freti, se per supplicia momentanea citius venturos ad gaudia
 sempiterna. Quod multo etiam magis mirandum est, quam si ho-
 rum extincta corpora ad vitam essent reuocata. Quis igitur in hoc
 opere immensam Dei nostri misericordiam, bonitatem, placabili-
 tatem, & in suos charitatem non miretur, non obstupescat, non
 summis laudibus, & praconijs efferat? Homines maleficijs, & facino-
 ribus adeo insignes, qui tam immani & atroci supplicio per leges
 plecebantur, qui que adeo in malo obstinati erant, adeoque in ip- 52
 sam etiam diuinitatis gloriam contumeliosi, atque blasphemii, vt in
 ipso mortis agone constituti, sacrilegas & execrandas in Deum vo-
 ces iactarent, a quibus nec gehennae memoria, quae illos iam iam
 velut hiante ore erat exceptura, reuocabat; vna sola, eaque bre-
 uissima virginis oratione ex ipsis inferni faucibus, atque adeo ex
 ipso Draconis ore erepti sunt: idque tam nouo & stupendo miracu-
 lo, vt idem ipse iudex, qui penes iam damnationis in eos senten-
 tiam tulerat, in misericordiam ita flecteretur, vt seuerissima iudi-
 cis imagine posita, iterum pro illis in crucem quodammodo agi, &
 in ea se specie illis ostendere dignatus fuerit, & blasphemias atque sa-
 crilegas eorum voces in vere poenitentiae lamentationes, & lachry-
 mas commutauerit. Quid igitur hic dicemus? Quid, quaeso, hoc aliud 53
 fuit, quam caelestis regni clauis (quae vni Petro concessae sunt) huic
 virgini quodammodo tradidisse; vt quod ille facit autoritate, & im-
 perio, mulier faceret orationis suffragio? Quis igitur hoc argumen-
 to immensam (vt diximus) Dei nostri bonitatem, & in suos dile-
 ctionem non miretur, non obstupescat, non adoret? quae sic illis
 adest, sic pijs eorum se desiderijs & voluntati accommodat, sic
 eorum preces & vota exaudit, vt non solum eos felicitatis &
 gloriae suae consortes efficere dignetur, verum infames etiam &
 facinorosos homines, (nullis iustitiae atque pietatis operibus in an-
 teacta vita commendatos) vnica eorum prece ad electorum suorum
 gloriam perducatur: & quod Sancti viri totius vitae laboribus promeri-
 ti sunt, istis momento temporis sine vilo suo labore concedat. Quid
 his amplius humana cupiditas optare potest? Quanta ergo virtu-
 tis &

54 tis & sanctitatis dignitas est, quam Dominus tam magnificis bene-
 ficijs illustrat & ornat? Quanta rursus orationis virtus, & potentia,
 per quam haec tanta mirabilia patrantur? Hoc enim exemplo intel-
 ligimus, verissime à Propheta dictum esse, Propè est Dominus om-
 nibus inuocantibus eum; omnibus inuocantibus eum in veritate. *Psal. 144.*
 Voluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorum exau-
 diet, & saluos faciet eos: nec eos solum, sed illos etiam frequen-
 ter, pro quibus ipsi preces fundunt. Cum autem mirabilem hanc
 orationis vim, & efficaciam praedicamus, immensam Domini boni-
 tatem, & misericordiam commendamus: cuius tanta benignitas,
 & charitas erga suos est, vt facile eorum precibus, quocumque illi
 voluerint, flectatur, & à seueritate ad gratiam deducatur. Si enim
 is implacabilis, & inexorabilis esset, non erat cur tantopere virtu-
 tis huius dignitatem, & potentiam commendaremus: at immensa
 55 eius bonitas, & placabilitas facit, vt oratio, quae cum illo miseri-
 cordiarum parente agit, eiusque opem & auxilium implorat, adeo
 sit orantibus utilis, & salutaris. Quae cum ita sint fratres, quid reli-
 quum est, nisi vt perspecta virtutis dignitate, quam tantis Domi-
 nus miraculis, & honoribus commendat, eam rebus omnibus an-
 teferamus: simili que ratione immensa Dei nostri bonitate, & cha-
 ritate erga suos cognita, ipsam flagrantissima dilectione prosequa-
 mur, ac de illorum numero esse studeamus, quos Dominus tan-
 tis donis ac muneribus cumulat: & (quod caput est) summo illum
 amore complectamur, qui summum bonum est; ideoque summo
 & infinito amore (si is per nos praestari posset) dignissimus. Cum
 enim humana voluntas sic à conditore suo instituta sit, vt nihil,
 56 nisi aut quod bonum est, aut quod boni speciem referat, amare
 possit; quid quaeso dignius, quid iustius, quid salutaris, quid iu-
 cundius, quid magis secundum naturam, quam summum illud &
 infinitum bonum (cui fruendo ficti atque formati sumus) toto af-
 fectu, totis viribus, totaque mente diligere, & in illius obsequium,
 quam ipse contulit vitam, viresque omnes, & opes expendere?

Sic enim fiet, vt qui se totos illius obsequio in hac mor-
 tali vita tradiderint, eundem ipsum, laborum suo-
 rum praemium atque mercedem, in sem-
 piterna illa vita percipiant.

IN NATIUITATE SANCTI IOANNIS
Baptistæ Concio prima, in qua lectio Euangeli-
ca explanatur.

*T H E. Erit magnus coram Domino: vinum & sice-
ram non bibet. Lucæ. 1.*

Odiè, dilectissimi, Ecclesia præcursoris Domini nata-
lem diem festis laudibus, & communi populorum
alacritate & lætitia celebrat: natalem, inquam, diem,
non quo ad immortalitatem, melioris vitæ conditio-
ne natus est, sed quo ex vtero matris in hanc ærum-
nosam vitam editus est. Quapropter inquisitione dignum esse vide-
tur, cur Ecclesia maiori solennitate diem hunc celebret, quo Ioan-
nes in hanc vitam, infinitis penè miserijs, curisque refertam, est na-
tus, quàm illum, in quo per gloriosam mortem ad immortalem &
beatam vitam felicissimè est renatus: præsertim cum Ecclesia in fe-
stis Sanctorum non dies, quibus in hanc vitam ingressi sunt, sed qui-
bus in alteram demigrarunt, solenni ritu honorare solita sit, eosque
natales eorum appellare. Ad hoc igitur respondemus, Ecclesiam in
Ioannis festo non illud inspexisse, quod illi commodius, & glorio-
sius fuit, sed quod vniuerso orbi salutarius, & iucundius erat. At
Ioannis natiuitas, Christi natiuitatem, cuius ipse præcursor erat,
mundo nunciauit; quo nuntio nihil mundo faustius, atque felicius
poterat nunciari. Hac igitur de causa (vt B. Maximus ait) rectissimè
toto hodiè orbe Christi Ecclesia Ioannis primordia lætissima festi-
uitate concelebrat, qui æterna mortalibus adesse gaudia stupenti
mundo testis fidelissimus reuelauit. Quid enim salutarius, aut iucū-
dius annunciari mundo potuit, quàm quod is conspecto Domino
Saluatore dixit, Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi? Qua
ergo deuotione eius festum celebrare par est, qui agni cœlestis ad-
uentum (vt idem Maximus ait) post sacram Virginem & primus ag-
nouit, & solus ostendit? Hoc enim vno verbo malorum omnium re-
medium, & bonorum omnium cumulum mundo allatum esse testa-
tus est. Per peccatum enim & mala omnia in mundum importata, &
omnia gratiæ bona sublata sunt: vnde Esaias, Iniquitates, inquit, ve-
stræ diu serunt inter vos, & Deum vestrum, & peccata vestra absco-
derunt faciem eius à vobis ne exaudiret. Peccata regnum cœleste
claudunt,

Maximus
in Serm.

Ioan. 1.

Idem.

Isa. 59.

4 claudunt, & gehennam peccantibus aperiunt. Peccata diuinum nu-
men nobis infensum reddunt, mentem fauciant, vitam inquinant,
in seruitutem adducunt, & ex Dei filijs, & hæredibus, Dæmonum
filios constituunt. Quid ergo iucundius mundo nunciari potuit,
quàm aduenisse agnum illum sine peccato, qui tolleret peccata mū-
di? Nec sola hac voce nunciauit, sed etiam nasciturum Dominum Pro-
pheticæ spiritus illuminatione præuidit. Vsq̄ue aded enim in eo sin-
gularis præfulsit electio, vt antè mereretur annunciare Dominum
quàm nascendi caperet initium, vel linguam, qua enunciare posset,
acciperet. Intra materna quippè adhuc viscera conclusus, adesse Sal-
uatorem mūdi quia necdum sermone poterat, prophetico gaudio
reuelauit. Hoc igitur gaudium, futurum mundi gaudium de eius na-
tiuitate, & legatione prælusit. Ideoque non temerè Angelus Domi-
ni ad Zachariam ait, multos in natiuitate Ioannis gauisuros. Quam-
uis autem cuncti mortales, non fideles modò, sed infideles etiã, hoc
est, Turcæ, & Mahometani hodiè communi alacritate gaudeant, non
tamen omnes ea lætitia gaudent, quam Angelus insinuauit. Qui igitur
ita gaudent? Illi nimirum, qui peccatum, summum malum esse
statuunt; qui peccatum morte peius oderunt; qui peccati horrorè &
deformitatem agnoscunt; qui, si quando (quæ est humana infirmi-
tas) in peccatum labantur, ita anguntur, & mœrent, vt cum Propheta *Psal. 37.*
dicere possint, Miser factus sum, & curuatus sum vsq̄ue in finem, to-
ta die contristatus ingrediebar. Et, Rugiebam à gemitu cordis mei.
Et, Lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum *Psal. 6.*
meum rigabo. Qui ergo tanta cordis amaritudine, tantoque lachry-
marum imbri peccata deflent, vt penè oculorum lumen amittant,
qua animi alacritate, quo plausu hoc felicissimum Ioannis nuntium
excipient; Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi? Tales igitur *Ioan. 1.*
hoc felici nuntio præ lætitia gestire sibi videtur, quod adsit iam
cœlestis medicus, qui lethalia eorum vulnera sanet. At qui bibunt, *Iob. 15.*
quali aquam, iniquitatem, qui lætantur cum malè fecerint, & exul-
tant in rebus pessimis, qui omnia peccatorum vulnera contemnunt,
& pro nihilo ducunt, quid habent si tales esse pergant, cur hoc præ-
conio lætari debeant? Liquidò ergo constat, non omnes hoc Ange-
li gaudio affici. Ideoque prudenter Angelus non omnes, sed multos
dixit futuros huius sanctæ lætitiæ participes. Vt nos igitur, fratres,
in horum numero computari mereamur; qui vt peccati morbum
agnoscunt, ita de peccati remedio gaudent; cœlestem opem, sacra-
tissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

Mal. 3. *Matth. 11.* Inter omnes præcursoris laudes non postrema illa est, quòd Prophetas, quòd Angelos, quòd Euangelistas, quòd ipsum Dominum habere meruerit laudatorem. Prophetæ illum appellant Angelum; Angeli magnum coram Domino prædicant; Christus Dominus maximum inter natos mulierum testatur; Euangelistæ verò gesta eius, & mirabilem vitæ sanctitatem sacris literis commendarunt. Neque enim inferiores meritorum suorum præcones, quàm ipsos virtutum Domini scriptores habuit; quos diuina dispensatio sic inspirauit, vt cum gestis Domini Saluatoris, gesta quoque præcursoris Euangelica autoritate comprobarent. Aiunt medici, pulmonem in corpore animalis instar flabelli cuiusdam esse, quod nimium cordis calorem temperet, atque refrigeret, ne eius magnitudine suffocetur: quod beneficiû, naturæ autore sic disponente, cor ita remunerat, vt nõ venarum sanguine, quo cætera mēbra sustentantur, sed arteriali, qui in ipso cordis sinu cõcoquitur, alat, atq; sustentet, vt videlicet regio cibo, regi proximus minister alatur. Simile quiddã fecisse Dominus videtur, cum sacros Euangelistas, quibus virtutum suarû historiam scribendam commisit, virtutum quoque Ioannis scriptores esse voluit. Quòd autem de illo scripserint, iam nunc expēdere incipiamus.

¶ L.

Lucæ. 1. [Fuit, inquit, in diebus Herodis regis Iudæe sacerdos quidam nomine Zacharias, de vice Abia: & vxor illius de filiabus Aaron. Erant autem ambo iusti ante Deum, incedētes in omnibus mādatis, & iustificationibus Domini sine querela.] Hæc prima præcursoris laus, à iustis parentibus esse prognatū. Adulterinæ namq; plātationes, nõ dabūt radices altas, nec stabile fundamentum collocabunt. Ab iniquo enim thoro semen exterminabitur. Felix itaque Ioannes parentum meritis; sed felicior suis:

Ouidius Nam genus, & proauos (vt ille ait) & quæ non fecimus ipsi,
13. Met. Vix eã nostra puto.

Prou. 16. Sed non alienum erit paulisper in huius sacre lectionis exordio subsistere. Expendamus igitur primo loco, quod ait; [Erant autē ambo iusti ante Deum.] Magna planè sanctitatis commendatio, iustos esse ante Deum: iustos, videlicet, ante illum, de quo scriptum est; Spiritu pōderator est Dñs. Iustos ante illum, qui est discretor cogitationū, & intētionū cordis, qui solus incorrupta lance verā ac falsam iustitiam discernere potest. Est enim via, quæ videtur homini recta, & nouissima eius ducūt ad mortē. Quocirca Paulus aiebat, Mihi autē pro minimo est vt à vobis iudicer, aut ab humano die, sed neque me ipsum

10 ipsum iudico. Et mox, Itaq; nolite ante tēpus iudicare, quoadusque veniat Dñs, qui illuminabit abscondita tenebrarū, & manifestabit cõfilia cordiū, & tūc laus erit vniciq; à Deo. Ante huius ergo incorrupti iudicis cõspectū cõiuges isti iusti erāt. Nõ erāt autē hoc modo iusti illi, quibus Dñs ait, Vos estis qui iustificatis vos corā hominibus; Deus autē nouit corda vestra: quia quod hominibus altū est, abominatio est ante Deū. Nec hoc modo Pharisæus ille iustus erat, quāuis sibi esse videret, qui orās aiebat; Deus, gratias ago tibi, quia non sum sicut cæteri hominū, raptores, adulteri, & iniusti. Oēs isti ante Deū iusti nõ erāt: quia quāuis aliqua iustitiæ opera ederēt, nõ tñ Dei, sed sui amore inducti ea faciebāt. Nec em̄ Dñs quid homines faciāt, sed quā mēte, quo affectu faciāt, præcipuè animaduertere solet. Quā de causa per Zachariā populo suo impropert, q̄ religionis opera, quæ ali-

11 quādo edebat, non ad Dei gloriā, sed ad suā cupiditatē referebat. Cū ieiunaretis, inquit, & plāgeretis in quinto & septimo per hos septuaginta annos, nūquid ieiuniū ieiunastis mihi? & cū comedistis, & bibistis (qñ videlicet festa v̄ra celebrabatis) nūquid nõ vobis comedistis & bibistis? Impropert ergo illis Dñs, q̄ recta nõ rectè faciebant, qñ bona opera nõ ad Dei gloriā, sed ad suā cõmoditatē referebāt. Multos autē hoc eodē morbo apud nos laborare arbitror. Amor em̄ sui vehemēter oīa ad suā cõmoditatē trahere nititur. Multi vel honoris cupiditate, vel ignominie metu inducti pudicitia seruāt: multi autoritatis, & dignitatis pretextu, diuino missarū sacrificio quotidie interfunt: multi in Paschate Ecclesiæ sacramēta, vi magis coacti, quā sponte accedūt. Multi in officijs, & magistratibus quos administrāt, à maleficio abstinēt, nõ vt Dñm promereātur, sed vt ad maiores promoveātur. At sancti isti cõiuges iusti ante Deū erāt, quia illud Apostoli

12 præceptū implere satagebāt; Omnia vestra in charitate fiant. Quod quidē verbū idē exposuit, cum ait, Siue comeditis, siue bibitis, siue quid aliud facitis, omnia in Dei gloriā facite. Sicut igitur nihil erat in Salomonis tēplo, quod non auro tegetur; ita nihil in spirituali Dei tēplo, hoc est, in viri iusti anima esse deberet, quod nõ charitatis auro vestiretur. Bona quippè opera tãto maioris meriti esse perhibētur, quantò purius & sincerius ad Dei gloriam conferuntur.

Addit etiam Euangelista, [Incedentes in omnibus mādatis, & iustificationibus Domini sine querela.] Arbitror non nihil inter has duas voces, mādatis, & iustificationes, discriminis esse. Quāuis em̄ oēs diuine leges his nominib⁹ designētur (quia em̄ à Dño præcipiūtur, mādatis; quæ verò hominē iustificāt, iustificationes appellātur)

tamen nomen ea præcipue mandata mihi significare videtur, quæ præterquam quod mandata diuina sunt, ad aliorum etiam mandatorum obedientiam plurimum adiuuant. Exempli gratia. Mandatū Domini est, vt sacramenta stas temporibus percipiamus; at sacramentorum perceptio non solum obedientiam continet, sed etiam ad parandam, & retinendam iustitiam plurimum iuuat, quando per ea cœlestis virtus, & gratia dignè suscipientibus tribuitur. Oratio quoq; virtus est in sacris literis plurimum commendata; quæ si piè, & religiosè fiat, deuotionis gratiam promeretur, quæ ad omnia virtutis & religionis officia stimulos & calcar addit. Idem etiā illis euenit, qui sacris lectionibus, & concionibus deuotè & humiliter audiendis operam dant: hæc enim mentem muniunt, & armant, intellectū cœlesti lumine complent, & pios in anima motus & affectus excitant.

Quo circa meritò has, si milesque virtutes iustificationis nomine appellamus, quod vehementer nos ad iustitiam, cæteraque virtutum officia adiuuent. Quæ ideo à me dicta sunt fratres, vt huiusmodi virtutes commendatissimas vobis redderem, sine quarum præsidio iustitiæ cultus periclitari solet. Sunt inter aues, ac præcipue inter perditas, quædam quibus aucupes vti solent, vt earum cantu alias illaqueare possint: quæ quidem duplici nomine in pretio habentur; & quod ad vescendum aptæ sint; & quod earum adminiculo alias captent. Si mile quiddam in virtutum aucupio inuenire licet; quarum illæ quidem plurimi faciendæ sunt, quæ nos ad alias adipiscendas plurimum iuuant. Inter has autem principem sibi locum vèdicat charitas, quæ patiens est, benigna est, quæ non æmulatur, non cogitat malum, quæ omnia sustinet, omnia credit, omnia sperat: quam hoc ipso nomine virtutibus cunctis anteponimus. Hi ergo B. Ioannis parentes vtrâque virtutes studiosissimè colebant, incedentes in omnibus mandatis & iustificationibus Domini sine querela.

Nec hoc quidem postremum verbum, [sine querela,] otiosum puto. Sic enim beati isti vitam suam instituébant, vt non solum ante Deum, sed ante homines etiam iusti essent; prouidentes scilicet bona non solum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus: illud videlicet diligentissimè curantes, ne cui verbo, aut factò offenculo esse possent: hoc est enim quod Paulus ad Rom. & Corin. magna vi orationis commendat, Bonum est, inquit, non manducare carnes, & non bibere vinum, neque in quo frater tuus scandalizatur. Et rursus, Si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnes in æternum, ne fratrem meum scandalizem. Nemo ergo nostrū so-

lo

16 lo conscientia suæ testimonio contentus sit: oportet enim habere bonum testimoniū, & ab his qui foris sunt, ne cuiquam offensionis occasionem præbeamus, ne illud Apostoli contra nos obijci possit; Sic autem peccantes in fratres, & percutientes conscientiam infirmam, in Christum peccatis. Non potuit Apostolus hoc peccati genus magis augere, quā vt fratris offenculū ad Christi Domini offensionē referret. Ob hoc autē fortis illa mulier, quam Salomon in fine Prouerbiorū omnibus virtutū numeris ornata describit, inter cætera laudum eius insignia hoc quoque adiecit; Quæsiuit lanā & linum, & operata est cōsilio manuum suarū. Ex linō quidē interior vestis, quæ carni adhæret; ex lana verò exterior texti solet, quæ corpus tegat. Hac autē metaphora insinuare Salomon voluit, hanc sanctā sceminā interni cultus, qui in animo latet, & externi, qui humanis oculis patet, se diligetē curā habuisse; illud, quod placeret Deo, hoc, vt homines non offenderet. Quo nomine insignis illa vidua Iudith in literis sanctis commendatur, quæ sic omnem offenculi materiam vitabat, vt non esset qui de ea loqueretur malum verbum. Talis autem horum beatorum coniugum erat vita, qui in omnibus mandatis Dñi sine querela incedebant. Addit deinde Euangelista;

[Et non erat illis filius, eò quod esset Elisabeth sterilis, & ambo processissent in diebus suis.] Inquisitione dignum est, cur Dominus, qui ex his parentibus procreari Ioannem definierat, infœcundos esse voluerit: nec id in his solum, sed in multis alijs quæri meritò potest. Sic enim Abraham filium Isaac, & huius filium Iacob, & huius item Ioseph (qui inter sanctos Patriarchas maximè illustres extirere) ex sterilibus parentibus nasci voluit. Quid verò Samuel fidelis Propheta Domini? quid Sampson? quodq; maius est, quid beatissima mater Dei? an non horum quoque parentes infœcundi erant? Quo igitur consilio Dominus hoc ita decreuit? Multæ sunt causæ, sed illa tamē præcipua est, quod cum electos suos Dominus insigni aliquo munere afficere vult, eo tempore, atq; eo modo afficit, quo apertè liqueat, diuinum illud beneficium, non humanum opus extitisse. Ita fit, vt collata dignitas, & gratia, non superbiendi, aut inaniter sese efferendi, sed magis Dñm laudandi, & gratias agendi, ipsumq; benefactorē impensius diligendi materiā illis præbeat. Duplicata enim gratia est sic beneficia cōferre, vt benefactorē, pro eo atq; meretur, debito honore prosequaris. Quod autē hoc ipsum Dñs in muneribus suis capere soleat, vnico Gedeonis exēplo comprobabimus: cuius copias Dñs (quæ triginta & duo millia hominū continebant) paulatim ad

E e 3 eam.

Simil.

1. Cor. 13.

Roma. 14.

1. Cor. 8.

Prouer. 31.

Iudi. 7. eam paucitatē redigi mandauit, vt ex tā numeroſo exercitu trecenti 19 ſolū milites relinquerentur, quibus ſtipatus Gedeon innumerabiles hoſtiū copias fudit, atq; fugauit. Cur autē hoc voluerit, apertē cide duci expoſuit, cū ait, Multus tecum eſt populus, nec tradetur Madiā in manus eius; ne gloriatur cōtra me Iſrael, & dicat, Meis manibus liberatus ſum. Hac igitur de cauſa, quibus Dñs beneficia ſua non ad ruinā, ſed ad ſalutē cōfert, eo tēpore, atq; eodē modo cōfert, quō homines perceptis beneficijs in ſe quidē humiles, Deo verò deuoti, & grati exiſtant. O ſi quicunq; diuites, nobiles, & potentes nati ſunt, cuius beneficio tales nati fuerint, agnoſcerent, nō vtq; animis efferrentur, non inſoleſcerent, nō inſimos quoſq; deſpicerent, non in luxū, & faſtū, pauperibus eroganda, conſumerent, ſed in horū bonorū largitorem fideles, & grati, in alios autem benigni, & liberales exiſterent: intelligentes, ſe non tā dominos, quā dispensatores diuinarum donorum eſſe; nec ſolis ſibi, ſed alijs etiam eadem perceptiſſe. Felices proſectō quibus vtrumq; Dominus donauit: infelices verò quibus hoc datum non eſt, quibus diuina dona & beneficia in malum ſuum vitio ſuo verſa ſunt. Sequitur deinde.

[Factum eſt autem cū ſacerdotio fungeretur Zacharias in ordine vicis ſuæ, ſorte exiit vt incenſum poneret ſuper altare.] Sciendum hoc in loco eſt, in tabernaculo Domini, extra velū (quo ſancta ſanctorū tegebantur) altare aureū ex præcepto Domini cōſtitutū fuiſſe: à dextra verò læuaq; altaris huius, candelabrū aureū, & mēſam, quæ proſitionis panes cōtinebat. In hoc autē altari bis in die ſoli ſacerdotes thus Domino, ſiue thymiana adolebāt. Semel autē in anno, ſeptimo mēſe, in die, qui expiationis vocabatur (quo videlicet Iſraelitici populi peccata expiabātur) ſolus ſummus Sacerdos, vel qui eius vices gereret, ingrediebatur, vt pro peccatis populi Dominū precaretur. Quo tēpore nequaquā populo licebat in atrijs templi orare (quod alijs tñ temporibus licebat) ideoq; hoc in loco dicitur, populum foris ad orandum ſtare. Cū ergo Zacharias vices ſummi ſacerdotis gerens, in ſancta ſanctorum eſſet ingreſſus, [apparuit ei Angelus Gabriel, ſtans à dextris altaris incenſi.] Ex qua quidem figura, & loco facilē liquet, in humana ſpecie Angelum apparuiſſe. Stare enim, & à dextris ſtare, ad humani corporis figuram pertinet. Eius verò conſpectu vehementer ſacerdos perterrefactus eſt. Sic etiam paſtores illi, quibus Domini natiuitas ab Angelo nunciata eſt, timuiſſe dicuntur timore magno. Hoc eodem modo Daniel Angelici fulgoris conſpectu ſic exanimatus eſt, vt in terram corruens, reſpirare vix poſſet: vſque ad eō

Leui. 23.

**Lucc. 2.
Dan. 10.**

22 ad eō Angelicæ dignitatis ſublimitas humanæ naturæ conditionem ſuperat. Iubet tamen illum Angelus Domini bono eſſe animo, dicens, [Ne timeas Zacharia, quoniam exaudita eſt oratio tua, & Eliſabeth uxor tua pariet tibi filium.] Nemo putet hoc in loco Zachariam pro impetranda ſobole orationem Domino fuisse: quandoquidem publicus miniſter publicam illo expiationis die populi cauſam agebat. Quod cū alij interpretes, tum Euseb. Emiſſ. teſtatur his verbis; Nunquid credendum eſt, quōd in templo tanti populi ſacerdos hoc petierit, vt filius naſceretur? Nunquid credendum eſt, quod ſenex iuuentutis vota præſumpſerit? Nunquid credendum eſt, quōd pro hoc tantopere inuigilarit publici interceſſoris oratio, vt intermiſſis ſuorum neceſſitatibus donari ſibi à Deo poſceret deſperatum nomen parentis, & alienæ munus ætatis? Non ita eſt, ſed dum ille ſolicitus pro ſalute populi ſupplicat, promiſſus eſt ei talis filius, per quem populus ſaluaretur. In tantum verò pro ſuſcipiendo filio non orauit, vt hoc fieri poſſe Angelo promittenti non crederet. ¶ Addit deinde Angelus naſciturū filij nomen, [Et habebit, inquit, nomen Ioannes:] quod interpretatur donum Dei, & gratia. Cur tanta Deo nominis electorum ſuorum cura fuit? Certè vt hac ratione & donorum ſuorum magnitudinem declararet, & donorum memoriam commendaret: vt ſi quando humana illis obliuio obreperet, ipſa nominis appellatio, & parentes, & filios ad recolendam Domini beneficentiam inuitaret, atq; ita magis in benefactoris dilectione proficerent, maioribusq; donis digni haberentur.

Incipit deinde cœleſtis legatus naſciturū filij laudes explicare. [Erit, inquit, magnus coram Domino, vinum & ſiceram non bibet.] Alij 24 coram hominibus, alij coram Domino magni eſſe perhibentur: horum autem vera magnitudo, illorum verò, ſi priori conferatur, magna non eſt. Hæc enim magnitudo conſtat ingenti patrimonio, ampla domo, magna familia, ſplendida menſa, molli ſtrato, cæterisque corporis delicijs: at verò coram Deo magnitudo diuerſa ratione in horum omnium contemptione, cœleſtiūq; bonorū poſſeſſione conſiſtit. Talis erat Ioānis magnitudo, qui his omnibus fortunæ opibus deſtitutus, deſerto pro domo, ſolitudine pro familia, cilicio pro veſtibus, & locuſtis, melleq; ſylueſtri pro varijs ciborū delicijs utebatur. Nullus ibi iocus, nullus antè paratus cibus, nullus ibi famulus, nihil proſus eorū quib⁹ humana vita alitur, & recreatur. Ad eā quippe vir ſanctus paſimoniā redactus erat, vt quomodo terra pecoribus alimēta ſine vilo cultu, & arte præſtat, ita & illi præſtaret: & qui

E. e. 4 in vita.

Eusebius
Emiss.

in vita similis erat Angelis, in victu & vitæ cultu se ipsum mirabili quadam parsimonia ad vilitatem pecorum deijceret. Nam locustæ, de quibus hîc sermo est, herbarum radices esse à multis creduntur, quæ nec ignis vsu, nec vlla cõditura egent. Qui autẽ hoc tã vili cultu & victu vtitur, magni quidẽ illi, non tamẽ apud homines, sed apud Deũ sunt. Cuius autem virtutis sit hoc modo victitare, breuiter ex vno D. Hiero. verbo colligere licet, qui ad Eustochiũ scribens, de se ipso sic ait; Cũ post multos annos, domo, parentibus, sorore, cognatis, & (quod his est difficilius) consuetudine lautioris cibi propter regna cœlorũ me castrassem, Hierosolymã militaturus perrexi. Quẽ locũ vbi legissem, demiratus sum, virũ sanctũ difficilius sibi esse dixisse, à cultioris cibi cõsuetudine abstinere, quàm omnia quæ in mũdo charissima habentur, domũ, parẽtes, sororem, cognatos, & natale solum reliquisse. Verũ hoc nemini mirũ videri debet: quoniam aliud est semel in vita his omnibus renũciare, aliud singulis per omnem vitã diebus crucẽ abstinentiæ ferre, & corpori delicias suas avidissimẽ exquirenti, pro dulcibus epulis amara fercula ministrare.

Quæret autem aliquis, cur Ioannes, qui Spiritu sancto plenus, & in gratia confirmatus, lethaliter peccare non poterat, innocentissimum corpus suum tanta asperitate macerauerit? Nec de illo solum, sed de omnibus ferẽ Sanctis, ac præcipuẽ de anachoritis illis idẽ quæri meritò potest. Si quis enim Sanctorum historias, atque illorũ præcipuẽ, quas Palladius & Theodoretus literis consignarunt, attentius legerit, vix aliud in eis quàm mirabiles abstinentias, & continuum orandi studium deprehendet. Huius rei cũ multas alio in loco causas assignauerim, duas modò afferam, quæ mihi præcipuẽ fuisse videntur. Quarum altera est, quòd hac ratione viri Sancti omnium peccatorum occasiones velut vno ictu abscindere volebant. Cõstat enim ex Apostoli sententia, malorum omnium radicem esse cupiditatem. Dum enim terrenas opes aut parare, aut augere, aut ab iniuria tueri volumus, dum aut alijs ipsi hac de causa negotium exhibemus, vel nobis alijs exhibent, fieri vix potest vt non frequenter multis criminibus irretiamur. Cũ igitur viri sancti hoc malorum omnium feminarium vitare decreuissent, vili cultu, & modico cibo, eo quẽ parabili contenti erant, ne occasione lautiora quærendi, in huiusmodi laqueos inciderẽt. Quia in re canes è Nilo bibentes imitati esse videtur, quos ferunt currentes aquam paulatim attingere magis quàm bibere: ne videlicet, si aliquam in bibẽdo moram fecerint, à crocodilis, cæterisque serpẽtibus, qui in eo flumine abundant, dilacerentur.

Ad hunc

28 Adhunc ergo modum viri Sancti humanæ vitæ subsidia parcissimẽ ex venenato huius mundi flumine carpebant, ne si plenius eo sese ingurgitare vellent, commercium cum eo habere cogerentur, & lethali serpentum morfu, qui in eo plurimi degunt, sauciarentur. Hæc igitur prior huius tantæ asperitatis causa extitit. ¶ Vt autem alteram intelligere facilius possitis, scire oportet ex D. Dionys. sententia, hũc in rebus ordinem à Deo sapientissimẽ fuisse præfixum, vt quod summum est in aliquo rerum genere, id quod est in superiori genere infimum attingeret; quò rerum conditarum series, & veluti catena, hoc mutuo nexu continuaretur, & inter sese cohæreret. Hunc autem ordinem videmus inter elementa mundi seruari: inferiora nam quæ elementa superiorum naturam altera qualitate attingunt. Idem autem in alijs rerum generibus animaduertere licet. At in proposito nostro Sanctorum hominum mentes, beatis illis mentibus, quæ in cœlo resident, vitæ puritate, ac moribus proximi esse studet; ideo quæ obnixè dant operam, quantum humanæ imbecillitati fas est, vt supernarum mentium aliqua saltẽ ex parte perfectionem attingat, earumquæ & in vita puritatem, & in officio assiduitatem, & perseverantiam imitentur. Supernarum autem mentium officium est (quoniam corpore carent) omnibus corporeis functionibus, & officijs relictis, solius conditoris amori, & contemplationi inhærere, nec vnquam ab hoc opere feriari: hoc est enim quod Ioanes ait, eas requiẽ die ac nocte non habere, dicentes, Sãctus, sanctus, sanctus Dominus Deus Sabaoth. Requiem autẽ ab hoc officio non habere, est omnẽ ipsarũ requiem, & felicitatẽ in hoc vno positam esse. Ad hanc ergo adeò sublimem gloriam Sancti viri eodem spiritu acti aspirabant, in hoc vnum neruos omnes intendebant, vt fixam mentis aciem in vno Deo semper haberent, nec ab eo, quatenus fieri põsset, oculos vsquam deflecterent. Hoc igitur omnibus viris Sanctis propositum est, vt omne tempus, quo de Deo non cogitant, vel diuina præcepta non exequuntur, reputent se perdidisse. Quia verò in corpore agentes, corporeis necessitatibus subijciuntur, dant operam, quantum possunt, vt corporis necessitatibus non seruiant, sed provideant; non delicijs illud foueant, sed sobriè alant; non quid eius cupiditas, sed quid arctissima necessitas exigat considerantes. Vnde quemadmodum Mathematici dicunt, sphaericum corpus in indiuiduo puncto planum corpus attingere: ita ipsi velut in puncto terram, atque terrena bona contingunt, vt protinus à terrenis curis liberi, atque soluti in sublimia ferantur. Itaque

Ee 5 aqua-

31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100

aquilarum naturam imitantur, quæ semper in sublime volant, nec ad terram deprimuntur, nisi cum fame urgentur; quam cum expleuerint, protinus supera loca repetunt. Talis fuit beatus Franciscus, paupertatis exemplar atque magister, qui penè nudus in hoc seculo vixit. Tales omnes antiqui eremi patres; tales filij Prophetarum qui (vt D. Hiero. ait) veteris testamenti monachi fuerunt. Hi namque turbis urbium derelictis, & prope fluentem Iordanis casulas ædificantes, in polenta, & herbis agrestibus victitabant. Talis denique Prophetarum maximus, & anachoritarum velut antistes Ioannes Baptista fuit: qui vt cæteris dignitate superior, ita in victu, & cultu parior extitit. Quæ quidem virtus tantò in illo fuit mirabilior, quantò mens eius diuinis muneribus erat plenior. Sciuit enim (vt Euseb. Emiss. ait) quòd non sufficeret eligentis gratia, nisi inuigilaret collaborantis industria: sanctificatus quidem est, nec tamen de sola Dei dilectione securus, agonibus ieiuniorum, & laboribus abstinentiæ, atque iustitiæ diuina in se vota seruare contendit. Hactenus ille. Quid ad hæc dicemus fratres, qui tantopere ab hoc spiritu, & gratia distamus? qui non in solitudine, vt Ioannes, sed in medio laqueorum positi sumus, & tamen sic vitam instituiamus, vt omnes curas & cogitationes nostras ad terrena bona, & cultum corporis conferamus? Quantò aliter viri Sancti, de quibus scriptum est; In paucis vexati, in multis benè disponentur? At contra periculum est, ne nobis accidat, vt in paucis oblectati, huius vitæ vsuram, & voluptatem pœnarum æternitate commutemus. Hoc enim illa Saluatoris verba comminantur? Væ vobis diuitibus, qui habetis hinc consolationem vestrâ. Et illa item Iacobi Apostoli; Agite nunc diuites, plorate, ululantes in miserijs vestris, quæ aduenient vobis. Diuitiæ vestræ putrefactæ sunt, & vestimèta vestra à tineis comesta sunt: aurum & argentum vestrum æruginauit: & ærugo eorum erit vobis in testimonium, & manducabit carnes vestras sicut ignis. Thesaurizatis vobis iram in nouissimis diebus. Epulati estis super terram, & in luxurijs enutristis corda vestra.

Sed ad finem properantes, cum hanc abstinentiæ laudè, multasq; alias Zachariæ Angelus enūciaffet, ille tatarū rerū magnitudine stupefactus, hæsitare de Angelica promissione cœpit. Quam is culpam nouè mensum silentio castigauit: quòd tamè in filij natiuitate solutū est. Tunc enim laxatū est vinculū linguæ eius, & loquebatur benedicens Deū. Qua ex re diuinæ misericordiæ lenitatem D. Ambros. colligit his verbis; Vide quàm bonus Deus, & facilis indulgere peccatis.

34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100

catis. Nō solum ablata restituit, sed etiā nō sperata cōcedit. Nemo ergo diffidat, nemo veterū cōscius delictorū, præmia diuina desperet, Nouit Dñs mutare sententiam, si tu noueris emendare delictum.

Quia verò Zacharias sacerdos, sacerdotij, & legis veteris typū gerit, nō sine mysterio is ante Ioānis natiuitatē mutus, in Ioānis verò, id est, gratiæ natiuitate eloquēs factus est. Hac enim imagine intelligimus, legē ante Ioannis aduentū elingūē, & mutam, hoc est, obscurā, & inaccessam fuisse; quæ tñ post eius aduentū in Euangelij luce patefacta est. Eius autem obscuritatē Isaias declarat his verbis; Erit omnis visio quasi verba libri signati, quem cum dederint scienti literas, dicent, Lege istū: & respōdebit, Non possum; signatus est enim. Et dabitur liber nescienti literas, diciturq; ei, Lege, & respondebit, Nescio literas. Hac enim de causa Apostolus super corda Iudeorum velamen positū esse ait: quia videlicet lex illis obducta, quoniā elinguis, & muta erat. Quid enim in lege, & Prophetis Christi morte & passione apertius? At tantū abest vt hoc Iudæi intelligerent, vt dicerent, Nos audiuius ex lege, quia Christus manet in æternū. Quid item tam multis in locis apertius, quàm Gentium vocatio prædicta fuerat? At cum fideles, qui ex circumcisione crediderant, Spiritus sancti gratiam in nationes effusam viderunt, obstupuisse perhibentur, quòd in nationes Spiritus sancti gratiæ effusa esset, quæ res ab eorum cogitatione longissimè aberat. Muta enim illis erat eo tempore lex, quæ deinceps in manifestatione gratiæ loqui cœpit. Quia enim legis, & Prophetarum vaticinia per Christum impleta sunt, ipsa rerum adimpletio, vaticiniorum manifestatio fuit. Quid verò abstrusæ legis figuræ, atque vmbre? An non ipsæ quoque adueniente corpore, & veritate patefactæ sunt? Vbi enim innocentissimi agni sanguine & sacrificio à Diaboli seruitute & potestate mundus est liberatus, & peccata hominum expiata, tunc apertè fideles intellexerunt, quid sibi omnia illa veteris legis sacrificia, effususque pecorum sanguis designaret.

Sed operæpretium erit animaduertere, quid nam muta olim lex nunc apertè loquatur. Certè vix aliud, quàm quod idem Zacharias in Cantico suo declarauit, cum dixit; Benedictus Dñs Deus Israël, quia visitauit, & fecit redemptionem plebis suæ. Vbiq; enim lex summum Christi Seruatoris nostri beneficium loquitur, Christum prædicat, Christum resonat, quem omnia sacramenta, sacrificia, & ceremoniæ veteris legis varijs modis adumbrabant. Cum enim humani generis redemptio omnium diuinorum beneficiorum maxi-

maximum sit, voluit illud cœlestis Pater in omnibus ferè sanctorum 37
 literarum paginis adumbrari, ne vnquam tanti beneficij memoria
 animis nostris elaberetur. Si enim idem Dominus liberationem ab
 Ægyptiaca seruitute Iudæorum animis adèd infixam esse voluit, vt
 Exod. 13. diceret, Erit hoc quasi signum in manu tua, & quasi appensum quid
 ob recordationem ante oculos tuos; quid pro liberatione à Diaboli
 potestate, & æterna captiuitate à nobis exiget? Hoc æstimari vt cun-
 que potest, verbis explicari non potest. Hæc ergo tanta Seruatoris
 nostri charitas, fratres, tanta bonitas, & misericordia, tantæque salu-
 tis exhibitio acerrimos nobis stimulos addere debet, vt tantæ salu-
 tis autorem colamus, illum veneremur, illius laudes perpetuò decā-
 temus, illius gloriam ardentissimè sitiamus, illum toto pectore, to-
 tisque viribus diligamus, ad illiusque dilectionem omnes homines
 incendere studeamus; vt hac pietate, & religione summi huius be- 38
 neficij memoriam recolentes, eiusdem beneficij fructum, hoc est,
 cœlestis hæreditatis patrimonium percipere mereamur.

IN EODEM FESTO BEATI IOANNIS
 Baptistæ Concio secunda; in qua, post Euangelicæ lectio-
 nis enarrationem, quinque præcipuè Ioannis vir-
 tutes, & laudes explicantur.

T H E. Erit magnus coram Domino. Lucæ. i.

Guerricus. Oc discrimen inter Ioannis Baptistæ prædicationem
 & nostram Guerricus Abbas esse testatur; quòd nos 39
 quidem perfectiùs loquimur, quàm viuimus: ille ve-
 rò multò perfectiùs viuebat, quàm loquebatur, quã-
 uis perfectissimè loqueretur. Nos quippè frequenter
 de perfectionis virtute loquimur, cum simus ipsi imperfecti; ille cõ-
 trà, qui perfectissimus erat, ad humanæ se infirmitatis captum ac-
 commodans, non quæ ipse faciebat, sed quæ infirmi auditores susti-
 nere poterant, edocebat. Militibus ergo ad eius doctrinam confluẽ-
 tibus aiebat; Neminè cõcutiatis, neq; calumniã faciatis, & estote cõ-
 tenti stipendijs vestris. Turbis autè ad eum veniẽtibus, Qui habet, in-
 quit, duas tunicas, det nõ habẽti; & qui habet escas, similiter faciat.
 Itaque iustitiæ, & misericordiæ operibus salutẽ hominũ definiebat,
 alios ab iniuria deterrens, alijs misericordiam commẽdãs. Sic igitur
 summus

*Lucæ. 3.
 Ibidem.*

2 summus ille vir se infimis aptabat. Idem in Paulo exemplum ha-
 bemus; qui se eadem de causa infirmis tanquam infirmum exhibere 1. Corin. 9.
 curabat: idemque alibi, Siue, inquit, mente excedimus Deo, siue so- 2. Corin. 5.
 brij sumus, vobis: hoc est, si quando humanæ naturæ fines, diuino
 spiritu elati, transcendimus, hoc, solo Deo teste, ad eius gloriam faci-
 mus: siue ab hoc culmine ad humanę infirmitatis mēsuram nos ac-
 commodamus, hoc ad vestram salutem agimus. ¶ Hæc est fratres re-
 gula, quæ cunctis concionatoribus seruanda proponitur: quam nos
 tamen in hodierna concione non vsquequaq; seruare possumus.
 Cum enim suscepti officij ratio, & præsentis diei solennitas à nobis
 exigat, vt altissimas beati Ioannis virtutes prædicare debeamus, ne-
 cessariò faciendum est, vt multa dicamus, quæ facultatis nostræ men-
 suram longè superent. Ea verò dicemus, non vt sciatis Ioãnem fuis-
 se sanctissimum (quid enim ad me pertinet, si, cum ipse perditè vi-
 uam, illum fuisse sanctissimum credam) sed vt vos ad virtutum eius
 3 imitationem (quatenus cuique licet) accendam. Hæc enim de causa
 nobis Ecclesia Sanctorum festa proponit; non modò vt illos san-
 ctissimos fuisse sciamus, sed vt præcipuas eorum virtutes imitari stu-
 deamus, cum idem nobis omnibus sit Dominus, qui neminem à se
 excludit, nullique gratiæ suæ opem denegat, paratus omnibus dare,
 si non desit qui suppliciter velit petere. Quòd si ad singularem Ioan-
 nis sanctitatem nemo nostram peruenturus sit, satis erit, vt quemad-
 modum quidam Ciceronis saltem vmbra in dicendo assequi cu-
 piebant, sic nos, si non solidam & expressam Ioannis virtutem, at
 eius vmbra & effigiem aliqua ex parte referamus. Nam & qui pue- 4
 ros scribere, & formare literas docent, absolutissima illis literarum
 exēplaria proponunt: quæ si illi talia reddere nequeunt, ad illa tamen
 exprimenda, quantum per ætatem licet, aspirent. Magna ergo & ex-
 celsa exempla nobis ad imitandum proponere debemus: quoniam
 (vt rectè Fabius dixit) altiùs ibunt qui ad summa nitētur, quàm qui
 præsumpta desperatione, quòd velint, euadendi, protinus circa ima
 substiterunt. Vt igitur hoc affectu atque animo, sanctissimi huius
 præcursoris virtutes tractare possimus, cœlestem opem, sacratissi-
 mæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

¶ Primo loco lectio sancti Euangelij breuiter explananda est, quò
 postea in commemorandis beatissimi Ioannis virtutibus longiores
 esse valeamus, [Elisabeth (inquit Euangelista) impletum est tempus pa-
 riendi.] Cum hi beati coniuges, Elisabeth & Zacharias, in confinio
 vtriusque

Simil.

Quintil.

Simil.

Hebræ. 7.

Ioan. 2.

Lucæ. 1.

Levi. 14.

vtriusq; legis, veteris scilicet, ac nouæ vixerint, nihil mirū, si vterque nobis aliquid vtriusq; termini repræsentent. Hæc enim earū rerū natura est, quæ in medio aliarū conlittutæ sunt. Sic enim aurora, quæ inter diem & noctē media est, partē quidē diurnæ lucis, partē verò tenebrarū & noctis continet. Elisabeth ergo dū sterilis est, veterē legē designat; dum verò Ioannē, id est gratiā parit, Euangelicæ vbertatis gratiā repræsentat. Sterilis enim erat lex, quæ literam occidentē, non spiritum viuificantem habebat: ideoq; (vt Apostolus ait) neminem ad perfectum adduxit. Nondū enim de Spiritu sancto plenius cōceperat, vt spirituales filios pareret: siquidem nondum erat spiritus datus, quia Iesus nondum erat glorificatus. Grauida tamen Christo erat, quia legibus, & sacrificijs, varijsque figuris intra se Christū Dominum inclusum tenebat. Hanc tamen sterilem legem adueniens Christus Dominus nouo partu fœcundauit, eiusque sterilitatem in fœcunditatem commutauit. Ille enim qui in nuptijs aquam mutauit in vinum (quò significare voluit, se aduentu suo frigidam legis literam in spirituale diuinæ gratiæ vinum commutaturum) is etiam vbi aduentu suo fœcunditatem sterili fœminæ concessit, sterilem legis literam in Euangelij gratiam transtulit. ¶ Nec mysterio vacat, quòd sancta fœmina, cum se partui vicinam esse videret, intra domus suæ penetralia delitescens, aiebat, Quia sic fecit mihi Dominus in diebus, in quibus respexit auferre opprobrium meum inter homines. Quibus verbis sterilitatis infamiam, quæ eo tempore probro dabatur, singulari Dei beneficio à se ablatam gratulabatur. Quæ quidem res mirè quadrat in legem, cuius Dominus opprobrium aduentus sui beneficio sustulit. Imperiti enim & infideles homines, multa, quæ varijs sacrificijs, & legalibus ceremonijs lex præcipiebat, superstitionis magis quàm religionis speciem referre dicebant. Quod (vt alia præmittam) exemplo sacrificij, quod leprosis indicebatur, confirmabant. In eo namq; duo passeres offerendi erant; quorum alter in vase fictili erat immolandus, eiusque sanguine leprosus hyssopo (quæ ligno cedrino, coccoq; bis tincto alligari debebat) aspergendus, alter verò ad volandum liberè dimittendus. At si in hoc sacrificio duplicem Christi Domini naturam consideres (quarum altera ab omni passione, & morte libera; altera in cruce immolata, pretioso sanguinis sui cruore mūdi lepram sustulit) an non tibi legis illius opprobrium, redemptionis humanæ sacramentum videbitur? Quid verò illa ligni cedrini cū hyssopo cōiunctio (quæ cocco bis tincto ligabatur, nisi altissimæ diuinitatis cum sacra humanitate vnionē designat.

8 signat? quam ardens atque incensa diuinæ gloriæ & humanæ salutis charitas (quæ cocco illo bis tincto adumbrabatur) effecit. Talis enim hyssopus, hoc est, Dei filius, humana carne circumdatus, peccatorum omnium lepram emundat. Ideoque Regius Propheta hac se hyssopo aspergi postulabat, vt post atram peccati nigredinem niue candidior appareret. Quid igitur hoc mysterio gloriosius; quòd tamen sub humili legis litera latitabat? Hoc est igitur illud legis opprobriū, quòd aduentu suo Christus sustulit. Sed ad historiam redeamus.

[Et audierunt (ait Euangelista) vicini & cognati eius, quia magnificauit Dominus misericordiam suam cum illa, & congratulabantur ei.] Apertè homines hunc partum diuinæ misericordiæ tribuebant, quia in eo duplex fœcunditatis impedimentum, senectutis videlicet, ac sterilitatis, diuina virtute sublatum est. Atq; hac potissimum de causa in desperata parentum ætate Ioannem Dominus & concipi, & nasci voluit, vt liquidò homines eam sobolem non humanæ virtutis, sed diuinæ gratiæ beneficiū esse agnoscerent: atq; hoc argumento & Deo in rebus etiam desperatis fidere, & beneficijs eius grati esse addiscerent. Qua de re sic Rauenas: Sterilitas senectute exaggeratur extrema; & ab spe generandi totum subducitur quicquid est corporis & naturæ: & ne vel cogitatio sobolis vlla remaneret, ad id peruentum est temporis, & ætatis, quo, transacto calore vitali, mortale frigus sterilis iam viscera possidebat: vt genitor ipse cognosceret, inde iā per hominem non posse nasci hominem, vnde abscesserant res humanæ. Sic, sic fratres, duris hominū præcordijs credulitas asseritur, & inseritur fides, & tunc totum diuinum creditur, cum fuerit nihil humanum. Hactenus Rauenas. Sequitur deinde. [Et factum est in die octauo venerunt circumcidere puerum, & vocabant eum nomine patris sui Zachariam. Et respondens mater eius, ait, Nequaquam, sed vocabitur Ioannes. Et dixerunt ad illam, Quianemo est in cognatione tua qui vocetur hoc nomine.] Verè ita est, quia cum Ioannis nomen, gratiam significet, quamuis multi essent, qui hoc nomine vocarentur, pauci tamen erant, in quos nominis huius ratio caderet, donec ille veniret, de cuius plenitudine omnes acciperent gratiam pro gratia: hoc est, propter singularem aduentus sui gratiam, ipsi quoque gratiam acciperent, quæ illos Deo gratos efficeret. Hanc autem de Ioannis nomine controuersiam Zacharias pater diremit, qui rogatus filij nomen, postulatis pugillaribus, cum piæ vxoris voluntate consentiens, scripsit, Ioannes est nomen eius.

Psal. 50.

Rauenas

Ioan. 1.

Impos

Imposito ergo à patre nomine, [apertum est ilico os eius, & lingua eius, & loquebatur benedicens Deum. Quibus verbis benedicebat? Benedictus, ait, Dominus Deus Israël: quia visitauit, & fecit redemptionem plebis sue.] Dum ergo Ioannes nascitur, diuturnum patris silentium soluitur: nec soluitur modò, sed etiam Prophetico spiritu loquentis petus impletur. Vt enim vtero matris inclusus, gaudio suo matrem & Spiritu sancto impleuit: ita cum in lucem fuit editus, patrem eodem Spiritu repleuit. Quo Spiritu actus, pulcherrimum illud carmen edidit, quo humanæ redemptionis beneficium celebrauit. Sic enim ait, [Benedictus Dominus Deus Israël: quia visitauit, & fecit redemptionem plebis sue.] Quam in re non parua admiratione dignum est, quòd cum sanctus hic sacerdos tam nouis, atq; miris à Deo beneficijs, tali præfrito filio, fuerit ornatus, sic tamen summi huius beneficij magnitudine stupefactus est, vt eorum omnium quodammodo oblitus, hoc solum prædicet, hoc decantet, hoc miris in cælum laudibus efferat, & pro hoc vno deuotissimas Domino gratias agat. Et quidem amissam loquendi facultatem recepit; Spiritu sancto, & Prophetico lumine repletus fuit; Euangelij arcanum, & incarnationis Dominicæ sacramentum, Spiritu docente, cognouit, ac cecinit; filium desideratissimum, tot titulis insignem, recepit; nec filium modò, sed Prophetam, & plus quam Prophetam, sterilitatis macula è domo sua, cunctis admirantibus, & gaudentibus, deleta; & tamen tot beneficiorum, quæ illius animum mirè exhilarare, atque afficere poterant, velut oblitus, pro hoc ineffabili communis salutis beneficio gratias agit, dicens,

[Benedictus Dominus Deus Israël: quia visitauit, & fecit redemptionem plebis sue.] Visitauit enim nos apprensus in carne Dominus, & longius à se recedentes ineffabili benignitate quæsiuit. Visitauit quasi medicus agrotos, qui vt inueteratum superbix nostræ morbum sanaret, nouum nobis stupendæ humilitatis suæ exemplum, velut antidotum salutare adhibuit. Fecit verò redemptionem plebis suæ, qui venundatos homines sub peccato, & antiqui hostis seruituti addictos, oblato sanguinis sui pretio redemit. Vnde opportunè nos hortatur Apostolus, dicens, Empti estis pretio magno; glorificate, & portate Deum in corpore vestro. Plebem autem suam appellat, non utique quam veniens plebem suam reperit, sed quam visitando, & redimendo suam fecit. Vultis enim audire qualem eam inuenerit, qualemque reddiderit? Hoc nos idem Zacharias in huius Cantici sine docet, [Visitauit, inquit, nos Dominus Oriens ex alto. Illuminare

his qui in tenebris, & in umbra mortis sedent, ad dirigendos pedes nostros in viam pacis.] Inuenit ergo nos sedentes in tenebris, & in umbra mortis; hoc est, longa peccatorum, & ignorantix nocte depressos, atque hostis antiqui fraude circumuentos, & infinitis propè errorum tenebris, & obscura caligine circumfusos. At verò splendidiſſimus ille iustitiæ Sol, discussis errorum tenebris, veritatis cognitione animos nostros imbuit, & doctrinæ suæ luce certum nobis iter in beatas illas æternitatis oras aperuit. [Erexit præterea cornu salutis nobis, in domo David pueri sui:] quia humanæ salutis autorem, atque propugnatores ex Davidis familia suscitauit: quia oracula omnia Prophetarum impleuit: quia iuramentum, quod iurauit ad Abraham patrem nostrum, feliciter, & clementer præstitit, in cuius semine vniuersas cognationes terræ seruandas promisit. Quam eius promissionem, velut in luce iam Euangelij positus, apertissimè declarauit, cum dixit, [Vt sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati, seruiamus illi, in sanctitate & iustitia coram ipso, omnibus diebus nostris.] Quod perinde est ac si diceret, iam non est cur Diaboli, mundi, aut carnis, potentissimorum hostium nostrorum metu à De seruitute abducamur, cum ea gratiæ plenitudo per Christum omnibus proposita sit, vt per eam tota inimicorum nostrorum vis & potentia comprimatur. Iam verò quod in sine Cantici, nati pueri mentionem facit, nõ sibi hoc nomine gratulatur, quòd noua prole fuerit auctus, sed quòd is videlicet huius tanti mysterij nuntius, & præco futurus esset. Usque ad eum enim huius tanti beneficij fulgor mentis eius oculos perstrinxerat, vt omnia alia, quamlibet maxima beneficia, obscura ei & exigua viderentur. Et quidem nisi incredulitatem eius sanctus Euangelista amissæ vocis causam fuisse docuisset, meritò existimare possemus, stuporem tanti mysterij mutum eum & elinguem reddidisse.

Ex hac gratiarum actione colligitur, quid in oratione sua vir sanctus à Domino postulauerit, cum illi Angelus dixit, Ne timeas Zacharia, quoniã exaudita est oratio tua. Pro eo igitur nunc gratias agit, quòd eius oratio esset exaudita. Cum ergo nõ pro nato filio, sed pro mundo redempto gratias agat, consequens est, illum antea non pro filij natiuitate, sed pro mundi redemptione preces ad Dominum fuisse. Hoc autem apertè docet Petrus Chrysol. his verbis: Puras ne sacerdos tantus sic est populi, sic vniuersitatis oblitus, vt de conceptu veteranæ cõingis, de partu desperatæ sterilis rogaret, vt sibi soli legatus omnium tunc adesset, vt aduocatus omnium pro se singulariter oraret, vt tantum pontificatus officium intra domesticas apta-

Chrysol.

ret. curas, inter familiares clauderet, & occuparet angustias, & incen- 17
sum totius plebis in solum desiderium proprii pignoris addiceret ve-
teranus antistes, ac tali desiderio grandævus, & ipsam tempus iam
respicens ad partum succenderetur intempestivum? Absit, fratres,
absit ut hoc de sancto Zacharia fidelis anima suspicetur. Et quidem
Angelus in hoc fuisse refert totius supplicationis effectum, dicens,
Exaudita est deprecatio tua: & vxor tua Elisabeth pariet tibi filium.
Si Angelus ad petita respondit, Sacerdos pro solo pignore suppli-
cavit: si pro omnibus egit supplicatio sacerdotis, cur Angelus de so-
lo pignore retulit impetrata? Quid tenemus, quid diu suspendimus
animos auditorum? Quam non sibi soli, sed omnibus affuerit iste ve-
nerandus antistes; quam responderit Angelus vniuersis, apparet ex
officio Ioannis, qui in hoc destinatus à Deo est, ut esset vox Christi,
ad Christum sua reseruatus ad tempora, esset præco iudicis præsen- 18
tiam clamaturus, esset poenitentiae populos Christi vocaturus ad ve-
niam; quam sacerdos ergo iste iam sui nescius, iam sibi mortuus, ex-
traneus coniugi, soboli iam negatus, egerit omnibus, omnibus impe-
travit, mox Angelo referente discamus. Et multi, inquit, in natiuitate
eius gaudebunt. Non est vnigenitus, qui est cunctorum creatus
ad gaudium. Haecenus Rauen.

Quid igitur ex his sequitur fratres, nisi ut nos quoque, quorum
gratia hæc mysteria celebrantur, tam magnificis diuinæ pietatis be-
neficijs donati, cum eodem Zacharia immortales tantorum donorum
largitori gratias agamus, dicentes, [*Benedictus Dominus Deus Israel:
quia visitauit, & fecit redemptionem plebis suæ.*] Hæc breuiter de Euan-
gelica lectione, nunc ad eximias præcursoris laudes, & virtutes ve-
niamus. 19

§. I.

¶ Cum inter cætera laudum insignia, in quibus beatissimus præcur-
sor eluxit, hæc etiam numeretur, quod Ioannis nomen illi inditum
fuerit (quod gratiam significat, & diuinæ gratiæ magnitudinē, quæ
in illum conferenda erat, declarat) ab ipso gratiæ nomine exordien-
dum nobis est, ut qua ratione hoc illi splendidissimū nomen conue-
niat, explicemus. Duplex esse genus gratiæ Theologi definiunt: alte-
rā operatē, alterā cooperantē: hoc est, alterā, qua Deus nos ob immē-
sam bonitatē suā ante omne meritū gratuitò præuenit (qualis est eo-
rū gratia, qui in utero sanctificantur) alterā, qua ab eo excitati, & ad-
iuti, nos cū illo, & ille nobiscū operatur. Cū autē Ioānes gratiæ no-
mē obtineat, utroque gratiæ genere mirū in modū excelluit. Nam &
magna

20 magna atque miranda illi dona ante omne meritum collata sunt; &
magna atque miranda idem diuina gratia adiutus, operatus est. De
priori genere gratiæ in præcedenti concione differuimus, cū mag-
nifica dona, quæ à Deo percepit (quibus Christi Domini simili-
tudinem in vita sua expressit) enumerauimus. Nunc de secun-
do gratiæ genere nonnulla dicamus; hoc est, de virtutibus, in quibus
beatissimus Ioannes, cooperante Dei gratia, potissimum emicuit.

Inter quas prima se nobis eius solitudo offert; quæ tãtò in eo mi-
rabilior extitit, quantò is per ætatem imbecillior ad eremiticæ vitæ
labores perferendos erat: sic enim Lucas de illo refert: Puer autem
crescebat, & confortabatur spiritu, & erat in desertis vsque in diem
ostensionis suæ in Israel. Puer igitur in tenera adhuc ætate constitu-
tus, eremiticam vitam agebat. Quæ res, quàm sit admiratione digna,
21 ex illa D. Hiero. sententia colligi potest, qui ad Rusticum monachū
de hoc vitæ genere scribens, ait; De ludo monasteriorum volumus
huiusmodi egredi milites, quos dura eremi rudimenta nõ frangant,
qui specimen conuersationis multo tempore dederint, qui omnium
fuerint minimi. Si igitur hoc vitæ genus non tyronibus, sed vetera-
nis militibus conuenit, qua admiratione dignum est, paruulum Ioā-
nem hoc vitæ genus elegisse, illudque perpetuò retinuisse? Miramur
Paulum primum eremitam, & Hilarionem; quorum ille sedecim an-
nos natus, iste quindecim, eremiticam vitam elegerunt: quantò ve-
rò mirabilius est, puerulum adhuc teneris sub annis hanc viuendi
rationem elegisse? ¶ Adde etiam, quod natura hominem (quem in-
ermem, nudum, & rerum omnium inopem genuit) quò eius ino-
piæ prouideret, animal politicum & sociale fecit, ut multorum arti-
bus & officijs, quod inopi naturæ deerat, suppleretur. Quidquid
22 enim opificū est in magna ciuitate, vni ferè homini necessariū est.
Quò autē vel sexus, vel ætas est infirmior, hòc pluriū rerum admini-
culis fulciēda, atque sustinēda est. Qua ergo ratione sanctus hic puer
in tã infirma teneraque ætate deserti solitudinē, atque inopiā perferre
poruit? Sed operæpretiū erit huius imaginē vobis ob oculos ponere.
Si quis in deserto errās, puerū hūc in vasta illa eremi solitudine inue-
nisset, an nõ mirabūdus illū interrogasset, Quis te, sancte puer, huc
aduexit? quid hūc agis? quid moliris? Cæteri pueri in ætate ista aut præ-
ceptoribus operā dant, aut cū cõtubernalibus in platea ludūt, aut in
aliquo officio domi, ruri ve exercentur. Tu ergo sancte puer, qui in
hoc squalenti deserto, sine præceptore, sine literarū studio, sine co-
uis pueris versaris, quid hic negotij geris? quomodo vitā hāc, rerum
Ff 2 omnium

omniū indigā, ferre potes? vbi habitas? vbi cubas? vbi ab injurijs, & 23
inclemētia cœli defenderis? vnde tibi cibum, vnde vestē, vñ reliqua
ad vsum vitæ necessaria paras? Quæ nam hæc est professio, & religio
quā profiteris? Cur tam rigidū vitæ propositū arripuisti? quod sce-
lus tuum? quæ crimina in tam tenera ætate admittere potuisti, quæ
tam aspera vitæ institutione luenda sint? Ad hæc quid ille respon-
dere potuisset, nisi se à Spiritu sancto in illam solitudinem adue-
ctū, illius ductū sponte sequutum fuisse? Nec mirum esse, puerum in
deserto solitariam vitam agere, qui in visceribus matris delitescens,
autorem suum diligere, colere, & venerari iam pridem cœpisset.

Inquisitione autem dignum est, cur Spiritus sanctus, qui huius
beati pueri mentem sibi in domicilium, viuūque templum, antè
etiam quàm nasceretur, elegerat, voluerit illum non modò in hac
ætate, sed tota etiam vita in eremo commorari. Multæ sunt huius 24
diuini consilij causæ, sed illa non postrema est, quam huius diei hym-
nus, laudibus eius dicatus, memorat: quòd videlicet ea ætate mundū
fugerit, ne leuī saltem maculare vitam fame possit. Sancti enim vi-
ri maxima cura, leuissima etiam peccata vitare conantur: partim
quòd ex Saluatoris doctrina sciunt, de omni etiam verbo otioso red-
dendam esse rationē: partim etiam, quòd delicatissima sit piorum ho-
minum mens, quæ vel minimis etiam delictis perturbatur, atque ita
minus apta atque idonea diuinis illuminationibus percipiendis effi-
citur. Est enim iusti viri anima instar purissimi speculi, quod leuissi-
mo etiam puluere, atque oris etiam anhelitu ita fœdatur, & obscura-
tur, vt nec aspicientis faciem reddat, nec luci obiectum splendorem
emittat. Quocirca vir iustus summo studio mētem suā ab omni ter-
renæ fœcis contagio puram, illibatamque seruare contendit, quò ad 25
diuina contemplanda aptior, puriorque sit. Constat autem solitudi-
nem ad vitæ puritatem, & innocentiam consequendam plurimum
iuuare. Ferè enim peccata omnia aditum sibi in animā nostram per
sensuum fenestras patefaciunt: alia enim per oculos, alia per aures,
alia per alios corporis sensus ad nos ingrediuntur: vnde est illa Pro-
phetæ querimonia; Intrauit mors per fenestras nostras, ingressa est
domos nostras. Per oculorum enim fenestras in Dauidis animam in-
gressa est mors, dum alienam vxorem vidit, & concupiuit. Hoc igi-
tur summum oculorum periculum Ecclesiasticus animaduertēs, di-
cere non dubitauit, Nequius oculo quid creatum est? Hinc in vitis
Sanctorum legimus, pium quendam sacerdotem oculis captum ad
cuiusdam Sancti tumultum multis precibus contendisse, vt illi viden-
di fa-

Simil.

Hiere. 9.

Eccles. 31.

26 di facultatē restitueret. Quod cum impetrasset, Missamque de more
celebrasset, vbi postea videndi periculum expertus esset, saluti ma-
gis animæ, quàm corporis, & interno magis lumini, quàm externo
prospiciens, ab eodem Sancto pristinæ cæcitatē remedium petijt,
& impetrauit. Ab huius igitur sensus periculo, imo & à multis alijs
liber est, quisquis in solitudine vitam agit. Nihil enim ibi est quod
cū periculo videre, vel audire, vel etiā loqui possit. Quis autem ea,
quæ per linguā delinquimus, enumerare valeat, cum illā Iacobus A-
postolus vniuersitatē iniquitatis appellat? Ab hac ergo malorū collu-
uione tutus est qui in solitudine viuūt. Quæ ex re liquet, puritatis, &
innocentiæ altricem atque custodem esse solitudinem. Ideoque nō
frustra solitudinem Hieremias Propheta commendabat, cum dice-
ret, Bonum est viro cum portauerit iugum ab adolescentia sua: fede-
bit solitarius, & tacebit. Quod quidem consilium idem sanctus va-
tes se sequutum fuisse testatur, cum ad Dominum ait, Sedebā solus; 27
quia comminatione replesti me. Quòd si hanc commoditatem ad-
benè vitendum captabat, qui Spiritu sancto plenus, & cœlestibus
armis instructus erat, quid de nobis sperandum est, qui his præsijs
destituti, inter tot laqueos versamur, vt Propheta dicat, Pluet super
peccatores laqueos? Quàm multos enim laqueos esse intelligebat, 28
quos pluuiæ guttis comparabat. Quòd si fortè quis dicat, se hos la-
queos minimè cernere; hoc planè argumento laqueorum, istorum
vim atque subtilitatem agnoscat, quòd frequenter illis indutus, ne-
que illos videat, neque se ab illis expedire queat. Non enim il-
los Vulcanus struxit, qui à Poëtis fingitur subtilissimum rete, quod
etiam oculorum aciem fugeret, fabricasse: sed illi tamen artifices ex-
truxerunt, de quibus scriptum est, Narrauerunt, vt absconderent la-
queos: dixerunt, quis videbit eos? Quocirca quisquis ab his laqueis
explicari optat, quamuis cum Ioanne solitudinem deserti nō adeat,
urbium tamen solitudinem, quantum illi fas sit, amet, & quærat. Fu-
gias sæpe publicum, fugias celebritatem, fugiasque præcipuè conuē-
tus maledicorum, & prauorum hominum (corrumpunt enim bonos
mores colloquia praua) secum habitet, secū viuat, secum & cū Deo
loquatur, si à tot laqueis liber esse desiderat. Hæc igitur prima Ioan-
nis virtus & excellentia fuit.

Sequitur alia, nempe admiranda vitæ asperitas, & carnis macera-
tio. Erat enim (vt ait Euangelista) vestitus pilis camelorum, & zo-
na pellicea circa lumbos eius, & locustas, & mel syluestre edebat. 30
Hanc autem victus, cultusque rationē Dominus in Euangelio com-
menda-

Lit. 7. mendauit, cum ait, Quid existis in desertum videre? hominem mol- 29
libus vestitum? Ecce, qui mollibus vestiuntur, in domibus regum
sunt. Hoc igitur vitæ cultu sanctus vir ad finem vsque vitæ in deser-
to perseuerauit. Quod si quæras, quomodo fragilis natura carnis
tamdiu potuerit in hoc vitæ genere durare; ad hoc respondemus, cō-
tinua paraleti spiritus solatia, mirasque orationis, diuinæque contē-
plationis delicias, seculi hominibus incognitas, hoc facile præstare
potuisse. Hæ namque tantò sunt maiores, quantò vita ipsa asperior
est. Hinc D. Hierony. posteaquam in Episto. ad Eustochium orandi
studium, & certamina sua, acerrimosque cum Dæmone conflictus
commemorasset, tandem subdit; Sicubi aspera montium, concaua
vallium, rupium prærupta cernebam, ibi meæ orationis locus. Et, vt
mihi testis est Dominus, post multas lachrymas, post cælo inhæren-
tes oculos, sæpe mihi videbar agminibus interesse Angelorum, & læ 30
tus gaudensque cantabam, Post te in odorem vnguentorum tuorū
curremus. Quis igitur non libenter eremi solitudinem perferret, si
se ita choris Angelorum sociatum frequenter cerneret? Si ergo San-
cti viri tantis in deserto delicijs fruebantur, quibus Ioannes fruere-
tur, qui tantò maiorem à Deo perceperat gratiam? Gratia namque
mensuram, charitatis magnitudo consequitur. Quod verò charitas
maior, eò quoque spirituales deliciae vberiores sunt, quæ ex dilecti
præsentia, & intima vnione amantis cum re amata consequuntur.
Quibus ergo delicijs fruere tur, qui non solum Ioannes, id est, gra-
tia, sed amicus etiam sponsi appellatus est, qui gaudio gaudet pro-
pter vocem sponsi! Et qui materni vteri angustijs inclusus, gestire
præ gaudio cœpit, cum Seruatorem mundi adesse cognouit, quo
gaudio, iam grandior, afficeretur, cum mirabile Dominicæ incarna- 31
tionis sacramentum (cuius ipse præcursor, & nuntius in mundum
venerat, cæteraque nouæ legis mysteria contemplantur? Adde etiã
verum esse quod Apostolus ait, nempe, pro mensura laborum, quos
religionis gratia suscipimus, diuinas consolationes pijs hominibus
distribui. Quo nomine delicias Sponsæ Angeli mirantur in Cantic.
Cant. 3. dicentes, Quæ est ista, quæ ascendit de deserto delicijs affluens? Cō-
stat enim, desertum, hoc in loco non secundum literam, sed secun-
dum spiritum accipi debere. Desertum verò spirituale est, cum anima
iusti eò deuenit, vt mūdo mortua cum Propheta verè dicere possit,
Psal. 72. Quid mihi est in cælo, & à te quid volui super terram? Defecit caro
mea, & cor meū, Deus cordis mei, & pars mea Deus in eternū. Quo-
ties igitur hæc fidelis anima terrenarū rerū desiderijs, voluptatibus-
que

32 que renunciat, cum secū habitās, & secū viuens, non modò solitariã,
sed etiã pauperem & inopem vitam, propter rerū cœlestiū amorē,
ardenter diligit, tunc ipsa desertū sibi sponte facit, cum terrena dese-
rit, & ab omnibus abstinet, quæ sensus oblectare, & à diuinæ cōtem-
plationis studio auocare possent. Quo tempore fidelis & pius Dñs
tantò maioribus mentem delicijs reficit, quantò illa magis propter
ipsum omnes seculi voluptates à se abdicat. Paracletus enim Spiritus
sanctus hūc potissimum diuertit, & has mētes, fidei suæ commissas,
miris modis consolatur. Quid enim magis immensam illā Dei erga
fideles amicos suos fidē, & charitatē decebat, quàm propter se mœ-
rentes spiritualibus delicijs reficere, & consolari? Meritò ergo miran-
tes Angeli dicunt, Quæ est ista quæ ascendit de deserto delicijs af-
fluens? foris pauper, intus diues; foris mœrens, intus gaudens; foris
33 nuda, intus simbrijs aureis ornata; foris vilis, & abiecta, sed intus in
oculis Dñi pretiosa? ¶ Si igitur pro mensura piorum laborum mētes
suorum Dominus recreat, & reficit, quibus, quæso, delicijs præcur-
sor, & amici sui mentem oblectabat, qui tanta innocentissimum
corpus suum asperitate, & inedia ob illius amorem macerabat? Quo
modo enim tamdiu dura illa eremi rudimenta, spretis omnibus secu-
li delicijs, ferre potuisset, nisi maiores ibi delicias quàm in seculo re-
perisset? Quo modo seculo mortuus esset, nisi totus in Deo felicius
viueret?

Quæret autem aliquis, cur innocentissimus Ioannes, (qui tot diui-
næ gratiæ præsidijs aduersus peccatum munitus erat) corpus suum
tanta inedia castigaret; qui ob insignē illā gratiã, qua fuerat donatus,
ab omni lethali peccato se immunē seruare poterat? Sic enim de illo
34 Euseb. Emiss. ait, Sicut vas plenum oleo admixtionem liquoris alte-
rius respuit; ita in eum nihil secularis maculæ introire iam poterat; 3
in quo sanctificationis plenitudo regnabat. Cum ergo vir sanctus
sic aduersus peccatum instructus esset, cur tam asperum vitæ institu-
tum amplecti, & ad finem vsque vitæ retinere voluit? Multæ sunt
causæ, sed illa tamen non postrema est, quam Guerricus Abbas as-
signat his verbis: Sicut in vitijs, vt vincamus tentationes, corpus est
castigandum ne regnet in eo peccatum: sic etiam victis tentationi-
bus in eodem est persistendum, non solo metu recidendi, sed etiam
desiderio proficiendi; vt scilicet de mortificatione carnis spiritus ve-
getior fiat, & quantò leuius ac subtilius vinculum gestat, tantò
ad spiritualia liberior surgat. Ioannes ergo, qui antequam exiret de vé-
tre, sanctificatus est, cui illud dicere cōpetebat; Ab infantia mea creuit
Iob. 31.

mecum sanctitas, & de ventre matris meæ egressa est mecum; quem nullus tentationis ventus agitare poterat; nec mollibus tamen vestiebatur, nec cibis suauibus vescebatur; sciens utique, quia sicut peccatoribus, ut sancti fiant, sic sanctis, ut sanctiores fiant, necessaria est seuerius viuendi disciplina. Haec tamen Guericus. ¶ Hæc autem abstinentiæ virtus adeo Ioannem mirabilem hominibus fecit, ut non Christi præcursores, sed Christum ipsum, à Prophetis olim promissum, esse putarent. Hac etiam de causa natalis eius dies tanta hodie ab vniuerso mundo lætitia celebratur. Omnes enim incredibilem illam præcursoris parsimoniam, & abstinentiæ miro modo suspiciunt, & venerantur. Quod cum ita sit, merito à nobis querere possumus; cur, qui tantopere virtutem hanc in præcursores celebramus, atque miramur, in nobis contra fugimus, ac detrectamus? Cur enim in te fugis, quod in illo tantopere laudas? Laudas enim Ioannis inedia, laudas inopiam, laudas cultus, & victus asperitatem; & tamen si quis te ad easdem virtutes adhortari velit, non aliter ista, quam supplicium & mortem horres. Quid igitur hoc esse dicam? Cur ea, quæ in genere laudamus, cum ad singulares actiones ventum est, adeo acriter à nobis reijcimus, & repudiamus? Ut enim si aurum probas, & hoc aurum probare debes: ita si abstinentiæ virtutem laudandam esse statuis, in te quoque illam probare debebis. Euenit ergo nobis hac in re, quod de ea iustitiæ parte, quæ fontes punit, dicere homines solent; quam & miris laudibus ornant, & veluti reipub. animam esse dicunt; quam tamen intra domum suam admittere nemo velit. Ita ergo à nobis ipsis dissidemus, ut quod in alijs probamus, in nobis improbemus: & qui hodie clamoribus, & lætitia mundum implemus, Ioannis parsimoniam commendantes, eandem in moribus nostris repellimus, ac detrectamus. Quò, quid esse magis præposterum potest? Liqueat igitur ex his, verum esse quod Sapiens ille dixit, Probitas laudatur, at alget. Et illud item; Video meliora, proboque, deteriora sequor.

Si verò minus nos hæc tanta mentis humanæ perversitas mouet, moueat saltem periculi nostri magnitudo. Si enim innocentissimus Ioannes hac ratione immortalitatis gloriam consequutus est, quid nobis sperandum erit, qui tot sceleribus inquinati, tamen in altissimo otio, delicijsque vitæ agimus? Quòd si spes hæc minimè nos fallat, agamus (ut Guericus Abbas ait) gratias Deo, qui dedit nobis (si tamen dedit) sine pugna victoriã, sine poenitentia veniã, sine opere iustitiam, sanctimoniã sine labore, delicijsque carnalibus simul & spiritualibus affluere.

Simil.

Guericus.

38 affluere. Induimur purpura & bysso, & epulamur quotidie splendide, & nihilominus disteti & ructantes crapulã dormiemus cum Lazaro quondam paupere in sinu Abrahæ, vel potius in sinu Christi cum Ioanne. Planè si ita est, melius nobiscum actum est, quam cum illis, qui tantis emunt laboribus, quod nos delicati gratuito possidere volumus. Quod si ita est, ridenda est magis quam prædicanda vita Ioannis; & omnem nationem filiorum Dei, qui dura & arcta via secuti sunt Vnicum Patris, reprobare magis expedit quam imitari. At nequaquam ita est, cum veritas ipsa dicat, Quia per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Hac igitur carnis, & mundi Philosophia repudiata, fratres, per eam viam gradiamur, qua B. Ioannes, qua Sancti omnes, quaque dux ipse noster, Dei filius, ingressus est, ut hoc itinere gradientes, ad eorum tandem consortiũ peruenire mereamur, quorum vestigijs ingressi sumus.

Actor. 14.

IN EADEM NATIVITATE SANCTI
Ioannis Baptista Concio tertia, in qua insignes eius
excellentiæ declarantur.

T H E. Erit magnus coram Domino. Lucæ. 1.

Niuerſa christiana philoſophia in duas præcipuè partes diſtributa eſt: quarum altera de fine, altera de ijs rebus, quæ ad finem conſequendum pertinent, diſſerit. Et finem quidem eſſe charitatem paucis Apoſtolus definit cum ait, Finis præcepti charitas de corde puro & conſcientia bona, & fide non ficta. Huc enim quæ in diuinæ legis ſiue præceptis, ſiue conſilijs traduntur, ſpectant, ut Deum quidem ſupra omnia, homines verò, ad eius imaginem conditos, propter eum diligamus. Eſt enim (ut Theologi docent) vnicus charitatis habitus, à quo duo iſti dilectionis actus, quali duo ab eodem truncò rami oriuntur. Ad hunc autem finem conſequendum cum multa requirantur, ferè tamen omnia ad vnã cupiditatem, ſiue immoderatum ſui amorem ſuperandum reuocantur. Dico autem immoderatum; quia cum iſ intra diuinæ legis terminos continetur, non eſt cur à nobis repudiandus ſit. Hic enim amor ſui ad tutelam atque cuſtodiam vitæ nobis ab autore naturæ datus eſt; qui ſi tamen modum exceſſerit, innumeros animæ morbos parit. Hic igitur ſui amor, amorì erga Deum ita aduerſatur, ut eo in animã do-

1. Timol. 1.

Ff 5 minante

August.

Simit.

Galat. 5.

Matth. 16.

1. August.

minante regnare charitas nullo modo possit. Amor quippe in Deū
omnia ad illius gloriam refert. Contra verò amor sui, & Deum, &
cætera omnia ad corporis commoditatem, & voluptatem reuocat.
Hinc D. August. duas illas insignes ciuitates, nempe Babylonem, &
Hierusalem, hoc duplici amore ædificari ait: Babylonem quippe
ædificat amor sui perueniens vsque ad contemptum Dei; Hierusa-
lem verò amor Dei pertingens vsque ad contemptum sui. ¶ Et qui-
dem in amore erga Deum adeò nullus labor est, vt nihil in vita ne-
que dulcius, neque iucundius sit. Totus tamen labor in ijs rebus po-
situs est, quæ ad hunc amorem consequendum exiguntur. Sicut e-
nim corporis sanitas hominibus gratissima, & iucundissima est; me-
dicamenta tñ quæ ad illam parãdam destinantur, acerbæ frequenter
& iniucunda sunt: ita charitas suauissima quidẽ est, ea verò quæ ad
eam comparandam requiruntur, acerbæ sunt. Oportet enim (vt di-
xi) immoderatum corporis sui amorem expugnare, cæterosque no-
xios affectus, qui ab hoc fonte dimanãt, rationis vi, & imperio coer-
cere, atque illud implere quod Apostolus ait; Qui Christi sunt, car-
nem suam crucifixerunt cum vitijs, & concupiscentijs: & illud item
Domini Saluatoris; Qui vult venire post me, abneget semetipsum,
& tollat crucem suam, & sequatur me. Quid autem difficilius, quàm
carnem crucifigere, & seipsum abnegare; hoc est, seipsum non agno-
scere, sed alienũ, & peregrinum, imo & hostem reputare; atq; ita ho-
stili odio, quæ noxia sunt, quæque charitati officiant, abscindere?

Quæretis igitur, qua ratione ad hæc duo christianæ philosophiæ
capita peruenire poterimus. Multa sunt quæ nos in hoc iuuare po-
terunt; sed illud in primis, si duos patronos nobis eligamus: quorum
altero ad amorem in Deum, altero ad ea, quæ huic amorì deseruiũt,
consequenda, nobis meritis, & precibus suis manum porrigant. Ad
prius autem illud commodissimus nobis erit Euangelista Ioannes,
qui inter Apostolos adeò Christum Dominum dilexit, adeoque
ab ipso singulari amoris privilegio dilectus fuit, vt proprio no-
mine suppresso, discipulus, quem diligebat Iesus, appelletur. A
quo ergo magis amorẽ in Deũ petemus, quàm ab eo, qui sic & Deũ
dilexit, & ab eo dilectus est? Cæterum quæ ad hũc amorẽ in Deũ co-
sequendũ pertinet, hoc est, ad amoris proprii expugnationẽ, ad cor-
poris castigationẽ, ad crucis, & mortificationis studiũ, à quo rectiùs
quàm à beatissimo Ioanne Baptista petemus, qui adeò leuerus & in-
exorabilis corporis sui castigator extitit? Eas namque virtutes à San-
ctis postulare solemus, in quibus ipsi plurimũ excelluerunt. Sic e-
nim

6 nim à beatissima Virgine humilitatẽ, virginitatẽ, charitatẽ, cæteras-
que similes virtutes poscimus. Habemus igitur duos hos insignes
patronos, à quibus omnia quæ ad christianam philosophiã spectãt,
petere valeamus. Quæ cum ita sint, non est cur alterũ ab altero cõtẽ-
tiosis affectibus seiungamus, cum hi duo sanctissimi viri sic inter se
cohereant, vt vtriusque patrociniũ ad plenã salutem nobis, vt modò
diximus, necessarium sit. Neque enim aut amor Dei sine amoris pro-
prij abdicatione, neque huius amoris abdicatione sine Dei amore exi-
stere potest. Non enim ex odio amor, sed magis ex amore odiũ ori-
tur. Quia igitur hodiẽ beati Ioannis Baptistæ festum diem celebra-
mus, Euangelista prætermisso, de Baptista dicturi, cœlestem opem,
sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

7 [¶ Erit magnus coram Domino.] Quoniam hic dies beatissimi Ioannis
laudibus est dicatus, hæc breuis sententia, quæ eius nobis magnitu-
dinem contemplandam proponit, paulò fusiùs explicanda est: non
modò vt illum sanctitatis gloria magnũ esse cognoscamus, sed vt di-
uinæ gratiæ (quæ talem illũ fecit) magnitudinem admiremur, & qua-
tenus infirmitati nostræ licuerit, eundẽ imitari studeamus. Quid
enim nobis proderit si illum coram Domino magnũ esse sciamus, si
nos coram illo vel parui etiam, vel nulli simus?

Prima autem & summa eius magnitudo est, coram Deo magnũ
esse: in cuius oculis nihil magnum, nihil (vt Ecclesiasticus ait) mirabi-
le est. Fuerunt apud gentiles multi, quibus hoc magni nomen tribu-
tum fuit. Sic enim Alexander Magnus, & Pompeius Magnus, & nõ-
nulli etiam qui ter maximi sunt appellati (qualis ille Mercurius exti-
tit) nemo tñ eorũ corã Deo magnus fuit: quod de beatissimo Ioãne,
nõ humano, sed angelico testimonio pronũciatũ est. Quale ergo est
magnũ esse apud illũ, de quo scriptũ est; Sicut momẽtum statere, sic
est ante te orbis terrarũ, & quasi gutta roris antelucani qui descendit
in terrã. Sed vt clariùs sanctitatis huius magnitudinẽ, & causam eius
intelligatis, scire oportet, hũc esse diuinæ prouidetiæ atq; sapientiæ
morẽ, vt quos homines ad munus aliquod elegerit, eos cunctis virtu-
tibus, quæ ad illud perfectẽ exequẽdũ necessariæ sint, cumulatis-
sime exornet. Sic Moysen, quẽ populi sui principẽ fecit; sic Apосто-
los, quos ad Euãgelij prædicationẽ elegit; sic Prophetas, quos verbi
sui ministros, & Euãgelicę gratiæ præcones instituit, omnibus virtu-
tũ, & gratiarũ opibus plenissimẽ instruxit. Erit igit nũc opere prætiũ,
ad quod officij genus Ioãne Dñs elegerit, diligenter inquirere. Hoc

autem

Ioan. 1. autem Euangelista Ioannes apertè declarat, cum ait, Hic venit in testimonium, vt testimonium perhiberet de lumine, vt omnes crederent per illum: hoc est, electus à Deo est, vt testimonium perhiberet de re ad salutem hominum maximè necessaria, eademque ad credendum maximè difficili: nempè vt hominibus nūciaret Deum humana carne vestitum è cœlis ad terram descendisse: Deum, inquam, cœlorum & Angelorum Dominum, qui Solem, Lunam, cæteraque cœli altra condidit, dirigit, & moderatur, inter homines versari, & in terra degentem cœlos regere, & in præsepio vagientem in nubibus tonare, & in cruce patientem supernas mentes immensæ pulchritudinis suæ specie beare; ac postremò hominem, qui pauperis fabri filius putabatur, totius mundi machinam solo nutu condidisse, & conditam sempiterno imperio gubernare. An potuit quidquam difficilius ad credendum humanæ menti proponi? Gentiles hanc stultitiam, Iudæi scandalum esse testabantur; hæretici verò qui postea sequuti sunt, hanc fidei veritatem mille machinis labefactare conati sunt. Sed operæpretium erit, vnde hæc incredulitas occasionem arripuerit, indicare. Cum Deus Opt. Max. res altissima & nobilissima, homo autem vilissima & abiectissima sit, facile quidem humana mens inducitur, vt altissima de Deo, & abiectissima de homine credat. Sed si rem tamen inuentas, vt videlicet de Deo abiectissima, de homine verò altissima illi credenda proponas, vtroque nomine veritati huius fidei acriter repugnabit. Vtrumque autem in hoc incarnationis Dominicæ sacramento credere necesse est. Deum namque verum hominem, similem nobis, passibilem, eundemque ab impijs vincitum, consputum, colaphis & alapis cæsum, ac denique in cruce inter latrones appensum, mortuum, atque sepultum confitemur. **II** Quid igitur his abiectius, humano sensu, de Deo potuit prædicari? Contrà verò de eodè homine sic in cruce abiecto, & mortuo confitèdū est, eundè ipsum esse cœli & terræ conditorè, principium & finè rerū, vniuersorum Dominū, atque totius vniuersitatis huius moderatorem, & principem, ac postremò Deū deorū, Regè regum, & Dominum dominantium. Quis igitur hæc adeò sublimia de homine inter latrones crucifixo, nisi diuino spiritu actus, credere velit? Huius ergo sacramenti fides vsq; adeò humanis mētibus, quæ sola ratione ducuntur, difficilis erat, vt D. Ber. inter tria illa mirabilia, quæ natiuitatis Dominicæ tēpore contigerunt, numeradam putet. Ea verò sunt, Deus & homo, mater & virgo, fides & cor humanum. Sicut enim ferrum & testa commisceri & conglutinari nequeunt; ita neque

Bernar.

Simil.

12 ita neque ista nisi Deo autore, coniungi poterant. Ad hanc igitur adeò arduam sublimemque veritatem hominibus persuadendam Ioannes à Deo missus est.

Sed est in hac legatione aliud adhuc mirabilius, nempè qua potissimum ratione Ioannes huius veritatis fidem facere deberet. Rebus enim, quæ naturā constant, probandis, sola sufficit ratio: ijs verò quæ supra naturam sunt, non ratio, sed miracula fidem faciunt, vt videlicet rebus mirabilibus fidem præbeant facta mirabilia. At de Ioanne scriptum est, quòd is nullum in vita signum ediderit. Quo ergo argumento statuis, Domine, vt Ioannes ineffabile hoc & supernaturale arcanum hominibus persuadeat? O mirum diuinæ sapientiæ consilium! Non quidem miraculis, sed virtutibus, non signis, sed mirabili vitæ sanctitate huius tam abstrusæ veritatis fides facièda erat. **Ioan. 10.**

13 in re Deus ipse hoc modo gloriari posset: Ego nouum quendam hominem ad homines legatum mittam, tanta vitæ sanctimonia, tanta puritate & innocentia præcellentem, tam eximio virtutis splendore fulgentem, tantaque apud omnes sanctitatis opinione celebrem, vt si is digito hominem aliquem ostèdens, dixerit, Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mūdi, ac proinde hic est verus de Deo Deus, cœlorum & syderum conditor; homines illi fidem habeant, sibi que persuadeant, difficilius esse Ioannem falli, atque mentiri, quam Deū hominem fieri. Itaque (si dicere fas est) ad eam dignitatis magnitudinem Dominus Ioannem quodammodo euexit, quæ solius Dei est. **Ioan. 1.**

14 diuina potestate concessum. Atque vt apertè videatis, non fuisse diuinæ sapientiæ consilium irritum, eam sanctitatis opinionè de ipso homines conceperunt, vt non modò Christi testis, sed etiam Christus ipse crederetur. Sic enim apud Euangelistam legimus: Existimāte autem populo, & cogitantibus omnibus in corde suo de Ioanne, ne fortè ipse esset Christus, &c. Ab hoc autem errore Ioannes eos reuocauit, cum dixit, Quem me esse arbitramini, non sum. Et venit fortior me post me, cuius ego non sum dignus calceamēta portare. Et, illum oportet crescere; quia cum homo tantummodo esse creditur, Deus est; me autè minui; quia cum homo sim, Deus existimor. **Lucæ. 3.** Vt igitur ad institutum redeamus, si quos Dominus ad insigne aliquod munus eligit, dignissimos eo munere facit; cum Ioannem ad altissimum hoc mysterium hominibus persuadendum destinauerit.

Matth. II.
Euseb.

rit, idque non miraculis, & prodigijs, sed insolito quodam & mirabili sanctitatis fulgore; qualem, quæso, sanctitatem illam fuisse credendum est, quæ ad huius arcani fidem faciendam instar clarissimorum miraculorum esset? Verè talem, qualem humana mens cogitatione comprehendere non poterit; ac postremò talè, quæ hoc æternæ veritatis elogio meruerit commèdari; Inter natos mulierum nõ surrexit maior Ioãne Baptista. Rectè igitur Euseb. Emiss. Quem, inquit, dignè extollere non possumus humanæ vocis officio, prædicemus cum Dominica attestationis oraculo. Agnosce ergo magnificentiam laudis ex dignitate laudantis. Dum enim nemo illo esse maior asseritur inter natos mulierum, datur intelligi, quòd Ioãnes humanorum fugit mensuram meritorum. Quæ cum ita sint, cui nullù Dominus præposuit in præconio, vide si vllum ei prælaturus sit in præmio. Hactenus Emiss. Felix sanè qui talem habuit virtutis suæ præconem, taleque ab ipsius ore veritatis percipere meruit testimonium. Cùm Alexander ad Achillis tumulum peruenisset (vt D. Hiero. in vita Hilarionis memorat) felicem appellauit Achillem qui tali frueretur præcone meritorum; Homerum videlicet intelligens, qui Achillis res gestas immortalæ carmine celebrauit. Quantò ergo felicior, qui ipsum Dei filium habere meruit laudatorem? Obiterque animaduertite, quàm ampla mensura Dominus rectè factis præmium reddat. Quia enim Ioãnes fidelis Christi præco extitit, idem ipse Christus eius præco fieri dignatus est.

§. I.

¶ Sed quoniam hæc in communi de insigni Ioannis sanctitate dicta sunt, ratio postulat, vt ad singulares eius laudes prædicandas descendamus. Inter quas illa mihi summa esse videtur, quòd cùm Christus Dominus in absolutissimum dignitatis, & sanctitatis exemplar nobis propositus sit, præcursorem suum pluribus in rebus sibi simillimum fecit.

Malach. 3.

Idem. 4.

Primum enim singularis Christi Domini gloria fuit, quòd à Prophetis multò antè fuerit prænunciatus: quam ipse gloriam præcursori suo non inuidit, quem eisdem testibus voluit mundo nunciari. Hunc enim per Malachiam promittit, cùm ait, Ecce ego mitto Angelum meum, qui præparabit viam ante faciem meam: idemque capit. 4. Ecce, ait Dominus, ego mittam vobis Eliam prophetam. Appellat autem eum hoc nomine, quòd in spiritu & virtute Eliæ esset venturus: magis enim Dominus vnitatem spiritus, quàm corporis substantiam, & cognationem attendit. Hunc etiam Isaias

in.

18 in spiritu vidit, cùm de ipso dixit, Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini. ¶ Deinde etiam sicut Gabriel Angelus beatissimæ Virgini Christi Domini conceptum, excellentiam, dignitatem, sanctitatem, & nomen, quo erat appellandus, annunciauit: ita idem Angelus Zachariæ patri Ioannis conceptum, præcursoris officium, dignitatem, & sanctitatis, atque abstinentiæ gloriam, & nomen, quo erat appellandus, longa oratione prædixit. ¶ Præterea, sicut supra naturæ vim atque ordinem Christus Dominus de Virgine conceptus, & natus est: ita Ioannes de sterili, & annosa matre duplici miraculo conceptus, & in lucem editus est. Vnde Euseb. Emiss. Venit, inquit, Ioannes desperata generatione per sterilem; Christus verò Dominus natura obstupescente per Virginem. ¶ Præterea, sicut Christi Domini natiuitas miraculis illustrata est, cùm

19 in cœlis canunt Angeli, & pastores in terra cum Magis adorant: ita in Ioannis natiuitate mater à Spiritu sancto edocta, illi nomen imponit; Zachariæ verò patris lingua soluitur, & pectus Spiritu sancto repletum, redemptionis humanæ mysterium suauissimo hymno decantat. ¶ Ad hæc, sicut in natiuitate Domini commune gaudium, quod erit omni populo, pastoribus Angelus denunciat: ita Gabriel Angelus futurum huius diei gaudium prænunciauit, cùm ait, [Et in natiuitate eius multi gaudebunt.] Cuius prædictionis veritas totius mundi testimonio comprobatur; quando non modò Christiani, sed etiam Turcæ, & cæteri quoque Mahometanæ perfidiæ sectatores communi alacritate hunc Ioannis natalium diem celebrent.

Addè his mirabilè illà exultationè in vtero matris, in quo reclusus infans, ab originalis peccati labe purgatus, & Spiritu sancto repletus fuit. Quo circa licet nobis cū eodè Eusebio exclamare: Quis est iste, qui cū nõdū nasceretur, iã in vtero sanctificabatur? Felix qui vèturus in huius mudi labores, prius gratiã suscipere, quàm vitã; prius benedictionè meruit habere, quàm lucè. Maxime gloriæ loco vir nobilis duceret, si Rex peregrè profectus, in patriã rediès, in domũ eius honoris gratia primũ diuerteret. Cuius igitur honoris fuit, quòd cùm cœlorũ Rex in has oras mortalitatis nostræ diuertisset, & in sacro intemeratæ Virginis pectore velut in aula regia cõsedisset, Ioan- nẽ, p̄tinus in maternis visceribus delitescẽtẽ inuisere, salutare, mũdare, & Spiritu sancto replere, & præsentia sua exhilarare voluerit? Hic, Domine Iesu, quamuis Ioannis præconia referimus, tuas tamen præcipuè laudes decantamus, immensamq; bonitatem, benignitatẽ, magni-

magnificentiam, & gratiam tuam prædicamus. Hæc enim tam præ- 21
clara dona non ab humanis meritis, sed ab immenso bonitatis & gra-
tiæ tuæ fonte manarunt, qui sic amas animas, sic de hominibus bene
mereris, vt hæc tam magnifica beneficia illis gratuito largiri digna-
tus sis. Quo exemplo discimus, quid nos quoque ab immensa eius
clementia sperare debeamus.

§. II.

¶ Hæc omnia laudum præconia, quæ de Ioanne nostro commemo-
rauimus, Gabriel Angelus stupenti, & pro rerum magnitudine non
credenti Zachariæ prænuñciauit. Inter quæ illud etiam adiecit, quod
multos filiorum Israel esset ad Dominum conuersurus: quod qui-
dem opus miro vitæ exemplo, & doctrinæ tonitru perfecit. Ab ere-
mo enim, in qua ad illam vsque ætatem à pueritia hominibus incog-
nitus manserat, imperio Domini egressus, vsque ad eum omnium in 22
se oculos animosque conuertit, vt ad illum omnium ordinum ho-
mines certatim confluere, adeo, vt milites etiam, publicani, & Pha-
risæi (hoc est, profligatissimum genus hominum) ad eum venirent,
confitentes peccata sua, & ab eo quærentes, quid sibi facto opus es-
set vt à ventura ira, & inextinguibili igne, quem Ioannes improbis
minabatur, seruarentur: quam Dei iram diuinus præco non verbis
solum, sed multo magis ipso corporis cultu, & incredibili vitæ auste-
ritate prædicabat. Hæc enim docendi ratione dormientes in pecca-
tis homines excitauit, & ad salutis suæ curam agendam extimulauit.
Hoc enim illa Domini verba innuere videntur: A diebus autem Ioan-
nis Baptistæ regnum cælorum vim patitur; & Omnis in illud vim fa-
cit: quod perinde est ac si diceret: Antequam hic veritatis, & iustitiæ
doctor in mundum venisset, graui homines somno depressi, nullo 23
adeundi cælestis regni desiderio tenebantur: at vbi cælestis hæc tu-
ba insonuit, homines futuri iudicij, & gehennæ metu perterriti,
clausos oculos ad manifestissimam veritatis lucem aperientes, om-
nem animi impetum in salutis suæ studium contulerunt: quod qui-
dem Ioannis discipuli maximè præstiterunt.

His addè aliam quoque insignem veri concionatoris virtutem,
quam Michæas Propheta se à Domino percepisse gloriabatur, cum
diceret; Ego autem repletus sum fortitudine Spiritus Domini, iudi-
cio, & virtute, vt annunciem Iacob scelus suum, & Israël peccatum
suum. Hæc autem fortitudine sic Ioannes noster erat animatus, vt
non modò Phariseos, qui religionis nomine insignes habebantur,
genimina viperarum appellaret, sed Herodem quoque regem, non

per

24 per parabolas, vt olim Nathan Propheta cum Dauide egit, sed aper-
ta increpatione argueret, dicens, Non licet tibi habere uxorem fra-
tris tui. Non enim ad fulgorem purpuræ obstupescerebat, neque sce-
ptrum, regiamque dignitatem verebatur. Non personam spectabat,
sed culpam, quæ illum ex rege tyrannum, & supplicio dignum fece-
rat. Ideoque tanquam mortis reum adeo constanter, & liberè argue-
bat, vt ne periculo quidem capitis deterreri potuerit, quò minus adul-
terij crimè illi acriter exprobraret. Quam eius constantiam Domi-
nus in Euangelio commendauit, cum ad populum dixit: Quid exi-
stis in desertum videre? arundinem vento agitatam? Non est (ait
Guerricus Abbas) Ioannes arundo deserti, sed cedrus paradisi, sed
columna cæli, gloria generis humani, miraculum mundi, virtute, &
merito ultra mensuram hominum, conditione citra naturam Ange-
25 lorum. Non est arundo vento agitata, sed palma fortior omni pro-
cella, quam nullus turbo quatit; aut certè cypressus in monte Sion
in æternum plantata, altius scilicet quàm vt ventorū rabiem timeat.
Non est obnoxius tempestatibus huius aëris, qui superior est omni-
bus cupiditatibus mundi. In cælo radicem fixit, quò nullus spiritus
procellarum aspirat, vnde minas, & bella ventorum, & cuncta in se-
culo aduersantia securus irrideat. Irascatur Herodes, insidietur He-
rodias, de interioribus illorum ebulliat tempestas, & nequam spiri-
tus procellarum, qui in abyssi cordium eorum cubat, omnes vires
suas, & argumenta malitiæ commoueat. Nihil illum terrebit, nihil à
sententia commouebit, quò minus nuptias eorum incestas arguat.
Quo modo enim flecterent aduersa, quæ emollire nō potuerūt pro-
spera? Flauerunt siquidem aliquando & molles, & bladiantes venti,
26 auræ scilicet fauoris popularis, sed nec illis à rectitudine sua potuit
inclinari. Hactenus Guerricus.

§. III.

¶ Hæc sunt, fratres, magnifica Ioannis præconia, quæ cælestis nur-
tius Zachariæ patri ante eius ortum, & conceptum retulit: quibus
(vt alia præteream) satis latè immensa Dei nostri bonitas, & libera-
litas mortalibus cunctis admiranda, laudanda, & amanda propo-
nitur. Quis enim tantam hanc Dei nostri erga genus hominum cha-
ritatem non diligat, non miretur, & obseruet? Sed quoniam hæc tan-
ta gratia ad Ioannis præcipuè gloriam pertinet, quas, quæso, is in
cælo nunc gratias aget, quo dilectionis ardore tantorum bonorum
largitorem prosequetur, à quo sic dilectus, sic ornatus, sic in benedi-
ctionibus dulcedinis præuentus fuit? Sed nos etiam fratres pro his

Gg cælesti-

24 per parabolas, vt olim Nathan Propheta cum Dauide egit, sed aper-
ta increpatione argueret, dicens, Non licet tibi habere uxorem fra-
tris tui. Non enim ad fulgorem purpuræ obstupescerebat, neque sce-
ptrum, regiamque dignitatem verebatur. Non personam spectabat,
sed culpam, quæ illum ex rege tyrannum, & supplicio dignum fece-
rat. Ideoque tanquam mortis reum adeo constanter, & liberè argue-
bat, vt ne periculo quidem capitis deterreri potuerit, quò minus adul-
terij crimè illi acriter exprobraret. Quam eius constantiam Domi-
nus in Euangelio commendauit, cum ad populum dixit: Quid exi-
stis in desertum videre? arundinem vento agitatam? Non est (ait
Guerricus Abbas) Ioannes arundo deserti, sed cedrus paradisi, sed
columna cæli, gloria generis humani, miraculum mundi, virtute, &
merito ultra mensuram hominum, conditione citra naturam Ange-
25 lorum. Non est arundo vento agitata, sed palma fortior omni pro-
cella, quam nullus turbo quatit; aut certè cypressus in monte Sion
in æternum plantata, altius scilicet quàm vt ventorū rabiem timeat.
Non est obnoxius tempestatibus huius aëris, qui superior est omni-
bus cupiditatibus mundi. In cælo radicem fixit, quò nullus spiritus
procellarum aspirat, vnde minas, & bella ventorum, & cuncta in se-
culo aduersantia securus irrideat. Irascatur Herodes, insidietur He-
rodias, de interioribus illorum ebulliat tempestas, & nequam spiri-
tus procellarum, qui in abyssi cordium eorum cubat, omnes vires
suas, & argumenta malitiæ commoueat. Nihil illum terrebit, nihil à
sententia commouebit, quò minus nuptias eorum incestas arguat.
Quo modo enim flecterent aduersa, quæ emollire nō potuerūt pro-
spera? Flauerunt siquidem aliquando & molles, & bladiantes venti,
26 auræ scilicet fauoris popularis, sed nec illis à rectitudine sua potuit
inclinari. Hactenus Guerricus.

Marc. 6.

Math. 12.

Guerric.

Matt. 11.

Leui. 16.

Mich. 3.

cœlestibus donis debitores sumus. Cur ita? Quia hæc omnia saluti 27
nostræ seruibant. Deceuit enim immensa Dei nostri bonitas, &
sapientia per incarnationis & passionis Dominicæ mysterium ser-
uare mundum. Ad hoc autem necesse primùm fuit Spiritu suo Pro-
phetas implere, qui venturum Seruatorem nunciarent, & præcurso-
rem, qui digito ostenderet, & Apostolos, qui ipsum venisse iam mū-
do prædicarent. Quin etiam mirabilis fortitudo, quæ martyribus
data est, ad nostram quoque pertinet salutem. Si enim illi à fide de-
fecissent, quomodo ad nos fides sincera & integra peruenire po-
tuisset? Harum igitur gratiarum omnium nos quoque debitores su-
mus. hinc Paulus, Omnia, inquit, vestra sunt; siue Paulus, siue Apol-
lo, siue Cephas, siue mundus, siue vita, siue mors, siue præsentia, siue
futura; omnia vestra sunt, id est, ad vestram salutem destinata. Ideo-
que pro his omnibus, quibus salus nostra constituta est, tantorum 28
honorum autori gratias agere debemus. Sic enim filij parenti-
bus acceptum ferunt quicquid beneficiorum in præceptores suos
à parentibus collatum est, quòd hoc in ipsorum gratiam illis tribu-
tum fuerit.

Verùm postrema Ioannis gratia consultò mihi ad huius concio-
nis finè reseruata est: ait enim de illo Zachariæ patri Angelus, quòd
is spiritu Eliæ donatus, incredulos ad prudentiã iustorũ esset tradu-
cturus. Cùm ergo cœlestis interpres non prudentiã solùm, sed iusto-
rũ prudentiã dixerit, tacitè insinuauit, aliã iustorũ, aliam iniustorum
prudentiam esse. Et quidem prudentiæ nomen latius patet, & multa
complectitur; sed illud in primis, vt verè prudens, non pro corruptis
hominum moribus, atque iudicijs, sed pro vera rerum conditione,
& dignitate iudicet. Omnis enim humanæ vitæ perturbatio ex falsa 29
rerum æstimatione, & iudiciorum corruptela procedit. Hinc Seneca;
In superuacuum præcepta iactabimus, nisi illud præcesserit, qua-
lem de quaque re habere debeamus opinionem, de paupertate, de
diuitijs, de gloria, de ignominia, de patria, de exilio. Æstimemus
singula, fama remota, & quæramus quid sint, non quid vocentur.
Hæc ille. vnde idem alibi; Quid, inquit, tam necessarium, quàm pre-
tia rebus imponere? Quæ res quàm sit necessaria, nõ obscure Domi-
nus per Prophetam significauit, cum dixit: Si separaueris pretiosum
à vili, quasi os meum eris. Cùm autem multa vilia, multaque item
pretiosa sint, quid futura vita pretiosius, quæ & beatissima, & sem-
piterna est? quid contrà hac præsentis vilius, quæ & miserrima, & bre-
uissima est? Rursum, quid mente nostra pretiosius, quæ diuinæ felici-
tati

tati fruendæ à Deo condita, atque destinata est? quid contrà corpore
nostro vilius, quod nũc saccus stercore, postmodum autem vermiũ
esca futurum est? Hæc autem adeò disparem vtriusque partis nostræ
conditionem etiam Ethnici autores intellexerunt. Hinc Sallustius, *Sallustius.*
alteram nostri partè cum Dijs, alteram cū belluis communè esse, ait.
Non potuit alijs verbis disparem vtriusque portionis nostræ condi-
tionè magis amplificare, quàm cùm alterã Dei, alteram bestiarũ simi-
lè esse dixit. Quid enim Deo maius? quid bestiarum conditione ab-
iectius & vilius? Quæ cùm ita sint, iustorũ prudentia est, hac præsen-
ti vita neglecta, omnes curas & cogitationes suas ad futuram vitam
promerendã conuertere: contrà verò iniustorum prudentia est, sem-
piterna vita neglecta, omne studiũ suũ ad caduca & interitura huius
vitæ bona paranda, & cumulanda traducere: similiq̃ue ratione ani-
mæ suæ, hoc est, diuinæ portionis cura in postremis habita, se totos
ad corporis cultũ, & obsequiũ transferre, illud fouere, illi indulgere,
ad illius obsequium opes vndecumq̃; cõgerere, illius voluptates at-
q; delicias summo studio conquirere, proq̃; illis tuendis, atq; paran-
dis mari terraq̃; depugnare; quodq̃; infanissimum est, pro corporis
vita infinitis vitam periculis, & morti offerre. Contrà verò iustorum
prudentia est, immodica corporis sui cura abiecta, dies noctesque in
excolenda cunctis virtutum opibus anima insudare, eandemque cœ-
lestibus donis exornare. Hæc igitur iustorum prudentia, illa iniusto-
rum, ac ferè totius mundi est. Si enim oculos per cunctas terrarum
oras circumduxeris, quàm paucos deprehendes qui animæ suæ cu-
ram pro dignitate agant: quàm multos verò qui ventrem suum Deũ
statuant, quiq̃ue omnia ad corporis cultum, & indulgentiam refe-
renda putent! Horum autem improbitatem non video quo exem-
plo acrius accusare possim, quàm Ethnici hominis, hoc est, Senecæ, *Senecæ.*
cuius hæc sunt verba: Fateor insitam esse nobis corporis nostri cha-
ritatem. Fateor nos huius gerere tutelam: non nego indulgendum
illi, seruiendum nego. Multis enim seruiet, qui corpori seruit, qui
pro illo nimium timet, qui ad illud omnia refert. Sic gerere nos de-
bemus, non tanquam propter corpus viuere debeamus, sed tan-
quam non possimus sine corpore. Huius nos nimis amor timoribus
inquietat, solitudinibus onerat, contumelijs obijcit. Honestum
ei vile est, cui corpus nimis charum est. Agatur eius diligentissima
cura: ita tamen, vt cùm exiget ratio, cùm dignitas, cùm fides,
mittendum in ignem sit. Maior sum, & ad maiora genitus quàm
vt mancipium sim mei corporis: quod equidem non aliter aspicio,
quàm

quàm vinculum libertati meæ circumdatum. Hoc ita oppo-
 tunæ, in quo resistat, nec per illud ad me vllum transire vulnus si-
 no. Nunquam me caro ista compellet ad metum, nunquam ad in-
 dignam bono viro simulationem, nunquam in honorem huius cor-
 pusculti mentiar. Cum visum fuerit, distraham cum illo societatem,
 & nunc tamen dum hæremus, non erimus æquis partibus socij: ani-
 mus ad se omne ius ducet. Contemptus corporis sui certa libertas
 est. Hactenus Seneca. Cuius oratio magnum nobis pudorem inijce-
 re debet, qui fidei lumine illustrati non præstamus quod ethnicus
 homo, fidei luce destitutus, adeò cumulatè se præstitisse confitetur.

Verùm hæc eadem Philosophia vix vllò exemplo apertius,
 quàm beatissimi præcursoris poterit demonstrari. Quæ enim ora-
 tio explicare poterit, quibus virtutum ornamentis, quibus cœlestiū
 donorum opibus animam eius ab ipsis materni vteri præcordijs ad
 extremum vsque vitæ diem Spiritus sanctus excolendam atque il-
 lustrandam curauerit? At corporis vitam quàm vili pretio tradi pas-
 sus est! Inter extrema diuini furoris supplicia hoc vel maximè nu-
 meratur, quòd vendiderit populū suū sine pretio. Quale ergo
 est, Ioannis Baptistæ caput distrahi sine pretio? Saltauit enim puella,
 cuius saltationi leui aliquo obsonio satisfieri poterat; attamen huius
 obsonij loco sanctissimi viri caput abscissum, ipsique donatum fuit.

Psal. 43.

*Petrus Ra-
 uc.*

Miratur vehementer, & iure miratur D. Chrysologus hanc tantam
 rei indignitatem. Hodie, inquit, cum nobis Ioannis virtus, & Hero-
 dis feritas refertur, confusa sunt viscera, corda tremuerunt, caligauit
 visus, hebit intellectus, aufugit auditus. Quid enim constat in sen-
 sibus humanis, quando virtutum magnitudinem perdidit crimi-
 num magnitudo? Ioannes, schola virtutum, magisterium vitæ, san-
 ctitatis forma, iustitiæ norma; virginitatis speculum, pudicitiae titu-
 lus, castitatis exemplum, pœnitentiæ via, peccatorum venia, fidei di-
 sciplina: Ioannes, maior homine, par Angelis, traditur incestui, da-
 tur adulteræ, addicitur saltatrici. Qui vincula soluerat peccatorum,
 peccatorum vinculis alligatur, vt vincula venia, locum veniæ non re-
 linquat. Alligauit eum, & posuit in carcerem. Herodes, tu adulte-
 rium facis, & in carcerem vadit Ioannes? Rogo vbi rerum fa-
 cies? vbi forma? vbi pudor? vbi existimatio publicæ cognitio-
 nis? vbi Deus? vbi homo? vbi fas? vbi lex? vbi ipsius iura na-
 turæ? Simul omnia sunt, Herodes, te agente, te iubente, te iu-
 dicante confusa. Hactenus Rauenas. Ex cuius verbis intellige-
 re licet, quàm dissimilem Dominus animæ Ioannis, & corporis
 eius

36 eius curam gesserit. Eius quippè animam ab ipso matris vtero ad fi-
 nem vsque vitæ virtutum omnium splendoribus mirificè exorna-
 uit. Eius autem corpus, & vitam, post incredibilem carnis macera-
 tionem, saltatrici, & adulteræ filæ libidini permittit. Quid igitur hac
 duplici sorte dissimilius? Hæc est igitur vera prudentia, quam nos
 Ioannes non modò verbis, sed multò magis exemplo suo docet, vt
 videlicet quid animæ nostræ dignitati, quid corporis vilitati debea-
 mus, agnoscentes, vtriusque curam pro dignitate geramus. Quis-
 quis igitur ad felicitatem, & gloriam Ioannis aspirat. Ioannis quo-
 que mores, & exempla sequatur. Hoc autem præstabit, quisquis hoc
 mortalitatis corpore neglecto, & in seruitutem spiritus redacto, to-
 tum studium suum in anima sua cunctis virtutum & gratiarum opi-
 bus excolenda posuerit. Quisquis autem hoc prudenter strenueque
 37 præstiterit, is vti que iustorum prudentiam, quæ Ioannis ministerio
 in mūdum allata est, nactus erit. Quæ duce & imperatrice, recta per
 salutis iter gradiens, ad optatam iustorum hæreditatem (quam Chri-
 stus Dominus sanguinis sui pretio nobis comparauit) felici cursu
 perueniet.

IN FESTO APOSTOLORVM

Petri & Pauli Concio prima, in qua lectio Evangelica
 explanatur, atque in fine de Petri fide, &
 Pauli charitate differitur.

*T H E. Tu es Petrus, & super hanc petram edifica-
 bo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt
 aduersus eam. Matth. 16.*

Odiè, dilectissimi, beatorum Apostolorum Petri
 & Pauli natalitia celebramus: quorum alter singula-
 ri Dei beneficio ex piscatore. Doctor; alter ex per-
 secutore fidei factus est propugnator eius atque de-
 fensor. His autem duobus ministris potissimum Do-
 minus ad Ecclesiam suam erigendam, & stabiliendam vti voluit;
 vt quò huius tanti operis ministri inferiores erant, eò eius gloria
 esset illustrior. Sicut enim Dauidis victoriam aduersus Philisthæum
 celebramus, quòd inermis puer armatum Gigantem solo fundæ

Iudic. 15.

ministerio prostrauerit; & Sampsonis fortitudinem commendamus, quod mandibula asini mille viros occiderit, & castra fuderit Philistinorum: ita Dei nostri omnipotentiam prædicamus, quod duodecim piscatorum ministerio totam mundi potentiam fregerit, aras Idolorum enerterit, & Ecclesiam suam pro illis stabilierit. In quo quidem opere duo isti Apostolorum principes supra cæteros desudarunt. Hi namque sunt duo luminaria magna, quæ Dominus in Ecclesiæ suæ firmamento posuit, vt eam tum doctrinæ splendore, tum vitæ sanctitate illuminarent. Sunt item duæ cælestes tubæ, quibus Euangelij vox per vniuersum mundum insonuit; quod breuissimo temporis spatio (vt Apostolus ait) prædicatum est in omni creatura, quæ sub celo est. Sunt etiam duo magna flumina in medio paradisi manantia, quæ totam terræ superficiem salutaribus vndis irrigantes, pietatis, & iustitiæ fructu compleuerunt. Denique sunt fortissimi Christi duces, quibus ipse mundum sub imperium atque ditionem suam subiunxit. Cum autem mundus in duos esset populos distinctus, alterum Iudæorum, alterum gentium; ad hunc expugnandum elegit Paulum, qui hac de causa Doctor gentium appellatur; ad illum autem destinauit Petrum, qui in Ponto, Galatia, Cappadocia, Asia, & Bithynia, Christi Euangelium Iudæis, qui in his regionibus dispersi erant, prædicauit, eosque ad Christianæ fidei confessionem adduxit. Cum ergo duo isti fortissimi duces subacto iam & deuicto mundo cælestem Hierosolymam sanguine laureati ingressi essent, alter crucis, alter ensis insignia in triumpho secum ferentes, qua, quæso, cælestis euriæ alacritate hodierna die eos exceptos fuisse arbitrabimur? Quod si Roma olim tanta hominum frequentia, & communi lætitia Imperatorem aliquem è bello redeuntem excipiebat; qui prouinciam aliquam, aut amplam regnum populi Romani imperio adiunxisset; qua alacritate in cælesti hodiè regno recepti sunt, qui tot prouincias, tot regna, à tyrannico principis huius mundi dominatu erepta, ad lucem veritatis attulerunt, & legitimo Christi Domini imperio subdiderunt? Si autem cælum hodiè ita gaudet, quid terram nostram facere par est, quæ ad hunc usque diem eorum spirituali semine fecundata, fructus profert æternæ vitæ? Qui enim modò christiani sumus, & Christi fidem profiteremur, illorum utique beneficio profiteremur: quando quidem ipsi ante omnes alios primi fidei nostræ fundamenta iecerunt, & ab illis ad

nos

Simil.

5 nos usque per ipsorum successores deriuata est. Quod fit, vt quemadmodum Hæresiarchæ singulari quodam supplicio apud inferos torquentur, cum eò deueniunt, qui impietatis eorum sectatores extiterunt: ita gloriosi isti principes singulari quodam gaudio in cælis afficiuntur, quoties aliquos ex nobis eò peruenire cernunt: ita fit, vt eosdem paterno affectu, tanquam amantissimos in spiritu filios, amplectantur. Quocirca decet, nos, qui eorum filij sumus, summa religione, ac pietate eorum hodiè gloriam celebrare. Quod vt dignè præstare possimus, cælestem opem, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

A. V. E. M. A. R. I. A.

6 ¶ Cum mediatoris & Seruatoris nostri fides totius Christianæ religionis, & salutis nostræ fundamentum sit, hanc præcipuè cælestis magister in discipulorum mentibus plantare, & stabilire curauit. Ad hoc autem commodissima ratione usus est. Vocatis enim ad se ait, [Quem dicunt homines esse filium hominis?] Hac interrogatione Dominus exemplo suo non solum Ecclesiæ præfectos, sed vnumquemque etiam nostrum admonet, vt fideles amicos, quid de nobis sentiant, interrogemus, & ipsi etiam nos ipsos, seposito nostri amore, non semel aut iterum, sed quotidie perscrutemur, & apud nos ipsos causam dicamus, & à nobis ipsis, cum opus ita fuerit, vapulemus si quid præter decorum, aut modum deliquimus. Quisquis enim hac ratione vitam suam expenderit, breui à vernaculis, & consuetis vitijs liber & immunis erit. Ad hoc autem studium eum multum ex sanctis patribus, tum præcipuè Eusebio. Emissi nos adhortatur his

Euseb. Emissi.

Gg 4

tentia

1. Cor. II.

tentia ferenda est, huius tamen iudicij periculum euadat, quisquis hoc modo seipsum quotidie iudicat, Apostolo testante, qui ait: Si nosmetipsos diiudicaremur, non utique iudicaremur. Quisquis enim hoc facit, ante iudicium parat iustitiam: atque ita dicere ad iudicem poterit, Non intres in iudicium cum seruo tuo Domine, quia ego iam Apostoli tui voce monitus, iudicavi me. Quis autem ex nobis huius tanti periculi metu seipsum introspicit, ut sic tandem ante formidabile illud tribunal iudicatus appareat, non iudicandus?

Cum ergo Dominus ac Saluator noster hoc à discipulis quæsisset, illi varias vulgi hac de re sententias protulerunt, [Alij, inquit, Ioannem Baptistam, alij verò Eliam, alij Hieremiam, aut unum ex Prophetis.] Credebant hi forsitan (ut Pythagorici Philosophi tradunt) animas in corpora demigrare. [Vos autem, inquit, quem me esse dicitis?] Magnam hæc prima vox emphasim habet. Perinde enim est ac si diceret; Populus, qui operum meorum virtutem non agnoscit, ista fabulatur: vos ergo qui mihi perpetuò assistitis, qui doctrinam meam quotidie auditis, miracula videtis, & quod superat omnia miracula, meam vitam quotidie contemplantini, quem me esse dicitis? ¶ Videtis quomodo maiorem diuinitatis cognitionem exigebat ab ijs, qui in sublimiori vitæ gradu positi erant? Quia cui plus tribuitur, plus ab eo requiretur. Sic Dominus à discipulis plus exigebat, quam à populo: sic etiam plus aliquid in extremo iudicio requiretur à sacerdotibus, quam ab alijs. Vos sacerdotes, qui de B. Petro, ordinis vestri autore, atq; parente, gloriamini; vos qui quotidie manibus Dei filiū tractatis; vos qui ad mensam Domini quotidie assidentes vitulum saginatum editis; vos qui dispensatores estis gratiæ, & sanguinis Christi; vos qui claves habetis regni cœlestis; vos qui statis in domo Domini, in atrijs domus Dei nostri; vos qui diuina eloquia diu notuque in ore habetis; qui que Angelorum officium in terra geritis; vos qui clerici appellamini, id est, sors Domini, quia (ut D. Hierony. ait) vel Dominus sors debet esse vestra, vel vos Domini solius; vos qui velut Nazaræi noui testamenti consecratis vos Domino, & ei exhibuistis corpora vestra vota castitatis, res vestras voto paupertatis, voluntatem vestram voto obedientiæ; vos qui estis lux mundi, sal terræ, & duces populi Christiani; denique vos qui publico stipendio conducti estis, ut virtutem, & pietatem colatis; vos ergo tales dicite mihi, quantum in iustitiæ, atque honestatis studio populo superiores estis, qui ab hac vestra dignitate longissimè

Luc. 12.

Psal. 134.

Hierony.

11 gissimè abest? Quid si in vos cadere Propheticum illud possit; Sicut populus, sic sacerdos? Quid si illud D. Bernar. Utinam ut *Esai. 24.* populus, sic & sacerdos? Quid si in extremo illo examine anis *Bernar.* in medium prodeat, diligentior in benè operando, promptior in largiendo, fortior contra Dæmones dimicando, ac postremò deuotior in orando, quam sacerdos Deum manibus quotidie Dominum tractans? Hæc ergo femina, multique seculi homines surgent in iudicio contra multos tum sacerdotum, tum monachorum, qui deuotionis, & virtutis suæ exemplo eos condemnent, qui tot nominibus ad pietatem & religionem astricti, negligenter se in vita gesserunt. Sed ad Euangelicam lectionem redeamus.

12 Cum ergo Dominus, quam de se opinionem discipuli haberent, interrogasset, Petrus corporea transcendens, & supra humanæ naturæ conditionem elatus, confitetur in Christo gloriam diuinitatis: quia non ad solam respexit substantiam carnis, & sanguinis. Cui Dominus, [Beatus es, inquit, Simon Bar Ionæ: quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus qui est in cœlis. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non preualebunt aduersus eam.] D. Chryso. in his verbis *chryso.* ingens miraculum esse docet, quo fides catholica mirificè confirmatur. Prædicere namque futuram Ecclesiæ impugnationem, atque insuperabilem eiusdem Ecclesiæ virtutem, & firmitatem, num facultatis humanæ esse videtur? Quis sanæ mentis hoc dicat? Nam prædicere Dominum quæ esset factururus, priusquam ab ipso fierent, mirum quidem ac prodigiosum: verum prædicere quæ fiunt ab alijs, efficereque ut fides illis habeatur, sintque cunctis perspicua, multò maius est, & mirabilius. Proinde quid hinc habet infidelis quod reprehendat, atque redarguat? quid habet quo deceat hanc prædictionem esse mendacem? An non testimonium eum rebus consentit, etiam si mille modis ipse contendat in aduersum? Quot enim bella aduersus Ecclesiam cœcitata sunt? quot exercitus instructi? quot arma mota? quod non afflictionum & vindictæ genus excogitatum, sartagine, catapeltæ, lebetes, fornaces, lacus, & præcipitia, bestiarum dentes, maria, & proscriptiones, aliaque innumera tormentorum genera, neque dictis memoranda, neque factis toleranda? Atque hæc non tantum ab extraneis, verum etiam à nostris domesticis. Nam ciuile quoddam bellum occupat omnia vel quouis potius ciuili bello perniciosius. Neque enim ciues modò cum ciuibus, verum etiam cognati cum cognatis, domestici cum do-

mesticis, amici cum amicis conflictabantur: nihil tamen horum 14
dissoluit Ecclesiam, ac ne inferiorem quidem reddidit. Atque
id sanè mirum & incredibile, quòd hæc in ipsis statim primor-
dijs mota sunt. Nam si tunc irruissent hæc acerba, posteaquam iam
radices egerat, & per omnes mundi partes plantatum esset Euange-
lium, haud perinde fuisset admirandum, non fuisse subuersam Ec-
clesiam: cæterum cum in ipso doctrinæ exordio, nuper iacto fidei se-
mine, teneris etiam num auditorum mentibus, tot procellæ bellorū
irruerint, res nostras non solum nulla ex parte fuisse diminutas, ve-
rùm etiam multam accessionem adiunctam fuisse, hoc nimirum su-
perat omne miraculum. Ne quis autem dicere possit, quòd nunc Ec-
clesia ob pacè à regibus præbitam cõstabilita sit, cum esset minor, cū
videretur imbecillior, tunc illam oppugnari permisit: vt cognoscas,
etiam quòd nunc in tuto est, non acceptum esse ferendum paci quā 17
præstant reges, sed à potentia Dei proficisci. Hactenus D. Chrys. ver-
ba: quibus illam Domini promissionè explicuit, quæ & Ecclesiæ pro-
pagationem, & inexpugnabilem fortitudinem vaticinatus est.

Sed nequaquam tamen magnificentissima illa eiusdem promif-
sio silentio prætereunda est, quæ Petro regni cœlorum clauces tradi-
dit. Quæ quidem potestas nõ solum ad Petri gloriam, sed ad nostrā
quoque salutem tradita est. Non enim soli sibi, sed nobis etiam has
clauces accepit. Hæc autem gratia non ad legem, sed ad Euangelij di-
gnitatem, & gloriam maximè pertinet. Est autem latum inter legē,
& Euangelium discrimen. Lex enim petit; Euangelium donat: lex
terret; Euangelium consolatur. Lex obedientiam imperat; Euange-
lium gratiam ad obediendum confert. Lex viam in cœlum ostēdit;
Euangelium vires ad ingrediendum præbet. Lex literā occidentem; 16
Euangelium spiritum continet viuificantem: denique lex ab Apo-
stolo ministerium mortis, Euangelium spiritus administratio appel-
latur. Euangelium enim felix & faustum nuntiū significat, quo Deus
nos in gratiam, & amicitiam suam per Christum recipit, ac merito-
rum eius participes efficit, & per illum nobis Spiritus sancti gratiam
peccatorum veniam, adoptionem filiorum Dei, ius hereditatis æter-
næ largitur, ac postremò filij sui Spiritum in præcordia nostra trans-
mittit. Hanc autem Euangelij dignitatem, quotidie solèni quadam
reuerentia in Ecclesia profitemur. Cum enim ad Prophetarum, &
Apostolorum lectiones sedeamus, ad Euangelicam lectionem assur-
gimus, capita nudamus, cereisque accensis Euangelij lucem,
quæ densissimis tenebris mundus emerfit, designamus. Hæc

igitur

17 igitur Domini verba, quibus Petro clauces cœlorum tradidit, non
ad legem, sed ad hoc felicissimum Euangelij nuntium spectant. His
enim verbis non solum Petro, sed omnibus etiam qui vices eius in
Ecclesia gerunt, admiranda hæc facultas concessa est, quæ & pecca-
ta remittunt, & Spiritus sancti gratiam tribuunt, & homines cum
Deo reconciliant, & sordidas peccatorum maculis animas astris pu-
riores efficiunt, ac postremò claufas illis cœli fores referant, & cœ-
li ciues, atque Angelorum confortes faciunt, dum eas frequentissi-
mè à statu æternæ damnationis in felicissimum sempiternæ salutis
statum transferunt; quando harum clauium virtute ex attritis con-
tritos, hoc est, ex perditis saluos homines faciunt. Quanta igitur illa
Dei nostri bonitas, & clementia, quæ clauces cœli homini in terra de-
genti tradidit! Quanta illa benignitas, quæ quod proprium diuinita-
tis erat (nempe delicta condonare) hominis potestati concessit! Ita-
que si claufum tibi propter scelera tua fuerit cœlum, non necesse est
aut maria transfretare, aut ad longinquas mundi oras peregrinari,
aut animalium sanguinem (vt oliam in lege) immolare; satis enim ad
hoc est, si pœnitentia ductus, dolenter crimina tua Ecclesiæ mini-
stro confiteri, eademque in futurum firmiter vitare proponas, vt
peccatorum veniam, & gratiam, & amicitiam Dei consequaris. Hoc
est igitur propriè Euangelium, hoc faustissimum & felicissimū nun-
tium, hæc maxima & summa grãtia, quæ mundo pretiosi sanguinis
Christi merito collata est: qui (vt Ioannes ait) dilexit nos, & lauit Apoc. 1.
nos à peccatis nostris in sanguine suo. Veruntamen hoc nuntium
vt ijs qui hoc cœlesti beneficio frequenter vtuntur, quo animas
suas sanctificant, atque ab omnibus peccatorum sordibus expurgat,
19 felicissimum atque faustissimum est: ita ijs qui oblata salutis medica-
menta respuunt (dum illis nisi vi coacti vti nolunt) eorum quidem
vicio infelicissimum est; quãdo in extremo illo iudicio (quod cuique
in morte imminet) nihil habebunt, quo socordiam, & improbitatē
suam tueantur: quando quidem quod vnigenitus Dei filius sangui-
nis & mortis suæ pretio non sibi, sed nobis emit, ipsi nec gratis qui-
dem oblatum accipere voluerunt. Hactenus de Euangelica lectio-
ne: nunc ad beatissimorum Apostolorum laudes prædicandas ora-
tionem conuertamus.

§. I.

Hodie namque, fratres, Ecclesia beatissimorum Apostolorum Pe-
tri & Pauli agonem, & mortem festiuis gaudijs celebrat. Gloriosi
enim principes terræ quo modo in vita sua dilexerunt se, ita &
in morte

Bernar.

in morte non sunt separati. Morte autem, humano iudicio, nihil horribilius. Considerate quæso fratres (inquit Bernar.) Ecclesiæ sanctæ iudicium, secundam fidem, non secundam faciem iudicantis. Mortem siquidem Apostolorum in eorum recolit solennitate præcipua. Hodie nimirum Petrus crucifixus est; hodie Paulus decollatus est. Hæc hodiernæ causæ festiuitatis, hæc præsentium materia gaudiorum. In his igitur festum agens diem & lætum, sine dubio spiritum Sponsi habet Ecclesia; Spiritum Domini, in cuius conspectu (sicut habes in Psal.) pretiosa est mors Sanctorum. Visi enim sunt oculis insipientium mori, illi autem sunt in pace. In paucis quidem vexati, in multis bene disponuntur: quoniam Deus tentauit eos, & inuenit illos dignos se. Quomodo autem hi duo Ecclesiæ Principes fuerint à mundo vexati, & qua animi fortitudine atque constantia eius infestationem pertulerint, breuiter exponere incipiamus.

Psal. 115.
Sapient. 3.

Act. 12.

Primum quidem Petrus ab Herode captus, & in carcerem coniectus; ac morti adiudicatus, populoque post Pascha producendus, ut sanguine suo inimicorum sitim, atque rabiem satiaret; tamen inter duos milites accubans, vinculus carenis duabus, placidissimum somnum captabat cum ab Angelo excitatus est. Quis autem nostrum in hoc tanto vitæ discrimine constitutus, tot militibus, qui carcerem custodiebant, obsessus, somnum oculis captare potuisset? Sed mitto agonem hunc, à quo per orationes Ecclesiæ liberatus est. Ad extremum mortis certamen veniamus, cui se ipse sponte sua, nullo adigente subiecit. Cum enim ad importunas fidelium preces Roma egressus esset, ut mortis periculum effugeret, obuiam in itinere dilectissimum magistrum habuit. Rogatus autem ab amantissimo discipulo, quoniam iret, Vado, inquit, Romam iterum crucifigi. Noluit enim dulcissimus præceptor charissimum discipulum martyrii gloria fraudare, ne non in omnibus, hoc est, in officij dignitate, & in passionis gloria sibi similem redderet. Cum igitur voluntatis eius esse intellexisset, ut quam fidem viuens docuerat, morte confirmaret, in Urbem sponte reuersus, ad crucis supplicium damnatur, ut quem in vita prædicauerat, morte quoque imitaretur. Quod ille supplicium ad eum sibi gloriosum duxit, ut honoris partem refugiens, non sublimi capite, sed ad terram depresso stipiti affigi postulauerit, ne parum cum Domino suo gloriam sortiri videretur. Quam eius humilitatem atque constantiam D. Maximus attollit his verbis: Hic est Petrus, qui cum ad crucem tanquam crucifixi discipulus duceretur, verso se poscens corpore crucifigi, passionem non renuit, sed æqualitatem

23 qualitatem crucis Dominicæ declinavit, ut ostenderet vniuersis, admirandæ se humilitatis virtutem, nouique mysterij disciplinam & inter tormenta seruasse. Quam securus, charissimi, pertexit Petrus ad crucem, qui repulso timore mortis, moriendi ordinem tam acerbam in passione quaeruit! Hactenus ille. Sic igitur Petrus agonem suum felicissimè consummauit, admirabile humilitatis, charitatis, & constantiæ, atque patientiæ exemplum morte sua Ecclesiæ sponsæ relinquens: quod utinam ante oculos semper omnes haberemus.

§. III.

¶ De eius verò coapostolo Paulo quid dicendum? quibus verbis, & laudibus eius virtutes, & certamina celebrabimus? Certè non alijs, quam quibus eum Dominus commendauit. Ananiæ enim dicenti, Domine, audiui à multis de viro hoc, quanta mala fecerit sanctis tuis in Hierusalem, &c. Dominus respondit, Vade, quia vas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum coram Gentibus, & Regibus, & filijs Israel. Ego enim ostendam ei, quanta oporteat eum pro nomine meo pati. Quibus verbis singularem Pauli patientiam, & laborum tolerantiam (prætermisis alijs eius laudibus, atque virtutibus) extulit. Non enim dixit, Ego illum in tertium cælum, atque in paradysum rapui; ego illi arcana cœlestia, quæ non licet hominibus loqui, declarauit; ego illum doctorem & magistrum Gentium, & Apostolum creauit: horum omnium nihil sapientissimus ille virtutum atque cœlestium donorum æstimator dixit, sed solius tantum patientiæ meminit: tantum in hac virtute dignitatis, tantum amplitudinis atque splendoris est.

25 Quo in loco non erit alienum inuestigare, vnde hæc tanta Pauli patientia, & laborum tolerantia ortum habuerit. Ad hoc igitur respondemus; Dei quidem opera perfecta esse, ut potè qui attingat à fine vsque ad finem fortiter, & disponat omnia suauiter. Suauiter autem disponit, quando aptissimas causas rebus quas efficere cupit, antecedere facit. Ad hunc enim modum cum parentes voluerit filiorum suorum curam gerere, educationisque eorum graues curas, & molestias sustinere, flagrantissimum illis pignorum suorum amorem in generauit, ut nihil esset in hac educatione tam asperum, quod non illorum gratia tolerarent. Sic igitur cum hunc beatissimum virum Dominus ad Euangelij sui prædicationem, & hominum salutem parandam destinasset, tantam eius menti dilectionis vim erga illos impressit, tantam salutis eorum sitim & desiderium accendit, ut nulli, quamlibet maximi labores, nulla rerum discrimina, nulli agones

Act. 9.

Deuter. 32.
Sap. 8.

atque

atque certamina illum deterrere possent, quò minus verè & ex ani- 26
 2. Timo. 2. mo diceret, Omnia sustineo propter electos, vt & ipsi salutem confe-
 quatur. De huius autem charitatis magnitudine ipse ad Philipp. sub
 Philipp. 1. iureiurando sic ait, Testis enim mihi est Deus, quomodo vos om-
 nes cupiam in visceribus Iesu Christi: hoc est, in visceribus charita-
 tis, quam mihi Christi gratia, non natura, aut sanguinis communio
 2. Cor. 6. donauit. Idemque rursus ad Corinth. scribit: Non angustiimini in
 nobis: angustiimini autem in visceribus vestris: hoc est, vnus ego vos
 omnes amplissimo charitatis sinu complector; cum tamen vos vni
 mihi amoris huius vicem rependere nolitis.

Sed gratissimum vobis fore puto fratres, si huius dilectionis ope-
 ra, & indicia, non alijs quàm ipsius Pauli verbis ostendero. Dilectio
 autem tum verbis, tum affectibus, tum etiam operibus manifestari
 solet. Et primùm quidem, quod ad verba attinet, solent qui ardèter 27
 amant, amoris affectum verbis amantissimis prodere: Ex abundan-
 tia enim cordis os loquitur. Quibus autem verbis Paulus hunc ho-
 minibus amorem detexerit, in Epistola ad Philipp. quos paulò antè
 Philipp. 4. dixerat se in visceribus Christi diligere; sic ait, Itaque fratres mei cha-
 rissimi, & desideratissimi, gaudium meum, & corona mea, sic stete-
 in Domino charissimi. Quæ mater, quæso, amantissimum infantem
 adè blandis verbis & nominibus compellaret? Sed longè tamen
 1. Theff. 2. blandius atque suauius est quod ad Thessaloni. in hæc verba scri-
 bit: Neque enim fuimus in sermone adulationis, sicut scitis: neque
 in occasione auaritiæ, Deus testis est, nec quærentes ab hominibus
 gloriam, neque à vobis, neque ab alijs. Cum possemus vobis onerari
 se, vt Christi Apostoli: sed facti sumus paruuli in medio vestrum, tã
 quam si nutritrix foueat filios suos: ita desiderantes vos cupidè, vole- 28
 bamus tradere vobis non solum Euangelium Dei, sed etiam animas
 nostras: quoniam charissimi nobis facti estis. His quidem Apostoli
 verbis non video quid amantius dici potuerit. Sed huius tamen
 dignis flamas atque scintillas exterius emicantes videamus. Charita-
 tis esse, gaudere cum gaudentibus, & flere cum flentibus, idem Apost.
 Roman. 12. ait; hoc est, aliena commoda & incommoda propter eandem amo-
 ris communionem sua reputare, sicque vt suis, non vt alienis affici-
 quod ab inuidiæ liuore alienissimum est. Paulus autem sic alienis bo-
 nis gaudebat, vt ad Thessaloni. dixerit, Itaque nunc viuimus, si vos
 1. Theff. 3. statis in Domino. Non enim aliam se habere vitam, quàm illorum
 salutem, & firmitatem arbitrabatur. Aliena verò mala, quo affe-
 2. Cor. 11. ctu vir diuinus se lugere testatur? Quis, inquit ad Corinth. infirma-
 tur,

29 tur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vror? Idem
 que cum multos ex Corinthijs grauer deliquisse intellexisset, sic
 eorum peccata lugebat, vt in. 2. Epistola ad eos scripta, hæc ver-
 ba subijceret; Nam ex multa tribulatione, & angustia cordis 2. Cor. 7.
 scripsi vobis per multas lachrymas: non vt contristemini, sed vt
 sciatis, quam charitatem habeam abundantius in vobis: & pau-
 lò inferius; Timeo, inquit, ne fortè cum venero, non quales volo,
 2. Cor. 12. inueniam vos: & ego inueniar à vobis, qualem non vultis: ne
 fortè contentiones, æmulationes, animositates, dissensiones, de-
 tractiones, susurrations, inflationes, seditiones sint inter vos
 ne iterum cum venero, humiliet me Deus apud vos: & lugeam
 multos ex ijs, qui antè peccauerunt, & non egerunt pœniten-
 tiam super immunditia, fornicatione, & impudicitia, quam gesse-
 runt. Quis igitur in his verbis plus quàm maternum Pauli ani-
 30 mum non agnoscat, qui aliena peccata lugebat vt sua, & sic se
 alienis sceleribus vt suis humiliari à Domino prædicabat? Iam ve-
 rò cum Galatas à pseudoapostolis in fraudem coniectos esse, & ab
 Euagelij synceritate ad Iudæorum dogmata descivisse intellexisset,
 quo affectu illorum perfidiam lamentatur? qua verborum acrimo-
 nia in illos inuehitur? qua sollicitudine atque angore disrumpitur? in
 quas se verborum formas & facies vertit, modò illos iudicis more per-
 terrefaciens, modò blanditijs materna charitate alliciens? Alibi enim
 velut paterna censura sæuiens ait, O insensati Galatæ, quis vos fasci- Galat. 3.
 nauit non obedire veritati? Alibi verò materno affectu saucius, Filio Galat. 4.
 li, inquit, mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in
 31 vobis. Vellem esse apud vos modò, & commutare vocem meam,
 quoniam confundor in vobis. Quibus sanè verbis graues animi
 sui mœrores, atque æstus designauit. Qua de causa leue esse puta-
 bat illos literis admonere, & perterrefacere: ideoque cupiebat eos
 coram alloqui, & in omnes se dicendi figuras transformare, vt illos
 tandem hac ratione ad sanitatem perduceret. Nullus enim (vt D. Chrysosto.
 Chrysosto. ait) tanto affectu mala propria, quanto ille deflebat
 aliena.

Est & aliud, præter ea, quæ diximus, maximum veræ atque ger-
 manæ dilectionis argumētum: nepe ijs, quos amore prosequimur,
 salutē, & bona omnia ardentissimè desiderare. Cum enim amare sit
 bene velle, quò quisq; ardētius maiora alicui bona expetit, hoc illū
 ardētius amare cōuincitur. Quo autē Paulus alienæ salutis desiderio
 flagrauerit, certè non humano eloquio, sed angelico (si id quidem
 fieri

Rom. 9.

fieri posset) explicandum erat. Ipsum autem Paulum sub grauisimo iuramento hoc testificantem audiamus: Veritatem dico in Christo Iesu, non mentior, testimonium mihi perhibente conscientia mea in Spiritu sancto: quoniam tristitia mihi magna est, & continuus dolor cordi meo. Optabam enim ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis. Animaduertitis hic, fratres, quantoperè hic vir diuinus salutem populi Iudeorum sitiebat, qui ipsum quinquies verberauerant, qui catenis onerauerant, qui vinculis sæpe constrinxerant, qui eius auidissimè sitiebant cruorem, qui illum discerpere gestiebant. Quia verò hæc tanta res communem hominum fidem superabat, (nempe quòd pro aliorum salute anathema à Christo, quem summè diligebat, fieri optaret; quibus verbis non quidem à gratia, sed à cœlestis gloriæ delicijs se excludi velle significauit) grauisimam asseuerationem & iuramentum interposuit, testemque Spiritum sanctum citauit: vt his duobus testimonijs incredibilem animi sui tristitiam, & desiderium salutis alienæ testatissimum faceret: quem cum maxima illa iactura sua saluum esse cupiebat. Quid igitur hac tantà tristitia, quid hoc tali desiderio, quid hac tanta dilectione mirabilius, erga illos præsertim, qui tantò ipsum odio prosequerantur? Nemo certè (vt D. Chryso. ait) ita dilexit inimicos, nemo erga insidiatores suos tam beneficus fuit, nullus pro afflictoribus suis tanta perpeffus est. Non enim ille quid patiebatur, sed naturæ copulam cogitabat, quantòque amplius efferabantur inimici, tantò eorù magis miserabatur insaniam. Vt enim aliquis indulgentissimus pater afficitur erga filium phrenesi laborantem, cuius quantò magis conuictijs, ictibusque pulsatur, tantò magis eum miseratur atque deflet: ita Paulus quide ipsa magnitudine passionum, eorum à quibus affligebatur, æstimabat furorem, maiora illis adhibebat fomenta pietatis.

Hanc igitur tantam dilectionis vim in mentem Pauli Dominus immisit, vt cœlesti virtute roboratus, non famem & sitim, non æstus & frigora, non inopiam & nuditatem, non vlla terræ marisve pericula, & (quæ sunt his grauiora) nullas hominum insidias, nullas persecutiones, non carceres & vincula, non verbera & exilia, non gladios & ignes, non denique vllas vel hominum, vel Dæmonum infestationes & iniurias propter Euangelij gloriam, & hominum salutem formidaret. Quæ autè huius officij gratia pertulerit, idem ipse fidissimus laborum suorum testis in priori ad Corinthios Epist. longa oratione describit: Usque ad hanc, inquit, horam esurimus, siti-

2. Corin. 4.

mus,

35 mus, & nudi sumus, &c. Sed acerbiora sunt, maximèque mirabilia quæ posteriori ad eisdem Epist. enumerat. Vt enim Apostolatus sui dignitatem aduersus pseudoapostolos, qui ipsum contemnebant, & ab Apostolico grege secernebant, tueretur, his verbis se illis anteferendum ostendit: Hebræi sunt, & ego: Israelitæ sunt, & ego: Ministri Christi sunt, & ego (vt minus sapiens dico) plus ego: in laboribus plurimis, in carceribus abundantius; in plagis supra modum; in mortibus frequenter. A Iudæis quinquies, quadragenas; vna minus, accepi. Ter virgis cæsus sum; semel lapidatus sum; ter naufragium feci, nocte & die in profundo maris fui, in itineribus sæpe; periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in ciuitate; periculis in solitudine; periculis in mari; periculis in falsis fratribus; in labore & ærumna; in vigilijs multis; in fame & siti, in ieiunijs multis; in frigore & nuditate; præter illa quæ extrinsecus sunt: instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium Ecclesiarum Dei. Hos igitur agones, hos labores, hæc tanta certamina Paulus salutis humanæ gratiæ non solum patientissimè, sed etiam libentissimè sustinuit, vt Christi oues ex Diaboli faucibus extraheret. Hac igitur de causâ ad iniurias, quas ob prædicandi munus sustinebat, magis quàm ad oblectamenta properabat, mortem potius quàm vitam appetens paupertatem quàm opulentiam, & multò amplius laborem desiderans, quàm alij requiem post laborem; ac mœrorem magis eligens quàm alij voluptatem; studiosius pro inimicis orans, quàm alij aduersus inimicos. Quis igitur hoc tam inuictum animi robur non miretur, non obstupefcat? Cui ergo rei (inquit D. Chryso.) poterit quisquam Pauli pectus comparare? cui ferro, cui adamantini? Quidnam aliquis illam appellet animam, auream ne magis, an adamantinam? Nam & erat omni adamante fortior, & auro gemmisque pretiosior; & alteram quidem materiam firmitate, alteram pretiositate superabat. Cui ergo rei hæc anima comparabitur? Ijs quidem quæ sunt omnino nulli. Quòd si vel auro adamantis fortitudo, vel adamantini honor daretur auri, tamen fortè aliquo modo comparatio ea Pauli posset animæ conuenire. Sed quid ego adamantem, vel aurum ad similitudinem adduco Pauli? Mundum si è diuerso appendas omnem, tunc videbis à parte Pauli vergere pondus examinis.

Quid igitur ex his quæ hæctenus dicta sunt fratres, colligere licebit? Primum quidem ingentem diuinæ gratiæ vim, quæ homini in hoc mundo, & in hac fragili carnis materia degenti (nec enim Pau-

Hb

lus

ius aut alium mundum incoluit, aut in alio corpore militauit (tan- 38
 tum robur contulit: ne quisquam nostrum aut carnis imbecillitatem
 aut mundi prauitatem in fœcordiæ suæ excusationem prætexere va-
 leat, cum eadem gratia vnicuique illam studiose quærenti, atque po-
 stulanti præsto sit. Deinde hoc eodem argumento, quanta sit nostra
 animarum dignitas, intelligimus: propter quarum salutem tot
 labores atque certamina diuinus hic vir (qui paratam illis gloriam in
 paradiso viderat) subire non recusauit. Postremò, cum videamus in-
 ter cæteras Pauli virtutes, vnam patientiam, atque laborum toleran-
 tiam à Domino fuisse commendatam, huic vni virtuti potissimum
 studeamus, leue esse quidquid citra corporis, aut animi laborem fit,
 exilimantes; eaque præcipuè virtutum officia captantes, in quibus
 aliquid laboris, aut acerbitatis insit. Hæc enim sunt gratissima obse- 39
 quia, hæc gratissima sacrificia; quibus non carnes vitulorum, aut hir-
 corum, sed nos ipsos Domino immolamus, sempiternam pro hoc
 rationabili sacrificio hæreditatis æternæ gloriam percepturi.

IN EODEM FESTO APOSTOLORUM
 Petri & Pauli Concio secunda, in qua, post breuem Euange-
 licæ lectionis explanationem, quam fuerit in his Apo-
 stolis diuina gratia mirabilis
 exponitur.

T H E. *Mirabilis Deus in Sanctis suis.* Psalm. 67.

Nus hodiè dies, fratres charissimi, duplicatam no-
 bis lætitiã de duorum Apostolorum solennita-
 te Petri atque Pauli exhibet: ideoque geminam
 à nobis deuotionem in ipforum solennitate depo-
 scit. Vniuersaliter (inquit Leo Papa) in omnium
 Sanctorum commemoratione lætandum est, sed in horum ex-
 cellentia patrum meritò est excellentius gloriandum; quos gra-
 tia Dei in tantum apicem inter omnia Ecclesiæ membra proue-
 xit, vt eos in corpore; cui caput est Christus, quasi geminum
 constitueret lumen oculorum: de quorum meritis; atque virtuti-
 bus, quæ omnem loquendi superant facultatem, nihil diuersum,
 nihil

Leo Papa.

2 nihil debemus sentire discretum: quia illos & electio pares, & labor
 similes; & finis fecit æquales. Hactenus Leo Papa. Zacharias verò
 Propheta in spiritu hanc eandem duorum Apostolorum gloriam
 præuidisse videtur, quos ille sub alia similitudine duas oliuas esse ait,
 qui oleum Ecclesiæ lampadi perpetuò subministrant, vt lucem præ-
 ferant his qui in tenebris, & in vmbra mortis sedent. Sic enim ait, Et
 reuersus est Angelus qui loquebatur in me, & suscitauit me, quæ 4
 si virum qui suscitatur de somno suo. Et dixit ad me, Quid tu vi-
 des? Et dixi, Vidi, & ecce candelabrum aureum totum, & lampas e-
 ius super caput ipsius: & septem lucernæ eius super illud, & duæ oli-
 uæ super illud, vna à dextris lampadis, & vna à sinistris eius. Quid igitur
 hæc lampas ardens super candelabrum aureum, & septem eius
 lucernæ, nisi Ecclesia est, quæ diuini spiritus lucem completa, radios
 suos in vniuersum orbem producit? Quid verò aureum candelaba-
 3 brum, quod lampadem sustinet, nisi Christus Dominus est, supra
 quem Ecclesia fundata est. Fundamentum enim aliud (vt Apосто- 1. Cor. 3.
 lus ait) nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est
 Christus Iesus. Septem verò lucernæ, quæ candelabro inniuntur,
 septem sacramenta, & septem Spiritus sancti dona sunt, quibus men-
 tes hominum sanantur, & illuminantur. Duæ verò oliuæ à dextris
 & à sinistris lampadis positæ, quæ illi videlicet oleum subministrant,
 quid aliud quàm duos hos Ecclesiæ Principes designant? qui non
 solum, dum in vitis agerent, varijs virtutum exemplis atque do-
 ctrinis oleum huic lampadi, quo hominibus præluceret, infude-
 runt, sed modò etiam scriptis suis in terra, & precibus suis in cælo
 hunc cœlestè liquorem præbere non cessant. Jam verò duo illa spon-
 4 sã vbera, quæ amantissimus in ea sponsus laudat, & miratur, quid a-
 liud quàm iidem isti Principes sunt, qui doctrinæ suæ lacte Ecclesiæ
 filios; cum adhuc paruuli essent, nutrierunt? An non igitur hoc offi- 1. Cor. 3.
 cio functus est Paulus cum ait, Tanquam paruulis in Christo lac vo- 1. Thess. 2.
 bis potum dedi, non escam. Et alibi, Facti, inquit, sumus paruuli in
 medio vestri tanquam nutrix, quæ foueat filios suos. Hoc autem
 lacte ita erat plenus Apostolus, vt (quem admodum Guerricus Ab- 1. Petri. 2.
 bas ait) vbi capite truncatus est, lac pro sanguine ex eius vulnere
 manasse memoretur. Apostolus verò Petrus ad hæc ipsa vbera fi-
 lios suos vocabat, cum illos monebat, vt quasi modò geniti infantes,
 rationale, & sine dolo lac concupiscerent. Hæc igitur duo vbera
 Ecclesiæ, has lampadis oliuas, hos, inquam, geminos mystici corpo-
 ris oculos hodiè vestris conspectibus presentamus: in quorum laudi
 bus

bus non tam ipsos, quam Dominum laudare, eiusque magnificentissimam gratiam atque omnipotentiam mirari debemus. Hinc B. Maximus, Gloriosissimos, inquit, Christianæ fidei Principes annua solennitate celebrantes, ipsum Dominum, qui huius autor est fidei, debita religione veneramur. Apostoli nanque Latino sermone dicuntur missi. Qui ergo honorant missos, manifestum est eos honorare mittentem: quoniam dignitas, quæ defertur ministris, illi sine dubio, cuius ministri sunt, exhibetur. Hos verò (vt idem ait) tanta cœlestis electionis dignatio visitauit, vt hic fieret de piscatore doctor, ille de persecutore defensor. Sed in hoc omnipotentis Dei atollenda maiestas est, qui inspiratione mirabili docendi gratiam tribuit imperito, & inimicum fecit quod oderat, & fidem, quam impugnabat, asserere. Hęc ille. Sic igitur de illis hodiè dicendum est, vt in illis diuinę bonitatis, & gratię virtutem agnoscentes, in illius admirationem simul & amorem rapiamur. Hoc enim verba quæ initio proposuimus, à nobis exigunt, quæ Dominum nõ in alijs rebus solum, sed in Sanctis suis maximè mirabilem esse declarant. Vt hoc autem argumentum piè & religiosè tractare possimus, cœlestem opem, sacratissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

¶ Priusquam id quod proposuimus, aggrediamur, paucis Euangelicæ lectionis historia perstringenda est. Quoniam (vt paulò antè diximus) religionis nostræ fundamentum fides in Christum est, cum discipulos suos Dominus in hac fide stabilire, atque solidare vellet, singulari ad hoc modestia, & prudentia vsus est. Cùm enim ipse (cui omne cor patet) optimè nosset, quid in discipulorum pectoribus esset, voluit vt Petrus verum de eo testimonium ferret. Quod cū ipse probasset & merita laude, & officij dignitate remunerasset, ceteri deinde ex Petri confessione discerent, quid de ipso credere, & sentire deberent. Hoc enim docendi genus longè modestius fuit, quam si ipse dixisset, Ego sum filius Dei viui. Qua quidem modestia post ablutionem quoque pedum Apostolicorum vsus est, cùm ait, Vos vocatis me magister, & Domine; hoc enim verecundius dicitur, quam, Ego sum magister, & Dominus. ¶ Hoc igitur in loco Dominus discipulos primum rogat, quid turbæ de ipso sentirent, cùmque illi respondissent, alios illum Eliam, alios Hieremiam, alios Ioannem Baptistam, aut vnum aliquem ex antiquis Prophetis arbitrari, ab illis, qui propiùs ipsius opera contemplantur, requirit, quid ipsi crederent, quidvè sentirent. Pro quibus omnibus Petrus reuelatione summi

8 ne summi patris edoctus, corporea superans, & humana transcendens, confessus est filium Dei patris, quia non ad solam aspexit substantiam carnis, & sanguinis, [Tu es, inquit, Christus filius Dei viui.] Petrus itaque (vt D. Maximus ait) in carne positus, mensuram carnis egressus, Christum Iesum Dei viui filium verum confitetur; & quod omnium adhuc mortalium pectus latebat, prima Petri lingua nouo est sermone confessa. Cui Dominus, [Beatus es, inquit, Simon Bar Iona, quia caro & sanguis, hoc est, nulla humana sapientia reuelauit tibi, sed pater meus qui est in cœlo. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hęc petram edificabo Ecclesiam meam.] Nouo illum nomine Petrum appellauit, qui antea Simon appellabatur. Vt enim cùm Abram multarum gentium patrem cõstituit, nouum illi Abraham nomen indidit, quod hanc numerosam filiorum propagationem significabat; ita cùm Simonem, solidissimum, & sempiternum Ecclesię fundamentum constituere voluit, nouo Petri, siue petrę nomine appellauit, vt ipsum etiam nomen officij dignitatem, & stabilitatem significaret: quam protinus apertè declarauit, cùm subdit, [Et porta inferi non preualebunt aduersus eam.] Hinc Leo Papa, Ego, inquit, dico tibi, hoc est, sicut pater meus tibi manifestauit diuinitatem meam, ita ego notam tibi facio excellentiam tuam. [Quia tu es Petrus,] id est, cùm ego sim inuiolabilis petra, ego lapis angularis, qui facio vtraq; vnum, tamen tu quoque petra es; quia mea virtute solidaris, vt quæ mihi potestate sunt propria, sint tibi mecum participatione communia. Post hęc, verò pastoralis curę dignitatem illi traditam, quid consequens erat, nisi quod protinus subdit, [Et tibi dabo clauis regni cœlorum, &c.] Quid, fratres mei, magnificentius Petro (inquit Maximus) qui tantę confessionis merito cùm corruptibili adhuc esset in corpore, & nec dum ipse ascendisset in cœlum, regnum illi cœleste & claudere, & aperire concessum est. Hęc autem potestas, quæ singulariter Petro, tanquam Ecclesię principi, concessa est, in ceteros, deinde eiusdem Ecclesię ministros deriuatur, quorum ministerio fidelibus cœli portæ referantur: dū enim à peccatis soluantur, idonei fiunt qui in cœlesti palatio recipiantur; vt hoc argumēto intelligatis, quāta sit veræ penitentię, quāta puræ cõfessionis sublimitas, quæ frequenter homines è statu dånationis in statum trāsferat æternæ salutis. Hactenus de Euangelica lectione, nunc ad id, quod initio proposuimus, veniamus.

TRACTATIO THEMATIS. §. I.

¶ Mirabilis Deus in Sãctis suis. Inter quatuor cõtēplationū genera, quæ D. Bonauëtura enumerat, vnū est, admiratio diuinę maiestatis; cū pius homo immēsam diuinę sapiētię, atq; omnipotētię magnitudinem,

dinē, quę in operibus cōditis elucet, cū quadā mētis suspēsiōne, atq; **11**
 exultatione miratur. Quo quidē cōtēplationis genere Prophetę ani-
 mus mirabiliter pascebatur, cū diceret; Quam magnificata sunt
 opera tua Dñe! Omnia in sapiētia fecisti: impleta est terra possessio-
 ne tua: iterūq; Mirabilia, inquit, opera tua, & anima mea cognoscet
 nimis. Admiratiōi autē cōiūctū esse gaudiū Aristoteles confitetur:
 quod quidē gaudiū futurę felicitatis pręlibatiō quādā atq; degu-
 statio est. Vtrūq; autē Prophetā copulauit, cū dixit; Delectasti me
 Dñe in factura tua, & in operibus manūū tuarū exultabo. Quā mag-
 nificata sunt opera tua Dñe! nimis profundę facta sunt cogitationes
 tuę. Vir insipiēs nō cognoscet, & stultus nō intelliget hęc. Quibus
 verbis ostēdit, magnificētissima naturę opera, quę pijs hominibus
 reuelātur, cęteris incognita prorsus esse. Quid igitur de operibus gra-
 tię dicēdū, quę tātō sunt pręstātiora, quātō ad nobiliorē finē desti- **12**
 nata sunt, quęq; pręcipuē diuinę bonitatis, & charitatis magnitudi-
 nē erga Sāctos suos profitētur? Quā rē in his potissimū duob; A-
 postolorū principibus cōtēplari licet. Quid em̄ mirabilius quā quod
 Lucas de Paulo refert, q; eius videlicet sudaria, & semicinctia, omnia
 morborū genera curarēt? hoc est, quod tātō Dñs amore Apostolum
 suū cōplecteretur, tantoq; illū honorē afficeret, vt nō ipsum modō,
 sed sudariola etiā, quibus ille nariū excremēta purgabat, tātī faceret,
 tātūq; illis honorē exhiberet, vt ipsa naturę iura, legesq; à se pręfi-
 xas, illorū virtuti subijceret. Quo igitur in pretio Apostoli sui cor-
 pus & animā habebat, qui vel semicinctia eius hoc honorē donabat,
 q; eius corpus tetigissent? Sed quāuis hoc mirabile sit, longē tñ mira-
 bilius est quod de Apostolo Petro idē Euāgelista memorat, q; non
 iam sudaria, & semicinctia, sed (quod omnē superat admirationem) **13**
 corporis eius vmbra omnia morborū genera depelleret. Quis hoc
 credere potuisset, nisi sanctus Euāgelista retulisset? O quā verē
 dictū est, Nimis honorati sunt amici tui Deus, nimis confortatus est
 principatus eorum! & illud item; Amē dico vobis, qui credit in me,
 opera quę ego facio, & ipse faciet, & maiora horū faciet. Certē enim
 (vt Theodoretus ait) plus est quod Petro Dñs contulit, quā quod
 sibi sumpsit. Is namq; aut verbo, aut contactu manus, aut vestis, & gra-
 corpora sanabat: Petrus autem sola etiam vmbra: quo virtutis & po-
 tentię genere non legimus vsum Dominum fuisse.

Qua quidē in remirā verę pœnitētię virtutē animaduertere licet,
 quę verē pœnitētē nō modō in pristinū dignitatis gradū restituit, sed
 interdū etiā pro pœnitētię magnitudine ad altiorē prouehit. Quid
 em̄ mirabilius quā quod Petro collatū est, vt sola corporis vmbra,
 hęc

14 hęc tā admirāda opera patraret? O quātū, beate Apostole, amarissi-
 mis illis lachrymis tuis gaudij, quātū dignitatis, & glorię consequu-
 tus es! Has enim resurgens Dñs, prius quā alijs se discipulis conspi-
 ciēdum pręberet, tibi vni apparens, abstergere, & in lætitiā permu-
 tare misericorditer voluit: sic enim discipulos prędicantes audiui-
 mus, Surrexit Dominus verē, & apparuit Simoni. Tibi etiam hęc tē- **Luc. 24.**
 pōre Ecclesię suę gubernacula, & regni cęlorum clauēs, quas antē
 fuerat pollicitus, tradidit.

Quid verō illud? quātū hac eadē pœnitētię virtute, ei; fiducia cre-
 uit? Qui em̄ ante lapsum nō est ausus Dñm de proditionis autore in-
 terrogare, sed ad hoc Ioānē, vt magis Christo familiarē, subornauit,
 modō eā diuinę familiaritatis gratiā pœnitētię lachrymis cōsequu-
 tus est, vt quid de ipso Ioāne futurū esset, à Dño quęreret. Vbi enim
15 Dñs illi, quo mortis genere Deū esset glōrificatur, exposuisset, quō
 videlicet per crucis suppliciū vt in pastoralis officij dignitate, ita &
 in mortis genere se esset imitaturus, quærīt ipse de Ioāne, quē nō mi-
 n; ab eo dilectū sciebat, Dñe, hic autē quid? hoc est, si ego per passio- **Ioan. vlti.**
 nē crucis te imitari, & vitā finire debeo, quid de hoc dilectissimo tibi
 discipulo decreuisti? Quib; verbis cū alia multa, tū maximē (vt D. **Chryso.**
 Chryl. adnotauit) mira pœnitētię virt; cōmēdatur: quę nō modō in-
 prioris status dignitatē, sed frequēter etiā ad maiorē prouehit, magis
 q; Deo familiarē efficit. Hinc illud Prophetę: Sicut, inquit, fuit sen; **Baruch. 4.**
 vester vt erraretis à Deo; sic decies tātū cōuertētes requiretis eū. Do-
 lor em̄ cōmissi sceleris, & firma spes veniē, amorē erga clemētissimū
 Dñm incēdūt, & cautiōrē, & alacriōrē hominē ad cętera pietatis of-
 ficia reddūt. Cuius rei locupletissimū exēplū hęc Petri interrogatio
16 exhibet. Pręclarē em̄ D. Greg. Dux, inquit, in pręlio illū militē plus **Gregor.**
 diligit, qui post fugā cōuersus fortiter hostē premit, quā qui nūquā
 fugit, & nunquam fortiter egit. Quod non eō dicimus, vt spe ve-
 uię vos ad peccandum incitemus, sed quemadmodum D. **Chryso.**
 Chrystomus ait, vt pœnitentię virtutem declarem, cui nullus animę
 morbus immedicabilis est, si verē, & ex animo fiat. Eam enim vim
 Dominus huic medicinę contulit, vt non modō amissam animę sa-
 lutē restituat, vires reficiat, robur resarciat: sed augeat plerūq;, & am-
 plificet: & multis etiā virtutū, atq; donorū opibus pœnitētis animā
 cumulet. Qua quidem in re non modō pœnitentię virtus, sed etiam
 immēsa Dei nostri clementia & bonitas mirabiliter elucet: quę per-
 acta pœnitētia sic iniuriarū suarū obliuiscitur, quasi nulla in re vio-
 latus esset. Eadem erga illum charitas, eadem beneuolentia, eadem,
 quę antea fuerat, benignitas: & interdum etiam pro pœnitentię ra-

Esaï. 38. tione maior. Vnde sanctus ille rex, Tu, inquit, eripuisti animam meam 17
vt non periret: proiecasti post tergum tuum omnia peccata mea.
Disimil. Qua loquendi figura vir sanctus ineffabilem Dei erga verè pœniten-
tes clementiam, & omnimodam præteritarum offensionum obliuio-
nem voluit designare. Et quidem vir, qui adulteram vxorem in gra-
tiam recipit, vix vnquam eundem erga illam animum & amorem re-
tinet, etiam si ea nullam præteritæ leuitatis significationem dederit.
At regia illa, & magnanima (vt ita dixerim) Dei nostri clementia,
sic verè pœnitentium peccata post tergum suam projicit, vt si perfe-
ctè illos pœnituerit, nullam prorsus eorundem memoriam retineat.
Augusti. in Quam rem D. Augustinus significare volens, ait; Medicus noster
Serm. omnipotens est, & sic consuevit plagas nostras curare, vt ne cicatri-
cum quidem vestigium post ipsius medicamina remaneat. His autè
Disimil. verbis D. Augustinus ostendit, quantò aliter cœlestis medicus ani- 18
mæ morbis, quàm terrenus medicus corporum vulneribus medea-
tur. Hic enim quamuis vulnera fanet, vulnerum tamen cicatrices, &
signa relinquit: quod à cœlesti medico alienum est, qui ita peccato-
rum vulnera curat, vt nullum in eis pristinæ indignationis vestigiū
relinquat. Quam rem apertè erga Dauidem ostendit, quem grauissi-
mè quidem peccatè, sed amarissimè tamen peccata deflentem sic
in pristinam illam gratiam, & amicitiam suam recepit, sic, quæ illi de
eterna regni sui successione promiserat, in posteris suis etiam impijs
adimpleuit, quasi nulla prorsus in re aduersus ipsum deliquisset. Sic
etiam, licèt is prioris filij (quem ex adulterio Bersabè susceperat) vi-
tam nullis precibus à Domino impetrare potuisset, post peractam ta-
men pœnitentiam, posteriorem ex eadem Bersabè filium Salomo-
nem adeò gratum habuit, vt per Nathan prophetam nomen illi dig- 19
nissimum, nempè, Amabilem Domino, imponi præceperit; eò quòd
Dominus diligeret eum. Quanta igitur hæc vera pœnitentiæ laus,
& commendatio est? Ante pœnitentiam ne vitam quidem Domi-
nus adulteræ filio donat; post pœnitentiam verò & vitam, & regnū,
& gloriam, & sapientiam, & (quod omnia superat) gratissimum ei,
amabilis Domini, nomen imponit. Quæ quidem res desperatos
etiã peccatores, & penè conclamatos ad hæc virtutem amplectèdam
incitare maximè debet, vt Petri atq; Dauidis exemplo ad maiorem
gratiam virtutis huius beneficio promouentur.

Hæc de mirabili beati Apostoli pœnitentiâ. Nunc multò mirabilio-
rè eius patiètiâ, & cōstatiâ videamus. Hæc porrò declarat ingens illa
tēpestatū, & procellarū vis, qua Apostoli iactati, & afflicti sunt: quæ
santa fuit, vt vniuersum orbē in admirationē raperet. Quam ré Apo-
stolus

20 stolus Paulus suo, & coapostolorū suorū nomine testatur his verbis:
Puto enim q̄ Deus nos Apostolos nouissimos ostēdit, tāquā morti 1. Corin. 4.
destinatos: quia spectaculū facti sumus mūdo, & Angelis, & homini-
bus. Vsq; in hāc horā & esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & cola-
phis cædimur, & instabiles sumus (vel vt alij verterūt, incertis vaga-
mur sedibus) & laboramus operantes manib⁹ nostris. Maledicimur,
& benedicim⁹, persecutionē patimur, & sustinemus: blasphemamur,
& obsecramus: tanquā purgamēta huius mūdi facti sumus, omnium
peripsēma vsq; adhuc. Quid in his verbis nō mirabile? quid non stu-
pore dignū? hoc enim & ipse Apostolus apertè ostendit, cū certa-
mina sua, non solū mūdo, & hominibus, sed Angelis etiã instar ad-
mirabilis cuiusdā spectaculi esse dicat. Quod verò in fine purgamen-
ta dixit; alij lustramenta vertunt. Quo verbo significare voluit, per-
21 suasum eo tēpore hominibus fuisse, tātā ab illorū doctrina pestē, at-
q; perniciē rebus humanis inferri, tātāq; malorū vim à Dijs iratis
propter eorū detestabilē vitā mūdo immitti, vt nullo modo hæc tā-
ta mala à mūdo depelli, neq; Deos suos, nisi illorū internecone, &
exitio vilo modo posse placari arbitrarentur. Id ipsum etiã Dñs illis
ante passionē fuerat vaticinatus his verbis: Eritis odio omnibus ho- Matth. 10.
minibus propter nomē meū: sed venit hora, vt omnis qui interficit Ioan. 16.
vos, arbitretur se obsequiū præstare Deo. Deniq; eò deuentū est, vt
bellorū incendia, pestes, fames, variq; morborū & calamitatū gene-
ra, quibus eo tēpore mūdo infestabatur, Christianorū religioni im-
putarēt. Quare illos dicebant è mūdo prorsus eliminādos, varijsque
tormētorum generibus è mediō tollēdos, eorumq; mactatione, ira-
ta numina placāda, quò pacē, & tranquillitatē rebus humanis refun-
22 derēt. Quod quidē apertè indicāt cū alij Patres, tum D. Cyprianus Cyprianus
cōtra Demetrianū, & D. Aug. in lib. de Ciuitate Dei. Hæc igitur tāta August.
malorū tēpestas, quā modò retuli, quāq; paulò post plenius referā,
me in maximā admirationē adducit. Humanæ quippe naturæ fragi-
litate diligēter inspecta, vehemēter miror, quī fieri potuerit, vt non
Apostoli modò (de quibus hodiè præcipuè nobis sermo est) sed in-
numerabiles Christi martyres adeò noua, & horrēda supplicia, præ-
senti & alacri animo pertulerint! Vñ igitur in tā imbecilla natura tan-
ta vis, tāta fortitudo, tāta cōstatiā, tātū animi robur, tāta laborū per-
pessio? Crescit autē admirationis causa, cū in mores nostros oculo-
los conijcim⁹. Nos em̄ & eiusdē naturæ, atq; infirmitatis cōsortes su-
mus, & eādē, quā illi, fidē profite mur; eadē spe nitimur, eundē Dñm
pro salute nostra crucifixū colimus, eadēq; nobis & cœlestia præmia;
& æterna supplicia proposita sunt: & tñ quàm plurimos cernere li-

cet, qui cum eiusdem siue naturæ, siue religionis cōiunctione deuincti 23
sint, nullū omnino propter eundē, quē colūt Dñm, laborē subire ve-
lint. Si em̄ ab illis impetrare cōtēdas, vt in illius gratiā vel acceptā in-
iuriā cōdonare, vel impurā libidinē resecare, vel susceptas inimicitias
deponere, vel iniustē ablata dñis suis reddere, aut postremō cupidi-
tatē aliquā frænare, & rationis imperio subijcere velint, planē recusa-
būt, multisq; rationibus se à diuinarū legū obediētia subducēt. Sed
quid hęc dico maiora? Multi sunt si quos vel vno die ieiunare, vel sce-
lera sua paulō frequētius cōfiteri, vel à praua iurādi cōsuetudine ces-
sare moneas, ne hoc quidē laboris, cureq; tā illū suscipere velint. An
nō mirū est sanctos Martyres, & Apostolos tāta animi alacritate inū-
dationē maris quasi lac fugere, te verō ne minimā quidē molestiæ
ymbrā propter eandē spē, eundēq; Dñm velle perferre, cum præfer-
tim nec aliā corporis naturā, nec aliā fidē, aut religionē caufarivaleas! 24

§. I I.

¶ Cæterum quoniā operū naturæ admiratio Philosophis causa exti-
tīt philosophādi, hoc est, occultarū rerū, quarū admiratione tenebā-
tur, causas inquirēdi, æquū est vt nos etiā harū virtutū, quas tā opere
miramur, causas exquiramus. Et quidē præcipua huius tātæ fortitu-
dinis causa, diuinæ gratiæ virtus extitit, cuius est nō solūm hominis
animā Deo gratā facere, sed etiā omniū inimicorū telis inexpugna-
bilē, & quo vis adamāte duriorē, magisq; impenetrabilē reddere. Est
enim gratia, vt Apostolus Petrus definiuit, diuinæ naturæ participa-
tio, qua pius homo nō solūm diuinæ virtutis effigiē in suis moribus
exprimit, sed etiā diuinā virtute, atq; potestate nititur, diuinisq; ar-
mis aduersus ignita Diaboli tela instruitur, & armatur. Vtrūq; super-
næ illæ mētes in Christi spōsa miratur, cum dicūt; Quæ est ista quæ 25
ascēdit sicut aurora cōsurgēs, pulchra vt Luna, electa vt Sol, terribi-
lis vt castrorū acies ordinata? Hęc igitur omnipotētis gratiæ virtus
& Apostolos, & martyres insuperabiles, & omni humana potētia su-
periores fecit. Hęc Apostolū Petrū sic in fide stabilivit, & confirma-
uit, vt qui paulō antea puellę metu Dñm negauerat, postmodū huius
virtute indutus ex alto corā toto Iudæorū, Pōtificū, atq; Phariseorū
senatu animosa illa verba proferret, quæ ipso etiā Pōtifices in admi-
rationē rapuerūt; Principes, ait, populi & seniores, si nos hodiē dijudi-
camur in benefacto hominis infirmi, in quo iste saluus factus est, nō
tū sit omnibus vobis, & omni plebi Israel, quia in nomine Dñi nō-
stri Iesu Christi Nazaræni, quē vos crucifixistis, quē Deus suscitauit
à mortuis, in hoc iste astat corā vobis sanus. Hic est lapis qui repro-
batus est à vobis ædificātibus, qui factus est in caput anguli, & non
est

Deut. 33.

Sant. 6.

Acto. 4.

26 est in aliquo alio salus. Nec enim aliud nomen datum est sub cælo
hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. Quid his verbis animo
fius? quid constantius? quid mirabilius? Hoc igitur diuinæ gratiæ
opus fuit, à qua cælestes habitus proficiuntur, qui vires animæ no-
stræ vestiunt, ornant, perficiunt, atque corroborant, qua sancti Apo-
stoli tam multa atque horrenda supplicia pertulerunt.

Nec parū ad hoc eos inuit cælestis præmij singularis quædā præli-
batio. Petrus nāq; in Trāsfigurationis mysterio sacratissimæ huma-
nitatis Christi gloriā vidit, qñ respēdit facies eius sicut sol, vestimē-
ta verō facta sunt alba sicut nix. Quo spectaculo, tantō animus eius
gaudio simul & admiratione cōpletus fuit, vt extra se raptus, atq; re-
rū omniū, suiq; oblitus, nō alia re quā illa suauitate frui desiderās, di-
ceret, Dñe, bonū est nos hęc esse: si vis, faciamus hęc tria tabernacula
& c. videlicet nesciēs quid diceret; quoniā intelligēdi facultatē sūma
27 illa vis cælestis gaudij absorbuerat. Paulo verō nō modō humanita-
tis Christi, sed etiā diuinitatis gloria (vt multi ex Patribus asserūt) sin-
gulari Dei beneficio frui datū est. Quod ipse de se, tāquā de alio te-
statur his verbis; Scio hominē in Christo Iesu ante annos quatuorde-
cim (siue in corpore, siue extra corpus, nescio, Deus scit) raptū in ter-
tiū cœlū: & scio huiusmodi hominē, quoniā raptus est in paradysum,
& audiuit arcana verba, quæ nō licet hominij loqui. Voluit em̄ diui-
na sapientia, vt Ecclesiarum futurus doctor inter Angelos disceret,
quod inter homines doceret. Quo mirabili Dei dono subito factus
est pastor ex lupo, ex prædone custos, ex persecutore defensor. Quā-
ta verō hęc Dei gratia fuerit, D. Maximus docet his verbis: Vt autē
28 prætereā omnia, quæ Paulū vniuerso orbi mirabilē faciūt, vnū illud,
quod ad omnes eius sufficit laudes, quis valeat æstimare quantæ sit
gloriæ, q̄ cum inter homines ageret, speciali quadā diuinitatis gratia
& paradysus illi penetrabilis, & cœlū peruiū fuerit? Is igitur cui inter
homines agēti, ad cælos ire, & ad homines redire, & gloriæ magni-
tudinē ijs, qui cum pietate vixerint, in cœlis paratā videre datum
est, quid non faceret? quid non diceret? quos labores, & pericula non
adiret? quas mundi opes non contemneret, vt & se, & alios ad cœles-
tes illas mansiones, quas fuerat contemplatus, transferret?

Quod si multi ex nostris vix vnius diei ieiuniū propter hanc feli-
citatē æternæ gloriæ perpeti, aut cupiditatibus suis imperare vo-
lūt; non ideo est q̄ hęc tanta gloria non digna sit ad quam per om-
nes etiam flammæ ire deberemus; sed quia eius pretiū, & dignita-
tem nō agnoscimus, ideoq; licet non verbis, tñ re ipsa indignā esse
putamus, propter quā vnius diei inediā toleremus. Quamuis enim

omnes

Matth. 17.

2. Cor. 12.

Max. in
Scr.

oēs fidē habeamus, sed fides tñ Sāctorū, quæ tā magna operata est, 29
 duplici forma, altera quidē (vt Theologi loquūtur) extrinseca, altera
 intrinseca insignita & illustrata erat: charitate em̄ inflāmabatur, do-
 noq; intellectus (quod inter cætera Spiritus sancti dona refertur) il-
 luminabatur. Quibus formis fides ita perficitur, vt ea quæ credit, nō
 solū credere, sed quodāmodo cernere, & manibus cōrectare videa-
 tur. Informis verò fides à Iacobo. Apostolo mortua esse dicitur, quo-
 niā diuersa ratione per illā homo ita credit, ac si nō crederet: quia ni-
 hil minus credēdo delinquit, quā si prorsus nō crederet: cū tñ pro-
 pter terrena bona, quæ corā cernit, nullū aut laborē, aut periculū si-
 ue corporis, siue aię recuset: vt meritō Plato, referēte Seneca, demire-
 tur, q̄ homines ipsi vitę dispēdio, ea quæ ad vitā pertinet, inquirāt.
 Quibus autē similes sint, qui hęc bona tāto studio cōsectātur, cū
 tñ diuina negligāt, nō verebor fabulatoris Æsopi similitudine decla- 30
 rare, cū videam grauisimos autores eius sæpē apologis vti. Is igitur
 fingit gallū in sterquilinio cibi aliquid quærītātē. Qui cū fortē
 pretiosam gemmā inuenisset, splendorē eiusdē miratus, ait, Res vili
 pretiosa loco, nitidiq; decoris hac in sorde manēs; si te alius, qui pre-
 tiū tuū agnosceret, inuenisset, felicissimū se profectō putaret: ego au-
 tē qui neq; hoc noui, neq; te egeo, vel vnū frumētī granū tibi ante-
 tulissem. Hęc fabula, fratres, studia & mores hominū nobis ob oculo-
 los ponit. Si quis em̄ eorū bonorū, quæ nobis Christi Euāgelīū pro-
 ponit, splendorē, atq; valorē cœlesti lumine instructus agnouisset (vt
 Petrus & Paulus, cæteri q; sancti Patres agnouerūt) facile (quod ille
 mercator Euāgelicus fecit) diuēditis omnibus sempiterna illa bona
 cōpararet, nullūq; laborē eorū gratia formidaret. At nos, qui instar
 Æsopici galli in huius vitæ sterquilinio (neq; em̄ terrena omnia no- 31
 bilius nomē merētur) siliquas porcorum quærīmus, quibus insatia-
 bilem cupiditatis nostræ ventrem impleamus, longē pluris ea faci-
 mus, quibus præsentem hanc cupiditatis famem ad tēpus sedamus,
 quàm quæ sempiternis seculorum ætatibus permanfura nouimus.

Neque tñ ignorātia hęc nos ante supernū iudicē excusabit, cū
 scriptum sit, Ignorans ignorabitur. Cæterū quanuis dum in hoc cor-
 pore versamur, hanc tantam iacturam minimē sentiamus, aderit ta-
 men tempus illud, quo anteactæ vitæ ratio exigenda est, quando
 iustis ponderibus, non falsis opinionibus opera nostra libranda
 sunt. Quādiū pisces inuenta in hamo esca pascuntur, nihil tunc tem-
 poris doloris sentiunt: at vbi piscator fallacia fila in sublime attollit;
 & pisces hamo comprehensi ab aquis extrahuntur, tunc quæ illis
 dulcis esca videbatur, aculeus est vitam eripiens. Sciant igitur
 qui

Iacob. 2.

Plato.
Seneca.

Simil.

I. Cor. 14.

Simil.

32 qui nunc carnis voluptatibus, & amore seculi irretiti tenentur, idem
 prorsus sibi euenturum, Aderit namque extrema illa hora, in qua ab
 huius vitæ vndis Dei imperio extrahendi sunt: quo tempore, quæ il-
 lis antea deliciæ videbantur, acerbissimus doloris, & poenitentię acu-
 leus erunt. Verissimē enim dictum est, Fauus distillans labia mere-
 tricis: nouissima autem eius quasi absynthium, acuta quasi gladius
 biceps, corpus videlicet, atque animam faucians. Clamabunt autem
 eo tempore cōtra nos crux Petri, & gladius Pauli: clamabit omnium
 Martyrum sanguis, qui cœlestia regna digna putauerunt ad quæ per
 cruces, per flagella, per equuleos, per vngulas, per catastas & sartagi-
 nes, ac postremò per gladios, & ignes peruenirent, quæ nos cæci at-
 que dementes indigna putauimus, propter quæ cupiditatibus no-
 stris frænū inijceremus, & carnis nostræ petulantiam comprimere
 33 mus, & diuinam legem; quæ suaue iugum, & onus leue est, ceruici-
 bus nostris imponeremus. Sed longē tamen acrius sanguis Christi
 clamabit, quo ille non sibi, sed nobis cœleste regnum promeruit:
 quod tamen nos ne hoc tanto pretio iam partum, leui opera, quæ à
 nobis exigebatur, percipere voluimus. Expergiscimini quæso fra-
 tres, & vel ex Apostolorum, Martyrumque tormentis cœlestis hære-
 ditatis præstantiam dignitatemque cognoscite: nec vōs pigeat exi-
 guo obedientię humilitatis, charitas, pietatis, atque patientiæ labo-
 re comparare, quod illi omnes sanguine suo, & acerbissimo mortis
 supplicio mercati sunt.

Prouer. 5.

IN EODEM FESTO APOSTOLORVM
 Petri & Pauli Concio tertia, in qua vtriusque Apostoli clarif-
 simæ virtutes, & magna dona, quæ à Deo perceperunt,
 explicantur: in qua multa ex D. Chrysofomi Homi-
 lijs, quibus Pauli laudes profequitur,
 desumpta sunt.

T H E. Mirabilis Deus in Sanctis suis. Psalm. 67.

Icturus hodie, fratres charissimi, de beatissimorum
 Apostolorū virtutibus, & gloria, non video quo exor-
 dio commodius in hac concione vti possim, quàm
 quo D. Bernar. in eorum laudibus vsus est: sic enim
 ait: Gloriosa nobis solennitas illuxit, quàm præclari
 Martyres,

Simil.

Colof. 1.
1. Pet. 2.

Martyres Martyrum duces, & Apostolorum principes morte clarissima consecrarunt. Isti sunt Petrus & Paulus, duo magna luminaria quos Deus in corpore Ecclesiæ suæ cōstituit, quasi geminum lumen oculorum. Hi mihi traditi sunt in magistros & mediatores, quibus securè me committere possim: quia & notas mihi fecerunt vias vitæ, & mediantibus illis ad illum mediatorem ascendere poterò, qui venit pacificare per sanguinem suum & quæ in cœlis, & quæ in terris sunt. Ille enim in vtraque natura purissimus est, qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Quomodo ad illum accedere audebo, qui supra modum peccans peccator, qui peccaui supra numerum arenæ maris? Propterea dedit mihi Deus homines istos, qui & homines essent, & peccatores, & maximi peccatores, qui in se ipsis, & de se ipsis discerent, quàm latè alijs misereri deberēt. Magnorum enim criminum rei, magnis criminibus facilè donabūt veniā, & in qua mēsuramensum est eis, remetiētur nobis. Peccauit peccatum grande Petrus Apostolus, & fortassis quo grandius nullum est, & tam velocissimè, quàm facillimè veniā consequutus est, & sic, vt nihil de singularitate sui primatus amitteret. Sed & Paulus, qui in ipsa viscera nascētis Ecclesiæ tam singulariter quàm incōparabiliter grassatus est, per ipsius filij Dei vocē ad fidē adducitur, & pro tātis malis, tātis bonis repletus est, vt vas electionis fieret ad portādū nomen eius corā gentibus, & regibus, & filijs Israel. Hi sunt magistri nostri, qui à magistro omnium vias vitæ plenius didicerunt, & docent nos vsque in hodiernum diē. Quid ergo docuerunt, vel docent nos Apostoli sancti? Non piscatoriā artē, non scenofactoriā, vel quicquid huiusmodi est: non Platonē legere, non Aristotelis versutias inuersare; nō semper discere, & nunquam ad veritatis scientiā peruenire. Docuerūt me viuere. Putas, parua res est scire viuere? Magnum aliquid, imò maximum est. Nō viuunt qui superbia inflatur, qui luxuria sordidatur, qui cæteris inficitur pestibus; quoniam non est hoc viuere, sed vitam confundere, & appropinquare vsque ad portas mortis. Bonam autem vitam ego puto, & mala pati, & bona facere, & sic perseuerare vsque ad mortem. Hactenus D. Bernar. verba, quæ breuiter nobis Apostolorū gloriā, & magisterium ob oculos ponunt. Vt cæteras autem eorum laudes atque virtutes pro dignitate prædicare possimus, cœlestem opem, sanctissimæ Virginis intercessione, suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

¶ Diuini numinis cognitionem esse totius humanæ salutis, & felicitatis initium, nemo est qui nesciat. Sublata enim hac cognitione, neq;

amor

5 amor in Deū, neq; timor, neq; obediētia, neq; vlla omnino pietatis, & religionis scintilla extare poterit. Hinc D. Hierony. homines hac cognitione carētes, nō homines, sed pecudes esse ait. Deum verò, in hoc mortali corpore cōstituti, nō per se, sed per opera sua cognoscimus. Sic enim & animā nostrā quæ ad imaginē Dei facta est, ex varijs eius operibus, atq; functionibus vtcunq; intelligimus, cū eius tñ substantiā, atq; essentiā nemo hactenus cōprehēderit. Inter Dei autem opera, quædā ad naturā, quædā ad gratiā pertinet. Et per illa quidē naturæ autor res cōditas cōseruat, atq; sustētat, per hæc autē animas hominū reformat, & diuinæ similitudinis participes efficit. Hęc autē gratia opera tantò sunt alijs præstātiora, quātò ad nobiliorē finē diriguntur: per illa em̄ res in esse naturæ cōseruantur: per hæc autē homines ad diuinæ naturæ cōsortiū attollūtur: idèd per ea multò magis in diuinæ bonitatis, charitatis, sapiētiae, atq; omnipotētiae cognitionē, & amorē assurgimus. Quo enim opera Dei præstātiora sunt, hoc magis artificis sui gloriā testātur, & prædicāt. Quò fit, vt neque Solis, Lunæ ac syderū; cæporum, ac totius mūdi species & pulchritudo tantā nobis diuinæ pulchritudinis significationem, quā vnius sanctæ animæ puritas & elegātia præbeat. Quæ tamē idèd à carnalibus hominibus nō agnoscitur, quia carnis oculis non videtur. Omnis enim gloria filiae regis ab intus; hoc est, in interno homine latet, vbi fimbrijs aureis, & virtutū varietate circumdata est. Quòd si Plato tantū in honestate, quæ solis naturæ viribus acquiritur, decorē, & pulchritudinē inesse dixit, vt si oculis humanis cerneretur, mirabiles sui amores excitaret, quid de ea honestatis, & sanctitatis specie sentiendū est, quæ & diuinæ puritatis imaginē refert, & ab ipso Deo in anima cōmorante supernaturalibus donis expressa est? Sic em̄ Saluator ait, Si quis diligit me, sermonē meū seruabit, & pater meus diliget eū, & ad eum veniemus, & mansionē apud eū faciemus. Itaque cū multitudinis numero ait, Ad eum veniemus, totam beatissimā Trinitatē in anima iusti cōmorari docuit. Talē ergo animā cœlestis Pater assumit in filiū, Filius in germanā, Spiritus sanctus in spōsam, totaq; beatissima Trinitas in suū templū atque domiciliū: in quo nō solum mansionē facit, sed illud etiā miris virtutū, cœlestiumque donorū coloribus illūstrat. Cū Dominus beatā Catharinā Senensem ad curandam animarum salutem destinasset, illa eundem suppliciter obsecrauit, hanc sibi præstari gratiam, vt posset videre deinceps elegantiam animarum omnium cum ipsa versantium, & ad ipsam venientium, vt tantò magis accenderetur ad curādā animarum salutem, quantò clariùs earundem

Hierony.

Psal. 44.

Plato in Phædro.

Ioann. 14.

earundem speciem & pulchritudinem vidisset. Exaudiuit autē Dominus preces eius, atque eo tempore quoties aliqui ad eā venissent, magis ad eorum animas quā ad corpora intēta erat: nec quisquam fere postea ad eam accessit, cuius animæ statum non peruideret, dicebatque confessorio suo Raymundo: O pater mi, si vidisses animæ pulchritudinem, non dubito quin pro illius salute libenter centies mortem oppeteres. Hanc verò animæ pulchritudinem ipsi etiā beatissimi spiritus admirantes, in Cant. dicunt, Quæ est ista quæ ascendit sicut aurora consurgens, pulchra ut Luna, electa ut Sol, terribilis ut castrorum acies ordinata? Meritò planè mirantur tantam in infirmitate virtutem, tantam in carne puritatem, tantam in homine in peccatis concepto innocentiam, ac postremò tantam in humana natura Angelicæ vitæ similitudinem. Vt enim in quibusdam animantibus singularem quandam in tuenda vita sua, atque filiorum educatione solertiā, humanæ prudētiæ similem, admirari solemus: sic etiā supernæ illæ mentes admirantur, cum animam impura carne septam & in malum pronam, ad Angelicæ vitæ puritatem aspirare, & in carne vitam non carnis meditari vident. De puritate quippe sua nō perinde habēt quod mirentur, cum purissimi spiritus sint, ab omni corporis, & terrenæ materiæ contagio secreti, de nobis autem, cum piē, & religiosè superata atque compressa carne vitam degimus, habent utique curi iure mirentur, & tantæ puritatis autorem laudare debeāt, qui solus potest facere mundum de immundo conceptum semine. Denique (vt semel finiam) nulla ratione huius animæ pulchritudo apertius declarari poterit, quā si quis eam cum diuina pulchritudine componat. Cōstat enim nihil esse in mūdo speciosius, pulchrius, dignius, atque sublimius Deo: post Deum autem secundo loco nihil speciosius, aut dignius ea mente, quæ illum summo amore diligit, summa reuerentia colit, summa humilitate, & innocentia veneratur, quæque sic sensus omnes, & affectus, ac se totam illius obsequio addixit, vt mūdo, terrenisquē cupiditatibus mortua, illi solūm viuat, illi militet, illi obsequatur, illum ficiat, atque ardeat, in illo spes omnes opesquē suas repositas habeat, illius desiderio inardescat, illum perpetuò cogitet, in illius bonitate, & pulchritudine contēplanda dies noctesquē defixa sit; quæque sic Deo subiecta est, vt neque cibum sumere, neque somnum capere, nec os ad loquendum aperire, nec quicquam aliud moliri audeat, nisi ad illum prius mentis oculos attollat, & cum Apostolo dicat; Domine quid me vis facere? eademque toto studio, ne illius oculos aliqua in re vel leuissima offendat,

Cant. 6.

Simil.

Job. 14.

Act. 9.

11 dat, diligentissimè curat, vitamque ipsam, atque sanguinem, si ita opus fuerit, propter illius gloriam effundere parata est. Quamuis autem hæc tantæ pulchritudinis species carnis oculis minimè cōspicua sit, si quis tamen sanctissimorum virorum res gestas, & vitas legat, quandam pulchritudinis huius vmbra mentis oculis intuebitur. Iam verò si quis Apostoli Pauli epistolas, & gesta diligēter euoluat, in eis mirabilem quandam in sanctissima illa anima puritatis, & innocentia, atque virtutum omnium imaginem contemplabitur, quæ ipsum in tantæ pulchritudinis amorem rapiat, & ad Deum ipsum, eiusdem pulchritudinis autorem, laudandum vehementer incendat. Vt enim paulò antè diximus, diuinæ bonitatis, & pulchritudinis species in operibus gratiæ magis quā in tota hac rerum vniuersitate, quam intuemur oculis, elucet. Hinc Esaias, Et vocabuntur

12 inquit, in ea fortes iustitiæ, plantatio Domini ad glorificandū: quā sentētiā Saluator explicuit cum dixit; Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est. In præsentī autem concione non solū beatissimam Pauli animam, sed Petri etiam, Apostolorum principis, habemus, in quibus amplissimam diuinæ bonitatis, & gratiæ magnificentiam velut in purissimo quodam speculo cōtemplari possimus. Quod si in Pauli virtutibus explicandis aliquantò fuerimus longiores, illud in causa erit, quòd de nullo Apostolorum plura quā de Paulo literis sanctis consignata, & posteritatis memoriæ tradita sunt.

Esai. 61.

Matth. 5.

P A R S P R I O R . § . I .

13 ¶ Et primam quidem Petri dignitatem & gratiam eam esse profite-mur, in qua Dominum ipsum habere meruit laudatorem. Beatus es, inquit, Simon Bar Iona: quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus, qui est in cœlis. Ex quibus verbis intelligimus, sacramentum illud absconditum à seculis, in Deo viuo, qui omnia creauit, nempe filij Dei incarnationem à Deo patre reuelatā Petro fuisse: atque ita factum est, vt is totam diuinitatis plenitudinem in illa humanitatis, atque humilitatis visibili forma inhabitare firmissimè crederet, eandemque confiteretur, cum dixit, Tu es Christus filius Dei viui. Cū autem (vt Caietanus annotauit) maximè proprium sit viuentium, simile sibi in natura generare, hoc vno verbo ineffabilem filij Dei generationem, & æqualitatem cum patre significauit.

Matth. 16.

Secunda verò dignitas, quam huius confessionis merito protinus

Ii conse-

Bernar.

consequutus est, promissio fuit Apostolici principatus, & clauium 14
regni cœlestis: quas tanta ei potestate contulit, vt (quemadmodum
D. Ber. ait) præcedat sententiam cœli sententia Petri. Quod autem
vel maius, vel mirabilius donum homini in carne degenti concedi
debit, quàm vt clauis acciperet regni cœlestis, quibus non sibi tan-
tùm, sed omnibus etiam hominibus eius portas ab initio mundi ob-
feratas patefacere posset; nec ipse solus hanc tantam potestatem ac-
ciperet, sed etiam vt eam sacerdotibus cunctis communicare pos-
set? Cùm autem naturali, diuino, atque humano iure constet, princi-
patum Ecclesiæ dignissimo cuique tribuendum esse, necessariò fatè-
dum est, vel Petrum inter Apostolos hoc munere dignissimū fuis-
se, vel certè talem à Domino effectum, cùm ei hoc munus commif-
sum est. Hoc enim inter humanam atque diuinam electionem di-
stat, quòd homines quidem ad hoc officium dignissimum quemq; 15
eligere debent, quia talem facere nequeunt: at Dominus (in cuius
oculis facilè est subitò honestare pauperem, & ex lapidibus Abrahæ
filios efficere) eo ipso quo homines ad insigne aliquod munus ad-
ministrandum eligit, dignissimos eo ministerio facit. Vnde est illud
Pici Mirandulani de Deo agentis;

Picus Mir.

Quamquam sat digni, si quos dignatur amare,

Qui quos non dignos inuenit, ipse facit.

¶ Qua ex re colligimus, aut Petrū, cum à Dño electus est, inter Apo-
stolos dignissimum hoc munere fuisse, aut certè tunc à Dño cæteris
digniores factum: neq; enim alterum sine altero donari potuit.

Nec solùm cœli, atque gehennæ, sed vitæ etiam, ac mortis ius, &
potestatem ei contulit: vt quomodo verbo cœlum claudit, & aperit,
ita solo verbo & mortuis vitam conferat, & viuentibus mortem in- 16
ferat. Tabitham namque mortuam ad preces viduarum solo verbo
suscitauit: Ananiam verò, & Saphiram ob commissum furtum solo
verbo interemit.

Actor. 9.

Actor. 5.

Et quamuis hæc tanta potestas verè miranda sit, omnem tamen
superat admirationem, quòd non solùm Petri verba, sed sola etiam
corporis vmbra omne genus morborum depellebat. Qua de re in
superiori concione dictum à nobis est. Quis autem in hoc opere im-
mensam diuinæ bonitatis amplitudinem, & summum, quo pios affi-
cit, honorem non agnoscat, quando illis tribuit quod nec sibi sum-
psit; qui que tanti illos faciat, tantumque potestatis, & honoris tri-
buat, vt non solùm verbis, sed sola corporis vmbra naturæ legi-
bus ab ipso præfixis imperent? Quid, quæso, minus ad hominem,
quàm

17 quàm inanis corporis eius vmbra pertinet? Quàm mirabile igitur
est, Dominum hanc tantam potentiam mortali homini con-
tulisse, vt non illum modò omnipotentem quodammodo fa-
ciat, sed eius etiam vmbra eandem conferat potestatem? Quan-
tam igitur erga illos charitatem Dominus hoc opere demonstra-
uit? Quàm felix ergo, & fortunatus est quisquis sic vitam instituit, vt
hanc Domini beneuolentiam, & amicitiam promereatur! Quam
verò infelix, atque deplorandus, qui ob rerum fragilium, cele-
riterque intereuntium amorem se hoc tali amore, atque honore, in-
dignum facit!

Subest hîc aliud non minus mirandum, hoc est, tanta Pe-
tri humilitas in hac tanta gloria. Si enim rara virtus est humili-
tas honorata, quàm rarum & singulare fuit, in tanto honore
tantam conseruasse humilitatem! Pulcherrimus ille Angelus à
Deo conditus eleuauit cor suum in decore suo: princeps quo-
que generis nostri in paradiso constitutus, & miris diuinæ gra-
tiæ muneribus ornatus, hoc eodem morbo corruit. Paulus, ne 18
reuelationum magnitudine extolleretur, stimulum carnis ac-
cepit, quo se hominem esse sentiret: atque (vt Diuus Hierony-
mus ait) in similitudinem Romæ triumphantium, quorum lateri
præco aderat, qui eum suæ mortalitatis admoneret, ita ipse
carnis stimulum suæ infirmitatis monitorem accepit, ne diui-
norum munerum occasione attolleretur. Mirum autem est ni-
hil tale Petro ad humilitatis custodiam fuisse datum, cùm ma-
ius sit, corporis vmbra omnis generis morbos pellere (quod
19 nulli hætenus Sanctorum contigit) quàm crebris à Deo reue-
lationibus (quod multis Sanctorum concessum est) erudiri.
Quo indicio colligimus, quòd quemadmodum beatissima Vir-
go parem dignitati suæ humilitatem habuit; ita Apostolus Petrus
non minus humilitatis virtute, quàm miraculorum potestate cla-
rus fuit. Sapientissimus quippe ille virtutum architectus quàm
altam gratiarum, atque virtutum structuram erigere in eo vo-
luit, tam alta humilitatis fundamenta iecit; sine qua (vt Diuus
Gregorius ait) virtutum aggregatio ruina est. Quantum verò di-
uinus Apostolus hanc humilitatis virtutem coluerit, & nunc
in cœlo diligit, hoc memorabili humilitatis exemplo declara-
bitur.

Hierony.

Gregor.

Cum sanctus Eduardus Anglorum Rex in palatio iuxta Ecclesiã
beati Petri aliquando moraretur, superuenit quidã vir Hybernicus.

II 2 genere

genere, pedis vtriusque priuatus officio: nerui enim in poplite contracti ad posteriores corporis partes crura retorserat, tali natibus in heferant, immerfi que carnibus pedum articuli, à lumbis eius & deorsum corpus omne peruerterant. Porrectis ad terram manibus, & scānis suppositis repebat, & factus sibi metipso grauis, trahebat se post se. Hic videns regis cubicularium, ait ad eum, Hugoline, non me respicies, nec miseraberis, nec mouebit te mea tanta calamitas? & ille: Quid me vis facere? Cui pauper, Sexies, inquit, Apostolorum limina repens (vt cernis) visitaui, & sanitatem necdum promerui: quam tamen mihi Apostolorum princeps non negauit, sed distulit, socium in hoc miraculo habere volens Eduardum, quem sibi nouit in omnibus esse deuotum. Ab ipso enim Apostolo in mandatis accepi. Regem adire, vt me suo sacro subuectum dorso, ad Ecclesiam eius, que palatio vicina est, perferat, recepturum, si id fecerit, membrorum meorum integram sanitatem. Hec vbi nunciata sunt regi, gratias egit Deo, & citatus mox æger, accessit. Rex verò vt spiritalis ille alinus fortis, accubans in terminis, supposuit humeros suos ad portandum. Pendet de humero tanti principis plenus sordibus pauper, squalidis manibus, brachijsque squamosis regium illud pectus collumque completitur. Interea ex assistentibus ridebant nonnulli, alij à paupere regem delusum iocabantur, alij simplicitatem iusti fatuitatem iudicabant. Cum itaque rex paululum processisset, subito nerui extenduntur, rigantur ossa, carnes marcidæ recalescunt, emergunt à carne articuli, pedes à natibus soluuntur. Distendit homo crura, poplite iam flexibili, & sanie cum sanguine profluente, vestis regia ornatur potius quam fœdatur. Iam tunc satis esse clamant omnes, sanatum languidum, onus ob sordes vlcera deponendum. Ille verò memor præcepti quod susceperat, Sirenarum cantus obturata aure pertransijt: ingressusque Ecclesiam, ante sanctum altare holocaustum quod detulerat, Deo, ac beato Petro resignat, incolumemque dimisit. Suscepto autem à Rege itineris viatico, acturus gratias Deo, & Sancto Petro, Romam profectus est. Hoc igitur tam nouo & insolito in persona regia humilitatis exemplo quantopere diuinus Apostolus humilitatis virtutem coluerit, & quanto illam in pretio habuerit, satis aperte monstrauit.

Verum obijciat aliquis hoc in loco Petri negationem: sed ego eius contra pœnitentiam opponam, quæ tanta fuit, vt verè dicere possimus, hunc eius lapsum in maiorem illi laudis & gloriæ cumulum cecidisse. Vt omittam enim quod per omnem vitam galli cantus ei per-

23 ei perpetuam lugendi materiam præbuerit (vnde & genæ illius, ardore lachrymarum assidue fluentium, penè exustæ erant) tamen vix dum verbo tenus Dominum negauerat, cum egressus foras, tanto dolore, tantaque cordis amaritudine lapsum suum defleuit, vt verè dicere possimus, sanctiorem illum post lapsum surrexisse quam ceciderat. Quæ re noui & insoliti fauores, quibus post resurrectionem à Dño honoratus est, facile declarat. Nā & angelus, resurrectionis eius testis, cum hoc felicissimum nūtiū per mulieres ad discipulos perferri iussisset; singularē Petri mentionē fecit: Ite, dicite discipulis eius & Petro, quia præcedet vos in Galilæam. Quodque maius est, idem ipse Dominus statim à resurrectione se Petro visendum præbuit, vt hac visitatione fractum eius animum ad spem veniæ suscitaret, & resurrectionis alacritate, lachrymarum eius amaritudinem in lætitiā commutaret. Vnde duo illi discipuli, qui ipso Dominicæ resurrectionis die in Emaus pergebant, ab itinere regressi, inuenerunt congregatos vndecim dicentes, Quia surrexit Dominus verè, & apparuit Simoni.

24 Quin & hoc ipso tempore Dominus Ecclesiæ suæ clauum, imo & clauis cœli, quas antè promiserat, tradidit, cum agnos suos illi triana repetitione pascendos commisit, & gloriosum illi per crucis triumphum agonem, quo erat ipsum Dei filium imitaturus, aperte reuelauit. Ex quibus omnibus & mirabilem veræ pœnitentiæ virtutem, & immensam Dei nostri erga verè pœnitentes misericordiam aperte videre licet, per quem Petrus tantā à Domino gloriam, post lamentabilem illam ruinam, percipere meruit. Faxit autem Christus Dominus, vt qui Petri hodiè laudes celebramus, eius pœnitentiā, & lachrymas imitari velimus; vt similem cū eo veniam & gratiam à Domino cōsequi mereamur.

P A R S P R I O R. §. II.

¶ Sed intermissio nunc Petro, ad coapostolum eius Paulum veniamus, cuius laudibus prædicandis nulla certè humana facundia par esse poterit. Quò fit, vt neque rudis ac trepidus sermo eius laudes aggredi audeat, nec tamen ab earum contemplatione animus reuocari queat. Quid autem mirum hoc mihi infantissimo & elingui euenire, quod aureo illi eloquentiæ flumini D. Chrysofomo euenisse constat? Sic enim is laudes eius aggressus est: Sæpe fulgido cœli globo delectatus oculus ad spectaculum oppositi è regione luminis sese violenter intendit, & licet sentiat aciem suam imparem radio- rum esse certamini, desiderio tamen illius pulcherrimi luminis in-

tuendi libenter inaccessibili radiantis orbis reluctatur corusco. **Ta= 26**
 le igitur quippiam ego ipse perpetior, qui cum videam propriae me-
 tis oculis ex radijs Apostolici splendoris hebetari, cupio tamen Pau-
 li animam, miro fulgore virtutum rutilantem, velut eminens intueri, &
 contra importabiles solis splendores contentiosa subire certamina.
 Sol enim quidam est hominibus Paulus, qui prorsus orbem fulgen-
 tibus linguae suae radijs illuminauit, quiq; vniuersas circumeundo ge-
 tes, cursum omnino Solis imitatus est, ac mundi regiones omnes
 quasi libero à corpore animo peruolauit: & hoc cum ei amara vndi-
 que vulnera crebrius obuiarent. Hactenus Chrysostomus.

De huius ergo Apostoli sanctissimi laudibus cum multa dici pos-
 sint, hoc vnum tantum in reliqua huius concionis parte tractandum
 suscepi, nempe adeo miranda, & supra omnem naturae vim posita
 esse quae in illo diuina gratia operata est, ut ve ea solum satis super **27**
 que sint ad fidem nostram plenissime confirmandam. Scripta enim
 eius, & res ab ipso gestae cuius etiam infideli (modò sit sana mente,
 & ingenio praeditus) fidem planè facient, diuinum aliquid in Pauli
 pectore fuisse: atque ita demum veram esse fidem, quam ille spiritu
 Dei actus praedicabat. Sicut enim Magi Pharaonis, vbi signorum
 vim & excellentiam, quae Moyses coram Pharaone patrabat, animad-
 uerterunt, digitum Dei, & diuinam potestatem in eis esse intellexe-
 runt: ita quisquis res gestas, & epistolas Pauli attentius legerit, digi-
 tum Dei, & vim diuinam in eo esse apertissime deprehendet. **Quam**
rem sequens sermo breuiter explicabit.

Primum quidem eius conuersionem inspiciamus, quam ipse
 & ad Galatas, & ad Timotheum commemorat. Constat enim ne-
 que Neronem, neque Diocletianum, neque vllum Tyranno- **28**
 rum atrocius Ecclesiam Dei persecutum fuisse, quam Paulum.
 Hi namque mundi Monarchae latissimum illud imperium suum,
 quod se à Dijs suis obtinuisse credebant, in summum discrimen
 adduci existimabant, nisi gentem illam è mundi finibus elimina-
 rent, quae Deos, imperij sui autores & conseruatores, blasphema-
 bat; & non Deos, sed Dæmones, aut profligatissimos; & impu-
 rissimos homines esse constantissime asseuerabat. At Paulus pri-
 uatus quidam homo erat, neque aut mundi, aut etiam gentis suae
 procuracionem habebat: qui tamen nullo suo stipendio, aut e-
 molumento inductus, sola furoris sui rabie concitatus, nascentem
 Ecclesiam crudelissime persequebatur, & facultatem à prin-
 cipibus sacerdotum petebat, quibus Ecclesiam deuastaret, &
 Christi

simil.

29 Christi nomen & memoriam prorsus extingueret. Pergebat igitur
 in Damascum furis inuectus, dirumque toto pectore virus
 efflabat, & sanctorum sanguinem sine intermissione sitiebat.
 Hic igitur truculentissimus fidei persecutor, subito factus est po-
 tentissimus eius defensor: & ita factus, ut quomodo nullus inter
 Tyrannos atrocius fidem persecutus fuit, ita postea nullus post or-
 bem conditum propter eam stabiliendam grauiora supplicia pertu-
 lit, ipso eodem testante, qui, adnitente diuina gratia, supra omnes
 se laborasse testatus est. Quae autem vis orationis vel eius labores,
 vel fidei propagandae ardorem, & salutis humanae sitim expli-
 care poterit? Ut enim Diuus Chrysostomus ait, omnem ho- **Chryso. de**
 minem Deo exhibere cupiebat: quasi enim is vniuersum mun- **Laud. Pauli**
 dum genuisset, sic perturbabatur, sic currebat, sic omnes in li.

30 regnum Dei festinabat inducere, docendo, pollicendo, tum
 orando pro ipsis, tum etiam ipsis supplicando, & terrendo, &
 Dæmones corruptores animarum fugando, aliquando episto-
 lis, aliquando praesentia, nunc sermone, nunc rebus, & per di-
 scipulos, & per semetipsum conabatur erigere labantes, stantes ve-
 rò firmare, humi iacentes attollere, sanare contritos, torpentes
 oleo exhortationis animare, inimicis insonare terribiliter, hostes
 minaciter intueri, more optimi cuiusdam ducis, ac medici artis suae
 instrumenta gestantis, protector ipse bellantium, ipse sedulus aegro-
 torum minister, & vnus omnium officiorum personas sustinens. Hacte-
 nus Chrysostomus. Quis igitur in hac tam stupenda, tamque subita cor-
 dis humani mutatione non aperte Dei digitum, & diuinæ gratiae vim,
31 ac potestatem agnoscat? Certè agnoscebant illi, qui hoc spectaculo
 commoti glorificabant Deum dicentes: Quia qui persequebatur
 nos aliquando, nunc fidem praedicat, quam antea impugnabat.
 ¶ Neque verò mihi quisquam dixerit, Paulum spe alicuius vti- **Galat. 1.**
 litatis, aut terreni commodi inductum se ad Ecclesiae fidem con-
 tulisse, cum non modò quidquam ei ex hac professione accreue-
 rit, sed etiam in mille propter eam discrimina, & mille mortes incide-
 rit, sicut ipse ait, Quotidie morior propter gloriam vestram, quam **1. Cor. 2. 6.**
 habeo in Christo Iesu. Quantum autem haec tam subita humani
 cordis permutatio diuinæ virtutis indicium sit, vel hoc vno ar-
 gumento perspici poterit, quod D. Bernar. in vita S. Melachiae, ma- **Bernar.**
 ius esse miraculum testatur, quòd hic vir diuinus oratione sua mu-
 lieris ingenium furibundum in mansuetissimum commutauit,
 quàm quòd alteram foeminam mortuam ad vitam ope diuina

reuocauerit. Hoc enim opere mortuum corpus, illo verò mortuam animam suscitauit. **32** Quantò ergo maius ex tanta perfidia ad tantam fidem, tantamque virtutis & sanctitatis laudem sola dei gratia momento temporis permutatum fuisse? Sit igitur hoc fratres primum diuinæ virtutis in Pauli conuersione argumentum.

Secundum autem fortasse maius vobis esse videbitur, nempe insignia miracula, quæ Paulus passim edebat, quibus doctrinæ suæ fidem faciebat. Cuius rei non modò Lucas in Actis Apostolorum, sed ipse Paulus ad Corinthios, & Thessalonicenses scribens, locupletissimus testis est: qui si aliquid in hac cōfessione finxisset, se ipsum, & fidem, quam prædicabat, tot testibus conuictus euerteret. Ad

1. Thess. 1. Thessalonicenses verò sic ait; Scientes fratres dilecti à Deo, electionem vestram: quia Euangelium nostrum non fuit ad vos in sermone tantum, sed & in virtute, & in Spiritu sancto, & in plenitudine multa. **33**
2. Cor. 12. In secunda verò ad Corinthios epistola sic ait; Nihil minus feci ab ijs qui sunt supra modum Apostoli, tametsi nihil sum. Signa tamen Apostoli facta sunt in vobis in omni patientia, in signis, & prodigijs, atque virtutibus. Videtis hinc tot verbis expositam miraculorum operationem? Cum igitur Apostolus tot veluti testes citet miraculorum suorum, miracula verò firmissimam fidem, & catholicæ veritatis testimonium præbeant, apertè liquet, hac Pauli confessione fidem nostram mirabiliter confirmari, atque fulciri.

Quia vero Paulus inter Apostolica signa patientiam primo loco numerat (D. enim Greg. patientiæ virtutem, signis & miraculis clariorem indicat) hoc etiam argumento catholicæ fidei veritas plenissimè confirmatur. Quæ autem vis orationis explicare poterit, quot is verbera, quot vincula, quot carceres, quot iniurias, quot exilia, **34** quot naufragia quot inedia, quot denique persecutionum genera à Iudæis, & gentibus perpeffus sit? Qua de re sic D. Chrysostomus

Homil. 8. 7. ait: In duas partes omne tunc ferè scindebatur genus; in eorum scilicet, qui horribili rabie erga idolorum cultum ferebatur, & in eorū, quos legis zelus in Euangelij odia inflamabat. Ab vtraque verò parte grauisima in Paulum bella surgebant, cum Iudæi vndique illū quasi paternarū traditionū corruptorē fugarent, gentes verò quasi Deum mortuum prædicatē. Noli enim illū, qui tunc fuit rerū statum, huic qui modò est cōparando, magnitudinē Apostolici laboris attēdere, sed ipsa adhuc prædicationis exordia mente perpende. Considera prius pelagi sæuientis furorem, & tum demum vim gubernatoris intelliges. Sicut enim in quodam freto, ita Paulus medijs in fluctibus æstuabat,

35 æstuabat, ac mille discriminum vrgebatur procellis. Inter ipsa quippe Euangelij principia prædicationis nouitas vehementes ei tentationum turbines suscitauit. Iudæorum namque tunc populi mouebantur, quos ad hoc Mosaica videbantur præcepta cōpellere. Pharisæorum quoque latrabant gressus, cum dudum à se crucifixi prædicari deitatem dolerent. Indignabatur etiam conspiratio sacerdotum, cum audirent crucem quasi sceptrum quoddam regale celebrari. In huiusmodi bello Iudæi sociabantur & gentes, quæ aris diuūm, ac tēplis, & puluinarium cineribus assuetæ, indignè hunc sibi euelli patiebantur errorem. Iudices in prædicationem Euangelij sæuientes suæ astabant cateruæ. Reges iugiter idipsum bellum gerebant, auditam crucem cuncti abominabantur exercitus, quam sapientes recipere nesciebant, quasi signum vtiq̄e damnati. Sed Paulo totius hoc mundi bellum omni erat pace iucundius. Delectabat enim eum qui cumque propter Euangelium vulnerabat. Hinc est quòd ille Græciam, atque Barbariam cum illatis sibi vulneribus alacer circuibat, non minus plagis suis gaudens, quàm regijs triumphis: haud aliter delectatus naufragijs, quàm cæteri acquisitis solent gaudere thesauris: liuoribus, quos ei verbera sæpius inferebant, quasi quibusdam gloriabatur coronis; tribulationibus vt delicijs vtebatur; squalore carceris vt paradisi amœnitate gaudebat. Hactenus Chryso. Vera autem esse quæ S. Episcopus de Pauli alacritate inter tot certamina prædicat, ex ipsius Pauli verbis colligi potest, qui mortem ipsam, quæ omnis hominum natura insito affectu tanquam extremum omnium terribiliū horret, sic appetebat, sicque eius desiderio, atque memoria lætabatur, vt vincus iam in carcere ad Philippenses scripsit: **Philipp. 2.**
37 Si immolor supra sacrificiū fidei vestræ, in hoc gaudeo, & cōgratulor omnibus vobis. Idipsum vos congaudete & cōgratulamini mihi. Quis hoc genus gaudij & cōgratulationis audiuit vnquā, vt propter violentæ mortis suppliciū ab amicis & cōgaudere secū, & congratulari sibi postulet? Solent quidē amicis amici vel propter adeptā dignitatē, vel propter restitutā ex graui morbo sanitatē, aut clarissimā de hostibus victoriā gratulari: Paulus verò contrā in carcere vincus propter impēdentē sibi mortē à charissimis filijs & secū cōgaudere, & sibi gratulari postulat. Cumque inter omnes humani cordis affectus amor sui potentissimus sit, vt pote ex quo cæteri deriuantur (cuius proprium est mortem supra omnia horrere, & ad extremos mundi fines propter eam vitandam fugere) hic vir diuinus multò magis mortem propter Christum optabat, quàm alij vitam deside-

rant. Quis igitur non videat in hoc homine aliquid plus quam hu-
mana latere? quis hic diuinæ potentia digitum non aduertat? quis
hic naturæ vim fractam atque superatam diuinæ gratiæ virtute non
agnoscat? Quis hunc hominem supra res humanas sublatus, atque
adeo supra nubes, & sidera euectum non miretur? Quisquis igitur
in Paulo non ea solum quæ pertulit, sed multo magis qua alacritate
pertulerit, contemplatus fuerit, facile intelliget, merito ab illo inter
Apostolica signa hanc patientiam fuisse primo loco commemora-
tam. Hanc autem vel maximam fidei nostræ confirmationem esse,
& Iustinus Martyr, & gentilium multi, qui insuperabilem Martyrū
patientiam contemplantes, ad fidem hoc argumento conuersi sunt,
facile declarant. Hęc igitur adeo miranda laborum patientia meri-
to à Paulo inter Apostolica signa, atque miracula computatur. Hu-
mana quippe natura vt omnia quæ carni plausibilia, & iucunda sunt,
vehementer amplectitur: ita quæ his sunt aduersa atq; inimica sum-
mo odio detestatur. Quod fit, vt quisquis hæc grauissima incom-
moda promptissimo & alacri animo captat, in eisque exultat, atq; triū-
phat, sublimius aliquid supra communem hominū naturam habere
videatur. Vt hoc igitur satis apertum est diuinæ virtutis indicium,
ita non leue fidei nostræ argumentum, & testimonium est.

Hęc igitur tum de miraculis, tum de mirabili Pauli patientia (quæ
is inter miracula merito enumerat) dicta sint. Nec enim is sine mira-
culorum testimonio tot populos, tot nationes, tot gentes à patrijs &
auitis legibus ad catholicam fidem traducere potuit. Quod si quis
proteruè contendat, nullum intercessisse miraculum: hoc certè ma-
ius miraculum est, sine miraculis effecisse, vt mundus mortuum ho-
minem, & inter latrones crucifixum, piscatorum, atq; opificum ope-
ra totius naturæ conditorem, & verum Deum, ac Dominum esse cre-
deret. Quod vt clariùs eluceat, vnus Pauli, vt cœpimus, exemplum
proferamus: de quo sic D. Chryso. Quomodo, inquit, Paulus cū
illa arte vilissima tantam potuit inspirare virtutem, quantam ipse re-
rum testatur effectus? Homo etenim ignobilis, abiectus, & circumfo-
raneus, qui artem exercebat in pellibus, in tantum virtute progres-
sus est, vt vix triginta annorum spatio & Romanos, & Persas, & Par-
thos, & Medos, & Indos, & Scythas, & Æthiopes, & Sauromatas, &
Sarracenos, & omne prorsus humanū gen^o sub iugū mitteret verita-
tis. Responde igitur, vnde iste opifex vilis ac publicus, stans in loco
artis suæ, ac scafellū in manu gerens ita vt ipse philosophatus sit, &
alios docuerit philosophari, gentes scilicet vrbes, atq; regiones, nec
vim

Iustinus
Martyr.

Chryso.

41 vim in se sermonis ostēdēs? Audi enim ipsum loquētē; Et si imperi-
tus sermone: nec pecunias possidens: nā hoc quoq; ipse testatur: Vt
q; ad hęc, inquit, horā & esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & cola-
phis cædimur. Et quid dico pecunias; cū ille sæpè necessariū quidē
non haberet cibū, nec quo se circūdaret indumētū? Quod verò nec
de professione clarus fuerit, Lucas ostendit dicēs; Quoniā manebat
apud Aquilā, & Priscillā, propterea quod eiusdē artis esset: erāt enim
scenofactoriæ artis. Non igitur à proavis nobilis, quippe qui tā vilis
fuisse artis ostenditur: non à patria, non a gente: tamē progressus in
mediū, ac tantūmodo apparens, inimicorū cuncta turbauit, vniuer-
sa confudit; & sicut in stipulas ignis immissus omnia Dæmonū ope-
ra consumpsit, atq; in id quod voluit omnia conuertit. At nobilis &
eruditus erat fortè persuasor. Nec istud quidem: nā hoc quoq; ipse
42 cōfirmavit dicēs, Et ego veni ad vos nō in sublimitate sermonis, aut
sapiētiæ annunciās vobis testimoniū Christi. Non enim iudicavi me
scire aliquid inter vos, nisi Iesum Christū, & hunc crucifixū. Et ser-
mo meus, & prædicatio mea non in persuasibilibus humanæ sapien-
tiæ verbis. Sed causa nimirū ipsa prædicationis erat idonea, quæ ad
se pertraheret audientes. Accipe quid etiā super hac re ipse pronun-
ciat, Quoniā, inquit, Iudæi signa petūt; & Græci sapientiam quærūt:
nos autē prædicamus Christum crucifixū, Iudæis quidē scandalum,
Græcis autē stultitiam. Sed securitate, ac libertate perfunctus est. At
omnino à periculis nunquam respirauit. Et ego, inquit, in infirmita-
te, & timore, & tremore multo fui apud vos. Cum igitur & præ-
dicator, & imperitus, tūm etiam pauper esset, & prorsus ignobi-
lis, & quod prædicabatur non modò commendatione sui esset va-
43 cuum, verūm etiam offensione plenissimum, & auditores ipsi ino-
pes, imbecilles, atque omnino nulli, & pericula tam crebra, tam
varia, non doctoribus solum, sed etiam discipulis imminerent, &
crucifixus esset qui annunciabatur adorandus; non ne satis li-
quet, hoc tantum opus, non humana, sed diuina fuisse virtute per-
fectum? Hactenus Chryso. Constat igitur ex hac Diui Chry-
so. sententia, catholicæ fidei veritatem hoc tam insigni opere
mirificè confirmari.

Addam his aliud nō minus suspiciendū, quo diuina virtus in Pau-
li pectore latens apertissimè declaratur: nempe mirabilis eius doctri-
na, quæ in suo genere omnē humanæ faciēdiæ vim superat. Siue enim
de Christi mysterio, & humanæ redemptionis beneficio differat, si-
ue morum præceptis hominum vitam insituat, vtrōque mirabi-
lis.

1. Corin. 4.

Act. 18.

Coloss. 2.

1. Cor. 2.

1. Corin. 1.

1. Corin. 2.

lis, vtrobiq; diuinus incedit. Nullum enim genus hominum præter-44
mittit; non diuites, non pauperes, non seruos, non dominos, non pa-
rentes, non liberos, non viduas, non virgines, non nuptas, quos præ-
ceptis salutaribus ad vnumquemq; horum statû pertinentibus non
erudiat. Iam verò quot affectus mouet in quas se dicendi formas, at
que figuras passim commutat! Modò enim terret, modò blanditur,
modò consolatur: nunc lachrymis, nunc stimulis vrget: aliquando
gaudio exhilarat; aliquando ad singularem tristitiam, atque metum
excitat. Et quidem aliquando se hominibus pietatis affectu patrem,
interdum iudicem tremendum exhibet: modò agni mâsuetudinem
& lenitatem, modò leonis magnanimitatem præ se fert: ac postremò
quemadmodum in vita omnibus omnia factus est, vt omnes faceret
saluos; ita in epistolari doctrina omnium se necessitatibus, & ratio-
nibus accommodat, vt omnis generis morbos sanet, & omnes Chri- 45
sto lucrifaciat. Denique talis eius doctrinæ character est, vt quisquis
vigentes oculos habuerit, non merum hominem, sed Spiritum san-
ctum in eius pectore latentem, & ore loquentem agnoscat. Habet
enim Spiritus sanctus suam phrasim, atque energiam, quam nulla hu-
mana facundia exprimere, atque referre poterit.

Sed inter omnes Pauli laudes adijciam quod mihi mirabilem Pau-
lum, ac multò mirabiliorem Spiritum sanctum in eius pectore cõmo-
rantẽ exhibet. Iure enim inter has omnes eius virtutes miror, quod

1. *Theff. 2.* ipse varijs in locis de se ipso prædicat. Ad Thessalonicenses quippe
ait: Memores estis fratres laboris nostri, & fatigationis: nocte ac die
operâtes, ne quẽ vestrũ grauaremus, prædicauimus in vobis Euãge-
liũ Dei. In ea vero cõcione, quã ad maiores natu Ephesinæ Ecclesiæ

Acto. 20. habuit, sic de eodẽ labore ait: Argentũ, & aurũ, aut vestẽ nullius con- 46
cupiui, sicut scitis: quoniã ad ea quæ mihi opus erât, & his qui mecũ
sunt, ministrauerũt manus istæ. Quã autem acrimoniã (bone Deus)
qua orationis grandiloquentia hanc eandem officij sui puritatem
ab omni auaritiæ suspicione liberam in priori ad Corinthios episto-

1. *Cor. 9.* la exaggerat! Non sum inquit, liber? Non sum Apostolus? Non
ne Christum Iesum Dominum nostrum vidi? Non ne opus meum
vos estis in Domino? & paulò post; Quis, inquit, militat stipendijs
Ibidem. suis vnquam? Quis plantat vineam, & de fructu eius non edit? Quis
pascit gregem, & de lacte gregis non manducat? Nunquid secũdum
hominem hæc dico? An & lex hæc non dicit? Scriptum est enim in

Deute. 25. lege Moyfi, Non alligabis os boui trituranti. Nunquid de bobus
cura est Deo? An propter nos vtiq; hoc dicit? & mox: Si alij po-
testatis

47 testatis vestræ participes sunt, quare non potiùs nos? Sed non vli-
sumus hac potestate, sed omnia sustinemus, ne quod offendiculum
demus Euangelio Christi. Ac deinde; Non autem scripsi hæc vt ita
fiant in me; bonum est enim mihi magis mori, quàm vt gloriã meã
quis euacuet. Hactenus Paulus. Nunc expendite quæso fratres quĩ
fieri potuit, vt homo nocte ac die (vt ipse ait) manibus suis operans,
& non sibi tantum, sed his etiam qui secum erant, necessaria vitæ
manuaria arte quærens, potuerit non dico tot epistolas diuina qua-
dam virtute refertas scribere, sed tot ciuitates, tot populos, tot natio-
nes ad Christi fidem conuertere, & inter manuum diurnos pariter
& nocturnos labores, & huic tanto operi instare, & omnium Eccle-
siarum sollicitudinem gerere; & (quod non minus mirabile est) chari-
tatis feruorem, ac deuotionem spiritus, inter tot occupationum cu-
48 ras, quæ spiritum exhaurire, & extinguere solent, plenissimè retine-
re, atque alere. Si enim Anachoritarum more in desertis vitam age-
ret & biuanis, ac triduanis ieiunijs compressa carne dies noctesque
in diuinis laudibus, & orationis studio transigeret, non ita miran-
dum esset talibus fomentis charitatis ignem diu sustentari: sed quòd
homo inter tot hominum mores agens, & in officina sua die ac no-
cte manibus suis operans, tot Ecclesiarum curis districtus, tot itine-
ribus terra marique confectis fractus, nihilominus tamen Apostoli-
cam mentem, Apostolicum pectus, cumque charitatis feruorem re-
tinere, ad quem neque eiusdem nominis Paulus eremita (qui septua-
ginta annos in solitudine sine vllò hominum commercio egit) neq;
vllus vnquam Anachoritarum pertingere potuit, hoc mihi certè
omnem admirationem superare videtur. Quis igitur non hinc & mi-
49 rabilem Paulum, & mirabiliorem (vt dixi) Pauli spiritum agnoscat?
Quis hinc digitum Dei, & vim eius affuisse non intelligat? Verè mira-
bilis Deus in Sanctis suis: mirabilis eius gratia, mirabilis erga suos
charitas, & mirabilis eius potentia, quæ tantam in mente, mortali
corpore, & fragili carne septa, virtutem inspirauit, vt meritò quidam
ex pijs Doctõribus Paulum ipsum quoddam mundi prodigium ap-
pelleret, si in bonam partem hoc nomen accipiatur: ego verò nõ vnũ,
sed multa prodigia (quæ hactenus recensuimus) in eius vita fuisse
confirmit. Prodigium, eius conuersio; prodigium, tot miraculorum
operatio; prodigium, tot laborum, atque dolorum mirabilis pepes-
sio; prodigium, eius prædicatio; prodigium, mundi per eum facta
conuersio; prodigium, altissima eius philosophia, atque doctrina,
multoque maius prodigium hæc omnia vili opificio diu noctuque
vacans

vacans perficere potuisse.

50
 Ut igitur finem principio iungamus, ex his quæ diximus aperte liquet, quanta sit animæ eius pulchritudo, quæ se totam diuinæ mentis obsequio, & dilectioni tradidit. Si quis enim eos oculos haberet, quibus Pauli animâ, tot virtutibus, atque cœlestium donorum ornamentis exultam, atque decoratam cerneret, is planè neque Solis, & Lunæ ac reliquorum syderum, neque cœli & terræ speciem, & pulchritudinem cum talis animæ pulchritudine vllò modo conferendam esse diceret, quemadmodum initio concionis huius exposuimus. Hæc item quæ hæctenus perorauimus (sicut initio præmonuimus) miro modo catholicæ fidei veritatem stabiliunt, atque confirmant. Quamuis enim fides inter præcipua Dei dona numeretur, eiusque firmitudo, atque sinceritas à diuino lumine pendeat, tamen & his argumentis, quæ attulimus, & innumeris alijs, quæ infiniti operis esset recensere, magna cepit incrementa. Si quis enim admirabilem illam Pauli conuersionem, qua ex immanissimo fidei persecutore acerrimus eius defensor effectus est, & magnifica item signa, atque prodigia, quæ Corinthiorum, & Thessalonicensium testimonio se edidisse prædicat, & incredibilem illam laborum patientiam, & patiendi alacritatem, & conuersionem gentium, eius prædicatione perfectam, ac postremò singularem eius doctrinam, quam literis consignatam reliquit, diligenter attendat, non poterit in his omnibus diuinæ virtutis vim & potestatem non vehementer admirari, & in fidei veritate solidari. Quæ res, quantos in anima fructus pariat, Apostolus ipse ad Rom. testatur, cum ait, Deus autem spei repleat vos omni gaudio, & pace in credendo, ut abundetis in spe, & virtute Spiritus sancti. Quid igitur ex his viuidæ atque incensæ fidei fructibus maius optare possumus? Ex ea enim gaudium spiritus, ex ea pax illa, quæ exuperat omnem sensum, ex ea spei securitas, & firmitas, ex ea postremò virtus Spiritus sancti, quæ omnes secum virtutes, & dona affert, proficiscitur. Denique huiusmodi fides clypeus ille impenetrabilis est, in quo possimus omnia tela nequissimi ignea retundere. Si quis enim præcipua fidei nostræ dogmata, hoc est, quæ de extremo iudicio tradit, deq; sempiterna felicitate pijs promissa, & sempiterna item poena impijs constituta, & quod est longè mirabilius, quæ Dei filius propter eliminanda peccata in cruce pertulit, piè & studiose considerauerit, non poterit, nisi ferrei cordis sit, non peius morte omne sceleris contagium odisse, atque illud, tanquã à facie colubri fugere. Ideoq; nos Petrus Apostolus monet, ut Diaboli assulti-
 bus

Roman. 15.

51

52

53 bus fortiter his fidei viribus armati resistamus. Hunc ergo fructum ex his Pauli virtutibus referre curemus fratres, ut ex fide in fidem proficietes, & noua quotidie incrementa cœlestis huius luminis beneficio percipientes, gaudio, pace, spei firmitate, & Spiritus sancti virtute repleamur, ut his donis ac virtutibus ornati, Deum tandem non per fidem, & in ænigmate, sed reuelata facie in cœlesti gloria cõtemplari mereamur.

¶ IN FESTO VISITATIONIS

beatissimæ Virginis Mariæ Concio prima, in qua
 Euangelica lectio explanatur.

T H E. Exurgens Maria abiit in montana cum festinatione. Lucæ. 1.

1 Vm Gabriel Angelus legatus à Deo ad intemeratam Virginem missus esset, qui ei Dominicę incarnationis mysterium, & Christi regnum annuntiaret, his verbis legationis sibi iniunctæ summã exposuit; Ecce, inquit, *Lucæ. 1.* concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum, &c. Cui cum sacra Virgo (quæ pudorem suum, hoc est, corporis & animi integritatem iam inde à teneris annis Domino consecrauerat) respondisset, Quomodo fiet istud; quoniam virum *Ibidem.* non cognosco? Angelus, Spiritus sancti obumbratione, hoc est, opere eius atque virtute, mirabile illud opus esse perficiendum dixit: quod Elisabethæ cognatæ ipsius exemplo confirmauit. Nam cum illa & anus, & sterilis esset, sexto tamẽ iam mense grauida erat: quia nõ erit, inquit, impossibile apud Deum omne verbum. Huius ergo tam felicitis nuntij occasione [*exurgens Maria, abiit in montana cum festinatione in euitatem Iudæ, & intrauit in domum Zachariæ, & salutauit Elisabeth.*] Recita ad verbum ea quæ sequuntur, deinde præcare gratiam.

A V E M A R I A.

2 [*Exurgens Maria abiit in montana cum festinatione.*] Initio sacræ huius lectionis inquirenda nobis huius festinationis causa, & paulò fusiùs aperienda est. Principiò verò est animaduertendũ, quod cum multa sint quæ immensam & infinitam Dei nostri bonitatem hominibus conspicua faciant, tum illud eam ipsam maximè declarat, quia nomen sui gloriam cum nostra vtilitate coniunxit, ut id sibi putet maximè gloriosum, quod nobis fuerit maximè salutare. Propter quod Ecclesia in percelebri illo hymno, cuius initium Angeli cecinerunt,
 inter

inter alias Dei laudes, hoc quoque ait, Gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam. Quod verò genus gratitudinis hoc est? Pro perceptis enim beneficijs solent homines agere gratias, quibus grati animi significationem præbeant: gloriam verò, quæ nominis claritatem significat, prædicare, & commendare, non pro ea gratias agere solent. Quomodo ergo verborum proprietates hoc in loco seruantur? Hac nimirum ratione, quòd nulla magis re Dei gloria, quam summis erga genus humanum beneficijs conferendis elucet. Maxima enim eius gloria est, homines à morte ad vitam reuocare, & maximis eos beneficijs afficere. Quod quidem apertè apud Esaiam testatur, cum ait; Propter nomen meum longè faciam furorem meum: & laude mea infrænabo te, ne intereas. Itaque hac ratione laudem suam patefacit, quòd peccatorem populum, & effrænatis cupiditatibus in vitia ruentem, à flagitijs, & morte propter nominis sui gloriam reuocat. Idem etiam Paulus significauit, cum ait; Omnes peccauerunt, & egent gloria Dei; hoc est, vt Deus peccatorum nostrorum gratuita remissione, pietatis & misericordiae suae gloriam illustret: hinc illud Esaiæ; Propterea expectat Dominus, vt misereatur vestris: & ideo exaltabitur parcens vobis. Iam verò regius Propheta Psal. 71 in quo admirabili orationis grandiloquentia Christi regnum & imperium longè lateque propagandum describit, omnem huius imperij gloriam non in armis, & potentia (quæ Christo maxima in cælo & in terra data erat) sed in omnibus gentibus à retro idolorum cultu ad vniuersi veri Dei cultum, & plenissimam pietatis religionem traducendis, sitam esse demonstrat: vnde ait; Coram illo procident Aethiopes, & inimici eius terram lingent. Lingere terram, siue osculari, idem est quod adorare, & reuereri; quod Aethiopes faciunt, qui cum Regem suum adeunt, terram, in signum reuerentiae, osculantur: quod hodie quoque Sarraceni facere perhibentur. Hoc igitur obsequio Vates sanctus significat, idolorum cultores, qui Christo Domino infensi erant, qui hostili odio Ecclesiam persequebantur, qui regnum eius euertere totis viribus nitebantur, ad obsequium, & amicitiam ipsius esse reuocandos, & feritate, atque impietate deposita, plenissime illi subiiciendos, quod & in alio Psalmo, Pater ad Filium ait; Dominare in medio inimicorum tuorum; eos videlicet ex persecutoribus & inimicis ad gratiam & obedientiam tuam reuocando. ¶ Iam ergo expende quid esse possit infelicius, quam summi illius rerum omnium Domini (sine cuius nutu ne spirare quidem possumus) inimicum esse? Quid miserabilius, quam hominem ad imaginem Dei

conditum,

6 conditum, horrenda monstra, hoc est, lapides, & ligna, cepas & alia (quod Aegyptij faciebant) pro vero Deo colere? Quid verò felicius, quam verum Deum agnoscere, & amicum eius, imo filium, ac proinde regni eius haeredem fieri? Nihil hoc bono felicius, nihil illo malo infelicius. In hac ergo tanta nostra felicitate procuranda, regni & nominis sui gloriam Christus Dominus collocauit; vt videri possit, illum non aliam in re, quam in salute nostra promouenda gloriam suam posuisse, vt omnes merito cū Ecclesia dicere debeamus; Gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam: quoniam gloria tua, salus & redemptio nostra est. ¶ Quid verò illud? An non magna Dei gloria est, cælum, terram, & omnia quæ cæli ambitu continentur, condidisse? Sed in quem vsus ista omnia condita sunt? Nū Deus eget Sole, Luna, cæterisque syderibus, qui lucem habitat inaccessibilem? aut terræ fructibus, & pecorum carnibus ad victum, qui ipse sibi sempiternus, inexhaustus, admirabilisque cibus existit? Cui ergo omnis exercitus cæli, & omnia quæ in terra sunt, nisi homini famulantur? Longè verò maior diuinæ bonitatis & misericordiae gloria est, humanitatem nostram induisse, & in assumpta humanitate crucis patibulum pertulisse. Sed in quem huius tantæ gloriae fructus, nisi in salutem hominis redundat? Quod ipse quoque Dominus per Esaiam testatur his verbis; Dabo in Sion salutem, & in Hierusalem gloriam meam. Quam, quaeso Domine, gloriam in Hierusalem ostendisti, in qua vincus, consputus, irrisus, flagris concisus, & inter latrones affixus patibulo ignominiosè fuisti? Nimirum hæc maxima bonitatis & misericordiae tuæ gloria fuit, nusquam antea simili opere patefacta, quòd tot, tantaque supplicia perpeti dignatus fueris, vt homines, quos ardentè amabas, à terribilissimis scelerum impietatisque tenebris, ad clarissimam pietatis atque honestatis lucem traduceres. Qua certè in re, quòd illustrior diuinæ bonitatis gloria apparet, eò salutis nostræ ratio vberior existit. Quod quidem ipsa Domini verba apertè testantur, quæ gloriam Dei cum salute nostra coniungunt. Dabo, inquit, in Sion salutem, & in Hierusalem gloriam meam. His igitur ita constitutis, facile erit itineris à sacra Virgine tanta cum festinatione suscepti causam intelligere, quod initio quærebamus. Si enim gloria Domini in salute nostra promouenda posita est; ipse autem infinito amore & gloriam suam, & salutem nostram sitit; quid mirum si sacra Virgo, à filio acta, quem felici vtero gesta- bat, tanta festinatione ad sterili Elisebethæ filium sanctificandum, & ab originis peccato purgandum, & Spiritu sancto replendum prope-

K k

rat?

rat? Hac enim festinatione Dominus studium salutis nostrae, & ardentissimam in genus hominum charitatem, & infinitam bonitatem suam facile declarat. Quia in re animaduersione dignissimum est, quam dissimili-gressu Dominus ad poenam sceleribus infligendam, & ad gratiam hominibus conferendam properet. Cum is enim ad generis nostri principes propter inobedientiae crimen puniendos venit, deambulando ad auram post meridiem venisse sacrae literae ducent. Quid aliud est, Deum deambulare, & post meridiem auram captare, nisi furoris sui aestum suavissimo clementiae flatu temperare, & lento gradu, hoc est, non celerem, non alacrem, atque precipitem, sed quodammodo inuitum ad vindictam expetendam procedere? At verò cum ad salutem hominibus reddendam venit, quonam modo venit? Nimirum, Exultauit vt gigas ad currendam viam &c. Ratio ergo dissimilitudinis huius est, quoniam illic ad iudicandum, hinc ad miserandum: illic ad vulnera infligenda, hinc ad sananda venit: illic vt hominem à paradiso expelleret, hinc vt hominem sibi paradysum deliciarum faceret: ideoque illic tepet, hinc feruet; illic puniturus deambulat, hinc seruaturus velociter currit; vt sic eius in puniendo tarditatem, in seruando verò alacritatem possis agnoscere. Quid verò Sponsa in Canticis? An non hanc eius velocitatem & studium salutis nostrae in spiritu cernebat, cum diceret, Ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles. Similis est dilectus meus capreae, hinnuloque ceruorum. Quid ergo mirum, si Virgo salutis nostrae autorem intra viscera sua gestans cum festinatione properat, quando ad dandam Ioanni salutem, & expellendum ab eius anima peccatum properat? Cur, quaeso, tanta velocitate ignis supera loca, terra verò infera petit? In causa est sanè alterius elementi leuitas, alterius autem grauitas: quando quidem naturale est ponderosis corporibus descendere, leuibus autem sursum rectà ferri. Quantò erit igitur summo bono magis secundum naturam benefacere, de omnibus bene mereri, se ipsum per omnia diffundere, seque rebus omnibus pro earum captu & natura comunicare, sui que ipsius participes efficere? Cuius rei consideratio incredibile dictu est quantopere piorum mentes afficiat, & singulari quadam spe confirmet, & in admiratione, amorèq; tantae bonitatis accendat. Quare minimè mirandum est, si beatissima Virgo in hoc itinere à filio acta, quae intra se gerebat, tantopere festinet, cum ad Ioanem in utero sanctificandum properet. Quid verò haec tanta festinatio comodi vtilitatisq; attulit? Nimirum, vt citius à peccato infans liberaretur. Hoc autem leue esse putatis? Nemo quidem

12 dem est eorum, qui diuino lumine collustrati, horrendam peccati deformitatem agnoscunt, cui si optio daretur vel vnus horae spatio in peccato morari, vel mille annis ardentissimo igne cruciari, non prius hunc adeò longum cruciatum eligeret, quam tam breuis morae spatio in peccato manere. Quid enim sanctos Martyres impulit, tot, tam varia, atque immania cruciatuum genera forti & inuicto animo subire? quid ignes contèneret rotas despicere, ebullientes sartagine se se vltro inferre, ferreas vngulas, equuleosq; deridere, nisi peccati deformitatem, vel breuissima horula deuitare? Probè namque cognoscebant & poenitentiae virtutem, & misericordiam Domini, qui negantem Petrum plus quam paternis oculis aspexit, & poenitentiam simul & veniam clementi pietate contulit; eamque sibi in simili infirmitate non defuturam intelligebant. Ne tamen breui illa mora peccati iugo premerentur, nullum supplicij genus recusarunt. Hoc igitur illorum fuit de peccatorum atrocitate iudicium, qui diuina fuerunt luce atque splendore perfusi. At nos qui densissimis Aegypti tenebris circumfusi sumus, vt peccati foeditatem non videmus, ita integros in eo annos perseuerare leue esse arbitramur. Erit tamen aliquando cum aperiat oculos poena, quos clausos nunc tenet culpa. Orandus autem modò nobis Deus est, ne tantam hanc deformitatem frustra tunc intelligamus.

Sed obijciat aliquis, Si tanta festinatione Dominus accurrit, vt quem praecursorem, & praconem suum destinauerat, à peccati iugo eriperet, & Spiritu sancto repletet, quò dignum sibi famulum, ac testem hac ratione prepararet; cur sextum iam mensem expectauit? cur Ioannis peccatum in ipsis quasi faucibus non compressit; cum praesertim nihil minus absens Dominus, quam praesens corpore praestare possit? Centurionis enim fides laudatur, quòd absentem Dominum, salutem seruo suo dare posse, crediderit: Reguli autem improbatur, quòd de hoc ipso dubitauerit. Rationem verò mihi videtur satis Ioannes Euangelista expressisse, cum dixit, Nò dum erat Spiritus datus, quia Iesus nondum erat glorificatus. Vt enim Dominus apertissimo indicio monstraret, bona omnia nobis Christi merito prouenire, noluit amplissimas diuini Spiritus opes in homines effundere, quousque peractum, & oblatum esset summum illud sacrificium, quod pro humano genere in crucis ara Christus Iesus sempiterno Patri obtulit; cuius merito opes istae fidelibus impartendae erant. Quemadmodum ergo admirandas illas diuini Spiritus opes non antea hominibus conferre Deus Pater

Kk 2 voluit,

Ephes. 1.

voluit, quàm mortem: Christus obijisset, vt liquidò constaret quod 15
 Apostolus ait, omni nos spirituali benedictione per Christum dona-
 tos esse, ei que bona omnia accepta ferre debere: ita Ioannis sancti-
 ficationem ad eiusdem aduentum, & præsentiam distulit, vt eum esse
 huius tanti beneficii, & gratiæ autorem videremus. Hoc autem eò
 spectat fratres, vt bona omnia, que à Deo accepimus, siue quibus ex-
 citamur ad bonum, siue quibus à malo reuocamur, Christo Domi-
 no referamus accepta, & ob illius vulnera, atque merita nobis dona-
 ri credamus, illum que tanquam solutis nostræ vindicem, & parètem
 diligamus, colamus, reueremur, & suauissima eius vulnera, è quibus
 tanta donorum cœlestium in nos vbertas manat, millies ex oscule-
 mur. ¶ Est verò hac in re diligenter aduertendum, inclusum in Vir-
 ginis vtero infantem Christum, sanctificationis huius autorem ex-
 titisse: ipsam verò Virginem animatum illius instrumentum fuisse, 16
 cuius opera hoc tantum opus perfectum est. Quod quidem non ob-
 scure illa Elisabethæ verba insinuant. [Ecce enim, vt facta est vox saluta-
 tionis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in utero meo.] Simul
 enim vt vox Virginis aures pulsauit anno sæ matris, cū ipsa simul vo-
 ce diuinus ille afflatus totam latentis infantis animam peruasit, admi-
 randis que muneribus ornauit. Videtis ergo fratres, Virginis vocem,
 & salutationem, viuum instrumentum extitisse, quò Christus Iesus
 in vtero adhuc delitescens vñus est, vt infantem Ioannem cœlesti Spi-
 ritu replet? Vnde sanè liquet, non exiguam beneficiorum partem,
 que fidelibus sempiterni numinis beneficentia largitur, intemerata
 Virgine sequestre & internuncia donari. Sicut enim Deus Pater om-
 nia hominibus bona per Filium, ita Filius per matrem pleraque con-
 cedit. Hinc, sicut ille mediator apud Patrem, ita mater (vt D. Bernar. 17
 ait) apud filium pro hominibus mediatrix est: vt omnes hoc nomi-
 ne sicut honorificant Filium, honorificent etiam matrem, eam que
 sibi pijs precibus, & rectè factis propitiâ semper reddere studeât. Hęc
 igitur propter Virginis festinationem dicta sint: nunc ad sequentia
 veniamus.

Bernar.

¶ Cum igitur sacra Virgo domum Elisabeth intrasset, ipsam que amā-
 rer & comiter salutasset, [exultauit, siue salijt infans in utero eius: & re-
 pleta est Spiritu sancto Elisabeth, & exclamauit voce magna, & dixit, Bene-
 dicta tu in mulieribus.] &c. que sequuntur. Ex quibus sanè verbis liquet,
 beatam Elisabeth, aduentum Domini Saluatoris, lætum que Euāge-
 lij nuncium, & incarnationis Dominicæ sacramentum Spiritus sancti
 magiste-

18 magisterio didicisse: illud, inquam, sacramentum, de quo Paulus ait; 1
 Mihi autem sanctorum minimo data est gratia hæc euangelizandi Ephes. 3.
 in Gentibus imperuestigabiles diuitias Christi, & illuminare om-
 nes quæ sit dispensatio sacramenti absconditi à sæculis in Deo vi-
 uo: qui omnia creauit, vt innotescat principibus & potestatibus, in
 cœlestibus per Ecclesiam, multiformi sapientia Dei. Hęc igitur my-
 steria omnia, quæ Paulus Gentibus in paradiso nuntiada didicerat,
 Spiritu sancto tradente beata hæc sterilis plenissimè intellexit. Qua
 verò tunc admiratione, & quo gaudio affecta fuerit, quæ vis oratio-
 nis explicare valeat? Constat enim inter omnia diuina opera summū
 locum Euangelij sacramentum, & incarnationis Dominicæ myste-
 rium tenere. Quibus tamen Dei operibus variè solent homines per-
 moueri. Improbi enim, & qui nullo diuini amoris sensu tanguntur, 19
 viridibus sunt lignis per similes, qui subiecto igne vsque ad eò non
 accenduntur, vt ipsum frequenter ignem humore suo extinguant. 2
 Homines autem pijs, & qui aliquos diuini amoris igniculos internis
 præcordijs conceperunt, pulueris sulphurei vim atque naturam imi- 3
 tantur, qui vel leuissima scintilla vehementissimè inflàmatur. Vnde
 ferunt quendam ex beati Francisci socijs ita fuisse erga diuinas res
 affectum, vt is ad solam paradisi mentionem extra se positus rapere-
 tur in Deum. Quendam etiam ex illis Ægypti patribus, Sisoim no-
 mine, ferunt secessum semper ad orandum quærere solitum fuisse,
 & à cœtu monachorum abstinuisse, propterea quòd vbi primum
 orare cœpisset, manus in altū, ipso nesciente, simul cum mente ipsa
 raperentur. Cum igitur Sanctorum mentes tantopere diuinorum
 20 operum contemplatione afficiantur, quid de hac beata fœmina sen-
 tiendum est, cui tam magnifica Dei miracula, & sacramenta (quæ in
 diutissima Sanctorum omnium expectatione versata, visa nusquam
 antea fuerant) repente monstrata sunt? Præsertim cū per id tempo-
 ris tota eius mens in diuinæ dispensationis mysterio contemplando
 esset occupata: quæ sterilem fœminam, & pariendi annos iam du-
 dum egressam, mirabili conceptu fœcūdauerit? Nec verò ea vel mi-
 raculi huius, vel beneficii autorem ignorabat, vt quæ se aliquot men-
 ses à conspectu hominum præ pudore subducens, dicebat, Quia sic 1
 fecit mihi Dominus in diebus, in quibus respexit auferre oppro- 2
 brium meum. Quæ ergo id tēporis sic in Deum absorpta erat, quo
 stupore, & gaudio affectam fuisse putatis, cū tota atque tam magni- 3
 fica Dei opera, & sacramenta Spiritu monstrante vidisset? Si de illis, 4
 qui claudum ex vtero matris Petri beneficio ambulantes viderunt, 5
 Kk 3 scriptum

Simil.

Simil.

Luce. 1.

Actor. 3.

scriptum est, impletos stupore & ecstasi fuisse, quo stupore percussa mens illa est, quæ tā multa, & magna mirabilia vno simul intuitu vidit, quorū comparatione miracula omnia, quæ ab initio mundi edita sunt, velut vmbrae Solis aduentu euanescent? ¶ Et quoniā, vt Aristoteles ait, admirationi lætitia coniuncta est, non minus vtiq; beata scemina lætitia, quàm admiratione hoc die repleta fuit. Iam verò quale gaudiū longæuæ matri non solum præsentia Virginis, sed etiā filij sui gaudiū in vtero salientis afferre potuit? Vt enim infans Spiritu sancto repletus, repleuit & matrem: ita ineffabili gaudio perfusus, perfudit & matrem. Quomodo enim non tota præ gaudij magnitudine liqueficeret, quæ vbiq; hoc est, intra & extra se tot gaudiorū causas videbat? quæ foris quidem cælorum Regem atq; Reginam hospites intra domum suā exceperat; intra viscera autem infantem exultare, & Spiritu sancto repleti sensit? Hæ sunt epulæ, atque delicia, hoc nectar suauissimum, ad quod dilectissimos amicos suos Dominus inuitat, quibus interim eos reficit, alitq; quādiu illud celeste epulum differtur, de quo Dominus ait, Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnū, vt edatis, & bibatis super mensam meam in regno meo. Tua sunt hæc opera Domine Iesu, tua hæc beneficia, & mira solatia, quibus amicos tuos consolaris; hos videlicet, qui omnibus mundi delicijs propter te renunciauerunt: hi honores quibus eos cumulas, qui omnes propter te mundi honores contempserunt; hæc diuitiæ, quibus eos auges, qui te redemptorem suū in cruce nudum nudi sequuti sunt: quorum tamen vim illi solum percipiūt, qui te flagrantissimè diligunt. Sed iam relicta matre ad eius filium veniamus, de quo eadem ad sacram Virginem ait;

[Ecce enim vt facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo.] Infans iste, sicut omnes alij, originalis peccati labe infectus, à Deo auersus, & ab eius gratia alienus erat. Ea verò fuit diuinæ pietatis, & gratiæ magnitudo, vt nullis præcedētibus meritis, ab eodem, quo detinebatur peccato, fuerit emūdatus, & Spiritu sancto repletus, & fidei lumine illustratus, & ad Redemptoris sui cognitionē informatus: in cuius amorē ita exarsit, vt præ amoris magnitudine intra materni vteri angustias salierit, & gaudio exultauerit. Quod sanè gaudiū ita fuit cū fidei, charitatisq; amplissimis donis coniunctū, vt rationis etiam, atq; intelligentiæ vsu diuinitus videatur fuisse donatus; vt collatorum in se munerum magnitudinem agnosceret, & qua posset gratum animū significatione declararet. Qua sanè inductus, ad hunc modū potuit gratias omnipotenti Deo intra

Aristo.

Lucæ. 22.

24 intra se agere. Quæ te, Domine, pietas & misericordia impulit, vt inter tot infantes maternis visceribus inclusos, me vnum inuisere, præsentia tua honorare, à communi generis humani labe mundare, & spiritu tuo replere dignatus fueris? Quid in me magis, quàm in cæteris infantibus spectare potuisti; cū ego eodē, quo illi, sim peccato delibutus, & non aliter iræ filius, hostisq; tuus atq; illi, extiterim? Sola, Dñe, bonitas tua, inexhausta charitas, immensa pietas, singulare hoc donū mihi ante omne meritū contulit. Quid igitur hoc in loco dicemus fratres? qua voce, quibus laudibus hanc tantā Dei nostri largitatem prædicabimus? Saluator ergo noster in hunc mūdū veniēs, vt gratiarū opes, vt incomparabiles beneficentiæ largitatisq; suæ thesauros hominibus ostenderet, tā multa beneficia, & Spiritus sancti dona in hūc puerū nihil promeritum contulit. Facile enim in Ioāne omnes perspicunt, quid sibi de Christi misericordia polliceri, quid de singulari eius in homines charitate sperare debeant. Sicut igitur mundum per passionem, & mortē egrediēs, quō vsq; passionis eius virtus pertingeret, in salute latronis ostendit (quem ex consortio latronum ad choros transtulit Angelorum) ita mundum nunc ingrediens hac tanta largitate, quas secum opes ad hominum salutem afferreret, ostēdit. Vnde facile quisq; colligere poterit, quid ab eo sperare possit iustus, quando tantam gratiam consequutus est peccator: quæ illos bona maneant, qui sollicitè ipsum quærunt, quādo talia non quærenti oblata sunt: quæ beneficia collaturus sit in bene meritos, qui talia contulit in immeritum. Ita quæ dum infantem hūc gratuitis donis ornat, omnes nos ad benè sperandum inuitat. Quomodo em̄ negare aliquid illis poterit, qui ipsum diligūt, qui studiosè colūt, qui verētur, qui mādatis eius obtēperāt, qui tā liberalis in eū fuit, qui necdū seipsum agnoscebat? ¶ Quā quidē spē nostrā roborat mortis gen⁹, quo nos Dei filius redimere dignat⁹ est. Voluit em̄ oīa eius mēbra in morte lacerari, & patibulo affigi; quō aperte viderem⁹, illū ligatū iā, ac debilē factū, in potestātē eorū totū venisse, qui illū quærūt, q; desiderāt, qui amplecti, & possidere cupiūt. Quomodo em̄ is resistet, qui toto corpore lacero vires amisit? Quomodo ad illū accurrētes fugiet, q; pedib⁹ est ligno infixis? Quomodo amplecti se cupiētes arcere poterit, q; manib⁹ est ita impeditis, vt sui esse iuris minimè videat? Nemo igit̄ adeo infirm⁹ erit, q; infirmū ppter nos & debilē factū tenere nõ valeat. Si ergo amoris vim, si pietatis studiū, si feruēs desiderii, & anteaactę vitę odiū adhibueris, illū certè in tua vota facillimè trahes, quæ amoris erga te vis, quæ feruens salutis tuæ desiderii,

& quem veteris tuę vitę odium innumerabilibus calamitatibus affecit. Cumque omnia virtutum officia apud illum plurimum valeant, amoris tamen vinculis maxime capitur. Amor enim illum adduxit ad homines; & amor item homines adducit ad eum. Hinc Guericus Abbas Sponsam ait olim dixisse, dilectionem fortem esse ut mortem; quod videlicet verè diligentem ad mortem pro re dilecta obeundam adigeret: at nunc morte quoque ipsa fortiolem esse, quã do quidem autorem vitę non solum ad mortem impulit, sed etiam dilectioni ita subiecit, ut quamlibet aduersus homines iratus sit, amor tamen cedat, amore capiat, amor vincas manus porrigat: quod peccatrix illa mulier in Euangelio declarauit, cui ab eodem Domino dictum est; Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum.

Est & aliud in hoc infantis iubilo obseruandum, quod non solum cordis gaudio, sed etiam corporis motu reueritus est presentiam maiestatis. Siquidem Spiritus sanctus, quo ille repletus fuit, intellectum lumine suo prius tetigit, deinde hoc eodem lumine voluntatem ad amorem inflamauit: amor autem per inferiores vires animę effusus, in corde gaudium excitauit, a quo deinde infantilia membra commota sunt, ut nondum natus cum Propheta dicere posset; Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum. Verè ergo Spiritu sancto repletus fuit, cuius spiritum, animam, & corpus celestis gratia peruenit. Cuius exemplo docemur fratres, ut non solum interno, sed etiam externo pietatis, & benignitatis studio Dominum colamus. Sunt enim quidam ad spiritualia exercitia propensi, qui tamen ad benignitatis officia, ad quę non raro vocat necessitas charitatis, tardiores sunt. Tales meminisse debent quod D. Gregorius ait; Amor Dei nunquam est otiosus: operatur enim magna si est; si autem operari renuit, amor non est. Ut enim ignis densa aliqua nube conclusus, inferioris loci impatientia exagitatus, huc illuc circumcurrat, aditum in supera loca quærens, neque villo modo conuiescit, donec eo inuento tandem cum fulgore & sonitu se inde proripiat: ita cum charitatis ignis feruet in mente, continere se his claustris non patitur, sed in opera tandem misericordię erumpit, & internam flammam externa benignitatis ope testatur. Quę verò charitas hoc non præstat, suspecta nobis esse debet: & qui eam sibi arrogat, timeant ne illis à Domino dicatur; Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cęlorum, sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cęlis est. Hoc enim præceptum habemus à Deo, ut qui diligit Deum, diligat

Guericus.

Lucę. 7.

Psalm. 83.

Gregor.

Simil.

Matth. 7.

1. Ioan. 3.

30 diligit & fratrem suum: diligit autem non verbo, & lingua, sed opere, & veritate.

§. II.

Haftenus de matre & infantulo: nunc ad sacram Virginem redeamus. Quid igitur, o beata Virgo, ad hæc tanta laudum tuarum præconia respondes? quid, tot ante oculos tuos propositis miraculis, cogitas? quid dicis? Quę habitas in hortis (imo quę hortus es conclusus, & paradus voluptatis, in quo non terrenus Adã, sed cęlestis positus est) amici auscultant te, fac me audire vocem tuam: vox enim tua dulcis, & facies tua decora. Quid verò dulcius, quid magnificentius ad presentis mysterij magnitudinem prædicandam poterat excogitari, quàm sint voces illę, in quas sacra Virgo, Dei Spiritu incitata, erupit? [Magnificat, inquit, anima mea Dominum: Et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo.] quod Hebręa lingua dictum est, [In Deo iesu meo.] Hoc est autem illud Canticum, quod ab hominibus Prophetę diu multumque exigebant, quod tamen hætenus nemo cecinerat. Cantate, ait Propheta, canticum nouum, cantate Deo omnis terra. Nec semel dixisse contentus, alibi rursus ait; Cantate Dño canticum nouum, quia mirabilia fecit. Quid ais Propheta? quod genus noui cantici nunquam antea auditi à nobis exigit? Cecinerunt olim sanctę femine cantica multa; quorum tamen nullum nouum, sed omnia vetera fuerunt, in quibus pro collatis olim beneficijs gratias Dño agebant. Sic Anna Samuelis mater: sic Maria Moysis soror: sic Delbora: sic etiam Iudith pro parta victoria laudes Dñi cecinerunt. Supererat autem nouum aliud summumque beneficium, quo non vnus quidem populus, sed populorum omnium, gentium, ac nationum salus continebatur, quod splendoris sui magnitudine cunctis veteribus beneficijs esset obscuritate allaturum, dicente Dño; Ne memineritis priorum, & antiqua ne intueamini. Ecce ego facio noua: nunc orientur, utique cognoscetis ea. Hoc igitur tantum beneficium non vulgari & communi affectu, sed nouo spiritu, nouo mentis iubilo, nouis laudibus, noua gratiarum actione, nouo denique cętu erat celebrandum, ut magnitudini beneficij Cantici dignitas responderet. Quare merito Propheta canticum nouum ab hominibus propter hoc communis salutis beneficium exigit: quod beatę Virgini ante omnes cętadum iure optimo commissum est, ut pro amplitudine muneris esset etiam dignitas cantoris. Ait igitur. [Magnificat anima mea Dominum.] Hoc Canticum cęlum exultat, terra letatur, inferi contremiscunt, Angeli applaudunt, Dæmones profligantur. Legimus olim Dauidem cantu suo Dæmones à Saule Rege fugasse: quę

Canti. 2.

Lucę. 2.

Psalm. 95.

Exod. 15.

Iudith. 5.

Esai. 43.

1. Reg. 18.

res magnò miraculò, & mysterio non vacat. Quid em̄ mirabilius, q̄
 q̄ ille, qui sagittas reputat quasi paleas, & lapides fundæ quasi stipu-
 las, deridetq; vibratè hastã (vt est apud Iob) cãtu sopiatur, atque fuge-
 ar? Quis vero cãtus alius hoc efficere potest, nisi pius & gratus ani-
 mus, qui pro acceptæ salutis beneficio cantat laudes Redemptori suo,
 per quod Diaboli regnum euersum, & serpētis antiqui caput ligno
 crucis cõtritũ est? Qui em̄ per lignũ hominẽ vicerat, per lignũ quo-
 q; ab homine superatus est. Quare nihil mirũ, si ad huius Cãtici so-
 nũ, quod pia grati animi significatione canitur, Dæmones fugētur.
 Quisquis igitur ex vobis, fratres, importuni hostis huius impetũ frã-
 gere vult, ad citharã Dñicæ crucis cõfugiat, ibique toto affectu pro
 hoc tanto salutis beneficio Redemptori gratias agat, & cum Prophe-
 ta dicat; Laudans inuocabo Dominum, & ab inimicis meis saluus
 ero: imo verò cum sacra Virgine dicat, [Magnificat anima mea Domi-
 num. Et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo.]

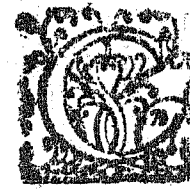
Cæterum cum hinc beata Virgo spiritus & animæ mentionem fa-
 ciat, quæredum videtur, quid inter vtraq; discriminis sit. Et quidẽ
 hoc in locopro eodẽ arbitror spiritũ atq; animam posita esse: verum
 cum Apostol⁹ precatur, vt integer spirit⁹, & anima, & corpus nostrũ
 sit, aliquid inter hæc discriminis intercedere fatẽdũ est. Anima igit̄
 est quæ animat, ac vitã dat corpori (cuius sunt omnes vitæ operatio-
 nes, quæ vidētur in corpore) quæ tñ vim habet quãdã, qua auocare
 se à corpore possit, atq; ad Deũ cõuerti: & tũc quidẽ in spiritũ trãsit,
 vocaturq; spiritus. Cuius rei vt capaciores simus, accipiamus ab igne
 similitudinẽ. Nã ignis cum materiæ admouetur, quæ inflãmari pos-
 sit, primò quidẽ eã inuadit, inireq; cõtẽdit, atq; vbi in illã vim suam
 naturamq; transfuderit, vires quodãmodo colligere videtur, vt ma-
 teria relicta, purior atq; defæcator fursum ad suã sphærã conuolet:
 quod flãmæ splendor, forma, atq; figura satis declarant. Ad eundẽ er-
 go modũ anima, dũ animat corpus, cõmunicat se illi viuificãdo, atq;
 ea parte corporeæ naturæ esse videtur; quemadmodũ ignis ligni vi-
 sceribus inclusus crassitiẽ quandã induit. Verum dũ se anima à cor-
 poris mole quodãmodo seiũgit, neq; iã sensuũ abiectione depressa,
 sed diuini spūs afflatu erecta purior reddit̄, in spũm fortissimũ, qui
 in superiora feratur, virtute charitatis euadit. Atq; hic spūs (si homi-
 nis naturã, Philosophorumq; placita spectemus) est acumẽ ipsum ra-
 tionis, & intellectus animæ, quo in primis percipitur Deus. Hãc autẽ
 planè cœlestẽ ac diuinã facultatẽ (qua speciẽ & imaginẽ Dei referi-
 mus) nobis ille cõtulit, nõ vt eã ad res terrenas & viles abijceremus,
 (contra

36 (cõtrã oēs em̄ naturæ leges sit, cum id quod præstãtius est, ei seruit,
 quod ignobilius est) sed vt rebus omnibus terrenis infrã relictis, su-
 pra mūdũ assurgere, cœlorũ secreta penetrare, & beatas illas mentes
 imitari possimus, quæ in diuinæ pulchritudinis specie contẽplanda
 oculos semper defixos habet: quo spectaculo, incredibili voluptate
 pascuntur. In hũc igitur vsũ hæc superior aĩa portio (quã spũm ap-
 pellamus) data nobis est: cuius vsũ spũales atq; diuini efficimur, cum
 alterius vsũ pecudibus similes efficiamur. Quocirca sapiẽter admo-
 dũ Seneca, Nisi ad hæc, inquit, superna admitterer, nõ fuerat operæ-
 pretiũ nasci. Quid em̄ erat cur in numero viuẽtiũ me positũ esse gau-
 derẽ? An vt cibos & potiones percolarẽ? vt hoc corpus casurum, ac
 fluidũ, periturũq; , nisi subinde impleatur, farcirẽ? & viuerẽ egri mini-
 ster? vt mortẽ timerem, cui oēs nascimur? Detrahe hoc inæstimabile
 bonũ, nõ est vita tãti, vt sudẽ, vt æstũe. O quã cõtẽpta res est homo,
 nisi supra humana se erexerit! Tũc verò cõsummatũ habet plenũq;
 bonũ fortis humanæ, cum calcato omni malo petit altum, & in inte-
 riorẽ naturæ sinũ venit. Tũc iuuat inter sydera ipsa vagãtẽ, diuitũ pa-
 uimẽta ridere, & totã cum auro suo terrã; nõ illud tãtum dico quod
 egeßit, & signandũ monetæ dedit, sed illud quod in occulto seruat
 posterorum auaritiæ. Cum ergo hæc sublimia animus tetigit, alitur,
 crescit, ac velut vinculis liberatus in originẽ redit. Et hoc habet argu-
 mentũ diuinitatis suæ, quod illũ diuina delectant, nec vt alienis inte-
 rest, sed vt suis. Hactenus Seneca. Cuius doctrina video quã sit de-
 ploranda illorũ fors, qui hac excellẽtissima sui portione in hoc cœ-
 leste manus non vtũtur, sed fœdiissimẽ potius abutũtur, dũ ad ex-
 cogitãdas solũ subtiles, & varias lucrãdi, ambiendi, circũueniendi,
 38 & carnis oblectandæ artes illã accommodant: quibus nobilissimam
 sui partem, ac planè diuinã, vilissimũ effrænatae carnis mancipium fa-
 ciunt. Potest quidẽ hæc omnia mens nostra acumine suo inuestiga-
 re, & inuenire: sed in hunc vsũ hominibus data non est. Potest sa-
 nè coquus eo linteo, quod Hollandi cum vocant, discos & cacabos
 mandare, sed non in huc tam pretiosa lintea instituta sunt. Atque vt
 apertiori exemplo huius rei indignitatem exprimam, contingit pla-
 nè talibus, quod Regio infanti vsũ veniret, qui in syluis expositus,
 atque à pastoribus repertus, cum rusticane fuisset educatus, quam-
 uis Regia indole esset præditus, rusticitatem tamen illam, quam
 educatione contraxerat, non facilè exueret, neque negotia alia
 quã rusticana cogitare atque tractare posset. Verum si quis illum
 admoneret Regij generis, & quo pacto furtim sublatus in syl-
 uis

uis fuisset expositus, & in humili illa atq; abiecta vita tamdiu versari
 coactus, mox quidē sese ingenuus animus erigeret, ac pudere illum
 inciperet rusticanæ vitæ, & fordis, atq; syluestribus cogitationibus
 abiectis, rationē quæreret, qua repetere pristinā nobilitatem posset.
 Nō secus quidē ij faciunt, qui cū nihil vnquā dignū vero homine
 aggressi fuerint (eō qd. de sua nūquā dignitate cogitauerūt) aliquādo
 tū à graui illo veterno emergere incipiūt. Continuo enim pudet eos
 tādū malè ad vitæ, & nouū sibi viuēdi genus instituūt. ¶ Sed quid
 hæc frustra vestris auribus insuluramus? Quis corda hominum ab
 hoc immodico terrenarum rerū studio poterit auocare? Omnes, in-
 quit Propheta, conuersi sunt ad cursum suū, quasi equus impetu va-
 dēs ad præliū. Pōdere enim mortalitatis, ac peccati (quod quasi talē
 tū plūbi esse dicitur) pressi, ad terrā deurgunt, terrā ambiūt, terram
 sitiunt, terrena semper animo voluunt, & oculos deniq; suos statue
 rūt declinare in terrā, quasi qui nihil prorsus haberent quod in cælo
 expectare possent. Hos autē, quādiu ita viuunt, à se repellit Dñs, nec
 dignos putat quos in seruatorū suorū numerū ascribat. In cuius rei ty-
 pum Gedeoni præcepit, vt cū ad aquas eū exercitu contra Madia-
 nitas venisset, eos solūm ad bellum e. i. geret, qui caua manu potassent
 aquas: eos verò qui prono in terram corpore sese aquis ingurgita-
 ssent, ab exercitu pelleret. Quis hoc temerè credat à Deo fuisse impe-
 ratū? Qui verò sunt, qui caua manu bibunt aquas, nisi qui terrenis fa-
 cultatibus vtūtur, vt naturæ necessitati, nō vt voluptati satisficiant?
 qui habentes alimenta, & quibus tegātur, contenti sunt? Qui sunt au-
 tem, qui toto corpore in terrā deiecto se aquis ingurgitant, nisi qui
 mentem, qui animā, qui corpus, & omnes corporis sensus, qui deni-
 que spes omnes, curas, & cogitationes suas in res fluxas & interitu-
 ras abiecerunt? Hi namq; cælū repudiassent, & solā terram ita cōplexi
 esse videntur, vt si illis à Deo tribueretur in terris perpetuò versari,
 & beata Dei visione in omnem æternitatē carere, id in maximi be-
 neficij loco ponerent. O curuas hominum mentes! O pectora cæca,
 & propriæ dignitatis, atq; ad eō suæ profefsionis oblira! Horum igitur
 studijs reiectis, fratres, illos nobis ante oculos proponamus, eorū
 vestigijs insillamus, eorū sobrietatem & parsimoniam sectari
 studeamus, qui terrenis rebus vel parcè sumptis, vel omnino repu-
 diatis, pro terrenis cælestia, pro caducis æterna, pro modicis magna,
 & pro celeriter interituris, perpetuò mansura bona à Domino per-
 ceperunt: quæ nobis concedere dignetur Dominus Iesus, cui est ho-
 nor, & gloria in secula seculorum. Amen.

IN EODEM FESTO VISITATIONIS
 beatæ Virginis Mariæ Concio secunda; in qua lectio
 Euangelica explanatur.

*T H E. Exurgens Maria abiit in montana cum festi-
 natione. Luca. 1.*

¶ Vm multa sint, quæ imbecillos homines à virtutis atq;
 pietatis cultu auocare queant, tum illud certè eorum
 poterit pia studia retardare, si præmia, quæ virtutum
 sunt officijs proposita, ita in futuram vitam reseruari
 putēt, vt nullum in hac mortali vel laborum solatium,
 vel ærumnarum leuamentum pijs atque religiosis viris sperandum
 esse à Deo arbitrentur. Est quidem præmium illud, quod in futuro
 seculo expectamus, non modò amplum atque magnificum, & quod
 voluptates omnes, quæ percipi in hac vita possunt, infinitis partibus
 superet: ea tamen est Dei nostri misericordia atq; benignitas, vt pio-
 rum studia, in hac etiam ærumnosa vita, multis mirisque modis iuu-
 re atque incitare soleat. Aliter enim quomodo verum esset quod
 Paulus ait; Pietas ad omnia valet, promissionē habens vitæ quæ nunc
 est, & futuræ? qui item illud quod Saluator ait; Quærite primū reg-
 num Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia (quæ scilicet ad vitæ vsum
 pertinent) adijcientur vobis? Quid præterea sibi vellet magnifica illa
 Davidis promissio; Timete Dominum omnes sancti eius, quoniam
 nihil deest timentibus eum. Diuites egerunt, & esurierunt, inquire-
 tes autem Dominum non deficient omni bono? Quid enim hac pro-
 missione magnificentius, qua pijs nihil de futuro promittitur? De-
 niq; tam multa sunt huius rei in literis sanctis testimonia, vt omnes
 ferè illarum paginæ nihil frequentiùs ob oculos ponant, quàm præ-
 sentissimos diuini numinis fauores, opes, auxilia, & varia (vt ita dix-
 rim) priuilegia, quibus pios in hac vita Dominus tueri, & ornare nun-
 quam intermittit. Vnde cū multa sint, quæ mentes hominum ad
 virtutis, & religionis studium excitare possint, tum illud maximè
 hoc præstat, quod hac ratione cunctarum promissionū & donorum,
 quæ pijs in hac vita constituta sunt, participes efficiuntur. Quemad-
 modum enim vbi quis autoritate regia in nobilium est ordinem ascit-
 tus, nobilium priuilegijs gaudet; & qui sacris initiatus est, eisdem po-
 titur priuilegijs, quibus Ecclesiæ ministri potiuntur; ita planè qui ex
 Diaboli

Hier. 8.

Zach. 5.

Psal. 16.

Iudic. 7.

1. Tim. 6.

1. Tim. 4.

Matth. 6.

Psal. 33.

Simil.

Diaboli seruo, Dei seruus effectus est, earum promissionum ac priuilegiorum, quibus suos Dominus afficit, particeps efficitur. ¶ Huc autem insignem dignitatem gradum regius Propheta à Deo petebat, cum diceret; Aspice in me, & miserere mei secundum iudicium diligentium nomen tuum: hoc est, hanc unam à te, Domine, misericordiam peto, ut ita me tractare velis, quemadmodum tui amantes soles, ut ipsidem videlicet me paternæ pietatis oculis aspicias, eandem mei curam geras, & eisdem beneficiis atque muneribus prosequaris. hoc enim pro maxima mea felicitate computabo. Hanc verò paternam erga pios curam sacra Virgo in hodiernæ solennitatis Cantico satis expressit. Nam ubi clarissima dona, quæ in se Dominus contulerat, mirabiliter amplificasset, ne quis putaret summam hanc Dei beneficentiam ad ipsam solum pertinere, adiecit; Et misericordia eius à progenie & in progenies timentibus eum. Quam sententiam eisdem penè verbis idem Spiritus sanctus Davidis ore protulit, eum ait; Et misericordia eius ab æterno & usque in æternum super timentes eum: ut iam non in altero seculo modò, sed in omni tempore misericordia Domini (quæ bona omnia complectitur) eos comitari constet, qui nihil aliud in vita curant, nihil sapiunt, nihil maiori contentione, quam diuinis obsequi præceptis student; ut quemadmodum illi totos se Deo tradunt, ita totum se illis vicissim Deus omnipotens tradat. Cuius etiam locupletissimi testes mihi quidem beneficia illa esse videntur, quæ à Deo hodierna die non in Virginem tantum sanctissimam, sed in sterilem etiam cognatam, & Ioannem infantem pro suo cuique gradu collata sunt. Quæ ut explicare aptè possimus, cœlestem opem, eiusdem sanctissimæ Virginis interuentu, suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

¶ [Exurgens Maria abiit in montana cum festinatione.] Variæ huius itineris causæ fuisse videntur. Primum enim hoc iter beata Virgo suscepit, ut nouum atque ingens miraculum, quod in sterili Elisabeth diuinam potentiam fuisse operatam ab Angelo acceperat, & oculis cernere, & cum ea aliquamdiu versari, & diuinam in eo potentiam & gratiam agnoscere, suspicere, & adorare posset. Hoc enim vel præcipuum Sanctorum hominum studium est, diuinorum operum contemplatione animum pascere, & in eis die ac nocte meditari. Vnde quidam eorum aiebat; Mirabilia opera tua, & anima mea cognoscet nimis; hoc est, toto pectore, Domine, in operibus tuis perferutandis & contemplandis exercebor: quò enim magis in illa

7 in illa mentis oculos intendo, eò maiori animus meus admiratione reficitur, maioribusque delicijs pascitur. Sed præcipua tamen huius itineris causa, singularis quidam diuini spiritus impulsus fuit. Nunquam enim Virgo, Deo plena, aut iter aliquod suscepit, aut quidvis aliud molita est, quin id Spiritu sancto intus suggerente fecerit, qui omnes illius gressus & motus dirigebat. Si enim Paulus iter suum in urbem Romam sine Dei voluntate con-

Rom. 1.

8 Sed quid est, quòd sacer Euangelista non satis arbitratus est, quòd in montana Mariam Virginem abiisse dixerit (cum hoc ad gestæ rei cognitionem satis esse videretur) quin festinationem etiam expresserit, quam in eundo habuit? Nemo erit adeò diuinarum literarum rudis, qui aliquod in eis verbum otiosè positum esse audeat affirmare. Qui enim nihil in rebus conditis otiosum fecit, qui que nos etiam ab otiosis verbis abstinere iussit, non committet, ut diuini scriptores (per quorum ora ipse loquutus est) verbum aliquod otiosum proferant. Huius ergo Virginis festinatione (quæ à Spiritu sancto agebatur) docemur, qua animi alacritate & proptitudine viri sancti Dei præceptis obtèperare, & illi obsequi, atque inferuire soleat. Cum enim nihil illis sit antiquius, quam Deo placere, cum se totos illius obsequio & voluntati dicauerint, cum se non iam sui iuris, sed alieni esse intelligant, cum illum toto corde, tota anima, tota mente supra omnia diligant, cum denique se non ob aliud à Deo conditos, & in hanc lucem missos, nec ob aliud in hac vita seruari, alii, ac retineri intelligant, quam ut conditorem suum diligant, & venerentur, seque totos illius voluntati & obsequio addicant, fieri certè vix potest, quin in hoc vnum ita sint alacres, & expediti, & usque adeò in diuinam hanc voluntatem persequendam intenti, ut semper cum Apostolo, non tam verbis, quam re ipsa dicere videantur; Domine, quid me vis facere? ¶ Ita- que; ut famuli, qui ad fores palatij regum excubant, sic ad vocantis Do-

Matth. 12.

Actor. 9.

Simil.

parati

Ezech. 1. parati sunt, & expediti. ¶ Cuius rei imaginem sacra illa Ezechielis 10 animalia exhibent, quæ ubi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur, siue aliquò eundum, siue redeundum esset; idque tanta celeritate, quanta vix vlla percipi maior posset. Animalia enim, ait, ibant, & reuertebantur in similitudinem fulguris coruscatis. Nullis autem verbis potuit magis celeritas obedientiæ sanctorum explicari, quam non modò diuinis præceptis, sed nutibus etiam, vt diximus, & internis motibus obtemperant. ¶ Quocirca, quemadmodum in militaribus equis ea facilitas, qua fræno aptissimè parent, potissimum laudari solet, vt sese ad domini voluntatem huc atque illuc facillimè versent: ita in seruis Dei miro modo hæc obediendi promptitudo atque velocitas commendatur. ¶ Hinc Ioannes Casianus primam inter Aegypti monachos virtutem fuisse ait obedientiam, quam quidem tanta alacritate præstabant, vt Abbatem ad aliquod opus vocante, ille, cui scribendi libros cura commissa erat, opus illico suum ita deferret, vt nec cœpti quidem apicis effigiem auderet consummare. ¶ Nec minus interim Abrahæ obedientia commendatur, qui cum nonagenarius iussus esset à Domino circumcisionis cauterium suscipere, eadem ipsa die & se, & Ismaelem filium, & omnes vernaculos suos circumcidit, nec in sequentem diem distulit. Iussus etiam filium Haac immolare, statim ipsa nocte illum excitauit, & iter in montem à Deo designandum suscepit. Rursus cum tres ad illum Angeli in humana specie (Sodomam vastaturi) venissent, & ipse eis hospitalitatis studio conuiuium apparare vellet, festinauit ad tabernaculum Saræ, & illam accelerare iubet, vt tria farinæ fata commisceat: ipse vero ad armentum currens tulit inde vitulum tenerrimum, tradiditque puero, qui festinus coxit illum. Videtis in hoc hospitalitatis officio quanta sit celeritas, & festinatio? Abraham festinat, Sara festinat; puer Abrahæ festinus Domini præceptum exequitur. Quo in loco Origenes, Nullus, ait, piger est in domo sapientis: omnes ad parendum celeres, omnes alacres, & expediti. Nescit enim (vt Ambrosius ait) tarda molimina Spiritus sancti gratia. ¶ Ad hanc autem alacritatem & celeritatem hodiè Sponsus Sponsam miris magnisque rationibus, suauissimisque appellationibus vocat, Surge, ait, propera amica mea, columba mea, formosa mea, & veni: subditque aduentus & celeritatis causam, Iam, inquit, hyems transijt, imber abiit, & recessit &c. hoc est, iam legis hyems transijt, qua charitas hominum propter gratiæ inopiam frigebat: & vernum Euangelicæ gratiæ tempus aduenit, quo Sol iustitiæ propior nobis factus, maiori nos luce, & calore per-

13. re perfundit. Quo circa cum illud tempus propter rigoris & imbrii magnitudinem minus ad iter faciendum aptum sit, vernum autem commodissimum; ideo noli hanc, Sponsa, temporis opportunitatem ad me veniendi prætermittere. Nec semel tam blandis vocibus admonuisse contentus, eandem iterum sententiam similibus verbis repetit, dicens, Surge, propera amica mea, speciosa mea, & veni, columba mea, &c. ¶ Quòd si quæras, cur tanta cura, totque rationibus hæc à cœlesti Sponso alacritas & festinatio (quam feruor spiritus, & charitatis ardor imperat) à nobis exigatur, in causa esse D. Bonauentura In stimulo diuini amor. respondet, quòd nulla ratione celerius ad culmen quiscquam perfectio nis, quam hac celeritate, & feruore spiritus peruenire possit, adeò vt multò magis homines hoc studio, vnius anni spatio in virtute proficiant, quam qui lento incedunt gradu multorum curriculum annorū.

14. ¶ Celebris enim Diui Thomæ sententia est, charitatem (in qua vitæ christianæ summa constituta est) non remissis actibus, sed vehementioribus, & ardentioribus augeri, & intendi. Quod etiam in habitibus, qui vsu & exercitatione parantur, aperte cernimus. Si quis enim viginti annos scribendo insumat, negligat autem emendatè scribendi curam, ideoque deformes characteres semper effingat, is planè tam longo scribendi vsu nihilo dexterior in scribendo euadet, sed qualis initio fuit, talis etiam in fine erit: at si biennio saltem, proposito eleganti exemplari, accuratè scribat, & seipsum quotidie superare contendat, nò dubium quin (si natura & ingenio penitus non destituatur) elegantissimus scriptor euadat. Idque in quauis alia exercitatione vsu venire cernimus. Quod ergo in habitibus studio acquisitis contingit, idem etià in charitatis habitu augendo euenire Diuus Thomas asserit, quamuis hic non efficienter, sed meritorie (vt Theologi loquuntur) augeatur. ¶ Hoc igitur in causa est fratres, cur multi, qui iam dudum à peccatis resilierunt; multi, qui multos annos frequentissimè aut sacram Eucharistiam perceperunt, aut missas etiam quotidie celebrarunt, nihilo meliores tanto temporis spatio se euasisse sentiant, sed idem in eis languor animi perseueret, eadem lenitas & inconstantia, eadem mentis ariditas, eadem in edendo, bibendo, & inaniter loquendo licentia, idem iræ aculeus, ac post rem eadem affectuum & cupiditatum vis nihilo magis compressa inueniatur, adeò vt vix quidquam aut in spiritu lenitatis, aut humilitatis, aut feruore charitatis, aut clariore rerum diuinarum cognitione profecerint. Huius igitur tantæ sterilitatis causa est, quòd res diuinas, atque sacratissima mysteria languidè & negligenter tractare consue-

Ll. uerint.

uerint. ¶ Hic enim Dei nostri mos est, vt talem se hominibus exhibeant, quales se illi homines exhibere solent: hoc enim illa Prophetæ verba significant; Cum sancto sanctus eris, &c. Qui ergo magno studio, & feruore animi Deum quærit, magna quoque ab eo auxilia percipit, magnisque diuini splendoris radijs illuminatur, quibus in Dei amorem mirabiliter exardescens, magnos quotidie in virtute progressus facit. Hoc enim illa sponsæ verba indicant; Post te in odorem vnguentorum tuorum curremus; hoc est, cum donorum ac beneficiorum tuorum odorem, mirabilemque suauitatem mens nostra olfecerit, sic eorundem ardore & cupiditate inflammabitur, vt toto animi impetu post te, tantorum bonorum autorem, non incedat modò, sed cursu rapidissimo feratur. Cæterum, qui inertia & fastidio torpentes segniter Deum quærunt, neque potentissimis illis atque cœlestibus stimulis incitantur, quibus suos diuina vis ad benè agendum inflammare solet, non magis afficiuntur, cum diuina tractant, quam cum ea negligunt. In quem sensum Diuus Gregorius verba illa beati Iob interpretatur; Si venerit ad me, non videbo eum, & si abierit, non intelligam. Diuina quippè visitatio, & illustratio propter negligentium languorem & fœcordiam adeò tenuis & obscura est, vt ferè nihilo magis illa afficiantur, cum adest, quam cum abest: ideoque neque accedentem ad eos Dominum, neque recedentem sentiunt, atque ita sui penè similes in omni vita permanent. ¶ Vtrumque autem paucis Salomon expresit, cum ait; Egestatem operata est manus remissa, manus autem fortium diuitias parat. Et iterum; Manus fortium dominabitur: quæ autem remissa est, tributis seruiet. Seruiet enim varijs affectibus, seruiet mundo, propriæque voluntati: quibus omnibus inertes homines obedientiæ tributa pendent: à qua seruitute manus fortium libera est. Vnde hoc vel maximum inter vtrosque discrimen esse videtur, quòd isti (quantum ad celeritatem parendi attinet) sunt instar sphærici corporis in plano constituti, quod leuissimo tactu, atque adeò solo flatu, quocunque volueris, mouetur; illi verò instar onustæ nauis, quæ nisi vehementissimis flatibus concussa fuerit, immota manet. At quantò aliter hodiè sacra Virgo, quæ Spiritus sancti ductu ad cognatam venire iussa, cum festinatione ad montana processit. Quamuis enim ardua sit via salutis (est enim ascensus in cœlum) vis tamen diuini Spiritus impedimenta omnia vincit. Sed iam ad sequentia veniamus: subdit enim Euangelista;

Psal. 17.

Cant. 1.

Gregor. in Moral.

Prou. 10.

Prou. 12.

Simil.

§. I.

19

§. I.

¶ [Et intrauit domum Zachariæ, & salutauit Elisabeth.] Minutus in hac historia videretur Euangelista, qui non modò festinationem, sed etiam salutationem Virginis describit (quam quiuis alius historiarum scriptor prætermittendam putaret) nisi hæc omnia mysterijs grauida essent. Hoc enim ad Virginis gloriam maximè pertinet, cuius vocem Christus Dominus, qui in eius utero delitescerat, instrumentum esse voluit, per quem ad Ioannem gratiæ sanctificatio perueniret. Ideo namque in Cantu. cum mystici corporis, hoc est, Ecclesiæ membra designantur, Christo quidem capitis, Virgini autem colli nomen tribuitur: colli, inquam, quod Christo capiti adhæret; per quod à capite ad corpus omnes gratiarum atque donorum influxus manant. Sequitur enim; [Et factum est, vt audiuit salutationem Mariæ Elisabeth, exultauit infans in utero eius.] Quid mirum, si salutante Virgine, salus illi domui facta sit, cum eam Apostolis Dominus facultatem concesserit, vt si intrantes domum, pacem hospitibus benè precarentur, super illos pax Domini requiesceret? Cum igitur tur sacra Virgo salutem Elisabethæ benè precata fuerit, vera & certa salus (quæ non alia, quam Spiritus sanctus est) in eius animam descendit. Quo spiritu acta, in hæc pietatis & deuotionis plenissima verba prorupit, [Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui.] Verè benedicta tu, quia benedictus vteri tui fructus. Non sanè quia tu benedicta, ille benedictus; sed quia ille te omni benedictione spiritali in cœlestibus benedixit. In cæteris quidem arboribus fructus ab arbore commendatur: hic autem diuersa ratione fructus arborem nobilitat, & commendat. Huius autem arboris benedictus fructus omnia illa damna reparauit, quæ ex interdictæ arboris fructu in mundum inuecta sunt: vt hac ratione diuinæ sapientiæ ordinem agnoscamus, qui, qua via mors introiuit in mundum, eadem ipsa vitam reuocare constituit. Fœmina siquidem fuit, quæ mortiferum fructum viro suo, & in viro, mundo præbuit: & fœmina item fuit, quæ vitalem fructum mundo contulit, vt meritò & arborem, & salutarem eius fructum cum beata Elisabeth sine intermissione laudare debeamus, dicentes, [Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui,] qui nobis antidotum & medicamentum aduersus venenatæ arboris fructum attulit.

Cant. 7.

Lucæ. 10.

aphes. 1.

Dissimile

Genes. 3.

L. 1.

[Et vnde]

Matth. 8.

1. Timot. 6.

Dani. 3.

Iob. 38.

Fabula.

[Et unde, inquit, hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me?] quasi dicat: Quæ mea dignitas, quæ mea merita, ut mater Domini, ac regis Angelorum ad me venire dignetur? Huic simillima sunt Centurionis verba, quibus ad Dominum dixit, Domine, non sum dignus ut intres sub tectum meum, &c. Ut igitur fideles hæc Centurionis verba, cum ad sacram Eucharistiam accedunt, usurpare solent: ita hæc Elisabethæ verba simili affectu, similiq; deuotione pronuntiare deberent. Idem enim ille Dominus, qui in utero Virginis delitescens, domum Elisabeth intravit, idem, inquam, in illa sacra hostia latens, in corpus & animam tuam intrare, & eam gratia sua sanctificare dignatur. Cur ergo hac tanta Dei tui dignatione stupefactus, non cum eadem scæmina clamas; Unde hoc mihi, ut veniat Dominus meus, imò rerum omnium Dominus in hanc ruinofam & sordidam domum? O quis ita cœlesti spiritu afflatus esset, ut simili affectu, similiq; ardore, & admiratione perculsus, in hæc eadem verba communicaturus prorumperet. Porro si semelstris infans in utero clausus hanc Domini sui præsentiam ferre non potuit, quin totus exiliret, & an occursum eius gestiret erumpere, mirabiliq; gaudio in materni uteri angustijs conditus tripudiaret, quid homines, rationis compotes, fideq; ad hanc tantam maiestatem, & dignationem agnoscedam instructi, facere par erat, cum eidem Domino ad eos venienti occurrant? Quæ enim dignatio maior? quod diuinæ bonitatis & charitatis, paternæq; indulgentiæ clarius argumentum, quam quod summus ille rerum Dominus, qui lucem habitat inaccessibilem, qui sedet super Cherubin intuens abyssos, quæ in cœlis laudant astra matutina, velit non modò in angusto & sordido ter-
ra huius gurgustio cum hominibus habitare (quod in omnibus templis cernimus) verum etiam pectus hominis intrare, cum eo discumbere, & se vnum cum eo efficere? Ob hoc enim in specie cibi fidelibus tradi voluit, ut quemadmodum ex cibo, & edente vnum fit, ita ex ipso, & communicante homine vnum fieret: quod summæ dilectionis argumentum est. Cum enim amor animorum vnio sit, nullum certè maius est amoris indicium, quam amantem cum amato vnum ita fieri velle, ut ab eo nunquam dinellatur. Quam rem significare volentes Poetæ, duos olim extitisse viros fabulantur, qui cum sese mira charitate complecterentur, leges omnes amicitiae summa fide & integritate seruauerunt. Quorù vsque adeò fuit mutua charitate delectatus Vulcanus, ut fidem illis suam astrinxerit, facillè eos quodcunque à se vellent beneficium impetraturos. Cui eorum alte-
rum

25 rum ad hunc modum respondisse ferunt; Heus Vulcane, qui inter Deos faber ferrarius haberi, si eo nos cupis beneficio afficere, quo neque vllum à te nobis præstari maius, neque expeti à viris amicissimis præstantius potest, fac ut qui duo sumus, in vnum corpus & animam transeamus. Si igitur sapientes viri hoc exemplo veræ dilectionis vim atque naturam exprimere voluerunt, quod maius diuinæ charitatis in homines indicium, quam quòd Deus inter homines homo factus, vnum cum hominibus huius sacramenti perceptione fieri velit? Quod enim amici illi optare, sed consequi minimè poterunt, hoc Deus homini per gratiam præstat, cum se illi in cibum tradit. Quod quidem nulla sua necessitate, sed maxima nostra vtilitate fieri optat. Summa enim hominis perfectio in hac felici cum Deo vnione posita est. Eam enim in cuiusdam circuli absolute positam esse aiunt, ut videlicet homo qui per amorem à Deo conditore exijt, amore quoque in ipsum redeat. Amor enim Deum impulit ad hominis creationem, & amore item homo in suum principium recurrens, suam consequitur perfectionem. Naturæ enim perfectio est, eò unde primùm fluxit conueniens & apta conuersio. Neque enim aliunde petendum est vitæ extremum, quam unde vitæ principium duximus.

Post hæc igitur admirationis, & reuerentiæ verba, addit sancta scæmina admirationis causam, his verbis; [Ecce enim ut facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in utero meo.] Quibus sanè verbis liquidò constat, Angeli promissionem fuisse impletam, ut scilicet nasciturus Zachariæ filius Spiritu sancto repleretur adhuc ex utero matris suæ: hoc enim pueri gaudium à Spiritu sancto in eius animam intrante manauit. ¶ A quo sanè Spiritu primùm ita fuit in gratia confirmatus, ut ab omni lethali crimine in vita immunis seruaretur: quod munus & Apostolorum fuit, & beatarum mentium est, quæ sunt in gratia confirmatæ. O felicem illum, cui ante resurrectionis gloriâ hoc tantum munus collatum est. Felicem, cui summa hæc felicitatis prærogatiua in mortali hac vita contigit, quæ nõ nisi post transacta militiæ certamina electis dari solet in patria. Felicè iterù atq; iterù infantè, qui iam à Diaboli insidijs tutus, gratiæ depositum, quod modò accipit, integrum Dño suo redditur est; innocentiaq; semel traditã ita seruaturus, ut neq; à gratia & amicitia Dei excidere, neq; puritatem suam vlla vnquam lethali pollutione maculare valeat. Nos vel hoc nomine miseri, qui in freto, grauissimis tempestatibus æstuanti, nauigamus, qui in hac vita militamus,

Ezech. 2. mus, quæ tota tentatio est, qui cum scorpionibus habitamus, qui in 28
 Psal. 90. medio laqueorum positi sumus, qui super aspidem & basiliscum am-
 bulamus, qui cum antiquo serpente continenter bellum gerimus,
 certi de pugna, incerti de victoria. Nec enim seruata diu innocentia
 securos nos reddere potest, cum ea nec Dauidem sanctissimum, nec
 A. 6. Salomonem sapientissimum, nec Nicolaum Spiritu sancto plenum,
 & ab Apostolis inter primos Ecclesiæ diaconos, electum à fœdissi-
 mo casu liberauerit. Petrus quoque Apostolus, qui tot Domini mi-
 Matth. 16. racula viderat, qui ex summi Patris reuelatione latentem in humanita-
 Matth. 14. te diuinitatem agnouerat, qui hac fide roboratus super aquas maris
 Matth. 26. ambulauit, cum eam in se animi firmitatem sensisset, vt dicere verè
 posset; Etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo: vix ani-
 mosa hæc verba protulerat, cum fœdissimè lapsus est. Si igitur tales
 ac tanti viri ita corruerunt, quis adeò stupidus, & infirmitatis suæ 29
 nescius erit, qui similem casum non formidet? Et horum quidam post
 lapsum surrexerunt, alij verò in eodem ad finem vsque miserabili
 obstinatione perstiterunt. Quis autem nostrum scire potest, an sit
 resurrecturus post ruinam, cum hoc opus magis sit diuinæ virtutis,
 quam humanæ facultatis? ¶ Quis scit, an nobis aliquando contin-
 gat, quod iuniori cuidam monacho Ioan. Climacus memorat accidisse?
 Clim. Quem cum magnus Antonius studiosum ac feruentem in opere
 Simil. Domini vidisset, Similis mihi, inquit, adolescens iste videtur mag-
 nis opibus onustæ nauis, quæ adhuc sulcat maria, necdum peruenit
 ad portum: hoc exemplo eius periculum innuere volens. Nec fœdeli-
 lit eum trepida illa suspicio: post paucos enim dies iuuenis ille lap-
 sus est; cuius lapsum beatus Pater diuina reuelatione intelligens, ma-
 gno cum gemitu exclamauit, Hodie magna quædam Ecclesiæ colūna 30
 in terram corruit. Porro autem cum miserandus ille ruinæ suæ
 vulnere sauciatus totum se lamentis dederet, ad quosdam mona-
 chos, qui ad Antonium pergebant, ait, Rogate senem vt decem sal-
 tem dierum inducias ad pœnitentiã mihi à Domino impetret: qui
 tamen quinto post die mortuus est. ¶ Iam verò si ætatis nostræ rui-
 nas, & magnorum virorum insperatos lapsus hoc in loco percense-
 re vellem, multò maiorem animis vestris cadendi metum incute-
 rem. Nos itaque, fratres, miseri sumus, quippè quorum salus & vita,
 quamdiu in hoc corpore militamus, in tanto discrimine versatur: fe-
 lix autem Ioãnes, qui sine vilo suo merito hodierna die in gratia cõ-
 firmatus, perpetuæ innocentie donum nactus est.

§. II.

¶ Neque

31 ¶ Neque verò hoc solum beneficio diuina largitas Ioannem affe-
 cit, sed adiecit clarissimum fidei lumen, & rationis vsum, qua & in-
 carnationis Dominicæ sacramentum, & lætum Euangelij nuntium,
 & Domini sui præsentiam agnouit, & honorauit. Qui enim rudis asi-
 næ linguam in humanæ vocis organa formauit, qua Prophetæ infi-
 piētiam corripere; qui mutorum ora solet aperire, & linguas infan-
 tium disertas facere, potuit vti que semestris infantis animam ratio-
 nis & fidei lumine illustrare. Quid autem hoc dono mirabilius? aut
 quæ vnquam secula tantum hoc miraculum prodiderunt? Miramur
 quod Lucas de Domino Salvatore ait, Puer autem crescebat, & con-
 fortabatur plenus sapientia. Quid enim mirabilius, quam infans sa-
 pientia plenus? Sed hoc tamen desinit esse mirabile, quando in par-
 uo illo corpusculo omnia diuinarum gratiarum fluentia, & tota etiam
 diuinitatis plenitudo corporaliter habitabat; quod quidem de Ioan-
 ne cogitare nefas est: qui tamen nondum in hanc lucem editus, vera
 sapientia plenus fuit, quando mirabile Dñicæ incarnationis, & Euan-
 32 gelicæ gratiæ sacramentum Spiritu docete cognouit. Itaque, vt D. Augu-
 stinus ait, antè peruenit ad cælum, quam tangeret terram; antè accepit di-
 uinum spiritum, quam humanum; antè diuina munera, quam humana cor-
 poris membra; antè cœpit viuere Deo, quam sibi; antè rapuit arma,
 quam membra: & vt vinceret mundum, vicit antè naturam. O verè præcur-
 sor Dñi, & iudicis præco, qui mortaliū omniū primus aduentum Dñi
 mundo nuntiasti! Intemerata quidem Virgo mysterium hoc prima
 cognouit, sed sub silentio tenuit; at Ioannes & cognouit, & matri
 nuntiavit. Vocem enim Mariæ (vt Ambrosius ait) Elisabeth
 33 audiuit, sed Ioannes prior gratiam sensit: illa Mariæ, iste Domini
 sensit aduentum: istæ gratiam loquuntur, illi intus operantur, pieta-
 tisque mysterium maternis adoriuntur profectibus; duplicique mi-
 raculo prophetant matres spiritu paruulorum. Alterum enim mira-
 culum est, quod prophetant matres: alterum, quod id faciunt spiritu
 paruulorum. Mater ergo à paruulo suo hoc mysterium prima didicit;
 quod postea Zachariæ, ac deinde Ioseph, tum Simeoni, Annæ, Lucæ. 1.
 pastoribus, & Magis, ac postremò toti mundo nuntiatum est: Lucæ. 2.
 quod tamen præcursor Domini primus omnium nuntiavit, vt Matth. 2.
 adhuc in vtero latens, præcursoris officium inchoaret: nondum
 maturus ad ortum, & iam maturus ad officium. Miramur Ionam
 in vtero piscis orantem: quanto mirabilius est Ioannem cerne-
 re in vtero matris prophetantem, adorantem, tripudiantem, &
 aduentum Saluatoris mundo nuntiantem? ¶ Non decebat plane
 L1 4 vt sumus

Lucæ.2.

vt fuma illa & infinita maieftas ita fe ad hæc noftra demitteret, 34
 quin creaturæ omnes, omneſque naturæ leges fe illi fubmitterent,
 & fuo quoque illum obfequio reuererentur. Ideoque naſcente illo
 Angeli in terra Deo laudes canunt, paſtores adorant, Magi munera
 offerunt, Simeon Deo benedicit, atque prophetat, Anna confitetur
 Domino, & eius laudes prædicat. Magna hæc profectò mirabilia, &
 tali myſterio digna. Sed iſti tamen omnes, qui Domino obſequun-
 tur, rationis compotes erant: at ſemeltrem infantem vtero clauſum,
 hoc mirabile religionis officium præſtare, omnem ſuperat admira-
 tionem. Verùm ſi naſcentis dignitatem conſideres, nihil hic habes
 quod mireris. Tale enim eſt Verbum Dei carne veſtiri, hoc eſt, Deum
 ſimilem nobis paſſibilem fieri, in terris verſari, & cum hominibus ſub
 humana ſpecie atque habitu conuerſari: tale, inquam, eſt hoc ſacra-
 mentum, tantum beneficium, tanta gratia, tanta miſericordia, tanta 35
 hominum ſalus & gloria, tantum diuinæ bonitatis, benignitatis, &
 charitatis erga genus hominum argumentum, vt non ſit mirum, (ſi
 quidem fieri poſſet) elementa quoque ipſa, & res mutas atque inani-
 mes myſterium hoc prædicare, colere, & venerari. Hinc Prophetæ,
 quoties in hoc tantum diuinæ bonitatis opus oculos conijciebant,
 ſtupefacti, & velut extra ſe poſiti, omnia mundi elementa ad lau-
 dem, & gratiarum actionem pro hoc tanto munere inuitabant. Hinc
 Pfalm. 97. & flumina manibus plaudere, & montes laudes iubilare, & ligna ſyl-
 Pfalm. 95. uarum exultare, & beſtias agri, & dracones & ſtruthiones Deum glo-
 Iſai. 43. rificare pro hoc tanto munere ſibi videbantur. Neque hoc temere
 cogitabant, quando quidem Seruator ipſe (qui huius ſummi benefi-
 cij magnitudinem pleniffimè intelligebat) Phariſæis (dum pueri Do-
 mino, Hoſanna; acclamarent) laudibus eius detrahentibus & inuiden- 36
 tibus ait; Dico vobis, quia ſi hi tacuerint, lapides clamabunt. Si ergo
 lapides, hoc eſt, ferrea & lapidea corda hoc ſummo diuinæ pieta-
 tis opere mollienda erant, non vtique mirum eſt, ſi puer etiam ſeme-
 ſtris, præcurſor que Domini futurus, cum ante Domini ſui conſpe-
 ctum ſiſtitur, ſaliat, geſtiat que in vtero matris, & futurum totius mudi
 gaudium exultatione ſua præludat. Hoc enim miraculo apertiffi-
 mè designauit, incultas, & barbaras nationes, quæ nullum veræ reli-
 gionis cultum, nullum erga diuina ſenſum haberent, hoc tam mira-
 bili diuinæ bonitatis & charitatis argumento, ſummo que beneficio
 ita emolliendas, vt feritate in pietatem commutata, ſe totas ſanctè &
 piè Chriſto dicarent, illiq; indomita colla ſubmitteret. Quâdo enim
 hunc pietatis ſenſum rudis infantia percepit, eundem etiam inculta Gè-
 tium

37 tiuum ruditas erat perceptura.

Quid verò nos, in huius myſterij fide nati atque educati, ad hæc
 dicemus, qui hoc tanto ſalutis noſtræ opere ante oculos poſito, ne tã
 tillum quidem commouemur? Huius verò tantæ ingratiſtudinis, at-
 que adeò ſtuporis cauſa eſſe videtur quotidiana hoc ipſum audien-
 di conſuetudo. Naturale enim eſt hominibus (vt ait Seneca) magis
 noua, quàm magna mirari. Quò fit, vt Solis defectum miremur, quòd
 rarò accidat, cum ipſum tamen ſplendidiffimum Solem nemo mire-
 tur, propter quem videndum Anaxagoras philoſophus ſe natum fuiſ-
 ſe dicebat. Sicut ergo nemo miratur ſyderis huius magnitudinẽ,
 cœlum, terras, maria, & vniuerſa, quæ à Deo condita ſunt, illumina-
 tem, quia oculis illud quotidie uſurpat: ita vix quiſquam fidelium mi-
 ratur Verbum Dei carne indutum, quia nihil in Eccleſia frequen-
 tius audit. ¶ Altera verò cauſa eſt, quòd vix quiſquam hoc tantum
 ſacramentum ſecum tacitus expendit, & animo illius magnitudinẽ
 euoluit. Quare minimè mirum eſt, ſi voluntas in hoc affectu langueat,
 cum intellectus tanti beneficij dignitatem illi minimè proponat. San-
 cti enim viri, qui nunquam oculos ab hoc ſummo diuinæ dignatio-
 nis opere diuellebant, ita afficiebantur, ita in Chriſtum Domi-
 num pro illis natum, & mortuum rapiebantur, vt cum puero na-
 ſcente renaſci, & cum moriente mori ſibi præ doloris & amoris mag-
 nitudine viderentur. ¶ Sed erit tamen aliquando cum huius obliuio-
 nis, & ingratiſtudinis reddenda ſit ratio. In illo quippè ſupremo mun-
 di examine nihil erit de quo diſtinctiorem ſupernus ille arbiter ratio-
 nem, quàm de fuſo ſanguine ſuo exigat. Vt enim D. Eusebius Emiſ-
 ſenus ait, Qui tantum dedit, ſcit quantum reſcat. Sed omiſſa iam
 39 Eliſabeth, ad ſacram Virginem redeamus.

§. I I I.

¶ Quid, quæſo ò beata Virgo, inter tot miracula diuina, & inter tam
 magnifica laudum tuarum præconia cogitas? quid Eliſabeth ſuper
 omnes mulieres te benedictam prædicanti reſpondeſ? [Magnificat,
 inquit, anima mea Dominum] hoc eſt, tu quidem, o ſancta fœmina, am-
 pliſſimis laudibus dignitatem meam magnificas; ego verò huius meæ
 dignitatis autorem Deum ex intimis viſceribus magnifico. Tu in-
 fantem ais ſalutante me exultante in gaudio in vtero tuo; at ſpiritus
 meus exultat in Deo Saluatore meo. Me ais inter mulieres benedi-
 ctam; neque verò tu ſola es quæ me hoc nomine prædices (beatam
 quippè me dicent omnes generationes, ad quas Chriſti Ieſu nomen
 cognitio que peruenerit) ſed ideò prædicabunt, quia humilitatẽ, hoc

L I § est

Seneca.

Anaxago-
ras.
ſimil.

Euf. Emiſſ.

est, vilitatem, & indignitatem meam respicere ille voluit, qui potens 40
est, & sanctum nomen eius: qui videlicet vt omnipotens potuit, & vt
sanctus, hoc est, liberalis, & beneficus voluit me tam magnificis ti-
tulis honestare. Atque ita sacra Virgo cum omnia vni Deo tribuit,
& sibi nihil assumit, ex eplo suo nos docet, vt quaecumq; bona, quaecum-
q; laude digna in nobis existunt, vni illi accepta referamus, illi tribua-
mus, pro eoq; sempiternum illi laudum sacrificium offeramus; quod de praeteritis
beneficijs gratias agentes, futurorum digni habeamur. Dignus est
enim noua percipere beneficia, qui nec perceptis insolescit, nec da-
tori gratias agere intermittit. Vtrumque autem ad humilitatis virtu-
tem pertinet, quae in hac sacra Virgine perfectissima fuit. Cuius
rei gratia de virtutis huius nomine ac dignitate pauca mihi in concio-
nis huius calce dicenda sunt.

Est autem haec virtus adeo Christianae religionis propria, vt 41
apud veteres linguae Latinae principes ne nomen quidem habeat quo
significetur. Humilitas enim apud eos non virtutis, sed vilitatis no-
men est. Nec enim Gentiles eius rei nomen excogitarunt, quam pro-
fus ignorabant. Cum enim qui virtutis studiosi inter eos habeban-
tur, quis esset humanae vitae finis, ad quem actiones omnes (vt Chri-
stiana religio docet) essent referendae, ignorarent, quicquid studiose
faciebant, vel ad vitae tranquillitatem, quam virtus parit, vel certe
ad honorem, auramque popularem inter suos captandam refere-
bant: quod ab humilitatis virtute alienissimum est. Qui igitur fieri
poterat, vt humilitatem illi amplecterentur, cuius est honores contem-
nere, & infimum locum semper ambire, atque ignominia etiam in-
terdum gaudere? At Christus Dominus in hunc mundum veniens,
primus omnium humilitatis scholam in terris instituit, quam ita com- 42
mendauit, vt ab ipsis incunabulis (quae habuit cum brutis commu-
nia) ad mortem usque (quam inter latrones perpeffus est) eam vehe-
mentissimè tum verbis, tum exemplis commendauerit. Quae quidem
virtus, vt ab ipso tantopere commendata, ita in eo resedit, vt nulli ho-
minum alij conuenire posse videatur. Nam tunc se quempiam hu-
miliare dicimus, cum ita se demittit, vt de statu, & dignitate sua ali-
quid detrahat: vt si Episcopus relicta Episcopali sede humiliorem
locum eligeret. Verum vbi alicuius conditio tam humilis est, vt esse
humilior non possit, neque super sit inferior locus, in quem se demit-
tat, is profecto humiliari non potest, cum non habeat, quod descen-
dat. Cum autem humani generis locus sit ipsum nihil (nam facti
ex nihilo sumus) vbi nos esse nihil intelligimus, non demittimus.

43 nos, neq; deijcimus, sed locum nostrum tenemus. Qui vero locum suum te-
net, is dici non potest sese demittere, atq; humiliare. Cum vero om-
nes peccauerimus, si ob peccatum nos infra nihil esse cogitauerimus,
ne tamen quidem humiliari rectè dicimur, quando & ille locus noster est.
Qui enim peccat, ipso nihilo deterior est. Nam à nihilo Deus non offen-
ditur, sed à nobis. Quare merito dicendum est, locum nostrum, posteaquam
peccauimus, esse inferiorem nihilo: quo in loco vbi nos reposuerimus,
tunc humiles esse dicimur. Deus tamen, quae est benignitate, acceptum
refert humilitatis virtuti, non cum nos infra dignitatem nostram demitti-
mur, sed cum humile nostrum locum agnoscimus. Filius vero Dei solus
virtutem humilitatis perfectissimè habuisse dicendus est, qui cum in
forma Dei esset, neq; rapinam arbitraretur esse se aequalem Deo, se ip-
sum ad humilitatem nostram demisit, in similitudinem hominum factus, &
44 forma inuentus vt homo. In reliquo autem genere nostro, eo modo
quo humilitas in creaturis inueniri potest, summam eam fuisse in Dei-
para Virgine constat, quemadmodum & reliquas virtutes omnes. Nam
cum Dei filius, qui humilitatem primus in orbem terrarum importauit,
illius veluti tyrocinium in Mariam Virginis utero gesserit, minimè mi-
rum est, si ipsi menti perclarissimam illius vim mirabiliter impresserit. Hoc
ipsum autem illa eius verba designant: Quia respexit humilitatem ancillae
suae: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. In omnibus er-
go generationibus beatam se esse praedicandam vaticinata est: tamen hanc tantam
dignitatem non sibi, sed soli diuinae gratiae attribuit, cum ait: Quia re-
spexit humilitatem ancillae suae: hoc est, quia hanc valem ancillam suam clem-
tibus oculis aspicere dignatus est. Suis ergo meritis nihil, totum vero
diuinae voluntatis beneplacito acceptum retulit. Hoc igitur fratres praeci-
45 pium verae humilitatis fundamentum, vt pius homo non aliud sibi quam
peccatum, & nihilum tribuat: quicquid autem siue in muneribus gratiae, siue
naturae habuerit, ab illo inexhausto diuinae bonitatis fonte manare,
& gratuitum eius beneficium esse cognoscat. Huius autem veritatis cognitio
altissimè in peccatum nostrum demissa, faciet vt impia nostri fiducia, percul-
pulla, in sola Dei ope atq; misericordia respirem, & à gratuita illius
benignitate vitam & salutem nostram perdere credam. Quam rem nos exemplo
suo sanctissimus ille Rex & Propheta docet, qui posteaquam dixisset, Psal. 130.
Dñe non est exaltatum cor meum, neq; elati sunt oculi mei, &c. subdit: pro-
tinus; Sicut ablactatus est super matrem suam, ita retributio in anima mea,
pro quo alij verterunt: Qualis ablactatus erga matrem suam, talis in me
anima mea. His autem verbis rex sanctus ostendere voluit, quam de-
missè ac humiliter de se ipso sentiret. Ad quod explicandum ele-
gantissi-

Simil.

gâtissimè animū suū cōparauit infanti, quē modò mater lacte alere 46
desijt. Vt enim ille totus in materna charitate cōquiescit, propterea
quod neq; per ætatem corpus curare, neq; sine alterius adminiculo
pedibus insistere valeat: ita vir sanctus tota cogitatione pendeat ex
Deo: sine cuius auxilio se neq; piū aliquid vel conari, vel cogitare,
neq; ipsum quidē spiritū ducere posse intelligebat. Huius igitur san-
ctissimi regis exemplo hanc humilitatis virtutem præcipuè colamus
fratres. Qua autē ratione hoc præstare valeamus, Ioannes Clim. bre-
uiter ostendit his verbis: Cura sit nobis perpetua atq; indefessa, vt
ne tenuis quidē cogitatio ascēdat in mentē nostrā, quæ bonū nobis
vllū vel minimū ex nobis habere suggerat. Hac igitur cautione verā
cordis humilitatē, quæ virtutū omnium & custos, & fundamentum
est, assequemur; quæ rectā nos ad sempiternæ felicitatis gloriam, ve-
ræ humilitatis amatoribus constitutam, sine vllō errore perducet. 47

Clim.

IN EODEM FESTO VISITATIONIS
beatissimæ Virginis Mariæ Concio tertia; in qua Euan-
gelica lectio explanatur.

*T H E. Beata quæ credidisti: quoniam perficientur
in te ea quæ dicta sunt tibi à Domino. Luca. 2.*

Alutauit hodiè, fratres charissimi, Virgo cognatā suā
Elisabeth, quā reuelatione Angeli gravidā esse cogno-
uerat. Cuius autē virtutis fuerit ea saluatio, præsens
sancti Euangelij lectio satis declarat. Simul enim atq;
salutationis eius vox in beatæ sterilis aures insonuit, 1
tū ipsa, tū etiā infans Ioānes in vtero eius delitescens, Spū sancto, cœ-
lestibusq; donis pleni repente fuere. Quæ res facit, vt fidelis quisq;
illud maximè optare debeat, vt ab hac sacra Virgine simili felicitate
salutari mereatur. Ad hoc autē impetrandū cōmodissima ratio esse
videtur, si deuotissimo affectu eandē nos quoq; Virgine salutemus.
Si em̄ honesti & vrbanis hominis est, salutatū resalutare; agrestis ve-
rò & inhumani, hāc mutuā officij vicissitudinem non reddere; quo-
modo hoc officium beatissima Virgo, quæ totius est probitatis, & hu-
manitatis exemplar, prætermittet? Hac igitur ratione salutationem
eius promereri licebit, qua eiusdem beatissimæ Virginis amicitiam,
& gratiam Catharina Senensis promerita esse dicitur. Quam ferunt,
cū adhuc infantula esset, singularemq; erga Virginem dilectionis
affectum

Simil.

7 affectum gereret, hoc obsequij genere illam honorasse, vt quoties
illi paternæ domus scalam ascendere contigisset, in singulis gradibus
salutationem Angelicam repeteret. Quò factum est, vt singularem
apud illam gratiam inire mereretur. Eadem igitur ratione, fratres,
beatissimæ Virginis opem, qua nūc potissimum indigemus, impetra-
re studeamus.

A V E M A R I A.

¶ Principiò Euangelicam historiam (quæ miris diuini Spiritus deli-
cijs, & mysterijs referta est) quantum Dñs dederit, explanare incipia-
mus. Quod cū facimus, cū discipulis Domini spicas manibus con-
fricamus, vt ad latētia grana perueniamus. Historia igitur sic habet.

Luca. 6.

[Exurgens Maria.] (videlicet post auditam cœlestis nunciij legatio-
nē, qua hinc Virginis, inde sterilis, & grandæuæ mulieris conceptus
nūciabatur) [abijt in montana cum festinatione.] Varias huius festinatio-
nis causas in superioribus cōcionibus descripsimus; quibus nūc illā
3 adijcimus, q̄ hac ratione Dñs studia, & sollicitudinem animæ, quæ
Deū intra se cōcepit, voluerit designare. Vt em̄ Maria, vbi Dei Ver-
bū intra virginei pudoris claustra concepit, ad montana cū festina-
tione perrexit; sic mēs illa, quæ Deo gruida est, quæq; expulsis pec-
catorū tenebris diuini verbi lumē percepit, nō stertit, neq; otatur,
sed in omni opere bono properat, vigilat, festinat, nihil negligit, &
nihil ferē, quod ad sui custodiā, & pietatis cultū cōferat, prætermi-
tit. Qualē certē animi affectum regius Propheta ostendit, cū ait; Si
4 dederō somnū oculis meis, & palpebris meis dormitationē, &c. hoc
est, eo, Dñe, tēpli tui exædificandi desiderio flagro, vt neq; somnum
capere, neq; domi quiescere possim. Quod si huius rei causam quæ-
ras, ea est; q̄ Deus (quē pia mens intra se cōcepit) ignis dicitur: ideo-
q; nihil mirū si igneos, ardentēq; faciat eos, quos se ipso replet. Vnde
cū legem filijs Israel in Synai monte rogaret, ardentis ignis spe-
ciē conspiciendā præbuit; & sub ignis specie in Apostolos descēdit, 24.
vt quanta illi ad agendum vi excitentur, quos diuinus ignis accēdit, 2.
facilē declararet: vnde est illud Prophetæ; Qui facit Angelos suos
spiritus, & ministros suos flammā ignis. An non flāma ignis Paulus,
qui vniuersum mundū non solum peragravit, sed etiā incendit? An
nō flamma ignis Elias Propheta, de quo scriptum est; Surrexit Elias
quasi ignis, & sermo eius vt facula ardebat? Quia verò ignis neq; la-
tere, neq; quiescere potest, ideo vbi cūque diuina hæc flāma fuerit,
foras erūpere nititur, & modò quidē per orationis, modò per ieiuniorū,
& vigiliarū, modò per benignitatis, & misericordiæ studia se
ipsum prodit. ¶ Hoc igitur indicio, fratres, de animæ suæ statu quisq;
iudicare

Psal. 137.

Exod. 24.

Act. 2.

Psal. 103.

Ecc. 48.

iudicare poterit. Sūt em̄ multi, qui vehementer scire cupiūt, odio ne an amore digni sint: hoc est, an intra se Deū cōmoratē habeant. Hoc nemo fidei certitudine scire potest: potest tñ cōiecturis, & quidē grauisimis hac de re iudiciū facere. Inter quas pia hęc solertia, sollicitudo, & feruor spiritus nō postremū locū obtinēt. Quisquis em̄ in opere Dñi, & virtutis studio feruet, ignē hūc intra se gestare videtur: qui verò torpet, & languet, qui desidiose se gerit, ac negligēter, qui ad diuinorum eloquiorū enarrationem nauseat, qui velox ad vanitatem, tardus autem ad pietatem, & iustitiam est, quomodo ignem hūc intra viscera sua habere credendus est? Non ergo mirū videri debet, si hodiē sacra Virgo cum festinatione in montana properet, quæ ita erat hoc ardentissimo igne occupata, vt illam Ioannes in Apoc. splēdidissimo & ardentissimo Sole amictam viderit.

Apoc. 12.

Neq; verò absurdū est, si interpretemur etiā festinationem hanc, 6

Virginei pudoris, & verecundię indicium fuisse, quæ in publico videri erubesceret. Nā pudor, virginitatis ac pudicitię tutissimus custos est: vt cōtrā inuerecundia, impudicitię dux est, & incontinentis animi signū.

Ambros.

Ad huius autē verecundię imitationē D. Amb. hoc in loco virgines inuitat his verbis; Maria sera in domo, festina in publico, nā sit apud cognatā tribus mēsis. Discite virgines nō circūcurrere per alienas aedēs, nō demorari in plateis, nullos in publico miscere sermones. Quod præceptū, quoniā Dina, Iacob filia, seruare neglexit, & puellari curiositate ad videndas regionis alienæ virgines progressa est, nō pudori suo modò, sed etiā vniuerso Sichimorum populo exitiū attulit.

Gene. 34.

Hoc autē prodeūdi periculū nō obscure Dñs in lege insinuauit, qui cū masculos omnes ter in anno ad locū sanctuarij, sui venire præcepisset, fœminas ab hac cōmuni lege liberas esse voluit, ne religionis occasio detrimētū aliquid earū pudori, atq; honestati afferret; vt maiorē quodāmodo pudoris, quā religionis curā habuisse videatur: vt pote quæ sine pudore nulla est. Quæcūq; autē fœmina pudoris sui, hoc est, incōparabilis thesauri curā habet, Mariā sic imitetur, vt vel domi se contineat, vel cū prodire pietas, aut necessitas iubet, diligētē oculis custodiā adhibeat. Quod quidē præceptū non ad fœminas modò, sed ad omne genus hominū, qui pudicitiam tueri volunt, maximē necessariū est.

Exod. 23.

Quoties enim, quæso, per has oculorū fenestras ingressa est mors in domos nostras? Nec enim temerē Ecclesiasticus ait; Nequius oculo quid creatum est? Quod si anatomen consulas, nihil oculo pulchrius, aut mirabilius in humani corporis fabrica Deus cōdidit: at hic ait nihil eo nequius esse creatū: 7

Ecc. 31.

qua

qua sanē oratione non creaturam Dei, sed abusum hominum damnat; qui pulcherrimo oculorum organo, imo magno Dei munere ad conditoris iniuriam abutuntur. Hinc de sceleratis & perditis hominibus Petrus Apostolus ait, quod habeāt oculos plenos adulteri, & incessabilis delicti. Vix enim vllō alio sensu plus peccatur; vt præstaret multis, oculis esse captos, quā illorum laqueis irretiri. ¶ Neque in animas solum nostras, sed in vniuersum mundum per has fenestras mors ingressa est. Sic enim legimus; Vidit mulier quod bonū esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuque delectabile, tulitque, & comedit. Videtis ergo quo nam modo mater omnium viuentium per hunc aditum, peccatum, & mortē, peccati con-

2. Pet. 2.

Genes. 3.

tubernalem, in mundum inuexit? Quisquis igitur ab hoc tanto periculo tutus esse cupit, obstruat hunc aditum, illudque Ecclesiastici

salutare consilium seruare contendat; Noli circumspicere in vicis ciuitatis, neque oberraueris in plateis illius. Auerte faciem tuam a muliere compta, &c; atque ita puram animam integramque seruabis.

Ecc. 9.

¶ Sic sanctus ille Iob inter cætera virtutum suarum officia (quæ ipse de se longa oratione persequitur) hoc tanquam præcipuum enumerat dicens; Pepigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarem quidem de virgine. Quam quidem loquendi rationem sæpē demiratus, à me ipso quærebam, cur vir sanctus tam insolita loquendi figura vteretur; vt, pro eo quod est, Deceui oculis meis custodiam adhibere, dicere maluerit, Pepigi fœdus cū oculis meis.

Oratores enim sæpē non modò significādi, sed etiā ornādi gratia metaphoris vtūtur: at literæ sanctæ (quibus exigua ornatus cura est) nō tā ornādi, quā pl^o aliquid significādi causa tropis vtī solent; in quibus excutiēdis non minima officij nostri portio sita est. Cū ergo vir sanctus cū oculis suis fœdus pepigisse ait, hoc mihi significasse videtur, q̄ quemadmodū qui fœdus ineūt, pacē ita inter se cōponūt, vt neuter alteri noceat (quæ admodū fœdus inijt Abimelech cū Abrahā) ita huius viri sancti aīa cū oculis suis fœdus pepigit, ne ab illis læderetur vnquā, sicut neq; eos ipsa vnquā læserat: qđ perinde est, ac si diceret; Ego vobis, oculi mei, nulla vnquā in re nocui: imo verò vitā, & speciē, & lucē ipsā, qua oīa cernitis, donauī: quāobrē, quæso, ne vos mihi noceatis, neve puritatē meā inquinētis; ne interiora mea fœdis imaginibus deformētis; neve, q̄ mihi tāquā fenestræ à sempiterno atq; omnipotēte Deo dati estis, morti aditū p̄beat. Hoc est ergo fœd^o qđ vobiscū in eo, vt mutæ pacis fœdere inter nos cōposito, neuter alteri detrimētū inferat. Hęc prior fœderis huius interpretatio est. Potest & aliter hic loc^o ad hunc

Iob. 31.

Genes. 21.

huc modum explanari. In pactis enim & conuentis leges semper aliquae intercedere solent, quibus uterque; pasciscendum aliquid sui iuris amittit, & aliquid etiam sibi vendicat, ita ut lucrum ex damno reportet. Hoc igitur modo vir sanctus cum oculis suis pactum inierat, ut illi quidem voluptatem amitteret videndi quae vellent, pro qua hoc lucrum & beneficium reportaret, ne postea lachrymis, & luctu percepta ex videndi voluptate macula eluere teneretur. Quod plane Davidi contigit, qui quonia oculos suos continere noluit, eos diuturno postea luctu, & lachrymis cruciavit: sic enim ait, Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, &c. Et rursus; La uabo per singulas noctes lectum meum, &c. Quia enim paucas illas noctes inter falsa & flagitiosa gaudia consumpsit, pollicetur se per singulas noctes, hoc est, per totam vitam, fuis lachrymis, praeteritam oculorum lasciuam luiturum. Videtis ergo quo beneficio afficiatur oculi, qui videndi licentiam comprimunt, & huiusmodi voluptati renunciant; ut videlicet a perpetuo luctu, & lachrymis immunes sint? Hanc ergo disciplinam vir sanctus ideo se seruasse dicit, ut ne cogitaret quidem de virgine, hoc est, ut non corpus modo, sed animam quoque; puram integrumque; conseruaret. ¶ Cuius puritatem Petrus Apostolus in priori epistola, secundum D. Greg. sententiam, commendat, cum ait; Propter quod succincenti liberos mentis vestrae, propti, alacres, & expediti magna cum vitae sobrietate sperate in eam, quae vobis offertur, gratiam. Quid vero est liberos mentis succingere? Nam si liberos carnis dixisset, facile quid significare vellet, agnoscerem: at per liberos mentis quid intelligamus, D. Greg. his verbis explicat; Liberos carnis succingere, est luxuriam ab effectu refranare: liberos vero mentis succingere, est hanc etiam a cogitatione perstringere. Hanc a me dicta sunt, fratres, quonia in festo beatissime Virginis, de his, quae ad virginitatis, & pudoris custodiam pertinent, aliquid dicendum esse videbatur, ad quam haec oculorum custodia maxime conducit. ¶ Porro cum se occasio alicuius periculosa rei videnda obtulerit, innataque; nobis videndi curiositas ad videndum incitauerit, sic quisquam secum agere debet. Constat plane difficilius esse animum, vbi aliquid pulchrum visu conceperit, purum & integrum conseruare, quam illum a videndo cohibere. Si ergo modo priusquam illud videam, continere me non possum ne videam; quomodo, vbi iam videro, & pulchritudine illa me illaqueauero, heretico animo voluptatem excutere poterom? hoc est, si infirmum & debile hostem, & adhuc foris agere repellere non valeo, quomodo natiuae voluptatis titillatione armatum, & ipsis visceribus haereticum expellere poterom? ¶ Sed haec ipsa dum dico, fratres, dum tot argumentis vobis oculorum castimoniam commendo, fateor, erubescam. Cum enim mihi in mentem venit, quam longe ab hac disciplina

14 disciplina multi sint, quivisq; adeo a presentibus periculis visum non cohibet, ut ipsi etiam die nocteque; avidissime quaerant quod cum salutis suae periculo videant; an non isti modo admonitiones meas ridebunt, a quarum obseruatione tam longe absunt? An non & ego erubescere debeam, qui tanta contentione studioque; dicendi non alium fructum, quam multorum risum fortasse referam? Sed tamen ve vobis (ait Dominus) qui nunc ridetis, quia flebitis: Matth. 5. cum multorum etiam ethnicorum exemplo Dominus oculorum vestrorum lasciuam condempnerit Alexandrum Macedoniae regem memorat Plutarchus nunquam Plutar. Darii uxorem, quae insigni forma erat, videre voluisse, ne eius pulchritudine captus, aliquid se, hoc est, regia maiestate indignum committeret. Antiochus iteque Asiae rex inuitatus a quodam familiari ad Patheam egregia forma virginem videndam, ire recusauit: cumque; is diceret, eam virginem dignam esse regis oculis, respondit; Si modo illam conuerero, cum per otium vacat, fortasse illa mihi persuasura sit, ut neglectis regni negotiis illam conueniam etiam cum non vacet. Quod si hac erat animi contentio praediti viri, nulla diuinarum rerum cognitione imbuti, & suorum oculorum ita erant domini, quam erit indignum, si non praestet fides, quod infidelitas praestitit? Sed iam ad historiae seriem redeamus. §. I. ¶ Pergit igitur sacra Virgo, ut seniori in futuro partu obsequium prebeat. Qua in re videre licet, quantum vim habeat humilitas, & animi vera submissio; quae efficit, ut nunquam pius homo, quamuis maximis a Deo donis honestatus sit, intumescat. Maria sciebat quidem se matrem Dei effectam, sed cum se paulo ante ancillam appellasset, minime quidem ancillae officium voluit deserere, neque; ut mater Domini ad imperium, sed ut ancilla ad obsequium se preparauit. Quod autem ministerium suum feliciter absolueret, filij sui presentiam, quae esset operae vicino partui latura, secum afferebat. Solent enim homines pretiosas sanctorum reliquias ad difficiles partus iuuandos adducere. Quod quidem officium tum religiosum, & pius, tum etiam salutare, & beneficium esse solet. Hac enim re vel maxime Deus, quam sibi piorum virtus, & probitas chara sit, quantoque; honorandi eos studio teneatur, aperte declarat; qui irreuocabiles naturae leges, quas perpetuo mansas statuit; illudque; preceptum sempiternum, quod creaturis preterire non licet, non modo piorum voluntati & imperio dum viuerent, subiecit, sed ossibus etiam, & cineribus, atque; vestibus eorum cedere, & quodammodo obtemperare voluit. ¶ Sed inter omnes sanctorum reliquias, nullae maiores, nullae pretiosiores quam corpus Christi, quod quotidie adoramus, existunt. Pergit igitur sacra Virgo hoc pretiosissimum Domini corpus intra viscera sua gestans, hoc est, in purissimo sacrario; non auro, gemis, aut margaritis distincto, sed omnium virtutum, celestiumque; donorum opibus ornato. Haec autem prima processio fuit, qua Christi corpus gesta-

tum est: quam non saltantium, & ludantium turbe, sed Angelorum 17
chori Virginem comitantes, & laudes Deo concinentes adornabāt.
Nec mirum si tam felix Elisabethæ partus extitit, qui tali matris &
filij præsentia adiutus fuerit, & honestatus.

[Et factum est (inquit Euangelista) ut audiuit salutationem Mariæ Eli-
sabeth, exultauit infans in utero eius, & repleta est Spiritu sancto Elisabeth,
& exclamauit voce magna, & dixit, Benedicta tu, &c.] Exclamatio hæc
adeo vehemens (quã sancta fœmina cōtinere, ac reprimere nō potuit,
quæ diuini Spiritus impetu excitata, in illã vocẽ prorupit) interni af-
fectus magnitudinẽ indicat. Hũc autẽ adeo vehementẽ affectũ quis
verbis explicare queat? Duabus enim ex causis admiratio excitari so-
let; vel quia res maximæ; vel quia insolitæ sunt. Magis autẽ (vt ait Se-
neca) insolita, quàm magna miramur. Hinc Sol, nisi cùm deficit, spe-
ctatorẽ non habet; cùm vix quicquàm in vniuersa natura maius, aut 18
mirabilius sit. Hoc autẽ in loco quatuor admiranda Dei opera huic
sanctę fœminę reuelata fuisse videtur, quibus nihil neq; maius, neq;
magis insolitũ cogitari potest. Cùm enim beata Elisabeth, quæ An-
gelus cū sacra Virgine tractauerat, Spiritu docete didicisset (alioqui
nequaquã diceret; [Beata quæ credidisti, quoniam perficientur in te quæ di-
cta sunt tibi à Dño.] quatuor hæc maxima & stupẽda mysteria cogno-
uit. Primũ, Virginẽ Mariã sine vllõ viri commercio de Spiritu sancto
concepisse. Quod miraculũ Hieremias olim in Spiritu præuiderat,
cũ dixit: Nouũ fecit Dñs super terrã: fœmina circũdabit virũ. Secũ-
dũ autẽ, Verbũ Dei, Deũ verũ, humanã carnẽ assumpsisse, verũq; ho-
minẽ similitẽ nobis passibilẽ factũ fuisse. Tertiũ, humilẽ illam fœmi-
nã, quã corã se præsentẽ cernebat, humili fabro despõsatam, Dei ma-
trẽ, ac totius mundi Dominam existere, sub illo humili ac vili habi- 19
tu vniuersorũ latere reginã. Postremũ, semestrẽ infantẽ vtero inclu-
sum Dñi sui præsentia agnouisse, & præ gaudio exultasse, atq; exilif-
se. His autẽ miraculis quid quæso maius? quid magis insolitum? adde
etiam, quid humano generi salutaris? Quid enim mirabilius, quàm
Dei Verbũ carne vestiri? quid magis insolitũ, quã Virginẽ cōcipere,
& parere? Quid magis nouũ, quàm infantẽ in visceribus matris, fide,
gaudio, & Spiritu sancto repleti, & Redẽptorẽ suũ, nō mētẽ solum,
sed corpore etiã venerari? Quãdo enim hæc mirabilia mundus audi-
uit, aut quã tale quidquã suspicari potuit? Hęc igitur omnia sanctę illi
fœminæ momẽto tẽporis reuelata sunt. Nulla enim in discẽdo mora
est, vbi Spūs sanctus Doctor est. Qua igitur admiratione, quo stupore
sacrũ illud pectus percussum fuisse credẽdũ est, cùm tã occulta illi
mysteria, tam magnifica Dei dona & mirabilia monstrata sunt? Qua

itep

20 itẽ admiratione correpta fuit, quo ardore tota intus liquefacta, cùm
hisverẽ mirãdis operib⁹ immẽsam & infinitã Dei bonitatẽ, misericor-
diã, benignitatẽ, humanitatẽ, & in genus hominũ charitatem, vñ tãta
hęc ministeria & beneficia manarunt, tã apertẽ cognouit? Si em̄ vete-
res illi Patres tã opere Dei bonitatẽ, potẽtiã, & paternã suorũ curã &
prouidẽtiã mirabatur, cùm illos interfectis Ægyptiorum primogeni-
tis, & aperto mari à Pharaonis seruitute liberauit, & in promissam
terrã intulit: (vt quidã eorũ tãtarũ rerũ admiratione stupefactus ex-
clamaret; Viã fecisti in mari equis tuis, in luto aquarũ multatũ. Audi Abac. 3.
ui, & cõturbatus est venter meus, à voce contremuerunt labia mea)
quid, quæso, nũc beata hæc fœmina sentire potuit, cùm Deũ in car-
ne venisse intelligit, vt morte sua hominem à Diaboli potestate ere-
ptum, cœlestis regni hæredẽ institueret? Quales igitur affectus, quis
ardor, quis stupor, quę gaudia in pio illo pectore tũc exæstauerint, 21
solus ille nouit, qui hoc tantum beneficium in illud cõtulit. Imò ve-
rò nō dubito, quin huius admirationis, & amoris vis ita mentẽ eius
occupauerit, & tam altas in corde eius radices iecerit, vt multò dein-
ceps tẽpore vix somnum, aut cibum capere, vix aliud aut cogitare,
aut loqui, aut meminisse potuerit; sed rerũ omnĩũ, atq; adeo sui ipsi⁹
oblitã, & velut extra mundum, & se ipsam positã, nihil aliud aut attẽ-
dere, aut agere potuisset. ¶ Quid nos ad hæc dicemus miseri, propter
quos hæc tã magnifica Deus opera molitus est (quæ ipsas etiam An-
gelorum mentes stupefaciunt) qui nec tantis his beneficijs cōmoue-
mur, neq; ea mētẽ saltẽ & cogitatione recolimus, neq; p̄ illis largito-
ri gratias agimus, neq; sic vitã instituimus, vt tantorũ munerũ partici-
pes effici mereamur? Cumquẽ à nobis ois iustitiæ & æquitatis ratio 22
hoc exigeret, vt amatẽ Dñm redamare, honorantẽ vicissim colere, &
honorare deberemus, tãtum abest, vt hoc præstare velimus, vt multi
etiã nostrorũ (quos sic Dñs redemit, sic amplificauit, & ornauit) ita
viuãt, vt per eos nomẽ Dñi malẽ audiat, & inter gẽtes blasphemetur.
Hiccine est tãtorũ beneficiorũ fructus? hic animus erga Deũ beneuo-
lus, & grat⁹? hæc religio talibus rationib⁹ cõcepta? hic honos pro tot
munerib⁹ & beneficijs relat⁹? Deniq; vt quã dico magis cõpicuũ fiat,
audiui superioribus annis, eos milites, qui nouas hac ætate, & nũquã
antea notas orbis partes reppererunt, adeo crudeliter erga illarũ p̄uin-
ciarũ homines se gessisse, vt qui tyrãide illa opprimebãtur, Christũ
appellarẽt crudelitatis Deũ: existimãtes oia crudelitatis exẽpla ex le-
gis Christianæ imperio atq; præscriptione ab illis fieri, qui Christianos
se esse gloriabãtur. O scelus infandũ! ô dedecus nominis Christiani,
infamiamquẽ perpetuis lachrymis deplorandam! Quis adeo stupi-
du

M m 2

du

Seneca.

Hierem. 31.

23
 dus esse poterit, qui æquo animo ferat, tantā ignominia notā propter
 efferatos Christianorū mores Christo Iesu Dei filio inustā esse? quis
 æquo animo patiat, illū inexhaustū pietatis & misericordiæ fontē,
 ferū, immane, atq; crudele numē ab hominibus propter eos ipsos ha-
 beri, qui eadē sunt misericordiā innumeralib⁹ beneficijs cōsequuti?
 Neq; verò propter hæc tantū modo scelera, sed propter quā plurima
 alia sceleratorū hominū facta sanctissimū Christi nomē passim apud
 fidei religionisq; hostes malè audit, quibus sanè sceleribus vix maio-
 ra ne apud ethnicos quidē vnquā reperiās. Sed his omisis ad beatā
 Elisabeth redeamus.

§. I I.

2. Reg. 6. ¶ [Ecce, inquit, ut facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit
 in gaudio infans in utero meo.] Miramur Dauidē regē diademate posi-
 to, & Ephoth lineo indutū, totis viribus ante arcā Dñi saltātē: quātō
 mirabilius est, infantē, materno utero inclusum, nō ante lignē, sed
 ante viuā Dei arcā exiliētē, & exultātē, & motu corporis (quod voce
 nō poterat) Redēptoris sui aduētū prædicātē? Immaturus quidē erat
 ad ortū, sed iā maturus ad officiū. Velox nūcius, qui antè gestiuit nū-
 ciare, quā nasci. Nūc illū ostendit corporis motu, quē postea mon-
 straturus erat digito. Sed quid mirū si futurus spōsi amicus tā magni-
 ficis ab amico donis præuētus est? Mirū quoddā in citharis animad-
 uertimus. Si enim duas inter se citharas, neruis simili ratione disten-
 tis, concordēs reddideris, vbi alterius neruū tetigeris, is, qui in altera
 cū illo in eodē ordine cōsentit, sine vllō tactu ad alterius sonitū com-
 mouetur. Quæ res inter naturæ arcana meritō numeratur: cuius tñ
 nō aliā causam Musices periti, quā neruorū cōuenientiā afferunt.
 Quæ autē magis inter se conueniunt, quā Sponsus, & amicus Spō-
 si: iudex, & iudicis præco; Dñs, & præcursor Dñi; ac postremò Verbū
 Dei, & vox Verbi? Christus enim Dñs Verbi, Ioannes vocis nomen
 habet, qui per Prophetā dicit; Ego vox clamantis in deserto. Quāta
 ergo hæc duarū personarū cōueniētia? Quid ergo mirum, si cū in
 fans Verbum per salutationem insonat Mariæ, infans vox in matris
 utero ita commoueatur, & saltet?

Addit præterea Elisabeth; [Beata quæ credidisti.] Verè beata, quæ san-
 ctos oēs vt virtutibus, & dignitate, ita fide quoq; superasti. Quā mul-
 ti em̄ ex antiquis Patribus, vt minora crederēt, signa petierūt? Zacha-
 rias, Ioānis pater, signū ad desperatā sobolē sperādā petijt. Ezechias
 in Solis retrocessione spē salutis; Gedeō in rorido vellere promissæ
 victoriæ signū petijt. Ipse quoq; Pater Abraham (cuius fidē Paulus tā
 toperè cōmēdat) cū Cananæorū terrā posteris suis tradēdā à Dño ac-
 cepisset, respōdit; Dñe Deus vnde scire possum qd possessurus sim eā?

At

26 At beatissima Virgo tot miraculis & promissis (quibus nihil vnquā
 simile in omnibus seculis visum est) ab Angelo propositis, nulla cun-
 ctatione, nulla interposita mora, nullo ad tantarum rerum maiestātē
 signo postulato, assensum ita præbuit, vt hoc potissimū nomine à
 beata Elisabeth cōmēdetur, dicente, [Beata quæ credidisti.] Ex quibus
 verbis apertè colligit Ambrosius, Mariam nihil addubitasse: quando
 quidem eius hoc in loco fides, & beatitudo, fide parta, Spiritus san-
 cti testimonio commendatur. Subditq; protinus.

Ambro.

[Quoniā perficientur in te quæ dicta sunt tibi à Dño.] Ex his verbis no-
 uū aliud miraculū in matre, sicut in filio, animaduertere licet: nempe
 insignē prophetiæ spiritū huic sanctæ sceminæ diuinitus collatum.
 Triplex enim prophetiæ genus esse statuunt: Vnū, quod præterita, &
 ab omniū hominū memoria remota cōplectitur: quale Moysis fuit,
 cū cœli & terræ molitionē, & priorū hominū vitas, moresque, soli
 Deo cognitas, descripsit. Alterū, quod præsentia, insolita tñ neque
 vulgari ratione cognita ostendit: cuiusmodi prophetia Ioāni tribui-
 tur, qui Dñm Iesum, cœlesti indicio sibi reuelatū, hominib⁹q; incog-
 nitū, digito ostēdit dicēs; Ecce agnus Dei, &c. Tertiū est cōmune at-
 q; vulgatū, cū ea quæ futura sunt, longè antè prænūciātur. Hæc autē
 tria prophetandi genera beata Elisabeth his verbis se percepisse de-
 clarat. Præterita enim se cognouisse ostēdit, cū ait, [Beata quæ credi-
 disti.] Futura cū subdit; [Perficientur in te ea quæ dicta sunt tibi à Dño.]
 Præsentia verò cū ait, [Vnde hoc mihi, vt veniat mater Dñi mei ad me?]

Ioan. I.

27 ¶ Sed quis tibi, o beata mulier, hanc esse Dei matrē, & rerū omnium
 Dominā, ac Reginā demonstrauit? Quid in ea regij apparatus? quid
 terreni splendoris? quas regias opes? quā familiā? quos ministratiū or-
 dines cernis, vt hæc Dei matrē, hoc est, mūdi Reginā appelles? Nihil
 hīc nisi solitudinē, paupertatē, inopiā cernis, qualē humilis fabri hu-
 milē sponsam decebat. Sed lōgè tamē (ait illa) maiora dignitatis hu-
 ius argumēta intra me habeo. Infans utero meo clausus gaudio suo
 hoc mihi mysteriū nuntiauit: quem cū Spiritus sanctus repleuit, in
 me idē Spiritus dilapsus est. Quod honoris & dignitatis genus om-
 nes omniū Regū & Imperatorū opes & ornāmēta infinitis partibus
 superat. Quis enim vnquā inter omnes Gētiū Monarchas hoc hono-
 ris genere decoratus est, vt ab infante, utero matris incluso, adorare-
 tur? Quid tu ad hæc B. Virgo? quæ & quales cogitationes voluūt in
 animo tuo? Satis ad gloriā tuā cœlestis nūcij, hoc est, Gabrielis Archā-
 geli testimoniū erat; qui te Dei matrē, & inter mulieres benedictam
 pronūciauit. Accedūt modò admirandæ dignitatis tuæ nō minus illu-
 stria testimonia: nempe infantis, matris, & Spiritus sancti; qui tot editis

M m 3

miraculis

miraculis dignitatē tuā prädicat. Quibus sanè testimonijs euidēter 29
cōstat, te electā in Dei matrē, Angelorū Dominā, cœlorū Reginā, ful-
gidā lucisportā, cœli fenestrā, Regisq; alti ianuā; ac demū ad eūdigni-
tatis gradū euectā, quo sub Deo null⁹ maior inter meras creaturas in-
telligi potest. Quid igitur tā magnificis dignitatū titulis ornata cogi-
tas? quid dicis? quid ad propositas tibi per Elisabeth laudes respōdes?

Simil.

[Magnificat, inquit, anima mea Dñm] Infantū est, omnibus in rebus
siue tristibus, siue secūdis, ad matris gremiū cōfugere, & in illius sinu
cōquiescere. Hoc autē vel maximū piorū hominū propriū est, qu-
se ipsos, velut infantes, Deū verò, tāquā piā matrē filiorū affectu pro-
sequūtur: ideoq; qd quid illis siue letū, siue triste accidat, ad illi⁹ sinū
supplices cōfugiunt, in rebus afflictis auxilium petētes, in secūdis ve-
rò gratias agētes, & gloriā ei⁹ prädicātes. Ad hūc ergo modū beatif-
sima virgo, cū se tot titulis, ac nominibus commēdari animaduer- 30
teret, intelligeretq; laudes illas oēs diuinæ benignitatis dona & be-
neficia esse, omnia illi accepta referēs, nihilq; sibi sumēs, totaq; in be-
nefactoris laudes effusa, [Magnificat (inquit) anima mea Dominū.] Sed
quē mēs cōcipere, quē oratio explicare valeat, quo animi ardore bea-
tissima Virgo in hāc vocē eruperit, & quo deuotionis affectu eius
anima Dñm magnificauerit. Quid est autem Dominū magnificare?
Nū potest aliquis Deū maiorē facere, aut magnitudini eius aliquid
addere? Minimè quidē? Ergo magnificare illū, nihil erit aliud, quā
intimo corde magnitudinis eius immēsitatē ex eius operibus, cū quo
dā mētis gaudio demirari: quo quidē modo Marię anima Dñm mag-
nificauit. Sed quibus operibus inducta hāc Dñi magnitudinē agno-
uit? Nunquid operib⁹ sex dierū, quibus cœlū, terras, maria, Solē, Lu- 31
nā, cæteraq; astra fabricauit? Magna quidē opera sunt hæc, & quæ di-
uinæ potētis, sapiētis, atq; bonitatis magnitudinē vsq; adeò specta-
toribus suis declarāt, vt à magno illo monacho Antonio libri appel-
larētur, quibus augustissima illa diuinę mentis perfectio amplissimè
explicaretur. At beatissima virgo. nō ex his tātū diuinæ magnificē-
tię operibus immēsam Dei maiestātē agnouit, sed vt ipsa apertē cōfi-
tetur, [Quia fecit mihi magna qui potens est, & sanctum nomen eius.] Mul-
tò enim maiora sunt quę operatus est in me, quā quę in tā vassa
mūdi mole fabricatus est. An nō multò mai⁹ est Deū hominē fieri,
quā oēs, quos Democritus finxit, mundos creare? In his ergo (in-
quit Maria) operibus, quę in me, clemētissime Pater, patrare digna-
tus es, amplissimæ certē potētis, bonitatis, charitatis, benignitatisq;
tuę magnitudinē multò magis, quā in vniuersa rerū natura cōspi-
cio: nullumq; adeò magnū externa hæc opera tua de te mihi testimo-
nium

Democrit⁹

32 nium tradere possunt, vt non multò his maiora intra me ipsa conspi-
ciam. Pro his ergo tantis diuinæ gratiæ muneribus laudat & magni-
ficat anima Marię Dominum. Sciebat enim sacrificium laudis post
accepta beneficia esse Deo gratissimum: hoc enim ipse Dominus te
statur cū ait; Sacrificium laudis honorificabit me. Non quòd lau- Psal. 49.
dibus nostris quidquam illi aut honoris, aut magnitudinis accedat;
qui maior est omni laude; sed quòd ipse, qua est benignitate, hoc no-
stræ erga se pietatis, & religionis affectu delectetur, & perinde gra-
tum habeat, ac si illi quicquā officio nostro accedere posset. Quod
Hieronymus Vida his carminibus testatur:

Et quamuis mortale genus nil promere possit

Laude tua dignum, nostras tamen, optime, laudes

Non renuis, gaudesq; hominum pietate benignus.

33 ¶ Quamuis igitur is bonorum nostrorum non egeat, sola tamen in-
comprehensibili sua bonitate, & charitate se nostris laudibus hono-
rari profitetur, easq; à nobis frequenter exigit; non ob aliquam
suam commoditatem; sed quòd materiam inde capiat dona sua pijs
& gratis hominibus largiūs communicandi.

Addit deinde beata Virgo, [Et exultauit spiritus meus, in Deo salutari meo.] Quis, o beata Virgo, exultationis tuę magnitudinem verbis
cōsequi valeat? aut quis dubitare poterit pro magnitudine cœlestiū
donorū fuisse magnitudinē gaudiorū? Neq; em̄ dignitatis tuę inscia
eras, cū diceres, [Quia fecit mihi magna qui potēs est. Et, Beatā me dicēt oēs
generationes.] Si em̄ Apostolis dicere licuit; Nos autē nō spiritū hu- 1. Corin. 2.
iulmodi accepimus, sed spiritū qui ex Deo est, vt sciam⁹, quæ à Deo

34 hoc verè dicere potuit? Hoc em̄ vos fratres admonitos velim, quē
admodū inter maxima Dei dona, donorū ipsorū cognitio numerat
(qua in largitorē grati & beneuoli sumus) ita percepta beneficia nō
agnoscere, nec datori accepta referre, magnū diuini furoris argumē-
tū est. Hinc em̄ ingratitude, hinc abusus diuinorū beneficiorū, hinc
fastus, & præsumptio, & aliorū cōtēptus, & superbia (peccatorū om-
niū parēs) originē ducunt. Hoc autē perditorū ac sceleratorū homi-
num cōmune est, qui vt publicas calamitates, & clades nō culpæ sup-
plicia, sed naturæ conditionē putāt: ita diuitias, honores, nobilitatē,
ac potentiā nō Dei dona, sed fortunæ munera arbitrantur. Quò fit,
vt neq; plagis immisis corripiantur, neque pro perceptis beneficijs
gratias agant, sed illorum abusu deteriores fiant. At cōtra Sāctorum
omnium est, quæ sibi à Deo donata sunt, nosse; immortalesque pro
illis largitori gratias agere. Si ergo B. Virgini longè plura dona quā
omnibus

omnibus Sanctis donata sunt, & pro magnitudine donorū fuit etiā, 35
 vt modò diximus, magnitudo gaudiorum, consequēs est, vt quem-
 admodum nulla cogitatio nostra donorum magnitudinem, ita ne-
 que huius gaudij magnitudinem cōcipere pro dignitate possit. Hu-
 ius verò tantæ exultationis causam subdit, cum ait;

[Quia respexit humilitatē ancillæ suæ: ecce enim ex hoc beatam me dicēt
 oēs generationes.] Animaduertite in his verbis maximam Virginis hu-
 militatē cū summa prudētia cōiūctā. Elisabeth paulò antè dixerat,
 [Beata quæ credidisti;] videlicet fidei ei⁹ tā magnifica dona tributa esse
 prædicās: at prudētissima Virgo nō fidei, nō alicui virtuti aut meri-
 tis, sed soli diuinę bonitati totū hoc ascribit, quę se tāto hoc munere
 indignā clemēter respicere voluerit. Humilitas em̄ hoc in loco non
 virtutē humilitatis, quā Latini, animi submissionē vocāt, sed vilita-
 tē, & abiectiōnē significat: vt sit sensus; Nō ob aliud beatā me secula 36
 oīa prædicabūt, nili quā omnipotēs & sanctus ille Dñs abiectā me &
 vilē misericordię oculis respicere dignat⁹ sit. Quod perinde est ac si
 illa Pauli verba dixisset; Gratia Dei sum id quod sum. Sic igitur sacra
 Virgo dū humilitatē suā cōmemorat, nō humilitatis suę virtutē allē-
 gat, sed eius maximè officii exercet, cuius est, nihil omnino sibi tri-
 buere, sed oīa Deo accepta referre, & ad bonitatis ei⁹ gloriā reuocare.

I. Cor. 15.

Hęc igitur humilitatis virtutē, quæ singulari quadam ratione in
 beatissima Virgine emicuit, tota mēte atq; ardore imitari studeam⁹
 fratres. Quisquis autē animā suā peccatorū maculis deformatā sen-
 tit, habet vtiq; intra se cū B. Maria Magdalena vnde humiliari, seq;
 (vt ita dicā) ad ima submittere possit. Huic enim illa humiliādi se ra-
 tio cōuenit, quā Michęas Propheta designauit, cum dixit; Humilia-
 tio tua in medio tui. Si verò puritatē & innocētiā singulari Dei do- 37
 no consequutus est, beatissimæ Mariæ humilitatem sectetur, quæ
 quidquid intra se cœlestiū donorū acceperat, gratuitū diuinæ beni-
 gnitatis munus esse prædicabat. Iacto enim firmo virtutis huius fun-
 damēto, cæteræ deinde virtutes cōsequuntur, ac præcipuè fidelis &
 indiscussa obedientia, fortis & inuicta malorū patiētia, & lenitas, ac
 māsuetudo, humilitatis germana filia; quibus, ceu gradibus quibus-
 dam in illa mystica Iacob scala designatis, ad ipsum tandem Domi-
 num, scalæ innixū, & beatam eius visionem, ipso aspirante, & iter no-
 strum benè fortunante, feliciter peruenire poterimus.

Genes. 28.

PRIORIS DE PRÆCIPVIS
 Sanctorum Festis Tomi Finis.